

UNIVERSITAT DE
BARCELONA

El lèxic d'origen germànic en el llatí medieval de Catalunya

Joan Maria Jaime Moya

ADVERTIMENT. La consulta d'aquesta tesi queda condicionada a l'acceptació de les següents condicions d'ús: La difusió d'aquesta tesi per mitjà del servei TDX (www.tdx.cat) i a través del Dipòsit Digital de la UB (diposit.ub.edu) ha estat autoritzada pels titulars dels drets de propietat intel·lectual únicament per a usos privats emmarcats en activitats d'investigació i docència. No s'autoritza la seva reproducció amb finalitats de lucre ni la seva difusió i posada a disposició des d'un lloc aliè al servei TDX ni al Dipòsit Digital de la UB. No s'autoritza la presentació del seu contingut en una finestra o marc aliè a TDX o al Dipòsit Digital de la UB (framing). Aquesta reserva de drets afecta tant al resum de presentació de la tesi com als seus continguts. En la utilització o cita de parts de la tesi és obligat indicar el nom de la persona autora.

ADVERTENCIA. La consulta de esta tesis queda condicionada a la aceptación de las siguientes condiciones de uso: La difusión de esta tesis por medio del servicio TDR (www.tdx.cat) y a través del Repositorio Digital de la UB (diposit.ub.edu) ha sido autorizada por los titulares de los derechos de propiedad intelectual únicamente para usos privados enmarcados en actividades de investigación y docencia. No se autoriza su reproducción con finalidades de lucro ni su difusión y puesta a disposición desde un sitio ajeno al servicio TDR o al Repositorio Digital de la UB. No se autoriza la presentación de su contenido en una ventana o marco ajeno a TDR o al Repositorio Digital de la UB (framing). Esta reserva de derechos afecta tanto al resumen de presentación de la tesis como a sus contenidos. En la utilización o cita de partes de la tesis es obligado indicar el nombre de la persona autora.

WARNING. On having consulted this thesis you're accepting the following use conditions: Spreading this thesis by the TDX (www.tdx.cat) service and by the UB Digital Repository (diposit.ub.edu) has been authorized by the titular of the intellectual property rights only for private uses placed in investigation and teaching activities. Reproduction with lucrative aims is not authorized nor its spreading and availability from a site foreign to the TDX service or to the UB Digital Repository. Introducing its content in a window or frame foreign to the TDX service or to the UB Digital Repository is not authorized (framing). Those rights affect to the presentation summary of the thesis as well as to its contents. In the using or citation of parts of the thesis it's obliged to indicate the name of the author.

El lèxic d'origen germànic
en el llatí medieval de Catalunya

Joan Maria Jaime Moya

Tesi doctoral

dirigida pel Dr. Pere J. Quetglas Nicolau

i pel Dr. Lluís Calvo Calvo

en el marc del programa de doctorat

«Cultures i llengües del món antic i la seva pervivència»

Universitat de Barcelona

Facultat de Filologia

Departament de Filologia Llatina

2015

RESUM

El nostre treball, que està inserit dins del projecte del *Glossarium Mediae Latinitatis Cataloniae* (GMLC), compartit per la Universitat de Barcelona i el Consell Superior d'Investigacions Científiques, ha consistit a elaborar un estudi etimològic del lèxic d'origen germànic que apareix en el llatí medieval de Catalunya. Concretament, s'han estudiat els termes d'origen germànic (gòtic i fràncic) que van penetrar com a substrat en el llatí altmedieval de Catalunya, des de l'antiguitat tardana fins al tombant del segle XII.

Els termes germànics suara esmentats, que es troben inclosos en textos diplomàtics, han estat identificats i extrets del corpus documental del GMLC i, després, han estat fixats i distribuïts per lemes, als quals se'ls ha assignat un significat. Al seu torn, els lemes han estat agrupats per famílies lèxiques, en articles encapçalats, per raons metodològiques, per una arrel comuna protogermànica.

Els articles que constitueixen el nostre treball presenten l'estructura següent: en primer lloc, s'ofereixen els testimonis documentals (l'exemple més antic de cada forma i variant) de cada lema, tot adjudicant-li un significat; en segon lloc, es consignen les formes romàniques més properes, amb les quals es troben emparentats el lema o lemes llatins estudiats; en tercer lloc, es fa l'estudi etimològic del lema o lemes en qüestió, analitzant fonamentalment els canvis fonètics i morfològics que els ètims germànics patiren per convertir-se en les formes que trobem documentades (llatines o ja directament romàniques); així mateix, es fa una referència succinta a l'ètim germànic en el seu context protogermànic i, al seu torn, a l'ètim protogermànic en el seu context indoeuropeu. Finalment, es recullen, d'una banda, les referències bibliogràfiques generals i, d'una altra banda, les referències bibliogràfiques concretes, corresponents a les notes alfabètiques.

Així mateix, l'estudi lingüístic d'aquest lèxic d'origen germànic, que, a més a més, mostra sovint la primera aparició dels mots del romanç preliterari ja parlat en el territori de la Catalunya actual, també ens permet conèixer i comprendre les característiques socials i culturals de l'època.

SUMMARY

Our work forming part of the Project *Glossarium Mediae Latinitatis Cataloniae* (GMLC), shared by the University of Barcelona and the Higher Council for Scientific Research, consists in carrying out an etymological study on the lexicon of Germanic origin that appears in Medieval Latin of Catalonia. In particular, we have studied the terms of Germanic origin (Gothic and Franconian) that penetrated as a substrate into the early Medieval Latin of Catalonia from Late Antiquity till the end of the twelfth century.

The above mentioned German terms which are included in diplomatic texts have been identified and extracted from the documentary corpus of GMLC, then fixed and distributed into lemmata, each of which has been assigned a meaning. In turn, the lemmata have been grouped in lexical families and in articles headed due to methodological reasons by a common Proto-Germanic root.

The articles presented in our work have the following structure: first, we offer the documentary evidence (the oldest example of every form and variety) of each lemma, while attributing it a specific meaning; second, we indicate the closest Romanic forms related with the studied Latin lemma or lemmata; third, we carry out an etymological study of the respective lemma or lemmata analysing primarily phonetic and morphological changes suffered by Germanic etymons before becoming the forms encountered in the documentation (Latin or directly Romanic); moreover, we make a brief reference to the Germanic Etymon in Proto-Germanic context and, in turn, to the Proto-Germanic Etymon in Indo-European context; finally, we include, on one hand, general bibliographical references and, on the other hand, precise bibliographical references in regard to the alphabetical notes.

Likewise, the linguistic study on the lexicon of Germanic origin in addition to revealing the first appearance of some words of the preliterate Romance, which was already spoken throughout the current territory of Catalonia, also enables us to learn and understand social and cultural characteristics of that period.

INTRODUCCIÓ

“El lèxic d’origen germànic en el llatí medieval de Catalunya” és un estudi que s’insereix dins del projecte del *Glossarium Mediae Latinitatis Cataloniae* (GMLC), projecte compartit per la Universitat de Barcelona i el Consell Superior d’Investigacions Científiques. El GMLC, la publicació del qual va ser iniciada 1960 pel Dr. Marià Bassols de Climent i, posteriorment, va ser continuada i dirigida pel Dr. Joan Bastardas i Parera, és un diccionari especialitzat que s’ocupa de l’estudi de mots llatins i romànics documentats en fonts catalanes (és a dir, pertanyents als territoris corresponents al domini lingüístic del català), compreses entre l’any 800 i el 1100 (segles IX-XII). Així mateix, el GMLC s’integra dins el projecte europeu de la Unió Acadèmica Internacional, que té com a objectiu la publicació del *Novum Glossarium Mediae Latinitatis*.

La nostra recerca ha consistit a fer un estudi etimològic del lèxic germànic que apareix en el llatí medieval de Catalunya, tot partint com a fita inicial del corpus documental del GMLC; aquesta documentació es troba físicament en diversos arxius i està publicada, en la seva majoria, en una sèrie d’edicions que recullen el material d’aquests cartularis i diplomataris (consignats en la bibliografia).

El lèxic objecte d’estudi s’ha seleccionat prenent com a base l’edició de les lletres A-D del GMLC (apareguda en fascicles a partir de l’any 1960 i de la qual es troba en preparació la publicació digital de la 2a edició) i de les lletres F-G (publicades, respectivament, els anys 2001 i 2006); a més a més, per a la resta de lletres del corpus, s’ha accedit directament als fitxers del *Glossarium*, que són l’instrument de treball de l’equip de recerca i que han estat completats i complementats amb el “Corpus Digital del GMLC” (elaborat en el seu si i publicat gradualment i regular en el *Corpus Documentale Latinum Cataloniae*, CODOLCAT).

1. Objectius

La present investigació ha consistit a fixar, identificar i estudiar etimològicament els termes germànics i la forma que adopten en llatinitzar-se: tot oferint un material textual i lexicogràfic treballat al GMLC, s'han determinat i matisat els significats dels lemes, s'ha corroborat l'origen concret dels lemes i se'ls ha atribuït un origen (gòtic, fràncic o germànic comú –en els casos en què no ha estat possible donar clarament un ètim gòtic o fràncic–).

En efecte, s'ha dut a terme l'estudi científic de la influència del superstrat germànic¹ en el lèxic que apareix en la suara esmentada documentació llatina medieval de Catalunya. La major part d'aquesta documentació és de caràcter burocràtic i administratiu i constitueix una font important d'informació i de coneixement de les particularitats lingüístiques de l'època esmentada i, evidentment, de la seva situació històrica. El volum de textos diplomàtics corresponents a aquesta època resulta molt important i ens permet conèixer i comprendre les característiques socials i culturals de l'època i, alhora, observar les influències literàries que van rebre els autors. En la majoria dels casos es tracta de cartularis que contenen actes de donació i venda que deixen entreveure molt sovint expressions característiques dels formularis, però, de vegades, també ofereixen passatges d'una gran sensibilitat literària.

Així, doncs, aquest treball, a través de l'estudi de la influència lèxica germànica en la documentació llatina medieval de Catalunya, contribueix notablement a aclarir i aprofundir de manera sistemàtica en les arrels del patrimoni històric i lingüístic d'aquest període.

Hi ha, en efecte, tot un seguit de textos escrits en un llatí més proper ja a l'estructura de les llengües romàniques. L'interès merament lingüístic quan s'estudia l'evolució d'una llengua literària, com el llatí, posa de manifest que Catalunya va participar d'una història lingüística comuna europea, ja que encara molts segles després el llatí va continuar essent el principal vehicle de cultura. Les característiques lingüístiques de la documentació d'aquest període difereixen en gran mesura de la norma clàssica, fet que permet prendre consciència del procés d'evolució de la llengua llatina que donà origen a la formació de les llengües romàniques, i, així mateix, expliquen o poden explicar

---

¹ La influència lingüística del superstrat germànic ha estat especialment estudiada per W. von Wartburg: *Die Ausgliederung der romanischen Sprachräume*, Berne, Francke, 1950 (trad. esp. *La fragmentación lingüística de la Romania*, Madrid, Gredos, 1971).

aspectes diversos de la gramàtica històrica catalana i també d'altres llengües romàniques.

2. Metodologia de treball i estat de la qüestió

L'estudi etimològic dels termes germànics o pressuposadament germànics (germanismes)² que es troben recollits en el corpus documental del GMLC s'ha realitzat seguint el mètode propi de la lingüística històrica i comparada.

En primer lloc, s'ha partit sempre del terme documentat, que, com sabem, tant es pot tractar d'un terme llatí (medieval) com directament romànic, més o menys llatinitzat. Cada terme en qüestió, tot posant-lo en relació amb les formes llatines medievals europees (que, sovint, ofereixen el diccionari de Du Cange³ i el *Mediae Latinitatis Lexicon Minus* [MLLM]⁴) o romàniques més properes, es fa remuntar al seu origen germànic, filant tan prim com sigui possible, és a dir, tot escatint si es tracta d'un terme d'origen gòtic o bé fràncic (si no ha estat possible, es dona simplement com a origen el germànic comú), i explicant els processos fonètics i fonològics d'adaptació lèxica, en els quals, de vegades, hi intervenen també altres fenòmens, com ara la contaminació semàntica, a causa de similituds formals.

Per dur a terme aquesta primera part, fonamental, de l'estudi etimològic de cada terme, hom s'ha basat en els estudis precedents del lèxic romànic amb interferència del germànic. D'una banda, concretament, s'han tingut molt en compte les següents obres de referència general:

a) l'*Etymologisches Wörterbuch der romanischen Sprachen* (EW)⁵ i, sobretot, el *Romanisches Etymologisches Wörterbuch* (REW),⁶ que no només apunta

---

² La penetració d'elements germànics en el llatí es va produir per diferents vies. En primer lloc, abans de les invasions germàniques (segles I-V), a causa del contacte fronterer de soldats, funcionaris i comerciants romans amb els seus veïns germànics. En segon lloc, per mitjà de les invasions germàniques (de visigots i de francs), que consignarem més avall i que deixaren la seva empremta lingüística en el llatí medieval de Catalunya i en el romanç català preliterari. En tercer lloc, després de la dominació germànica, per les relacions entre el llatí medieval de Catalunya i el romanç català preliterari i altres llengües, influïdes pel lèxic germànic, com per exemple l'occità medieval.

³ *Glossarium Mediae et Infimae Latinitatis*, conditum a Carolo du Fresne, domino Du Cange; ed. nova a L. Favre, t. I-X, Niort, 1883-1887.

⁴ J. F. Niermeyer, C. Van de Kieft, *Mediae Latinitatis Lexicon Minus*, ed. remaniée par J. W.J. Burgers, vol. I-II, Leiden, Brill, 2002.

⁵ F. Diez, *Etymologisches Wörterbuch der romanischen Sprachen*, Bonn, Adolph Marcus, 1987⁵ [1853].

⁶ W. Meyer-Lübke, *Romanisches Etymologisches Wörterbuch*, Heidelberg, 1935³.

l'origen germànic del terme romànic en qüestió, sinó que, a més a més, dóna la família de mots romànics emparentats amb aquest ètim;

b) el diccionari etimològic de la llengua catalana de J. Coromines⁷ (si s'escau, també els seus dos altres diccionaris etimològics),⁸ que ben sovint ofereix l'origen germànic del terme català en qüestió, relacionat amb el terme estudiat en el present treball;

c) el *Französisches Etymologisches Wörterbuch* (FEW),⁹ que, així mateix, ofereix l'origen germànic del terme francès en qüestió, relacionat amb el terme estudiat en la present recerca.

D'una altra banda, tot i que hom constata que l'estudi monogràfic dels germanismes en el llatí medieval i més especialment i particularment en les llengües romàniques ha estat escadusser, a causa de la dificultat que suposa analitzar aquest material lèxic híbrid, a cavall entre la Romània i la Germània, tant per als llatinistes i romanistes com per al germanistes, respectivament, centrats en llurs camps d'estudi específics, tanmateix, per a la present investigació s'han tingut en compte una sèrie d'obres que han tractat aquesta influència de l'element germànic en la Romània (aquestes obres es mencionen en ordre cronològic ascendent):

a) l'estudi d'E. Mackel *Die germanischen Elemente in der französischen und provenzalischen Sprache*,¹⁰ en el qual s'investiga, des d'un punt de vista positivista, centrat en l'estudi fonètic, la influència de l'element germànic tant en el francès medieval com en l'occità medieval, tot analitzant molts trets lingüístics que comparteixen el llatí medieval de Catalunya i el romanç corresponent, en trobar-se en una àrea lingüística contigua a Occitània;

b) el primerenc estudi *Der Einfluß der germanischen Sprachen auf das Vulgärlatein*,¹¹ de J. Brüch, en què es fa un estudi succint de la influència lingüística germànica en el llatí vulgar;

---

⁷ J. Coromines, *Diccionari etimològic i complementari de la llengua catalana*, vol. I-X, Barcelona, Curial, 1980-2001.

⁸ J. Coromines, *Diccionario crítico etimológico de la lengua castellana*, vol. I-IV, Madrid, Gredos, 1954-1957; J. Coromines, J. A. Pascual, *Diccionario crítico etimológico castellano e hispánico*, vol. I-VI, Madrid, Gredos, 1980-1991.

⁹ W. v. Wartburg, *Französisches Etymologisches Wörterbuch*, vol. I-XXV, Tübingen – Basel, 1948-1998.

¹⁰ E. Mackel, *Die germanische Elemente in der französischen und provenzalischen Sprache*, Heilbronn, Gebr. Henninger, 1887.

¹¹ J. Brüch, *Der Einfluß der germanischen Sprachen auf das Vulgärlatein*, Heidelberg, Carl Winter's Universität, 1913.

c) la *Romania Germanica*¹² d'E. Gamillscheg (obra monumental en tres volums, que versa sobre la història de la llengua i dels assentaments dels pobles germànics en el territori de l'antic imperi romà), fonamentalment el primer volum, que tracta sobre els contactes més antics entre els romans i els germànics, especialment els francs;

d) la tesi doctoral d'A. Sousa Costa, *Studien zu volkssprachigen Wörtern in karolingischen Kapitularien*,¹³ que estudia i analitza (diacrònicament i dialectal) els mots populars en el capitularis carolingis, redactats en llatí medieval;

e) el *Handbuch zur lateinischen Sprache des Mittelalters*¹⁴, de P. Stotz (obra monumental en cinc volums, que constitueix un manual de referència sobre el llatí medieval), especialment el primer volum, en què es fa un estudi lexicològic dels préstecs en el llatí medieval i, doncs, s'hi analitzen molts dels termes de la present investigació;

f) la tesi doctoral *Mit dem Lateinisch am Ende? Volkssprachlicher Einfluss in lateinischen Chartularen aus der Westschweiz*,¹⁵ de D. Vitali, que fa un estudi sobre la interferència lèxica de les llengües vernacles de l'oest de Suïssa (el franco-provençal i també el francès medieval) en textos llatins medievals, amb una atenció particular als manlleus.

En segon lloc, un cop ha estat estudiada la relació del terme documentat amb el seu origen germànic, s'ha procedit a fer una aproximació de l'ètim germànic dins el context de la lingüística germànica, a fi de fer-lo fer remuntar, sempre que sigui possible, a un ètim protogermànic (reconstruït) o, si no ha estat possible, a un ètim germànic comú. Per dur a terme aquesta segona part, hom s'ha basat fonamentalment en les obres següents: l'*Etymological Dictionary of Proto-Germanic*,¹⁶ de G. Kroone; *From Proto-Indo-European to Proto-Germanic*¹⁷ de D. Ringe; l'*Etymologisches Wörterbuch des*

---

¹² E. Gamillscheg, *Romania Germanica*. I-III, Berlin, Walter de Gruyter & Co., 1967², reimpr. 1970 [1934].

¹³ A. de Sousa Costa, *Studien zu volkssprachigen Wörtern in karolingischen Kapitularien*, Göttingen, Vanderhoeck & Ruprecht, 1993.

¹⁴ P. Stotz, *Handbuch zur lateinischen Sprache des Mittelalters. I: Einleitung. Lexikologische Praxis. Wörter und Sachen. Lehnwortgut*, München, Peter Lang, 2002.

¹⁵ D. Vitali, *Mit dem Lateinisch am Ende? Volkssprachlicher Einfluss in lateinischen Chartularen aus der Westschweiz*, Bern, Peter Lang, 2007.

¹⁶ G. Kroone, *Etymological Dictionary of Proto-Germanic*, Leiden – Boston, Brill, 2013.

¹⁷ D. Ringe, *From Proto-Indo-European to Proto-Germanic*. I, Oxford, Oxford University Press, 2006.

Althochdeutschen (EWA);¹⁸ l'*Etymologisches Wörterbuch der deutschen Sprache* (DEW).¹⁹

En tercer i darrer lloc, s'ha maldat, quan ha estat possible, per fer remuntar l'ètim protogermànic fins al seu origen protoindoeuropeu, tot seguint el mètode històrico-comparatiu propi de la lingüística indoeuropea. Per dur a terme aquesta tercera part, hom s'ha basat fonamentalment en les obres següents: l'*Indogermanisches etymologisches Wörterbuch* (IEW),²⁰ de J. Pokorny; el *Lexikon der indogermanischen Verben. Die Wurzeln und ihre Primärstambildungen* (LIV²),²¹ de H. Rix (ed.), completat pels *Addenda i Corrigenda*²² a cura del Dr. M. Kümmel; els *Nomina im indogermanischen Lexikon* (NIL),²³ de D. Wodtko, B. Irslinger i C. Schneider.

3. Estructura dels articles

La investigació que s'ha dut a terme s'organitza en articles, l'estructura dels quals es descriu a continuació.

Encapçalant cada article, es troba l'arrel protogermànica, que agrupa les paraules per famílies lèxiques; tot homogeneïtzant els articles, ja que, si no, n'hi hauria uns introduïts per l'ètim germànic, uns altres per l'ètim francic i d'altres per l'ètim gòtic.

En primer lloc, sota l'epígraf de "1. TESTIMONIS DOCUMENTALS", es presenten les diferents paraules (per ordre jeràrquic –de primitiu a derivat(s)–, ordre que acostuma a correspondre amb una evolució cronològica), introduïdes, respectivament, pel lema, que va acompanyat de les variants, dels derivats i compostos; a continuació se n'ofereix el significat, acompanyat de la documentació (referència documental i breus passatges de text,²⁴ citats segons els criteris d'edició del GMLC).

---

¹⁸ A. L. Lloyd – R. Lühr – O. Springer, *Etymologisches Wörterbuch des Althochdeutschen*. I-V, Göttingen, Vandenhoeck & Ruprecht, 1988-2014.

¹⁹ F. Kluge – E. Seebold, *Etymologisches Wörterbuch der deutschen Sprache*, Berlin, De Gruyter, 2011²⁵

²⁰ J. Pokorny, *Indogermanisches etymologisch es Wörterbuch*. I-II, Bern-München, 1947-1969

²¹ H. Rix, *Lexikon der indogermanischen Verben. Die Wurzeln und ihre Primärstambildungen*, Wiesbaden, Dr. Ludwig Reichert Verlag, 2001².

²² Publicat en línia:

<<http://www.indogermanistik.uni-jena.de/dokumente/PDF/liv2add.pdf>>

²³ D. Wodtko – B. Irslinger – C. Schneider, *Nomina im indogermanischen Lexikon*, Heidelberg, Carl Winter's Universitätsverlag, 2006.

²⁴ Normalment s'ofereix només l'aparició documental més antiga corresponent a totes les variants de cada forma i significat, per bé que, si s'escau, n'aportem altres testimonis interessants per a l'estudi històric i

En segon lloc, sota l'epígraf intitulat "2. FORMES ROMÀNIQUES MÉS PROPERES", es facilita el parentiu romànic del terme llatí amb els altres continuadors romànics medievals (sobretot) i, si convé, contemporanis:²⁵ fonamentalment en català, occità i francès, sovint també en espanyol,²⁶ portuguès i italià, fins i tot alguna vegada en romanès.

En tercer lloc, com a part fonamental de la recerca, sota l'epígraf "3. ESTUDI ETIMOLÒGIC", d'una banda, s'ofereix l'etimologia succinta de la proposta acceptada o assumida (anant des del terme llatí o romànic fins a la forma germànica: fonamentalment gòtica o fràncica, quan és possible i, si no és possible, es remunta directament a l'ètim germànic comú); després, s'expliquen els canvis fonètics o fonològics escaients; a continuació, en lletra de cos més petit es fa un recorregut, concisament raonat, que permetrà fer remuntar l'ètim germànic en qüestió des de les formes protogermàniques (s'ofereixen, per ordre d'importància amb relació a l'ètim germànic, les llengües germàniques antigues i modernes utilitzades per a la reconstrucció de l'ètim protogermànic [pgerm.]) fins a la forma reconstruïda protoindoeuropea (s'ofereixen, seguint un estricte ordre cronològic, les llengües indoeuropees antigues i modernes emprades per a la reconstrucció de l'ètim protoindoeuropeu [pie.]).

Finalment, es consignen les referències bibliogràfiques en dos blocs: en primer lloc, obres generals emprades i consultades per a l'elaboració de l'article corresponent, ordenades alfabèticament, i, en segon lloc, obres concretes utilitzades per a resoldre problemes particulars i específics dins l'article en qüestió, a què es fa referència mitjançant notes alfabètiques volades entre parèntesis, les quals, per mitjà d'un sistema àgil de citació, remetent a la bibliografia general, situada al final del present treball; aquestes referències alfabètiques van adreçades palesament a qui tingui un interès major i, doncs, més erudit a aprofundir en la matèria tractada. A més a més, com en tota obra científica, hi ha notes numèriques a peu de plana. Cal, però, assenyalar que, mitjançant les referències bibliogràfiques generals al final de cada article i mitjançant aquest doble sistema de notes (numèriques, a peu de plana, i específiques alfabètiques, per a les

---

lingüístic del lema o lemes en qüestió; fins i tot, de vegades, s'hi addueixen testimonis toponímics, que ajuden a perfilar el significat del terme estudiat.

²⁵ Aquestes llengües s'ofereixen per ordre de rellevància cronològica i geogràfica amb relació al terme estudiat (recollit pel GMLC).

²⁶ Quan hom es refereix a la llengua medieval, aquesta es denomina "castellà medieval", mentre que, quan es fa referència a la realitat lingüística actual, hom s'hi refereix com a "espanyol", bo i optant per la denominació estàndard internacional d'aquesta llengua romànica.

referències bibliogràfiques concretes, situades al final de cada article), la lectura del text surt guanyant molt en claredat i facilitat, a més de disminuir la quantitat de les notes en si, criteri, aquest, habitual en obres lexicogràfiques, per evitar afeixugar-ne excessivament la lectura.

4. L'objecte d'estudi

4.1. El superstrat germànic en el llatí medieval de Catalunya i el català

L'objecte d'estudi de la nostra recerca és el lèxic influït pel superstrat germànic, tant el present en el llatí medieval de Catalunya com el romànic (català), en la mesura que aquest apareix en els nostres textos.

Així mateix, volem assenyalar que l'estudi del llatí medieval resulta de gran utilitat a l'hora de constatar l'aparició del romanç corresponent. En aquest sentit, Ana Gómez Rabal qualifica, molt encertadament, el llatí medieval com a llengua "frontissa": "cabe afirmar que el latín que transmite parte de los textos medievales latinos no sólo es una latín romanceado sino también, y al mismo tiempo, un romance latinizado o, dicho de otro modo, un latín resultante de un doble proceso: la influencia más o menos intensa que experimenta el latín por parte de las lenguas románicas y, a la vez, la latinización de las lenguas románicas."²⁷

En efecte, el llatí medieval de Catalunya molt sovint reflecteix o anticipa formes romàniques catalanes coetànies, que, de fet, subjeien ja en el llatí vulgar de la zona o bé, com s'observa en el cas concret dels germanismes, aquests sovint mostren formes romàniques llatinitzades. Així ho aclareixen T. Gracia i P.J. Quetglas:²⁸ "per a un determinat concepte o objecte de nova implantació no existia una denominació llatina, ja que la forma romànica era una derivació d'un mot germànic aplicat a un objecte o concepte cultural germànic. En aquests casos, atès que es trobava amb una novetat absoluta, la possibilitat de recórrer a les formes llatines preexistents era molt minsa, ja que es limitava a aquells casos en què pogués existir un concepte o un objecte molt similar, cosa difícil en unes circumstàncies en què el que hom pretén és precisament

---

²⁷ A. Gómez Rabal, "Léxico y cronología: la primera datación de las voces catalanas. De Coromines al *Glossarium Mediae Latinitatis Cataloniae*", *ZRPh.*, 126, 1, 2010, pp. 98-99.

²⁸ T. Gracia Sahuquillo i P.J. Quetglas Nicolau, "Interferències lèxiques del llatí medieval en la formació del lèxic romànic", *ALMA*, LXIII, 2005, p. 212.

individualitzar conceptes. Dejectada aquesta possibilitat, la segona no és diferent del procés anterior, usar la mateixa paraula sense canvi o adaptar-la al llatí tot recorrent a l'àmplia nòmina de sufixos formatius. És el cas, per exemple, del mot català medieval *cosiment*, ‘opció, discerniment, arbitri’, provinent d’una forma gòtica *kausjan* i que trobem usat en textos llatins amb les variants *cosiment*, *causiment* i *causimentum*. És a dir, l’escrivà pren la forma tal qual li ha arribat o bé la llatinitza mínimament.”

4.2. El català entre la Iberoromània i la Gal·loromània

Tenint en compte la influència del romanç local en el llatí medieval de Catalunya, considerem convenient fer un repàs dels conceptes següents: “Romània” i, sobretot, “Iberoromània / “Gal·loromània” (referits al català).

En primer lloc, rep el nom de “Romània” el conjunt de terres on és parlada una llengua derivada del llatí. Des del punt de vista de l’evolució fonètica, la Romània lingüística es divideix en dos grans blocs: l’occidental (portuguès, espanyol, català, occità, francès, sard i retoromànic) i l’oriental (dàlmata –desaparegut–, italià i romanès). La Romània occidental es caracteritza fonamentalment per sonoritzar les oclusives intervocàliques i presentar plurals sigmàtics (procedents de l’acusatiu plural llatí), mentre que la Romània oriental, en canvi, conserva les oclusives intervocàliques i no presenta plurals sigmàtics, sinó procedents del nominatiu plural temàtic llatí.

Dins la Romània occidental es poden establir encara dos subgrups lingüístics: el gal·loromànic (català, occità, francès) i l’iberoromànic (català, espanyol, portuguès). La pertinença del català a un o a un altre d’aquests dos subgrups ha estat motiu de nombroses polèmiques al llarg del segle XX,²⁹ ja que el català comparteix nombrosos trets fonètics i lèxics amb l’occità i el francès i presenta també trets morfològics comuns amb l’espanyol i el portuguès. En aquest sentit, Tagliavini afirma: “el catalán es galorromance por sus orígenes, mas no puede ser clasificado como dialecto provenzal; es iberorromance por su posición geográfica, pero por sus caracteres peculiares y por razones históricas no puede ser contado entre las lenguas iberorromances.”³⁰

En una primera etapa (al segle XIX i a principis del segle XX) es va vincular el català amb l’occità, les dues llengües més similars. Després, alguns filòlegs, com W.

---

²⁹ D. Munteanu Colán, “Sobre la posición del catalán en el conjunto de la Romania”, *AFA* 59-60, I, 2002-2004, pp. 641-654.

³⁰ C. Tagliavini, *Orígenes de las lenguas neolatinas*. (Traducció de Juan Almela), México D.F., Fondo de Cultura Económica, 1973.

Meyer-Lübke,³¹ van remarcar el caràcter gal·loromànic del català, mentre que d'altres, com R. Menéndez Pidal,³² el consideraven iberoromànic. A partir de la segona meitat del segle XX, els filòlegs A. M. Badia,³³ F. de B. Moll,³⁴ J. Coromines³⁵ i M. Sanchis Guarner³⁶ van considerar el català com a llengua de transició o llengua-pont entre tots dos grups. Tot i així, pel que fa al lèxic, els estudiosos estan d'acord amb G. Colón,³⁷ que ha demostrat el caràcter fonamentalment gal·loromànic del lèxic català, per bé que cal reconèixer també que en alguns mots el català comparteix una mateixa base amb les llengües iberoromàniques.

D'altra banda, cal assenyalar que l'aportació germànica ha contribuït força al desenvolupament del vocabulari del català en molts àmbits; en efecte, com ha assenyalat el mateix Germà Colón,³⁸ es constata que la presència de germanismes és més notable en català que en espanyol o en portuguès, llengües en què sovint es troba el terme corresponent llatí.

Finalment, convé subratllar que entre el català i l'occità existeix un acusat paral·lelisme, que obeeix a un procés de romanització molt similar i a les estretes i ininterrompudes vinculacions polítiques entre ambdós territoris fins al segle XIII, i encara més enllà. Així mateix, assenyalem que, en el present treball, s'ha emprat el terme occità medieval per referir-se al que tradicionalment s'ha anomenat "provençal", a fi d'evitar una denominació no del tot exacta lingüísticament, encara que ho sigui des del punt de vista historicoliterari i cultural; aquest es va desenvolupar històricament, amb el valor literari que se li reconeix, entre els segles XI i XIII, centrat el seu interès primordial en la transmissió dels brillants textos poètics dels trobadors, que se serviren, artísticament i expressiva, d'aquest instrument lingüístic.

---

³¹ W. Meyer-Lübke: *Das Katalanische. Seine Stellung zum Spanischen und Provenzalischen sprachwissenschaftlich und historisch dargestellt*, Heidelberg, Carl Winter's Universität, 1925.

³² R. Menéndez Pidal, *Manual de gramática histórica española*, Madrid, Espasa-Calpe, 1949⁸. / *Orígenes del español. Estado lingüístico de la Península Ibérica hasta el siglo XI*, Madrid, Espasa-Calpe, 1950³.

³³ A. M. Badia Margarit, *Gramàtica històrica catalana*, València, Tres i Quatre, 1981. / *La formació de la llengua catalana*, Barcelona, Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 1984².

³⁴ F. de B. Moll, *Gramàtica històrica catalana*, Madrid, Gredos, 1952.

³⁵ J. Coromines, *El que s'ha de saber de la llengua catalana*, Palma de Mallorca, Moll, 1954.

³⁶ M. Sanchis Guarner, *Aproximació a la història de la llengua catalana*, Barcelona, Salvat, 1980.

³⁷ G. Colón, *El léxico catalán en la Romania*, Madrid, Gredos, 1976.

³⁸ G. Colón, *El léxico catalán en la Romania*, Gredos, Madrid, 1976, pp. 67-68.

5. Els pobles germànics i les llengües germàniques

5.1. Els pobles germànics. Context geogràfic i històric

Sabem molt poc de la història sociopolítica i lingüística de les tribus germàniques en l'època anterior a la nostra era. Pot aventurar-se que al III mil·lenni a.C. aquestes tribus residien al voltant del Mar Bàltic, entre els rius Oder i Elba, a Jutlàndia, a les illes daneses i al sud d'Escandinàvia. Aquesta era una àrea prou extensa com per permetre una divisió en petites comunitats, cosa que propiciaria l'aparició de particularitats lingüístiques diverses, encara que no gaire diferenciades.³⁹

5.1.1. Els germànics orientals. Els visigots i els ostrogots

Tradicionalment la pàtria dels gots se situa a Escandinàvia.⁴⁰ El nom de l'illa de Gotland sugereix que aquest podria haver estat llur primer assentament, però hi ha discrepància entre els costums funeraris dels gots i els jaciments arqueològics d'aquesta illa, la qual, a més a més, presenta vers el segle I d.C. una considerable densitat de restes, la qual cosa no dóna suport a la hipòtesi que en aquesta època tot un poble se n'hagués anat d'allà cap al sud. En qualsevol cas, els romans tenen notícia dels gots vers el segle I; se sap que en llur nou territori combateren amb èxit tribus germàniques de vàndals i burgundis, que l'havien ocupat anteriorment.

Cap al segle II, els gots tornaren a desplaçar-se cap al sud, i, en aquest període, les fonts històriques ja els donen com a escindits en les dues grans branques: els visigots (= “els nobles”)⁴¹ i els ostrogots (= “gots de l'est”).⁴²

---

³⁹ M.ª P. Fernández Álvarez, *Manual de antiguo alto alemán*, Salamanca, Universidad de Salamanca, 1988, p. 15

⁴⁰ H. Wolfram, *History of the Goths* (trad. Thomas J. Dunlap), Berkeley-Los Angeles-London, University of California Press, 1990, pp. 117-172; A. Agud Aparicio, M.ª P. Fernández Álvarez, *Manual de lengua gótica*, Salamanca, Universidad de Salamanca, 1988, pp. 13-16.

⁴¹ La designació dels visigots posseeix una variant simple *visi* o *vesi*, que ha estat posada en relació amb l'arrel **wessu-* (a.i. *vasu-*, av. *vohu*, gal *vesu-*); el terme podria significar, doncs, alguna cosa com ara “els nobles”. S'ha de bandejar l'etimologia popular que interpreta *visigot* com a ‘got de l'oest’ (= *west en germànic). V. A. Agud Aparicio, M.ª P. Fernández Álvarez, *Manual de lengua gótica*, Salamanca, Universidad de Salamanca, 1988, p. 14.

⁴² En efecte, el terme *ostrogot* fa referència als gots de l'est (= *ost* en germànic), segurament a partir d'una forma *oster-got > *ostregot. Trobem documentat el terme *Ostrogothae*, *-arum* al segle VI d.C. a Jordanes (*De rebus Geticis*, 3, 16), com a poble establert a Sarmàcia, *Ostrogothi*, *-orum* al segle IV d.C. a

Les fonts històriques comencen a ocupar-se més a fons dels gots a partir de l'any 238 d.C., en què es documenta llur primer atac contra posicions frontereres de l'imperi romà. En aquesta època, els visigots segurament devien ocupar les zones de les actuals República Moldava i Romania, mentre que els ostrogots devien controlar la zona de l'actual Ucraïna.

Entre els anys 270 i 275, l'emperador Aurelià organitzà una evacuació militar de la Dàcia, que passà a ser ocupada pels visigots. A partir de l'assentament dels gots a la Dàcia, les relacions amb l'imperi sembla que varen ésser menys conflictives, però, a partir del 315, durant el regnat de Constantí el Gran i de Licini, els visigots tornaren a fer força sobre les fronteres imperials; tot aprofitant la rivalitat d'ambdós emperadors, els visigots atacaren Escítia, Tràcia i Moèsia. Constantí, aleshores, hi negocià i els concedí l'estatut de *foederati* 'federats', que implicava el compromís de defensar les fronteres davant d'altres pobles a canvi de prestacions econòmiques. El 332, els gots atacaren els sàrmates, i aquests van demanar i obtenir ajut de Constantí, el fill del qual, Constantí II, infligí una gran derrota als visigots i els privà de llur condició de federats.

El següent episodi documentat històricament és una expedició de Valent contra els visigots el 367 d.C., quan sembla que els romans no controlaven pas el nord del Danubi i estaven pagant als visigots de nou llur subsidi com a federats; això fa suposar que entre el 332 i el 367 els visigots havien aconseguit una victòria militar que els retornà llurs privilegis i va garantir-los llurs relacions comercials amb l'Imperi. El 367, Valent creuà el Danubi per atacar els visigots, que es retiraren a les zones muntanyenques i boscoses, sense presentar batalla, per la qual cosa l'expedició no va obtenir cap fruit. Una nova expedició el 369 va ser exitosa per als romans, ja que els ostrogots presentaren batalla, comandats per Atanaric, i foren totalment derrotats.

Finalment, es produí la irrupció dels huns, que, en haver avançat molt ràpidament, sorprengueren Atanaric i, així, la fracció ostrogoda fou derrotada, mentre que el 376 els visigots van demanar d'ésser acollits dintre de les fronteres de l'imperi. Tanmateix, es produí una nova confrontació armada entre els visigots i Valent, que fou vençut i morí a la batalla d'Adrianòpolis el 378. Quatre anys més tard, Teodosi I va concedir als visigots l'anòmal estatut de federats dintre de les fronteres imperials, estatut que conservaren fins al 395, en què es va iniciar una migració massiva dels visigots cap a

---

Claudi Claudià (*In Eutropium*, 2, 153) i *Ostrogothus* al segle V d.C. a Sidoni Apol·linar (*Carmina*, 2, 377).

l'oest de l'Imperi. Se sap que els visigots es van convertir al cristianisme, concretament al ritu arrià, el 395, i l'únic bisbe visigot de qui es té notícia al segle IV és Ulfiles.

El 410, sota el regnat d'Alaric, els visigots saquegen Roma; a la mort d'Alaric, el seu cunyat Ataülf emigra amb els visigots al sud de la Gàl·lia: Barcelona fou la capital del regne entre el 415 i el 418, després de la mort d'Ataülf, assassinat, que fou succeït per Sigeric, el qual també morí assassinat una setmana després.

Així, doncs, Vàlia (germà d'Ataülf), el nou rei, va entendre que Barcelona era una ciutat perillosa i preferí marxar al sud, a combatre, en nom de Roma, altres *barbari*: els vàndals, instal·lats a la Bètica; els alans, a l'oest de la Cartaginense, i els sueus, a la Lusitània. Va lluitar prou bé, de manera que Roma li oferí un pacte de federació: s'establí a Aquitània, on fundà el regne de Tolosa, però sota sobirania de l'imperi, teòricament. Entre el 470 i el 475, el rei tolosà Euric va ocupar tota la Tarraconense (Tarragona va caure el 472) i, per tant, també la ciutat de Barcelona, que passava així de manera definitiva a domini got.

Derrotats pels francs i els burgundis el 507 a la batalla de Vouillé, els visigots abandonaren Tolosa i s'establiren a la Península Ibèrica. D'altra banda, la branca ostrogotha, que s'havia establert al nord del Mar Negre, també es desplaçà cap a l'oest i ocupà part de la Panònia; més tard, els ostrogots passaren al nord d'Itàlia, on Teodoric el Gran va triomfar sobre Odoacre (un guerrer germànic a qui el darrer emperador romà, Ròmul Augústul, ja li havia traspasat l'imperi el 476 i havia posat fi, així, a l'imperi romà d'Occident) i va fundar el regne ostrogot d'Itàlia, que, tot i així, tingué una existència efímera, ja que va durar només seixanta anys.

Tanmateix, el 511 Teodoric, a qui li interessava Hispània, va col·locar a Barcelona el seu nét, Amalaric, el qual, essent un infant, manava sobre el territori de la Baixa Provença, la Septimània i la Tarraconense, per bé que sota la regència del prefecte Ampeli. Ampeli, malgrat que, a causa de ser ostrogot, tenia el recel dels llinatges visigòtics i dels grans terratinents hispanoromans, i malgrat que els visigots eren cristians arrians, va tenir el suport de l'església (catòlica), que va convocar concilis a Tarragona i Girona i va consolidar les diòcesis de Lleida, Tortosa, Tarragona, Barcelona, Ègara (Terrassa), Girona, Ausona, Urgell i Empúries.

En morir el seu avi Teodoric el 526, Amalaric va rebre com a herència la Septimània i la Tarraconense, i es traslladà, amb la seva cort, de Barcelona a Narbona. De seguida, els francs atacaren Narbona i, retornat a Barcelona, fou detingut i assassinat el 531. L'aristocràcia visigoda i hispanoromana elegí com a rei el general Teudis, que va mirar

de recuperar la Septimània i la Cartaginense i va restablir la capital del regne a Barcelona, on l'any 540 es va celebrar un concili d'àmbit peninsular. Així mateix, Teudis va combatre amb èxit contra els francs el 541 d.C., però el 548 va ser assassinat. El seu successor, Teudiscle, només va durar un any, ja que va ésser assassinat a Sevilla. Se succeïren anys convulsos de guerres civils, d'assassinats i de caos. Finalment, el 567 fou elegit rei Liuva, *dux* de la Septimània, que associà el govern al seu germà Leovigild, *dux* de Toledo (el 569), on aquest establí definitivament la capital del regne visigòtic el 573. El 641 a Terrassa es va reunir un concili episcopal de la província Tarraconense. El regne visigòtic va perviure fins a la invasió musulmana del 711. Aquesta invasió va posar fi de manera definitiva a l'Estat visigòtic.

5.1.2. Els germànics occidentals. Els francs

Els primers pobles germànics que entraren en contacte amb el món romà van ser les tribus germàniques occidentals. Els germànics apareixen esmentats per primer cop al segle I a.C. per Cèsar⁴³ i Ciceró;⁴⁴ al segle I d.C., Tàcit parla de la divisió de la Germània en superior i inferior.⁴⁵ A la fi del segle IV, Piteas de Marsella parla dels teutons establerts a les costes del Mar del Nord. Aquests i altres tribus germàniques van empènyer els celtas des de la Germània meridional i occidental cap als territoris de la França actual. La invasió més coneguda de tribus germàniques en l'àrea celta fou la dels cimbris i teutons, els quals, entre el 145 i el 120 a.C., en desplaçar-se cap al sud, foren derrotats per Màrius el 102 a.C. a Aquae Sextiae (actualment Aix-en-Provence). Cèsar, el 58 a.C., lluità contra diverses tribus germàniques capitanejades per Ariovist. En aquesta època i a les zones del Rin mitjà i baix s'establiren els primers contactes culturalment i lingüísticament productius entre els germànics i els romans. Sota August, els romans varen arribar fins a Jutlàndia, però els detingué Armini. El seu successor, Tiberi, renuncia a la conquesta definitiva del territori dels germànics. Mentrestant, a

---

⁴³ *De Bello Gallico*, 2, 4: “uno nomine Germani appellantur”.

⁴⁴ *Epistulae ad Atticum*, 14, 9, 3: “habebat Germanos illasque nationes re audita de Caesare”.

⁴⁵ *Germania*, 2: “ipsos Germanos indigenas crediderim minimeque aliarum gentium aduentibus (...). Celebrant carminibus antiquis, quod unum apud illos memoriae et annalium genus est, Tuistonem deum terra editum. Ei filium Mannum, originem gentis conditoremque, Manno tris filios adsignant, e quorum nominibus proximi Oceano Ingaevones, medii Herminones, ceteri Istaevones uocentur. Quidam, ut in licentia uetustatis, pluris deo ortos plurisque gentis appellationes, Marsos Gambriuios Suebos Vandilios adfirmant, eaque uera et antiqua nomina. Ceterum Germaniae uocabulum recens et nuper additum, quoniam qui primi Rhenum transgressi Gallos expulerint ac nunc Tungri, tunc Germani uocati sint: ita nationis nomen, non gentis eualuisse paulatim, ut omnes primum a uictore ob metum, mox etiam a se ipsis, inuento nomine Germani uocarentur.”

l'est del Rin les diverses tribus germàniques, en llur marxa cap al sud, lluiten entre si aferrissadament fins al punt que van desaparèixer pobles germànics sencers. De les tribus germàniques occidentals que més endavant haurien d'influir en la formació de l'antic alt alemany, en destaquen: els alamans, els bàvars, els turingis, els francs i els saxons.

Els francs (= "els audaços"), el nom dels quals apareix documentat per primera vegada el 240 d.C. tot denominant una federació de tribus del Rin-Wesser, varen arribar en llurs conquestes a poc a poc fins als rius Sena i Loira a la Gàl·lia; s'expandiren Rin amunt, i cap al sud arribaren a la part nord d'Alsàcia en lluita contra els alamans; el seu poder polític es va estendre més tard sobre alamans, bàvars i saxons. Al segle V ocuparen tota la ribera esquerra del Rin, Flandes i el nord de l'actual França; Clodoveu I (461-511), considerat el fundador de l'imperi franc, va obtenir grans victòries sobre els altres reis francs i sobre el rei visigot Alaric II, al qual va occir amb la seva pròpia mà, i així va estendre els seus dominis encara més cap al sud del territori francès actual; l'any 496, Clodoveu, per influència de la seva muller, Clotilde, es va convertir al cristianisme ensems amb 3.000 dels seus soldats i va reorganitzar l'església en el primer concili d'Orleans (511).

El 732 d.C., el monarca franc Carles Martell va vèncer els musulmans que havien arribat a Poitiers, que va esdevenir tot un símbol: si bé fou l'aturada de l'embranchida sarraïna, també va esperonar els francs a actuar Pirineus avall; així nasqué una col·laboració inestimable i decisiva amb el món hispanovisigòtic. Cap al 759, els francs havien reconquerit la Septimània i el Rosselló. Entre el 785 i el 789, els monarques francs alliberaren del domini islàmic la ciutat de Girona, que es va lliurar als francs sense lluitar, i les comarques de la Cerdanya i l'Urgell.⁴⁶

L'any 801, Lluís el Piadós (fill de Carlemany, fundador de l'imperi carolingi) conquereix Barcelona, on se situà la Marca Hispànica (frontera), que quedà fixada al nord de la línia del riu Llobregat, el riu Cardoner i la serralada del Montsec, al llarg de dos segles; començava així la configuració de la Catalunya Vella, organitzada administrativament pels comtes.

Al llarg del segle IX, la progressiva crisi de la monarquia carolíngia (franca) obligà els comtes a organitzar la defensa i el govern del territori sense esperar ajuda. Per altra banda, els problemes interns de l'emirat de Còrdova afavorien també una actuació

---

⁴⁶ J.M. Salrach Marés, M. Aventín, *Història medieval de Catalunya*, Barcelona, Proa, 1998.

independent. Carles el Calb (emperador franc) lliurà al comte Guifré el Pilós els comtats d'Urgell, Cerdanya i Conflent el 870 i, anys després, l'emperador franc Lluís el Tartamut li encarregaria els de Barcelona i Girona. Calia ocupar i repoblar aquests territoris per tal d'aturar les incursions musulmanes (ràtzies) i establir el poder comtal. Guifré el Pilós impulsà, doncs, la repoblació dels nous territoris per mitjà del sistema d'aprisió, fundà els monestirs de Santa Maria de Ripoll i Sant Joan de les Abadesses, entre d'altres, i restaurà la seu episcopal de Vic. Fou l'últim comte nomenat pels reis francs, ja que, a la seva mort, el càrrec passà per herència als seus fills.

Finalment, cal remarcar que l'any 988 el comte de Barcelona Borell II es va negar a retre vassallatge al rei franc, per la qual cosa les terres catalanes restaven deslligades dels vincles francs nominalment, per bé que aquesta desvinculació no es va legitimar fins al Tractat de Corbeil (1258).⁴⁷

Així mateix, convé assenyalar que, a partir de l'imperi carolingi, fundat per Carlemany (768-814), que succeí l'imperi dels francs, se'n formaren França i Alemanya (on actualment encara es parlen dialectes fràncics), i el nom de França prové d'aquest poble.

5.2. Les llengües germàniques. Context lingüístic

El germànic és un dels membres de la gran família lingüística indoeuropea⁴⁸ i, dins d'aquest marc indoeuropeu, anomenem llengües “germàniques” un conjunt de manifestacions lingüístiques que coneixem a partir dels primers segles de l'era cristiana gràcies a una sèrie de documents escrits.

Tradicionalment, les llengües germàniques es divideixen en tres grups:⁴⁹

a) en primer lloc, el grup nòrdic, que està constituït per les llengües escandinaves i del qual es conserven escrits procedents, d'una banda, de Suècia i Dinamarca i, d'una altra banda, de Noruega i molt especialment d'Islàndia;⁵⁰

---

⁴⁷ El Tractat de Corbeil és un acord signat a Corbeil (actualment Corbeil-Essonnes, a la regió de l'Illa de França) entre el rei de França Lluís IX i el rei d'Aragó Jaume I el Conqueridor, com a conseqüència de la guerra coneguda com a croada contra els càtars, que enfrontà l'exèrcit francès a les tropes occitanes. Per aquest tractat, la filla de Jaume I, Elisabet, es casaria amb Felip, hereu de Lluís IX; el rei francès, com a hereu de Carlemany, renunciava als drets sobre els comtats catalans.

⁴⁸ S'anomenarà “protoindoeuropeu” la llengua reconstruïda que parlaven els pobles indoeuropeus, mentre que s'anomenarà “indoeuropeu” el poble que parlava aquesta llengua.

⁴⁹ H. Krahe, *Lingüística germànica*, Madrid, Càtedra, 1977, pp. 35-44.

b) en segon lloc, el grup oriental, que està format per les llengües parlades pels vàndals, burgundis, gots i d'altres tribus de l'est, per bé que gairebé l'única documentació escrita corresponent a aquest grup és la traducció de la Bíblia al gòtic que Ulfiles féu al segle IV (a més a més, hi ha escassos documents de l'anomenat "gòtic de Crimea", recollits al segle XVI pel noble flamenc Ogier Ghiselin von Busbecq);

c) en tercer lloc, el grup occidental, representat en les seves primeres manifestacions per l'antic anglès (tradicionalment anomenat "anglosaxó", que se subdivideix, al seu torn, en kèntic, saxó i ànglic), l'antic baix alemany o "germànic de l'Elba" (subdivit, al seu torn, en antic baix fràncic i antic saxó), l'antic alt alemany o "germànic del Rin-Wesser" (que se subdivideix en alemany mig –subdividit, al seu torn, en fràncic oriental, renà i mig– i alt alemany –sudividit, al seu torn, en bàvar i alemànic–) i alguns testimonis més tardans de l'antic frisó (que, ensems amb l'antic anglès, constitueix l'anomenat grup anglofrisó); finalment, hem de considerar també com a part d'aquest grup occidental el longobard, que, de fet, es tracta d'una llengua germànica procedent de l'antic baix alemany (de la zona del baix Elba, concretament), els parlants de la qual s'establiren a Itàlia al segle VI d.C. i del qual només han romàs testimonis onomàstics.⁵¹

Aquesta triple divisió lingüística és la que trobem usualment als manuals; va ser ideada per Schleicher el 1860,⁵² el qual la projectà en la hipotètica fase intermèdia entre el "protogermànic" i les diverses llengües germàniques històriques.

Nogensmenys, és molt problemàtic poder donar una concreció lingüística a l'anomenat protogermànic, protollengua especial més o menys homogènia, que seria l'etapa intermèdia entre un protoindoeuropeu tardà (que hom, de vegades, també ha anomenat, pregermànic) i els diversos dialectes germànics històricament testimoniats. La dificultat rau, d'una banda, en la necessitat d'ordenar cronològicament els diversos canvis lingüístics esdevinguts entre el protoindoeuropeu primerenc (que és el que pròpiament s'anomena o es coneix com a protoindoeuropeu) i les llengües germàniques conegudes; d'altra banda, en l'antic problema del subagrupament de les llengües germàniques; finalment, en la difícil tasca de diferenciar els processos protogermànics, anteriors a la fragmentació dialectal, dels processos germànics comuns, testimoniats en

---

⁵⁰ Per a la reconstrucció del protogermànic s'empra fonamentalment l'islandès antic, que és sinònim d'antic nòrdic (tradicionalment anomenat "antic escandinau").

⁵¹ N. F. Onesti, *Vestigia longobarde in Italia (568-774). Lessico e antroponomia*, Roma, Artemidie, 2000.

⁵² A. Schleicher, *Die deutsche Sprache*, Stuttgart, Cotta, 1860.

gairebé totes les llengües, però que varen aparèixer quan aquestes ja estaven dialectalment diferenciades.

Quant als estadis prehistòrics de les llengües germàniques, davant de l'opinió tradicional que, com hem afirmat suara, considera que el germànic està dividit, des de bell antuvi, en tres grups (nòrdic, oriental i occidental), Schirmunski⁵³ proposa que els diversos dialectes germànics es van escindir del tronc comú a mida que els pobles corresponents s'anaven apartant del bloc central, la parla dels quals seria, doncs, en certa mesura predialectal. D'altra banda, Antonsen,⁵⁴ fonamentant-se en fets lingüístics, distingeix les fases següents en la cronologia dels processos fonètics: indoeuropeu (= protoindoeuropeu), pregermànic (= preprotogermànic), germànic primerenc (= protogermànic) i germànic tardà (= germànic comú).

Així mateix, tenint en compte que molts dels termes estudiats en la present recerca procedeixen de l'antic baix fràncic, convé aclarir una sèrie de conceptes al respecte:

a) En primer lloc, assenyalem la sinonímia entre el terme franconi (denominació tradicional) i fràncic; per aquest darrer hem optat i és la denominació que hem utilitzat sistemàticament.

b) En segon lloc, hem cregut convenient subratllar la subdivisió de les llengües baixgermàniques, a saber: d'una banda, el baix alemany –subdividit, al seu torn, en baix alemany occidental (= baix saxó) i baix alemany oriental–, i, d'una altra banda, el baix fràncic.

c) En tercer lloc, quan hom es refereix al fràncic sempre s'estarà parlant del fràncic antic, que és pròpiament l'antic baix fràncic (llengua morta) i no s'estarà referint mai a altres llengües baixfràniques actualment vives (que són concretament: el flamenc occidental, el flamenc, el brabantí, el dialecte d'Utrecht, el limburguès, l'holandès o neerlandès i l'afrikaans) ni tampoc al fràncic modern en qualsevulla de les seves varietats dialectals actualment parlades a Alemanya (anomenades *Fränkisch*), les quals, com es veurà, de fet són varietats o bé d'alt alemany central o *Mitteldeutsch*, que està constituït, d'una banda, pel fràncic central o *Mittelfränkisch* –subdividit, al seu torn, en fràncic ripuari, fràncic del Mosel·la, luxemburguès, fràncic de Lorena–, i, d'una altra banda, pel fràncic renà –subdividit, al seu torn, en alemany del Palatinat, hessià septentrional, hessià oriental i hessià central–, o bé corresponen a varietats d'alt alemany superior o *Oberdeutsch*, el qual està constituït per l'alt fràncic oriental i per

---

⁵³ V. Schirmunski, "Über die altgermanischen Stammesdialekte, *ALH*, XV, 1965.

⁵⁴ E.H. Antonsen, "On defining stages in prehistoric Germanic", *Language*, LI, 1965, pp. 19-36.

l'alt fràncic meridional o *Oberfränkisch*, ambdós parlats a la Baixa Francònia, situada al nord de Baviera.

d) En quart lloc, convé saber que el fràncic antic també ha estat denominat *lingua franca* (en llatí) i tudesch / tudesc; el terme llengua tudesca es pot referir a tres conceptes: 1) antic fràncic (= antic tudesch); 2) llengua fràncica (= llengua tudesca), la qual en l'actualitat, per extensió, serveix per denominar certes llengües o dialectes germànics parlats a Alemanya, França, Luxemburg i Bèlgica; 3) fràncic (= forma arcaica per referir-se simplement a l'idioma alemany).

e) Finalment, pel que fa a les llengües anomenades francònies o frànciques, cal distingir entre el baix fràncic, esmentat més amunt, al qual pertany l'antic baix fràncic, i algunes varietats de fràncic, que, de fet, són subdialectes de l'antic alt alemany central o *Mitteldeutsch* i de l'antic alt alemany superior o *Oberdeutsch*, com veurem més avall.

A més a més, hem considerat adient aclarir el terme *baix alemany*, que de fet correspon a tres conceptes:

a) En primer lloc, fa referència al subgrup germànic occidental, que, al seu torn, se subdivideix, d'una banda, en el grup baix fràncic (occidental), a què pertanyen el neerlandès, el flamenc, etc., i, d'una altra banda, en el grup baix saxó (oriental), a què pertanyen els dialectes descendents de l'antic saxó o antic baix alemany.

b) En segon lloc, fa referència al *Niederdeutsch* o *Plattdeutsch* (segons la terminologia alemanya), el qual comprèn, d'una banda, els dialectes baixsaxons i, d'una altra banda, els dialectes baixfrànics, usats només dins d'Alemanya.

c) En tercer lloc, fa referència al baix saxó, procedent de dialectes derivats de l'antic saxó.

Finalment, quant a la classificació dialectal de l'antic alt alemany, per a la seva distribució geogràfica i amb referència als antics dos grups esmentats per Tàcit (*Istaevones* i *Herminones*)⁵⁵, s'adopta l'esquema de Belardi:⁵⁶

A) *Istaevones* (= antic alt alemany central o *Mitteldeutsch*), que es divideix en:

a) fràncic superior o *Oberfränkisch* que comprèn: 1) fràncic oriental o *Ostfränkisch*, 2) fràncic renà o *Rheinfränkisch*, 3) fràncic renà meridional o *Südrheinfränkisch*;

---

⁵⁵ V. nota 45.

⁵⁶ W. Belardi, *Capitoli di grammatica dell'alto-tedesco antico*, Napoli, Cymba, 1968, p. 31.

b) fràncic central o *Mittelfränkisch*, que, al seu torn, es divideix en: 1) fràncic ripuari o *Ripuarisch* al nord, al voltant de Colònia, i 2) franconi del Mosel·la o *Moselfränkisch* al sud, al voltant de Trèveris.

B) *Herminones* (= l'antic alt alemany meridional o superior o *Oberdeutsch*, format per l'alemànic, bàvar i les escasses restes del longobard).

Finalment, un cop feta aquesta exposició tan exhaustiva del panorama lingüístic germànic, considerem convenient subratllar que, de cara a la nostra recerca, hem fet servir, sobretot, els termes següents:

- a) protogermànic, germànic comú, germànic occidental (llengües reconstruïdes)
- b) antic nòrdic (= antic islandès), gòtic i fràncic (= antic baix fràncic)
- c) antic alt alemany, alt alemany medieval i alemany (= alt alemany modern)
- d) antic baix alemany, baix alemany medieval, baix alemany (tot referint-se a varietats dialectals modernes de baix alemany)
- e) neerlandès medieval, neerlandès (= neerlandès modern)
- f) antic anglès, anglès medieval, anglès (= anglès modern)
- g) antic saxó
- h) antic frisó, frisó (= frisó modern, amb diverses varietats dialectals)
- i) longobard

AGRAÏMENTS

Agraeixo, en primer lloc, al Dr. Pere Quetglas Nicolau, pel seu amable i dinàmic assessorament en tot moment. Al Dr. Lluís Calvo Calvo, per la seva càlida acollida acadèmica al si de la Institució Milà i Fontanals, com a becari JAE (CSIC, Barcelona, 2008-2011). A Teresa Gràcia, per la seva ingent amabilitat i paciència, per haver-me ensenyat a lematitzar i a veure com es construeixen les entrades del GMLC. Al Dr. Sergio Neri, per ajudar-me amb qüestions de lingüística germànica i indoeuropea. A la Dra. Ana Gómez Rabal, per la seva cordial ajuda en tot moment, per haver-me donat consells filològics i per esperonar-me, professionalment i personal, en la meva recerca. A la Dra. Rosemarie Lühr, per haver-me acollit al Departament de Lingüística Indoeuropea de la Universitat Friedrich Schiller de Jena (Alemanya), els anys 2009-2010. A la Dra. Adelheid Wellhausen, per haver-me acollit al si del “Mittellateinisches Wörterbuch” de l’Acadèmia de Ciències de Baviera (Munic), l’any 2011. Al Dr. Martin-Joachim Kümmel, per haver-me acollit al Departament de Lingüística Indoeuropea de la Universitat Friedrich Schiller de Jena (Alemanya) a l’any 2014. A la Dra. Sabine Ziegler, al Dr. Roland Schuhmann, a la Dra. Maria Kozianka i a la resta de membres de la Lehrstuhl für Indogermanistik de la Universitat Friedrich Schiller de Jena (Alemanya), per llur suport humà i científic. A la Dra. Mechthild Pörnbacher, a la Dra. Monika Niederer, a la Dra. Marie-Luise Weber i a la resta dels membres de l’equip del “Mittellateinisches Wörterbuch” (Acadèmia de Ciències de Baviera, Munic), per llur suport humà i científic.

Agraeixo a la Fundació Universitària Agustí Pedro Pons (Universitat de Barcelona), per haver-me subvencionat una estada breu de recerca d’un mes (febrer-març de 2014), a la Lehrstuhl für Indogermanistik de la Universitat Friedrich Schiller de Jena (Alemanya).

Agraeixo, també, als meus companys de màster “Cultures Medievals”, per la seva col·laboració, així com, sobretot, als membres de l’equip del GMLC, tant dels que ja no hi són (Carolina Altolaguirre Tolosa i Susanna Allés Torrent) com dels actuals (Carlos Prieto Espinosa, Marta Punsola Munárriz, Marta Segarrés Gisbert i Adelaida Terol Amigó), i a la resta del personal de la IMF-CSIC (Barcelona). Finalment, vull expressar molt especialment el meu agraïment als bibliotecaris de la Institució Milà i Fontanals del CSIC, per la seva exquisida atenció.

Dedico aquest treball a tres grans professores que vaig tenir a l’Institut de Batxillerat “Baix Penedès” del Vendrell (1990-1994): a Montserrat Ràfols, q.e.p.d., catedràtica de llatí; a M.ª José Pedreño, professora de llatí, la qual em va ensenyar les beceroles d’aquesta llengua; i a Isabel Pahissa, aleshores professora de llengua catalana.

**EL LÈXIC D'ORIGEN GERMÀNIC
EN EL LLATÍ MEDIEVAL DE CATALUNYA**

*alin-

1. TESTIMONIS DOCUMENTALS

alna [*apareix sempre en pl.* alnas, alnes]

‘colze’, mesura de longitud:

1 – *fent referència a terres: ante 934* CEGirona, p. 114b (Marquès I 42, p. 125): et subiungit in terra de Mirone cum heredes suos et habet dextros XX, et de circii in terra de me comparatore et habet dextros .LIII. et habet ipso dextro alnes VI et medium pedum. **ante 954** CEGirona, p. 107b (Marquès I 48, p. 132): et habet dextros XVIII, de circi in terra de Caluicia femina et habet dextros XXXIII, et habet II alnas cum medium pedum.

2 – *fent referència a teixits: 913* Baraut, *ActUrgell* 26 (Urgellia 1, p. 83): ut omnis sacerdos qui ipsam ecclesiam cum iamdicta parochia tenuerit soluere per unumquemque annum VII sesters gros per capelanium in sarzils et in lenes XII^{cim} alnes per I solido, VII sesters de anona.

2. FORMES ROMÀNIQUES MÉS PROPERES

Cat.m. *alna* o *auna* (és freqüent la velarització de /l/ en síl·laba travada, encara ara dialectalment), occ.m. *alna*; fr.m. *alne*, *aune* > fr. *aune* ‘antiga mesura de longitud, equivalent aproximadament a mig metre’. Els termes cast.m. *alna* (que continua en esp. *ana*) i port.m. *alna*, de fet, procedeixen del cat.m., mentre que l’it.m. *auna* prové del fr.m. (segons el REW).

3. ESTUDI ETIMOLÒGIC

El GMLC apunta que *alna* ‘colze (mesura de longitud)’ procedeix del germ. *álina ‘colze (mesura)’, segurament a partir de la forma cat. *alna* llatinitzada. Ara bé, podem filar més prim basant-nos, d’una banda, en Gamillscheg, el qual, tot adduint diverses mesures d’origen fràncic, afirma que el fr.m. *aune* procedeix del frc. *alīna, i, d’una altra banda, fonamentant-nos sobretot en les darreres investigacions de l’EWA,^(a) que corroboren explícitament que el terme ll.m. *alēna* prové del frc. *alīna i descarten el gòt.

aleina en aclarir la llargada d’-ei- /ī/.¹ Concloem, doncs, que el terme *alna* procedeix del frc. *alīna ‘colze’. A més a més, en el pas del frc. *alina a la nostra forma *alna*, hi observem la caiguda de la vocal breu posttònica /i/.

Subratllem, així mateix, que aquest terme apareix sempre en plural, el qual presenta la forma sigmàtica del cat. -*as*, -*es*; la vacil·lació de la vocal evidencia la pronúncia de la vocal neutra [ə], pròpia del català oriental central.

El frc. *alīna ‘colze’ (cf. a.a.a. *elin(n)a* > al. *Elle* ‘colze (mesura)’ < *alinjō?) deriva de la forma pgerm.^(b) *alinō ‘mesura de longitud’ (cf. a.a.a. *elin(n)a* ‘id.’, b.a.m. *ēle*, *ēlen(e)*, *ēlne*, *elle* ‘id.’, neerl.m. *elle(n)*, *elne* ‘id.’, a.angl. *eln* ‘id.’, a.s. *elina* ‘id.’, a.fris. *elne* ‘id.’, a.fris.occ. *ielne*, *ielen* ‘id.’; a.n. *alun* ‘id.’ < *alunō > nor. *aln* ‘id.’, suec *aln* ‘id.’, dan. *alen* ‘colzada’; gòt. *aleina* < *alīnō ‘colzada’).

La forma pgerm. *alinō ‘mesura de longitud’ es remunta al pie.^(c) **h_{2/3}el-* ‘doblegar’ (cf. a.i. *aratnī-* ‘colze’; hit. *ħaliḡe/a-* ‘agenollar-se’; gr. *ώλήνη* ‘colzada’; ll. *ulna* ‘colze’; a.irl. *uilen* ‘colze, angle’, gal *elin* ‘id.’).

REFERÈNCIES

DCVB I, s.v. *alna*
DECat I, s.v. *alna*, pp. 221-222
DEW, s.v. *Elle*
DuCange I, s.v. *alna*
EWA II, s.v. *elina*
FEW I, s.v. *alina*; XV.1, s.v. *alinō
Gamillscheg (1970), vol. 1, I, §125, p. 293
Mackel, pp. 12, 14, 57
MLLM, s.v. *ulna*
REW núm. 341

- (a) EWA II, s.v. *elina*, col. 1045, lín. 32
(b) EWA II, s.v. *elina*, col. 1045, lín. 50; EDPG, s.v. *alīnō
(c) EWA II, s.v. *elina*, col. 1049, lín. 27; IEW, s.v. 8.**el-*, **elēi-*, **lēi-*: *olīnā, pp. 307-308

---

¹ Coromines, per al terme cat. *alna* ‘mesura de llargària que equival si fa no fa a un metre’, proposava com a origen el gòt. (*sic*) *álina* (forma gòt. doc. *aleina*) ‘colzada’ en acceptar erròniament -ei- com a /ī/, tot seguint el GED, que ha estat corregit recentment per l’EWA.

1. TESTIMONIS DOCUMENTALS

alodis, alodium, alodus¹ (adlaud-, alaod-, alaud-, allaud-, allod-, aloud-, alud-, audlod-, aulaud-)²

1 – *propietat plena i total, i béns que es posseeixen en aquest concepte (noció abstracta)*: **839** DipPallars 16, p. 289: quantum inter istas affrontaciones et isti termini ambiunt sic uendimus uobis ... ut teneatis et possideatis ad proprium alodium. **868** Abadal, *ECuixà*, ap. 16, p. 137: ipsas kartas accepit de ipsum alode de uilla Kanauellas.

2 – *predi alodial, terra que es posseeix en plena propietat (noció concreta)*: **939** LFeud. I 395, p. 414: affrontat ipsa omnia de parte orientis in termino de Talazano et de meridie in ipsa rocha super Adano et de occiduo in alode de Odegario uel de suos heredes et de circi in termino de Midiano uel in alodio de te emptore. **939** LFeud. I 395, p. 414: affrontat ipsa omnia de parte orientis in termino de Talazano et de meridie in ipsa rocha super Adano et de occiduo in alode de Odegario uel de suos heredes et de circi in termino de Midiano uel in alodio de te emptore.

alodarius [*pl.* aloders]

1 – *relatiu a l'alou (noció adjectiva)*: **1020** MNHistóricas IX, ap. 7, p. 216: ego praedictus Guifredus Comes omnem meam uocem et alodariam et feualem et pascuariam et paratalem quam in praescriptis alodibus habeo uel habere debeo.

2 – *que és posseïdor d'un alou (noció substantiva)*: **1068-1095** LFeud. II 558, p. 70: sit notum omnibus hominibus qualis est dominicatura quod ego, Guillermus

---

¹ Nota del GMLC, s.v. *alodis*: “*Alodis* (del fràncic *alôd*) ja es troba documentat en la Llei Sàlica (ThLL I, 1713, 49). La variant *alodium* és una llatinització més tardana, però molt generalitzada. *Alodus* apareix de manera més esporàdica en les nostres fonts. Probablement són producte d’ultracorreccions les formes en *aloud-*, que ja apareixen en documents originals del principi del s. X, i *aulod-*, una mica més tardanes. Les variants *aloud-* tal vegada es poden explicar com a formes de compromís entre les llatines *alode*, *alodium* i el cat. *alou*, amb vocalització de *-d* (vegeu Corominas, DCELC, s.v. *alodio*); persisteixen en el segle XII (vegeu M. Pidal, *Orígenes*, § 19, 1, p. 93).”

² **I** – *alodis*: adlaud- **1026** LFeud. I 677, p. 187. alaod- **977** LAntiq. I 358, f. 139. alaud- **879-884** Apr. 17, ACUrgell, perg. orig. alud- **1002** CSCugat II 380, p. 28. audlod- **1060-1108** CSCugat II 800, p. 454. aulaud- **966** LFeud. I 389, p. 407. aulod- **940** CSCugat I 18, p. 20; *formes apocopades*: alaud **1045** LFeud. I 115, p. 117. allaud **999** (orig.) Baraut, *DocUrgell* 261 (Urgellia 3, p. 93). alod **1080** LAntiq. IV 202, f. 72 (Mas 988). alods (*pl.*) **1037** CTavèrnoles 103, f. 54 (Soler 23). aulod **1097** Miret, *Terrassa* 151, p. 507. **II** – *alodium*: alaud- **979** CSCugat I 134, p. 109. aloud- **1064** LFeud. I 471, p. 500. aulod- **1034** LAntiq. IV 446, f. 192 (Mas 477). **III** – *alodus*: **955** (cop. s. XIII) ACondal 132, p. 292. alaud- **996** CSCugat I 314, p. 264.

Raimundi, comes Ceritanie, in Montefalcone de Vluga habeo, uidelicet ... uineas comitales ... et condeminam de Molino ... et medietatem de placitis et medietatem de exorchias et de lezas ... et milites aloders qui debent me sequere in exercitum atque in caualcatas.

2. FORMES ROMÀNIQUES MÉS PROPERES

Cat. *alou* ‘domini ple, absolut i lliure, franc de serveis i de tota prestació real o personal, sobre béns immobles’ > cat. *alouer*; occ.m. *alo*, *aloc*, *alluc*, *alodi* ‘id.’; fr.m. *alue(d)*, *aleu* > fr. *al(l)eu* ‘id.’; esp. *alodio* ‘id.’, port. *alodio* ‘id.’; it. *alodio* ‘id.’.

Si bé el català i el francès medieval procedeixen del frc. **alōd*, en canvi, l’occità medieval, espanyol, portuguès i italià provenen del ll.m. *al(l)odium*.

3. ESTUDI ETIMOLÒGIC

El terme *alodis*, *alodium* ‘alou, predi alodial’ procedeix de la llatinització del frc. **alōd*³ ‘patrimoni lliure’; així mateix, el frc. **alōd* està constituït per dos elements: d’una banda, pel frc. **al* (adj.) ‘tot’, i, d’una altra banda, pel frc. **ōd* (subst.) ‘possessió’.

El terme *alodarius* és un derivat d’*alod-is*, mitjançant el sufix ll. *-arius*, que serveix per formar noms adjetius i substantius, com veiem en els testimonis citats. Es recull un plural plenament rom. *aloders*, en què s’ha produït la monofotogació de /ai/ en /e/, la qual, al seu torn, procedeix de la metàtesi d’*-ari-us* > *-air-us*.

Nogensmenys, Guiraud^(b) presenta una proposta etimològica paral·lela, segons la qual *alodis* / *al(l)odium* provindria del germ. **hlot*, *lot* ‘sort’, ‘lot’ (cf. cat. *loteria*), precedit del prefix ll. *ad-*: **ad-lod*. Però Sousa de Costa ha demostrat^(c) que la forma germ. **hlot* és incorrecta fonèticament, ja que s’ha de reconstruir més aviat el germ. **hlaut* (basant-se en el gòt. *hlauts* ‘lot, herència’), que no serveix per explicar el terme *alodis*. Així, doncs, la hipòtesi de Guiraud, encara que obri una alternativa a l’etimologia canònica, sembla només acceptable des d’un punt de vista semàntic, però és inapropiada des d’un punt de vista fonètic i lèxic, per la qual cosa la descartem.

El terme frc.⁴ **alōd* ‘patrimoni lliure’ (cf. a.a.a. **allaud* > al. *Allod*), com hem dit més amunt, es descompon en dos membres, a saber: frc. **al* i frc. **ōd*.

---

³ Aquest terme ja es troba documentat a la Llei Sàlica.^(a)

Així, doncs, d'una banda, tenim el terme frc. **al* 'tot, ple', que deriva de la forma pgerm.^(e) **alla-* 'tot, ple' (cf. a.a.a. *al(l)* 'id.', a.angl. *eal(l)* 'id.', a.s. *all* 'id.', a.fris. *al* 'id.', long. **ala-* 'id.'; a.n. *allr* 'id.'; gòt. *alls* 'id.').

El pgerm. **alla-* 'tot, ple', al seu torn, es remunta al pie.^(f) **h₂el-* 'nodrir, educar' (cf. gr. ὅλος 'tot, sencer', osc *allo* 'ple'; a.irl. *uile* 'ple' < **ol-jo*, **sol-jo*; lit. *aliái* 'cada, ple').

D'una altra banda, el terme frc. **ōd* 'possessió' deriva de la forma pgerm.^(g) **auđa-* 'possessió' (cf. a.a.a. *ōt* 'id.', a.angl. *ēad* 'id.', a.s. *ōd* 'id.', long. **auđa-* 'id.'; a.n. *auđr* 'id.'; gòt. *aud-* 'id.'). Observem que la forma pgerm. **auđa-* dóna en frc. **ōd*:^(h) aquest fenomen de monoftongació es produeix en a.a.a. al s. VIII.⁽ⁱ⁾

El pgerm. **auđa-* 'possessió', al seu torn, es remunta a la forma nominal pie.^(j) **h₂auđ^ho-s* 'fortuna, possessió, riquesa' (cf. gal *udd* < **audos* 'senyor').

REFERÈNCIES

DCVB I, s.v. *alou*
 DECat I, s.v. *alou*
 DECH I, s.v. *alodio*
 DuCange I, s.v. *alodis*
 EWA I, s.v. **alōdi*
 FEW I, s.v. *alōd*; XV.1, s.v. **alōd*
 Gamillscheg (1970), I, II, § 103, p. 254; III, § 15, p. 371
 Mackel, pp. 2, 27, 44, 161
 MLLM, s.v. *alodis*
 REW núm. 369
 Rodón, pp. 18-20
 Sousa Costa, pp. 229-235
 Stotz, vol. 1, IV, § 70.1, p. 690; § 70.4, pp. 691-692

- (a) ThLL, I, p. 1713, l. 49; Gamillscheg (1970), vol. 1, II, § 116, p. 276
- (b) Guiraud, p. 46 ss.
- (c) Sousa Costa, p. 231
- (d) DEW, s.v. *Allod*
- (e) EDPG, s.v. **alla-*; EWA I, s.v. *al*, col. 129; DEW, s.v. *all*
- (f) LIV, s.v. **h₂el-*, p. 262; IEW, s.v. 2.**al-*, pp. 26-27; EWA I, s.v. *al*, col. 130-131
- (g) EDPG, s.v. **auda-*
- (h) Franck, § 32, p. 42
- (i) *Manual de antiguo alto alemán*, p. 37
- (j) IEW, s.v. **audh-*, p. 76

---

⁴ Es documenta la forma frc. *alod-is* (ja llatinitzada, segons el paradigma de la tercera declinació) > ll.m. *alod-us* (més tard > *al(l)od-ium*).^(d)

1. TESTIMONIS DOCUMENTALS

alamanus (alaman, alaman, alaman-, alamann-, alamann-, aleman-, alemann-, alieman-; almann-) [*pl.* alamannorum¹]

'alaman', individu d'un antic poble guerrer integrat per diverses tribus germàniques; per extensió 'alemany' (probablement entès gairebé com a sinònim de 'franc'): **ca. 1000** LibIudPop Prologus, p. 339: ipso autem dictante iussit conscribere legem Francorum et Alamannorum et Baioariorum, unicuique genti quae in eius potestate erant, secundum consuetudinem suam.²

en topònims o pretopònims: **897** DipRosselló 151, p. 189: et villa quae vocatur Alamannis.³ **1040-1074** AIEG, v. XIV (1960), p. 251 (*memorial de greuges presentat per Ponç I, comte d'Empúries, contra Gaufredo II, comte de Rosselló, el seu fill Gilaberto i alguns dels seus homes*): rancurat se iamdictus Poncius de prescripto Guillaberti de suo alode de Alamans⁴ que li-en-pará, et de sua mansione que li-es-derrochá ad ecclesia et de suos arbores que li-tallá et de sacrilegi que ille fecit, et illos homines qui per illum fuerunt.

en antropònims: **904** CSCugat I 2, p. 6: ss., Alamano **1026** Puig i Ustrell, *Dipl. St. Pere i Sta. Maria d'Ègara* 23, p. 239: S. Alamanno Ugo. **1041 / 1050** AComtalPerg II 382, pp. 382-383: et ipso adiutorio suprascripto, sine engan, lo faré et non los enganaré, salvam fidelitatem Ermesindem comitissa de Ierunnes et de Clera, et

---

¹ Només es recull aquests dos únics testimoni plural en tota la documentació del GMLC: **ca. 1000** LibIudPop Prologus, p. 339. **1131** Oleguer 93, p. 454.

² Trobem una sèrie d'exemples d'*alemannus*, que són, en realitat, errors de transcripció d'*alia manus* (tal com aclareix J.M. Marquès: *Cartoral, dit de Carlemany, del bisbe de Girona (s. IX-XIV)*, vol. I, Barcelona, Fundació Noguera, 1993, p. 21: **888** CEGirona, pp. 140b-141a (Marquès I 12, p. 80): Badisclus qui hanc professionem feci, alie mannus scripsit. Adouacius alemanus scripsit. Leuia alemannus scripsit. Madaxo alie mannus scripsit. Sig+num Undila alie mannus impressit. Sig+num item Undila alemannus inpressit. Sig+num quem uocant Taurello alie manus impressit. Sig+num Altino alemannus impresi. Sig+num Elias alemanus impressit. Marchus alemanus scripsit. Sig+num Asdalfo alemanus impressit. Inibertus alemanus scripsit. Raitarius aliemanus scripsit. Petrus aliemanus impressit. Miro presbiter alie manus scripsit. Senderedus alie manus impressit. Senderidus (*sic*) aliemanus scripsit. Vuisanda aliemanus scripsit. Molestus alemanus scripsit. Madaixus alemanus scripsit. Petrus aliemanus scripsit Prolexius alemannus scripsit. Aduurus abba alemannus scripsit. Malanaicus alemannus scripsit. Inila abba alemannus scripsit. Guischafredus archipresbiter alemannus scripsit. Tritulphus abba almannus scripsit. Leubertus presbiter alemannus scripsit, et multi alii. **1040** MEBarcelona 7, p. 39: S+ Reimundus, comes alamano. S+ Girbertus.

³ Com a topònim o pretopònim, només es recull aquest únic testimoni a tota la documentació del GMLC.

⁴ Només es recull aquest únic testimoni en tota la documentació del GMLC.

de Apierola et de suas compres et de Ribatallada, in vita sua, exceptus Alaman, fratri meo, de sua onore quod de odie abuid. **1043** Junyent, *Oliba* Dip. 150, p. 255: notum sit omnibus hominibus presentibus atque futuris, quod ego Alemannus invitavi domnum Olibanum pontificem sancte Sedis Ausonensis, ad dedicandam aecclesiam Sancti Michaelis, fundatam in diocesi Sancti Petri supra nominatae Sedis, in alodio meo castro Rocheta. **1053** CSCugat II 597, p. 265: parentes predicti Alamanni ... in potestate Alamannis⁵ (*pro* Alamanni) predicti **1064** LFeud I 46, p. 61: Signum Alaman Altemir. **1067** LFeud I 45, p. 60: Signum Geralli Alamanni. **1067** CSCugat II 659, pp. 323-324: ego Geribert, que uocant Alaman, et uxoris sue Guisla, vinditores sumus vobis domum s. Cucufati cenobii et domno Andrea, aba, emtores ... Advenit nobis ad me Geribert, que uochant Alaman, per ienitorum et ad me Guisla, per meum decimum, aut per ullasque uoces. **1075** Junyent-Ordeig, *DipVic* 1371, p. 669: Alamand SSS. **1079** Junyent-Ordeig, *DipVic* 1417, p. 709: iuro ego Gerallus Alamandi manibus meis propriis ad te, domnum Berengarium, Ausonensem episcopum, quod ab hac hora et deinceps fidelis ero tibi per directam fidem, sine engan, sicut homo debet esse suo meliori seniori.⁶

2. FORMES ROMÀNIQUES MÉS PROPERES

Cat. *alaman* > *alemany*, occ. *alemand*, fr. *Alamans* > *allemand* (> esp. *alemán*, port. *alemão*).

3. ESTUDI ETIMOLÒGIC

El terme *alamanus* procedeix del gentilici ll. (*pluralia tantum*) *Alămani*, *Alămanni*, *Alěmanni*, *-ōrum* (documentat ja a Claudià, s. IV, i a Arnobi, s. V) ‘alamans’ (‘individus d’un antic poble guerrer integrat per diverses tribus germàniques’)⁷ < ll. *Alămann(ic)us*, *-a*, *-um* ‘id.’ (documentat a Amià Marcel·lí, s. IV). Així mateix, sembla força

⁵ Cf. el document: **1135** DipADSolsona 261, p. 329: Sig+num Alamannis (*pro* *Alamanni*). En tota la documentació del GMLC només trobem testimoniat dues vegades *Alamannis* (*sic*).

⁶ **1200** Gonzalvo, *Pau i treva* 20, p. 124: Sig+num Raimundi Alamany, qui hec iuro. En cat., com a cognom apareix amb aquestes formes: *Alemany*, *Alamany*, *Alemañy*, *Alamañy* i *Alaman*.

⁷ Confederació de tribus germàniques, constituïda per sueus, usipis i tèucters, que van barrejar-se amb els semmons. Habitaren al principi entre els rius Mein i Danubi, d’on es van estendre cap a l’oest i el sud, en lluita amb l’Imperi romà. Se’ls menciona per primera vegada durant el mandat de Caracal·la, que els derrotà a l’alt Rin (any 213), i, després de diverses alternatives i d’envair i devastar Itàlia (553), van deixar d’existir com a poble. El tractat de Verdum (884) dividí l’antic territori dels alamans i incorporà Alsàcia i les terres limítrofes al regne de Lotari, regió que, en extingir-se la dinastia carolíngia, constituí el ducat d’Alemanya (s. X), que va donar nom a aquesta nació.

versemblant que el terme *alamanus*, en el fons, sigui el resultat de la llatinització del terme cat. *alaman*, que, al seu torn, procedeix segurament del frc. **alaman(n)* ‘tot home’ > ‘conjunt d’homes’. La forma cat. *alaman* alterna amb *alamand* (en la qual la -*d*- es analògica a altres gentilicis, com ara *normand*), que, al seu torn, s’assimila regressivament /nn/ (fet que, de manera casual el fa coincidir etimològicament amb el germ. *mann*- ‘home’).

Per donar suport al possible significat d’aquest terme, també hem tingut en compte documentació que recull, d’una banda, topònims (*Alamannis*, vil.la, i *Alamans*, alou), i, d’una altra banda, antropònims (ja sia com a nom de pila: *Alaman*, *Alaman Altemir*, *Alamand*, *Alamano*, *Alamannus*, *Alamanno Ugo*, *Alemannus*; ja sia com un inici de cognom: *Geralli Alamannni*, *Geribert ... Alaman*, *Gerallus Alamandi*, del qual derivarà el cognom cat. *Alemany* / *Alamany*, v. not. 1).

El terme frc. **alaman(n)* ‘tot home’ > ‘conjunt d’homes’ es descompon en dos membres, a saber: frc. **al* ‘tot, ple’ i frc. *man* ‘home (viril), ésser humà’.

Així, doncs, d’una banda, tenim el terme frc. **al* ‘tot, ple’ (cf. a.a.a. *al(l)* ‘tot, ple’), que deriva de la forma pgerm.^(a) **alla-* ‘tot, ple’ (cf. a.a.a. *al(l)* ‘id.’ > al. *all* ‘id.’, a.angl. *éal(l)* ‘id.’ > angl. *all* ‘id.’, a.s. *all* ‘id.’, a.fris. *al* ‘id.’, long. **ala-* ‘id.’; a.n. *allr* ‘id.’; gòt. *alls* ‘id.’).

El pgerm. **alla-* ‘tot, ple’, al seu torn, es remunta al pie.^(b) **h₂el-* ‘nodrir, educar’ (cf. gr. ὄλος ‘tot, sencer’; osc *allo* ‘ple’; a.irl. *uile* ‘ple’; lit. *aliái* ‘cada, ple’).

D’una altra banda, tenim el terme frc. *man* ‘home [viril], ésser humà’, que procedeix del pgerm.^(c) **mannan-* ‘id.’ (cf. a.a.a. *man* ‘id.’, a.a.m. *man* ‘id.’ > al. *Mann* ‘id.’, neerl. *man* ‘id.’, a.angl. *mann(a)* ‘id.’ > angl. *man* ‘id.’, a.s. *man* ‘id.’, a.fris. *mon* ‘id.’; a.n. *maðr* ‘id.’; gòt. *manna* ‘id.’).

El pgerm. **mannan-* ‘home’, al seu torn, es remunta al pie.^(d) **?(d^h)g^h-(m)m-el/on-* ‘id.’ (cf. sànscr. *mánu* ‘id.’; ll. *homo* ‘ésser humà’; pgerm. **guman-* ‘home [viril], ésser humà’ [és una forma paral.lela en germ. al pgerm. **mann-an-*]; a.esl.ecl. *mϕ-žb* ‘home [mascle]’; lit. obs. *žmogùs* ‘id.’).

REFERÈNCIES

DCVB I, s.v. *alemany*

- (a) EDPG, s.v. **alla-*; EWA I, s.v. *al*, col. 129; DEW, s.v. *all*
- (b) LIV, s.v. **h₂el-*, p. 262; IEW, s.v. 2.**al-*, pp. 26-27; EWA I, s.v. *al*, col. 130-131
- (c) EDPG, s.v. **mannan-*; DEW, s.v. *Mann*
- (d) NIL, s.v. **d^héǵ^h-om-*, **d^hǵ^h-ém-*, **d^hǵ^h-m-’-*, **ǵ^h-mm-’-*, esp. p. 87; EDPG, s.vv. **mannan-*, **guman-*; IEW, s.v. **manu-s* / **monu-s*, p. 700

1. TESTIMONIS DOCUMENTALS

baco (bacc-, bach-, bacon) [*pl.* bacconos, bachons, bacons]

penca salada de la canal del porc: **1063** CSCugat II 633, p. 298: donetis per unumquemque annum I bacconem optimum ad Natale Domini ad s. Cucufati. **1065** LAntiq. I 121, f. 58 (Mas 805): domino Berengario pontifici concessit tonnam I que erat in ipsa turre et bachonem I et estral I. **1075** LAntiq. III 227, f. 86 (Mas 931): ipsos tres bachons et III ansunias et V cafiz de uino ... dimisit propter aliis debitos et missas canendas. **1096** ACA Ramon Berenguer III, n. 39: dimisit ... ad ipsa confradria ad octobris VI bacons et II lads et I perna ... et ipsum bacon maior fuisset datum per moltos ad ipsa confradria. **1160** CSCugat III 1033, p. 202: in primis dimisit seniori suo comiti suum runcinum et sol. LX et bacconos V.

2. FORMES ROMÀNIQUES MÉS PROPERES

Cat. *bacó* ‘penca de porc salada’, ‘cansalada’, occ.m. *bacon* ‘id.’, fr.m. *bacon* ‘id.’; esp. *bacón* ‘id.’, gall. *bacón* ‘id.’, port. *bac(c)oro* ‘porcell’.

3. ESTUDI ETIMOLÒGIC

El terme *baco* ‘penca salada de la canal del porc’ segurament és ja la llatinització de la forma cat. *bacó*, la qual procedeix, al seu torn, del frc. **bak[k]o* ‘pernil’, ‘penca de porc / cansalada’, ‘porc’. De fet, tant Meyer-Lübke com Niermeyer també atribueixen al terme ll.m. *baco* un origen germànic, però sense concretar si és fràncic o no. En canvi, Coromines (s.v. cat. *bacó* ‘porc’, ‘conjunt de tota la carn magra o grassa d’un porc’) concreta que, en principi, aquest mot procedeix del germ.occ. **bak* ‘dors o espatllam d’animal o de persona’ (cf. a.angl. *back* > angl. *back*, a.a.a. *bah* ‘id.’), i, per bé que ens explica que la teoria germ. es fundà en la identificació admesa entre a.a.a. *bahho* ‘pernil, penca’ i el mot al. dial. *backe* ‘peça de l’esquena’, ‘natja’, que derivaria del mot germànic força general, que tenim amb el sentit d’‘esquena’: a.angl. *bæc*, angl. *back*, a.fris. *bek*, a.a.a. *bak* i a.b.a. *bak* ‘esquena’, Coromines conclou, tanmateix, que estem

davant d'una etimologia molt dubtosa, en què sembla que intervindrien dos mots d'origen divers, l'un d'origen germànic i l'altre d'origen preromà o pregermànic, del qual procediria el terme cat. *bacó*.

Nosaltres, però, acceptem que el mot *baco*, que sovint presenta les variants *bacco* i *bacho* (de molt interès pel que fa a l'estudi de la pronúncia i de l'origen germànic), és la llatinització de la forma cat. *bacó*, a partir del terme frc. **bak[k]o* 'pernil', 'penca de porc / cansalada', 'porc' (cf. a.a.m. *backe* 'esquena' o bé a.a.a. *bahho*, a.a.m. *bahe* 'penca, pernil' > al. *Bache* 'id.').

Finalment, des d'un punt de vista estrictament morfològic, remarquem el pl. *bacconos* (delinat en ac. pl. seguint la forma llatinitzada **bacconus*) i, encara de més interès, els pl. plenament rom. *bachons* i *bacons*, que reproduïxen el cat. *bacons*.

El subst. frc. **bak[k]o* 'pernil', 'penca de porc / cansalada', 'porc' deriva del pgerm.^(a) **baka-* 'esquena' (cf. a.a.a. *bah* 'esquena', neerl.m. *bake* 'esquena, penca de cansalada' –d'on fr.m. *bacon* 'cansalada' > angl. *bacon*¹ 'id.'–, al. dial. *Bachen* 'id.', a.angl. *bæc* 'id.', a.s. *bak* 'id.', a.fris. *bek* 'id.'; / a.a.a. *backan*, *bahhan* 'coure, rostir' > al. *backen* 'id.', a.angl. *bačan* 'id.', a.s. *gibák* 'pastís', a.fris.occ. *baka* 'coure, rostir'; a.n. *bak* 'esquena' / *baka* 'penca de porc'). Observem que en frc., en posició intervocàlica, la /k/ es gemina i, en determinades circumstàncies, s'aspira en /h/^(b) com veiem en la forma a.a.a. *bahho*.

La forma pgerm. **baka-* 'esquena' es pot remuntar al pie.^(c) **b^heh₃g-* 'rostir' (cf. a.i. *bh₁jjáti* 'rostir'; gr. φώγω, φρύγω 'fregir'; ll. *frīgēre* 'gelaar[-se]')².

REFERÈNCIES

DCVB II, s.v. *bacó*
DECat I, s.v. *bacó*, p. 531a, lín. 11-23; p. 532b, lín. 31-36
DuCange I, s.v. *baco*
EWA I, s.v. *bacho*, *pacho*
FEW I, s.vv. *bakko*, *bache*; XV.1, s.v. *bakko*
Gamillscheg (1970), I, II, § 138, p. 315; III, § 19, p. 376
Mackel, p. 71
MLLM, s.v. *baco*
REW núm. 889
Stotz, vol. 1, III, § 10.7, p. 338

- (a) EWA I, s.v. *bacho*, *pacho*, col. 418, lín. 24; EDPG, s.vv. **bak(k)an-*, **bak(k)ōn-*; DEW, s.vv. *Bache*, *backen*
(b) Franck, § 117, p. 154
(c) LIV, s.v. **b^heh₃g-*, p. 70; IEW, s.v. **bhē-* : **bhō-*, p. 113; EWA I, s.v. *bacho*, *pacho*, col. 418, lín. 25

¹ DuCange, s.v. *baco*, afirma que el terme *baco* procedeix del fr. i angl. *bacon* 'bacó'.

² LIV, s.v. **sre₁Hǵ²* 'gelaar(-se)', pp. 587-588; IEW, s.v. **srīg-*, **srīgos-* 'fred, glaçada', p. 1004.

1. TESTIMONIS DOCUMENTALS

curcibaldus¹, curcebal²

espècie de túnica amb mànigues curtes que vesteix el sotsdiaca en les cerimònies solemnes: **957** VViage VI, ap. 15, p. 273 (ACVic, c. 9, Episcopol. I, n. 68; *inventari d'objectes litúrgics de la catedral de Vic*): stola una cum argento et suo phanone, capas grezeschas V, curcibaldos grezeschos IIII. **964** (orig.) DipManresa 57, p. 73 (S. Benet de Bages; *testament sacramental de Guadamir, levita*): a domum Sancti Benedicti iussit dare ... toualia I, curcebal I, camiso I, superpellicio I.

2. FORMES ROMÀNIQUES MÉS PROPERES

Fr.m. *courtibaut*.^(a)

Cat.m. *bald* 'alegre', occ.m. *balt*, *baut*, *bauda* 'id.', fr.m. *baud* 'id.' (> it.m. *baldo* 'id.). Fr.m. *baudir* 'alegrar-se', fr.m. *esbaudir* 'id.', occ.m. *esbaudir* 'id.'. Cat. *baldament* (adv.) 'alegremment > tant de bo > encara que'.

3. ESTUDI ETIMOLÒGIC

El terme *curcibaldus* 'espècie de túnica amb mànigues curtes que vesteix el sotsdiaca en les cerimònies solemnes' és un híbrid llatinogermànic, compost, d'una banda, per l'adj. ll. *curtus* 'truncat' (el qual, en composició, adopta la forma declinada en genitiu = *curti-*. > ll.m. *curci-*), i, d'una altra banda, per l'adj. frc. **bald* 'audaç, atrevit', que semànticament suggereix també la noció de 'brevetat' o de 'truncament', 'acció abrupta'. Deduïm, doncs, que es devia de tractar d'una peça indumentària curta que sabem que es posava en les ocasions solemnes.

---

¹ Només es recullen aquests dos testimonis de *curcibaldus* en tota la documentació del GMLC: **957** VViage VI, ap. 15, p. 273 (ACVic, c. 9, Episcopol. I, n. 68; *inventari d'objectes litúrgics de la catedral de Vic*). **971** ACVic, c. 6, n. 2104 (*ed. Gudiol, BCEVI* 9, 1914, 153; *un altre inventari de la catedral de Vic*).

² Només es recull un únic testimoni en tota la documentació del GMLC.

Observem la grafia ll.m. *-ci-*, que correspon al ll.cl. *-ti-*, tot marcant la palatalització d'aquest grup /tsʲ/. Així mateix, subratllem que aquest mot només es troba documentat, dins les llengües romàniques, en fr.m. *courtibaut*, com hem indicat més amunt.

Finalment, la forma documentada *curcebal*, ultra la palatalització suara esmentada del grup /tsʲ/, representada gràficament per *-ce-*, presenta una adaptació morfològica del segon element (*-bald*), per analogia amb el sufix cat. *-al* (cf., p.ex., *bancal*), que explicaria la desaparició del fonema /d/ final.

L'adj. frc. **bald* 'valent, coratjós', 'sincer' deriva de la forma pgerm.^(b) **ǣlpa-* 'valent, audaç', 'sol·lícit, prompte' (cf. a.a.a. *bald* 'audaç', 'alegre', 'ràpid', long. **balpa-* 'atrevit'; a.n. *ballr*; gòt. *balp*³ 'id.') / **balda-* 'id.' (cf. a.angl. *beald* 'id.' > angl. *bold* 'atrevit', a.s. *bald*, a.fris.occ. *bald* 'id.', long. *balda-* 'id.'). Observem que el pgerm. *-lp-* es resol com a *-ld-* en germànic occidental, segons la llei de Verner.^(c)

La forma pgerm.^(d) **ǣalp/da-* 'valent, audaç', 'sol·lícit, prompte' es remunta al pie.^(c) **b^holH-tó-* 'inflat, curull' (cf. a.irl. *balc* 'fort, poderós', gal·l. *balch* 'valent', bret. *balc'h* 'id.').

REFERÈNCIES

DCVB II, s.v. *2.baldament*
 DECat I, s.v. *baldament*, p. 582b, lín. 55; p. 583a, lín. 1-3, 5-10, 24-28
 DuCange II, s.v. *curcinbaldus*
 EWA I, s.v. *bald, pald*
 FEW II, s.v. *curtus*, p. 1587a; XV.1, s.v. **bald*
 Gamillscheg (1970), vol. 1, II, § 151, p. 340
 Mackel, pp. 61, 159, 162
 MLLM, s.vv. *curtiboldus, cortibaldus*
 Stotz, vol. 1, III, § 12.5, p. 346; vol. 2, VI, § 98.2, p. 374

- (a) Gay, s.v. *courtibaut*
- (b) EWA I, s.v. *bald, pald* col. 436, lín. 3; EDPG, s.v. **balp/da-*; DEW, s.v. *bald*; Schaffner (2001), s.v. **ǣlpa-* : **balða-* : **ǣlða-* 'atrevit, valent', pp. 279-282
- (c) Kluge (1913), § 36, pp. 55-58; Schaffner, pp. 61, 65; Braune (1886), § 162, p. 126
- (d) Schaffner (1999), pp. 168-169; EWA, s.v. *bald*, col. 436, lín. 5; pie. **b^hel(ə)-* 'inflar-se, estar ple'; IEW, s.v. **bh₂l-* (**bh₂l-*), pp. 121-122

³ Gamillscheg (1932, p. 134): "Vilabalde (Lugo) procede de Villa Baldi: el nombre Baldus es la forma latinizada del gótico **balθs* 'atrevido, audaz'".

1. TESTIMONIS DOCUMENTALS

bancus (banch-)

1 – *‘banc’*, *seient llarg amb capacitat per a diverses persones*: **978** CSCugat I 130, p. 106: concedo a domum s. Cucufati martiri tonnas IIII et cubos II et tabula I et mapas II ... et schudellas XII et enapos II et banchos II.

2 – *‘banc de mercat’*, *tenda per a vendre mercaderies*: **1045** Marca, ap. 227, col. 1086: ego Raimundus ... comes ... una cum Elizabeth ... amplificamus ... prelibatam peregrinorum domum et eminentiorem facimus et damus ei affrontationem a parte orientis in banchis uel in uia que ducit euntes et redeuntes ad ianuam Castelli noui ... est autem prefata domus in ciuitate Barchinone infra menia prope ianuam que respicit septemtrionem. **1181** LAntiq. I 264, f. 107^v: et de ipso meo bancho de mercato dono et offero predictae canonice ad suam mensam ad suum proprium alodium ad quicquid ibi uel exinde facere uoluerint.

3 – *emprat com a pretopònim o topònim amb significat incert*:¹ **968** ACUrgell, *Cart.* I 287, f. 96, col. 2: in comitatu Vrgel in locum quem dicunt Lauanca ... et affrontat ipsa hec omnia de orient in ipso Lanal et de meridie in Aras et de occiduo in Arati et de circi in ipsos banchos. **1085** ACUrgell, *Cart.* I 288, f. 96^v, col. 1: in comitatu Orgellitano in apendicio de Sancto Martino siue de Sancto Petro ... et habet affrontaciones ... de I parte in collo de Ares et de II in Sancta Eulalia et de III in ipsos banchos.

bancalis (banch-, bancal [banch-]) [*pl.* bancals]

1 – *espècie de tapís o cobertor que es col·loca sobre un banc*: **908** ACVic, c. 9, *Episcopol.* I, n. 22 (VViage VI, ap. 12, p. 267): relinquo ... ad ecclesiam Sancti Petri Apostolorum ... tapetum et linteos duos, cotum I [...] II, banchale polimito I, curtinam I, mapas I. **979** DipGirona 453, p. 413 (Bofarull, *Condes* I, p. 104; *testament*

---

¹Nota del GMLC s.v. *bancus*: “Els dos exemples que citem potser es refereixen al mateix lloc. Si amb aquest nom no es fa al·lusió a una especial i peculiar forma del relleu del terreny o de les roques, *bancus* podria significar aquí ‘cada un dels trossos de terra conreada situats en el vessant d’una muntanya a diferent nivell’ o ‘tros quadrilong de terra conreada’. Pel que fa a aquesta última accepció cf. GMLC s.v. *bancalis*.”

de Miró Bonfill, comte, bisbe de Girona): et ipsos meos drapos, tam lectulum meum quam lectulis de ipsis clericis uel laicis, id sunt tapidos, cotos, ueladas, plumacios, bancal I, tapedem uetere. **1066** Junyent, *Oliba* Dip. 14, p. 415 (*inventari del tresor del culte del monestir de Ripoll*): bancals IIII. **1071** Sanahuja, *Àger* 28, p. 349: et bancals XII de tapid. **1105** LAntiq. II 38, f. 13: concedo meo banchal ad capitulum de prefata canonica in quo sedeant seniores predictae canonice.

2 – *tros quadrilong de terra conreada*: **1076** LAntiq. IV 12, f. 5 (Mas 942): concedo ... cenobio sancti Petri Puellarum modiatas III terre in bancales iuxta terram sancte Crucis.

2. FORMES ROMÀNIQUES MÉS PROPERES

Cat. *banc* ‘banc, seient’, occ. *banc* ‘id.’, fr. *banc* ‘id.’; esp. *banco* ‘id.’, port. *banco* ‘id.’, it. *banco* ‘id.’. Cat. *banca* (f.) ‘seient’, occ. *banca* (f.) ‘id.’, fr. *banque* (f.) ‘id.’ > esp. *banca* ‘id.’, it. *banca* ‘id.’, roman. *bancă* ‘id.’.

3. ESTUDI ETIMOLÒGIC

El terme *bancus* ‘banc’ segurament es tracta de la llatinització del cat. *banc*, que, al seu torn, procedeix del germ.com. **bank* ‘banc’.

Coromines (s.v. cat. *banc* ‘escon’) ens corrobora que el cat. *banc* prové del germ.com. **bank* ‘banc’, a través del llatí vulgar (*sic*) de l’Imperi occ.

Finalment, observem que el terme *bancalis* és un derivat del cat. *banc* mitjançant el sufix substantivador *-al* > *bancal*, al seu torn llatinitzat sota la forma *bancalis*, que presenta un pl. rom. *bancals*.

La forma germ.com. **bank* ‘banc’ deriva del pgerm.^(a) **ǵank-i-* (masc., gènere que es conserva quan es llatinitza com a *bancus*) ‘banc’ (cf. a.a.a. *bank* ‘id.’, a.angl. *benc* ‘id.’ > angl. *bench* ‘id.’, a.s. *bank* ‘id.’, a.fris. *bank* ‘id.’, a.fris.or. *benk* ‘id.’, long. **banki-* ‘id.’; a.n. *bekkr* ‘id.’).

Al seu torn, el pgerm. **ǵank-i-* ‘banc’ es remunta al pie.^(b) **b^heg-*: **b^hog-* ‘doblegar, cobrir’ > pie. **b^hong-* (nasalitzat) ‘elevació del terreny coberta’ (cf. a.i. *bhañgá-* ‘trencar[-se], trencament’; a.irl. *bongim* ‘trencar’).

REFERÈNCIES

DCVB II, s.v. *3.banc*
DECat I, s.v. *banc*
DuCange I, s.v. *bancus*
EWA I, s.v. *banc*
FEW I s.v. **banks*; XV.1, s.v. **bank-*
Gamillscheg (1970), vol. 1, II, § 137, p. 313
Mackel, pp. 8, 13, 57
MLLM, s.v. *bancus*
REW núm. 933
Stotz, vol. 1, IV, § 54.3, p. 668

- (a) EWA I, s.v. *banc*, col. 457, lín. 29; EDPG, s.v. **banki-*; DEW, s.v. *1.Bank*
- (b) LIV, s.v. **b^heg-*, p. 66; IEW, s.v. **beg-*, **bheng-*, p. 114 ss.; EWA I, s.v. *banc*, col. 458, lín. 13-14

1. TESTIMONIS DOCUMENTALS

bannus

1 – *manament o edicte solemne de l'autoritat suprema (en el qual s'estableix una determinada pena pecuniària per al qui l'infringeix):* **907** Baraut, *ActUrgell* 20 (Urgellia 1, p. 77): quicumque autem contra hanc institutam nostram ausu temerario uenerit ad inrumpendum, haec omnia superius scripta ... reddat ... quadruplum et insuper bannum regis componere faciat.

2 – *infracció o transgressió del manament o l'edicte de l'autoritat suprema: s. XI ex.* Usat. 75, p. 32: si quis infra menia nostra ... primus traxerit gladium contra alium uel appellauerit aliquem cuguz, propter bannum emendet ad principem XX uncias auri Valencie.

3 – *pena pecuniària o multa imposada a aquell qui infringeix els manaments o els edictes de l'autoritat suprema':* **1010** Valls Taberner, *Pallars i Ribagorça*, p. 38 (cf. *DipCarol.*, p. 471 et *DipPallars*, pp. 144 et 286): facimus carta euacuacionis ad domum sancti Vicentii de Ouece, de ipsa uilla Somponiu ...; quantum inter istis terminis laborare uel adquirere potuerint omnes habitantes de predicta uilla, soluo eis bannum et decimas et primicias ... et placitos et paradas et albergas et censum et seruicium et hostem et caualcata et missum et totum censum que ad comitem uel ad uicecomitem ... umquam fecissent. **ante 1076** (Pallars) Ramon Berenguer I, n. 36 s. d.: et donamus ad illum placitos minoris et retinemus ad nos ipsos maioris ... et retinemus ad nos ipsas pernas cum ipsos bannos et ipsos pliuos de ipsos francos homines ... et habebant ipsi comites ipsas pernas totas ab integrum et ipsos placitos maiores et ipsos bannos totus ab integrum.

2. FORMES ROMÀNIQUES MÉS PROPERES

Cat. *ban* 'disposició de caràcter general en forma d'ordre que l'autoritat imposa directament a la població', 'multa', occ. *ban* 'id.', fr. *ban* 'id.'. Cat.m. *bandir* 'desterrar', occ. *bandir* 'id.', fr.m. *banir* 'id.' > fr. *bannir* 'id.'. Cat. *bandejar* 'rebutjar'.

3. ESTUDI ETIMOLÒGIC

El terme *bannus* ‘manament o edicte’, ‘multa’, que ja es troba a Gregori de Tours,^(a) prové del frc. *ban(n)* ‘ordre cominatória’, segurament a través de la forma cat. *ban* ‘id.’.

Coromines (s.v. cat. *ban* ‘proclamació, especialment la de caràcter prohibitiu o sancionador’) confirma l’origen del terme ll.m. *bannus*, en afirmar que el cat. *ban* procedeix del germànic occidental (segurament del frc. *ban(n)* ‘ordre cominatória’). A més a més, en el mateix article, Coromines parla de la confusió^(b) entre el frc. *ban(n)* ‘ordre cominatória’ (> frc.^(c) **bann-jan* ‘desterrar’) i el gòt. *band-wa* (-wō) ‘senyal’ (> gòt. *band-wjan* ‘fer un senyal’), per motius fonètics (assimilació de /nd/ > /nn/) i semàntics (‘fer un senyal, anunciar’, ‘desterrar’: ‘anunciar el desterrament’), que estudiem amb detall s.v. **bōn-*.

El terme frc. *ban(n)* ‘ordre cominatória’ (> frc. **bannjan* ‘desterrar’) es correspon amb l’a.a.a. *ban* ‘amonestació, ordre’ (> a.a.a. *bannan* ‘ordenar, manar’ > al. *ver-bannen* ‘prohibir’), que, al seu torn, deriva del pgerm.^(d) **bann-a-* (m., gènere que es manté en llatinitzar-se com a *bannus*) ‘amonestació, ordre’ (cf. a.angl. (*ge*)*ban(n)* ‘prohibir’ [a.angl. *bōen* ‘prec’, a.angl. *bannan* ‘ordenar, manar’ > angl. *to ban* ‘prohibir’]; a.n. *bōn* ‘prec’, a.n. *bann* ‘prohibició’ > a.n. *banna* ‘prohibir’).

Al seu torn, el pgerm. **bann-a-* ‘amonestació, ordre’ es remunta al pie.^(e) **b^heh₂-* (concretament del tema de present nasalitzat pie.^(f) **b^hh₂-nū-* ‘parlar (solemnement), proclamar’ (cf. gr. φημί ‘dir’; ll. *fāri* ‘parlar’; a.rus *baju* ‘cantar, narrar’).

REFERÈNCIES

- DCVB II, s.v. 1.*ban*
DECat I, s.v. *ban*
DuCange, s.v. 1./2.*bannum*
EWA I, s.v. *ban*, *pan*
FEW I, s.vv. *ban*, **bannjan*, *bandwa*; XV.1, s.vv. **ban*, **bannjan*
Gamillscheg (1970), I, II, § 108, p. 264-265
Mackel, pp. 55, 69
MLLM, s.vv. *bannus*, *bannimentum*, *bannire*
REW núm. 924, 928, 929, 930
Rodón, s.v. *bannum*
Sousa Costa, pp. 53-89, 90-96
Stotz, vol. 1, III, § 32.3, pp. 418-419

- (a) ThLL II, p. 1716, lín. 46
(b) DECcat I, s.v. *ban*, p. 613a. REW núm. 924, 928, 929, 930. FEW I, s.v. *ban*, pp. 229-232; s.v. *bandwa*, pp. 233-234; s.v. **bannjan*, p. 238b. EW, pp. 40, 517. Sousa Costa, pp. 56-74
(c) Mackel, p. 69

- (d) EWA I, s.v. *ban, pan*, col. 454, lín. 53; EDPG, s.v. **bannan-*; DEW, s.v. *Bann*
- (e) LIV, s.v. 2.**b^heh₂-*, pp. 69-70; IEW, s.v. 2.**bhā-*, pp. 105-106; EWA I, s.v. *ban, pan*, col. 454, lín. 53
- (f) VEWGSV, p. 89; Lühr (1976), p. 92: **b^henh-*

1. TESTIMONIS DOCUMENTALS

baro

1 – *home noble i il·lustre pel seu càrrec o el seu poder*: **1044** (Pallars-Ribagorça) LFeud. I 117, p. 118: sapiatis, barones de Ripacorza, quod ego Raimondus comes ... otorgo istum alode. **ca. 1044** (orig., Barcelona) ACA Ramon Berenguer I, n. 3 s. d. (Balari, *Orígenes*, p. 497): si supra dictus episcopus non tenuerit prefato comiti et comitissae omnia quae eis iuravit, infra primos XX dies quod ... se querelauerint, faciat eis directum ad iudicium de baronis hominibus¹ qui per directum iudicent.

2 – *els pròcers o vassalls nobles que assisteixen la persona que exerceix la sobirania en un territori*: **1114** ACA Ramon Berenguer III, n. 173: tandem laude et consilio baronum meorum sedata omni lite et omnibus querimoniis de eo et suis pacificamus et definimus et euacuamus Kastrum Arraone prefato Ricardo Guillelmi et uxori sue Ermessendi.

2. FORMES ROMÀNIQUES MÉS PROPERES

Cat. *baró* ‘home notable’, occ.m. *baron* (cas objecte o oblic) ‘id.’, fr.m. *baron* (cas objecte o oblic) ‘id.’, esp. *barón* (< ll.vg. *barōn-(em)*) ‘id.’; occ.m. *bar* ‘id.’, fr.m. *ber* (cas subjecte o recte < ll.vg. nom. *baro*) ‘id.’. Esp. *varón* ‘home arribat a l’edat viril’, port. *varão* (< ll.vg. *varōn-(em)*) ‘id.’.

3. ESTUDI ETIMOLÒGIC

El terme *baro* ‘home noble i il·lustre pel seu càrrec o el seu poder’, segurament a través de la forma cat. *baró*, que, al seu torn, procedeix del germ.occ. **baro* ‘home’ o ‘home lliure’.

Per la seva banda, Coromines (s.v. cat. *baró* ‘home noble, senyor amb drets feudals’ / ‘home d’autoritat o d’índole viril’) matisa que els termes cat. *baró* i esp. *barón*

---

¹ Nota del GMLC, s.v. *baro*: “En l’expressió *barones homines* (...) potser *barones* és emprat amb valor d’adjectiu.”

provenen del llatí vulgar (*sic*), en què es van fusionar, d'un costat, el germ. **baro* (gen. *-uns*) 'home lliure apte per a les armes' i, d'un altre costat, el ll.vg. *baro* (gen. *-ōnis*, variant ll. *varo*) 'home brutal' o bé 'home robust'. És a dir, segurament ens trobem davant d'una situació de "doble germanisme": en primer lloc, el llatí, de bell antuvi, va manllevar del germ. el terme *baro* (= *varo*), el qual va perviure al llarg de la història de la llengua llatina en el registre popular amb el sentit d' 'home viril'; més tard, els legionaris romans, en contacte amb la població germànica, van reintroduir el terme germ.occ. **baro* 'home lliure lluitador', que és el terme que trobem documentat per primer cop al segle VI a la Llei Sàlica.^(a)

El terme germ.occ. **baro* 'home' o 'home lliure', al seu torn, deriva del pgerm.^(b) **ǵarjan-* 'colpejar' (cf. a.a.a. *berjan* 'colpejar', a.b.a. *berjan* 'id.', a.angl. *berjan* 'id.', a.fris. *bera* [2] 'atacar, sublevar-se'; a.n. *beriasik* 'batre's, lluitar', a.n. *bardage* 'batalla', a.n. *barða* 'vaig colpir, batre' [pret. del verb a.n. *berja*]).

El pgerm. **ǵarjan-* 'colpejar' es remunta, al seu torn, al pie.^(c) **b^herH-* 'treballar amb una eina tallant, tallar, fregar (friccionar), esberlar' (cf. ll. *ferio* 'ferir'; a.esl.ecl. *borjō* 'lluitar, combatre').

REFERÈNCIES

DCVB II, s.v. *baró*
 DECat I, s.v. *baró*
 DCELC I, s.v. *barón*
 DuCange I, s.v. *baro*
 FEW I, s.v. *baro*; XV.1, s.v. **baro*
 Mackel, p. 38
 MLLM, s.v. *baro*
 REW núm. 962
 Rodón, s.v. *baron*
 Stotz, vol. 1, III, § 30.2, pp. 407-408

- (a) LEW I, s.v. 2.*baro*; Hollyman, p.122
- (b) EDPG, s.v. **barjan-*; DEW, s.v. *Baron*; IEW, s.v. 3.**bher-*, p. 134
- (c) LIV, s.v. **b^herH-*, pp. 80-81; IEW, s.v. 3.**bher-*, p. 133-135

1. TESTIMONIS DOCUMENTALS

bastire

'construir, edificar': **1054** ACA Ramon Berenguer I, n. 154: si comes de Cerdania aut comes Impuritanus aut comes de Russilione ... bastierit uel bastierint castellum uel castellos contra iam dictum Guillelmum comitem et iam dictum bastimentum non sit factum cum assentimento neque cum consilio de iam dicto comite Guillelmo.¹

bastimentum

obra fortificada: **1054** ACA Ramon Berenguer I, n. 154: *v. supra s.v.* bastire.²

2. FORMES ROMÀNIQUES MÉS PROPERES

Cat. *bastir* 'edificar, construir', occ. *bastir* 'id.', fr.m. *bastir* 'id.' (> fr. *bâtir* 'id.');

esp. *bastir* 'id.', port. *bastir* 'id.'; it. *bastire* 'id.'.

3. ESTUDI ETIMOLÒGIC

El GMLC constata que el terme *bastire* 'construir, edificar' procedeix del germ. **bastjan*³ 'teixir, trenar'. Anotem que segurament el terme *bastire* és la llatinització del terme cat. *bastir*, provinent, al seu torn, del susdit terme germ. En aquesta línia, Coromines (s.v. cat. *bastir* 'construir') assevera que el terme cat. *bastir* prové del germ. *bastjan 'teixir, trenar', que Meyer-Lübke glossa "mit Bast arbeiten", és a dir, 'treballar amb al. *Bast* 'corda, fil de ràfia' (cf. a.a.a. *besten* 'sargir, adobar').

Ara bé, Gamillscheg, sense negar el que s'ha dit ans concretant-ho, fila més prim tot afirmant que el terme fr.m. *bastir* (> fr. *bâtir*) procedeix del frc. *bastjan 'lligar, llaçar', que presenta, com veiem, un significat encara més proper al terme *bastire* 'construir', és

---

¹ Només es recullen aquests dos testimonis de *bastire* en tota la documentació del GMLC.

² Només es recull aquest únic testimoni en tota la documentació del GMLC.

³ Brüch: fr.m. *bastir* < germànic occidental.

a dir, 'lligar amb maons'. Així, doncs, en aquesta línia, postulem que el terme *bastire* prové del frc. *bastjan 'lligar, llaçar'.

El terme *bastimentum* és un derivat de *bastire*, mitjançant el sufix llatí per formar substantius abstractes *-mentum*. Naturalment, en el fons, ens trobem segurament davant del terme cat. *bastiment* llatinitzat.

El terme frc. *bastjan 'lligar, llaçar' deriva de la forma nominal pgerm.^(a) **ħasta-* (m.) 'líber' = 'capa interna de l'escorça de les plantes', 'ràfia (palmera), corda de ràfia' (cf. a.a.a. *bast* 'id.' > al. *Bast* 'id.' [al. *Besen* 'escombra'], a.angl. *bæst* 'id.', a.s. *bast* 'id'; a.n. *bast*, 'id.').

Al seu torn, podem remetre el pgerm. **ħasta-* 'líber = capa interna de l'escorça de les plantes', 'ràfia (palmera), corda de ràfia' a la forma pie.^(b) **b^hos-to-*, derivada del pie.^(c) **b^hes-* 'fregar, escombrar' (cf. vèd. *bhásat* 'mastegar').

REFERÈNCIES

Brüch (1926), p. 67
DCVB II, s.v. 1.*bastir*
DECat I, s.v. *bastir*
DuCange, s.vv. *bastire*, *bastia*
EWA I, s.v. *bast*, *past*
FEW I, s.v. *bastjan; XV.1, s.v. *bastjan
Gamillscheg (1970), vol. 1, II, § 136, p. 310
Mackel, pp. 69, 155
MLLM, s.vv. *bastida*, *bastimentum*
REW núm. 981
Stotz, vol. 1, III, § 26.1, pp. 391-392
Vitali, s.v. *bastire*, p. 394b

- (a) EWA I, s.v. *bast*, *past*, col. 500, lín. 52; EDPG, s.v. **bastia-*; DEW, s.v. *Bast*
(b) NIL, s.v. **b^hes-*, p. 35; EWA I, s.v. *bast*, *past*, col. 500, lín. 52
(c) NIL, s.v. **b^hes-*, pp. 34-36; LIV, s.v. ?**b^hes-*, p. 82; IEW, s.v. 1.*bhes-*, pp. 145-146;
EWA I, s.v. *bast*, *past*, col. 502, lín. 1-8

1. TESTIMONIS DOCUMENTALS

bauzia (baudia, bodia, bozia)

delicte de traïció: 959 ACUrgell, *Cart. I* 746, f. 224 (ed. MNHistóricas XV, ap. 2131, p. 183; *donació que Sunifred, comte de Cerdanya-Besalú, i el seu germà Oliba fan a Isarn, vescomte de Conflent*): alodem nostrum proprium ... cum fines et termines suos sicut retinebat Hunifredus uices comites ante dies obitus sui, unde ad nobis peruenit per ipsa bauzia que nobis fecit in fisco et postea per preceptum regis. **979** DipGirona 453, p. 411 (Bofarull, *Condes I*, p. 101; *testament de Miró Bonfill, comte, bisbe de Girona*): dono ... ad domum S. Petri ... alode qui fuit de Viuane bozadore ... quomodo Viues retinebat illum in sua potestate quando ipsa bodia fecit. **1080** VViage XV, ap. 17, p. 243 (*ex autographo in arch. S. Petri Rodensis*): uenerunt cum accensis faculis atque candelis et furati sunt ei aurum et argentum quod ferebat secum. Cumque diu requisitum esset furtum, illis quoque negantibus et iurantibus se numquam hoc fecisse ...; et insuper ... obiecerunt ei detestabile crimen ... hac de causa prefatus Abbas nimium iratus dixit eis b a u d i a m et tradiccionem in hoc quod dixerant et fecerant ... comes namque conuocata deceptrice cum filio eius ... requisiiuit eis si possint illi directum facere de tradiccione et b a u d i a de quibus quaestus erat abbas. Ipsa enim cum filio suo miserunt se in potestate comitis ... cum omnibus alodiis suis ... ut, si per iudicium feruenti aquae non possent se expiare quod b a u d i a m et tradiccionem non habebant factam de suo seniore abbate, omnia integra ... essent cum propriis corporibus prenominati comitis.

bauzare (baudiare, bozare)

fer traïció, transgredir greument la fidelitat deguda a algú: 957 Marca, ap. 92, col. 871 (*donació que Sunifred, comte de Cerdanya, fa al monestir de Ripoll*): et aduenit mihi ipse alodes ... aliquid per cartas emptionis, aliquid per beneficium quod ego habui per donum regis de Vmfredo filio Guifredi, qui mihi bozauit. **ca. 1064** (orig., Pallars) ACA Ramon Berenguer I, n. 34 s. d.: haec est scriptura rememoracionis ex rancuras quas habet Raimundus comes Paliarensis d'Artallo de ... treguam Domini quod ei fregit ... et fregit treguam Domini ad Vgo Mir que tulit illi uno cauallo et fecit

bauzare uno homine. Et fregit treguam Domini a Guido Ato que tulit illi uno mulo et fecit bauzare uno homine. Et fregit treguam Domini a Roger Hubert que tulit illi duas equas et fecit bauzare duos omnes. **1128** LFeud. II 522, p. 34: iuro ego Poncius Vgonis (*sc.* comes Impuritanensis) ... quod de reptir quod michi facit domnus meus Raimundus, comes Barchinonensis, de baudia et de periurio, ego ei non baudio et suus periurus non sum.

bauzator (baudator, baudador, bodador, bozador)

'traïdor': **979** DipGirona 453, p. 410 (Bofarull, *Condes* I, pp. 99-103; *testament de Miró Bonfill, comte, bisbe de Girona*): in comitatu Bisuldunense in uilla que dicunt Podols ipsum meum alodem qui fuit de Seniofredo et de Viuane bozadores, hec omnia donate per scripturam firmissimam a predicta sede Sancte Marie ... et ipsum meum alodem qui fuit de Mirone baudadore et de fratres suos qui fuerunt filii de Fredario ... donare faciatis per cartam legitimam ad domum S. Marie sedis Ierunde. *ibid.*, p. 411: sic dono ... ad domum S. Petri ... alode qui fuit de Viuane bozadore et est in Agilare uel in suos terminos ... quomodo Viues retinebat illum in sua potestate quando ipsa bodia fecit. *ibid.*, p. 412: et ad monasterium S. Stephani ... donare faciatis ... in comitatu Bisuldunense alodes meos qui fuerunt de Guigilane et Trasuado et Ermegildo bozadores ...; et in uilla que nominant Caluos donare faciatis alodem meum qui fuit de Seniofredo clerico et de Viuane bodadores ...; et ad monasterium S. Petri Rodas donare faciatis ... in ipsa ualle quantum inuenire potueritis in his locis qui fuisset de Godmare presbiter et de Adalberto bozador ... sic dono alodem meum quod ibidem abeo totum ab integro ... quomodo fuit de Seniofredo bozadore filio Trasuado et Seniuldo fratri suo. **s. XI** Usat. 42, p. 18: potestatem de suo castro et firmamentum de directo nullo modo contradicat homo seniori suo ... quia, quamdiu contradixerit, bauzator suus erit. **s. XII** Usat. 77, p. 34: exheredare autem possint predicti genitores filios suos ... si illi tam presumptuosi extiterint ut patrem ... grauiter percusserint ... uel de crimine accusauerint aut filii efficiantur baudatores.

2. FORMES ROMÀNIQUES MÉS PROPERES

Cat.m. *baia* (*bahia*, *baya*), *boya* (és a dir, *boïa*), *bauzia*, *bausia* 'traïció'; occ.m. *bauza*, *bauzia* 'engany', 'falsedat'; fr.m. *boise*, *boisie* 'id.' < frc. **bausī* 'id.'; it. *bugia* 'id.' < frc. **bausī* 'id.'.

Cat.m. *baare* ‘enganyar’, occ.m. *bauzar*, *bauzaire* ‘id.’, fr.m. *boisier* ‘id.’.

Cat.m. *b(a)are* (cas subjecte o recte) ‘traïdor’, cat.m. *baador* (cas objecte o oblic) ‘id.’; occ.m. *bauzaire*, *bauziare*, *bauzador* ‘id.’.

3. ESTUDI ETIMOLÒGIC

El terme *bauzia* ‘traïció’ és d’origen germànic, per bé que la reconstrucció de l’ètim germànic del qual procedeix ofereix diverses dificultats. Segurament aquest terme és la llatinització del terme cat.m. i occ.m. *bauzia*, procedent, al seu torn, del germànic, com veurem a continuació.

Mackel, a les acaballes del segle XIX, ja proposava que els termes occ.m. *bauzar*, *bauza* procedirien del tema germ. **bausōn* (cf. a.a.a. *bōsōn*), a partir d’un possible tema germ. **bausā*, mentre que el fr.m. *boise* (adj.), *boisie* (subst.) i els verbs que se’n derivessin provindrien directament del tema germ. **bausja* (cf. a.a.a. adj. *bōsi* ‘vanitós, dolent’ > al. *böse* ‘dolent’); finalment, el fr.m. *boisie* derivaria de l’occ.m. *bausia*. En aquesta línia, d’una banda, Wartburg deriva l’occ.m. *bauzar* d’un verb germ. **bauson*, mentre que Meyer-Lübke considera l’occ.m. *bauzar* com a verb format per derivació i retrotreu tota la família al germ. **bausī* ‘maldat’, ‘engany’. D’una altra banda, Coromines,¹ però, arriba a la conclusió que les formes catalanes exigeixen un radical cat. **bautj-*, que explica com a resultat d’una contaminació del germ. **bausī* ‘maldat’, ‘engany’ amb el verb germ. **bautan* ‘colpejar’. Finalment, Gamillscheg, tot fent al·lusió a l’article de 1952 en què Coromines analitzava les formes catalanes, proposa, com a ètim per al fr.m. *boise* i occ.m. *bauza* ‘maldat’, el frc. *bausia* ‘maldat’, que deriva de l’a.a.a. *gibōsi* ‘id.’ (cf. a.a.m. *boese* ‘id.’); així mateix, més endavant, explica com el diftong frc. *-au-* /aw/ arriba a monoftongar en estadis més recents de llengua, bo i donant com a resultat *-ō-* /ɔ:/, i justament cita com a exemple l’evolució del frc. **bausī*²

¹ J. Coromines, “D’alguns germanismes típics del català”,^(a) DECat, s.v. *esbalair*: “a oc. ant. *bauzaire* correspon català ant. *baare*; a *bauzia*, *baïa*”. Recordem que el cat.m. *baare* es pot contreure en *bare*; *baare* o *bare* corresponen al cas subjete o recte, mentre que *bausador* (segurament occitanitzant), contret en *baador*, correspon al cas objecte o oblic; finalment, hem de tenir present que, a més del terme cat. *baïa*, hi ha la forma cat. *bausia* (segurament occitanitzant).

² Gamillscheg (1932, p. 247): “Pero cuando penetran en el romano el franco **orgōli* ‘orgullo’ o bien **bausī* ‘maldad’, no tiene ello nada que ver ni con la «importancia del sentido del honor» entre los germánicos, ni con cierto espíritu de malevolencia que los romanos atribuyeran a los germanos. La causa del préstamo hay que buscarla en el fuerte valor afectivo de estas expresiones. La romanización de estos términos no se debe a los romanos (en este caso la cantidad de expresiones afectivas de origen germánico con que contarían las lenguas románicas sería escasísima), sino a los germanos que ya hablaban latín. Al expresarse en la lengua adoptiva, no podía satisfacerles el sustituir sus expresiones saturadas de un alto valor afectivo por las correspondientes de la lengua extraña. El latín fue sentido como una lengua de

‘maldat’ > frc. *bōsi ‘id.’, en què observem, a més, una clara metàtesi vocàlica quantitativa.

Ara bé, Dietz,^(b) enllaçant amb la hipòtesi de Mackel i contraposant-se, doncs, a Wartburg, accepta que el fr.m. *boisier* prové del frc. *baus-jan, però, suggereix, tanmateix, que l’occ.m. *bauzar* ‘enganyar’, així com les parelles al·logràfiques de variants ll.m. *bauzia* ~ *baudiare* / *bauziare* ~ *baudiare* (recollides pel GMLC), podrien procedir més aviat del gòt. *bauson /bóson/ ‘dir tonteries, desvariejar’ (recordem que la /s/ en posició intervocàlica esdevé /z/ en occità, cosa que reproduïx la grafia occitana i l’al·lografia llatina -z- = /z/ i -d- = [ð] (= al·lòfon de /z/), respectivament, mentre que en català la /z/ desapareix al final del procés: *baare*); així mateix, Dietz, reprenent i continuant el camí iniciat per Coromines, sosté que les formes catalanes (les quals s’ha arribat a la conclusió que exigeixen un radical cat. palatal *bauti > africacat palatal **bautj-*, com a resultat d’una contaminació del germ. *baus-ī* ‘maldat’ o ‘engany’ amb el verb germ. *baut-an ‘colpejar’), en el fons, podrien derivar d’un gòt. *baups* ‘sord-mut’. Precisament en aquesta línia, Dietz fa derivar l’occ. *bau(ch)* (m.) i *baujo* (f.) ‘estúpid, nici’ del gòt. *baups* ‘sord-mut’, així com el cat.m. *bog* ‘foll, dement’ (> cat. *boig* m., *boja* f.) també podria procedir del mateix ètim gòt. *baups* ‘sord-mut’ –a través d’una forma llatinitzada *baudius,³ seguint el mateix procés fonètic de palatalització de la dental per efecte de la iod, vist suara, i de monoftongació del diftong /aw/ en /ɔ/. De fet, la hipòtesi de Dietz de l’any 1999 (ja apuntada per D’Alquen^(d) l’any 1974 en un capítol dedicat als préstecs visigòtics) recull i amplia el que Coromines havia dit en l’esmentat article de 1952, a saber: d’una banda, el gòt. *baups* ‘sord-mut’ és la font del cat. *boig*, i, d’una altra banda, el gòt. *baups*, barrejat amb el frc. *bauson ‘ser dolent’ és manllevat com a occ.m. *bauzar* i cat.m. *baare* ‘traïr’.

Així, doncs, en la línia de les hipòtesis de Coromines i Dietz, que semblen coherents tant des del punt de vista fonètic com pel que fa als aspectes lèxics i semàntics, acceptarem que el terme *bauzia* ‘traïció’ procedeix de la forma gòt. *bauson ‘dir tonteries, desvariejar’, a través de l’occ.m. *bauzia* ‘engany’, ‘falsedat’, ‘traïció’.

Cal remarcar que les variants gràfiques *bauzia* i *baudia* (< *baut-j-ia), en el fons, són al·logràfiques, ja que la grafia -d- en lloc de -z- és freqüent en textos catalans arcaics per

---

conceptos, que podía bastar para satisfacer sus necesidades intelectuales, pero no afectivas. Para expresar ‘la traición’ tenía el latín sus expresiones propias (*proditio*, *traditio*, *perfidia*), como el gótico, pero el gótico *at-lêweis* contenía para los godos tonos afectivos de que carecía el extranjero y abstracto *traditio*.”

³ D’Alquen:^(c) el topònim visigòtic *Monte Baudoni* (datat el 1033) està testimoniat al nord-est de la Península Ibèrica.

trasciure el fonema resultant de l'evolució de *-t-* (+ *-i-*) palatalitzada [tʲ] (àdhuc sovint amb africació), *-c-* (+ *-e-*, *-i-*) palatalitzada [sʲ] i *-d-* intervocàlica, la qual, en occità (i en llatí medieval, segurament procedent de l'occità), es conserva i, en català, en canvi, es perd. Les variants *bodia* i *bozia* (quant a la *-z-*, v. més amunt) presenten una monoftongació regular romànica del diftong /aw/ en /o/.

Els termes *bauzare* (var. *baudiare*, *bozare*), mitjançant la desinència infinitival *-are*, i *bauzator* (var. *baudator*, *baudador*, *bodador*, *bozador*), per mitjà del sufix (*agentis*) *-ator*, són derivats de *bauzia*. Segurament *bauzator* i *baudator*, en el fons, són la llatinització dels termes rom. *baudador*.

L'ètim gòt. **bauson* 'dir tonteries, desvariejar', al seu torn, deriva del pgerm.^(e) **bausa-* 'dolent' (cf. gòt. **bauson* 'dir tonteries, desvariejar' [cf. al. *Baus* 'tumor, abundància, inflació']; a.a.a. *bōsi* 'dolent, vanitós' > al. *böse* 'id.', a.fris.or. *bāsefeng* 'tocament impúdic', long. **bōsi-*, *bausi* 'dolent'; nor. *baus* 'orgullós').

Finalment, podem remetre el pgerm. **bausa-* 'dolent' al pie. **b^hoμHs-o-*, que, al seu torn, es remunta a l'arrel verbal pie.^(f) **b^helg^h-* 'inflar-se', 'envanir-se' (cf. rus *búchnutʹ* 'inflar-se').

REFERÈNCIES

- DCVB V, s.v. *esbalair*
 DECat III, s.v. *esbalair*, p. 428a, lín. 8-9
 DuCange I, s.vv. *bausator*, *bausia*, *bauza*
 EWA II, s.vv. *bōsi*, *bōsōn*
 FEW I, s.vv. **bauson*, **bausjan*; XV.1, s.vv. **bauson*, **bausjan*
 Gamillscheg (1970), vol. 1, II, § 150, p. 338; III, § 5, p. 363; (II : 1932), p. 247
 Mackel, p. 119
 MLLM, s.vv. *bausia*, *bausiare*, *bausiator*
 REW núm. 1006
 Rodón, s.vv. *bausator*, *bausia*, p. 42

- (a) Coromines (1952), pp. 27-37
 (b) Dietz, "Die gotischen...", pp. 127-156 (esp. pp. 132-136)
 (c) D'Alquen, p. 117
 (d) D'Alquen, p. 84
 (e) EWA I, s.v. *bōsi*, col. 253, lín. 44; EDPG, s.v. **bausa-*; DEW, s.v. *böse*
 (f) LIV, s.v. **b^helg^h-*, p. 73; IEW, s.v. 2.**b(e)u-*, **bh(e)ū-*, p. 98 ss. (esp. p. 101); EWA I, s.v. *bōsi*, col. 254, lín. 43

1. TESTIMONIS DOCUMENTALS

boto, botonus [*pl.* botons]¹

'*botó*': **1062** LAntiq. IV 239, f. 94^v, Mas 784 (*testament de Guislabert, bisbe de Barcelona*): et concessit ad sedem sancte Crucis suum botonem et suum anulum meliorem. **1071** Sanahuja, *Àger* 28, p. 349: et plurimos botons similiter de auro. **1058** Junyent-Ordeig, *DipVic* 1169, p. 479: et ad supradictam dispensam dimisit I botonum aureum et II anulos aureos.

2. FORMES ROMÀNIQUES MÉS PROPERES

Cat. *botó* 'gèmla de planta', 'botó', occ.m. *boton* 'id.', fr.m. *boton* 'id.' > fr. *bouton* 'id.' (> esp. *botón* 'id.', port. *botão* 'id.', it. *bottone* 'id.'). Cat. *botar* 'saltar', occ.m. *botar* 'id.' (> esp. *botar* 'id.', port. *botar* 'id.'), fr.m. *boter*, *bouter* > fr. *bouter* 'id.'.

3. ESTUDI ETIMOLÒGIC

El terme *boto*, *botonus* 'botó' és segurament la forma llatinitzada del cat. *botó*, que, al seu torn, procedeix del frc. **bōtan* 'empènyer', 'colpejar'.

Mackel precisa que els termes fr.m. *boter*, *bouter* i occ.m. *botar* procedeixen, de fet, del frc. **bōtan* 'colpejar, empènyer', tal com ho corrobora el FEW. Gamillscheg,^(a) així mateix, matisa que el fr.m. *boton* (fr. *bouton*) deriva del frc. *butto* (cf. b.al. *butte* 'botó', neerl. *bot* 'rebrot'), per bé que la forma frc. *butto*, llatinitzada, en el fons està reproduïnt, mitjançant les grafies *-u-* i *-tt-* el frc. **bōt-*.

Així mateix, Coromines (s.v. cat. *botó* 'gèmla o poncella d'un vegetal', 'peça plana o bombada d'os, metall, etc., que serveix per cordar vestits'), d'una banda, constata que el terme cat. *botó* té el mateix origen germànic que el verb *botar*; a més a més, considera que el cat. *botó* probablement deriva del fr.m. *boton* (fr. *bouton* 'id.') 'id.'. D'altra banda, Coromines (s.v. cat. *botar* 'llançar [especialment cossos contundents]', ant. 'moure o moure's bruscament, com fent un salt') afirma que segurament el verb cat.

---

¹ Només es recullen aquests tres testimonis en tota la documentació del GMLC.

botar procedeix del fr.m. *boter* ‘colpir, empènyer, posar’, que, al seu torn, prové del frc. **bōtan* ‘empènyer, donar un cop’. Així, doncs, si bé Coromines, en darrer terme, arriba a la mateixa conclusió que el GMLC, a saber: que tant el cat. *botó* com el cat. *botar*, del qual deriva, són d’origen fràncic, tanmateix, ho fa fent derivar els termes cat. *botó* i *botar* del fr.m., respectivament, la qual cosa, en funció dels testimonis documentals aportats pel GMLC, considerem innecessària i, consegüentment, errònia.

En la documentació del GMLC el terme *boto* apareix declinat en ac. sing. com a *botonem*, i presenta la forma plural plenament rom. *botons*, morfològicament molt interessant per a la història de la llengua cat.; així mateix, trobem documentada la forma *botonus*, declinada en ac. sing. *botonum*, que, com hem assenyalat més amunt, respon, en el fons, a una llatinització analògica tematitzada derivada del terme *boto*, *-onis* (amb /n/ subjacent).

El terme frc. **bōtan* ‘empènyer’, ‘colpejar’ deriva² del pgerm.^(b) **beūdan-* ‘empènyer, comandar’, ‘oferir’ (cf. a.a.a. *biotān* ‘id.’, a.a.m. *bieten* ‘id.’ > al. *bieten* ‘id.’, a.angl. *bēatan* ‘id.’ > angl. *beat* ‘id.’, a.s. *biodan* ‘id.’, a.fris. *biāda*, a.fris.occ. *biēda* ‘id.’; a.n. *bjóða* ‘id.’; gòt. *-biudan* ‘id.’).

Finalment, el pgerm. **beūdan-* ‘empènyer, comandar’, ‘oferir’ es remunera al pie.^(c) **b^heūd-* ‘colpejar’ (cf. potser ll. *fūstis* ‘bastó, pal’; a.irl. *bibdu* ‘culpable, enemic’).

REFERÈNCIES

DCVB II, s.vv. 1. *botó*, *botar*
 DECat II, s.vv. *botó*, *botar*
 DuCange, s.vv. *botones*, *botare*
 EWA II, s.v. *biotān*, *piotān*
 FEW I, s.v. s.v. *bōtan*; XV.1, s.v. *bōtan*
 Gamillscheg (1970), vol. 1, II, § 148, p. 334; vol. 1, III, § 6, p.364
 Mackel, p. 28
 MLLM, s.v. *boto*
 REW núm. 1007

- (a) Gamillscheg (1970), vol. 1, II, § 140a, p. 323
 (b) EWA II, s.v. *biotān*, *piotān*, col. 91, lín. 34; EDPG, s.v. **beudan-*; DEW, s.v. *bieten*
 (c) LIV, s.v. **b^heūd-*, p. 82; IEW, 1. **bhāu-*: **bhū*, p. 112; EWA II, s.v. *biotān*, *piotān*, col. 91, lín. 34

² Meyer-Lübke sostenia que el frc. **bōtan* ‘empènyer, donar un cop’ procedeix del germ.occ. **bautan* ‘id.’.

1. TESTIMONIS DOCUMENTALS

bennellus¹

cinta ampla, banda de tela: 1050 ACUrgell, Cart. I 236, f. 84^v, col. 2 (testament de Trasgòncia): et ipso meo bennello de palleo remaneat ad sanctorum Cosme et Damiani.

2. FORMES ROMÀNIQUES MÉS PROPERES

Cat. *bena* ‘faixa, cinta’, occ.m. *benda*, *bendel* ‘id.’, fr.m. *bende*, *bendel* ‘bena’, ‘cicatriu’; fr.m. *bande* ‘faixa’ (procedeix, però, del germ.occ. **banda*, de què parlem més avall); esp. *venda* ‘id.’, port. *venda* ‘id.’; it. *benda* ‘id.’.

3. ESTUDI ETIMOLÒGIC

El GMLC afirma que el terme *bennellus* ‘cinta ampla, banda de tela’ procedeix del germ. **bīnda* ‘bena, cinta’. De fet, segurament el terme *bennellus*, en el fons, és el resultat d’una forma llatinitzada derivada del cat. *bena*, mitjançant el sufix ll. *-ellus*, que seveix per formar diminutius. Observem, així mateix, que *bennellus*, tal com el cat. *bena*, presenta una assimilació regressiva del grup *-nd-* (l’evolució [nd] > [nn] > [n] és normal en cat.).

Coromines (s.v. cat. *bena* ‘tira de teixit d’amplada variable emprada per a subjectar els apòsits en una nafra o per a lligar o embolicar un membre’), en efecte, corrobora que el terme cat. *bena* prové del germ. **bīnda* ‘faixa, tira, bena’, el qual, al seu torn, deriva del verb germ.com. **bindan* ‘lligar’.

Gamillscheg, però, matisa que els termes fr.m. *bende* i occ.m. *benda* provenen del frc. **bīnda*, en correspondència amb tot l’Imperi romà occidental (la qual cosa dóna solidesa geolingüística a aquesta proposta). Finalment, tot donant suport a l’etimologia frcànica, adduïm que l’EWA consigna una entrada per a l’a.a.a. *bentil* (masc.), la qual és una formació germ.occ. paral·lela que significa exactament el mateix que el ll.m.

---

¹ Només es recull un únic testimoni en tota la documentació del GMLC.

bennellus; aquesta forma a.a.a. *bentil* deriva del germ. *bentilīn (neut.) (cf. a.a.m. *bendel*, al. *Bändel*, b.a.m. *bendel*, a.isl. *bendill* ‘faixa, cinta, bena’).

Així, doncs, concloem perfilant que el terme ll.m. *bennellus* ‘faixa, cinta’ procedeix, a través del cat. *benà*, del frc. *bīnda ‘id.’. Observem que la /i/ travada del frc. esdevé /e/ en romanitzar-se.^(a)

El terme frc. *bīnda ‘faixa, cinta’ deriva del germ.com. *bīnda ‘bena, faixa’, el qual, al seu torn, remunta al pgerm.^(b) **bindan-* ‘lligar’ (cf. a.a.a. *bintan* ‘id.’, a.a.m. *binden* ‘id.’ > al. *binden* ‘id.’, a.angl. *bindan* ‘id.’, a.s. *bindan* ‘id.’, a.fris. *binda* ‘id.’; a.n. *binda* ‘id.’; gòt. *bindan* ‘id.’); aquesta arrel verbal pgerm. **bindan-* ‘lligar’ coexisteix amb una altra arrel, nominal, germ.occ. **banda-* (n.) ‘cinta, lligam’ (cf. a.a.a. *bant* ‘id.’, a.a.m. *bant* ‘id.’ > al. *Band* ‘id.’, a.s. *band* ‘id.’, a.fris.occ. *band* ‘id.’; a.n. *band* ‘id.’; gòt. *bandi*² ‘id.’).

Finalment, podem remetre el pgerm. **bindan-* ‘lligar’ al pie.^(d) **b^hend^h*- ‘lligar’ (cf. a.i. *badhnáti* ‘lligar’; gr. *πεῖσμα* ‘cap = corda de vaixell’; ll. *of-fend-ix* ‘llogalls de la mitra pontifical’; irl.m. *bann* ‘cinta, tancador’; lit. *beñdras* ‘company’).

REFERÈNCIES

Brüch (1926), p. 67
DCVB II, s.v. *benà*
DECat I, s.v. *benà*
DuCange I, s.v. 2.*benda*
EWA I, s.vv. *bant*, *bentil*; II, s.v. *bintan*
FEW I, s.v. *binda; XV.1, s.v. *bindō
Gamillscheg (1970), vol. 1, II, § 139, p. 320
Mackel, pp. 96, 159
REW núm. 1110
Streitberg (1919), p. 17

- (a) Mackel, p. 95
- (b) EDPG, s.v. **bindan-*; Ringe, p. 149; DEW, s.v. *binden*
- (c) Sachs, p. 41
- (d) LIV, s.v. **b^hend^h*-, p. 75; IEW, s.v. **bhendh-*, p. 127; EWA II, s.v. *bintan*, col. 73, lín. 10-12, 57

---

² Cf. Sachs^(c): s’hi fa referència a una sèrie de toponònims de la Península Ibèrica, procedents del gòt. *bandi*, a saber: *Bando* (La Corunya), *Bande* (Lugo, Orense i Pontevedra), *Villabandín* (Lleó), *Vandoma* (Portugal) i *Bandomil* (Lugo).

*blank-

1. TESTIMONIS DOCUMENTALS

blancus (-chus, -gus [?])

1 – *es diu d'objectes de metall, 'brillant'*: **951** ACUrgell, *Cart.* I 805, f. 237^v: et ad Wadallo, nepoti meo, mulo I cum freno blanco et sella. **994** (orig.) Baraut, *DocUrgell* 238 (Urgellia 3, p. 71): et ipsum meum frenum blanchum remaneat ad muliere mea.

2 – *de teles i peces de vestir*: **992** LAntiq. II 549, f. 185 (Mas 122): a Gontelle quato I blanco.

3 – *del pèl dels animals*: **1047** ACUrgell, *Cart.* I 723, f. 216^v: et ad ipsa opera Sancte Marie remaneat asino meo blango.

4 – *del vi, 'clar'*: **1071** ACA Ramon Berenguer I, n. 434: conuenit Arbertus ... per unumquemque annum usque ad carnes toltas ... modios II uini blanchi et alios II modios uino uermiculo.

5 – *de pedres i roques*: **1035** Marca, ap. 214, col. 1061: ascendit usque in serra ad ipso chero blanco. Ex hinc uadit usque in alio chero albo. Exinde pergit ad alios cheros blancos.

6 – *forma part de topònim*: **998** CSCugat I 331, p. 279: suntque rei istius affrontaciones: ... de meridie de ipsa strata qui pergit de flumine Bisoceo et uadit per uilla de Prouincialis et uadit per ipsa Turrem Blancam qui est iusta Parietes Delgatas (*cf.* **1040** CSCugat II 552, p. 212; **1043** CSCugat II 562, p. 225; **1054** ACA Ramon Berenguer I, n. 145; **1085** LAntiq. IV 37, f. 12, Mas 1045). **1044** ACVic, c. 6, n. 976: in comitatum Ausona in terminio Seuedano in parrochia Sancta Maria in Coma Blanca.

blancardo¹

que té el pelatge blanc: **951** Iun. 6, ACUrgell, perg. orig. et ACUrgell, *Cart.* I 805, f. 237^v: et ad fratrem meo Ratefredo cauallo I blancardo cum freno granato et sella granata et osbergo I.

---

¹ Com a nom comú, només es recull un testimoni en tota la documentació del GMLC, per bé que en nota es diu al mateix GMLC, s.v. *blancardo*: “En l'exemple citat, *blancardo* és probablement el nom propi del cavall.”

blancharius (-cher) [pl. blanchers]

1 – ‘adober’: **1084** CSCugat II 718, p. 381 (cit. Balari, *Orígenes*, p. 637): eligo meos elemosinariis, id est, Donuc, blancher, Bernardus Iuliano, Donuc Bonefilii.

2 – *destinat a adobar*: **1126** ACA Ramon Berenguer III, n. 277 (cit. Balari, *Orígenes*, p. 642): donamus nos uobis ipsos mulinos blanchers cum suis pertinenciis.

2. FORMES ROMÀNIQUES MÉS PROPERES

Cat. *blanc* ‘color blanc’, ‘brillant, resplendent’, occ. *blanc* ‘id.’, fr. *blanc* ‘id.’; esp. *blanco* ‘id.’, port. *branco* ‘id.’; it. *bianco* ‘id.’.

Cat. *blanquer* ‘persona que adoba pells d’animals’.

Fr.m. *blanchard* ‘blanquinós’(cf. occ.m. *blavard*, *blafard*, fr. *blafard*, s.v. ***blēw**).

3. ESTUDI ETIMOLÒGIC

El terme *blancus* ‘brillant’ segurament és la forma llatinitzada del cat. *blanc* ‘id.’, que, al seu torn, procedeix de l’adj. germ.com. ***blank** ‘brillant’, ‘clar’.

Coromines (s.v. cat. *blanc* ‘brillant, resplendent’, ‘blanc’) corrobora que el terme cat. *blanc* deriva del germ.com. ***blank** < germ.com. ***blinken** ‘guspirejar, pegar llambregades’; de més a més, apunta que és insegur si el romànic el prengué del gòt. (no documentat) o del germànic occidental.

De fet, en cat. encara es conserva de manera ben clara el significat genuí de *blancus* en el sintagma *arma blanca*, en què es fa referència al material metàl·lic, que és, per antonomàsia, brillant.

Els termes *blancardo* i *blancharius* són derivats de *blancus*. El terme *blancardo* està format a partir de *blanc-* i el sufix augmentativo-pejoratiu *-ard*, que prové del pgerm.^(a) ***χarðu-** ‘fort, sever’ (cf. fr. ***hart** ‘id.’, a.a.a. *hart*, *herti* ‘id.’, a.a.m. *herte* ‘id.’ > al. *hart* ‘id.’, a.b.a. *hart*, *harde* ‘id.’, neerl.m. *hart* ‘id.’, a.angl. *heard* ‘id.’ > angl. *hard* ‘id.’, a.s. *hard* ‘id.’, a.fris. *herde* [només adv.] ‘ferment’, long. *-ardus* [només en composició d’antropònims] ‘fort, sever’; a.isl. *harðr* ‘id.’; gòt. *hardus* ‘id.’); podem comparar aquesta formació amb el ll.m. *blaffardus*, documentat per Niermeyer, v. s.v. El terme *blancharius* està format a partir de *blanc-* i el sufix (*agentis*) *-arius*; resulta molt interessant el plural sigmàtic totalment romànic *blanchers*, que representa la forma

cat. *blanquer*, en què observem la monoftongació del diftong /aj/ en /e/, procedent de la metàtesi d’-arius en -airus.

La forma germ.com. *blank ‘brillant’, ‘clar’ deriva del pgerm.^(b) **blanka-* (adj.) ‘brillant, blanc’, ‘clar’ (cf. a.a.a. *blanc* ‘id.’, a.a.m. *blank* ‘id.’, neerl.m. *blank* ‘id.’, a.angl. *blanca* ‘cavall blanc’, long. **blanka-* ‘càndid, lluminós’; a.n. *blakkr* ‘descolorit, pansit’ i ‘bru’).

Finalment, el pgerm. **blanka-* ‘brillant, blanc’, ‘clar’ deriva de l’arrel verbal pgerm.^(c) **blīkan-* ‘resplendir, brillar’, a partir d’un verb (nasalitzat en present) pgerm.^(d) **bli-n-k-an (cf. al. *blinken* ‘brillar’), que, al seu torn, es remunta al pie.^(e) **b^hleǵ-*, ‘brillar, resplendir’, ‘cremar’ (cf. gr. φλέγω ‘cremar, lluir’; ll. *flagrāre* ‘cremar’, *flag-ma > *flamma* ‘flama’; al. *blaken* ‘cremar’; toc. AB *pälk-* ‘cremar, lluir’).

REFERÈNCIES

- Brüch (1926), p. 67
DCVB II, s.v. *blanc*
DECat I, s.v. *blanc*, pp. 823-824
DuCange I, s.vv. *blanchus*, 1. *blancardus*, *blancarius*, *blancaria*
EWA II, s.vv. *blanc*
FEW I, s.v. *blank*; XV.1, s.v. *blank
Gamillscheg (1970), vol 1, I, § 26, p. 31
Mackel, p. 57
MLLM, s.v. *blancus*
REW núm. 1152
Stotz, vol. 1, III, § 8.2, p. 331; § 21.8, pp. 377-378
- (a) EWA IV, s.v. *hart*, *herti*, col. 849, lín. 43; col. 850, lín. 18. EDPG, s.v. **hardu-*. DEW, s.v. *hart*
(b) EWA II, s.v. *blanc*, col. 157, lín. 41; col. 158, lín. 18. Lühr (1988), pp. 96-97, 182. EDPG, s.v. **blanka-*. DEW, s.v. *blank*
(c) EDPG, s.v. **blīkan-*; DEW, s.v. *blinken*
(d) DEW, s.v. *blinken*
(e) LIV, s.v. **b^hleǵ-*, pp. 86-87; IEW, s.v. *b^helg-*: *b^hleg-*, pp. 124-125; EWA II, s.v. *blanc*, col. 158, lín. 19

1. TESTIMONIS DOCUMENTALS

blauus,¹ **-a**² [f. *pl.* *blauas*,³ *blaues*⁴]

'*blau*': **874** DipRosselló 83, p. 137: et uidimus alia scriptura quod fecit Alidinus que habebat insertam uineam ad kampo Lauri ... et portione sua media in uillare Cuxano et uachas II et boue I et ferramenta et uestito blauo. **957** ACVic, c. 9, n. 68 (VViage VI, p. 273, ap. 15): et inuenit ibi ... dalmaticas IIII, planedas II, una uermilia, et alia blaua. **1047** ACUrgell, *Cart.* I 723, f. 216^v: et ad Vuadall sacer remaneant ipsas meas calces blauas et nocternales. Et a Remon Cerdano remaneant alias calces de berregano. **1097** ACA Ramon Berenguer III, n. 39 (Balari, *Orígenes*, p. 600): I guadenga cum listas blauas.

2. FORMES ROMÀNIQUES MÉS PROPERES

Cat. *blau* 'color blau', occ. *blau* 'id.'; fr.m. *blou*, *bloi*, *blef* (f. *bleve*) 'id.', fr. *bleu* 'id.'; it.m. *biavo*, *biado* 'id.' (> campid. *brau* 'id.') > it. *s-biad-ito* 'pàl·lid, lívid'; occ.m. *blaf-ard*, *blav-ard* 'blavenc, blavós', fr. *blaf-ard* 'pàl·lid' (cf. *blanchard*, s.v. ***blank-**).

3. ESTUDI ETIMOLÒGIC

El terme *blauus* 'color blau' és segurament la llatinització del cat. *blau*, que, al seu torn, procedeix del frc. *blao 'color blau' /bláw/.^{5.(b)}

---

¹ La forma *blauo* només apareix testimoniada cinc vegades en quatre documents del GMLC: **874** DipRosselló 83, p. 137. **964** DipOsona 951, p. 705. **1071** Sanahuja, *Áger* 28, p. 349. **1068-1071** Sanahuja, *Áger* 27, p. 348.

² Només es recullen tres testimonis de *blaua* en tota la documentació del GMLC: **957** ACVic, c. 9, n. 68 (VViage VI, p. 273, ap. 15). **981** ACVic, c. 6, n. 685. **1187** VViage XVI, ap. 16, p. 264.

³ Només es recull un únic testimoni de *blauas* en tota la documentació del GMLC: **1097** ACA Ramon Berenguer III, n. 39 (*cit.* Balari, *Orígenes*, p. 600).

⁴ Només es recull un únic testimoni de *blaues* en tota la documentació del GMLC: **1047** ACUrgell, *Cart.* I 723, f. 216^v.

⁵ G. Rohlfs, *Romanische Sprachgeographie...*^(a) "Daher auch hier die Entlehnung aus dem Germanischen der fränkischen Zeit (*bleu*, *blu* katal. *blau*, altit. *biavo* (...))".

Coromines (s.v. cat. *blau* ‘color blau’) corrobora que el terme cat. *blau* prové també del frc. *blao ‘blau’, que relaciona amb el a.b.a. *blāo* ‘id.’ i l’a.a.a. *blāo* ‘id.’. En canvi, Mackel^(c) es limita a derivar el fr.m. *blou*, *bloi* del germ. *blāw ‘blau’ /bláw/, que també explicaria de manera senzilla l’adaptació fonètica al cat. *blau* /bláw/ i la seva corresponent llatinització sota la forma *blauus*.

Les formes fem. pl. *blauas* / *blaves* estan reproduint, en realitat, el fem. pl. cat. *blaves* < cat. *blava* (fem. sing.).

L’adj. frc. *blao ‘blau’ procedeix del pgerm.^(d) **blēwa-* (adj.) ‘blau’ (cf. a.a.a. *blā(o)* / *blāw* ‘id.’ > al. *blau* ‘id.’, a.angl. *blēwen* ‘id.’ > angl. *blue* ‘id.’, a.s. *blāo* ‘id.’, a.fris. *blāw*, *blau* ‘id.’; a.n. *blár* ‘blau marí, blau fosc’).

El pgerm. **blēwa-* ‘blau’, al seu torn, prové del pie.^(e) **b^hel-* (cf. ll. *flāuus* ‘groc, daurat, ros’; gal·l. *blawr* ‘gris, gris blavenc’).

REFERÈNCIES

DCVB II, s.v. *blau*, *blava*
 DECat I, s.v. *blau*
 DuCange I, s.v. *blavus*
 EWA II, s.v. *blāo*
 FEW I, s.v. *blāo*; XV.1, s.v. *blāo
 Gamillscheg (1970), vol. 1, I, § 26, p. 31; vol. 1, II, § 153, p. 343
 Mackel, pp. 37, 39, 64, 120, 121, 123, 187
 MLLM, s.vv. *blaveus*, *blaffardus*
 REW núm. 1153
 Rubio, J., “En torno al origen de la palabra *blauo*”, *Pirineos*, núm. 35-38, 1995
 Stotz, vol. 1, III, § 8.4, p. 332

- (a) Rohlfs (1971), p. 114
- (b) Franck, § 32, p. 42
- (c) Mackel, pp. 39, 121
- (d) EDPG, s.v. **blēwa-*; DEW, s.v. *blau*
- (e) EWA I, s.v. *blāo*, col. 161, lín. 57; col. 162, lín. 16-19. IEW, s.v. *blē-wo-s, p. 160

1. TESTIMONIS DOCUMENTALS

bandimentum¹

pena pecuniària imposada al qui infringeix els manaments de l'autoritat: 1044 (Pallars) LFeud. I 117, p. 118: ego Raimundus comes comunesco uos Ramon Baron per Deum et sanctis suis et per ipsum sacramentum quod mihi fecisti et per bandimentum de mille solidos non uos non homo non femina non illos (*sc.* alodes) anteparet ad Garsia Eizo nec ad filia mea Ricardes.

2. FORMES ROMÀNIQUES MÉS PROPERES

Cat.m. *bandir* ‘cridar (algú) públicament per mitjà d’un ban’, occ.m. *bandir* ‘id.’, fr.m. (*for-*)*ban(n)ir* ‘id.’, it. *bandire* ‘id.’ (> *bandito* ‘bandit, malfactor’). Occ. *banda* ‘tropa’, it. *banda* ‘id.’; cat. *banda* ‘distintiu militar’, esp. *banda* ‘id.’, port. *banda* ‘multitud, gernació’ < fr. *bande* < occ.m. *banda*. Cat. *bandera*, occ.m. *bandiera*, *baneira*, fr.m. *baniere* > fr. *bannière*; esp. *bandera*, port. *bandeira*; it. *bandiera*.

3. ESTUDI ETIMOLÒGIC

El terme *bandimentum* ‘pena pecuniària imposada al qui infringeix els manaments de l’autoritat’ segurament és la llatinització del cat. *bandiment < cat.m. *bandir* ‘cridar (algú) públicament per mitjà d’un ban’, que, al seu torn, procedeix del gòt. *bandwjan* ‘donar un senyal’; el ll.m. *bandire* > *bannire* segurament deriva, doncs, del suara esmentat cat. *bandir*.

El GMLC, ensems amb Mackel, Gamillscheg, Wartburg, Maurer i Sousa Costa, constata que tant el terme ll.m. *bandimentum* (i ll.m. *bandire* > *bannire*) com els derivats romànics ² del gòt. *bandwjan* ‘donar un senyal’ ofereixen confusions semàntiques –segurament també fruit de similituds formals, i.e. fonomorfològiques– amb la família de *bannus* (v. s.v. **bann-*).^(a) Ras i curt, el que ha succeït és el següent:

¹ Només es recull un testimoni en tota la documentació del GMLC.

² Gal·lorom. **bandir(e)* > *bannir*: cat.m. i occ.m. *bandir* ‘proclamar’, ‘proscriure, desterrar’, fr. *bannir* ‘desterrar’.

d'una banda, *bandimentum* deriva del gòt. *bandwjan* 'donar un senyal' < gòt. *band-wa* (-wō) 'senyal, signe'; d'una altra banda, s'ha produït una contaminació del verb gòt. *bandwjan* 'donar un senyal' amb el frc. *bannjan 'desterrar' (cf. al. *ver-bannen* 'id.') < frc. *ban(n)* 'proclamació (especialment de caràcter prohibitiu o sancionador)', 'prohibició', que fins i tot arriba a donar la forma *bannimentum* (v. s.v. **bann-*). Així, doncs, van originar la susdita confusió, d'una banda, la proximitat formal entre el gòt. *band-* (> **bann-*, per assimilació regressiva del grup /nd/) i el frc. **ban(n)-*, i, d'una altra banda, la proximitat semàntica entre 'donar un senyal' i 'proclamar (prohibitivament)' –concretament, 'proclamar el desterrament d'algú'–. A més a més, per a aquesta contaminació, disposem d'una altra explicació, certament discutible,^(b) que li devem a Wartburg,^(c) la qual també combina fonètica (fonotàctica o fonètica sintàctica) i semàntica: fr.m. *a-bandun-er* (< fr.m. *bandun* 'senyal') > fr. *abandonner*, per interferència del sintagma *a ban doner*, i.e. '*donar a ban (< frc. *ban* = 'ordre comminatòria')' = 'anunciar, proclamar sancionant' > *doner a abandon*³ –per reduplicació lèxica–, és a dir, 'abandonar', 'desterrar'.

D'altra banda, Sousa Costa, referint-se explícitament a aquest passatge ("per ipsum sacramentum quod mihi fecisti et per bandimentum..."), apunta que cal tenir en consideració que, en aquest context, potser fóra més adequada una accepció del terme *bandimentum* amb el significat de *blandimentum* 'permís, autorització' (v. GMLC s.v. *blandimentum* i Rodón, pp. 44-45). Aquesta hipòtesi sembla acceptable atesa la possible confusió fonètica i semàntica entre dos termes pertanyents al vocabulari jurídic.

El terme gòt. *bandwjan* 'donar un senyal', deriva del pgerm.^(e) **bōna-* 'brillar, resplendir' (cf. gòt. *bandwjan* 'donar un senyal'; al. *bohne(r)n* 'fregar', a.angl. *bōnian* 'polir, treure brillantor', neerl. *bōnen* 'fregar', a.s. *banut* 'estella, teia' [= ll. *fōmes* 'id.']; a.isl. *benda* 'donar un senyal').

El pgerm. **bōna-* 'brillar, resplendir', al seu torn, es remunta al pie.^(f) **b^heh₂-* 'brillar, lluir, semblar' (cf. gr. φάινω 'donar llum, fer brillar, etc.'; a.irl. *bān* 'blanc').

REFERÈNCIES

- DCVB II, s.vv. 1. *banda*, *bandera*
 DECat I, s.vv. 2. *banda*, *bandera*
 DuCange I, s.v. 2. *bandum*
 FEW I, s.v. *bandwa*; XV.1, s.v. *bandwa*
 Gamillscheg (1970), vol. 1, II, § 108, pp. 264-265; (I : 1932), p. 145
 Mackel, pp. 58, 159

³ Tanmateix, no es troba documentat fins al s. XIII.

Maurer, p. 68
Sousa Costa, p. 56 ss., esp. p. 67
REW núm. 930
Rodón, p. 38
Stotz, vol. 1, III, § 28.11, p. 400

- (a) FEW I, s.v. **bannjan*, p. 238b
- (b) EWA I, s.v. *ban, pan*, col. 453-456; DEW, s.v. *Bann*
- (c) FEW XV.1, s.v. *bandwa*, p. 52b
- (d) Sousa Costa, p. 67
- (e) NIL, s.v. **b^heh₂-: *b^ha/oh₂-no*, p. 7; EDPG, s.v. **bōnjan-*; DEW, s.v. *bohnern*
- (f) LIV, s.v. **b^heh₂-*, pp. 68-69; NIL, s.v. **b^heh₂-*, pp. 7-11; IEW, s.v. 1. *bhā-, bhō-, bhə-*, pp. 104-105

1. TESTIMONIS DOCUMENTALS

borda (borz- *potser per error de còpia*)

*petita casa rústica, esp. petita casa de pagès amb les seves terres que depèn o forma part d'un mas:*¹ **965** MNHistóricas XI, ap. 142, p. 209: dono ... ad domum Sancti Petri ... de Camporotundo ... mansum de Morryanyano, bordam de Artiguís ... mansum de Pontil, bordam Tortam, bordam Giberti ... omnes mansos, mazouerias, bordas, cabanerias ibi constituta. **1050** Serra, *Pinós* III, p. 101: et damus tibi ... in unumquemque borzam sextarios duos mensuratos et albergas duas ad unum hominem cum suo famulo et sua caualcatura.

dim. pl. bordiculas (bur-): **1000** (? , Besalú) MNHistóricas XI, ap. 211, p. 246: et ipso manso Barregar ... exceptas ipsas burdiculas quod Segarii filii Adalberti tenebat ... et in ipso Burgo tres bordiculas ubi Gademirus ... et ubi Godalegus habitat, et ubi Serus Dei hortelanus habitat.

border [*pl. borders*]

1 – *pagès que té del seu senyor una borda:* **ca. 1075** Miret, *Antig text*, p. 12: et ipsos borders qui non habeant boues, emina una uilaria de ciuada corrent.

2. FORMES ROMÀNIQUES MÉS PROPERES

Cat. *borda* ‘barraca’, arag. *borda* ‘id.’, gasc. *borda* ‘id.’, occ.m. *borda* ‘id.’, fr.m. *borde* ‘id.’; occ.m. *bordel* lit. ‘cabana dolenta’ → ‘bordell’, fr.m. *bordel* ‘id.’ (> it. *bordello* ‘id.’, esp. *burdel* ‘id.’, port. *bordel* ‘id.’), cat. *bordell* ‘id.’; roman. *bordeiu* ‘barraca’.

Cat. *border*, -a ‘propietari, masover, arrendador, d’una borda’.

---

¹ Nota del GMLC, s.v. *borda*: “En el s. XII amb aquest significat específic s’empra també la paraula *borderia*: s. **XII** (ante 1150) Miret, *Pro Sermone*, p. 108: breue de ipsa uilla de Articas ... et sunt masos VII et borderias V ... et donant porcos VII et marranos III et gallinas X. s. **XII** (ante 1150) Miret, *Pro Sermone*, p. 108: breue de ipsa uilla de Arroza ... et sunt mansos VIII et borderias III et ipsi masi donant ipsa medietate de omnia que laborant.”

3. ESTUDI ETIMOLÒGIC

El terme *borda* ‘petita casa rústica’ és segurament la llatinització de la forma cat. *borda*, la qual, al seu torn, procedeix del frc. **borda* ‘cabana’, ‘barraca’, derivat del frc. **bord* ‘post’, ‘fusta’, tal com aclareix Meyer-Lübke, segurament a partir de la llatinització del frc. *bord* en ll. **bordum* > pl. neut. col·lectiu *borda*.^(a) Del mateix parer han estat també Wartburg, Diez i Kluge, el darrer dels quals corrobora que els termes cat., arag. i basc (potser un manlleu del gascó) *borda* procedeixen del frc. *bord* ‘post’. Mackel posa en relació de dependència els termes occ.m. *borda*, fr.m. *borde* i fr.m. *bord* amb l’a.a.a. *bord* ‘post’.

En canvi, Coromines (s.v. cat. *borda* ‘caseta per a gra i altres provisions, generalment a muntanya’) sosté que el mot cat. *borda* és d’origen incert, per bé que segurament prerom., tot posant en dubte l’origen frc. **bord*, que acabem d’abordar. De tota manera, malgrat que no sembla inversemblant la proposta de Coromines, ja que és força curiós que el terme *borda* apareix a ambdues parts dels Pirineus (amb representants en francès, occità, gascó, català, aragonès i basc) i, a més a més, a Romania, on el mot *bordeiu* ‘barraca’ és d’etimologia desconeguda, però, en qualsevol cas, no pas manllevat de cap llengua occidental, tot i així, deixarem per a una altra ocasió la formulació de noves hipòtesis quant a l’origen del terme ll.m. *borda* / cat. *borda*, sobretot per la dificultat que s’ha afegit en haver constatat que, en principi, no hi ha cap rastre d’un possible origen cèlt. que permetria explicar, en certa mesura, la relació entre els termes peninsulars *borda* i el terme roman. *bordeiu*, el significat i la forma dels quals coincideix sorprenentment.

Per tant, de moment, continuarem acceptant com a vàlid l’ètim frc. **borda* ‘cabana, barraca’, derivat del frc. **bord* ‘post, fusta’.

El terme *border* és un derivat de *borda* mitjançant el sufix (*agentis*) *-er*; de fet, ja trobem documentada la forma pl. cat. *borders*.

El terme frc. **borda* ‘cabana, barraca’, a partir del frc. **bord* ‘post, fusta’, deriva del pgerm.^(b) **borda-* (n., gènere que hauria mantingut la forma llatinitzada **bordum*, de la qual procedeix el frc. **borda* = n. pl.) ‘post, fusta’ (cf. a.a.a. *bort* ‘id.’, b.a.m. *bort* ‘id.’, neerl.m. *bord* ‘id.’, a.angl. *bord* ‘id.’ > angl. *board* ‘id.’, a.s. *bord* ‘id.’, a.fris. *bort* ‘id.’; a.n. *borð* ‘id.’; gòt. *foti-baurd* ‘escambell’ [lit. ‘post ~ banc per als peus’]).

Finalment la forma pgerm. *bōrda- ‘post, fusta’ es remunta al pie.^(c) ?**b^herd^h*- ‘apresar’ (cf. a.i. *bardhaka-h* ‘tallant’, ‘fuster’; gr. πέρθω ‘destruir’).

REFERÈNCIES

- DCVB II, s.v. 1.*borda*
DECat II, s.v. *borda*, pp. 102-107
DuCange I, s.v. 5.*borda*
EW, s.v. *borda*
EWA II, s.v. 2.*bort*
FEW I, s.v. *bord*; XV.1, s.v. *bord
Kluge, Archivum Romanicum, VI, 1922, p. 302
Gamillscheg (1970), vol. 1, II, § 126, p. 295
Mackel, pp. 35, 162
MLLM, s.vv. 1.*borda*, *bordum*, *bordaria*, *bordarius*
REW núm. 1216
- (a) Gamillscheg (1970), vol. 1, II, § 126, p. 295
(b) EWA II, s.v. 2.*bort*, col. 252, lín. 9; EDPG, s.v. *burzda-; DEW, s.v. 1.*bord*
(c) LIV, s.v. ?**b^herd^h*-, p. 77; IEW, s.v. *bheredh-: **bh^hdho*-, p. 138; EWA II, s.v. 2.*bort*, col. 252, lín. 11-13

1. TESTIMONIS DOCUMENTALS

brunus, -a

'gris fosc', 'morè', 'marró': **1006** Udina, *La successió testada* 66, p. 217: et kauallo I bruno et alsbergo I brunello ... iussit dare ad Folcho, filio suo.¹

dim. brunellus: **1006** Udina, *La successió testada* 66, p. 217: et kauallo I bruno et alsbergo I brunello ... iussit dare ad Folcho, filio suo.²

gualabrunus³ (galabrun,⁴ gualabru,⁵ golabru⁶)

determinada classe de teixit de color marró groguenc: **1070** LAntiq. I 122, f. 59 (Mas 882): et concedo ad Mironi Balluuino gonela.i. de gualabruno. **1087** Puig i Ustrell, *Dipl. St. Llorenç del Munt* 473, p. 1286: et concedo ... ad Dalmacio presbiter meas pelles coopertas de gualabrii (*pro* gualabru). **1097** orig., Baraut, *DocUrgell* 1150 (Urgellia 8, p. 80): mando ut habeant pelliculas meas de gatos cum capa de golabru. **1211** LAntiq. I 485, f. 182: meam capam de galabruno.

isembrunus (esembrun-, essibrun-, isambru, isambrun-, ysimbrun-)⁷

determinada classe de teixit de color de ferro: **1095** Baraut, *DocUrgell* 1135 (Urgellia 8, p. 60): et ad Petro Raimundi mea capa de preset, et alia capa de isambrii (*pro* isambru) ad Petro Seniofredi. **1095** Alart, *CRouss.* 73, p. 105: gonella una de ysimbruno. **1099** Baraut, *DocUrgell* 1174 (Urgellia 8, p. 101):

---

¹ Nota del GMLC, s.v. *brunus*: "Es documenta també aquest adjectiu formant part de topònims (v. Balari, *Orígenes*, pp. 186 y 229): **1050** LAntiq. III 225, f. 85: in terminio Montis Scatani in loco uocitato Petra bruna. **1064** (Pallars) LFeud. I 46, f. 61: et cum ipso castro de Petra bruna et ipso castro de Reguart. **1159** ACA Ramon Berenguer IV, n. 322: in comitatu Barchinone, in parroechia Sancte Perpetue, in loco uocitato Monte bruno. **1062** ACA Ramon Berenguer I, n. 276: et est hec omnia infra fines marchiarum uel in termine de Almenara. Qui afrontat predicta terra erma uel alaudis de parte orientis in termine de Rocha bruna et de alia parte in termine de Aicmonte."

² Només es recull aquest únic testimoni en tota la documentació del GMLC.

³ Només es recullen aquests quatre testimonis de *gualabrunus* en tota la documentació del GMLC: **1070** LAntiq. I 122, f. 59 (Mas 882). **1085** Junyent-Ordeig, *DipVic* 1507, p. 791. **1087** LAntiq. I 574, f. 214 (Mas 1062). **1149** LAntiq. IV 228, f. 89v.

⁴ Només es recull aquest únic testimoni de *galabrunus* en tota la documentació del GMLC: **1211** LAntiq. I 485, f. 182.

⁵ Només es recullen aquests dos testimonis de *gualabru* en tota la documentació del GMLC: **1087** Puig i Ustrell, *Dipl. St. Llorenç del Munt* 473, p. 1286. **1125** CSCugat III 879, p. 74.

⁶ Només es recull aquest únic testimoni de *golabru* en tota la documentació del GMLC: **1097** orig., Baraut, *DocUrgell* 1150 (Urgellia 8, p. 80).

⁷ Només es recullen aquests set testimonis en tota la documentació del GMLC.

dimitto etiam ad Sendredum .I. superpellicium et capam esembruni et unum superlectum. **1119** Baraut, *DocUrgell* 1313 (Urgellia 9, p. 141): ad Gerall meam capam de isambruno. **1132** LAntiq. IV 7, f. 2 (Mas 1417): ut barchinonenses canonici darent matri sue annuatim in uita sua gonellam I de bo essibruno. **1192** CSCreus 361, p. 361: et dimitto Bernardo de Verneto fratri meo, unum lectum omnibus pannis bene munitum et Arnaldum de Tordera, clamidem meum candidum de Isambru (*sic*) et dimito Bernardo de Narbona, fratri meo, CC. solidos et omnes pannos et arreamenta domus mee.

2. FORMES ROMÀNIQUES MÉS PROPERES

Cat. *bru* ‘bru, morè’, occ. *brun* ‘id.’ (> esp. *bruno* ‘id.’, port. *bruno* ‘id.’), fr. *brun* ‘id.’; it. *bruno* ‘id.’. Occ.m. *brunir* ‘tornar bru’ i fr. *brunir* ‘id.’; it. *brunire* ‘id.’.

Cat.m. *gualabrú*; occ.m. *galabrú(n)*; fr.m. *galebrun*; cast.m. *galanbrún* / *galenbrún* (Fueros de Sepúlveda).

Cat.m. *esembrú*.

3. ESTUDI ETIMOLÒGIC

El terme *brunus* ‘gris fosc, morè’ segurament és la llatinització del cat. *bru* (morfològicament /brún-/), el qual, al seu torn, procedeix del frc. **brūn* ‘bru’.

Coromines (s.v. cat. *bru* ‘moreno’) també constata que el terme cat. *bru* prové del frc. **brūn* ‘bru’; de més a més, afegeix, a la not. 1: “*bru* fou, doncs, d’aquells germanismes que les teixidores germàniques dels legionaris introduïren en el llatí vulgar central: frc. **brūn* > fr. *brun* i occ. *brun*, it. *bruno*; tal com *blanc*, *blau*, *gris*, *falb*, *roano*, i potser fr. *jaune* (cf. la meva conferència d’«Els Marges», 1979)”.

Assenyalem el dim. *brunellus*, que està format a partir de *brunus* i el sufix *-ellus* > cat. *-ell*; naturalment, en el fons, segurament el procés correspon a una llatinització del terme cat. **brunell*.

La forma frc. **brūn* (adj.) ‘bru’ deriva del pgerm.^(a) **brūna-* (adj.) ‘bru’ (cf. a.a.a. *brūn* ‘id.’ a.a.m. *brūn* ‘id.’ > al. *braun* ‘id.’, a.angl. *brūn* ‘id.’, a.s. *brūn* ‘id.’, a.fris. *brūn* ‘id.’, long. **brūna-* ‘id.’; a.n. *brūn* ‘id.’).

El pgerm. **brūna-* ‘bru’ es remunta al pie.^(b) **b^hrūno-* / **b^her-* ‘bru’ (cf. a.i. *ba-bhrú-* ‘bru’; gr. φρόνη ‘gripau’ [a causa del color fosc]; lit. *béras* ‘bru’ [cf. al. *Bär* ‘ós’]).

Quant al significat dels termes *gualabrunus* i *isembrunus*, mots compostos, com veurem, d'un primer element (*guala-* i *isen-*, respectivament) i *-brunus*, hem de tenir en compte, d'una banda, que Du Cange els defineix com a “species pannorum” (i.e. com a determinada classe de teixits), i, d'una altra banda, Coromines, que considera d'un nom de color i estableix, doncs, el paral·lelisme de *gualabru* amb *esembrú*.

Quant a l'etimologia de *galenbrún*, Steiger, en comentar l'estudi de M. Alvar sobre *Los fueros de Sepúlveda*, considera que es tracta d'un mot d'origen poc clar, que, en qualsevol cas, convé comparar amb *isembrun*. D'altra banda, resulta de gran importància la hipòtesi de B. Pottier (en el comentari a la mateixa edició, suara mencionada), que postula que, per explicar l'origen dels mots *galanbrun* i *ysembrun* (els quals acostumen a aparèixer junts) cal pensar en unes formacions compostes que matisarien en color del teixit de procedència germànica, a saber: *eisen-braun* ‘marró de color de ferro’ (a partir d'al. *Eisen* ‘ferro’ < pgerm. **īsar-na-* ‘id.’ i al. *braun* ‘marró’ < pgerm. **brūna-* ‘bru’) i *gallen-braun* ‘marró groguenc’ (a partir d' al. *Galle* ‘fel’, relacionat amb al. *gelb* ‘groc’, com veurem més avall, i al. *braun* ‘marró’ < pgerm. **brūna-* ‘bru’).

La hipòtesi de Pottier sembla ben raonable interpretar etimològicament *isembrunus* com a mot com a mot compost de l'arrel pgerm. **īsar-na-* ‘ferro’ (frc. *isarn ‘id.’, que es romanitza: **isann-* > **isan-*), que estudiem s.v. **īed-* + **īsar-n-*, i de l'arrel pgerm.^(a) **brūna-* ‘bru’ (frc. *brūn ‘id.’), que hem tractat més amunt en el present article. Així mateix, constatem les diferents adaptacions gràfiques i fonètiques d'*isembrunus*: *esembrunus*, *essibrunus*, *isambrunus*, *isambru*, en què observem fonamentalment la vacil·lació entre i/ inicial (etimològica) i /e/, a causa segurament d'una assimilació amb la /e/ de la síl·laba següent; a més a més, es produeix una vacil·lació entre /e/ medial (etimològica) i /a/, que fa palès el fenomen de neutralització vocàlica característic del cat. oriental central, atès que *isembrunus*, en el fons, és la llatinització del cat. *isembrú / cat.m. *esembrú* (com ho fa palès la forma documentada *isambru*), de la mateixa manera que *gualabrunus*, en realitat, és la llatinització del cat.m. *gualabru* (com ho palesen les formes documentades *gualabru* i *golabru*).

Pel que fa a la interpretació que fa Pottier de *gualabrunus* com a procedent del germ. *gallen-braun*, convindria fer-hi algunes matisacions. En efecte, el mot *gualabrunus* es

podria interpretar com un compost d'origen germànic, el primer element dels quals, *guala-*, matisem que podria derivar del frc. *galla* 'fel' /gála/; quant al segon element, *-brunus*, v. més amunt. La forma *guala-* /wála/, tot tenint en compte també el testimoni *Valenbruno* /wálen-brúno/ documentat per Du Cange, es pot explicar com una contaminació fonètica i semàntica amb el pgerm.^(c) **waldō-* 'enturió, reseda', que dóna en esp. *gualda* (cf. fr. *gaude* 'id.') 'planta originària d'Europa, conreada des del I mil·leni a.C. com a pigment groc' > esp. *gualdo*, *-a* (adj.) = cat. *groc*, *groga*.

La forma frc. *galla* 'fel' deriva del pgerm.^(d) **gallōn-/galla-* 'id.' (cf. a.a.a. *galla* 'id.', a.a.m. *galle* 'id.' > al. *Galle* 'id.', neerl. *gal* 'id.', a.angl. *gealla* 'id.' > angl. *gall* 'id.', a.s. *galla* 'id.', fris. *galle* 'id.'; a.n. *gall* 'id.'), el qual, al seu torn, està relacionat amb el pgerm.^(e) **gelwa-* ~ **gulu-* 'groc' (cf. germ.occ. **gelwa-* 'id.': a.a.a. *gel(o)* 'id.', a.a.m. *gel* 'id.' > al. *gelb* 'id.', a.angl. *geolo* 'id.' > angl. *yellow* 'id.'; a.n. *gulr* 'id.').

Les formes pgerm. **gallōn-/galla-* 'fel' i pgerm. **gelwa-* ~ **gulu-* 'groc' permeten remuntar-se al pie.^(f) **ǵ^hel(h₃)-* 'groc' (cf. av. *zāra* 'fel'; gr. *χόλος* 'fel'; ll. *fel*, *fellis* 'fel'; a.esl.ecl. *zlbčb* fel' > rus *žělč'* 'id.'; lit. *tulžis* < **žultis* 'fel' // sànscl. *hári-* 'groc, verdós'; av. *zairi* 'groc, verdós'; gr. *χλωρός* 'verd pàl·lid'; ll. *helvus* 'groguec'; lit. *žėlvas* 'verdós').

Finalment, no volem deixar d'apuntar una possible connexió entre *guala-* i el ll. *galbīnus*, *-a*, *-um* (adj.) 'verd o groc pàl·lid', del qual deriven:^(g) roman. *galben* 'groc', fr.m. *jalne* 'id.' (> it. *giallo* 'id.', esp. *jalde* 'groc encès', port. *jalne*, *jalde*, *jardo* 'id.'), fr. *jaune* 'id.', occ. *jaune* 'id.'.

REFERÈNCIES

- DCVB II, s.v. 1.*bru*
 DECat II, s.v. *bru* // IV, s.v. +*gualabré* i +*esembrú*
 DuCange I, s.v. *brunus*; IV, s.vv. *galabrunus* et *isembrunus*
 EWA II, s.v. *brûn*
 FEW I, s.v. **brûn*; XV.1, s.v. *brûn* // XXI, s.v. *camelot*, *bure*, p. 550a // XVI, s.v. **isenbrun*, p. 279a
 Gamillscheg (1970), vol. 1, II, § 153, p. 343
 Levy, *PSW* 4, s.v. *galabrun*, p. 18b
 Mackel, p. 19
 MLLM, s.v. *brunus*
 Pottier, *Romania* LXXV (1978), pp. 532-533; *AFA* VIII-IX (1956-1957), pp. 163-164
 REW núm. 1340
 Steiger, *VRom* XIV (1955), p. 449
 Stotz, vol. 1, III, § 8.6, pp. 332-333; § 11.10, p. 344

- (a) DEW, s.v. *braun*
 (b) EWA II, s.v. *brûn*, col. 375, lín. 44-53; IEW, s.v. 5.**bher-*, pp. 136-137
 (c) EDPG, s.v. **waldō-*

- (d) EWA IV, s.v. *galla*, col. 29, lín. 49; EDPG, s.v. **galla/ōn-*; DEW, s.v. *Galle*
- (e) EDPG, s.v. **gelwa-* ~ **gulu-*; DEW, s.v. *gelb*
- (f) EWA IV, s.v. *galla*, col. 30, lín. 45; IEW, s.v. **ghel-*, pp. 429-431
- (g) REW núm. 3646

1. TESTIMONIS DOCUMENTALS

brozdum (brozdo, brozde)

ornament brodat, propi, en general, d'objectes litúrgics: 915 Bastardas, LICat, p. 155 (testament de Riculf, bisbe d'Elna): corporales quatuor, palleos quatuor, e brozdo unum, dalmaticas tres. 1008 Junyent, Oliba Dip. 37., p. 44 (inventari del tresor del monestir de Ripoll): alie stolle de palleo cum manipulis suis sunt tres, et II cum brozde, et cotidianas XII, cum manipulis suis ... ibid.: casula dominicale cum brozde.

brozetatus¹

'brodat': 1003 ACUrgell, Cart. I 798, f. 234^v (Miret, Aplech, p. 351; testament del bisbe Sal-la): et ipsum meum lectum brozetato cum ipsa gangab pallia cum ipso plumaz ad Sancta Maria et I lentio ad Sancta Maria super ipsum altare.

2. FORMES ROMÀNIQUES MÉS PROPERES

Cat.m. *broidar* 'brodar' i occ.m. *broidar* 'id.', cat. *brodar* 'id.' i occ. *brodar* 'id.', fr.m. *brozder* 'id.' > fr. *broder* 'id.'; cast.m. *brozlar* 'id.', port.m. *brozlar* 'id.'; it.m. *brustare* 'id.', it.m. *brozare* 'id.' (< fr. *broder*).

3. ESTUDI ETIMOLÒGIC

El GMLC apunta que el terme *brozdum* 'ornament brodat' procedeix del germ. *bruzd-an 'brodar' /brúzdán/. Així, doncs, partint de l'arrel **brūzd-*, observem com en rom. la /ū/ tònica travada s'obre en /o/ > **brozd-* /brózd-/ > rom. *brozde*, que es llatinitza en *brozdum* /brózdum/ (la grafia -s-, en aquest context fonètic, esdevé /z/), tot afegint-s'hi la marca de declinació -um. De fet, la forma documentada *brozde* fa palès que, en realitat, el terme *brozdum*, abans de llatinitzar-se, segurament corresponia a una

---

¹ Es pot relacionar etimològicament amb les formes *brozito* i *brozeto* (mots proparoxítons), que es documenten en sengles texts lleonesos i gallecs dels anys 927 i 938, respectivament: a) 927 Abeliare: «Orarius VIII unum textilem comunionibus duos brozitos seu haddanis II et III albos.» (Gómez Moreno, p. 327); b) 938 Celanova: «Orales brozetos de auro et argento fresatos III.» (Gómez Moreno, p. 244).

forma rom. *brosde* (amb paràgoge de /ə/, segons la prosòdia del cat. en aquesta estructura de coda sil·làbica: cf. p.ex. *bisbe*).

D'altra banda, el terme *brosetatus* és un participi del verb llatinitzat **brosetare*, construït sobre la base de *brosd-* > **bros(e)dare* > **brosetare* (per analogia amb els verbs freqüentatius llatins de la primera conjugació).

Coromines (s.v. cat. *brodar* 'fer un brodat') matisa l'explicació en afirmar que el terme cat. *brodar* deriva de la forma germ. **bruzdōn* (*sic*), llatinitzada des d'antic com a *brosetare* o *brusdus*; al seu torn, del germ. **bruzdōn*, en procedirien la base **brostar* 'brodar' > occ. *brodar* i cat. *brodar*, l'angl. *embroider* i les altres formes romàniques. També, en la mateixa línia, Mackel postula que el fr.m. **brosder* > fr. *broder* 'brodar' ve del germ. **brozdōn* (*sic*) 'id.' (cf. való *brosder* 'id.' i port.m. *brostar* 'id.');

Tot i així, la forma correcta reconstruïda per al germànic ha de ser **bruzdōn*.

Finalment, Gamillscheg precisa que l'ètim per als termes fr.m. *brosder*, occ.m. *broidar* i cast.m. *brozlar* (més tardà) 'brodar' ha de ser el frc. **brordōn* 'id.' /brórdōn/, en què observem el rotacisme del fonema /z/ germànic en /r/.

En conclusió, postulem que el terme *brosdum* 'ornament brodat' és segurament la llatinització del terme rom. *brosde* 'id.', provinent, al seu torn, de l'arrel verbal tònica frc. ***brosd-* > frc. **brord-ōn* 'brodar'.

El frc. **brord-ōn* < ***brosd-* 'brodar' deriva, doncs, del pgerm.^(a) **bruzdōn-* 'brodar' (cf. a.a.a. *gibrortōn*, *gaprortōn* 'enribetar, adornar amb guarnicions o sanefes', a.a.a. *brort* 'caire, voraviu', a.angl. *bryrdan* 'punxar, agullonar', a.angl. *breord* 'vora, ribera, plana', a.angl. *brord* 'punta aguda': germ.occ. **brurdōn* 'vora, rivet'; a.n. *broddr* 'punta aguda'; gòt. **br-V-zd-* 'brodar'). Observem el canvi del pgerm. /z/ en /r/ en germ.occ. en posició medial, precedit de vocal i seguit de /d/,^(b) mentre que en gòtic el pgerm. /z/ es conserva.^(c)

Finalment, el pgerm. **bruzdōn* 'brodar' remet al pic.^(d) **b^hrezd^h-* 'cosa prominent, crinera, pèls de cavall o de porc' (cf. a.esl.ecl. *br̥zda* 'brida' > rus *brozdé* 'id.'; a.lit. *bruzdūklis* 'brida').

REFERÈNCIES

- DCVB II, s.v. *brodar*
- DECat II, s.v. *brodar*
- DuCange I, s.v. *brusdus*
- EWA II, s.vv. *brart*, *brortōn*, (*ana*)*brurten*
- FEW I, s.v. **bruzdan*; XV.1, s.v. **bruzdan*
- Gamillscheg (1970), vol. 1, II, § 136, pp. 310-311
- Mackel, p. 170
- REW núm. 1349

- (a) EWA II, s.vv. *brart*, col. 294, lín. 44-49; EDPG, s.v. **bruzda-* ‘punta, punxa’; DEW, s.vv. *Borte*, 2.*Bord*, 3.*Bord*
- (b) Franck, § 66, p. 86; § 75, p. 93
- (c) Kluge (1913), § 148, a), p. 141
- (d) EWA II, s.vv. *brart*, col. 295, lín. 33-34; IEW, s.v. **bhr_ezdh-*, **bhr_ozdh-*, p. 110

1. TESTIMONIS DOCUMENTALS

buc (bugus¹)

1 – ‘rusc’: **983** (orig.) DipManresa 162, p. 163: dono ... bouada I, et tona I, et barrilios II, et cubos II et bugus VIII de apes.

2 – *llera d'un corrent d'aigua que transcorre per una gorja o un congost*:² **1020** (Conflent) Marca, ap. 186 (*cit. Balari, Orígenes*, p. 172): et sicut ipse torrens defluit per ipsum nostrum buc, et diuidit cum Bordoll usque ad aquam de Planis.³

2. FORMES ROMÀNIQUES MÉS PROPERES

Cat. *buc* ‘ventre’, ‘llit de riu’, ‘tronc buit’, ‘rusc’, occ.m. *buc* ‘id.’, fr.m. *buc* ‘id.’. Fr.m. *trebuchier* ‘ensopegar (caure de panxa)’ < gal·lorom. *trans-bucc-are ‘id.’ > fr. *trébucher* ‘id.’, occ.m. *trabucar* ‘id.’.

3. ESTUDI ETIMOLÒGIC

El terme *buc* ‘rusc’, ‘llera’ procedeix del frc. *būk ‘ventre’; la forma *buc* evidencia que el frc. ha entrat directament en català, que, posteriorment, es llatinitza, com veiem en la forma *bugus*, la qual, d'altra banda, experimenta el fenomen de sonorització d'oclusives intervocàliques, característic del cat. *buc* > ll.m. *bucus > *bugus* (que apareix documentat només en pl., *bugos*).

Coromines (s.v. cat. *buc* ‘cavitat interna’) corrobora que el terme cat. *buc* prové del frc. *būk ‘ventre’. Mackel fa derivar els termes fr.m. *buc* i occ.m. *buc* del germ. *būk,

---

¹ La forma *bugus* apareix testimoniada només una única vegada en tota la documentació del GMLC: **983** (orig.) DipManresa 162, p. 163. La forma *bugos* només apareix testimoniada tres vegades en aquests dos documents del GMLC: **1039** DipCardona 32, p. 102. **1116** Alturo, *Sta. Anna* 177, p. 200.

² Nota del GMLC, s.v. *bugus, buc*: “Com a topònim es documenta la forma *bugo* en: **1018-1023** LFeud. I 222, p. 232: neque de castello quem dicunt Balçaregno, neque de castello nouo quem dicunt ad ipso Bugo. **1022** ACA Berenguer Ramon I, n. 40 (Balari, *Orígenes*, p. 172): castrum de Sallente ... in comitato Ausonensi ... de occiduo in terminio de Balzaren uel de ipso Bugo. *Balari, loc. cit., dóna també com a derivat de buc el topònim bugarallo (bugerallo): 1067* ACA Ramon Berenguer I, n. 379: in Vallense, in parrochia Sancte Marie de Calidis ... terminantur ... a parte orientis in torrentem qui discurrit de Petroso per Bugarallo. **1097** LAntiq. III 197, f. 74: infra parrochia Sancte Marie Calidis in loco uocitato Pratellis ... a parte orientis in ipsum torrentem que dicunt Bugarallo.”

³ Només es recull un únic testimoni en tota la documentació del GMLC.

sense especificar si es tracta de frc. o no, per bé que ho dóna entenent en apuntar la forma a.a.a. *būh* / *pūk* ‘ventre, tronc’ (atès que el fràncic és molt proper a l’antic alt alemany); Gamillscheg, en canvi, afirma clarament que els mots fr.m. *buc* i occ.m. *buc* provenen del frc. **būk* ‘ventre’.

La forma frc. **būk* (m.) ‘ventre’ deriva del pgerm.^(a) **būka-* (m., gènere que, en llatinitzar-se, conserva) ‘ventre’ (cf. a.a.a. *būh* / *puh* ‘id.’, a.a.m. *būh* ‘id.’, a.angl. *būh* ‘id.’, a.fris. *būh*, *būch* ‘id.’; a.n. *búkr* ‘id.’).

Finalment, el pgerm. **būka-* ‘ventre’ es remunta al pie.^(b) **b^he_uH-* + *-g-* (ampliament) ‘inflar(-se)’ (cf. ll. *bucca* ‘boca ~ galta inflada’; rus *púzo* ‘ventre’; lit. *baũgas* ‘budells’).

REFERÈNCIES

DCVB II, s.v. 1.*buc*
DECat II, s.v. *buc*, pp. 312-315
EWA II, s.v. *būh*, *pūh*
FEW I, s.v. **būk*; XV.2, s.vv. *būk*; *būkon*
Gamillscheg (1970), vol. 1, III, § 19, p. 377
Mackel, pp. 19, 145
REW núm. 1376
Stotz, vol. 2, VI, § 95.4, p. 371

- (a) EWA II, s.v. *būh*, *pūh*, col. 420, lín. 51; DEW, s.v. *Bauch*
(b) EWA II, s.v. *būh*, *pūh*, col. 421, lín. 2; IEW, s.v. **bheu-*, **bheũə-* (**bh_uā-*, **bh_uē*) : **bh_uā-* : *bhū-*, pp. 146 ss.

1. TESTIMONIS DOCUMENTALS

burgus

nucli de població situat fora del recinte d'una ciutat i dependent d'ella: 989 (orig.)
ACondal 219, p. 406: uindo ... tibi in foris muros ciuitate Barchinona, in ipso burgo,
ad prope ipso Mercado, casale cum aliquid de curte.

burgensis

home de condició lliure que habita una ciutat, en oposició amb home rústic i cavaller: s. XI Usat. 10, p. 6: ciues autem et burgenses¹ sint inter se placitati et iudicati atque emendati sicut milites. Ad potestatem uero sint emendati sicut uasuassores.

2. FORMES ROMÀNIQUES MÉS PROPERES

Cat.m. *burch* > cat. *burg* 'nucli urbà format al voltant d'un castell o d'una ciutat emmurallada (a l'edat mitjana)', occ.m. *borc* 'id.', fr.m. *borc* 'id.' > fr. *bourg* 'id.'; cast.m. *buergo* 'id.', esp. *burgo* 'id.', port. *burgo* 'id.'; it. *borgo* 'id.'.

Cat. *burgès* 'habitat d'un burg', occ.m. *borgues* 'id.', fr. *bourgeois* 'id.'; cast.m. *burgués* 'id.' > esp. *burgués* 'id.', port. *burguez* 'id.'; it. *borghese* 'id.'.

3. ESTUDI ETIMOLÒGIC

El GMLC afirma que el terme *burgus*, 'nucli de població situat fora del recinte d'una ciutat i dependent d'ella', procedeix del germ. **bǔrgs* 'ciutat petita, burg' (préstecc tardà del germ.,² el qual apareix a Vegeci, Orosi, Isidor).

D'una banda, Coromines (s.v. cat. *burg* 'ciutat petita', 'fort') confirma que el terme cat. *burg*, provinent del b.ll. (*sic*) *burgus*, deriva del germ.com. **bǔrgs*. Així mateix,

---

¹ Nota del GMLC, s.v. *burgus*: "Aquí, com en l'Usat. 112, *burgenses* sembla contraposat a *ciues*, probablement només com a record del seu significat etimològic 'habitant d'un burg'."

² ThLL:^(a) "potius a gr. πύργος quam a german. *burg-* (gòt. *baurgs*, theodisc. *burc* 'oppidum')..."

Mackel corrobora que els termes fr.m. *borc* i occ.m. *borc* (fr. *bourg*) vénen del pgerm. **burg-*.

D'altra banda, Pfister va assajar de cercar l'origen del ll.vg. *burgus* en el gòt. *baúrgs*, hipòtesi que, tanmateix, no ha tingut gaire acollida.

Ara bé, filant més prim, podem concloure que el terme *burgus*, 'nucli de població situat fora del recinte d'una ciutat i depenent d'ella', prové de la forma frc. *borg* 'ciutat petita, burg' (consignada per Gamillscheg), la qual segurament representa /búrg/.

El terme *burgensis* és un derivat de *burgus*, mitjançant el sufix *-ensis*, que serveix per formar gentilicis. D'aquest terme, procedeix el cat. *burgès* 'habitant d'un burg'.

El terme frc. *borg* 'ciutat petita, burg' < germ.com. *búrgs*, el qual, al seu torn, deriva del pgerm.^(b) **burg-* (f., gènere que, en llatinitzar-se, es transforma en m., potser per proximitat semàntica amb ll. *oppidum* n. 'ciudadella, fortalesa' > **oppidus* m.) 'ciutat petita, burg, ciudadella' (cf. a.a.a. *burg* 'id.', a.a.m. *burc* 'id.', a.angl. *burg* 'id.', a.fris. *burch*, *burg* 'id.', long. **burg-* 'id.'; a.n. *borg* 'id.'; gòt. *baurgs* [grafiat *baúrgs*] 'id.') o bé del pgerm.^(c) **burgs* 'muntanya' (cf. al. *Berg* 'id.', al. *bergen* 'protegir').

Finalment, el pgerm. **burg-* 'ciutat petita, burg' / pgerm. **burgs* 'muntanya' es remunta a la forma pie.^(b) **b^hǵǵ^h-* (f.), que, al seu torn, deriva del pie.^{(b), (d)} **b^herǵ^h-* 'pujar, aixecar-se' (cf. gr. Πιέργαμος 'Pèrgam, ciudadella de Troia'; cèlt. **brigā-* 'cim', celtib. *-briχs* 'id.', a.irl. *brí* [gen. sg. *breg*] 'id.').

REFERÈNCIES

DCVB II, s.v. *burg*
DECat II, s.v. *burg*, pp. 341-342
DELL, s.v. **burgus*
DuCange I, s.vv. *burgus*, *burgenses*
EWA II, s.v. *burg*
FEW I, s.v. *burgus*; XV.2, s.v. **burg-*
Gamillscheg (1970), vol. 1, I, § 24, p. 29, n. 1; II, § 121, 287
Mackel, pp. 20, 153
MLLM, s.vv. *burgus*, *burgensis*
Pfister (1998), pp. 231-245.
REW núm. 1407
Stotz, vol. 1, III, § 16.4, p. 358; § 29.13, p. 406;

- (a) ThLL II, s.v. *burgus*, p. 2250
(b) NIL, s.v. **bherǵ^h-*, pp. 30-34 (esp. p. 30); EDPG, s.v. **burg-*; DEW, s.v. *Burg*
(c) EWA II, s.v. *burg*, col. 457, lín. 51 ss.
(d) LIV, s.v. **bherǵ^h-*, pp. 78 ss.; IEW, s.v., *bhereǵ^h-*, *bherǵ^hhos*, *bh^hǵ^hú-s*, *bherǵ^hō*, pp. 140 ss.; EWA II, s.v. *burg*, col. 459, lín. 31

1. TESTIMONIS DOCUMENTALS

boscus (bosch-) [pl. boschs]

'bosc': **935** (orig.) Baraut, *DocUrgell* 95 (Urgellia 2, p. 72): et insuper dono ad sancte Marie Sedis ipso bosco qui est prope Pallerols cum omnibus argelagariis uel surusculariis et boxedariis.

dim. boscheto, boschet: **1022** Udina, *La successió testada* 123, p. 301: et ipsum alaudem de Boscheto, id sunt terras et uineas. **1107** Baraut, *DocUrgell* 1246 (Urgellia 9, p. 75): Bernard Bochet; **1162** Alturo, *Sta. Anna* 356, p. 375: concedo ad Petri Tort fratri meo quarterada I alodio que habeo ad Boschet. **1186** Puig i Ustrell, *Dipl. St. Pere i Sta. Maria d'Ègara* 204, p. 476: addo ei illam tenedonem quam ... tenent per nos in illo boscheto.

boscanus

'bosca, silvestre', *el derivat boscanus apareix com a topònim*: **1018** AComtalPerg I 136, p. 429: Pug Boscha; *o bé com a nom de dona*: **1167** DipTortosa 176, p. 231: uxor mea Boschana.

2. FORMES ROMÀNIQUES MÉS PROPERES

Cat. *bosc* 'forest', occ. *bosc* 'id.', fr. *bois* 'id.'; esp. (< cat. / occ.) *bosco*, *bosque*, *brosque* (dial.) 'id.', port. *bosco* (< cat. / occ.) 'id.'; it. *bosco* 'id.'. Al s. XII es documenta cat.m. *boschages* 'bosc' > cat. *boscatge* 'id.'.

Cat. *boscà* 'dit de les plantes que habiten generalment al bosc i que rarament hom troba en llocs més oberts', 'silvestre'.

3. ESTUDI ETIMOLÒGIC

El terme *boscus* 'bosc' segurament és la llatinització del cat. *bosc*, el qual, al seu torn, procedeix probablement del germ. **bosk-* 'bosc', o més aviat, filant més prim, pgerm. **buska-* 'id.', com veurem més avall.

Aebischer postula, quant a l'esp. *bosque*, que es tracta d'un germ. que es va propagar des de la Gàl·lia. En canvi, Coromines (s.v. cat. *bosc* 'lloc poblat d'arbres silvestres') defensa que el terme cat. *bosc* podria provenir de l'ètim preromà i pregermànic (però, en qualsevol cas, indoeuropeu) **bōsko-* (sic). A més a més, consigna la hipòtesi de Kaufmann, que li atribueix un origen a partir del substrat lúgur o cèltic. Coromines afegeix que el cat. *bosc* podria procedir del líg. **borsko-* o sorotapte **borsko-*, derivat, al seu torn, de l'ie. **b^hors-* + *-ko* (sic) 'selvàtic' → 'bosc', per bé que pròpiament l'ètim indoeuropeu segons Pokorny és pie. **b^hars-*^(a). Finalment, considera la possibilitat que el terme cat. *bosc* pugui venir del germànic i cèltic, procedent de la forma ie. **b^hors-* (de fet, ie.^(a) **b^hars-*), a partir de la comparació de: a.n. *barr* 'bosc de coníferes' o 'arbre conífer', a.irl. *barr* i bret. *barr*, gal·l. *bar* i còrn. *bar* 'fullatge' i 'punta, cim' → 'cim boscos', gal *barros*¹ 'cim boscos'.

Així, doncs, centrant-nos en el possible origen germ. del terme *boscus*, proposem que deriva del pgerm.^(d) **buska-* 'bosc'.

El terme *boscanus* és un derivat de *boscus*, mitjançant el sufix *-anus*, que serveix per formar gentilicis; en efecte, segurament es tracta de la llatinització del terme cat. *boscà*, la qual cosa queda refermada sobretot pel fet que aquest derivat només existeix en cat.

El pgerm. **buska-* 'bosc' (cf. a.a.a. *busc*, *bosc* 'id.', a.a.m. *bosche*, *busch* 'id.', a.angl. **busc*, **bysc* 'id.' [només en topònims] > angl. *bush* 'arbust', 'brolla', a.s. (*brāmal-*)*busc* 'bosc'; a.isl. *buskr* 'id.') es remunta a la forma pie.^(e) **b^he^uH-*, **b^huH-* 'inflar' (cf. gr. *φυσάω* 'bufar', gr. *φύσκα* 'ampolla', 'bufeta'), amb el desenvolupament semàntic, força hipotètic, següent (ofert per l'EWA^(e)): 'inflament' → 'abundància' → 'creixement abundant de les plantes' → 'bosc'.

REFERÈNCIES

- Aebischer, pp. 64-74
 DCVB, s.v. *bosc*
 DECat II, s.v. *bosc*, pp. 143-147
 DuCange I, s.v. *boscus*
 EWA II, s.v. *busc*, *bosc*
 FEW I, s.v. **bosk-*; XV.1, s.v. **bosk*; XV.2, s.v. **būsk-*
 Gamillscheg (1970), I, II, § 35, p. 92
 Kaufmann, *Die galloromanischen Bezeichnungen für den Begriff "Wald" ...*
 Mackel, p. 34, 147
 MLLM, s.v. *boscus*
 REW núm. 1226
 Stotz, vol. 1, III, § 2.12, p. 311

¹ En el DLG^(b) es constata que el terme gal *barros* 'cap, testa' és pancelta i significa 'cim, testa, punta, extrem'; l'EDPC^(c) consigna la forma pcèlt. **barro-* 'punta, extrem'.

- (a) IEW, s.v. **bhars-*, p. 109
- (b) DLG, s.v. *barros*, p. 68
- (c) EDPC, s.v. **barro-*, p. 58
- (d) EWA II, s.v. *busc, bosc*, col. 475, lín. 54-55; DEW, s.v. *Busch*
- (e) EWA II, s.v. *busc, bosc*, col. 475, lín. 55-58; col. 476, lín. 1-15; IEW, s.v. 1.**b(e)u-*, **bh(e)u-*, pp. 98 ss.

***dar-a/u-þ- : dard-**

1. TESTIMONIS DOCUMENTALS

dardus¹

arma llancívola de mà composta d'una asta a l'extrem de la qual hi ha fixat un ferro punxegut i tallant, 'dard': 967 (Elna) Alart, CRouss. 12, p. 25: et praecipio uobis ut ad Armagno filio meo donare faciatis kaballo I colore liarro, lancea et dardum, scutum et targa.

2. FORMES ROMÀNIQUES MÉS PROPERES

Occ.m. *dart* 'arma llancívola semblant a una llança petita que hom tirava amb el braç', fr.m. *dart* 'id.' (> it. *dardo* 'id.', esp. *dardo* 'id.'), cat.m. *dard* 'id.' > cat. *dard* 'id.', fr. *dard* 'id.'.

3. ESTUDI ETIMOLÒGIC

El terme *dardus*² 'arma llancívola de mà' segurament és la llatinització del cat. *dard*, el qual, al seu torn, procedeix del frc. **darop* 'arma llancívola'.

Tant Coromines (s.v. cat. *dard* 'arma llançadissa') com Meyer-Lübke també afirmen que aquest terme procedeix del fràncic, mentre que Niermeyer només indica simplement que es tracta d'un germanisme, sense concretar més. Per la seva banda, Gamillscheg ens afirma que els termes fr. *dard* i occ. *dart* procedeixen del frc. *dard* (*sic, cf. a.a.a. tart*) 'llança, pica' i afegeix que, a la Gal·loromània, aquest terme, a banda del concepte d'armament, agafa el significat de fibló d'abella. En el pas de frc. **darop*, que es devia realitzar /dátot/ (*cf. a.a.a. tart*),^(a) a la forma ll. *dardus*, hi observem dos fenòmens propis del llatí vulgar: d'una banda, la síncopa de la vocal posttònica interna breu /o/, i, d'una altra banda, la sonorització de l'oclusiva dental sorda /t/, en quedar en posició medial entre la sonant /r/ i la vocal /u/, pertanyent al sufix ll. *-us*.

---

¹ Només es recullen aquests tres testimonis en tota la documentació del GMLC: 967 (Elna) Alart, *CRouss.* 12, p. 25. 977 CSCugat I 123, p. 99 (*testament*). 986 CSCugat I 188, p. 159 (*testament*).

² Nota del GMLC, s.v. *dardus*: "El terme *dardus* es documenta a partir de la fi del s. IX en Abbo de S. Germain, *Bella Parisiace urbis* (ca. 896); vid. DuCange, s. v., et Niermeyer, s. v."

La forma frc. **darop* ‘arma llancívola’ deriva, al seu torn, del pgerm.^(b) **đar-a-/u-þa-* : *đarđa-* ‘llança’, ‘pica, ast’ (cf. a.a.a. *tart* ‘arma llancívola’, a.angl. *darad*, *darod* ‘id.’; a.n. *darradr* ‘id.’).

Finalment, el pgerm. **đar-a-/uþ-a-* : *đarđa-* ‘llança’, ‘pica, ast’ es remunta a la forma pie.^(c) **d^herh₃-* ‘saltar, muntar [cobrir sexualment]’ (cf. gr. θόρνυμαι ‘muntar [cobrir el mascle a la femella, en les bèsties]’; a.irl. **-dair* ‘muntat’).

REFERÈNCIES

DCVB IV, s.v. *dard*
DECat III, s.v. *dard*, pp. 29-30
DuCange III, s.v. *dardus*
FEW II, s.v. **darop*; XV.2, s.v. **daroth*
Gamillscheg (1970), vol. 1, II, § 119, p. 283
Greimas, s.v. 1. *dart*, *dar*
Mackel, p. 68
MLLM, s.v. *dardus*
REW núm. 2479

- (a) Franck, § 94, pp. 118-122
- (b) Schaffner (2001), s.v. *đara / uþa-* : *đarđa-* ‘llança’, ‘pica, ast’, pp. 123-125
- (c) LIV, s.v. **d^herh₃-*, pp. 146-147; IEW, s.v. 4.(**dher-* :) **dhor-* : **dh₂r-*, p. 256

1. TESTIMONIS DOCUMENTALS

adobar (adobare) [*pl.* adobatos < adobatum, *part. perf.*, *sing.*]¹

equipar (un cavaller), dotar-lo o proveir-lo d'allò que és necessari: 1064 LFeud. I 471, p. 500: et propter predictum kastrum et predictam chastellaniam et iam dictam parrochiam sic conuenit predictum Arbertum ad iam dictum Guilielmum et ad dictam Ermengardem ut abeat illis in ostes et in chaulchadas quinque milites optimos paratos de illorum seruicio, sine illorum enganno, et donet eis predictus Guilielmus et iam dicta Ermengardis octo asines, et si ipsam parrochiam de Sancto Felipe non abuerit abeat eis in ostes et in chaulcadas tres milites optimos adobatos de illorum seruicio, sine illorum engan, et donet eis predictus Guilielmus et iam dicta Ermengardis sex asines. **1121** ACA Ramon Berenguer III, n. 232: et in ipsas hostes ubi Raimundum Arnaldi non poterit esse per se mittat unum bonum militem bene adobatum. **1198** Alturo, *DipAlguaire* 112, p. 200: et si nunc non uolet, quando possit ille adobare cum illo, Petrus omni hora per eum teneat.

'reparar, condicionar perquè pugui ésser usat': 1097 LAntiq. II 409, f. 138 (Mas 1151): ad opera sancti Iuliani de Pui Farner sextarium I, ad omnes qui portarent suum corpus sextarium I, ad clericos sancti Petri Macefa sextarium I per misses, et per ipso uas (*i. q.* sepulcrum) ad adobar sextarium I.

adob (adobo) [*pl.* adobs, adubos]

1 – *armadura i equip del cavaller militar: 999* ACVic, c. 6, n. 180: et ipso meo chauallo cum ipso meo adobo dare faciatis a filio meo nomine Vodo.

2 – *vestidura: 1030* LAntiq. IV, f. 159, n. 375 (Mas 449): et a Sancti Petri de Subirats sic donetis tantum unde fiat factum ipso caput de ipsa ecclesia ... et ad Belliards de Guitardus bambed I de palio et alios meos adubos que habeo remaneant ad Adalet filia de Mir.

3 – *arreus, guarniments de les cavalleries: 996* Miret, *Aplech*, p. 350: I asino cum suo adobo. **1092** ACA Berenguer Ramon II, n. 77: et de suo mobile dimisit ad mulier sua uel ad infantes suos in ipsa mansione parilio I de bouis si ibi

---

¹ Només es recullen aquests quatre testimonis en tota la documentació del GMLC.

fuerint et si non fuerint bouis parilio I de asinos cum illorum adob tam bouis quam asinus.

4 – *utillatge, estris i instruments*: 1174 CSCugat III 1094, p. 252: concessit ei (*sc. filie sue Ermessendi*) ipsam fexam terre quam habebat iuxta domos Berengarii de Fexes et medietatem de ipsis adobs de sua fabrica.

2. FORMES ROMÀNIQUES MÉS PROPERES

Cat.m. *adobar* ‘donar les armes al novell cavaller, armar-lo cavaller amb un cop d’espasa a l’espatlla’, ‘reparar’, occ.m. *adobar* ‘id.’, fr.m. *aduber, adober, adouber* ‘id.’; cast.m. *adobar* ‘id.’, port.m. *adubar* ‘id.’ (Coromines matisa que els termes cast.m. i port.m., de fet, procedeixen del fr.m.); it.m. *addobbare* ‘id.’.

Cat.m. *adob* ‘acció d’adobar’, occ.m. *adob* ‘id.’, fr.m. *adoub* ‘id.’; cast.m. *adobo* ‘id.’, port.m. *adubo* ‘id.’; it.m. *addobbo* ‘id.’.

3. ESTUDI ETIMOLÒGIC

El terme cat. *adobar* ‘equipar un cavaller’, ‘reparar’, llatinitzat *adobare*, procedeix del verb ll. **addubare* (només testimoniats en els seus derivats romànics), el qual, al seu torn, havia estat format a partir del frc. **dubban* ‘empènyer, colpejar’.

Així mateix, Coromines (s.v. cat. *adobar* ‘armar cavaller donant-li un cop a l’espatlla’, ‘reparar armes o fortificacions’) assegura que el cat. *adobar* procedeix del frc. **dubban* ‘empènyer, colpejar’, “a causa del costum de pegar el cop al novell cavaller en armar-lo com a tal; d’ací passaria a ‘arreglar les armes’ i a d’altres accions semblants.” Així, doncs, el terme cat. *adob* sembla un derivat deverbals del cat. *adobar*.

D’altra banda, malgrat que Mackel^(a) sosté que els termes fr.m. *adober* i occ.m. *adobar* procedeixen de l’a.n. *dubba* ‘colpejar’ i Meyer-Lübke assegura que per al ll. **addubare*, d’origen germànic, només hi ha testimoniats l’a.n. *dubba*, nogensmenys, Gamillscheg afirma que el terme ll.m. **addubare* no ve de l’antic nòrdic, sinó més aviat del germànic occidental, i subscriu la comparació que Brüch^(b) havia fet del terme frc. **dubban* amb l’a.fris. (que s’agrupa dins del grup germ.occ.) *dubba* ‘donar un cop’. Diez, en canvi, sosté que l’it.m. *addobbare*, ensems amb la resta de representants romànics que acabem de mencionar, tant podria procedir de l’a.angl. *dubbian* (que també s’agrupa dins del grup germ.occ.) ‘colpejar’, com de l’a.n. *dubba* ‘donar un cop’.

Resulta important la filiació amb el germ.occ., per tal com el fràncic, que és la proposta etimològica més convincent i de la qual hem partit, pertany al grup germànic occidental.

Així, doncs, concloem acceptant que el terme *adobar* ‘equipar un cavaller’, ‘reparar’, procedeix del verb ll.m. **addubare*, que ve del frc. **dubban* ‘empènyer, colpejar’.

El terme cat. *adob* (llatinitzat com a *adobo*), com hem assenyalat més amunt, deu ser un derivat del verb *adobar*; subratllem les formes pl.: *adobs*, plenament rom., i *adubos*, que en representa una forma llatinitzada a partir del verb **addubare*.

El terme frc. **dubban* ‘empènyer, colpejar’ procedeix de la forma iter. pgerm. **dubb-ōja-* ‘colpejar’ (cf. a.angl. *dubbian* ‘colpejar en el cavaller [= armar-lo cavaller]’, fris.or. *dubben*, *dufen*, *duven* ‘empènyer’; a.n. *dubba* ‘colpejar en el cavaller [= armar-lo cavaller]’) < pgerm.^(c) **dūban-* ‘capbussar’ (cf. b.a.m. *be-dūven* ‘ser arregussat, cobert’, neerl.m. *be-duven* ‘capbussar’, a.angl. *dūfan* ‘id.’; a.n. *dúfa* ‘id.’).

La forma pgerm. pgerm. **dūban-* ‘capbussar’, al seu torn, prové del pie.^(d) **?d^heub^h-* ‘enfonsar-se, aprofundir’ (cf. gr. τύφοι ‘cunyes’; gal *dubno-* ‘profund’, gal·l.m. *dwvyn* ‘id.’; germ. **dubila-* ‘clavillot, soquet’ [a.a.a. *tubil* ‘id.’ > al. *Dübel* ‘id.’]; a.esl.ecl. *dьno* ‘fons, sòl’; lit. *dūgnas* ‘fons, sòl’).

REFERÈNCIES

DCVB I, s.vv. *adobar*, *adob*
DECat I, s.v. *adobar*, pp. 52-55
DuCange I, s.vv. 1./2. *adobare*, *adubare*, *adubum*
EW, s.v. *addobbare*
FEW III, s.v. **dubban*; XV.2, s.v. *dubban*
Gamillscheg (1970), vol. 1, II, § 123, pp. 289-290
Mackel, p. 2
REW núm. 159
Stotz, vol. 1, III, § 21.8, p. 378

- (a) Mackel, pp. 23, 159
- (b) Bruch, ZFSL 49 (1927), p. 290 ss.
- (c) EDPG, s.v. **dūban-*
- (d) Kümmel, LIV2add., s.v. **?d^heub^h-*; IEW, s.v. *dheub-*, *dhub-*, p. 268; NIL, s.v. **d^heub-*, p. 122

1. TESTIMONIS DOCUMENTALS

falconarius (falch-)¹

*persona que cria i ensinistra falcons per a la caça, 'falconer': 859 DipPallars 55, p. 313, diploma del comte Ramon de Tolosa a favor del monestir de Sant Pere de Burgal: notum esse uolumus omnibus fidelibus nostris, uicecomitis, uichariis, iudicis, tribunis ... uenatores, falchonariis, exactores.*²

2. FORMES ROMÀNIQUES MÉS PROPERES

Cat.m. *falconer*, occ.m. *falconier*, fr.m. *fauconnier*; cast.m. *falconero* > esp. *halconero*, port. *falconeiro*; it. *falconiere*.

Cat. *falcó*, occ.m. *falc*, *falcó*, *fauç*, *fauçó*, fr.m. *fauç*, *fauçon* (fr. *fauçon*); cast.m. *falcón* > esp. *halcón*, port. *falcão*; it.m. *falcone* (it. *falco*)

3. ESTUDI ETIMOLÒGIC

El terme *falconarius*, és un derivat agent del mot ll.t. *falco*, que ja es troba documentat a Isidor (ss. VI-VII).^(a)

Tanmateix, el terme ll.m. *falconarius*, com veiem, es troba documentat al segle IX i en cat.m. *falconer* no es documenta fins a la Crònica de Muntaner (1325-1332) –ja com a càrrec àulic, funcionari de palau–, mentre que cat. *falcó*, segons Coromines, es documenta al segle XIII (a l'obra de Ramon Llull i al *Llibre dels fets* de Jaume I). Això ens fa pensar que, si bé el terme *falco* ja apareixia a l'inici de la baixa edat mitjana, en canvi, la institució de la falconeria (la pràctica de la cacera per mitjà del falcó) es desenvolupa posteriorment (al segle IX segons la documentació del GMLC), en un

---

¹ Nota del GMLC, s.v. *falconarius*: “El mot del llatí tardà *falco* (...) apareix en la toponímia catalana en un document del comtat de Manresa (990 DipOsona 1595, p. 1140: in comitatu Minorisa ... in ualle que uocant Falcones ... et ascendit at ipsa serra de Falcones). També es documenta el derivat **Falconaria**, **Falconera** (952 orig., DipOsona 687, p. 527: de oriente ad ipsa Falconera. 973 orig., DipOsona 1135, p. 825: de meridie in Montem Caluo uel ad ipsa Falconaria). Quant a l'etimologia del mot **falco** i amb relació als derivats d'aquest mot en la toponímia catalana, cf. Coromines, DECat III, s. v. *falcó*, 856a, lín. 40 ss., i Onomasticon IV, s.v. *Falcó*, p. 184b, lín. 29 ss.”

² Convé assenyalar que ens trobem davant un document únic. Niermeyer documenta el ll.m. *falconarius* a principis del segle IX.

context sens dubte d'influència germànica, ja que en època romana no es testimonia aquesta pràctica cinegètica. Ara bé, els testimonis toponímics que aportem (v. nota 1) documenten les formes Falconaria i Falconera: la primera és la llatinització del cat. *falconer-a*, que és precisament la segona forma testimoniada; així, doncs, *falcon-era* és la forma femenina de falconer, que és un derivat de falco, mitjançant el sufix (*agentis*) *-er* (que serveix per formar noms d'ofici) < ll. *-arius* 'id.' (per metàtesi, esdevé *-air* i, després, monoftonga en *-er*).

Ara bé, per a l'estudi etimològic de l'arrel, ens centrarem en el mot primitiu *falco*. Tradicionalment s'ha dit que el terme ll. *falco* procedeix del ll. *falx*, *-cis* 'falç', a causa de la forma corbada de les urpes d'aquesta au. Però sens dubte es tracta d'una etimologia popular,^(b) ja que la paraula habitual en ll. per denominar aquest animal, havia estat ll. *capys* / *capus* (segons Servi, probablement d'origen etrusc), mentre que, com hem dit, *falco* només apareix documentat tardanament (ja a Firmici Matern i Servi [finals del s. IV] i, com hem dit, sobretot a Isidor [ss. VI-VII]), la qual cosa ens fa sospitar que ens trobem més aviat davant d'un mot d'origen germànic. Tot i així, el primer gran problema sorgeix quan, d'una banda, en comprovar que aquest mot apareix documentat en les llengües germàniques més tardanament (a.a.a. *falk(o)* al segle IX) que en ll., i, d'altra banda, en constatar que l'etimologia popular resulta semànticament satisfactòria, no es justifica l'aparició tardana del terme en àmbit romànic. Per contra, comprovem que el terme *falco* apareix en la majoria de llengües germàniques antigues, com ara a.a.a. *falk(o)*, a.a.m. *valke*, neerl.m. *valke*, a.angl. *wealh-hafoc*, a.s. *bōm-falko*, a.isl. *falki*, *geirfalki* 'falcó de cacera'.³ Així, doncs, el segon gran problema sorgeix quan es postula que aquests mots germànics es podrien remuntar a l'ètim pgerm. **falwa-* 'pàl·lid' (v. s.v. **falw-*), del qual derivaria el ll. *falco*, cosa que, en principi, sembla semànticament insatisfactòria.

Finalment, en favor de l'origen germànic del terme *falco*, podem tornar a considerar-lo amb relació a l'ètim pgerm. **falwa-* 'pàl·lid', per tal de proposar un significat 'ocell gris burell', que es justificaria morfològicament proposant la forma pgerm. **fal-k-an-*, en què veiem el sufix pgerm. **-ka-*,^(c) que observem en els noms germànics d'ocells, com ara a.a.a. *falk(o)* (al. *Falke*) 'falcó', a.a.a. *kranuh* (a.a.m. *kranech(e)*, *kranch(e)* 'id.' > al. *Kranich* 'id.') 'grua' (cf. a.angl. *cran* 'id.', a.s. *crano* 'id.'), a.a.a. *storah* (a.a.m. *storch(e)*, *storc*, *storke* 'id.' > al. *Storch* 'id.') 'cigonya' (cf. a.angl. *storc* 'id.'; a.n. *storkr* 'id.'), a.a.a. *lērih(ha)* (a.a.m. *lērche*, *lēwer(i)ch* 'id.' > al. *Lerche* 'id.') 'alosa' (cf. a.angl. *lāwerce*, *lāwerce* 'id.'),

³ Cat.m. *girfalc*, *grifaut*; occ.m. *girfalc*, *guirfalc*, *girfaut*; fr.m. *girfauc*, *gerfauc* (fr. *gerfaut*), it. *gerfalco*, esp. *gerifalte*.

a.s. *lēwerka* ‘id.’, fris.sept. *lāsk*, *liurk* ‘id.’; a.n. *lævirki* ‘id.’), a.a.a. *belihha* (a.a.m. *belche* ‘id.’ > al. *Belche* ‘id.’) ‘fotja’ i gòt. *ahaks* ‘colom’.

La forma pgerm.^(d) **falkan-* ‘ocell gris burell’ (que suara hem postulat, amb sufixació pgerm. **-k-a-*, segurament manllevat del cèlt. **uolko/ā-* ‘id.’) es remunta, al seu torn, al pie.^(e) **pel-* ‘gris, pàl·lid’ (v. s.v. **falx*) (cf. ll. *palumbes* i ll. *palumbus* [amb influència del ll. *columbus*] ‘colom’, gal·l. *gwalch* ‘falcó de lluita’).

REFERÈNCIES

DCVB V, s.vv. *falconer*, *falcó*
DECAT III, s.v. *falcó*
DuCange III, s.vv. 1. *falco*, *falconarius*
EWA III, s.v. *falk*
FEW III, s.v. *falco*; XVI.1, s.v. *girfaucon*
Gamillscheg (1970), I, II, § 124, p. 291
Mackel, pp. 64-65
MLLM, s.vv. *falco*, *falconarius*
REW núm. 3158
Stotz, vol. 1, III, § 20.5, pp. 372-373

- (a) ThLL VI 1, s.v. *falco*, p. 175, 83 ss.
- (b) DELL, s.v. *falx*
- (c) EWA III, s.v. *falk*, col. 34, lín. 37-41; col. 35, lín. 16
- (d) EWA III, s.v. *falk*, col. 32, lín. 42; col. 34, lín. 38; EDPG, s.v. **falkan-*; DEW, s.v. *Falke*
- (e) EWA III, s.v. *falo*, col. 41, lín. 59; IEW, s.v. 6. **pel-*, pp. 804-805

*falɥ-

1. TESTIMONIS DOCUMENTALS

faluus, -a (falb)

de color roig groguenc, 'falb': **908** orig., Junyent, *DipVic* 41, p. 39 (*testament d'Idalguer, bisbe de Vic*): dono ... Gerardo fideli meo iumentum fal[a]uum. **1003** (**1005**) Baraut, *DocUrgell* 288 (*Urgellia* 3, p. 121) (*testament de Sal·la, bisbe d'Urgell*): remaneat ipsa mea mula falua ad Sancta Maria. **1075** Sangés, *DocGuissona* 37, p. 255: potestatem habeatis ... dare pro anima mea de ipso auere ... ipsam medietatem ... exceptus .i. caual falb *ibid.*: totas ipsas meas uoces remanent ad Azalez cum ipso caual falb.

2. FORMES ROMÀNIQUES MÉS PROPERES

Cat.m. *falb, falba* 'color groc tirant a roig', occ. *falb, falba* 'id.', fr.m. **falf, falve* 'id.' > fr. *fauve* 'cavall de color falb'; esp. *overo* 'id.' < ?**fovero*, port. *fouveiro* 'id.'; it.m. *falbo* 'id.'.

3. ESTUDI ETIMOLÒGIC

El terme *faluus, -a* 'de color roig groguenc' és segurament la llatinització del cat. *falb* (forma que ja trobem talment documentada al corpus del GMLC), que, al seu torn, procedeix del germ.occ. **falɥ-* 'pàl·lid'. La grafia *-b-* de *falb* és deguda al betacisme propi del ll.vg. i del nostre rom.; a més a més, convé remarcar que en cat. hi ha una restricció ortogràfica quant al grup /-lb/, que ha d'aparèixer grafiat sempre *-lb* en posició final de mot (llevat del cultisme cat. *salv* < ll. *salvus*, emprat sobretot en l'expressió *salv i estalvi*).

D'altra banda, per bé que Coromines (v. s.v. cat. *falb* 'nom de color de cavalls i muls') també afirma que aquest mot prové del germ. **falɥ* 'id.', matisa, tanmateix, que "probablement en la seva forma frc. [no documentada], sumant-s'hi, però, la del gòtic [no documentat, però possiblement derivat del gr.biz. φάλβας 'nom de cavall'], mot comú a totes les llengües germàniques antigues, i que apareix llatinitzat com a *falbus* o

falvus, ja en llatí tardà [sic], a la Germània Inferior”. Aquesta hipòtesi sembla, però, excessiva, ja que es fonamenta en formes frànquiques i gòtiques no documentades.

En canvi, basant-nos positivament en les formes testimoniades de l’a.a.a. *fal(o)*, a.a.m. *val*, a.s. *valu* i a.angl. *fealu*, postulem que *faluus*, *-a* > *falb* té com a origen el germ.occ. **falu-* ‘pàl·lid’, com ja hem assenyalat més amunt.

La forma germ.occ. **falu-* ‘pàl·lid’ deriva del pgerm.^(a) **falu-a-* (adj.) ‘id.’ (cf. a.a.a. *fal(o)* ‘id.’, a.a.m. *val* ‘id.’ > al. *fahl* ‘id.’, a.s. *valu* ‘id.’, a.angl. *fealu* ‘id.’; a.n. *fōlr* ‘id.’).

El pgerm. **falua-* ‘pàl·lid’, al seu torn, es remunta al pie.^(b) **pel-* ‘gris, pàl·lid’ (cf. a.i. *palitá-* ‘gris’; gr. πολικός ‘id.’, gr. πελιός ‘pàl·lid’; ll. *pallidus*; a.esl.ecl. *plavъ* ‘id.’; lit. *paľvas* ‘id.’).

REFERÈNCIES

- DCVB V, s.v. *falb, falba*
DECat III, s.v. *falb*, p. 852b, lín. 47 ss.
DuCange III, s.v. *falvus*
EWA III, s.vv. *falabi, feluho* (?); esp. *falo*
FEW III, s.v. **falwa-*, esp. p. 403; XV.2, s.v. **falwa-*
Gamillscheg (1970), 1, I, § 26, p. 30
Mackel, pp. 59, 187
MLLM, s.v. *falvus*
REW núm. 3174
Stotz, vol. 1, III, § 8.5, p. 332

- (a) IEW, s.v. 6.**pel-*, p. 805, lín. 9; DEW, s.vv. *falb*, esp. *fahl*
(b) EWA III, s.v. *falo*, col. 41, lín. 59 ss.; IEW, s.v. 6.**pel-*, pp. 804-805

1. TESTIMONIS DOCUMENTALS

fano (fanon, phan-, phann-)

maniple litúrgic: **932** orig., ACondal 103, p. 252: ego Hemmo abbatissa dono ibidem de ministerio ecclesiastico, id est, casulla una cum sirico facta et stola et phanone (**932** Ordeig, *Dotalies* 49, p. 119: *fanone*) et amicto uno. **972** Ordeig, *Dotalies* 90, pp. 215-216: iterum ad ministerium altaris concessit hic Abbo levita antiphonario I ..., Aigo solidos C et stola et [fanon, Isarnus missale I] et pelue I cum aquamanile et signo I, Filmera abbatissa alba I, Sesenanda amicto I, Matrasinda [stola] et fanon. **996** DipPallars 316, p. 451: de uestimentis ecclesiasticis: chooperculos .iiii., chamisos duos, phannones duos, stolas duas.

2. FORMES ROMÀNIQUES MÉS PROPERES

Fr.m. *fanon* ‘maniple’ (fr. *fanon* ‘banderola’).

3. ESTUDI ETIMOLÒGIC

El terme *fano* segurament és la llatinització del rom. *fanó*, que, al seu torn, procedeix del frc. **fano* ‘tros de drap’. Remarquem la forma documentada *fanon*, en la qual aflora la /n/ subjacent (*fano, fanon-is*), que pertany a l’estructura profunda del lexema /fanón-/.

Gamillscheg aclareix que el mot a.a.a. *fano* ‘tros de drap, bandera’ (documentat al s. VIII) aviat presenta a la Gal·loromània el significat eclesiàstic de ‘maniple del sacerdot’, que, com veiem, es tracta d’una especialització lèxica.

Observem que, de les llengües romàniques, només el fr.m. *fanon* conserva el terme ll.m. *fano*, que, en realitat, deu ser la llatinització del terme frc. **fano* ‘tros de drap’, suara mencionat. En català només perviu en el compost *gomfanó* (v. s.v. **g^(w)unþi- : g^(w)undi- + *fan-*).

Les variants ortogràfiques *phan-* obeeixen a una voluntat d’ultracorrecció hel·lenitzant.

---

¹ Cf. s.v. **g^(w)unþi- : g^(w)undi- + *fan-*.

El terme frc. **fano* ‘tros de drap’ deriva del pgerm.^(a) **fanōn* ‘id.’ (cf. a.a.a. *fano* ‘drap’, a.a.m. *van(e)* ‘id.’, neerl.m. *vane, vaen* ‘id.’, a.angl. *fana*, a.s. *fana* ‘id.’, a.fris. *fona, fana* ‘id.’; a.n. *fani* ‘id.’; gòt. *fana* ‘bandera’).

La forma pgerm. **fanōn* ‘tros de drap’ es remunta a l’arrel pie.^(b) **pān-* ‘teixit’ (cf. gr. πήγη, πηνίον ‘id.’; ll. *pannus* ‘drap’; a.irl. *anart* ‘drap de lli’).

REFERÈNCIES

DuCange III, s.v. *fano*
EWA III, s.v. *fano*
FEW III, s.v. *fano*; XV.2, s.v. *fano*
Gamillscheg (1970), I, II, § 118, p. 280; § 139, p. 317
Mackel, pp. 10, 45
MLLM, s.v. *fano*
REW núm. 3185
Sousa Costa, pp. 291-292
Stotz, vol. 1, III, § 28.10, pp. 399-400

- (a) EWA III, s.v. *fano*, col. 48, lín. 49-50; EDPG, s.v. **fanān-*; DEW, s.v. *Fahne*
(b) EWA III, s.v. *fano*, col. 48, lín. 58

*felt-

1. TESTIMONIS DOCUMENTALS

feltrum (feltre) [pl. feltros, feltres]

1 – *peça de roba o espècie de drap gruixut (sovint fent referència a roba de llit), 'feltre': 998* (Girona) Udina, *La successió testada* 52, p. 203: ad domum Sancti Petro Gallicantu ... mapes i, tuallia i, tappito i et feltro i amarello et capizalo i.

2 – *roba de feltre: 1071* Sanahuja, *Ager* 28, p. 349 (*inventari d'Arnau Mir de Tost*): capels .vi. de feltro.

feltrenius

de feltre: 1017 orig., Baraut, *DocUrgell* 347 (Urgellia 4, p. 59), testament de la vescomtessa Sança d'Urgell: ad Anna de Boxetera bankale i et sellar i cum kapello feltrenio.

2. FORMES ROMÀNIQUES MÉS PROPERES

Cat. *feltre*, occ. *feltre*, occ.m. *feutre*, fr.m. *fautre*; esp. *fieltro*, port. *feltro*; it. *feltro*.

Fr. *filtrer* 'filtrar', it. *filtrare* 'id.', fr. *fautrer* 'batanar'.

3. ESTUDI ETIMOLÒGIC

El terme *feltrum* és segurament la llatinització de la forma rom. *feltre*, que, al seu torn, procedeix, segons Gamillscheg, concretament del frc. **filtir* 'id.'.

Coromines (v. s.v. cat. *feltre*) assenyala que la *-r-* [de *feltre*] de les llengües romàniques és de procedència incerta, però que és probable que s'expliqui per una alteració purament romànica. Tanmateix creiem que, partint de l'ètim frc. **filt-ir*, que va ser llatinitzat, de seguida, com a *filtrum* (al s. VIII), es pot explicar l'aparició de la *-r-*; finalment, observem l'obertura de la /ĩ/ del frc. en romànic /ɛ/, és a dir: frc. *filtir* > ll. *filtrum* > cat. *feltre* > ll.m. *feltrum*.

El terme *feltrenius* és un derivat de *feltrum*, mitjançant el sufix per formar adjectius *-nius*.

El terme frc. **filtir* ‘feltre’ < germ.occ.^(a) **filt-a-* ‘id.’ (cf. a.a.a. *filz* ‘id.’, a.a.m. *vilz* ‘id.’ > al. *Filz* ‘id.’, a.angl. *felt* ‘id.’, a.s. *filt* ‘id.’), el qual deriva, al seu torn, del pgerm.^(b) **felt-a-* ‘pitjonat, batanat’ < pgerm. **faltan-*, *-jan-* (?) ‘colpejar, empènyer’.

La forma pgerm. **felt-a-* ‘pitjonat, batanat’ es remunta, al seu torn, al pie.^(c) **pelh₂-* ‘apropar-se’ (cf. gr. *πίλος* ‘feltre’ (< gr. *πίλναμαι* ‘apropar-se’) > ll. *pileus* / *pileum* ‘barret frigi de llana’; ll. *pello* ‘empènyer’; a.rus *pūlstī* ‘manta de feltre’).

REFERÈNCIES

DCVB V, s.v. *feltre*
DECat III, s.v. *feltre*, p. 939a, lín. 25-31
DuCange III, s.v. *feltrum*
EWA III, s.v. *filz*
FEW I, s.v. **filtir*; XV.2, s.v. **filtir*
Gamillscheg (1970), I, II, § 155, p. 347
Mackel, pp. 96, 101, 157, 181, 189
MLLM, s.v. *filtrum*
REW núm. 3305
Stotz, vol. 1, III, § 12.1, p. 345

- (a) DEW, s.v. *Filz*
- (b) EWA III, s.v. *filz*, col. 235, lín. 4-10; DEW, s.v. *Filz*
- (c) LIV, s.v. **pelh₂-*, pp. 471-472; IEW, s.v. 2.a. **pel-*, **pelə-* : **plā-*; EWA III, s.v. *filz*, col. 235, lín. 13

1. TESTIMONIS DOCUMENTALS

feuus (feus, feo) [*pl.* feuos (feuu-)]

1 – *terra tributària rebuda o donada en benefici*, 'feu': **987** orig., Junyent, *DipVic* 533, p. 454 (DipOsona 1523, p. 1087): placuit animis meis ... ut tibi (*sc.* Donadeo presbitero) donare fecissem aliquid ex meo alaude dominico et de meo feo qui mihi (*sc.* Borrello comiti Barchinonensi) aduenit per parentorum qui et illis causa dominicaria fuit sicut et mea est sicuti et tibi concedo. **1017** Marca, ap. 177, col. 1008: ego Bernardus (*sc.* comes Bisuldunensis) ... supradictam sedem atque episcopatum ex meis donis et propriis hereditatibus, ut Domino Pape promisi, ditare cupio; ... dono ... in comitatu Valle Asperi ... in uilla que dicitur Suuere, feuum et alodem omnem quem Bernardus tenet per meum beneficium. **1018** (Vic) *VViage VI* ap. 23, p. 288: iuro ego Petrus episcopus ... ut de ista hora in antea non dezebret te, Borrello episcopo ... neque de tuum episcopatum, neque de alios feuos.

2 – *censos i prestacions d'una terra d'origen fiscal*: **1003** *VViage XV*, ap. 27, p. 268 (*acta de dedicació de l'església del monestir de Sant Pere de Besalú*): ego ... Bernardus ... comes ... corroboramus et confirmamus omnes res quas idem cenobium in presenti tempore gaudet ... ut ... ipse abba ... habeat licentiam et potestatem in omnibus hereditatibus prefati cenobii placitare et distingere et hoc in eis agere quod legaliter agendum est. Illas denique quas adepturum erit censemus ut equali firmitate stabilite permaneant, excepto ex censali publico, quod uulgus feuum nominat, aliquid ibi oblatum fuerit. **1024** Alturo, *Sta. Anna*, II 25, p. 31: ego Berengarius ... comes, una cum matre mea n'Ermessindis uxoriq[ue] mea Guilie comitisse uenditores sumus Guadaldo omnes feuos quod tenes pro nobis prescriptis ad tuum proprium alodium emptore.... in comitatum Ausone uel Barchinone.

3 – *dret feudal*: **988** orig., Baraut, *DocUrgell* 214 (Urgellia 3, p. 46): ego Borrellus gratia Dei comes et marchio et uxor mea ... comutatores sumus ad domum Sancte Marie Sedis Vico Orgellensis et Salla, gratia Dei episcopus sedis eiusdem ... quantum istas afrontaciones includunt sic comutamur uobis ipsa omnia ... uel quantum ibidem abemus siue per alode siue per feuo siue per qualicumque uoce.

feualis (feual-, feuale, feal) [pl. feals]

1 – *que es té per benefici senyorial (referit a terres fiscals, noció adjectiva), ‘feudal’*: **1007** donació de Bernat de Besalú (ed. E. Magnou, «Note sur le sens du mot ‘fevum’», *Annales du Midi* 76, núm. 67, 1964, p. 152; *cit.* Bonnassie, *La Catalogne* I, p. 214): ego Bernardus comes dono ... Sancte Marie cenobio Arulensi functionem uel censum siue pascuatticho quod (sc. donant) illi homines qui manent in Rio Ferrario, siue alii que infra terminos de predicta ualle habent alodem curialem quem uulgo dicitur feualem; talem censum quod illi homines uel feminas hodie donant aut donare debent per directum a me suprascripto Bernardo aut ad ullum hominem per uocem comitalem, sic dono ... ad predicto monasterio sine ulla reseruatione. **1022** AComtalPerg I 162, p. 468 (ACA Berenguer Ramon I, núm. 42, *cit.* Bonnassie, *La Catalogne* I, p. 214) (*testament de Seguî*): ad Companio filio meo concedo ipso castro de Castellar ... cum ipso aulode feal, cum ipsas decimas *ibid.*: et ... ipsas turres uel castros ... cum ipsos aulodes feals, cum illorum decimas ... et ipsos alios aulodes dominicos que abeo in totis locis, concedo ad filios meos uel filias que sunt nati de iusto conubio.

2 – *dret feudal (noció substantiva)*: **952** orig., DipOsona 694, p. 531 (Junyent, *DipVic* 273, p. 229): ego Franco et uxori sue Godrilde, uinditores sumus tibi Vnifredo, uicario, emtore ... in comitatum Ausona in castro Vrisidano, in uilla Sirigano ... sic uindimus nos tibi ipsum alodem casalibus, ortalibus, arboribus, teras et uineas, exio et regresio suo ... exceptus ipsum feuale, propter precio solidos .viii. in rem ualentem, exinde non remansit est manifestum. **1011** Puig i Ferreté, *Gerri* II 1, p. 1 (*donació del comte Guillem al monestir de Gerri*): ego Guillelmus comes et marchio ... cum consensu fratrum meorum atque nobilium fidelium nostrorum disposui ... donare domui Sancte Marie ... istas ... uillas supradictas cum censibus et curialibus rebus atque priuatis, unde consuetum est ponere cauallus uel in archa publica functionem persoluere tam comiti quam uicario et omne quod consuetum est haberi, tam de dominicis quam de feualibus.

feuatarius

persona que ha rebut en feu un domini territorial, ‘feudatari’: **1035** LFeud. II 693, p. 202 (*testament del comte Guifré de Cerdanya*): “in comitatu Cerritanie relinquo ei alodium meum quem habeo in uilla Pini ... hec omnia mando uenire in sua

potestate sine ullo feuatario et ut nemo ibi construat castrum sine consensu comitis Cerritanie.

feudum (feud) [cf. *feuus* supra]

1 – *terra tributària rebuda o donada en benefici, 'feu'*: **976** DipRosselló X, p. 525 (*document fals*): ego Minimille, domina de Plans de Curtis, accipio per te Oliba comitem, meum seniore, ad feudum, propter hoc quod me et meos semper manuteneatis et deffendatis et meos, totas meas iusticias que sunt meum alod de Pla de Curtis et de Boscheros et de Vilarcello et de Olivis sobira et inferius et de Palatio et de Casteled. **1111** Sans Travé, *DipTBarberà* 20, p. 93: commendat illi ipsum castrum de Albione per feud e donet ibi totos ipsos feuos qui ad ipsum kastrum pertinet et ipsum caualer qui ipsum castrum tenebat solidamente et donet illi medietate de ipsa estada de Artal, exceptus de ipsa turre per alode, et donet illi totum ipsum dominicum que tenebat Artal in Albione per alode, exceptus medietate paierilis.

2 – *censos i prestacions d'una terra d'origen fiscal*: **1078** Marca, ap. 289, col. 1168: ego Bernardus, comes Bisuldunensis ... dono ... abbati ... Hugoni et omnibus eius successoribus ... dominationem monasterii Sancti Petri Campi rotundi atque monasterii Sancte Maria quod dicitur Arulas ... ut ordinent predicta monasteria secundum regulam sancti Benedicti ... Ut autem hec mea cessio stabilis permaneat, abbatiam Sancte Marie de Arulis ab illis qui in feudum adquisierant redemi ... atque omnes feuos militum quos in Bisuldunensi confinio Sancta Maria habebat, absque feuo Bernardi Adalberti et Guillelmi Segarii.

der. infeudare:¹ *cedir en feu*: **1179** LFeud. I 168, p. 178: et si contingerit quod nos uel nostri iam dictam manutenciam uobis et uestris attendero [*pro* attendere?] nollemus, uel iam dictas LX migerias infeudaremus, penitus irrita sit dicta conueniencia et non tencamini [*pro* teneamini] nobis nec nostris de iam dicto censu.

2. FORMES ROMÀNIQUES MÉS PROPERES

Cat.m. *feu*, cat. *feu*; occ. *feu* (> it. *fio*, it. *feudatario*); fr.m. *fieu*, fr. *fief*; esp. *feudo*, port. *feudo*.

---

¹ Només es recullen aquests cinc testimonis en tota la documentació del GMLC: **1179** LFeud. I 168, p. 178. **1179** LFeud. I 375, p. 395. **1181** LFeud. II 633, p. 140. **1183** LFeud. I 456, p. 480. **1200** Baraut, *DocUrgell* 1903 (Urgellia 11, p. 69).

Cat.m. *feuater*, cat. *feudatari*; occ. *feuater*, fr. *feudataire*; esp. *feudatario*, port. *feudatário*.

3. ESTUDI ETIMOLÒGIC

El terme *feuus* sovint ha estat interpretat simplement com a una forma llatinitzada procedent directament del frc. **fēhu* ‘ramat’ (> ‘possessió, propietat’) o del germ. **fehu* ‘patrimoni’, per bé que no cal descartar que el terme *feuus* pugui procedir més aviat de la forma cat. *feu*, provinent, al seu torn, del frc. **fēhu*. Per al pl. trobem documentada la forma llatinitzada *feuos* (*feuu-*).

D'altra banda, quant al terme *feudum* (i el derivat *infeudare*), que acostuma a aparèixer sobretot en època tardana (ss. XII i XIII), hem de tenir molt en compte la consideració següent de Gracia-Quetglas: “(...) És de tota evidència que la forma castellana *feudo*, i les derivades castellanes i catalanes *feudal*, *feudatari*, *feudatario*, *infeudar*, *infeudació*, *infeudación*, etc. presenten una *-d-* que, sigui quin sigui el seu origen (la *-d-* de *fidelis* o la *-d-* d'*alodium*, o la *-d-* de *foedus*), constitueixen un cas del que abans hem anomenat evolució inteferida i que, a més a més, exigeix una llatinització *feudum*, *feudalis*, ja que l'afegit epentètic de la *-d-* no tindria sentit si no és en l'àmbit del llatí.”^(a) És a dir que *feudum* és, en realitat, la llatinització del terme rom. *feuus*; així mateix, assenyallem la forma rom. *feud*, que procedeix de la forma ll.m. *feudum*.

Els termes *feualis* i *feuatarius* són derivats de *feuus*. El primer terme, *feualis*, deriva de *feuus* mitjançant el sufix per formar adjectius *-alis* (del qual també trobem la forma substantivada *feuale*); així mateix, destaquem la forma rom. *feal* (pl. plenament rom. *feal-s*), derivada de *feual-*, en què observem, d'una banda, la caiguda de la marca de declinació *-e(m)* i, d'una altra banda, la desaparició de la /w/ intervocàlica, fenomen fonètic sistemàtic en cat. (cf. p.ex. cat. *menyspreu* /-ew/ > **menyspreuar* /-e(w)a-/ cat. *menysprear*). El segon terme, *feuatarius*, deriva de *feuus* per mitjà del sufix (*agentis*) substantivador *-atarius*, que serveix per formar noms d'ofici; curiosament en cat.m. es conserva la forma *feuater*, derivada directament de *feuatarius*, en la qual observem la metàtesi *feuatair-*, que posteriorment monoftonga en *-er*. Tanmateix, en cat.mod. no s'han conservat aquests derivats, sinó que trobem els cultismes (derivats directament de la forma llatinitzada *feudum*) *feudal* i *feudatari*, respectivament, com hem referit més amunt, i no pas de la forma cat. *feu* (llatinitzada en *feuus*).

El terme frc. **fēhu* ‘ramat’ > ‘possessió, propietat’ deriva d’una forma pgerm.^(b) **feχu-* ‘id.’ (cf. a.a.a. *fihu* ‘id.’, a.angl. *feoh* ‘id.’, a.s. *fehu* ‘id.’, a.fris. *fīā-* ‘id.’; a.n. *fē* ‘id.’; gòt. *faihu* ‘id.’).

Al seu torn, la forma pgerm. **feχu-* es remunta al pic.^(c) **peĕ-* ‘ramat’ (cf. a.i. *pásu-* ‘ramat’; av. *pasu-* ‘petit ramat’; ll. *pecus* ‘ramat’; lit. *pēkus* ‘id.’).

REFERÈNCIES

Arcamone, *Il feudalesimo...*, pp. 915-943
DCVB V, s.v. 1.*feu*
DECat III, s.v. *feu*
DuCange III, s.v. *feudum*
EWA III, s.v. *fihu*
FEW III, s.v. **fehu*, esp. p. 444; XV.2, s.v. **fehu*
Gamillscheg (1970), 1, II, § 116, p. 276
Mackel, pp. 125-126
MLLM, s.vv. *feodum, feodatarius, feodatio, feodator, feodatus*
MLW, s.vv. *feodum, feodalis, feodatarius*
REW núm. 3274
Rodón, s.vv. *fevum, feo; fevatario*
Stotz, vol. 1, III, § 34.2, pp. 429-430; § 33.4, p. 427

- (a) Gracia-Quetglas, pp. 213-214
- (b) EWA III, s.v. *fihu*, col. 220, lín. 38; col. 222, lín. 51; col. 223, lín. 6. EDPG, s.v. **fehu-*. DEW, s.v. *Vieh*
- (c) LIV, s.v. 1. **peĕ-*, p. 467. IEW, s.v. 2. **peĕ-*, 797. EWA III, s.v. *fihu*, col. 221, lín. 35; col. 222, lín. 17-20, 44-45; col. 223, lín. 1 ss.

1. TESTIMONIS DOCUMENTALS

fodorus (fodoro)

*beina, funda: 1007(1009) Baraut, DocUrgell 300 (Urgellia 3, p. 131) (testament del comte Ermengol): et ad Sancta Maria in Inicio ipsa mea spada cum auro et ipso fodoro de auro et rengas cum ipsa fibula de auro.*¹

2. FORMES ROMÀNIQUES MÉS PROPERES

Cat.m. *foure, fouro* ‘beina’ (cat. *folre, folro* ‘id.’), occ.m. *foire* ‘palla’, fr.m. *fuer(r)e* ‘beina (d’una arma)’ (> occ. *fuerre, forre* ‘id.’, esp. *horro, forro* ‘id.’, port. *forra, forro* ‘id.’); it. *fōdera, fōdero* ‘id.’.

Cat. *folrar, forrar*, fr. *fourrer* (> esp. *forrar*, port. *forrar*).

3. ESTUDI ETIMOLÒGIC

El terme *fodorus* (documentat en la forma *fodoro*) és la llatinització del gòt. *fōdr* ‘beina’. Niermeyer consigna les formes ll.m. *fodorus* i *fodrus: fodrus*, de fet, correspon a l’adaptació llatina directament del gòt., mentre que la forma *fodorus /fōdorus/*, que és la que trobem també al GMLC, presenta el desenvolupament epentètic d’una /o/, que ajuda a pronunciar amb major facilitat la paraula, més d’acord amb la prosòdia de la llengua llatina. Ara bé, el mot cat.m. *foure* es pot explicar a partir de la forma ll.m. *fodrus* de la manera següent: **foudr* (per metàtesi) > **fourr* (assimilació de la /d/ en /r/, a causa de la proximitat de llur punt d’articulació) > *four(r)e* (simplificació de la /r/ i epèntesi d’/e/, per facilitar-ne la pronunciació); posteriorment, com explica Coromines (v. s.v. cat. *folrar*), la /w/ de *foure* es consonantitza en /l/: *folre* (cf. p.ex. cat. *malaut* > *malalt*); el mot cat. *folre* presenta la variant *folro* (documentada el 1578), segurament per influència de l’esp. *forro*. Finalment, no creiem que el mot cat. *foure* pugui procedir indistintament del gòt **fōdr* o del frc. **fōdar*, com afirma Coromines (v. s.v. cat. *folrar*), perquè precisament la forma ll. *fod(o)rus* demostra que el terme cat.m. *foure* només pot

---

¹ Només es recull aquest únic testimoni en tota la documentació del GMLC.

procedir de l'ètim gòt., ja que l'ètim frc. donaria més aviat el resultat ll.m. **fodarus* : cat. **fòdar*, que són formes inexistents

El terme gòt. *fòdr* 'beina' deriva, al seu torn, de pgerm.^(a) **fō-dr-a-* 'folre' (cf. gòt. *fòdr* 'beina'; a.a.a. *fuotar* 'folre' a.a.m. *vuoter* 'id.' > al. *Futter* 'id.', b.a.m. *voder*, *vōr* 'id.', neerl.m. *voeder* 'id.', a.angl. *fōdder* 'id.' > angl. *fodder* 'id.', a.fris. *fōder*, *fōr* 'id.'; a.n. *fóðr* 'folre').

El terme pgerm. **fō-dr-a-* 'folre' es remunta al pie.^(b) **pen-* 'alimentar, nodrir', 'abrigar' (cf. gr. *πατέομαι* 'alimentar-se'; ll.vg. *penus*, *-oris* / *penus*, *-ūs* 'aliment, queviures'; lit. *penù* 'alimentar, péixer, encebar').

REFERÈNCIES

DCVB VI, s.v. *four*
DECat IV, s.v. *folrar*, p. 82b, lín. 1
FEW I, s.v. *fōdr*; XV.2, s.v. **fodr*
Gamillscheg (1970), I, II, § 132, p. 306
GED, s.v. *fodr*
Mackel, p. 30
MLLM, s.v. *fodorus*
REW núm. 3405
Stotz, vol. 1, IV, § 73.5, pp. 696-697
VWGS, s.v. *fodr*

- (a) EWA III, s.v. *fuotar*, col. 643, lín. 27; EDPG, s.v. **fōdra-*; DEW, s.v. *Futter*
(b) LIV, s.v. **pen-*, p. 471; IEW, s.v. 1. **pen-*, p. 807; EWA III, s.v. *fuotar*, col. 643, lín. 34-36

1. TESTIMONIS DOCUMENTALS

francus, franca (franchus, francha [franqu-, frank-], franc) [*pl.* franchs]

1 – *lliure de tributs senyorials i prestacions personals (noció adjectiva):*

A – *referit a béns immobles: 956* CSCugat I 45, p. 41: per hanc scriptura uindicionis uindimus tibi alodium nostrum, bene franchum ... sunt namque predicta omnia ... in terminio de castrum Vidde. **975** Bolòs-Pagès, *St. Llorenç prop Bagà* 35, p. 192: ego Oliua comes ... homnia predicta dono et trado ad domum s. Laurentii ... per alodium francum sine uinculo nullus homo uel femina (per nullius hominis uel femine). **978** CSCugat I 128, p. 102: quantum in istas affrontaciones includunt, sic dono a predicto s. Cucuphati de ipsa terra francha, ipsa tasca. **981** orig., Junyent, *DipVic* 482, p. 406: per hanc scriptura donacionis mee dono tibi terra mea propria, qui mihi auenit de comparacione de franca causa. **1021** CSCugat II 480, p. 128: comutationem fecisemus de nostras terras et uineas frankas ad predictum domum, sicuti et facimus. **1142** Miret, *Aplech*, p. 392: quantum istas afrontaciones includunt ... sic uindimus ... cum exiis et regresiis earum et ad alod franc sine engan.

B – *referit a una classe o categoria social d'homes i dones: 1023* CDipObarra 102, p. 91: et ipse Burrellus (*sc.* episcopus Ripacurcie) inuitauit clerum et deuotissimum populum et nobiles et francos qui erant in ipsa prouincia et ipsi ... conuenerunt ad predictam S. Marie locum de Nocelias ... et dotauerunt ecclesiam illam.

2 – *predi alodial o possessió lliure de càrregues dominicals (oposat a feuum, noció substantiva): 1006* LAntiq. III 217, f. 81 (Mas 253) (*donació de Ramon, comte, a l'església de Barcelona*): donamus namque ibidem castrum uocitatum Barberano ... et omnia illius adiacentia ac pertinentia tam feuo quam franco.

3 – *topònim: 1097 (còpia s. XIII)* Baraut, *DocUrgell* 1154 (Urgellia 8, p. 83): ego Odo Urgellensi Sedis episcopo impignoro ... ipsa mea dominicatura quem habeo in Bescharan ... et ipsos placitos quos habeo in ipsa uilla, id est cucucia et homicidia et arsina et ipso redetme quem adquisiui in ipsos franchs de uilla Bescheran.

franci (franchi)

*fent referència als francs (poble d'origen germànic establert a la Gàl·lia):*¹ 938 orig., DipOsona 454, p. 372 (ACondal 114, p. 267): uindimus tibi terras nostras proprias ... qui nobis aduenit ad me Francho et uxori mea per nostra comparacione et ad me Atila et uxor mea per nostra aprisione que nos traximus de heremo, primi homines sub dicione franchorum (cf. 942 orig., DipOsona 493, p. 395; ACondal 116, p. 271: est ipsa terra in comitato Eusona, in ualle Riopullense ... quod illa (sc. genetrix nostra) eam tenebat ... de aprisione, que illa traxit de heremo cum nos supradictos filios suos, primi homines, terra regia sub dicione franchorum).

francigena, francigenus²

d'origen franc: 977 Baraut, ActUrgell 36 (Urgellia 1, p. 99): regnante Leutario, francigeno rege. 1040 Bach, Sta. Maria de Solsona 5, p. 49: signum ... Warinus, francigena.

francisca (francisch-, francisk-, franchisc-, francesch-, franchesc-)

'franca', dels francs:

a – *pretopònim referit a strata* (calciata, uia): 885 Abadal, ECUixà ap. 62, p. 165: in ualle Confluente ... in portu Interfocatos donamus ipsam ecclesiam Sancti Petri ... et affrontat ipsa parrochia sancti Petri, de una parte in campo Agreual, de alia in chero Ennegone ... de quarta in riuo Bolcharia, de quinta in strata Francisca superiore usque in grado Redese; et sic tendit per ipsa Tete.

b – *referit a ornaments litúrgics, probablement d'origen franc:* 854 Abadal, ECUixà 9, p. 133 (donació d'uns preveres a la congregació de Sant Andreu d'Eixalada): donamus de rebus nostri prefatis ... camisos .iii., et planetas .iii., et stollas .iii. franciscas, et mapas quatuor parilia.

francitas (franchitas, franquit-, franchet-)

1 – *'franquesa', concessió d'un estatut jurídic (efectuada pel sobirà o senyor jurisdiccional als habitants d'una vila o lloc) que reconeix l'exempció de drets senyoriais (tributs, censos i serveis) i atorga garanties de llibertat civil, privilegi jurídic:* 992 CSCreus 3, p. 4: ego Bellarone et uxoris sue Leuegodo uobis filios nostros

¹ Quant a la relació entre l'adj. *francus*, *franca* i el subst. *franci*, nom del poble germànic establert a la Gàl·lia, cf. Coromines, DECat IV, s.v. franc, 161b, lín. 36 ss.

² Quant als cultismes *francigenae*, *francigenus*, *francigini*, en documents de domini lingüístic no català, cf. DuCange III, s. vv., p. 594.

Seniofredo, Sendredo ... carta facimus de ipsa (*sic*) nostro alode, quem habemus in comitatu Barchinona, in terminio de castro Monte Acuto ... quantum infra istas affrontaciones includunt sic facimus carta ... in tale uidelicet ratione ut nos in uita nostra possideamus et, post obitum nostrum, ... firmiter teneatis et possideatis sine blanimentum de nullum homine nec per comite nec per uiciscomite nec per uicario nec per nullum hominem, <sed> firmiter teneatis per nostram franchitatem quod habemus de ipso Castro Monte Acudo. **1025** CPoblación I 1, 15, p. 29 (*carta de confirmació de franquícies de Berenguer Ramon I de Barcelona als habitants de la ciutat i comtat de Barcelona*): ego Berengarius gratia Christi comes marchisius ... uobis omnibus habitantibus Barchinonam ciuitatem siue eius suburbium et omnem Barchinonensem comitatum, tam religiosis quam laicis, quotquot per uocem franchitatis aliquid in supradictis locis possidetis siue possessuri eritis, eternam in Domino atque mansuram felicitatem ... ut abinceps quidem omnes franchitates aliaque uestra omnia que hodie francha habetis ... sine ullius inquietudine teneatis et possideatis, ita ut nullus nostrorum siue nostre posteritatis seu aliqua alia magna uel parua persona ... francha uestra omnia predicta, siue illa que pertinent ad franchitatem predicte urbis ... pertemptet auferre *ibid.*: attamen ut nostra progenies uel nostri propinqui, cum tempus iurandi attingerint, eodem modo ipsam franchitatem, quo nos (sc. facimus), confirment. **1053** LAntiq. II 507, f. 172 (Mas 663): quantum infra istas .iiii. affrontaciones includunt sic comuto uobis ipsum meum alodem ... et de meo iure in uestrum trado dominio et potestate ad omnia que uolueritis facere ad uestrum proprium sine ullius inquietudine cum sua franchitate. **1109** CPoblación I 1, 46, p. 79 (*carta de franquesa atorgada per Ramon Berenguer III de Barcelona als habitants de la torre Susana*): ego Remundus Berengarii, Barchinonensis comes ... cum castellanis meis de castello Olerdule ... anc facimus Sancto Cucuphati et cunctis omnibus eius franchetatem uel securitatem restaurantibus idem kastellum Olerdule uel in eo habitantibus aut etiam defendentibus.

2 – *territori lliure de càrregues senyoriales consuetudinàries, terra que gaudeix d'una carta de franquesa (fent referència al territori adscrit a un castell)*: **990** CPoblación I 1, 10, p. 19: Viuas gratia Dei Barchinonensis chodrus una cum archidiachonem nostrum ... uobis commorantibus castrum nuncupatum Bello Loco qui uocitantur Ribas ... donamus uobis, predictum castrum tam uobis quam filiis uestris seu filii filiorum uestrorum ... ut nullus uiuens unquam ... exigere uel exactare presumat, non bouem, non asinum, non agnum, non arietem, non porcum ... nec ulla importabilia

honera ausi, sola opera ad ipsum castrum facienda, sicut in ciuitate Barchinona ad castrum Olerdula uel ceteris franchitatibus solita uel assueti sunt operare atque construere unanimes promptaque uoluntate; uindere, donare atque conmutare inter eos sit indubitata libertas.

francitia (franchitia, franchidia, francheda [franchez-], franqued- [franquez-], franceda [francez-]) [pl. francedas, franchedas, franchidias, franquezas]

1 – *concessió senyorial, especialment exempció jurídica de què disfruta una terra (o unes persones) per concessió senyorial, consistent en dispensa de determinats tributs, censos i serveis públics o fiscals i en atorgament de llibertat: 997 (999) Baraut, DocUrgell 255 (Urgellia 3, p. 88) (donació d'Esclua i Balleuncia a Santa Maria de la Seu): ista hec omnia quod superius resonat aduenit de parentorum nostrorum uel de ipsa francheda quem abuerunt parentes nostri et firmauit illis ipse comes Borrellus, quem Deus tribuat illi requiem. 1043 orig., Baraut, DocUrgell 569 (Urgellia 5, p. 100): uenit homo nomine Mir Richolfo ... et petiuit Radulfum archipresbiterum Sancte Marie Sedis Urgellitana per ipsum alaudem que retinet in Viliacho ... et dicebat predicto Miro uichario quia feuum fuit et erat. Supradictus Radulfus respondit, non debet esse feuum sed franchum et liberum et quietum, quia de ipsas franquezas fuit quem fecerunt comites ad condam Wilelmo Groso et ad condam Ermemir uichario ... per hanc uoces non debet esse feuum sed franchum ... unde me Miro Richolfo inquisierunt iudices si potuissem probare quod feuum fuisse aut ullum censum inde exisset infra .xxx. annos transactos. Ego Miro responsum dedi quod non possum probare ... sed quidam homo dixit mihi quia prelibatus Radulfus dedit mulam unam a supra scripto Wilelmo Raimundo. Respondens Radulfus, ego iam dedi ei equos et mulos, sed non propter hoc. 1085 orig., CPoblación I 1, 40, p. 68: hec est francheza securitatis que facit domna Lucia, chomitissa et domna Ledgardis, abbatissa. Faciunt ... francheza securitatis ad homines ... qui iam ueniebunt ad Castellon qui stabunt et suo auere abebunt. Illos iamdictos qui de predicto die in antea uenerint habeant francheza securitatis que non faciant eos nec eorum posterita nullum censum censualem, nec hostes nec cauallcades nec nulla opera. Excepto quod retinuimus ... ad opus Sancte Cecilie ... seruitio de pane et carne et ciuada ... et adiuuent nobis a retinere et ad defensare omnes directos Sancte Cecilie ... et in antea ista scriptura franquitatis firma, stabilis, permaneat modo uel omnique tempore.*

2 – *servei o tribut propi de les terres o persones que gaudeixen d'una carta de franquesa*: **1054** orig., Baraut, *DocUrgell* 672 (Urgellia 6, p. 57): hec est conueniencia que facta est inter dompnum comitem Ermengaudum et Wilelmum Urgellensem episcopum. Mittit predictus comes in pignus a prescriptum episcopum ipsam uillam de Ciuitate cum suos terminos et cum ipsas ecclesias ... cum decimis et primiciis simul cum hoc totum quod habet in dominicum, de franchezas uel de baiulias uel de censum quod habet uel auere debet in Interpontonos usque in terminos Cerritanie. **1062** LFeud. I 472, p. 502 (*conveni entre Ramon i Almodis, comtes de Barcelona, i Dalmau Bernard de Petra Tallada*): conuenit predictus Dalmacius iam dictis comiti et comitisse ut guardet et defendat contra cunctos homines uel feminas ... omnem illorum dominicaturam de Palacio Frugelli et de Lofrid ... et omnes francedas que sunt in predictis dominicaturis uel in eorum terminis ... neque imparet in predictis dominicaturis aliquid sine uoluntate de predictis comite et comitissa. **1094** LFeud. II 694, p. 205: dimitto (*sc. ego Guillelmus Raimundi, comes*) alme Marie Corneliani ... ipsas meas franchedas quas habeo in uilla Paladol et decimum de leuda et de passaticum Villefranche et decimum paschuarium de Insula usque ad Perticam ibid.: et in uilla Fuliolis ipsum mansum qui fuit de Berengario Petri, clerici, et quatuordecim franchidias quas ibi habeo.

3 – *territori que gaudeix de l'exempció de certes càrregues, serveis i prestacions senyoriais consuetudinàries*: **999** VViage IX, ap.6, p. 220 (*carta de franquesa d'Ermengol d'Urgell a l'esglèsia de Solsona*): addo huic donationi ipsam meam franquedam qui est in termino de Olius que uocatur Moncada ... et uolo quod semper abeatis uos et ecclesia Celsonensem dictam franquedam meam ... per francum alaudium.

2. FORMES ROMÀNIQUES MÉS PROPERES

Cat.m. *franc, franca*, occ.m. *franc, franca*; fr. *franc, franche*; esp. *franco, franca*, port. *franco, franca*, it. *franco, franca*.

Fr.m. *francesche*.

Cat.m. *franquesa / franquea*, occ.m. *franqueza*, fr. *franchise*; esp. *franqueza*, port. *franqueza*; it.m. *franchigia*, it. *franchezza*.

Cat.m. *franquetat, franquitat*.

3. ESTUDI ETIMOLÒGIC

El terme *francus*, -a (adj.) ‘lliure’ segurament és la llatinització del cat. *franc*, *franca*, que, al seu torn, procedeix del germ. *frank ‘lliure’, ‘exempt’. De fet, també trobem documentada la forma rom. *franc* /fránk/ i el pl. rom. *franchs* /fránks/.

Coromines (v. s.v. cat. *franc* ‘lliure, exempt’, ‘liberal, generós en dons’, ‘de tracte obert’) afirma que el terme ha estat “pres del germ. *frank* [*sic*], nom dels francs, dominadors de la Gàl·lia, que hi constituïren la classe noble, exempta de tributs, i una situació semblant existí en la nostra Marca en els segles VIII i IX almenys, en què feren gran paper en la nostra Reconquesta.” Nogensmenys, més aviat sembla que el nom del poble dels francs (*franci*) deriva de llur condició ‘lliure’, ‘exempta de tributs’, és a dir del germ. *frank ‘lliure’, ‘exempt’; en aquesta mesura *franci* és una forma substantiva de l’adj. *francus*, -a. Al seu torn, els termes *francigena*, -us i *francisca* procedeixen de *franci* ‘francs (poble)’: d’una banda, *francigena*, -us se’n deriva mitjançant el sufix ll. -*gena* / -*genus*, -a, -um, que serveix per formar adj. que indiquen l’origen (aquest sufix està relacionat amb l’arrel del verb ll. *geno*, forma antiga de ll. *gigno* ‘engendrar’); d’una altra banda, *francisca* se’n deriva mitjançant el sufix pgerm. *-isko- ‘relatiu o pertanyent a’ (a.a.a. -isc, a.a.m. -esch > al. -isch, a.angl. -isc, a.s. -isc; a.n. -sk-; gòt. -isk-),^(a) llatinitzat com a -isc-us, -a, -um (molt productiu en les ll. rom.), el qual dóna en cat. -esc, -esca. De fet, estrictament *francigena*, -us és un cultisme, mentre que *francisca* (amb les variants *francisch*-, *francisk*-, *franchisc*-, que permeten suposar que es pronunciava /frankíska/), en el fons, és la llatinització del terme rom. *francesca (que trobem documentat en les variants *francesch*- i *franchesch*-, que permeten suposar que segurament es pronunciava /frankéska/); aquest terme rom. *francesca només es documenta amb el significat original ‘franca, dels francs’ en el fr.m. *francesche* /franséske/, però ha perviscut, sobretot, en els antropònims (cat. *Francesc*, -a).

Els termes *francitas* i *francitia* també procedeixen de *francus*, -a. El terme *francitas* (amb les variants *franchitas*, *franquit*-, que permeten suposar que es pronunciava /fránkitas/) se’n deriva mitjançant el sufix ll. -itas > cat. -itat / -etat, que serveix per formar substantius abstractes; de fet, en el fons, *francitas* és segurament la llatinització del cat.m. *franquitat* (cultisme) / *franquetat* (semicultisme), que trobem documentat en les formes ll.m. *franchitas* / *franquitas* i *franchetas*, respectivament. El terme *francitia* (amb les variants cultes *franchitia* / *franchidia*, que permeten suposar que es pronunciava /frankítia/ o /frankídia/) se’n deriva per mitjà del sufix ll. -itia > cat. -ícia

(cf. cat. *franquícia*), que serveix per formar substantius abstractes; ara bé, en realitat, *francitia* és segurament la llatinització del cat.m. *franquesa* / *franquea*, tal com ho testimonien les diverses variants *franqueza* / *francheda*, *franqueza* / *franqueda* i *franceza* / *franceda*, que devien pronunciar-se /frankéza/ / /frankéda/, respectivament; a més a més, convé subratllar, d'una banda, que les variants acabades en *-eza* procedeixen de la forma *franchidia* (amb un pl. rom. *franchidias*) > **franchedia*, en què la iod de la síl·laba *-dia* palatalitza la /d/ > /dʲ/ > /z/, i, d'una altra banda, que la forma cat.m. *franquea* és el resultat de la pèrdua de la /d/ intervocàlica procedent de les variants *francheda* / *franqueda* / *franceda*. Finalment, assenyalem les formes pl. rom. *franced-as*, *franched-as*, *franquez-as*, que, en el fons, estan reproduint el pl. cat. *franqueses*.

El germ. **franka-* 'lliure' deriva del pgerm. tardà^(b) (*sic*) **franka-* 'cobejós de batalla' (cf. a.angl. *franca* 'llança', long. **franka-* 'atrevit, 'franc (poble)'; a.isl. *frakka*, *frakki* 'jevalina'), nasalització del pgerm.^(c) **fraka-* 'valent, cobejós' (cf. b.a.m. *vrack* 'cobejós, gasiu', neerl.m. *vrak* 'id.', a.angl. *fræc* 'cobejós'; a.nor. *frakkr* 'valent, impàvid' > nor. *frakk* 'ràpid, valent'), relacionat amb el pgerm.^(d) **freka-* (cf. a.a.a. *freh* 'cobejós, gasiu', neerl.m. *vrec* 'id.', a.angl. *frec* 'ansiós, audaç, perillós', fris.or. *frek* 'fort, animat, fresc'; a.isl. *frekr* 'cobejós, dur, sever'; gòt. *-friks* al compost *faihu-friks* 'cobejós de diners') i amb el pgerm. **frōkna-* (cf. a.angl. *frēcne* 'valent, salvatge, perillós, a.s. *frōkan*, *frōkni* 'audaç'; a.isl. *frækn* 'valent, audaç').

La forma pgerm. **fraka* 'valent, cobejós' es remunta, al seu torn, al pie.^(e) **preg-* 'cobejós, impetuós' (cf. gr. *σπαργάω* 'estar calent [en sentit sexual]'; irl. *rhewydd* 'voluptuositat'; pol. *pragnąc* 'cobejós').

REFERÈNCIES

- DCVB VI, s.vv. 1./2. *franc*, *franca*
 DuCange III, s.vv. *franchisia*, *franchitas*, *franchius*, 1. *Franci*, *francigenae*, *francigenusi*, *francisca*, *francitas*
 DECat IV, s.v. *franc*
 EWA III, s.vv. *Franko*, *freh*
 FEW III, s.v. *frank*; XV.1, s.v. *frank*
 Gamillscheg (1970), 1, II, § 105, p. 257
 Mackel, pp. 13, 55, 97, 146
 MLLM, s.vv. *franchisia*, *francisca*, *francitas*, *francus*
 REW núm. 3483
 Rodón, s.vv. *francum*; *franchidia*, *francheda*, *francezas*
 Stotz, vol. 1, IV, § 69.1, pp. 689-690

- (a) DEW, s.v. *-isch*
 (b) EWA III, s.v. *Franko*, col. 522, lín. 57-59;
 (c) EWA III, s.v. *Franko*, col. 522, lín. 59; col. 523, lín. 1 ss.
 (d) EWA III, s.v. *freh*, col. 537, lín. 48; EDPG, s.v. **freka-*; DEW, s.v. *frei*
 (e) IEW, s.v. **preg-*, p. 845; EWA III, s.v. *freh*, col. 539, lín. 6-7

1. TESTIMONIS DOCUMENTALS

fredum [apareix sempre en pl.: *freda, fredis*]¹

pena pecuniària que es paga al poder públic: 844 orig., DipCarol. II, p. 155 (precepte de Carles el Calb al monestir de les Escaules): iubentes ut nullus iudex publicus uel quislibet ex iudicaria potestate in predictum monasterium ... ad causas iudicario more audiendas uel freda seu mansiones aut paratas exigendas ullo umquam tempore ingredi audeat (fórmula freqüent en preceptes reials, e.gr.: 822 DipCarol. II, p. 47; 834 DipCarol. II, p. 123; 844 orig., DipCarol. II, p. 12; 869 DipCarol. II, p. 32; 872 DipCarol. II, p. 70; 922 orig., DipCarol. II, p. 150; 952 DipCarol., p. 79). 871 DipPallars 70, p. 321 (el comte Bernat de Tolosa concedeix al monestir d'Alaó la immunitat): concedimus uidelicet ut nullus uicecomis uel iudex aut exactor aut uicarius ... infra eodem monitate uel eorum cellas ... <ad> fedeiussores tollendos hominesque distringendos aut freda uel paradas exigendas ... ingredi audeat. 899 DipCarol. II, p. 297 (precepte del rei Odó a l'església d'Ausona): nullusque de prefata terra uendere sine licentia episcopi presumat; nullusque exactor reipublice nec in theloneis, nec in fredis nec in ullis redibicionibus eum ledat sed quietum pro salute nostra ... Domini misericordiam exorare delectet.

2. FORMES ROMÀNIQUES MÉS PROPERES

Occ.m. *esfredar*; fr.m. *esfreer, esfroier* > fr. *effrayer* 'espantar', fr.m. *esfreance, esfreement* > fr. *effroi* 'espant'.

3. ESTUDI ETIMOLÒGIC

El terme *fredum* 'pena pecuniària que es paga al poder públic' procedeix del frc. *fripo* 'amistat, pau', que sabem que representava fonèticament /frido/.^(a) Així mateix, el ThLL constata que el terme *fredus* ja apareix documentat al s. VI d.C.

---

¹ Només es recullen aquests tres testimonis en tota la documentació del GMLC.

Abans de tot, volem destacar que el terme *fredum* apareix documentat al GMLC exclusivament en cartularis del diplomatarí carolingi, llevat d'un cas, recollit en el diplomatarí del Pallars (cronològicament i geogràfica molt proper al diplomatarí carolingi), la qual cosa és simptomàtica davant d'un terme procedent del dret germànic, adoptat per la cort carolíngia, però que no va sobreviure més enllà del segle IX.

D'altra banda, Sousa Costa, la qual, precisament en el seu estudi dels cartularis carolingis, estudia el terme *fredum* (-us), *freda*, afirma^(b) que en germànic la /i/ tònica (a.a.a. *fridu* /*frídu*/) esdevé /e/ en ll.m. i que aquest canvi d'/i/ en /e/ es constata, altrament, en les lleis sàliques (frànquiques) i en la documentació merovíngia. A més a més, quant a les variants amb -t- (*fritus*, *fretus*, que recull Gamillscheg), Sousa Costa indica que la dental germ. /d/, ja des de bell antuvi, apareix grafiada -t- en els dialectes de l'a.a.a. (el frc. és molt proper a l'a.a.a.).

Tanmateix, com hem dit suara, més amunt, probablement darrere de la forma llatinitzada *fredum* trobem el rom. **fred* 'pena pecuniària, multa', que, a causa de l'homonímia amb el terme *fred* 'sensació produïda per la pèrdua de calor', procedent del ll. *frīgīdum*, no va quallar en la llengua catalana.

Finalment, constatem que el terme *fredum* 'pena pecuniària, multa' ha perviscut, en àmbit romànic, en occ.m. *esfredar* i en fr.m. *esfreer* 'espantar' > fr. *effrayer* 'id.' i fr. *effroi* 'espant', formats a partir del ll.m. *ex-fred-(i)are* 'treure de la pau' → 'fer pagar una multa', verb derivat de *fredum* mitjançant el prefix (preverbi) *ex* amb valor privatiu. És precisament gràcies a aquesta formació que podem postular la relació semàntica entre el terme *fredum* 'pena pecuniària, multa' i el frc. *friþo* 'amistat, pau', interpretant que el pagament d'aquesta pena pecuniària, d'alguna manera, restituïa la pau entre l'individu i el poder públic.

El frc. *friþo* 'amistat, pau' deriva del pgerm.^(c) **friþu-* 'pau, protecció, seguretat' (cf. a.a.a. *fridu* 'id.' > al. *Friede* 'pau', neerl.m. *vrēde* > neerl. *vrede* 'pau, protecció', a.angl. *freoðo* 'id.', a.s. *fríðu*, *fredo* 'id.', a.fris. *fretho*, *frede*, *ferd* 'id.', long. **friþu-*, **friþu-z* 'pau'; a.n. *friðr* 'pau, seguretat amistat'; gòt. *ga-friþon* 'reconciliar, apaivagar').

La forma pgerm. **fri-þu-* 'pau, protecció, seguretat' < pgerm. **priH-tu* 'apropament' (el substantiu abstracte es forma mitjançant el sufix **-tu*), al seu torn, es remunta al pie.^(d) **prī-tó* 'estimat' (cf. a.i. *prītí-* 'alegria, satisfacció'; av. *frita-*, *frīna-*, *frīva-* 'feliç, satisfet, estimat'; irl. *rhydd* 'lliure'; a.esl.ecl. *prijatelb* 'amic, estimat'; let. *priēks* 'alegria').

REFERÈNCIES

DuCange III, s.v. 1.*fredum*
EWA III, s.v. *fridu*
FEW III, s.v. *exfridare; XV.2, s.v. *exfridare
Gamillscheg (1970), 1, II, § 114, pp. 272-273; III, § III, 25
Mackel, pp. 88, 137
MLLM, s.vv. *fredus*, *exfrediare*
REW núm. 3008
Sousa Costa, pp. 193-197
Stotz, vol. 1, III, § 32.12, pp. 423-424; IV, § 1.13, p. 507
ThLL VI 1, s.v. *fritus* (o *fredus*), p. 1341, lín. 47

- (a) Franck, § 94.4, p. 122
- (b) Sousa Costa, p. 195
- (c) EWA III, s.v. *fridu*, col. 561, lín. 17 ss.; EDPG, s.v. **friþu-*; DEW, s.v. *Friede*
- (d) EDPG, s.v. **friþu-*; IEW, s.v. **prāi-*, **prāi-*, **prī-* (**pri-*), p. 844; Sousa, p. 195

1. TESTIMONIS DOCUMENTALS

foreste¹ (forest²) [pl. forests]

'*bosc frondós*', '*selva*': **907** orig., Baraut, *ActUrgell* 21 (Urgellia 1, p. 78): ego Nantigisus ... episcopus constituo, ad iam prefatam ecclesiam, parrochiam subteranexam, id est usque ad collem que dicitur Caluanziano ... et per ipsa serra usque ad ipsa foreste et usque in fines de Poioregis. **1063** (Sant Pere de Rodes) VViage XV, ap. 16, p. 241: donamus namque ei pro hereditate paterna uel materna ipsum forest uel ipsam matam que dicitur silua Sancti Romani. **1063** DACCBBarcelona 1046, p. 1650: nos uidimus et audiuimus presentes inter Reimundum, comitem barchinonensem, et uxorem eius Ermesindam comitissam, qui fuerunt condam, tenere et abere et possidere per eorum proprium, per XXX^{ta} annos et eo amplius, omnes forests et boscos et silvas, cum terra in qua sedent, que sunt in contencione inter Guilelmum Lobatoni. Iste forests et boscs et silue prescripte, cum terra in qua sedent, ... sunt in comitatu gerundensi, intra terminos parrochie Sancti Martini de Arens.³

forestarius⁴ (forester⁵)

home que té al seu càrrec i disposa dels recursos d'un bosc senyorial: **987** (Sant Joan de les Abadesses) DipOsona 1526, p. 1089: uidimus Eimo abbatissa omnia superius scripta tenere et ad iure Sancti Iohannis defendere et uidimus in ipsos boscos uel pasturas suos forestarios illi mittere et ipsos boscos et pascuas qui sunt infra constitutos termines uidimus eis pasquerare infra hos annos .l. **1069** AComtalPerg III 752, p. 1296 (ACA Ramon Berenguer I, núm. 418, *cit.* Balari, *Orígenes*, p. 615) (*Ramon Berenguer i Almodis decideixen sobre el repartiment del bosc de Santa Maria*

¹ Només es recullen aquests cinc testimonis de *foreste* en tota la documentació del GMLC: **907** orig., Baraut, *ActUrgell* 21 (Urgellia 1, p. 78). **947** orig., CSCugat III 840, p. 40. **964** CSCugat I 71, p. 61. **974** (Sant Pere de Rodes) Marca, ap. 116, col. 903. **1027** AComtalPerg I 179, p. 498 (ACA Berenguer Ramon I, núm. 59).

² Només es recullen aquests dos testimonis de *forest* en tota la documentació del GMLC: **1063** (Sant Pere de Rodes) VViage XV, ap. 16, p. 241. **1155** CSCugat III 999, p. 173.

³ Només es recullen aquests dos testimonis de *forests* en tota la documentació del GMLC.

⁴ Només es recull un únic testimoni en tota la documentació del GMLC: **987** (Sant Joan de les Abadesses) DipOsona 1526, p. 1089.

⁵ Només es recullen aquests tres testimonis de *forester* en tota la documentació del GMLC: **1069** AComtalPerg III 752, p. 1296 (ACA Ramon Berenguer I, núm. 418, *cit.* Balari, *Orígenes*, p. 615). **1123** ACA Ramon Berenguer III, núm. 246 (*cit.* Balari, *Orígenes*, p. 571). **1142** DipADSolsona 296, p. 365.

de Cervià): et uos ambo mitite unum hominem in predicto bosco qui sit forester de ipso bosco et ministrat de ipsa laboratione quas inde exierit, et sit homo de uobis ambobus manibus suis comendato.

foresteria⁶ (forastaria⁷)

'forestatge', conservació, protecció i ús d'un bosc de pertinença senyorial i dels seus beneficis: **1040** AComtalPerg II 276, p. 626: et donamus nos uobis mandmentum et districtum in ipso castro et in suis terminis et stacament in ipsos homines, et medietate de ipsos placitos et de ipsa foresteria et de cugutias et de homidiis uel de exorchias, et medietate de ipsos censos uel usaticos qui exe[unt] de Fores et de suis terminis uel de ipsas quadras uel in antea exierint. **1057** AComtalPerg II 491, p. 904 (ACA Ramon Berenguer I, núm. 204, *cit.* Balari, *Orígenes*, p. 615) (*Ramon de Mediona encomana a Bernat el castell de Mediona i altres béns*): et donat illi terciam partem de parrocia maiore que adunant ad ipsum castrum et ipsas gueitas que homines debent donare ad ipsum castrum ... et donat illi ipsa forastaria de ssiluis de Midiona ut bene eas gardet et defendat de illis qui sine uoluntate Raimundi aprehendere uoluerint.

2. FORMES ROMÀNIQUES MÉS PROPERES

Cat.m. *forest* 'bosc, selva', occ.m. *forest* 'id.' (> it. *foresta* 'id.', esp. *floresta* 'id', port. *floresta* 'id.'), fr.m. *forest* 'id.' (> fr. *forêt* 'id.').

Cat. *forester* 'guardabosc', cat. *foresteria* 'bosc, terrenys no conreats i plens de vegetació'.

3. ESTUDI ETIMOLÒGIC

El terme *foreste* segurament és la llatinització del rom. *forest* (que també trobem documentat al GMLC, tant en sing. com en pl., *forests*), que, al seu torn, probablement prové del frc. **forhist* 'selva o bosc espès i frondós' (amb caiguda de la **-h-* en frc. merovingi). Niermeyer documenta ja al segle VII en domini lingüístic no català el mot *foreste* amb el significat de 'reserva forestal senyorial' ('*silua non publica*'). Podem

---

⁶ Només es recullen aquests dos testimonis de *forester* en tota la documentació del GMLC: **1040** AComtalPerg II 276, p. 626. **ante 1074** ACMedinaçeli, *Ampurias* 6, doc. 592. **1092** Miret, *Organyà* 140, p. 537.

⁷ Només es recull un únic testimoni en tota la documentació del GMLC: **1057** AComtalPerg II 491, p. 904 (ACA Ramon Berenguer I, núm. 204, *cit.* Balari, *Orígenes*, p. 615).

explicar la formació *foreste* de dues maneres: o bé com a substantivació de l'adj. ll.m. *forestis, -e en gèn. neutre *foreste* (cf. p.ex. ll.cl. *agrestis*, -e) o bé, simplement, com el resultat de la forma ac. *foreste(m)*, amb pèrdua de la marca de declinació.

Segons Coromines el frc. *forhist 'selva o bosc espès i frondós' (cf. a.a.a. *forst* 'id.' > al. *Forst* 'franja de bosc que no es tala como a protecció contra els allaus', a.a.m. *forts*, *vorst* 'id.') és un col·lectiu d'a.a.a. *forha* 'pi', tal com ho corrobora l'EWA en afirmar que de l'a.a.a. *for(a)ha* 'id.' es deriva mitjançant el sufix *-st- per a formar noms d'arbres.^(a)

L'etimologia del terme *forestis* ha tingut, però, diverses interpretacions o propostes. En primer lloc, assenyalem que el MLLM (v. s.v. *forestis*) diu que el terme *foreste* procedeix del ll. *foris* '(a) fora' tant per raons semàntiques (*forestis* 'terrain en dehors de ce qui est affecté à l'usage commun' com a causa de la similitud fonètica entre ll. *foris* i ll.m. *forestis*; també el MLW (v. s.v. *forestis*, *foresta*, *forestum*) proposa, amb dubtes, que aquest terme també deriva del ll. *foras* / *foris* '(a) fora'. D'altra banda, l'EWA (s.v. *forst*) considera l'a.a.a. *forst* com un préstec del gal·loromànic. Així mateix, tant el FEW (v. s.v. *forestis*) com el REW (v. s.v. *forum*) posen el terme semànticament en relació amb el ll. *forum* 'plaça major, fòrum' (cf. gall. *foral* 'terres o heretats cedides en empriu = ll. *forum* o emfiteusi'). Finalment, Vitali (v. s.v. *forestagium*) afirma: "On y voit au choix une formation romane, celtique, germanique ou un dérivé latin (de *foris* 'dehors' ou *forum* au sens de 'ban'). Le mot est attesté en latin depuis 642 (Dipl. Merov. I 22: diplôme du roi Sigebert III d'Austrasie pour l'abbaye de Stavelot-Malmedy). De bonne heure, il s'est formé un corollaire de dérivés comme *forestare*, *forestarius*, *forestaria*, tous aussi bien attestés en latin que le simple."

El terme *forestarius* deriva de *forest* mitjançant el sufix ll. (*agentis*) -*arius*, que serveix per formar noms d'ofici; de fet, també trobem directament documentat el mot cat. *forester*, en què observem la monoftongació del diftong /aj/ en /e/, procedent de la metàtesi d'-*arius* en -*airus*. Al seu torn, *foresteria* deriva de *forester*, per mitjà del sufix ll. -*ia*, que serveix per crear substantius abstractes; la forma *forastaria* fa palès el fenomen de neutralització vocàlica propi del cat. oriental, que consisteix en la reducció dels fonemes /a/ i /e/ en posició àtona a /ə/, amb la conseqüent vacil·lació ortogràfica entre -e- i -a-.

El frc. **forhist* ‘selva o bosc espès i frondós’,^(a) relacionat al seu torn amb l’a.a.a.^(b) *for(a)ha* ‘pi’, deriva del pgerm.^(c) **furχ(u)ō-* ‘avet’ (cf. a.a.a. *for(a)ha* ‘id.’, a.a.m. *vorhe* ‘id.’ > al. *Föhre* ‘id.’, a.angl. *furh* ‘id.’ > angl. *fir* ‘id.’, a.s. *furia* ‘id.’; a.n. *fúra* ‘id.’).

El pgerm. **furχ(u)ō-* ‘avet’ < pgerm. **ferχ(u)a-* ‘alzina’ es remunta, al seu torn, del pie.^(d) **perk^hu-* ‘roure’ (cf. a.i. *parkatī-* ‘figuera sagrada’; ll. *quercus* ‘roure’). D’altra banda, Trier proposa, per a l’a.a.a. *forst*, la forma pie.^(e) **p^hsti-* ‘bosc tancat amb closa’.

REFERÈNCIES

DCVB V, s.vv. *forest*, 1. *forester*
 DECat IV, s.v. *forest*, p. 121b, lín. 32 ss.
 DuCange III, s.v. *foresta*
 EWA III, s.vv. *forst*, *foraha*
 FEW III, s.v. *forestis*, pp. 708-710
 Gamillscheg (1970), 1, II, § 141, p. 324
 MLLM, s.v. *forestis*
 MLW, s.v. *forestis*, *foresta*, 1. *forestarius*, *forestum*
 REW núm. 3434
 Stotz, vol. 1, IV, § 68.2, p. 688; III, § 33.3, p. 427
 ThLL VI.1, s.v. *forestis*, p. 1055, lín. 6 ss.
 Vitali, s.v. *forestagium*, p. 473

- (a) EWA III, s.v. *forst*, col. 501-503, esp. col. 502, lín. 54-58 I col. 503, lín. 1-5
- (b) EWA III, s.v. *foraha*, col. 475-476
- (c) EWA III, s.v. *foraha*, col. 476, lín. 7-9; EDPG, s.v. **furhwōn-*; DEW, s.v. *Forst*
- (d) DEW, s.vv. *Föhre*; IEW, s.v. **perk^hu-s*, pp. 822-823
- (e) EWA III, s.v. *forst*, col. 503, lín. 6-10.

1. TESTIMONIS DOCUMENTALS

ganta

oca salvatge: **1023** (còpia pròxima a l'original) Junyent, *Oliba* Tex. 15, p. 327 (Marca, ap. 190, col. 1026) (*lletra del bisbe Oliba als monjos de Ripoll*): praeterea cignos et <gantam tum>,¹ delicias domini, quam maxime custodite, et quicquid illis aduersi acciderit aut boni contigerit, continuo litteris prenotate ... etiam est nobis et grus, que iam didicit aera saltibus peruolare.²

gansata³ (gansada⁴)

ramat d'oques que es crien en un establiment agrícola, ocada (g a n s a t a a n s e r u m [g. de anseribus]; g. de oches): **1106** (Sant Andreu de Palomar) ACA Ramon Berenguer III, núm. 93: dabit is nobis ... annuatim ... oches .v. et teneatis nobis ibi gansatam .i. de oches unde detis nobis ipsam medietatem. **1125** (Santa Eulàlia de Provençana) LAntiq. IV 41, f. 13v (Mas 1338): ac tenebit is ibi nobis gansadam unam anserum unde dabit is nobis medietatem et decimam cum alia decima peccorum et uolatilium qua ibi nutriti fuerint.

---

¹ Nota del GMLC, s.v. *?gauiancum*: “J. Coromines (DECat IV 443b, s.v. *gavina*, 14 sqq.) considera *gauiancum* derivat del llatí *gauia* ‘gavina’; la gavina, però, és una au marítima no domesticable. Probablement hi ha un error de còpia; la nostra conjectura es que cal llegir, en lloc de *gauiancum*, *gantam, tum*. Plini (*Història natural* X, xxii (27), § 53) fa referència a la qualitat estimable de l’oca de Germània anomenada *ganta*: “candidi anseres ibi in Germania, uerum minores; gantae uocantur. Pretium plumae eorum in libras denarii quini ...” DuCange, s.v. *2.Gantae (anseris siluestres uel etiam domestici)*, cita vides de sants i santes, textos monacals medievals on apareix el mot. En occità antic i modern *ganta* designa tant l’oca salvatge com la cigonya (cf. FEW 16, 12, s.v. *ganta*; Levy, PSW IV, s.v. *gant*; DOccitan, s.v. *ganta*). En català és rar (Coromines IV, s.v. *ganta*, 342a, lín. 53 sqq.). *Ganta* (traduint *porphyrio*?) figura en la Bíblia catalana del s. XIV, *Levític* 11, 17, però això no permet d’identificar l’au amb seguretat (*Bíblia catalana del s. XIV. 3. Èxode. Levític* (mss. s. XV), transcripció J. Riera, ap. crític, notes i glossari P. Casanelles, Barcelona, Publicacions de l’Abadia de Montserrat, 2004). Apareix també a Ausiàs Marc, LXIV 25: “ab milans caç la ganta / y ab lo branxet la lebre corredora”. En aquest cas ha de tractar-se d’una oca o d’un ànec salvatge que no és possible de caçar amb milans, sinó amb falcons aneders talment com no és possible de caçar llebres amb un gos falder, sinó amb un llebrer. Segons *L’Ornithologia rossellonesa* de Pere Barrere (1745), *ganta* és sinònim de *cigonya* (ed. facsímil G. Colón - J. Tormo, Castelló de la Plana, 2003).”

² Només es recull un únic testimoni en tota la documentació del GMLC.

³ Només es recullen aquests tres testimonis de *gansata* en tota la documentació del GMLC: **1106** (Sant Andreu de Palomar) ACA Ramon Berenguer III, núm. 93. **1134** LAntiq. IV 31, f. 10v (Mas 1433). **1161** LAntiq. IV 25, f. 9r.

⁴ Només es recull aquest únic testimoni de *gansada* en tota la documentació del GMLC: **1125** (Santa Eulàlia de Provençana) LAntiq. IV 41, f. 13v (Mas 1338).

2. FORMES ROMÀNIQUES MÉS PROPERES

Occ.m. *ganta* ‘oca salvatge’; fr.m. *gante* / *jante* ‘id.’; occ.m. *gant* ‘cigonya’; cat. *ganta* ‘cigonya’. El terme esp. *gansa* > esp. *ganso* ‘oca’ procedeix directament del gòt.

3. ESTUDI ETIMOLÒGIC

D’una banda, el terme *ganta* ‘oca salvatge’, que en el llatí de Plini el Vell (s. I d.C.) ja apareix per designar ‘oca germànica’, segurament és el resultat de la llatinització del gòt. *gans* ‘oca’ (cf. frc. *gant ‘oca salvatge’, a.a.a. *ganazzo*, *ganzo*, a.a.m. *ganze*, b.a.m. *gante* ‘oca mascle’, a.angl. *ganot* ‘una au marina’) > ll. *gans, *gant-is* ‘oca’ > ll. *gant-a*. El terme ll. *ganta* ha perviscut en occ.m. *ganta* i en fr.m. *gante* / *jante* amb el mateix significat ‘oca salvatge’, mentre que en cat. s’ha produït una mutació semàntica: cat. *ganta* ‘cigonya’.

D’una altra banda, el terme *gansata* ‘ramat d’oques, ocada’ és la forma llatinitzada del cat. *gansada* (també documentat al GMLC), el qual, al seu torn, deriva del gòt. *gans* ‘oca’, mitjançant el sufix ll. *-ata* > cat. *-ada*, que significa ‘conjunt o gran quantitat de’.

El gòt. *gans* ‘oca’ deriva del pgerm.^(a) **gans-* ‘id.’ (cf. a.a.a. *gans* ‘id.’ > al. *Gans* ‘id.’, b.a.m. *gōs*, *gūs* ‘id.’, neerl.m. *gans* ‘id.’ > neerl. *gans* ‘id.’, a.angl. *gōs* ‘id.’ > angl. *goose* ‘id.’, fris.occ. *goes* ‘id.’, fris.or. *gous* ‘id.’; a.n. *gás* ‘id.’).

La forma pgerm. **gans-* ‘oca’, al seu torn, es remunta al pie.^(b) **ǵ^hh₂en-s* ‘id.’ (cf. a.i. *hamśá-* ‘id.’; gr. *χίην* ‘id.’; ll. *anser* ‘id.’; a.irl. *géis* ‘cigne’; rus *gus* ‘oca’; a.pruss. *sansy* ‘oca’, lit. *žąsis* ‘id.’)

REFERÈNCIES

DCVB VI, s.v. *ganso*, *gansa*
DECH III, s.v. *ganso*
DuCange IV, s.v. 2. *gantae*
DEW, s.v. *Gans*
FEW XVI, s.v. *ganta*
Gamillscheg, RFE XIX, p. 235; (1970), 1, II, § 124, p. 291
Mackel, p. 65
MLLM, s.v. *ganta*
REW núm. 3677 i 3678

- (a) EWA IV, s.v. *gans*, col. 66-69; EDPG, s.v. *gans; DEW, s.v. *Gans*
(b) EWA IV, s.v. *gans*, col. 66-69; IEW, s.v. **ǵhan-s-*, p. 412

1. TESTIMONIS DOCUMENTALS

garba¹ [pl. garbas²]

*manat o feix d'espigues tallades (emprat com a mesura de cens parroquial).*³

1042-1075 Baraut, *DocUrgell* 899 (Urgellia 7, p. 30): et ipsos iouers de Sanauga ... debent dare ad episcopum sester .i. de ciuada et .i. garba, et coniueters, emina .i. et .i. garba, et exaders, quarteres sengles et .i. garba. **1122** ACA Ramon Berenguer III, núm. 247: in unoquoque manso migera .i. de ciuada ad mensuram Riuidradi et .v. garbas de ciuada et singulos ciphos plenos fabis.

2. FORMES ROMÀNIQUES MÉS PROPERES

Cat. *garba* 'feix d'espigues tallades, occ.m. *garba* 'id.'; fr.m. *garbe* 'id.', fr. *gerbe*, *gerber* 'id.'; esp. *garba* 'id.', port. *garba* 'id.'; it. *garbo* 'id.'.

3. ESTUDI ETIMOLÒGIC

El terme *garba* 'manat o feix d'espigues tallades' segurament és la llatinització del terme cat. *garba*, que, al seu torn, procedeix del frc. *garba 'garba, feix d'espigues tallades'. Trobem documentada la forma rom. pl. *garbas* > cat.. *garbes*.

Així mateix, remarquem que la major part dels exemples són tardans, fonamentalment del segle XII.

---

¹ La forma *garba* només apareix testimoniada tres vegades en un únic document del GMLC: **1042-1075** Baraut, *DocUrgell* 899 (Urgellia 7, p. 30).

² La forma *garbas* només apareix testimoniada sis vegades en aquests cinc documents del GMLC: **1122** ACA Ramon Berenguer III, núm. 247. **1123** ACA Ramon Berenguer III, núm. 246. **1151** (Vilafranca de Conflent) ACA Ramon Berenguer IV, núm. 233 (ed. Bisson, *Fiscal accounts* II 1-M, p. 21). **1164** Baraut, *DocUrgell* 1592 (Urgellia 10, p. 115). **1180** Puig i Ferreté, *Gerri* II 168, p. 122.

³ Nota del GMLC, s.v. *garba*: "Quant a l'àrea de difusió del mot *garba* i a la documentació del mot com a mesura de cens parroquial, cf. REW núm. 3682, i Coromines, *DECat* IV, s.v. *garba*, p. 355a, lín. 22 ss.; cf. també MLLM i DuCange, s.v. *garba*, on també es documenta (la segona meitat del s. XII) *garbagium* i *garbaria*, nom del tribut establert en garbes."

El frc. *garba ‘garba, feix d’espigues tallades’ deriva del pgerm.^(a) **garbō(n)*- ‘quelcom agafat junt, feix’(cf. a.a.a. *garba* ‘id.’, a.a.m. *garbe* ‘id.’ > al. *Garbe* ‘id.’, b.a.m. *garve* ‘id.’, neerl.m. *garve* ‘id.’ > neerl. *garf* ‘id.’, a.s. *garġa*, *garva* ‘garba, feix d’espigues tallades’, long. *garwi).

El pgerm. **garbō(n)*- ‘quelcom agafat junt, feix’, al seu torn, es remunta a l’arrel pie.^(b) **g^herb^h*- ‘agafar’ (cf. a.i. *grbhñāti* ‘agafar’; ll. *herba* ‘herba’; a.esl.ecl. *grabiti* ‘robar’; lit. *grabstýti* ‘agafar’).

REFERÈNCIES

DCVB VI, s.v. *garba*
DECat IV, s.v. *garba*
DuCange, s.vv. *garba*, *garbagium*, *garbaria*
FEW XVI, s.v. *garġa*
Gamillscheg (1970), 1, II, § 130, p. 303
Mackel, pp. 48, 62, 149, 180
MLLM, s.v. *garba*
REW núm. 3682
Stotz, vol. 1, III, § 18.15, p. 368

- (a) EWA IV, s.v. *garba*, c. 80, lín. 20; EDPG, s.v. **grapp/bōn*-; DEW, s.v. *Garbe*; Vitali, s.v. *gerba*, p. 495b
(b) EWA IV, s.v. *garba*, col. 80, lín. 22; IEW, s.v. 1.*ghrebh-, *gherbh-, p. 455

*gardan-

1. TESTIMONIS DOCUMENTALS

1 – **gardinium**¹

‘jardí’: **ante 849** (glossa del jutge Bonushomo): Gardingus (pro gardinium): est locus extra urbem pulcher ad manendum et aptus, ubi pulchra domicilia constructa sunt ad quiescendum.²

2 – **gardingus**³

‘garding’, alt funcionari al servei del comte (càrrec d’origen visigòtic que s’atribuïa a personatges de la comitiva i/o de la casa del rei, vinculats al senyor per uns lligams especials de fidelitat): **939** (Ribagorça, còpia del s. XVII) Abadal, *Pallars i Ribagorça* 145, p. 359: ut si ego Vnifredus (sc. comes) uel posteritas mea ... siue comes atque prepositus, siue gardingus atque tuifadus (i. q. thiufadus) siue aliquis homo qui hanc carta inrumpere uoluerit ... iram Dei omnipotentis incurrat.

2. FORMES ROMÀNIQUES MÉS PROPERES

1 – Cat.m. *jardí* ‘id.’ > cat. *jardí* ‘id.’; occ.m. *gardí* ‘id.’; fr.m. *jart* > fr. *jardin* ‘id.’ > it. *giardino* ‘id.’, esp. *jardín* ‘id.’, port. *jardim* ‘id.’.

2 – Cat. *Gardeny* (antropònim: v. Coromines, *Onomasticon IV*, s.v.).

---

¹ Només es recull un testimoni en tota la documentació del GMLC.

² V. GMLC, s.v. *gardinium*: “Una glossa del jutge Bonushomo de Barcelona, escrita abans de **1024**, posa de manifest que el llatí medieval *gardinium* (‘jardí’), documentat a partir de **849** (Dipl. de Carles el Calb), o una variant seva, era conegut també en el domini del català. La glossa figura al marge d’un foli solt d’un còdex de la *Lex Visigothorum* o *Liber iudicum* (Arxiu Episcopal de Vic, fragm. xv, 3) i fa referència a les paraules contingudes en un passatge propi dels manuscrits nord-orientals (lib. II, tit. I, llei I, ed. Zeumer p. 45, 30): *uidentibus cunctis sacerdotibus Dei, senioribusque palatii atque gardingis*.” Nota del GMLC, s.v. *gardinium*: “La confusió soferta per Bonushomo entre els dos mots és ben sorprenent; potser és deguda a la contigüitat que, en el text glossat, *gardingis* es troba amb *palatii*. És difícil, però, de saber si la descripció que la glossa de Bonushomo fa d’un jardí respon al significat real del mot a la Barcelona dels primers decennis del segle XI. – La glossa de Bonushomo (o Bonsom) ha estat publicada i comentada per A. M. Mundó ‘El jutge Bonsom de Barcelona, cal·lígraf i copista del 979 al 1024’ dins ‘Scribi e Colofoni, Atti del seminario di Erice, X Colloquio del Comité international de paléographie latine (23-28 ottobre 1993)’, Spoleto, pp. 285-286.”

³ Només es recullen aquests quatre testimonis en tota la documentació del GMLC: **939** (Ribagorça, còpia del s. XVII) DipPallars 145, p. 359. **947** (Ribagorça) DipPallars 154, p. 363. **975** (orig., Ribagorça, Ovarra) DipPallars 236, p. 411. **1080** orig., Baraut, *ActUrgell* 71 (Urgellia 1, p. 151).

3. ESTUDI ETIMOLÒGIC

1 – El terme *gardinium* ‘jardí’ és segurament el resultat de la llatinització del rom. *gardí* (cf. occ.m.), que, al seu torn, procedeix del frc. *gard ‘clos’, ‘tanca d’horta’, mitjançant el sufix derivatiu ll. *-inium*, que serveix per formar diminutius. Per la seva banda, el mot cat.m. *jardí* (pl. *jardins*) procedeix del fr. *jardin*, que és un diminutiu del fr.m. *jart* derivat, al seu torn, del frc. *gard per mitjà del sufix diminutiu *-in* < ll. *-inium*, suara esmentat; així mateix, subratllem que /g/ inicial del frc. *gard es palatalitza en /ʒ/ en el fr.m. *jart*.

El frc. *gard ‘clos’, ‘tanca d’horta’ deriva del pgerm.^(a) **garđan-* ‘pati, cort’ (cf. a.a.a. *gart(o)* ‘cercle’, ‘rotllo’, b.a.m. *gart(e)* ‘id.’ > al. *Garten* ‘jardí’, neerl.m. *gaert* ‘pati, cort’, a.angl. *geard* ‘id.’ > angl. *yard* ‘pati’, angl. *garden* ‘jardí’, a.s. *gard* ‘recinte clos’; a.n. *garðr* ‘tanca’, ‘pati, cort’; gòt. *gards* ‘casa, clos, pati, cort’).

La forma pgerm. **garđan-* ‘pati, cort’, al seu torn, es remunta al pie.^(b) **g^hor-tó-* ‘recinte clos’ (cf. gr. *χόρτος* ‘id.’; ll. *hortus* ‘jardí’; a.irl. *gort* ‘camp conreat’, irl. *garth ‘recinte clos’).

2 – El terme *gardingus* (escrit *gartlingus* en la còpia del document de **939**) ‘garding, alt funcionari al servei del comte’ es troba ja en la *Lex Visigothorum* (*lib. 9, tit. 2, § 8 et alibi*). Niermeyer, citant documentació visigòtica, deriva el mot *gardingus* del gòt. *gards* ‘casa, clos, pati, cort’ i el defineix com a ‘compagnon de la maisonnée, garde du corps’. En efecte *gardingus* és un mot derivat del gòt. *gard-s* mitjançant el sufix (*agentis*) germ. *-ing*,^(c) que serveix per formar noms d’ofici. En cat. ha perviscut en l’antropònim *Gardeny*: *garding-us* > *gardinius (segurament per influència de *gardinium*, a causa de la similitud fonètica entre ambdós mots) > *gardenius > *gardeny*.

El gòt. *gards* ‘casa, clos, pati, cort’ deriva del pgerm.^(a) **garđan-* ‘pati, cort’ (cf. gòt. *gards* ‘casa, clos, pati, cort’; a.a.a. *gart(o)*, b.a.m. *gart(e)* ‘cercle’, ‘rotllo’ > al. *Garten* ‘jardí’, neerl.m. *gaert* ‘pati, cort’, a.angl. *geard* ‘id.’ > angl. *yard* ‘pati’, angl. *garden* ‘jardí’, a.s. *gard* ‘recinte clos, pati’; a.n. *garðr* ‘tanca’, ‘pati, cort’).

La forma pgerm. **garđan-* ‘pati, cort’, al seu torn, es remunta al pie.^(b) **g^hor-tó-* ‘recinte clos’ (cf. gr. *χόρτος* ‘id.’; ll. *hortus* ‘jardí’; a.irl. *gort* ‘camp conreat’, irl. *garth ‘recinte clos’).

REFERÈNCIES

Bloch-Wartburg, s.v. *jardin*
Coromines, *Onomasticon IV*, s.v. *Gardeny*, p. 316b, lín. 1 ss.
DCVB VI, s.v. *jardí*
DECat IV, s.v. *jardí*, 880*b*, lín. 57 ss.
EWA IV, s.v. *gart*
DuCange, s.vv. *gardinum*, *gardinium*; *gardingi*
FEW XVI, s.v. **gard*
Gamillscheg (1970), I, II, § 128, p. 300; III, § 40, p. 402
Glossari lul·lià, s.v. *jardí*
Mackel, pp. 70, 148, 159
MLLM, s.vv. *gardinus*, *gardingus*
REW núm 3684
Stotz, vol. 1, IV, § 56.1, p. 672

- (a) EWA IV, s.v. *gart*, col. 91, lín. 33; EDPG, s.v. **garda-*; DEW, s.v. *Garten*; Stotz, vol. 1, III, § 18.10, p. 366
- (b) LIV, s.v. *?*ġ^her-*, p. 177. IEW, s.vv. 4. **ġ^her-*; **ġ^her-dh-*; **ġ^hor-to-s*, pp. 442-443; **ġ^herdh-*, **gherdh-*, **ghordho-s*, p. 444. EWA IV, s.v. *gart*, col. 91, lín. 33-34.
- (c) Brüch, “Die Bisherige Forschung...”, p. 75

1. TESTIMONIS DOCUMENTALS

grisus¹ (gris,² griseum³) [*pl. m.* gris (?),⁴ *pl. f.* grisas (griss-)⁵]

1 – *de color gris (amb referència a un drap o teixit sense confeccionar):* **1048** Baraut, *DocUrgell* 622 (Urgellia 5, p. 144): a Ledgards fidele mea remaneant ... alnas .x. de trapo gris tolsano; et ad filios meos remaneant alnas .xi. de trapo griso unde uesteat eos. **1051** orig., Baraut, *DocUrgell* 642 (Urgellia 6, p. 26): a Seniofredo sacer qui hunc testamentum scripsit remaneat alnas .x. de trapo griso et choto uno.

2 – *vair, dit de peces de vestir (mantellos, manegas, capels etc.) confeccionades amb pell d'una espècie d'esquirol de color blanc i negre:* **1071** Sanahuja, *Àger* 28, p. 349 (*cit.* Bonnassie, *La Catalogne* II, p. 792-793; *inventari d'Arnau Mir de Tost*): et de uestimentos sunt pelliceas .ii. de alfanec copertas de ciclato ... et alias .iii. de alfanec copertas de tirerz et [pa]pelles .iii. grisas qui sunt mantellos et parilios .ii. de pels ueras et alios .iii. parilios de martinis copertas de oued et pellicia .i. armelina et pelliconem .ii. gris (*sic*) et pellico .i. armeli et pellico .i. uair ... et manegas armelinas et grisas ... et capels .vi. de feltro et uno gris et alio de yanetas. **1082** Junyent-Ordeig, *DipVic* 1455, p. 746: et domno Guadallo, amico suo de Monteboio, dimisit suum pellicium griseum coopertum. **1097** ACA Ramon Berenguer III, núm. 39 (*testament*): et suas pelles grissas dimisit eas ad Berengario Seniofredi ut uendisset eas et de ipso precio quod prehenderit de eas uixisset inde in suo loco, pro anima sua, usque peruenisset ante altar Sancti Petri apostoli Rome et dedisset de ipsum precium mediam libram plate ad predictum Sanctum Petrum ad .xxx. missas.

---

¹ Només es recullen tres testimonis en tota la documentació del GMLC: **1048** Baraut, *DocUrgell* 622 (Urgellia 5, p. 144). **1051** orig., Baraut, *DocUrgell* 642 (Urgellia 6, p. 26). **1061** Junyent-Ordeig, *DipVic* 1217, p. 528.

² Només es recullen dos testimonis en tota la documentació del GMLC: **1048** Baraut, *DocUrgell* 622 (Urgellia 5, p. 144). **1071** Sanahuja, *Ager* 28, p. 349 (*cit.* Bonnassie, *La Catalogne* II, p. 792-793; *inventari d'Arnau Mir de Tost*).

³ Només es recull un únic testimoni en tota la documentació del GMLC: **1082** Junyent-Ordeig, *DipVic* 1455, p. 746.

⁴ Només es recull un únic testimoni en tota la documentació del GMLC: **1071** Sanahuja, *Ager* 28, p. 349 (*cit.* Bonnassie, *La Catalogne* II, p. 792-793; *inventari d'Arnau Mir de Tost*).

⁵ Només es recullen dos testimonis en tota la documentació del GMLC: **1071** Sanahuja, *Ager* 28, p. 349 (*cit.* Bonnassie, *La Catalogne* II, p. 792-793; *inventari d'Arnau Mir de Tost*). **1097** ACA Ramon Berenguer III, núm. 39 (*testament*).

2. FORMES ROMÀNIQUES MÉS PROPERES

Cat. *gris* ‘de color gris’, occ.m. *gris* ‘id.’, fr. *gris* ‘id.’ > it. *griso*, *grigio* ‘id.’, esp. *gris* ‘id.’, port. *gris* ‘id.’.

3. ESTUDI ETIMOLÒGIC

El terme *grisuus* ‘de color gris’ segurament és la llatinització del cat. *gris* ‘id.’, el qual, al seut torn, com que tant pot procedir del frc. *grīs com del gòt. *greis /*grīs*/, en qualsevol cas es remunta a la forma pgerm. **ǵhreīso-* ‘gris’, ‘vell’. Així mateix, la forma documentada *grisium*⁶ també es tracta d’una llatinització del cat. *gris* per mitjà del sufix derivatiu ll. *-ius*. Finalment, assenyalem les formes fem. pl. rom. *grisas* / *grissas* > cat. *grises*.

Així, doncs, el frc. *grīs i el gòt. *greis remetent a la forma pgerm.^(a) **ǵhreīso-* ‘gris’, ‘vell’. (cf. germ.occ. **grīsa-* ‘gris’ [cf. a.a.a. *grīs* ‘id.’, a.a.m. *grīs* ‘gris, ancià’ i b.a.m. *grīs* ‘id.’ > al. *greis* ‘molt vell, gran (d’edat)’, neerl.m. *grijs* ‘gris’ > neerl. *grijs* ‘id.’, a.angl. *grīs* ‘id.’, a.s. *grisa* (pl.) ‘de cabells blancs’, a.fris. *grīs*, long. **grīsjā-*, long. *grīs-an ‘gris’]; a.isl. *grīss ‘porc’; gòt. *greis* ‘vell, ancià’).

La forma pgerm. **ǵhreīso-* ‘gris’, ‘vell’, al seu torn, es remunta a l’arrel pie. **ǵ^hreh₁-i-*, a partir de l’arrel verbal pie.^(b) **ǵ^her-* ‘irradiar, aparèixer’ (cf. a.irl. *grían* ‘sol [astre]’).

REFERÈNCIES

DCVB VI, s.v. 2.*gris*, *grisa*; X, s.v. *vair*
DECat IV, s.v. *gris*, p. 664a, lín. 50. ss.
DuCange IV, s.v. *griseum*
EWA IV, s.v. *grīs*
FEW XVI, s.v. *grīs
Gamillscheg (1970), 1, I, § 26, p. 31
Mackel, pp. 108, 148, 170
MLLM, s. v. *grisuus*
REW núm. 3873
Stotz, vol. 1, III, § 8.3., pp. 331-332; IV, § 52.23, p. 667

- (a) EWA IV, s.v. *grīs*, col. 641, lín. 33; EDPG, s.v. **grīsa-*; DEW, s.v. *Greis*
(b) LIV, s.v. **ǵ^her-*, p. 177; IEW, s.v. 3.**ǵher-*, **ǵherǝ-*, **ǵhrē-*, pp. 441-442; EWA IV, s.v. *grīs*, col. 641, lín. 40

---

⁶ Nota del GMLC, s.v. *grisuus*: “Amb relació al significat del subst. *griseum* / *grisium* / *grisum* (*pellis animalis cuiusdam quod uulgo ‘uair’ galli appellat griseum*) i al funcionament com adj. (*de griso* o *de pellibus grisis*) en documentació llatino-cristiana i monacal de domini lingüístic no català, cf. DuCange, s.v. *griseum*, i MLLM, s.v. *grisuus*.”

1. TESTIMONIS DOCUMENTALS

gont-fano, -onis [pl. gonfanones, gontfanones, gonfanonos; ? giramfanos]²

pendó, estandard processional: **971** (?) orig., DipOsona 1106, p. 803 (Junyent, *DipVic* 413, p. 347; *inventari d'objectes litúrgics*): hic est breuis de ipso paramento de Sancto Petro. Id sunt ... corporales .v. et cruxina .i., amictos lineos .ii. ... ampulla cum balsamo .i., gonfanones³ .vi., botarigo de stagno .i. **979** (còpia) DipOsona 1288, p. 928 (Junyent, *Oliba Dip.* 3, p. 7; *inventari del tresor del monestir de Ripoll, a la mort de l'abat Guidisclé*): inuentaue sunt hec in sacrario, scilicet ... tapecios .iiii., et alium tapecium minorem, matrafos .iiii., checouos .iii., facistergios meliores opertos cum serico .v., gontfanones .iii., ex palleo .ii. cum suas cruces argenteas, et alios .iii. operatos. **1040** còpia posterior al s. XVIII, Ordeig, *Dotalies* 163, p. 92 (Baraut, *ActUrgell* 48, Urgellia 1, p. 119; *consagració de l'església de Sant Sadurní de Tavèrnoles*): ornamenta altaris ... dalmatica .i. ... stolas .iii., manipulos .ii., giramfanos .ii., conchas .ii. **1086** Ordeig, *Dotalies* 209, p. 192: planedas .v. et alia austurino optima et camissos .iiii. ... stolas .vi. et cintas .ii. et gonfanonos .xv.

2. FORMES ROMÀNIQUES MÉS PROPERES

Cat.m. *ganfanó, gonfaló, gomfanó* > cat. *gamfaró*; occ.m. *gonfanon, gonfainon, gonfairon*; fr.m. *gonfanon, conferon, gonfalon* > fr. *gonfalon*; esp. *gonfalón, confalón* > port. *gonfalão*; it. *gonfalone, gonfanone*, sic. *kunfaluni*, ven. *konfalon*, piem. *konfalon*.

3. ESTUDI ETIMOLÒGIC

El terme *gontfano* 'pendó, estandard processional' és segurament la forma llatinitzada del mot cat. *gomfanó*, el qual, al seu torn, procedeix del frc. **gundfano* 'estandard (de lluita)'. Niermeyer documenta el mot ll.m. *guntfano* als ss. IX-XI en

¹ Cf. s.v. **fan-*.

² Només es recullen aquests testimonis en tota la documentació del GMLC.

³ Només es recullen aquests dos testimonis de *gonfanones* en tota la documentació del GMLC: **971** (?) orig., DipOsona 1106, p. 803 (Junyent, *DipVic* 413, p. 347; *inventari d'objectes litúrgics*). **1008** (còpia) Junyent, *Oliba Dip.* 37, p. 44 (*inventari del tresor del monestir de Ripoll, a la mort de l'abat Seniofré*).

documentació monacal de domini lingüístic no català. En efecte, veiem com en la nostra documentació el terme, originàriament bèl·lic, s'especialitza en àmbit litúrgic. Observem que la /u/ àtona travada davant de nasal s'obre en /o/ per influència de la /a/ tònica de la síl·laba següent:^(a) frc. *gundfano /gontfáno/; així mateix, assenyalem l'ensordiment de la /d/ en /t/ davant la /f/. Així mateix, observem que, en la forma cat. *gomfanó* (< *gonfanó < *gontfanó), la dental etimològica /d/ (representada gràficament per -t-, com hem dit més amunt) ha estat assimilada per influència de la nasal /n/ precedent, a causa de la proximitat del punt d'articulació d'ambdós fonemes, i després ha estat assimilada homòrgnicament per la /f/ següent, de manera que esdevé una nas. bilab. labiodent. /m̥/ (representada gràficament per -m-). Els pl. *gon(t)fanones* i *gonfanonos* (< sing. ll. *gonfanon-us) són llatinitzacions del pl. rom. *gonfanons*. D'altra banda, la forma pl. ?*giramfanos*, en un context que fa referència a ornaments litúrgics, potser cal ésser considerat com una transcripció deformada del cat.m. *gamfanó* < *gomfanó*.

Finalment, volem assenyalar que el terme frc. *gundfano 'estendard (de lluita)' es compon de dos elements: d'una banda, frc. **gund-* 'lluita, combat', i, d'una altra banda, frc.*fano 'tros de drap, bandera' (v. s.v. **fan-*).

La forma frc. **gund-* (en el terme compost frc. *gund-fano) 'lluita' deriva del pgerm.^(b) **g^(u)unþi-* : *g^(u)undi-* 'id.' (cf. a.a.a. *gunda* 'id.', a.angl. *gūð* 'id.', a.s. *gūdea* 'id.'; a.n. *gunnr*, *guðr* 'id.'; germ.or. 'id.', però apareix, llatinitzat, només en antropònims, com ara *Gunthi-* i *Gundi-* [*Gunthigis*, *Gunthimer*, *Gunthiricus*, *Gundibadus*, *Radagundis*]).

El pgerm. **g^(u)unþi-* : *g^(u)undi-* 'lluita', al seu torn, es remunta al pie.^(c) **g^{uh}n-tih₂-* 'id.', a partir de l'arrel verbal pie. **g^{uh}en-* 'colpejar' (cf. hit. *kuenzi*, *kunanzi* 'colpejar, matar'; vèd. *hánti* 'id.'; pers. *zadan*, *zan-* 'lluitar, colpejar'; gr. *θείνω* 'colpejar'; ll. *de-fendo* 'rebutjar'; a.irl. *gonaid* 'ferit, mort'; a.esl.ecl. *goniti* 'empènyer, caçar').

REFERÈNCIES

- DCVB VI, s.v. *gamfaró*
 DECat IV, s. v. *gonfanó*, p. 564b, lín. 30 ss.
 DuCange IV, s.v. *guntfano*
 FEW XVI, s.v. *gundfano
 Gamillscheg (1970), I, II, § 118, p. 280
 Glossari lul·lià, s.v. *gamfanó*
 Mackel, pp. 22, 148, 167
 MLLM, s.v. *guntfano*
 REW núm. 3918
 Stotz, vol. 1, III, § 28.10, pp. 399-400

- (a) Franck, § 21.1, p. 31
- (b) Schaffner (2001), pp. 458-462; EWA IV, s.v. *gunda**, col. 685, lín. 20; EDPG, s.v. **gunḫi ~ *gunḫijō-*
- (c) LIV, s.v. *g^hhen-*, p. 218-219; IEW, s.v. 2. **g^hhen-(ə)-*, pp. 491-493; EWA IV, s.v. *gunda**, col. 685, lín. 24, 44

*gut(t)-

1. TESTIMONIS DOCUMENTALS

gothus (gotus, godus) [pl. gotos, gotorum]¹

'got' (noció substantiva), gentilici: **844** DCBarcelona 1, p. 185 (*precepte de Carles el Calb*): notum sit omnium sancte Dei Ecclesie fidelium ... partibus Aquitanie, Septimanie siue Ispanie ... gotos siue ispanos intra Barchinonam, famosi nominis ciuitatem. **878** MEBarcelona 1, p. 29 (*el rei Lluís el Tartamut confirma drets i possessions a l'Església de Barcelona*): agrum situm prope ciuitatem Barchinonam que actenus godus² nomine Recosindus de potestate Iohannis episcopi tulit et absque lege tenuit. **986** DipCardona 7, p. 64 (*Borrell II, comte de Barcelona, Girona, Osona i Urgell dóna llei, seguretat i alliberament al castell de Cardona*): et stabitis in dilectione Dei in legem directam et iusticiam rectam ... secundum canonem et legem gotorum.

gothicus (en el sintagma lex gotica)

'got' (noció adjectiva), gentilici: **1016** DipCardona 12, p. 72 (*el vescomte Bermon demana la prova de l'aigua bullent per a demostrar la propietat d'uns alous*): ego Bermundus rogando, arcessito Ansefredo, iudice, secundum lege gotica et nostra, predictus Sendredus manu missa in caldaria ... cunctis qui aderant presentibus, ipsius seuissima furta est reuelata. **1032** AcomtalPerg II 223, p. 560 (*judici*): et predicti Gondeballus feciset ad ipsa kanonika sicut constitutum est in lege gotica. **1086** Marquès, *Dipl. Sant Daniel de Girona* 26, p. 85: filia nostra nomine Guilla quam accipis in coniugium secundum gotice legis decretum).

2. FORMES ROMÀNIQUES MÉS PROPERES

Cat. *got*, *goda*, occ. *gòt*, -a, fr. *goth*, -e; esp. *godo*, -a, port. *godo*, -a; it. *godo*, -a.

Cat. *gòtic*, -a, occ. *gòtic*, -a, fr. *gothique*; esp. *gótico*, -a, port. *gótico*, -a; it. *gotico*, -a.

¹ Només es recullen aquests testimonis en tota la documentació del GMLC.

² Només es recullen aquests dos testimonis de *godus* en tota la documentació del GMLC: **878** MEBarcelona 1, p. 29 (*el rei Lluís el Tartamut confirma drets i possessions a l'Església de Barcelona*). **1056** AcomtalPerg II 477, p. 885 (*Ramon V, comte de Pallars Jussà, dóna a la seva esposa el castell de Mur*).

3. ESTUDI ETIMOLÒGIC

Els termes ll. *Gothus* (substantiu, gentilici de lloc) ‘got’ i ll. *goth-icus* (adjectiu, derivat de l’anterior) ‘gòtic’ entraren en el llatí tardà, procedents del gr. Γόθος ‘got (poble)’. En grec, de fet, trobem els termes Γόθοι i Γουθῶνες (> ll. *Gothones*) ‘gots (poble)’, en plural, provinents, al seu torn, del gòt. *Gutans ‘got’ (cf. long. **gauta-* ‘id.’), que podem relacionar amb el gòt. documentat *Gut-þiuda* ‘poble got o dels gots’,³ (a) que podem remetre al pgerm. **gut(t)ōn-* ‘vessar’, ‘engendrar’.⁴

Ara bé, els termes *gotus* i *goticus* que trobem en la documentació del GMLC segurament són la llatinització dels termes cat. *got*, *goda* i cat. *gòtic*, *-a*, respectivament. Resulta especialment interessant la forma *godus*, en què s’aprecia la sonorització de l’ocl. /t/ intervoc., que és un fenomen característic del romanç català, de manera que ens trobem davant d’un terme llatí medieval que es comporta segons la fonètica de la llengua romànica vernaclea.

El pgerm.^(c) **gut(t)ōn-* ‘vessar’, ‘engendrar’⁵ (cf. a.a.a. *gōzōn?* ‘escolar-se’; a.n. *gota* ‘engendrar’), que remet al verb fort pgerm.^(d) **geute/a-* ‘vessar’ (cf. a.a.a. *giozan* ‘vessar, mesclar, fondre’ > al. *gießen* ‘vessar’, b.a.m. *gēten* ‘id.’, neerl.m. *gieten* ‘id.’ > neerl. *gieten* ‘id.’, a.angl. *gēotan* ‘vessar, fluir’, a.s. *giotan* ‘vessar’, a.fris. *giata*, *jāta* ‘id.’; a.isl. *gjóta* ‘id.’ > isl. *gjóta* ‘id.’; gòt. *giutan* ‘vessar’, ‘escampar llavors’).

La forma pgerm. **geute/a-* ‘vessar’, al seu torn, es remunta al pie.^(e) **ghéy-* ‘id.’ (cf. a.i. *juhóti* ‘vessar’, ‘sacrificar’; gr. *χέω* ‘vessar’; ll. *fundere* ‘vessar, fondre’; toc. A *kuş* ‘vessar’, ‘sacrificar’, toc. B *kuşäm* ‘id.’).

³ *Gautr* és un dels noms del déu suprem del panteó nòrdic, Odín, i l’epònim del qual té reflexos ancestrals entre els pobles germànics (és el mateix cas d’Yngvi i els ingaevons). Diverses tribus germàniques reben el seu apel.latiu del mateix nom, com ara els gautar (gautes, gutans o gots) i guts (gotlandesos, habitants de l’illa de Gotland). Els noms *gauta*, *got* i *gut* estan íntimament relacionats, tal com demostra el lingüista Andersson^(b), el qual, tot partint del pgerm. **gaut-* i **gut-* (en dos graus apofònics, respectivament) ‘vessar, fondre’ (suec *gjuta* ‘id.’, dan. *gyde* ‘id.’, al. *gießen* ‘id.’), postula que els termes pgerm. *gaut-oz i *gut-an-iz serveixen per designar les tribus com a ‘fonedores de metall’ o ‘forjadores d’homes’: d’una banda, *gauta* provindria del pgerm. *gaut-oz, mentre que *got* i *gut* procedirien del pgerm. *gut-aniz.

⁴ Nota del GMLC, s.v. *gothus*: “En la documentació estudiada, el m. *godus*, f. *goda*, apareix en antropònims, p.ex.: **932** CEGirona p. 110b (Marquès I 41, p. 123): *Godus presbiter qui hanc cartam uendicionis scripsi*. **959** DipOsona 826, p. 626: de parte orientis in ipsa kasa de Godo. **986** Puig i Ustrell, *Dipl. St. Llorenç del Munt* 68, p. 722: *ego Goda et filiis meis ... uinditores sumus tibi Espanesindo emtore*. **1010** Junyent-Ordeig, *DipVic* 720, p. 67: *signum Guifredus. signum Guandalgodus. signum Fruiane*. – D’altra banda, les referències a la *lex gothorum* (escrit *gotorum* o *gottorum*) o a la *lex gothica* (escrit també *gotica*, *goticha*) són freqüents.”

⁵ Subratllem que la forma pgerm. **gut(t)ōn-* ‘vessar’ no té cap relació amb el terme ll. *guttus* (< ll. *gutta* ‘gota’) > cat. *got* ‘vas de vidre, metall, etc., generalment de forma cilíndrica o lleugerament cònica, sense peu, que serveix per beure’, malgrat la similitud fonètica i semàntica, fruit exclusiu de la casualitat; ens trobem, doncs, simplement davant d’un cas de paronímia.

REFERÈNCIES

DCVB VI, s.vv. 2.*got*, *goda*, *gòtic*, *gòtica*
DuCange IV, s.v. *Goti*
EWA IV, s.v. *gôzôn*
FEW XVI, s.v. *Gut-piuda*

- (a) Pfeiffer, EWD, s.v. *gothisch*
- (b) Andersson, Thorsten. (1996) “Göter, goter, gutar” en *Journal Namn och Bygd*, pp. 5-21;
(2012) “Der nordgermanische Sprachzweig” en *Altertumskunde...*, pp. 228-229
- (c) EWA IV, s.v. *gôzôn*, col. 567; EDPG, s.v. **gut(t)ōn-*
- (d) EWA IV, s.v. *giozan*, col. 358 lín. 31 ss.; EDPG, s.v. **geutan-*
- (e) LIV, s.v. *?ġ^heud-*, pp. 179-180; IEW, s.v. **ġ^hheud-*, p. 448; EWA IV, s.v. *giozan*, col. 359, lín. 1

*χals- + *berg-

1. TESTIMONIS DOCUMENTALS

als-bergum (alsberg, alsberga, alsbergio, alsebergo, alsibergo, alispergum, alsperg, asberg, asbergo, auzberg) [*pl.* alsbergos, alsbergs, alspergos]

espècie de lloriga feta de malles teixides: **951** Iun. 6, ACUrgell, perg. orig.: ... ad Donuczo pollino I et asbergo I. **981** (orig.) CSCugat I 136, p. 113: et inter suum cauallum et suum alsbergum et alium suum abere reddere iussit ad Bono Filio mancosos L coctos et V cacminos, et iussit reddere alios suos debitos. **1058** CSCugat II 611, p. 277: donetis ... meum alsbergio. **994** Baraut, *DocUrgell* 238 (Urgellia 3, p. 70): et ipsum meum cauallum nigrum et ipsum meum alispergum uindere facite. **981** CSCugat I 139, p. 117: et a predicto fratri suo elemosinario iussit eum dare suo alsibergo, et predicto domum s. Cucufati iussit dare ipsum suum cauallum cum suas armas. **1039-1049** LFeud. I 146, p. 142: Richardus Altemir per IIII^{or} milia solidos ualentes octuaginta uncias ami boni in auro et argento et kauallis et mulis et alsbergs, et Arnallus Miro similiter. **1054** LAntiq. II 344, f. 115 (Mas 672): et concessit suum asberg ad filium suum Bernardum. **1063** ACA Ramon Berenguer I, n. 281: quadraginta uncias auri de moneta barchinona de decimo en uncia, aut en unciadas en chauallos et in mulos et en alspergos a precium de IIII^{or} homines. **1063** CSCugat II 634, p. 300: concedo uindere ipso meo kauallo ... et alsberga I et uindere faciatis et ipsum precium pro anima mea. **1069** LFeud. I 174, p. 184: predictus Miro aut Petrus Vdaldi stent assidue in predicto castro ... cum predictis uigintis optimis caballariis bene inchaulcatos et armatos de bonos chaballos de bonos alsbergos et elmos et de aliis bonis armis. **1085** Miret, *Organyà* 130, p. 533: et ipsum alsperg que abeo de ipso comite. **1164** ACA Alfons I, n. 21: emprestamus uno auzberg et unas braoneras et sua barbadora et son gant.

2. FORMES ROMÀNIQUES MÉS PROPERES

Cat.m. *asberch* > cat. *asberg*, cat.m. *ausberch* > cat. *ausberg*; occ.m. *ausberc* > fr.m. *osberc*, it.m. *usbergo*, *osbergo*; fr.m. *hausberc*, *halberc* > fr. *haubert*.

3. ESTUDI ETIMOLÒGIC

El terme *alsbergum* ‘asberg’ és segurament la llatinització del rom. *alsberg* ‘id.’, que, al seu torn, procedeix del frc. **halsberg* ‘allò que protegeix el coll’, ‘protecció del coll’.

En primer lloc, observem, en el pas del frc. **halsberg* a la forma *alsberg*, el fenomen fonètic següent: en frc. la *h-* representa inicialment /h/ (amb una simple aspiració, que només el fr. conserva), que des de bell antuvi s’emmudeix.^(a)

D’altra banda, pel que fa a la *-p-* de la variant testimoniada *als-perg* (llatinitzada com a *alis-pergum*) podria estar reflectint una pronúncia marcadament germànica, probablement fràncica o longobarda,^{1, (b)} efectivament, en frc. hi ha una alternança gràfica de *-b-* i *-p-*, com a reflex de l’articulació ensordida de /b/;^(c) així mateix, la *-i-* s’ha d’interpretar com una vocal epentètica (amb simple valor fonètic), per facilitar la pronunciació de la síl·laba travada *als-* davant de *-s* i, doncs, atenuar-ne la tensió articulatòria (cf. també les formes llatinitzades *als-e-bergum* i *als-i-bergum*, en què apareix, respectivament, la vocal epentètica *-e-* i *-i-*).

Finalment, el terme rom. *alsberg* (pl. *alsbergs*), que trobem llatinitzat com a *alsbergum* (pl. rom. *alsbergos*), *alispergum*, (pl. *alispergos*), *alsbergium*, *alsebergum*, *alsibergum*, acabarà donant en cat.m. *asberch* > cat. *asberg* (que ja trobem llatinitzat com a *asbergum*). Quant l’evolució de la forma documentada rom. *alsberg* fins arribar a la forma cat.m. *asberch* > cat. *asberg* [-k] (llatinitzada com a *asbergum*), aquesta palesa la desaparició de la /l/ en síl·laba travada com a resultat d’un procés de relaxació de la tensió articulatòria; pel que fa a la evolució de la forma testimoniada rom. *auzberg* fins arribar a la forma cat.m. *ausberch* > cat. *ausberg* [-k] (cf. occ.m. *ausberc* i àdhuc fr.mod. *haubert*), convé assenyalar la vocalització de la /l/ travada (la qual devia ja devia estar velaritzada [ʎ]). A més a més, consignem la forma *alsberga*, que podem interpretar com a feminització d’*alberg* potser sobreentenent la noció de ‘cota’, encara que no descartem que la *-a* també pugui ser fruit més aviat d’una confusió o contaminació amb el mot *alsberga* (v. s.v. **χar- + *berg-*), a causa de la similitud fonètica entre els dos termes.

---

¹ J. Coromines., DECat. I, s.v. *asberg*, ofereix l’explicació següent: “*pergan* per *bergan* és forma dialectal de l’oberdeutsch [*sic* = i.e. l’antic alemany meridional o superior, que és un dial. de l’a.a.a.] i podria venir de cavallers d’origen longobard o bàvaro-alamànnic, com els que no devien ser rars en aquests ordes; tanmateix podria ser també que darrere la combinació de sorda forta, amb *s* recolzada, hi hagués ensordiment fins en certs parlars fràncics i baix-alemanys (llavors la preferència que els escriptors donen a la forma amb *-b-* fóra potser causada per influència més gran, en aquests, de formes llatinitzades)”.

Així mateix, Coromines (v. s.v. cat. *asberg* ‘cota de malles que cobria fins al cap’) afirma que el terme català ve del germ. *halsberg (*sic*), bo i matisant que es tracta d’un compost de germ. *hals ‘coll’ i germ. *bergan ‘cobrir, protegir’; però no especifica si l’ètim germànic és fràncic, cosa que sembla força segura, com veurem a continuació. Un document de màxima rellevància per a l’estudi de la llengua fràncica, ja que, de fet, és l’única font directa conservada (els *Altdeutsche Gespräche*, text conegut també com a *Pariser Gespräche*, a causa de la procedència del manuscrit),^(d) aporta la prova que demostra que *als-berg* és sens dubte fràncic, bo i basant-se en el primer membre del compost, a saber: la forma ac. sing. masc. frc. *als* (cf. a.a.a. *hals*), glossada en ll. com a ‘collus’, de la qual Haubrichs i Pfister fan una interpretació fonològica que els indueix a pensar que en la llengua de l’escriptor, i.e. fràncic, no es devia ja pronunciar el so germànic [h-],^(e) i és precisament amb aquesta pronúncia que les llengües gal·loromàniques han heretat el terme (llevat del francès medieval, que ha conservat l’aspiració de la /h/ germ.).

Així, doncs, concloem que el terme rom. documentat *alsberg* procedeix del frc. (*h*)*als-berg*, que està constituït per dos elements: d’una banda, pel frc. (*h*)*als* ‘coll’, i, d’una altra banda, pel frc. *-berg* ‘protecció’.

El terme frc. (*h*)*als-berg* ‘allò que protegeix el coll’, ‘protecció del coll’, com hem dit suara, es descompon en dos membres, a saber: frc. (*h*)*als-* i frc. *-berg*.

D’una banda, tenim el terme frc. (*h*)*als-* ‘coll’, que deriva del pgerm.^(f) **χalsa-* ‘id.’ (cf. a.a.a. *hals* ‘id.’, neerl.m. *hals* ‘id.’, a.angl. *h(e)als* ‘id.’, a.fris. *hals* ‘id.’; a.n. *hals* ‘id.’; gòt. *hals* ‘id.’).

El terme pgerm. **χalsa-* ‘coll’, al seu torn, es remunta al pie.^(g) **k^wolso-* ‘id.’ < *kwelo-s < **k^welh₁*^(h) ‘girar’ (cf. a.i. *cakrá-* ‘roda’; ll. *colere* ‘conrear’; gr. *πέλομαι* ‘moure’s’; a.esl.ecl. *kolo* ‘roda’; lit. *kāklas* ‘coll’).

D’una altra banda, el terme frc. *-berg* (de gènere neut., que, en llatinitzar-se, conserva) ‘protecció’ deriva d’una forma pgerm.^(h) **berg-an-* ‘protegir’ (cf. frc. *bergin* ‘amagar’, a.a.a. *bergan*, *gi-bergan* ‘protegir’ > al. *bergen* ‘salvar, rescatar’, a.angl. *beorgan* ‘escatimar’, a.s. *gi-bergan* ‘protegir’, fris.occ. *bergje* ‘id.’; a.n. *bjarga* ‘salvar, ajudar’; gòt. *baírgan* ‘protegir’).

El terme pgerm. **berg-an-* ‘protegir’, al seu torn, es remunta al pie.⁽ⁱ⁾ ?**b^herg^h*- ‘observar’, ‘guardar, conservar, preservar’ (cf. rus *beréč* ‘guardar, acreditar, tenir cura, estalviar’; lit. reg. *bìrginti* ‘estalviar’).

REFERÈNCIES

DVCB II, s.v. *asberg / ausberc*
DECat. I, s.v. *asberg*
DuCange IV, s.v. *halsberga*
EWA IV, s.vv. *hals*; *halsâdra*, esp. col. 780, lín. 29-44; I, s.v. *bergan, pergán*
FEW XVI, s.v. **halsberg*
Gamillscheg (1970), I, II, § 120, p. 285
Mackel, pp. 71, 81, 132, 147, 153, 174, 178
MLLM, s.v. *halsberga*
REW núm. 4009
Rodón, s.v. *alsberg, albergum, alsibergo*
Vitali, s.v. *osberjoz*, pp. 552b-553a

- (a) Franck, § 104, p. 138
- (b) Sabatini, *Riflessi linguistici della dominazione longobarda*, pp. 99-100: long. **haripergo* < gòt. **haribergo*
- (c) Franck, § 77, pp. 95-96
- (d) Gusmani, “Altdeutsche Gespräche: testo e glossario”, *IL*, XXII, 1999, pp. 129-174, esp. pp. 136, 159.
- (e) Haubrichs, “*In Francia fui*”, pp. 21-22
- (f) EWA IV, s.v. *hals*, col. 778, lín. 5, 31-35; EDPG, s.v. **halsa-*; Ringe, p. 95; DEW, s.v. *Hals*
- (g) LIV, s.v. **k^welh₁*, pp. 386-388; IEW, s.v. 1. **k^uel-*, **k^uelø-*, pp. 639-640; EWA IV, s.v. *hals*, col. 778, lín. 36-45
- (h) EDPG, s.v. **bergan-*; Sousa Costa, p. 264; DEW, s.v. *bergen*; EWA I, s.v. *bergan, pergán*, col. 554-555
- (i) LIV, s.v. **b^herg^h-*, p. 79; EWA I, s.v. *bergan, pergán*, col. 555, lín. 44; IEW, s.v. **bhergh-*, p. 145

1. TESTIMONIS DOCUMENTALS

ar-bergum (arberg, albergum)

1 – *alberg, edifici o lloc en què una persona troba resguard*: **1065** Miret, *Terrassa* 137, p. 503: afrontat predicto alode ... de circi in ipso arberg uel in alode comunis de te uel de tuis heredibus. **1071** Miret, *Terrassa* 141, p. 504: afrontat ... de circi in ipso arbergo qui fuit de condam Geriberti uel in alaude comunis de nos uel nostris heredibus.

2 – *dret d'hostalatge o la compensació en espècie que es percep a canvi*: **1114** (orig.) CSCugat III 822, p. 25: et non liceat nobis nec alicui persone ex propinquis nostris ibi aliquid ulterius querere nec albergum nec censum aliquem apprehendere in eodem manso de Fexes.

albergeria (albergaria)

edifici o lloc destinat a servir d'allotjament transitori o temporal, asil: **1068** (cop. s. XIII) Baraut, *DocUrgell* 816 (Urgellia 6, p. 177; *publicació sacramental del testament del sacerdot Isarn*): dimisit ... ad Bonumfilium presbiterum ... guadenga I meliore simul cum alio plomaco. Et ad albergeria in ipsa Sede dimisit drapo I de ipsos qui erant in ipse (*sic*) Sede. **1185** Baraut, *DocUrgell* 1794 (Urgellia 10, p. 301; Baraut, *CartAndorra* I 81, p. 230): ego Raimundus de Falguera, miles et uallis Andorre uicarius, dono ... decimum totum de omnibus rebus et omnia alia que habemus et habere debemus in manso Petri Raimundi de Seuz qui iam fuit et de suis, ospicio uidelicet Sedis, quod uocatur albergaria ad uoluntatem eorum qui eum rexerint per cuncta secula faciendam.

alberga, arberga

1 – *dret d'allotjament i exercici d'aquest dret*: **1024** (orig.) CSCugat II 495, p. 146: donent anuatim ad ipssum abbatem alberga cum duos socios et unum armigerum.

2 – *tribut o compensació amb què se satisfà el dret d'hostalatge*: **a** – *es menciona juntament amb altres exaccions pecuniàries*: **1010** Valls Taberner, *Pallars i Ribagorça*, p. 39: quantum inter istis terminis laborare uel acquirere potuerint omnes

habitantes de predicta uilla, soluo eis bannum et decimas et primicias et oblationes et sepulturas et placitos et paradas et albergas et censum et seruicium. **ca. 1059** ACA Ramon Berenguer I, n. 38 s. d. (*ed. Carreras Candi, Lo Montjuich*, ap. 19, p. 408): et prescripti iudices iudicauerunt quod illa omnia que predictus Miro et uxor sua et filii eorum et illorum homines emparauerunt et per arberga haphrederunt et acaptauerunt et tulerunt ... predictus Miro recognoscat ipsos emparaments et ipsa omnia que ipse Miro et uxor sua et filii eorum et illorum homines habuerunt de ipsa arberga et de ipsos acaptas et de ipsas toltas. **b** – *s'indica l'equivalència en espècie*: **1075** Miret, *Antig text*, p. 12: per ipsa alberga, sesters II de ciuada cumulos ad legitimum sestarium de ipsa uilla et fogaces X.

arbergare (albergare)

1 – *hostatjar-se*: **a** – *especialment en tendes de campanya ([gairebé] acampar)*: **1049** ACA Ramon Berenguer I, núm. 105: predictus namque Reimundus conuenit predicto Bernardo ut cum illo sit in hoste et cum illo alberget cum quatuor cauallarios quantos de ipsa terra idem Raimundus habuerit. **1063** LFeud. I 469, p. 498: conuenit predictus Bernardus ad iam dictum Guillelmum ... ut sit et arberget cum iam dicto Guillelmo aut cum filio suo in hostes et in caualcadas, in ipsas ubi Bernardus Amatus de Claromonte non fuerit aut unum de filiis suis. **b** – *en un poblat*: **1047-1098** ACA Ramon Berenguer I, núm. 33 s. d.: et in alia uice franxit li una uila d Ordao et arbergat (*i. q.* arbergauit) ibi per forcia).

2 – *imposar o exigir albergues (v. supra arberga)*: **ca. 1059** ACA Ramon Berenguer I, núm. 38 s. d. (*ed. Carreras Candi, Lo Montjuich*, p. 406): et in istis sex annis ... Miro et uxor sua et illorum filii et illorum homines infregerunt ... iam dictum iudicium quod prescripti iudices iudicauerunt de ipsis franchedis de Vales, et emparauerunt eas et albergauerunt et placitauerunt ... sine grato et uoluntate iam dicti comitis.

2. FORMES ROMÀNIQUES MÉS PROPERES

Cat.m. *alberch* > cat. *alberg*; occ.m. *alberc*, *auberc*, *alberga* (> fr.m. *alberge*¹ > fr. *auberge*); fr.m. *herberge* > fr. *héberge*; esp. *albergue*, port. *albergue*; it. *albergo*.²

¹ Rohlf's, p. 108, n. 329: el terme fr. *auberge* entra al fr. al s. XV, procedent de l'occ.m.

² Sabatini, pp 99-100: long. **haripergo* < gòt. **haribergo (sic)* > it. *albergo*.

Cat. *alberga*.

Cat. *albergueria*, fr. *haubergerie*.

Cat. *albergar*, occ.m. *aubergar*, occ. *albergar*; fr.m. *herbergier* > fr. *héberger*;³ esp. *albergar*, port. *albergar*; it. *albergare*.

3. ESTUDI ETIMOLÒGIC

El terme *arbergum* ‘alberg, edifici o lloc en què una persona troba resguard’ segurament és la llatinització de la forma rom. *arberg*, la qual, al seu torn, procedeix del gòt. **haribaírgo* [hari'bergo:] ‘campament’, ‘al·lotjament’, tal com ho corrobora Sousa Costa.⁴ Així mateix, constatem⁵ que aquest terme, en la major part de les llengües romàniques, procedeix del gòt. **haribaírgo* (àdhuc fr.m. *alberge*), llevat del francès medieval en què *herberge* (> fr. *héberge*) prové del frc. **heriberga* [heri'berga] (cf. a.a.a. *heriberga* > al. *Herberge*) o frc. *hereberga*.⁶

En primer lloc, en el pas del gòt. **haribaírgo* [hari'bergo:] a la forma rom. *arberg* (i el seu derivat *arbergare* > *alberga*), observem la pèrdua de la /h/ inicial, i, en segon lloc, en la forma llatinitzada *albergum* (i el seu derivat *albergare* > *alberga*, *albergeria*, cf. cat. *alberga*, *albergueria*, respectivament), procedent, de fet, del cat. *alberg*, destaquem el canvi de /r/ a /l/, producte d'una dissimilació de líquides sota la influència de la /r/ de *-berg-* (aquest fenomen fonètic és força habitual a tota la Romània).^(a)

Coromines (v. s.v.) confirma que el terme cat. *alberg* ‘campament’, ‘al·lotjament’ prové del gòt. **haribaírgo* ‘id.’, tot matisant que es tracta d'un compost del gòt. *harjis* ‘exèrcit’ i gòt. *baírgan* ‘conservar, guardar’.

Així, doncs, concloem que el terme *arbergum* deriva, a través del rom. *arberg*, del gòt. **hari-baírgo* ‘campament’, ‘al·lotjament’, que, al seu torn, està constituït per dos elements: d'una banda, pel gòt. *harj-* ‘exèrcit’, i, d'una altra banda, pel gòt. **-baírgo* ‘protecció’: ‘lloc on es resguarda l'exèrcit’ > ‘campament’ > ‘al·lotjament’ (en general).

Finalment, el terme *arbergare* deriva d'*arberg* mitjançant la des. verb. d'inf. *-are* (que l'adscriu, doncs, a la primera conjug. llatina) > cat. *-ar*; la forma *albergare* palesa que procedeix directament del cat. *alberg-ar*; al seu torn, del cat. *alberg-ar*, en deriva

---

³ Aquesta forma fr.m. no procedeix del gòt. **hari-baírġōn* sinó del frc. **heri-bergan*; Sousa Costa, pp. 266-268; FEW XVI, s.v. *haribergōn*; Gamillscheg (1970), 1, III, § 21, p. 378.

⁴ Sousa Costa, p. 265.

⁵ Maurer, p. 68.

⁶ AHDW, s.v. *hereberga*, p. 142; Sousa Costa, pp. 263-266, esp. p. 263.

alberg-a (aquesta *-a*, morfològicament, prové de la voc. tem. de la primera conjug. i serveix per formar substantius deverbals, cf. p.ex. *paga* < *pagar*), mentre que *arberg-a* deriva de la forma llatinitzada *arberg-are*. Així mateix, el terme *albergeria* /-gería/ és la forma llatinitzada del cat. *albergueria* /-gería/, que és un mot derivat d'*alberg* per mitjà del sufix *-eria* 'establiment professional de' < sufix cat. (*agentis*) *-er* 'professional de' + suf. ll. *-ia* 'institució relacionada amb'; la forma *albergaria* /-gəría/, molt més tardana (de finals del s. XII) ja està reflectint la neutralització de la /a/ i /e/ en posició àtona > /ə/, que constitueix un fenomen característic del cat. oriental.

El terme gòt. **hari-bairgo* 'campament', 'allotjament', com hem dit suara, es descompon en dos membres, a saber: gòt. *harj-* 'exèrcit' i gòt. **bairgo* 'protecció'.

D'una banda, tenim el terme gòt. *harj-* 'exèrcit', que deriva de la forma pgerm.^(b) **harja-* 'id.' (cf. gòt. *harjis* 'id.'; a.a.a. *hari, heri* 'id.' > al. *Heer* 'id.', a.angl. *here* 'id.', a.s. *heri* 'id.', a.fris. *here* 'id.'; a.n. *herr* 'id.' > isl. *her* 'id.').

El pgerm. **harja-* 'exèrcit', al seu torn, es remunta al pie.^(c) **kor-o-* 'guerra' / pie. **korjo-* 'grup d'homes, host' (cf. a.pers. *kāra-* 'exèrcit'; gr. *κοίρωνος* 'capitost'; irl.m. *cuire* 'multitud'; lit. *kārias* 'exèrcit').

D'una altra banda, el terme gòt. **bairgo* 'protecció' (< verb gòt. *bairgan* 'conservar, guardar') deriva de la forma pgerm.^(d) **berg-an-* 'protegir' (cf. frc. *bergin* 'amagar', a.a.a. *bergan, gi-bergan* 'protegir' > al. *bergen* 'salvar, rescatar', a.angl. *beorgan* 'escatimar', a.s. *gi-bergan* 'protegir', fris.occ.mod. *bergje* 'id.'; a.n. *bjarga* 'salvar, ajudar'; gòt. *bairgan* 'protegir').

El pgerm. **berg-an-* 'protegir', al seu torn, es remunta al pie.^(e) **b^herg^h-* 'observar', 'guardar, conservar, preservar' (cf. rus *beréc* 'guardar, acreditar, tenir cura, estalviar'; lit. reg. *birginti* 'estalviar').

REFERÈNCIES

- DCVB, s.vv. *alberg, alberga, albergar, albergueria*
 DECat I, s.v. *alberg*
 DuCange IV, s.vv. *herbagaium, herbergare, herbergegium, herbergeria, herbergiare, herberjagium*
 EWA IV, s.v. *heri*; I, s.v. *bergan, pergan*
 FEW XVI, s.v. **haribergôn*
 GED, s.vv. *harjis, *bairgan*
 Mackel, pp. 12, 14, 72, 90, 149
 MLLM, s.vv. *albergum, albergaria, albergare, haribergum, haribergare*
 REW núm. 4045
 Rodón, s.v. *alberga*
 Sachs, pp. 65, 108
 Sousa Costa, pp. 263-268
 Stotz, vol. 1, IV, § 58.2, p. 674; III, § 23.5, p. 383; 2, VI, § 47.7, p. 290
 VWGS, s.vv. *harjis, bairgan*

- (a) Sousa Costa, p. 264
- (b) EWA IV, s.v. *heri*, col. 972, lín. 45; col. 974, lín. 6. EDPG, s.v. **harja-*. DEW, s.v. *Heer*
- (c) NIL, s.v. **kor-o-*, **kor-jo-*, pp. 440-444; IEW, s.v. **koro-s*, **korjo-s*, pp. 615-616; EWA IV, s.v. *heri*, col. 974, lín. 27-29
- (d) EDPG, s.v. **bergan-*; Sousa Costa, p. 264; DEW, s.v. *bergen*; EWA I, s.v. *bergan*, *pergan*, col. 554-555
- (e) LIV, s.v. **b^herg^h-*, p. 79; EWA I, s.v. *bergan*, *pergan*, col. 555, lín. 44; IEW, s.v. **bhergh-*, p. 145

1. TESTIMONIS DOCUMENTALS

ardimentum¹

pla d'operacions bèl·liques: s. XI (?) Usat. 123, p. 56: eandem compositionem faciat qui fecerit scire sarracenis caualcadas uel ardimentum potestatis uel discoperuerit eum de consilio suo uel de secretis suis.

2. FORMES ROMÀNIQUES MÉS PROPERES

Cat. *ardiment*.

Cat. *ardit*,² occ. *ardit*, gasc. **hardin*; fr.m. *hardi* (> fr. *hardi*) < fr.m. *hardir*; cast.m. *fardido* > esp. *ardido* 'atreuit'; it. *ardire*, *ardito* (calc a partir del fr. *hardi*).

Occ. *enardir* 'atrevir-se', fr. *s'enhardir* 'id.'.

3. ESTUDI ETIMOLÒGIC

El terme *ardimentum* segurament és la llatinització del cat. *ardiment* 'acció audaç de guerra', 'audàcia, valor' (en sentit més general), que, al seu torn, procedeix del frc. **hard* 'dur' < frc. **hard-jan* 'endurir'.

En primer lloc, recordem que en frc. la *h-* representa inicialment /h/ (amb una simple aspiració, que només conserva el francès), que de seguida s'emmudeix,^(a) de manera que així podem explicar l'absència d'hac en el lex. *ard-* del cat. *ardiment*.

Així, doncs, el terme cat. és probablement un derivat de l'inf. **ard-ir* (inusitat)³ 'atrevir-se' mitjançant el suf. ll. *-mentum*, que serveix per formar substantius abstractes; la *-i-* del mot cat. *ardiment* correspon, morfològicament, a la voc. temàtica. El cat.m. *ardit* (cf. occ.m. *ardit*, fr.m. *hardi*) prové, al seu torn, del frc. **hardid*, part. de perf. del verb frc. **hardjan* 'endurir', tesi que també subscriu Coromines (v. s.v. cat. *ardit*).

---

¹ Només es recull un únic testimoni en tota la documentació del GMLC.

² Moll, *Notes...*, p. 168, afirma que el cat. prelit. *ardit* deu ser la substantivació de l'adj. cat. *ardit* 'audaç', que, des del s. XIII, s'emprava amb les accepcions d'empresa guerrera, 'pla d'operacions', 'estratagema', que és com apareix en les traduccions catalanes dels *Usatges*.

³ Convé subratllar que el verb cat. **ardir* 'atrevir-se' no té cap relació etimològica ni semàntica amb el verb ll. *ardere* > cat.m. *ardre* 'cremar' (cf. esp. *arder*).

El frc. **hardjan* ‘endurir’ deriva de l’adj. a.a.a. *hart, herti* ‘dur’ (> al. *hart* ‘id.’), provinent, al seu torn, del pgerm.^(b) **χarđu-* ‘dur’ (cf. a.a.a. *hart, herti* ‘id.’, a.angl. *heard, hard* ‘id.’ > angl. *hard* ‘id.’; a.n. *harðr* ‘id.’; gòt. *hardus* ‘id.’).

El terme pgerm. **χarđu-* ‘dur’ es remunta al pie.^(c) **kar-* ‘id.’ (cf. a.i. *krátu-* ‘força’; gr. κρατύς ‘fort’; lit. *kartūs* ‘amarg’).

REFERÈNCIES

DCELC I, s.v. *ardido*, p. 254b, lín. 28
DCVB I, s.v. *ardiment*
DECat I, s.v. *ardit*
DuCange I, s.v. *ardimentum*
EWA IV, s.v. *hart, herti*
FEW XVI, s.v. **hardjan*
Gamillscheg (1970), I, II, § 150, p. 339; III, § 21, p. 378
Mackel, pp. 70, 132, 159
REW núm. 4042
Stotz, vol. 2, VI, § 40.2, pp. 281-282

- (a) Franck, § 104, p. 138
- (b) EWA IV, s.v. *hart, herti*, col. 849, lín. 43; col. 850, lín. 18. EDPG, s.v. **hardu-*. DEW, s.v. *hart*
- (c) IEW, s.v. 3.**kar-*, pp. 531-532

1. TESTIMONIS DOCUMENTALS

ar-i-scara (aliscara)

pena o càstig de caràcter infamant: 1040-1060 Miret, *Organyà* 44, p. 430: emendauit Bernardus Guilelmus per ipsum asaltum quod asalliuit Trasgonza mulier de Onofredi ... et per ipsum asaltum quod fecit Bernardus Guilelmus ad Trasgonza in ipso rego ... debuit Bernardus abere unam feminam qui fuisset de tan bonam legionem quo modo est Trasgonza qui fuit asallita et debuit uenire in sua presencia ad aliscara in sua mansione ad Trasgonza et suos pedes debuit uenire discalcia et in sua cinta unam chonollam debuit aportare. **ca. 1059** ACA Ramon Berenguer I, n. 38 s. d. (*ed.* Carreras Candi, *Lo Montjuich*, ap. 19, p. 405): et prescripti iudices iudicauerunt predicto Mironi ut portet ariscaram ieiunii (*pro ieiunus ?*) de uino predicto comiti tot diebus quot durauerit hostis postquam dixit se non facere escoltguetam.¹

2. FORMES ROMÀNIQUES MÉS PROPERES

Cat.m. *al(i)scara*, occ.m. *al(i)scara*; fr.m. *haschiere*, *haschie*, *hasschee*.²

3. ESTUDI ETIMOLÒGIC

El terme *ariscara* és segurament la forma llatinitzada del rom. *ariscara* (< cat.m. *al(i)scara*, cf. occ.m. *al(i)scara*), que, al seu torn, procedeix del frc. **harmskara* ‘punió de natura deshonorant’.

En primer lloc, observem, en el pas del frc. **harmskara* al rom. *ariscara*, el fenomen fonètic següent: en frc. la *h-* representa inicialment /h/ (amb una simple aspiració, que només el fr.m. conserva), que de seguida s’emmudeix.^(a) En segon lloc, la forma documentada *aliscara* reflecteix directament la llatinització del terme cat.m. *al(i)scara*, el qual presenta una dissimilació de la /r/ etimològica en /l/; així mateix, la *-i-* (amb

---

¹ Nota núm. 3 del GMLC, s.v. *aliscara*: “En la sentència contra Mir Giribert, que citem aquí, de redacció bastant obscura, més que a la pena o al càstig pròpiament dit, sembla que es refereix a la vestimenta, l’objecte o el senyal humiliant que duu el qui suporta la pena.”

² Salrach, “Tradicions jurídiques en l’administració de justícia a l’Edat Mitjana”, p. 85: “en fonts en llengua francesa dels segles XIII i XIV amb les formes *hacie*, *hachie*, *gaschiere*, *haschie*, *hasquie* i *hasché*”.

valor purament fonètic) és una vocal epentètica, que facilita la pronunciació del grup consonàntic -lsc- /lsk/, tot atenuant-ne la tensió articulatòria. En tercer lloc, assenyalem que, de fet, tenim dos processos diferents quant a l'adaptació fonètica del frc. *harmskara (= a.a.a. *harm(i)skara*) al romanç: d'una banda, en cat.m. i occ.m.: frc. *harmskara (= a.a.a. *harm(i)skara*) > *armscara* > *arscara* > cat.m. i occ.m. *alscara* > *al-i-scara*; d'una altra banda, en francès medieval: frc. *harmskara (= a.a.a. *harm(i)skara*) > **har(i)skara* > *harschiera > fr.m. *haschiere* /hafié̃re/.

Coromines, que corrobora la proposta del GMLC, afirma que el baix llatí (*sic*) = ll.m. *harmiscara* (del qual *aliscara*, de fet, en seria una variant amb dissimilació de la /r/ en /l/, com ja hem aclarit més amunt) és un terme derivat de l'a.a.a. *haramskara* (cf. a.b.a. *harmskara*), compost de dos elements, ambdós germànics, a saber: d'una banda, el germ. **harm-* 'ignomínia, ofensa, dolor infligit a algú' (cf. a.b.a. *harm* i a.a.a. *haram* 'escarn, ofensa, ignomínia', a.angl. *hearm* 'injúria, ofensa', esc.a. [*sic*] = a.n. *harmr* 'aflicció'), i, d'una altra banda, el germ. ?*-*skara* (*sic*) 'grup d'homes en formació' o bé germ. *-*skāra* 'objecte tallant' (cf. a.a.a. *skāra 'tisora' > al. *Schere* 'tisoires', a.n. *sker* 'escull que romp les onades', suec *skär* 'penya-segat', angloesc. *skerry* 'id.'). Igualment, Sousa Costa fa notar que el terme ll.m. *harmiscara* (amb nombroses variants, com ara:³ *armiscara*, *harmscara*, *haranscara*, *harinscara*, *harniscara*, *harneschara*, *harnschara*, *harneschar*, *hascaria*, *hacheria*, *hachia*) és, de fet, una llatinització de l'a.a.a. *haranscara* (emparentat amb l'a.s. *harmskara*, a.angl. *hearmscearu* i a.fris. *hermskere*), el qual, com hem vist que havia fet Coromines, també el descompon en dos elements, a saber: germ. **harm-* (que, en a.a.a., a causa d'una restricció fonològica, hi desenvolupa una vocal epentètica [a] quan /r/ i /m/ se succeeixen en síl·laba travada, per la qual cosa resulta *haran-*, o bé hi afegeix una vocal epentètica eufònica [i]: *harmis-*)^(b) i germ. *-*skara* (també grafiat sovint *-scara*). D'altra banda, el terme a.a.a. *harm(i)skara*, el podem remetre al verb feble a.a.a. *harmscarōn*, *gi-harmscarōn* 'punir de manera deshonorant'.

Així, doncs, el terme frc. *harmskara 'punició de manera deshonorant', el podem interpretar, doncs, com 'una pena (= punició)' que 'separa / aparta' l'individu, marcant-lo deshonorosament davant la resta del col·lectiu social', cosa que, històricament, va comportar sovint una punició disciplinària de l'exèrcit consistent a portar una sella a

³ Sousa Costa, p. 278; Salrach, "Tradicions jurídiques en l'administració de justícia a l'Edat Mitjana", pp. 85, 98.

l'esquena durant cert temps).⁴ Formalment, el terme frc. **harmskara* 'punió de manera deshonrant' està constituït per dos elements: d'una banda, pel frc. **harm-* 'ignomínia, ofensa, dolor infligit a algú', i, d'una altra banda, pel frc. **-skara* 'separació, tall'.

D'una banda, el frc. **harm-* 'ignomínia, ofensa, dolor infligit a algú', deriva del pgerm.^(c) **χarma-* 'dany, pena' (cf. a.a.a. *harm-* 'id.', a.a.m. *harm* 'id.' > al. *Harm* 'id.', a.angl. *hearm* 'id.' > angl. *harm* 'aflicció', a.s. *harm* 'dany, pena', a.fris. *herm, harm* 'id.'; a.n. *harmr* 'dany, pena' > suec *harm* 'id.', isl. *harmur* 'id.').

El pgerm. **χarma-* 'dany, pena', al seu torn, es remunta al pie.^(c) **p̂kor-mo* 'vergonya' (cf. av. *fšarəma-* 'vergonya'; a.esl.ecl. *sramъ* 'deshonor, vergonya' > rus *sórom* 'id.', serb.-cr. *srām* 'id.'), que es remunta al pie.^(d) **pêk-* 'arrencar llana, cabells', 'estirar-se els cabells, renyir' (cf. gr. *πέκω* 'pentinar, tondir'; ll. *pecto* 'pentinar, arromangar'; a.a.a. *fehntan* > al. *fechten* 'lluitar, esgrimir').

D'una altra banda, el terme frc. **-skara* 'separació, tall' (cf. a.a.a. **skāra* 'tisora') deriva del pgerm.^(f) **sker-* 'tallar' (cf. a.a.a. *skeran* 'tallar', 'afaitar', neerl. *scheren* 'afaitar', 'fregar', a.angl. *scieran* 'tallar', 'afaitar', a.s. *skieran* 'id.', a.fris. *skera* 'tallar'; a.n. *skera* 'tallar', 'massacrar').

El pgerm. **sker-* 'tallar', al seu torn, es remunta al pie.^(g) **(s)ker-* 'tallar, dividir, partir' (cf. gr. *κείρω* 'tallar'; umbr. *karu* 'part, porció'; a.n. *skera* 'tallar').

REFERÈNCIES

AHDW, s.v. *harmskara*
 DCVB I, s.v. *aliscara*
 DECat I, s.v. *aliscara*
 DuCange IV, s.v. *harmiscara*
 EWA IV, s.v. 2.*harm*
 FEW XVI, s.v. *harmskara*
 Gamillscheg (1970), I, II, § 113, p. 272
 Mackel, pp. 39, 70, 132, 140
 MLLM, s.v. *harmiscara*
 REW núm. 4052
 Rodón, s.v. *aliscara*
 Sousa Costa, pp. 276-282
 Stotz, vol. 1, III, § 28.3, pp. 397-398; IV, § 53.9, p. 663

- (a) Franck, § 104, p. 138
- (b) Sousa Costa, pp. 278-279
- (c) EWA IV, s.v. 2.*harm*, col. 835, lín. 43; col. 836, lín. 29. EDPG, s.v. **harma-*. DEW, s.v. *Harm*
- (d) EDPG, s.v. **harma-*; DEW, s.v. *Harm*
- (e) LIV, s.v. 1. **pêk-*, p. 467; IEW, s.v. 2. **pêk-*, p. 797; EWA IV, s.v. 2.*harm*, col. 836, lín. 39-40
- (f) EDPG, s.vv. **skeran*, **skēra-*; DEW, s.v. 1. *Schar*
- (g) LIV, s.v. 2. **(s)ker-*, pp. 556-557; IEW, s.v. 4. **(s)ker-*, **(s)kerə*, **(s)krē-*, pp. 938-940

⁴ Quetglas, "Les gestes juridiques dans les documents latins de la Catalogne au Moyen Âge", p. 523.

1. TESTIMONIS DOCUMENTALS

astus¹ [*pl.* *astis*²]

*rostidor, ast:*³ **1097** Marca, ap. 313, col. 1197: dono deinceps unicuique clericorum, uice sua ebdomadam tenenti missam canendi, unam peciam carnis et unum panem et mitgeriam unam uini et unum astum, dum hic ero et stabo. **1183** ACA Alfons I, n. 353 (*cit.* Balari, *Orígenes*, p. 570): transierunt per Tarragam et dispensauerunt in pane et uino et carne in astis, mane in prandium, VII solidos.

2. FORMES ROMÀNIQUES MÉS PROPERES

Cat. *ast, asta*, occ.m. *ast, aste*, fr.m. *haste*, fr. *hâte(let), hast(e), haster*; esp. *asta* > esp. *astil*, port. *hasta*; it. *asta*.

3. ESTUDI ETIMOLÒGIC

El terme *astus* ‘rostidor, ast’ segurament és la llatinització del cat. *ast*, que, al seu torn, procedeix del cat. *ast* ‘rostidor’, provinent, al seu torn, del frc. *harst* ‘rostidor, ast’ (cf. a.a.a. *harst* ‘id.’, documentat també a partir del s. XI).

En primer lloc, observem que en frc. la *h-*, que representa inicialment /h/ (amb una simple aspiració, que només el fr. conserva), la qual de seguida s’emmudeix: /arst/.^(a) En segon lloc, en el terme cat. *ast* la /r/ del frc. queda assimilada per la /s/, com a

¹ Només es recull un únic document en tota la documentació del GMLC.

² Només es recullen dos testimonis d’*astis* en tota la documentació del GMLC: **1183** ACA Alfons I, n. 353 (*cit.* Balari, *Orígenes*, p. 570; **1183** Bisson, *Fiscal accounts* II 50, p. 118, lin. 8). **1185** PrivTàrrrega 5, p. 38 (**1185** CPoblación I 176, p. 244).

³ Nota del GMLC, s.v. *astus*: “En els passatges que se citen, especialment en el primer, *astus* potser és emprat amb el significat de ‘tros de carn que es pot rostir d’una vegada’ o ‘tros de carn rostida’. Amb aquesta accepció apareix en un document de l’any 1182 del Cartulari de Sant Víctor de Marsella (I 223, p. 249, ed. M. Guérard, Paris 1857): «et quicumque habuerit porcum, debet dare duos astos: id est duo crura de porco quem nutriuit; et unum astum uel unum crus habebunt milites, et monachi habebunt aliud (cf. *DuCange*, s. vv. *astus, hasta*)». En el francès antic *haste* es fa servir també amb el significat de ‘carn rostida’ (v. La Curne de Sainte-Pelaye, *Dictionnaire*, s.v. *haste*). Cal tenir en compte, tanmateix, que els asts solien ésser de fusta, a vegades de fusta aromàtica (v. Gay, *Glossaire archéologique* II, p. 14, s.v. *haste*) i que la carn rostida potser se servia sense haver estat separada prèviament de l’ast. Això explica el plural en l’expressió “carne in astis” del document de 1183, que s’ha d’entendre literalment com a ‘carn en els asts’ (millor que ‘carn a l’ast’ o ‘carn en trossos rostits’), i potser també el fet que en el document de 1097 es mencioni l’ast després de les menges que s’havien de proporcionar a l’oficiant cada diumenge.”

conseqüència d'una relaxació articulatòria, ja que en cat. és impossible el grup (-)V + /-rst/ en coda sil·làbica.

Ara bé, Coromines matisa que el terme cat. *ast* 'tija, llançó, pica, pal de pica o llança' prové del ll. *hasta* 'id.',⁴ però que, en l'aplicació especial de la tija per rostir carn, degueren influir-hi, d'una banda, el ll. *assare* 'fer rostir', freq. del ll. *ardēre* 'cremar', i, d'una altra banda, potser el verb germ. **harstan* 'rostir'. Gamillscheg també fa derivar el fr. *hâte* i l'occ.m. *ast* de l'encreuament del a.b.a. *harst* amb el ll. *hasta*. Finalment, el REW (núm. 4062) fila encara més prim en sostenir que l'occ.m. *ast(e)* 'rostidor' procedeix del frc. *harst-jan* 'rostir'; però, malgrat que Wartburg^(b) li va retreure a Meyer-Lübke que, per justificar aquesta etimologia, cal suposar un fr.m. **haster* 'rostir', que no està documentat, no creiem que aquesta proposta s'invalidi, ans al contrari.

Per tant, acceptem que el terme ll.m. *astus* 'rostidor, ast' deriva del cat. *ast* 'tija emprada per rostir carn', el qual, al seu torn, procedeix de la barreja semàntica i lèxica, d'un costat, del ll. *hasta* 'llança', i, d'un altre costat, del frc. *harst* 'rostidor'.

El frc. *harst* deriva del pgerm.^(c) **χarsta-ō(n)-* 'trenat', 'reixeta', 'ast' (cf. a.a.a. *harst* 'ast', a.a.a. *harsta* 'rostit' [subst.], a.a.a. *ga-hurstit* 'rostit' [part.], b.a.m. *harst* 'ast', neerl.m. *harst* 'rostidor' > neerl. *harst* 'rostit', a.angl. *hearste-panne* 'paella per rostir', a.angl. *hierstan* 'rostir', a.s. *harst* 'ast', fris. *harst(e)* 'peça de carn').

La forma pgerm. **χarsta-ō(n)-* 'trenat', 'reixeta', 'ast', al seu torn, es remunta a l'arrel verbal pie.^(d) **k/kerh(t)-* 'trenar'.⁵

REFERÈNCIES

DCVB, s.v. 1.*ast*; tb. s.v. *asta*, 2.*ast*
DECat I, s.v. *ast*
DuCange I, s.v. *astus*
EWA IV, s.v. *harst*
FEW XVI, s.v. *harst*; tb. I, s.v. *hasta*
Gamillscheg (1970), I, II, § 138, p. 315
REW núm. 4061, 4062
Stotz, vol. 1, III, § 9.6, p. 334

- (a) Franck, § 104, p. 138
(b) FEW IV, s.v. *hasta*, p. 393b, lín. 5
(c) EWA IV, s.v. *harst*, col. 847, lín. 34, 45; col. 848, lín. 1-6. Schaffner (2001), s.v. **χurpi* : **χurdi* 'trenat', 'reixeta', 'ast', pp. 462-465; EDPG, s.v. **hurdi-* 'porta de vímet'

⁴ REW núm. 4072, s.v. *hasta*.

⁵ És inversemblant semànticament la forma pie.^(e) **ker(ə)-* 'cremar, escalfar' (cf. a.i. *kūdayāti* 'socarrimat, cremat'; ll. *carbo* 'carbó', ll. *cremo* 'cremo'; a.a.a. *herd* 'forn' > al. *Herd* 'id.'; lit. *kūrti* 'escalfar, let. *ceri* 'pedres roents'), perquè el pgerm. **χarsta-ō(n)-* 'trenat', 'reixeta', 'ast' enlloc no designa un aparell per rostir o cuinar.

- (d) EWA IV, s.v. *harst*, col. 847, lín. 46-47
- (e) IEW, s.v. 3.**ker(ə)*-, pp. 571-572

1. TESTIMONIS DOCUMENTALS

onta¹

afront, vergonya, deshonor: **ca. 1059** ACA Ramon Berenguer I, n.º 38, s.d.; Carreras Candi, *Lo Montjuich*, ap. 19, pp. 404-405: et iamdictus Miro emendet ontam predicto comiti ... iamdictus Miro debet emendare omnia mala et onta que fecit iamdictus Renardo.

2. FORMES ROMÀNIQUES MÉS PROPERES

Cat.m. *onta* (escrit també *honta*); occ.m. *anta, onta*; fr.m. *honte* (> it.m. *onta* i cast.m. *fonta*). Cat.m. *ahontar* ‘afrontar’ (només apareix a Llull i, després, desapareix en cat.).²

3. ESTUDI ETIMOLÒGIC

El terme *onta* és segurament la forma llatinitzada del mot cat.m. *onta* (cf. occ.m. *onta*, fr.m. *honte*), escrit també *honta*, que, al seu torn, procedeix del frc. **haunīpa* ‘escarni’, ‘deshonor, vergonya’.

En primer lloc, convé subratllar que: 1) en frc. la *h-* representa inicialment /h/ (amb una simple aspiració, que només conserva el francès), la qual de seguida s’emmudeix;^(a) 2) en frc. la *-p-* sonava /dh/, per bé que se sol ortografiar *-th-*;^(b) 3) en frc. el diftong /aw/ precedit d’una /h/ ja representava una -ō- /o:/.^(c) En segon lloc, en el pas del frc. **haunīpa* /hó:niða/ a la forma documentada *onta* /ónta/, s’hi observa el fenomen fonètic romànic següent (compartit per l’occità medieval i pel francès medieval): la força de la síl·laba tònica inicial afebleix, fins a eliminar-la, la vocal breu posttònica -ī- /i/.

El subst. frc. **haun-īpa* ‘greuge’ deriva de la forma adj. pgerm.^(d) **χauna-* ‘vil, menyspreable’ (cf. a.a.a. *hōnida, hōni* ‘vil’ > al. *Hohn* ‘id.’, neerl.m. *hoonde* ‘id.’ > neerl. *hoon* ‘id.’, a.angl. *hēan* ‘id.’, a.s.

¹ Només es recullen sis testimonis de *onta*, recollits en aquests tres documents de tot el corpus del GMLC: **ca. 1059** ACA Ramon Berenguer I, n. 38, s.d.; Carreras Candi, *Lo Montjuich*, ap. 19, pp. 404-405. **ante 1155** Chesé, *Àger* 324, p. 639. **1174** Baraut, *DocUrgell* 1682 (Urgellia 10, p. 207).

² Moll, *Notes...*, p.168.

hōn(i)ða ‘escarni’, a.fris. *hānitha*, *hāna* ‘id.’; a.n. *háð* ‘id.’; gòt. *hauns* ‘baix, vil’. El sufix pgerm. **-iþ-a-* serveix per formar substantius abstractes.

La forma pgerm. **χαῦna-* ‘vil, menyspreable’ es pot remuntar al pie.^(e) **kaυ* ‘degradar, humiliar’, que remetria al pie.^(f) *?*k^(u)euk-* ‘torçar-se, encorvar-se’ (cf. sànscr. *kūka* ‘ganxo’; gr. *καυνός*, *κακός* ‘dolent’; a.irl. *cúar* ‘corvat’; lit. *kàuns* ‘vergonya’).

REFERÈNCIES

Bonnassie, *La Catalogne* II, p. 642
DAF, s.v. *honte*
DCVB VI, s.vv. *honta* / *onta*, *hontar*, *hontós*
DECat VI, s.v. *onta*
EWA IV, s.vv. *hōni*, *hōnida*
FEW XVI, s.v. *hauniþa*
Gamillscheg, (1970), I, II, §150, p. 339
Greimas, s.v. *honte*
Mackel, pp. 118, 132, 166
REW núm. 4080
Stotz, vol. 1, I, § 65.6, p. 157

- (a) Franck, § 104, p. 138
- (b) Franck, § 94, pp. 118-122, esp. ap. 4., p. 121
- (c) Franck, § 32, 42
- (d) EWA IV, s.v. *hōni*, col. 1130, lín. 23; EDPG, s.v. **hauna-*; Bammesberger (1990), p. 246; EWA IV, s. v. *hōnida*, col. 1131; DEW, s.v. *Hohn*
- (e) EWA IV, s.v. *hōni*, col. 1131, lín. 19-20; IEW, s.v. **kau-*, p. 535
- (f) LIV, s.v. *?*k^(u)euk-*, p. 359; IEW s.v. 2. **keu-*, **keϋ-* (B.II. **keu-k-*), esp. p. 589

1. TESTIMONIS DOCUMENTALS

elmus (elm-, elm,¹ elme²) [*pl.* elms,³ elmos,⁴ elmus⁵]

casç, 'elm': **970** DipOsona 1078, p. 783: et meo alsebergo et elmo et spata ad filio meo Fruiane, et ipso chaullo cum filio meo et uxor mea in potestate de seniori meo. Et de meo iure in uestro trado dominio et potestate sine blandimentum de nullum hominem. **1024** DACCBBarcelona 371, p. 754: et ipsum as\l/be\vr/g et elme iussit remanere ad Stange. **1030** Baraut, *DocUrgell* 434 (Urgellia 4, p. 140): et iussit dare ad Bernard filio suo ipso suo alsberg et elm et espada. **1045** DipPoblet 3, p. 25: et convenit Petre Vilaberto ad Petro Mir XII kauallarios cum elms et allsbergs in oste et in chaulchada. **1068** PrivTàrrega 3, p. 34: et per hoc ut predictus Miro aut Petrus Udalardi stent assidue in predicto castro Tarrage usque ad venientes quatuor annos cum predictis XX optimis caballariis, bene incavalgatos et armatos de bonos caballos et de bonos allbergos et elmos et de aliis bonis armis. **1095** Alturo, *Sta. Anna* 142, p. 159: et de alium meum auere mobile, ubicunque inueniri potueritis, in primis, antequam diuidatis, persoluite omnem meum debitum, exceptus ipsos alsbergus cum ipsos elmus remaneant ad filiis meis et de muliere mea.

2. FORMES ROMÀNIQUES MÉS PROPERES

Cat.m. *elm* > cat. *elm*, *elme*; occ.m. *elm* (> it. *elmo*); fr.m. *helme, *heaume* > fr. *heaume*; esp. *yelmo*;⁶ port. *elmo*.

3. ESTUDI ETIMOLÒGIC

---

¹ Només es recullen aquests tres testimonis d'*elm* en tota la documentació del GMLC: **1030** Baraut, *DocUrgell* 434 (Urgellia 4, p. 140). **1120** Alturo, *Sta. Anna* 184, p. 206. **1188** Sangés, *DocGuissona* 242, p. 253.

² Només es recull aquest únic testimoni d'*elme* en tota la documentació del GMLC: **1024** DACCBBarcelona 371, p. 754.

³ Només es recull aquest únic testimoni d'*elms* en tota la documentació del GMLC: **1045** DipPoblet 3, p. 25.

⁴ Només es recullen aquests dos testimonis d'*elmos* en tota la documentació del GMLC: **1068** PrivTàrrega 3, p. 34. **1069** LFeud. I 174, p. 184.

⁵ Només es recull aquest únic testimoni d'*elmus* (pl.) en tota la documentació del GMLC: **1095** Alturo, *Sta. Anna* 142, p. 159.

⁶ El terme esp. *yelmo* 'casç, elm' segurament procedeix del gòt. *hilms* 'id.'.

El terme *elmus* ‘casc, elm’, escrit sempre sense hac inicial, és segurament la llatinització del mot cat. *elm* ‘id.’, que, al seu torn, procedeix del frc. **helm* ‘casc’.

Per la seva banda, Coromines (v. s.v. cat. *elm*) afirma que el terme cat. *elm* procedeix del ll.vg. (*sic*, sense donar-ne cap exemple), provinent, al seu torn, del germ.occ. **hëlm*, i documenta la variant fonètica *elme* al segle XIII, data que podem avançar fins a l’any 1024 segons la documentació del GMLC.

Així, doncs, en primer lloc, observem que, en el pas del frc. **helm* al cat. *elm*, la *h*-del frc., que representa inicialment /h/ (amb una simple aspiració, que només el fr.m. conserva) de seguida s’emmudeix.^(a) Així mateix, al costat de la forma cat. *elm*, també trobem documentada la forma rom. *elme*, que, de fet, correspon al cat. *elm* amb la vocal paragògica -e, que segurament devia representar /ə/, la qual té la funció merament fonètica (eufònica) de facilitar la pronunciació de la coda sil·làbica, acabada amb el grup cons. -*lm*. Finalment, al costat de la forma pl. cat. *elms*, també trobem testimoniats els pl. *elmos* (llatinitzat) i *elmus* (que, encara que està llatinitzat, reproduïx la pronunciació del cat. oriental, que es caracteritza per l’afebliment de la /o/ àtona, que esdevé /u/).

El terme frc. **helm* deriva del pgerm.^(b) **xelma-* ‘casc’ (cf. a.a.a. *helm* ‘id.’ > al. *Helm* ‘id.’, neerl.m. *helm* ‘id.’ > neerl. *helm* ‘id.’, a.angl. *helm* ‘id.’ > angl. *helmet* ‘id.’, a.s. *helm* ‘id.’, a.fris. *helm* ‘id.’, long. **helma-*, **helma-z* ‘elm, protecció màgica’; a.n. *hjalmr* ‘casc’; gòt. *hilms* ‘id.’).

La forma pgerm. **xelma-* ‘casc’, al seu torn, es remunta al pie.^(c) **kelmo-* ‘protecció’, procedent de l’arrel verbal pie.^(d) **kel-* ‘ocultar’ (cf. a.i. *šarman-* ‘protecció’; luv. *zalma-* ‘escut, protecció’; ll. *oc-culō* ‘ocultar’ i ll. *celō* ‘id.’; a.irl. -*ceil* ‘ocultat’ [part.], irl. *kel* ‘id.’).

REFERÈNCIES

DCVB IV, s.v. *elm*
DECat III, s.v. *elm*
DuCange IV, s.v. 1.*helmus*
EWA IV, s.v. *helm*
FEW XVI, s.v. **helm*
Gamillscheg (1970), 1, II, § 120, p. 286
Mackel, pp. 81, 132
MLLM, s.v. *helmus*
REW núm. 4101
Rodón, s.v. *elmos*
Stotz, vol. 1, III, § 28.7, p. 399; IV, § 46.6, p. 646

(a) Franck, § 104, p. 138

(b) EWA IV, s.v. *helm*, col. 946, lín. 34; EDPG, s.v. **helma-*. DEW, s.v. 1.*Helm*. Stotz, vol. 1, III, § 28.7, p. 399; Stotz, vol 1, III, § 32.7, pp. 420-421

- (c) EWA IV, s.v. *helm*, col. 946, lín. 34-41; EDPG, s.v. *helma-
- (d) LIV s.v. 1.*kel-, pp. 322-323; IEW, s.v. 4.*kel-, pp. 553-554

1. TESTIMONIS DOCUMENTALS

anappus (anapp-, anaph-, anap-, anap, enap-) [*pl.* anaps, enaps]

vas per a beure, espècie de copa: 940 (orig.) Baraut, *ActUrgell* 29 (Urgellia 1, p. 86): dono ibidem tapices II ... anapos IIII, schotelas XX. **ca. 960** DipPallars 183, p. 381 (*ex* Serrano y Sanz, *Noticias*, p. 335): et de super dederunt uno anappo de auro et erat in precio VC^{os} solidos adargenteis. **978** CSCugat I 130, p. 106: concedo a domum s. Cucufati martiri ... schudellas XII et enapos II. **1022** CSCugat II 485, p. 133: nauacula I, tonsuras I, scutellas III, enaps II. **1034** CSCugat II 531, p. 190: iussit ducere suum corpus ad s. Cucuphatem ad sepeliendum et cum eo parilios II de anaps argenteis et gradal I. **1063** ACA Ramon Berenguer I, n. 293: dimisit anaphum suum argenteum uxori sue. **1080** LAntiq. IV 202, f. 72 (Mas 988): et concedo ad filium meum Guilabert ipsum meum anap de argent et cubos et tonnas.

2. FORMES ROMÀNIQUES MÉS PROPERES

Cat.m. *anap*, *enap*, occ.m. *enap*, fr.m. *hanap*; it. (*a*)*nappo*.

3. ESTUDI ETIMOLÒGIC

El terme *anappus* ‘vas per a beure, espècie de copa’ és segurament la llatinització del cat. *anap*, que, al seu torn, procedeix del frc. *hnap* ‘cóm, menjadora’. Així mateix, constatem que Kluge^(a) va reunir testimonis en baix llatí gal·licà o germànic (*sic*) de les formes *hanappus*¹ i *anappus*² ‘recipient per beure’. A més a més, Gay apunta que allò que, segons que sembla, caracteritza *hanappus* és la forma semiesfèrica del recipient.

Gamillscheg afirma que la forma *hanap* presenta un so [a], epentètic, intercalat entre la /h/ i la /n/, a causa de la pronúncia romànica del frc. *hnap*. A més a més, observem, en el pas del frc. *hnap* a la forma cat. *anap* el fenomen fonètic següent: en frc. la *h*-representa inicialment /h/ (amb una simple aspiració, que només el fr.m. conserva), la qual de seguida s’emmudeix.^(b) Pel que fa al tractament de la /p/, assenyallem que, en

¹ V. CGLV, V 583, 8 (ms. del s. IX).

² V. CGLV, V 564, 48 (ms. del s. X)

romanitzar-se el frc. *hnap*, es produeix una geminació expressiva etimològica (present en pgerm.).^(c) Així mateix, convé anotar també que la variant *anaphus* conserva l'afric. /pf/ de l'a.a.a. (aquest és un tractament típic dels dialectes fràncics del sud i de l'est);^(d) recordem que és regular el pas de germ. /p/ > a.a.a. /pf/, també grafiat *-ph-*;^(e) a més a més, segurament, en la forma llatinitzada *anappus*, la geminació de la *-p-* es deu a una assimilació de la susdita africada /pf/ > /pp/, cosa que casualment fa enllaçar *anapp-us* amb el pgerm. **χnappa-*, que en frc. se simplificava en /-p/ i en a.a.a. s'africava com a /pf/.

Finalment, les formes cat.m. *anap*, *enap* (amb pl. *anaps* i *enaps*, respectivament) reflecteixen un fenomen fonètic molt característic del cat. oriental consistent en la neutralització dels fonemes /a/ i /e/ en posició àtona, els quals es redueixen en /ə/.

El terme frc. *hnap* 'cóm, menjadora' deriva del pgerm.^(f) **χnappa-* 'id.' (cf. a.a.a. (*h*)*napf* 'id.', a.a.m. *napf*, *naph* 'id.' > al. *Napf* 'id.', a.angl. *hnæp(p)* 'id.', a.s. *hnapp* 'id.'; a.n. *hnappr* 'closca, plàtera').

Finalment, hem de dir que l'ètim pie. per al pgerm. **hnappa-* és incert (Kluge); Coromines també reconeix aquesta dificultat, per bé que s'arriba a remuntar fins a la forma pie.^(g) *k_enē-bh, **kenə-bh-*.

REFERÈNCIES

DCVB I, s.v. *anap*
 DECat I, s.v. *anap*
 DuCange IV, s.v. *hanapus*
 FEW XVI, s.v. *hnapp
 Gamillscheg (1970), I, II, § 137, p. 313; III, § 32, p. 392
 Gay, s.v. *hanap*
 Mackel, pp. 14, 57, 136
 MLLM, s.v. *hanapa*
 REW núm. 4153
 Stotz, vol. 1, III, § 14.9, pp. 353
 ThLL II, s.v. *anaphus*; VI, s.v. *hanappus*

- (a) Kluge, *Archivum Romanicum* 6 (1922), p. 233 ss.
- (b) Franck, § 104, p. 138
- (c) Lühr (1988), p. 233 ss.
- (d) Franck, § 84, p. 102
- (e) Krahe (1994), § 82, p. 105
- (f) DEW, s.v. *Napf*; Mackel, p. 57
- (g) IEW, s.v. *k_enē-bh, **kenə-bh-*, pp. 560-561

1. TESTIMONIS DOCUMENTALS

ar-ramire¹

obligar-se formalment a la realització d'un acte determinat davant el jutge en una data establerta (terme jurídic): arramire testes: prometre la compareixença de testimonis: 872 Mar. 19, ACUrgell, perg. orig. (cf. Baraut, DocUrgell 25, Urgellia 2, p. 37): et postea arramibi (i.e. arramiui) exinde testes quod eum quod feci me debendente feci et sic beni in placito qui iam preteritus est.

2. FORMES ROMÀNIQUES MÉS PROPERES

Cat.m. *ar(r)amir*, *ar(r)emir* ‘jurar’, ‘citar a combat’;² occ.m. *arramir*, *aremir* ‘id.’; fr.m. *aramir*, *arramir* ‘id.’.

3. ESTUDI ETIMOLÒGIC

El terme *arramire* ‘prestar jurament’ és segurament la forma llatinitzada del cat. *arramir*, que, al seu torn, procedeix del frc. **hramjan* ‘fixar’, ‘assegurar’.

Ara bé, Coromines (v. s.v. cat. *arramir*) fa derivar el cat. *arramir*³ ‘reptar a batalla, desafiar, provocar’ –a través del baix llatí (*sic*) = ll.m. *adhramire* (> *ar(r)amire*) ‘reptar, desafiar’– del germ. **hramjan* ‘entrebancar’, ‘destrènyer’, sense concretar si es tracta de fràncic o de gòtic. Segurament, Coromines es va basar en el MLW, que per al ll.m. *adchramire* dona l’ètim gòt. **hramjan* ‘lligar, fixar’ < gòt. *us-hramjan* ‘crucificar’ (única forma documentada). Sousa Costa,^(a) però, explica que, si bé en la recerca lingüística antiga el ll.m. *adhramire* s’havia posat en relació amb el gòt. **hramjan* ‘crucificar’, més endavant, Frings i Wartburg,^(b) van fer remuntar el ll.m. *adhramire* a una forma germ. **hramni-n* (*sic*) ‘marc de fusta’, de què procedeix l’a.angl. *hremman* ‘destorbar’. D’aquesta manera, hem descartat l’ètim gòtic i ens podem moure en el terreny del germànic occidental, concretament del frc.

¹ Només es recull un únic testimoni en tota la documentació del GMLC.

² Moll, *Notes...*, p.168.

³ Coromines data la primera doc. en cat. al s. XIII.

D'altra banda, Gamillscheg reafirma la tesi del GMLC, atès que proposa el frc. **hramjan* per al fr.m. *aramir*, i Mackel va més enllà en concretar que els termes fr.m. i occ.m. *arramir* procedeixen del frc. **hramjan*, prefixat en ll. *ad-*. Arribats en aquest punt, Sousa Costa^(c) planteja el dilema de decidir si el terme ll.m. *adhram(m)ire* està constituït morfològicament pel pref. ll. *ad-* + germ. **hramjan*, com acabem de dir, o bé si és el resultat del pref. germ. *at-* + germ. **hramjan*, i.e. germ. **at-hramjan*, que, en ser una forma no testimoniada, no ens permet resoldre el problema; és a dir, la qüestió és escatir si estem davant d'un ètim frc. **at(h)ram-jan* (recordem que en frc. desapareix l'aspiració inicial de /h/),^(d) posteriorment llatinitzat en *ad(h)ram-ire* > *arramire*, o més aviat si ens trobem davant de la llatinització d'un frc. **hram-jan* per prefixació del ll. *ad-* i sufixació del ll. *-ire*: *ad-(h)ram-ire* > *arramire*; malauradament, manquen testimonis lingüístics que ens permetin decidir-nos, per tal com el resultat fonètic en ambdós casos és el mateix.

Així, doncs, sigui com sigui, sembla clar que el terme *arramire* prové del frc. **hramjan* 'fixar', 'assegurar'.

El terme frc. **hramjan* 'fixar', 'assegurar' deriva del pgerm.^(e) **χram-an-* 'marc' (cf. a.a.a. **hrama* 'recolzament, suport' > al. *Rahmen* 'marc, quadre', neerl.m. *rame*, *raem* 'finestra, marc' > neerl. *raam* 'id.', a.angl. *hremman* 'refrenar', 'molestar', a.fris. *hrem-bendar* 'grillons'; a.n. *hremma* 'subjectar, agafar'; gòt. **hramjan* 'crucificar').

Finalment, el pgerm. **χram-an-* 'marc' es remunta al pie.^(f) **krom-* 'marc de llistons', 'vallat de fusta' (cf. rus *kromá* 'vorera').

REFERÈNCIES

DCVB, s.v. 1.*arramir* / *arremir*
 DECat I, s.v. *arramir*
 DuCange I, s.v. *adramire*
 FEW XVI, s.v. **hramjan*
 Gamillscheg (1970), 1, III, § 29, p. 389
 Mackel, pp. 45, 136
 MLLM, s.v. *adchramire*
 MLW, s.v. 1.*adramio*
 Sousa Costa, pp. 168-175
 Stotz, vol. 1, IV, § 53.18, p. 665: gòt. *us-hramjan*

- (a) Sousa Costa, p. 170
- (b) Frings, Th.–Wartburg, W. v., *ZRPh.* LXXII (1956), pp. 283-288
- (c) Sousa Costa, pp. 170-171
- (d) Franck, § 104, pp. 138-139; Gamillscheg (1970), 1, III, § 29, p. 389
- (e) EDPG, s.v. **hraman-*; DEW, s.v. *Rahmen*
- (f) IEW, s.v. **krom-*, pp. 623-624; EDPG, s.v. **hraman-*

1. TESTIMONIS DOCUMENTALS

renga [pl. *rengas*]¹

cinturó militar: **ca. 960** DipPallars 183, p. 381: rememoratorium de ipso auere de Ouarra quod recepit Ragimundus comes filius Bernardi et donauit illi Leuila abba et ceteri monachi qui fuerunt in ipso monasterio. Uno freno cum sua alacma in quingentos solidos uno anappo de auro ... et de super dederunt et una spata ubi non habebat rengu (*pro* renga) nec eltrum nisi de aurum. **1007 (1009)** Baraut, *DocUrgell* 300 (Urgellia 3, p. 131): ad sancta Maria in Inicio ipsa mea spada cum auro et ipso fodoro de auro et rengas cum ipsa fibula de auro.

ar-renc-are (arrenchare)²

rompre (la terra), esbancar: **1038** ACUrgell, *Cart. I* 357, f. 118, col. 2 (Baraut, *DocUrgell* 506, Urgellia 5, p. 48): terra quae fuit arrenchada qui est in Subuineas quae escamiauit Ermengauda a me Mirone. De una parte affrontat ... in terra quae arrencauit (*Baraut*: arrenchauit) ... de IIII uero parte in ipsa fonnada de terra de Riamball que arrencauit.

facere **ar-ranc-ura**³

'arrencar', arravatar, agafar amb violència (v. supra arrencare): **[1054-1063]** AComtalPerg III 614, p. 1117: et dono et confirmo ut in omni uita mea non faciam uobis arrancura de illas uillas, neque non eas inquiram, neque illum castellum. Et ego Santius rex sic iuro ut de odie in ante, neque uobis nec ad uestros filios, non uobis faciam arrancura de illas uillas neque de alias terras quod ego uobis dedi, nisi cum serbitio et uestra bona uoluntate, quamuis mihi det Deus tale tempus ut possim eas inquirere.

---

¹ Només es recullen aquests dos testimonis en tota la documentació del GMLC.

² Només es recullen quatre testimonis d'*arrencare* en aquests dos documents del corpus del GMLC: **1038** ACUrgell, *Cart. I* 357, f. 118, col. 2. **1129** Alturo, *DipAlguaire* 2, p. 81.

³ Només es recull un únic testimoni en tota la documentació del GMLC.

2. FORMES ROMÀNIQUES MÉS PROPERES

Fr.m. *renge* ‘sivella’.

Cat. *arrencar* / *arrancar*; occ.m. *arrancar*; arag.m. *rancar* / *rencar*, *arincar*, cast.m. *rancar* / *rencar*, *arrincar*, esp. *arrancar* < *esrancar; gall. *arrancar*, *arrincar* (ant. i dial.), port. *arrancar*, *arrincar* (ant. i dial.); it. *arrancare*, it.merid. *arrancari* (< cast.m. *rancar*). Cat.m. *renc(h)* ‘filera’ > cat. *reng* ‘id.’, occ.m. *renc* ‘id.’, fr.m. *renc* ‘id.’.

3. ESTUDI ETIMOLÒGIC

D’una banda, el terme *renga* (fem.) ‘cinturó militar’ (pl. rom. *rengas*) es tracta ja d’una forma rom. (cf. fr.m. *renge* ‘sivella’) probablement procedent del frc. *hrīnga (fem.) ‘sivella’, ‘ganxo’ (cf. a.a.a. *ringa* ‘sivella’ > al. *Rinken* ‘id.’).

En primer lloc, observem que la *h-* del frc. *hrīnga representa inicialment /h/ (amb una simple aspiració), que de seguida s’emmudeix.^(a) En segon lloc, veiem com la /ī/ del fràncic, en romanitzar-se, s’obre en /e/.

El terme *renga* ‘cinturó militar’ només ha perviscut en el fr.m. *renge* ‘sivella’, com ja hem esmentat més amunt; així mateix, volem subratllar que el significat del francès medieval respecte a *renga* ha experimentat una sinècdoque (*pars pro toto*) dins el mateix camp semàntic, a saber: la sivella és una part del cinturó.

* * *

D’una altra banda, el terme *arrencare*, procedeix del cat. *arrencar* / *arrancar*,⁴ per bé que, de fet, l’origen és discutit.

Hem de partir, doncs, dels termes cat. *arrencar* i esp. *arrancar*, que Coromines (v. s.vv. cat. *arrencar* i esp. *arrancar*, respectivament), tot i afirmar-ne també l’etimologia discutida, proposa que deriven del cat.m. *renc*⁵ o del fr.m. *ranc*,⁶ significat ambdós ‘filera de tropa’ i procedint també ambdós del germ. *hrīng ‘cercle’ (*sic*), els quals passarien del sentit de ‘rompre files’ a ‘desbandar(-se)’, ‘separar’ i, finalment, a ‘desarrelar’. Vegem, però, el procés per mitjà del qual arriba a l’ètim únic germ. *hrīng

⁴ Coromines situa la primera documentació del cat.m. *ar(r)encar* al s. XI i la del cast.m. *arrancar* al s. XIII.

⁵ Mackel, p. 153: fr.m. *renc* i occ.m. *renc* < frc. *ring* (*sic*).

⁶ Mackel, p. 146: fr.m. *ranc* i occ.m. *ranc* < germ. *rank (*sic*).

‘cercle’: el cat.m. *renc* prové del frc. *hrīng* ‘cercle’, ‘assemblea’ > cat.m. *renc* > ll.m. *renga* ‘cinturó; el fr.m. *ranc* procedeix del frc. *hrīng* ‘cercle’, ‘assemblea’ > fr.m. *ranc* > fr. *rang* ‘fila’ > fr. *arranger* ‘ordenar’ > al. *arrangieren* ‘desfilar’.⁷

Arribats en aquest punt, d’una banda, concloem que, sobre aquesta base gal·lorom. *-renc / -ranc*, es formaria, per addició del pref. ll. *ad-*, el terme cat.m. *arrencar* < *ad-renc-ar > ll.m. *arrencare* (el cat.m. *arrencar* alternaria amb la forma posterior cat.m. *arrancar* < *ad-ranc-ar). D’una altra banda, la vacil·lació gràfica entre *-e-* i *-a-* que palesen, respectivament, les formes cat.m. *arrencar* (documentat ja al s. XI) i cat.m. *arrancar* (no pas documentat fins al s. XIII) es pot interpretar com un simple reflex de la neutralització de la /a/ i /e/ en /ə/ en posició àtona, que és un fenomen característic del cat. oriental; precisament, el terme *arrancura* que trobem testimoniada una sola vegada en la construcció perifràstica *facere arrancura* ‘arrencar’, ‘arravatar, agafar amb violència’ i que, de fet, és un derivat del cat. *arrancar* per mitjà del sufix ll. *-ura* ‘qualitat de’, que serveix per formar substantius abstractes.

* * *

Així, doncs, la base de cat.m. *renc*, de què deriva el cat. *arrencar* > ll.m. *arrencare*, seria el frc. *hrīng* ‘cercle’, ‘assemblea’.

Els termes frc. *hrīnga ‘sivella’, ‘ganxo’ i frc. *hrīng* ‘cercle’, ‘assemblea’ deriven del pgerm.^(b) **χrīnga-* ‘anell’, ‘cercle’ (cf. a.a.a. *ring*, *hring* ‘id.’ > al. *Ring* ‘id.’, a.b.a. *rinc* ‘id.’, neerl. *ring* ‘id.’, a.angl. *hring* ‘id.’, a.s. *hring* ‘id.’, a.fris. *hring* ‘id.’, long. **hrenga-* ‘id.’, long. **hringa-* ‘heroi’; a.n. *hringr* ‘anell’, ‘cercle’).

La forma pgerm. **χrīnga-* ‘anell’, ‘cercle’, al seu torn, es remunta al pie.^(c) ?*(s)*krengʷ-* ‘encorvar-se, encongir-se’ (cf. potser umbr. *cringatro* ‘cinyell’; a.esl.ecl. *krōgŭ* ‘cercle’).

Tanmateix, Meyer-Lübke (citada per Coromines, s.v. esp. *arrancar*), amb Diez⁸ i Cuervo,⁹ va suposar que els termes it. *arrancare*, esp. *arrancar*. i port. *arrancar* procedien del gòt. *wrankjan ‘tirar torçant’ (cf. angl. *to wrench* ‘estirar’, a.a.m. *renken* ‘torçar’, a.a.a. *(bi)renken* ‘id.’, a.a.a. *wrank*¹⁰ ‘excèntric’, al. *wringen* ‘torçar’), és a dir, derivant-los de la mateixa arrel que el cast.m. *ranco* (> esp. *renco*) ‘ranc’, i.e. germ.occ. **wrank-ija-*¹¹ ‘torçar’, que es remuntaria, al seu torn, al pie. ?**ϋrengʰ-* (nasalitzat)¹² ‘retorçar’

⁷ DEW, s.v. *arrangieren*.

⁸ EW, s.v. *rancoi*.

⁹ Cuervo, s.v. *arrancar*, pp. 618-624.

¹⁰ Gamillscheg, (1970), I, III, § 35, p. 396.

¹¹ DEW, s.v. *renken*.

(cf. a.i. *abhi-vlaṅgá-* ‘llaç’; lit. *rangýti* ‘retorçar[-se], encorvar’). Però, segons Coromines,¹³ això és impossible per raons fonètiques: el gòt. **wr-* (*sic*) hauria donat el cast.m. *guar-*, i el gòt. **-kjan*, el cast.m. *-cir*. En conseqüència, Meyer-Lübke (citada per Coromines, v. s.v. esp. *arrancar*) va descartar aquesta etimologia i va suggerir un ètim cèlt. **rank-*, completament hipotètic (sense cap recolzament en les llengües cèltiques conegudes), relacionat amb l’esl.com. **wränkā* ‘mà, pota’ i bàlt.com. **wränkā* ‘id.’ (lit. *renkù, riñkti* ‘collir, fer la collita’, lit. *rankà* ‘mà’, a.pruss. *rānk-twei* ‘robar’, a.pruss. *isrankeis* ‘deslliura!’; a.esl.ecl. *rōka* ‘mà’ > rus *ruká* ‘id.’), que Pokorny remet al pie. **yrenk-*¹⁴ ‘torçar, retorçar’ (cf. germ. **wränkjan* [*sic*] ‘tòrcer, arrencar’).

REFERÈNCIES

- DCVB IX, s.vv. 1.*reng*, *renga*; I, s.v. *arrancar*
 DECat VII, s.v. *reng*; DECat I, s.v. *arrencar* / *arrancar*
 DECH I, s.v. *arrancar*
 DuCange, s.vv. *renga*, *rinca*
 FEW XVI, s.v. *hring*
 Gamillscheg (1970), I, II, § 121, p. 287; II, § 115, p. 273; III, § 29, p. 389; III, § 30, p. 390
 REW núm. 7323, 7044
 Stotz, vol. 1, IV, § 75.8, p. 703
- (a) Franck, § 104, pp. 138-139; Gamillscheg (1970), I, III, § 29, p. 389
 (b) EDPG, s.v. **hringa-*; DEW, s.v. *Ring*
 (c) LIV, s.v. *?(s)krengh-*, p. 563; IEW, s.v. **(s)kreggh-* : **(s)krengh-* (nasalitzat), p. 936

¹² LIV, s.v. **(s)krengh-* ‘retorçar’, p. 700; cf. a.angl. *wringan* ‘retorçar, torçar’, a.a.a. *ringan* ‘esforçar-se, lluitar’; IEW, s.v. **krengh-* ‘torçar’, p. 1155.

¹³ DECH I, s.v. *arrancar*.

¹⁴ IEW, s.v. **krengh-* ‘torçar’, p. 1155; LIV, s.v. **(s)krenk-* ‘recollir’, p. 506.

1. TESTIMONIS DOCUMENTALS

guisarma (guasarma)¹ [*pluralia tantum*]

*espècie de llança o alabarda:*² 977 CSCugat I 123, p. 99 (*testament d'Armentero*):
et hoc quod remanet de ipsa terra ... dono ad meis elemosinariis ... et ad Iusto dardo .i. et
ad Daco uindere faciatis guasarma et omnia rem quod remanet uindere et dare faciatis
pro anima mea.

2. FORMES ROMÀNIQUES MÉS PROPERES

Cat.m. *guisarma*, *visarma*, *bisarma* 'espècie de llança o alabarda', occ.m. *gazarma*,
guizarma 'id.' (> it.m. *giusarma* 'id.'), fr.m. *gisarme*, *guisarme* / *wisarme* (> cast.m.
bisarma 'id.') 'id.', fr.m. *jusarme* 'id.'.

3. ESTUDI ETIMOLÒGIC

El terme *guisarma* 'espècie de llança o alabarda' (DuCange documenta *guisiarma* i *gisarma*), que segurament és la llatinització del cat.m. *guisarma* 'id.', apareix escrit a la documentació del GMLC com *guasarma* /wazárma/ (cf. occ.m. *guazarma*) probablement a causa d'una confusió semàntica i fonètica amb el ll. *uasa* /wása/ (pl.) 'ormeigs d'agricultura' (documentat amb aquest significat Ulpià, al s. III d.C.). En cat.m., a més de *guisarma*, trobem les formes *visarma* i *bisarma* (amb betacisme).

D'una banda, Coromines (v. s.v. esp. *bisarma* 'alabarda') apunta que procedeix del fr.m. *guisarme* / *wisarme* 'id.', que sembla que deu haver estat inicialment el nom propi d'una arma, procedent de la frase fràncica *wīs arm* 'guia, braç!'. Aquesta mateixa interpretació etimològica és la que el DCVB proposa per al cat. *visarma*. Sembla una proposta seductora, però molt agosarada, ja que, si bé podria ser vàlida tant

---

¹ Només es recull un únic testimoni en la documentació del GMLC.

² Nota del GMLC, s.v. *guisarma*: "DuCange defineix *guisarma*, *gisarma* com a 'gesum', 'spiculum', i *gesum* (s.v.) com a 'lanceae seu spiculi species'. Documenta el mot en el Proces. Egid. de Rays, ann. 1440, fol. 180 vº, ex Bibl. reg.: «uidit Aegidium reum tenentem in manu sua unum Gesum, vulgariter dictum Jusarme» (cf. s.vv. *gesum*, *gessum*, *jesum* i *gisarma*). El MLLM, s.v., sense documentar, defineix *gisarma* com a 'sorte de haubert couvrant les bras'."

semànticament com fonèticament, resulta molt difícil basar-se en la gramaticalització d'una expressió del frc. (del que es conserva poca documentació, fonamentalment lèxica) per justificar etimològicament l'etimologia del *guisarma*.

Ara bé, d'una altra banda, Greimas (v. s.v. *gisarme* 'falçó') indica que el terme fr.m. *gisarme* procedeix del germ. *getisarn (sic), influït pel fr. *arme* 'arma'. Així, doncs, el terme *get-isarn*³ estaria compost de dos elements germànics, concretament fràncics, a saber: frc. *ged-* (arrel verbal) < frc. *gedan* 'birbar' (verb) + frc. *īsarn 'ferro' (subst), que, com hem dit suara, per contaminació amb el mot fr. *arme* 'arma' < ll. *arma* 'id.', esdevé *-isarme*. Així mateix el REW proposa per al fr.m. *gisarme*, *guisarme* / *wisarme* l'ètim germ. *getīsarn 'ferro per birbar'. Tanmateix, no sembla factible fonèticament derivar el primer element, *gis-* / *wis-*, del frc. *gedan* 'birbar', per bé que semànticament sigui viable.

Tenint en compte les propostes anteriors, postulem que probablement el terme *guisarma* estaria compost a partir de la contracció del gòt. **wid-* 'guia' (v. s.v. **2.wad-*) + frc. *īsarn 'ferro' = *wid-īsarn > *wīsarn, que influït semànticament i fonèticament per ll. *arma*, esdevé *wisarma 'ferro que guia' → 'espècie de llança o alabarda' > *guisarma* 'id.'.

El terme frc. *īsarn 'ferro' deriva del pgerm.^(d) **īsar-na-* 'id.' (cf. a.a.a. *īarn*, *īsan* 'id.' > al. *Eisen* 'id.', b.a.m. *īser(e)n*, *īser*, *īsen* 'id.', neerl.m. *īser*, *īsen* 'id.' > neerl. *ijzer* 'id.', a.angl. *īsern*, *īsen*, *īren* 'id.' > angl. *iron* 'id.', a.s. *īarn* 'id.', fris.occ. *izer* 'id.', fris.sat. *ierzen* 'id.', fris.sept. *ārsen*, *joorn* 'id.', long. **isarna-* 'id.'; a.isl. *īsarn*, *jarn* 'id.'; gòt. *eisarn* 'id.').

El pgerm. **īsar-na-* 'ferro', al seu torn, es remunta al pie.^(e) **h₂eǵ-elos-* 'mineral, metall' (cf. a.i. *áyas-* 'metall útil'; ll. *aes* 'bronze'; pcèlt. **isarno-* 'ferro' > a.irl. *íarn* 'id.', gal *isarno 'id.'). Segurament el pgerm. **īsar-na-* 'ferro' és un préstec del pcèlt. **isarno-* 'id.').

REFERÈNCIES

- DCELC I, s.v. *bisarma*, p. 464a
DCVB X, s.v. *visarma*
DECat IX, s.v. *visarma*, p. 312b; IV, s.v. *guisa*
DuCange, s.vv. *guisiarma*, *gisarma*; tb. s.vv. *gesum*, 1. *gessum*, *jesum*
EWA V, s.vv. *īsarn*, *jetan*
Gamillscheg (1970), 1, II, § 119, p. 282

³ En efecte, el terme frc. *gedan* 'birbar' procedeix del pgerm.^(a) **ǵedan-* 'id.' (cf. germ.occ.^(b) **ǵede/a-* 'id.' [cf. a.a.a. *jeten* 'id.' > al. *jāten* (reg. *gāten*) 'id.', b.a.m. *geden* 'id.', neerl.m. *geden* 'id.', a.s. *jedan* 'id.', fris.sat. *jude* 'id.', fris. *jūde* 'id.']). El pgerm. *ǵedan 'birbar', al seu torn, es remunta a l'arrel pie.^(c) **ǵet-* 'defensar amb fermesa', 'esforçar-se' (cf. a.i. *yātati* 'tenir com a objectiu', a.i. *yatna-* 'esforç'; gr. ζητέω 'cercar'; ll. *nītor* 'recolzar-se', ll. *totus* 'tot, completament'; a.irl. *hét*, *ét* 'zel', 'gelosia', 'set'; toc. A *yāt-* 'aconseguir').

Greimas, s.v. *gisarme*
MLLM, s.v. *gisarma*; tb. s.v. *wisa*
REW núm. 3749b

- (a) EDPG, s.v. **jedan*; DEW, s.v. *jäten*
- (b) EWA V, s.v. *jetan*, col. 289, lín. 41
- (c) LIV, s.v. **jet-*, pp. 313-314; NIL, s.v. **jet-*, pp. 395-397; IEW, s.v. **jet-*, pp. 506-507;
EWA V, s.v. *jetan*, col. 289, lín. 50 ss.
- (d) EWA V, s.v. *îsarn*, col. 202, lín. 30-31; EDPG, s.v. **îsarna-* ~ **îzarna-*; DEW, s.v.
Eisen
- (e) EWA V, s.v. *îsarn*, col. 203, lín. 52; EDPG, s.v. **îsarna-* ~ **îzarna-*; IEW, s.v. 1.**eis-*,
pp. 299-301, esp. p. 300

1. TESTIMONIS DOCUMENTALS

iacire¹ (iach-[esc-], iacc-, iak-[esc-]) [*der. freq. iactire*]

1 – *abandonar una possessió o cedir a un altre els drets que es tenen sobre alguna cosa:*

a – *construcció transitiva:* **1038** Junyent-Ordeig, *DipVic* 964, p. 288: et postea in potestatem Riculphi predictas domos et alodium cum ista eadem carta per melioracionem ei dedit et iachiuit absque reseruacione. **1061** LFeud. I 403, p. 423: conuenit predictus uicecomes iam dictis comiti et comitisse ut dimittat et iachescat ipsam ecclesiam Sancti Felicis de Celran cum omnibus suis pertinenciis in potestatem Berengarii episcopi et faciat iachire et dimittere predictam ecclesiam cum omnibus suis pertinenciis ad ipsos caballarios quibus ipse uicecomes dederat eam.

b – *construcció reflexiva:* **1037** CSCugat II 545, p. 205: non sit illi licitum appetere nec inquietare suprascripta omnia neque de suprascriptis omnibus, unde se iachiuit in presencia suprascriptarum omnium.

c – *construcció reflexiva:* **1067 vel 1068** AComtalPerg III 742, p. 1284: nec ego Bernardus suprascriptus nec omo nec omnes, femina nec femine, per meum consilium [nec per] meum ingenium. [...] que e iachid² in sua manu uel in sua pote[state...] alode et postea abeo aprensum per manu Reimu[ndi...] scripta similiter, sicut iuratum abeo de alios.

2 – *cedir en testament:* **1042-1075** Baraut, *DocUrgell* 19 (Urgellia 8, p. 133): predicto episcopo feneschat ad iam dicto Remon Gomball ipso termine et emendet ipso malo quod ibi aprenderit ipso kavallario de Raimundo sic quomodo fuerit iudicatum per directum et si ipso suo omine de domno episcopo y uenz similiter feneschat Remon Gomball ipso termine iam dicto supra nominato ad iam dicto Guilelmo episcopo et emendet ipso male ad ipso bataller quomodo erit iudicatum per recte et si i uenz ipso suo omine de domno episcopo quod Remon Gonball li o iakescha e li o defenescha per escrito et si ipso suo omme i uenz de Remon Gomball similiter feneschat et iakescat ipso episcopo per escrito (*sic*). **1043-1098?** LFeud. I 88, p.

¹ En el corpus del GMLC, també hi ha el terme *iactare*, amb un significat diferent (cf. MLLM, s.v.).

² Potser es tracta de *e[st] iachid*.

99: et si de Bonifilio minus uenerit, que si[c] o atendant sui filii de Bonfilg, aut ille homo cui Bonifilius la iaccira per iaccizon aut per baglia, que si[c] o atendant ad Raimundo comite aut a suo filio cui ille dubitara suo comitatu. et, si de illo minus uenerit cui ille dubitauerit suo comitatu, que si[c] o atendant Bonifilius aut sua posterita ad illum hominem cui Raimundus comes la iaccira in suo testamento, per directa fide, sine enganno.

iacicio (iaquicion-, iaquidon-, iaccizon, iechissione) [*pl.* iachidones]

1 – *cessió d'una propietat o renúncia, en favor d'altri, dels drets que es tenen sobre alguna cosa*: **1048** LFeud. I 353, pp. 378-379: sic habemus factam iachidonem de omni ipso alodio, terras et vineas et mansionibus et ortis que sunt in territorio Barchinone et que fuerunt Seguini, quondam, et Companni, filii sui, et quantum ipsi tenuerunt et possederunt in predicto territorio. Et de isto omni predicto alodio sic habemus factam iachidonem ad Raimundum, comitem, et ad coniugem suam ... et sit facta ista iachidone cum ipsa scriptura donacionis ... **1066** CEGirona, p. 304b (Marquès I 135, p. 261): hanc donationem et traditionem et iaquicionem et diffinitionem fecimus. **1073-1078** LFeud. II 499, p. 12: et per istas iachidones et definiciones quod ego Petrus iam dictus facio, donat michi Bernardus predictus .C. uncias de auro ...

2 – *donació o cessió en testament*: **1043-1098?** LFeud. I 88, p. 99: et si de Bonifilio minus uenerit, que si[c] o atendant sui filii de Bonfilg, aut ille homo cui Bonifilius la iaccira per iaccizon aut per baglia.

der. iactio [*pl.* iactiones]: **1039** Junyent-Ordeig, *DipVic* 985, p. 308: professus est predictus Heriballus fecisse se traditionem predicti alodii ... et professus est iterum fecisse se aliam iactionem cum fratre suo prelibato ex predicto alode. **1070** LFeud. II 820, p. 304: confirmamus uobis ipsas uendiciones et donaciones et diffiniciones, euacuaciones et iacciones quas ... fecimus vobis de supradictis rebus.

2. FORMES ROMÀNIQUES MÉS PROPERES

Cat.m. *jaquir* 'deixar', occ.m. *jequir* 'id.', fr.m. *gehir*, *jeir* 'dir' (fr.m. *jehine* 'confessió') > fr. *gêner* 'molestar'.

3. ESTUDI ETIMOLÒGIC

El terme *iacire* ‘abandonar una possessió o cedir a un altre els drets que es tenen sobre alguna cosa’, ‘cedir en testament’, que segurament és la llatinització del cat.m. *jaquir* ‘deixar’, provinent, al seu torn, del frc. **jahh-jan* ‘confessar, declarar, afirmar’, presenta un germanisme semàntic, en la mesura que manifesta un significat procedent del dret germànic. En conseqüència, postulem que el terme ll.cl. *iacio* ‘llançar’ es va redotar del significat germànic del verb frc. **jehh-jan* > **jahh-jan* /jáhan/ (en metafonia) > /ják-/³ ‘confessar, declarar, afirmar’, amb una utilització en documents jurídics que el van especialitzar, mentre que el significat clàssic va continuar en el freq. *iactare* ‘gitar’; a més a més, aquesta reutilització del terme *iacio* amb el significat germànic es va veure facilitada tant per la proximitat fonètica com per certa similitud semàntica entre el terme ll. *iacio* (*iacēre* /ják-ere/) i el terme frc. **jahh-jan* /ják-^han/ ‘confessar, declarar, afirmar’ (documentat només en 3a pers. sing. del pres. d’indic.: *giet* ‘confessa’). Les formes *iach-* / *iak-ire* fan palès que aquest es devia pronunciar /jakíre/ i corroboren la seva procedència a partir del cat.m. *jaquir* /jakír/.

El terme *iacicio* ‘cessió d’una propietat o renúncia, en favor d’altri, dels drets que es tenen sobre alguna cosa’, ‘donació o cessió en testament’, que apareix documentat en les formes *iaquicion-*, *iaquidon-* (pl. *-es*) , *iaccizon*, *iechissione* permet suposar que, en realitat, és producte de la llatinització d’un mot rom. **jaquició* ‘donació, cessió’, format a partir del mot cat. *jaquir* i el suf. derivatiu *-ció* < ll. *-tio*, *-onis* ‘acció i efecte’, que serveix per crear substantius deverbals abstractes; a més a més, aquestes formes suara referides manifesten la vacil·lació fonètica /jakits^hó/, /jakidó/, /jakizó/, /jekisió/, patida ja per la pronúncia rom. palatalitzada del sufix ll. *-tio*; finalment, la forma *iechissione* resulta especialment interessant per dos motius: d’una banda, perquè es podria remetre directament al frc. **jehh-* (encara que la /e/ també pot estar representant simplement de manera gràfica la neutralització de la /a/ en posició àtona, /ə/, fenomen característic del cat. oriental, que observem precisament en els textos gràcies a la vacil·lació entre les grafies *-a-* i *-e-*); d’una altra banda, la grafia *-issio-* ja palesa la pronúncia del cat. *-ció* /-sió/. El pl. *iacciones*, pronunciat probablement /jats^hónes/, ha experimentat una haplologia (fruit d’un error d’escriptura), ja que esperaríem més tost **iaciciones*. Finalment, trobem el derivat *iactio*, a partir del verb freq. *iactire* (amb significats

³ En frc. la *-h-* intervocàlica representa una aspiració molt lleu,^(a) pràcticament muda (com en al. *gehen* [‘geen]); en canvi, en frc. *-hhj-* > /h/ forta:^(b) el part. frc. **jahhid* / *jehhid* es llatinitza com a *jectus* ‘confés’, en què observem que /h/ esdevé /k/.

anàlegs a *iaccio* i *iacire*, respectivament), que, de fet, és la llatinització del testimoni rom. *iactionem* < lex. *iac-* + sufix ll. *-atio*, *-ationis* ‘acció de’ > cat. *-ó*; a més a més, la forma pl. *iacciones* palesa l’assimilació de *-ct-* en *-cc-*, que es devia pronunciar palatalitzat a causa de la iod /jats^jones/.⁴

El frc. **jahhjan* < **jehhjan* ‘confessar, declarar, afirmar’ deriva del pgerm.^(c) **jexē-/a-* ‘reconèixer, admetre’ (cf. a.a.a. *(bi)jehan*, *gehan* ‘confessar, testimoniar’, b.a.m. *gēn*, *jēn* ‘id.’, neerl.m. *gien* ‘confessar, declarar’, a.s. *(bi)gehan* ‘id.’, a.fris. *jā*, *jān* ‘id.’; a.isl. *já* ‘afirmar, prometre’).

La forma pgerm. **jexē-/a-* ‘reconèixer, admetre’, al seu torn, es remunta al pie.^(d) **jék-e/o-* ‘parlar’ (cf. a.i. *yācati* ‘preguntar, demanar’; ll. *iocus* ‘broma, discurs en broma’; irl.m. *ieith*, irl. *iaith*, bret. *iez* ‘llengua, parla’ [< pcèlt. **jehIV-* ‘id.’]; lit. *juōkas*, let. *juōks* ‘broma, diversió’).

REFERÈNCIES

DCVB VI, s.v. *jaquir*
 DECat IV, s.v. *jaquir*
 DuCange IV, s.v. *iactio*
 EWA V, s.v. *jehan*
 FEW XVI, s.v. **jehhjan*
 Gamillscheg (1970), 1, II, § 113, p. 272; III, § 26, p. 385
 Greimas, s.vv. *gehir*, *jeir*
 Mackel, pp. 78, 134
 MLLM, s.vv. *jactare*, *jactire*
 REW núm. 4580
 Rodón, s.vv. *iachidone*, *iaccizon*, *iechissione*; *iachire*

- (a) Franck, § 110, p. 140
- (b) Gamillscheg (1970), 1, III, § 26, p. 385; Franck, § 67, p. 87
- (c) EWA V, s.v. *jehan*, col. 279, lín. 35; EDPG, s.v. **jehan*; DEW, s.v. *Beicht(e)*
- (d) LIV, s.v. **jék-*, p. 311; IEW, s.v. **jék-*, pp. 503-504; EWA V, s.v. *jehan*, col. 279, lín. 36

---

⁴ Cf. Ducange IV, s.v. *iactio*.

1. TESTIMONIS DOCUMENTALS

causimentum (kausimentum, causiment, cosimentum, cosiment)

1 – *elecció, discerniment (a voluntat, opció, criteri d'algú [ad (in) alicuius causimentum])*: **1067** LFeud. I 282, p. 307: conueniencia ... inter domnum Raimundum, Barchinonensem comitem ... et Raimundum Guifredum de Vilamur. Donant namque predicti comes et comitissa ipsum castrum de Taliadel ad iam dictum Raimundum per feuum tali tenore, ut ipse comandet se et aprehendet ipsum kastrum per manum Bermundi Seniofredi ... aut de alio homine de quolicumque ipsi uoleant. Et ille homo, de quo ipsi uoluerint, abeat ibi dominicaturam et staticam ad causimentum iam dicti comiti et comitisse.

2 – *decisió*:¹ **ca. 1150** Usat. 131, p. 59: similiter ... instituerunt ac bonum causimentum² esse laudauerunt ut, si quis cum alio hospitauerit uel comederit, VII diebus sequentibus ab illius dampno ... se abtineat.

3 – *estat d'ànim favorable, benevolència, gràcia, mercè*:³ **1151** LFeud. I 29, p. 40⁴: conueniencia ... inter illustrem Idefonsum, imperatorem Ispanie ... et uenerabilem Raimundum, comitem Barchinonensium ... de duabus partibus Pampilone, quas comes in prima conueniencia, quam cum imperatore contraxerat, accepturus erat, quas modo in

---

¹ Nota del GMLC, s.v. *causimentum*: “Aquest és el significat que més naturalment sembla que es desprèn del context que se cita, però aquest context admetria també per a *causimentum* el significat de ‘mercè, favor, consideració’ corresponent a l’apartat 3.”

² Nota del GMLC, s.v. *causimentum*: “En alguns manuscrits (entre ells el Paris. lat. 4792) en comptes de *causimentum* es llegeix *laudamentum*.”

³ Nota del GMLC, s.v. *causimentum*. “És difícil de precisar el valor i la força semàntica que té el terme *causimentum* en els exemples que s’addueixen en aquest apartat. En el DuCange (s.vv. *causimentum* i *cosimentum*) se citen els documents corresponents als anys ante 1162 i 1170 i en ells s’atribueix a aquest terme el significat de ‘protecció, tutela’. D’altra banda, el gir *de aliqua re accipere (recipere) aliquem in suo causimentum*, que trobem en el conveni entre Alfons VII i Ramon Berenguer IV de 1151, i en la sentència d’ante 1162, sembla que equival en certa manera a ‘assegurar (garantir) el senyor al vassall el compliment del que s’ha convingut’, i per això Niermeyer explica el terme *causimentum* (v. s.v.) com a ‘*engagement, promesse*’, adduint un document occità de l’any 1127 que presenta el mateix gir: «ego ... Bernardus Atonis uicecomes et ego Cecilia uicecomitissa in loco sacramenti pliuimus tibi ... Wilhermo per nostras fides et suscipimus te in nostro causimento et in nostro sacramento, ut totum, sicut superius scriptum est, tibi faciamus» (HLanguedoc V, pr. 494, col. 942). Tal vegada aquí, com en els exemples de 1151 i ante 1162, amb el terme *causimentum* es fa referència concretament a ‘l’amistat, l’amor, que el senyor deu al vassall’, accepció que també podria convenir a l’exemple de 1156 i molt especialment al de 1170. Sobre els diferents significats que presenta el cast. ant. *cosimente*, vegeu M. Pidal, *Cid*, pp. 602-604.”

hac conuenientia, quam inuicem faciunt, predicto imperatori comes ad medietatem reducit, accipit imperator comitem in suo bono causimento quod comiti sit congruum.

2. FORMES ROMÀNIQUES MÉS PROPERES

Cat.m. *cosiment* / *causiment* (occitanitzant) ‘elecció’, ‘lliure albir’, cat.m. *cosir* ‘arbitrar’, ‘discernir’, cat.m. *escosir* ‘observar els moviments d’una tropa’; occ.m. *cauziment* / *causiment* ‘elecció’, ‘lliure albir’, occ.m. *cauzir* / *causir* ‘veure, albirar’ (> cast.m. *cosir* ‘considerar, discernir’, port.m. *cousir* ‘id.’), occ.m. *escauzir* / *escausir* ‘id.’, occ.m. *chazir* / *chazir* ‘veure, albirar’, ‘discernir, escollir’ (> it.m. *ciausire* ‘elegir, discernir’); fr.m. *choisir* ‘id.’ > fr. *choisir* ‘elegir’.

3. ESTUDI ETIMOLÒGIC

El terme *causimentum* ‘elecció, discerniment’ segurament és la llatinització del cat.m. *cosiment* / *causiment* (cf. occ.m. *cauziment* / *causiment*) ‘elecció’, ‘lliure albir’, procedent, al seu torn, del gòt. **kaus-jan* ‘experimentar’, ‘examinar’.

Coromines afirma que el cat.m. *cosiment* ‘discreció, o arbitri (d’algú)’, derivat de l’antic verb cat.m. *cosir* ‘arbitrar, discernir’, més corrent en occ.m. *cauzir* / *causir* i fr. *choisir* ‘triar’, procedeix del germ. **kausjan* ‘id.’ (*sic*), pròpiament ‘posar a prova, tastar’, causatiu del verb *kiusan* ‘posar a prova’ i ‘escollir’, per bé que no especifica que tant **kausjan* com **kiusan* són en realitat gòt.

Les formes documentades *causiment*, *cosiment*, plenament cat., ens permeten suposar que, com hem dit més amunt, les formes *causimentum* i *cosiment*, en són, respectivament, llatinitzacions.⁴

El terme gòt. **kausjan* ‘degustar’ ‘experimentar’ (cf. gòt. *ga-kausjan* ‘provar, demostrar’, gòt. *ga-kausidedun* ‘provar, assajar’) és un verb feble (caus.) procedent del gòt. **kiusan* ‘posar a prova, demostrar mitjançant un judici’, el qual, al seu torn, deriva del pgerm.^(a) **keuse/a-* ‘provar, assajar’ (cf. gòt. **kiusan* ‘posar a prova, demostrar mitjançant un judici’ > gòt. **kausjan* ‘degustar’, ‘experimentar’; a.a.a. *kiosan* ‘triar, elegir’ > al. *kiesen* ‘id.’, b.a.m. *kēsen* ‘id.’, neerl.m. *kiesen* ‘id.’ > neerl. *kiezen* ‘id.’, a.angl. *cēosan* ‘id.’ > angl.m. *chēsen* ‘id.’ > angl. *to choose* ‘id.’, a.s. *kiosan* ‘id.’, a.fris. *kiāsa*, *tziāsa* ‘id.’; a.isl. *kjósa* ‘provar, assajar’).

---

⁴ V. Gracia-Quetglas, p. 212.

La forma pgerm. * *keuse/a-* ‘provar, assajar’, al seu torn, es remunta al pie.^(b) **ġeus-* ‘degustar’ (cf. vèd. *jujóša* ‘agradar’; hit. *kukušzi* ‘tastar’; gr. *γεύομαι* ‘tastar’; ll. *gustus* ‘gust’, ll. *gusto* ‘tastar, degustar’; a.irl. *dogoa ‘escollir’ < pcèlt. *tu-gus-o ‘id.’; alb. *deshi* ‘estimar, desitjar, voler’).

REFERÈNCIES

DCVB III, s.vv. *causiment, cosiment*
DECat II, s.v. *cosiment*
DuCange II/1, s.vv. 3. *causimentum, cosimentum*
EWA V, s.v. *kiosan*
FEW I, s.v. *kausjan*; XVI, s.v. *kausjan*
GED, s.v. *kiusan
Gracia-Quetglas, p. 212
Mackel, pp. 141, 174
MLLM, s.v. *causimentum*
Pidal, *Cid*, pp. 602-604
REW núm. 4685
Rodón, s.v. *causimentum*
VWGS, s.v. *kausjan, kiusan*

- (a) EWA V, s.v. *kiosan*, col. 529, lín. 3; EDPG, s.v. **keusan-*; DEW, s.v. *kiesen*
(b) LIV, s.v. *ġeus, pp. 166-167; IEW, s.v. **ġeus-*, pp. 399-400; EWA V, s.v. *kiosan*, col. 529, lín. 39

1. TESTIMONIS DOCUMENTALS

crucia¹ (crocha)

1 – *bastó en què el coix es recolza per caminar, 'crossa':*² **1066** ACA Ramon Berenguer I, n. 355: tradidit se et omnes facultates suas in potestate domni Bonifilii et domne Sicardis ... per tradicionem uel consignacionem cuiusdam sue crucie lignee cui incumbere solitus erat propter pedem quo claudicabat.

2 – *bàcul episcopal, 'crossa':* **s. XII ex.** CPoblet 158, p. 92: crocham (*i. q.* croçam) unam habuimus de episcopo in dono ... mitram unam uetustam dedit nobis.

2. FORMES ROMÀNIQUES MÉS PROPERES

Cat. *crossa* 'bastó, bàcul', occ.m. *crossa* 'id.', fr. *crose* 'id.' (> cast.m. *croza* 'id.');

it.m. *croccia* 'id.', it. *gruccia* 'id.'.

3. ESTUDI ETIMOLÒGIC

El terme *crucia* 'bastó en què el coix es recolza per caminar', 'crossa' és una forma llatinitzada que procedeix probablement del germ.occ.^(a) **krūkjō-* 'crossa' (cf. a.a.a. *krugula* 'id.', a.a.m. *krucke, krücke* 'id.' > al. *Krücke* 'id.', neerl.m. *krocke* 'id.', a.angl. *cricc, crycc* 'id.', a.s. *krukkia* 'id.', long. **krukkja* 'id.'; a.isl. *krókr* 'ganxo').

Coromines (v. s.v. cat. *crossa*) afirma que el mot cat. *crossa* (mot comú amb l'occ. *crossa*, fr. *crose*, it. *gruccia*) deu provenir del germ. **krūkjō-*, sense concretar que es tracta, com hem dit més amunt, de germànic occidental. A més a més, aporta el testimoni b.ll. (*sic*) = ll.m. de *croza* 'bàcul' (documentat en un inventari aragonès)

Així doncs, el terme *crucia*, que devia sonar /krúts¹a/, com hem dit més amunt és la llatinització del germ.occ. **krūkj-ō-* (de gènere fem.), segurament a través d'una adaptació fonètica i morfològica rom. **kroki-a* (/ŭ/ > /ɔ/) > *crocha* (forma que trobem

¹ Només es recullen aquests dos testimonis en la documentació del GMLC.

² Nota del GMLC, s.v. *crucia*: "Probablement 'bastó corb a la part superior', però no hem pogut esbrinar quina forma tenien les crosses en el s. XI."

documentada al GMLC a finals del s. XII, en la qual la grafia *-ch-* està en lloc de *-ç-*) > cat. *crossa* /'krɔsa/.

La forma germ.occ.^(a) **krŭkjō-* ‘crossa’ deriva del pgerm.^(b) **krēgan-* : *krakk-* ‘plegar, torçar’ (cf. a.a.a. *kracho*, *kra(g)go*, *kracko* ‘ganxo, forquilla’ > al. *Krack* ‘brotxe del vestit’; a.isl. *kraki* ‘barra amb un ganxo’).

El pgerm. **krēgan-* : *krakk-* ‘plegar, torçar’ es pot remuntar al pie.^(c) **grēh₁-k/g^h-* : **grh₁-k/g^h-* ‘girar, torçar’ (cf. a.irl. *gruc* ‘arruga’ < pcèlt. **gruggā-* ‘id.’).

REFERÈNCIES

DCVB III, s.v. *crossa*
DECat II, s.v. *crossa*
DuCange II/2, s.vv. 1./2.*crocia*, *croceus*, 3.*crossa*
EWA V, s.vv. *krugula*; *kracho*, *kra(g)go*, *kracko*
FEW XVI, s.v. *krukja
Gamillscheg (1970), 1, II, § 155, p. 348
MLLM, s.v. *crocia*
REW núm. 4785
Stotz, vol. 1, IV, § 74.1, pp. 697-698

- (a) EWA V, s.v. *krugula*, col. 824, lín. 27-47; DEW, s.v. *Krücke*; Stotz, vol. 1, IV, § 74.1., pp. 697-698
- (b) EWA V, s.v. *kracho*, *kra(g)go*, *kracko*, col. 742, lín. 40-41; EDPG, s.v. **kreukan-* ~ *krūkan-*
- (c) EWA V, s.v. *kracho*, *kra(g)go*, *kracko*, col. 743, lín. 16-18; IEW, s.v. 3.**ger-*, pp. 385-386, esp. p. 385, lín. 15-25

*lang- + ħarzd-

1. TESTIMONIS DOCUMENTALS

lambardesco¹

probablement 'llombard, procedent de la Llombardia': 1095 DACCB Barcelona 1619, p. 2508: *accepimus insuper et addimus vobis huic donationi quingentos mancosos auro bono Valencie, curribile recipiente, legitime pensatos, et cubo I nostrum maiore, et tonnam I nostram maiorem, et ataud I maior, et alio ataud lambardesco, et alio de Yspanie, et archa una.*

2. FORMES ROMÀNIQUES MÉS PROPERES

Cat.m. *lombard* > cat. *llombard*, occ. *lombard*, fr.m. *lombart* > fr. *lombard*; esp. *lombardo*, port. *lombardo*; it.m. *lambardo*, sic. *lummardu*.

3. ESTUDI ETIMOLÒGIC

El terme *lambardesco* segurament procedeix de la forma ll. **lambard-us*^(a) 'llombard', hipercaracteritzada morfològicament per mitjà del suf. pgerm. **-isko-* 'relatiu o pertanyent a' (a.a.a. *-isc*, a.a.m. *-esch* > al. *-isch*, a.angl. *-isc*, a.s. *-isc*; a.n. *-sk-*; gòt. *-isk-*),^(b) llatinitzat com a *-isc-us*, *-a*, *-um* (cf. p.ex. s.v. *greciscus* al GMLC), el qual dóna en cat. *-esc*, *-esca*^(c) (molt productiu en les llengües romàniques); a més a més, el NGML testimonia l'any 876 l'adj. *longobardiscus*, *-a*, *-um* 'llombard', terme derivat del ll. *Longobardus* mitjançant el suara esmentat sufix *-iscus*, *-a*, *-um*.

Així, doncs, la forma **lambardus*² és el resultat d'una formació paral·lela a l'evolució del ll. *Longobardus* > *lombardus* (forma sincopada): *Langobardus* > **lambardus*. De fet, el terme ll. *Langobardus* és un germanisme, que ja trobem

¹Només es recull un testimoni en tota la documentació del GMLC.

² Cf. it.m. *lambardo* > it. *lambardesco*.^(d)

documentat a Tàcit i a Vel·lei Patèrcul; es tracta d'un gentilici format de dos elements: pgerm.^(e) *langa- 'llarg' + germ.occ.^(g) *barda- 'barba'.³

El terme *lambardesco*, que, en el testimoni recollit, qualifica el substantiu ll.m. *ataud* 'taüt', fa referència a l'art llombard, procedent, doncs, de la Llombardia, el qual, com sabem, es va desenvolupar entre els segles IX i X.

D'una banda, tenim la forma pgerm.^(d) *langa- 'llarg' (cf. a.a.a. *lang* 'id.', neerl. *lang* 'id.', a.angl. *lang* 'id.' > angl. *long* 'id.', a.s. *lang* 'id.', a.fris. *long* 'id.', long. *Lango-bardi* 'de llargues barbes'; a.n. *langr* 'llarg'; gòt. *lagss* 'id.').

El pgerm.^(e) *langa- 'llarg', al seu torn, es remunta al pie.^(f) **dl(h₁ong^h-o* (cf. a.i. *dīrghá*- 'id.'; a.pers. *dargam* 'id.'; ll. *longus* 'id.'; a.esl.ecl. *dlbg̃* 'id.').

D'una altra banda, trobem la forma germ.occ.^(g) *barda- 'barba' (cf. a.a.a. *bart* 'id.', neerl. *baard* 'id.', a.angl. *beard* 'id.', a.s. *bard* 'id.', a.fris. *berd* 'id.', long. *barda- 'barba', 'longobard') < pgerm.^(h) *barzda- 'vorera', 'barba' (cf. a.isl. *barð* 'id.'; gòt.crim. *bars* 'id.').

El pgerm. *barzda- 'vorera', 'barba', al seu torn, es remunta a una forma comuna pie.⁽ⁱ⁾ **b^har(s)d^h-o/ah₂*- 'barba' (cf. ll. *barba* 'id.'; a.esl.ecl. *brada* > rus *borodá* 'id.'; lit. *barzdà*, let. *bārda* 'id.').

REFERÈNCIES

DCVB VII, s.vv. *llombardesc*, *-esca*, *llombard*, *-arda*
DuCange V, s.v. *lombardo*
EWA V, s.v. *lang*; EWA I, s.v. *bart*, *part*
FEW V, s.v. *langobardus*
NGML, s.v. *longobardiscus*, *-a*, *um*
REW núm. 5113

- (a) DECat V, s.v. *llamàntiol*, p. 40a, lín. 35 ss.
- (b) DEW, s.v. *-isch*
- (c) Moll, *Gramática*, s.v. *isco- isca*, pp. 286, 408
- (d) DEI, s.vv. *lambardo*, *2.lombarda*, *1.lombardo*
- (e) EWA V, s.v. *lang*, col. 1011, lín. 35-36; EDPG, s.v. *langa-; DEW, s.v. *lang*
- (f) EWA V, s.v. *lang*, col. 1011, lín. 36 ss.; EDPG, s.v. *langa-; IEW, s.v. *(*d*)*longho-s*, p. 197
- (g) DEW, s.v. *Bart*
- (h) EDPG, s.v. *barzda-; EWA I, s.v. *bart*, *part*, col. 489, lín. 32 ss.; DEW, s.v. *Bart*
- (i) NIL, s.v. **b^har(s)d^h-o/ah₂*-, pp. 4-6; IEW, s.v. *bhardhā-, p. 110; EWA I, s.v. *bart*, *part*, col. 490, lín. 9-10

---

³ Pau Diaca, al s. VIII, encertava amb la seva interpretació etimològica: "Certum tamen est, Langobardos ab intactae ferro barbae longitudine, cum primitus Winili dicti fuerint, ita postmodum appellatos. Nam iuxta illorum linguam lang longam, bard barbam significat." (*Historia Langobardorum* I, 9).

1. TESTIMONIS DOCUMENTALS

lista [pl. listas]¹

tira, llenca, especialment les de color diferent que tenen certes teles i altres objectes, 'randa, rivet': **1068** Junyent-Ordeig, *DipVic* 1321, p. 620: et ipso choto errescho apud ipsa guadenga cum quatuor listas remaneat ad Sicards, neppota mea, filia Adazaleiz. **1068** Chesé, *Àger* 89, p. 334: et cortinas III de lino apud listas. **1097** ACA Ramon Berenguer III, n. 39 (*cit. Balari, Orígenes*, p. 600): ad Petrus Suniarii .I. gaudenga cum listas blauas.²

der. listatus [pl. listatas]³

aplicat a la roba viada amb llistes o franges (adj. derivat del pp. del verb listare, recollit al MLLM, s. v.): **1235** Gonzalvo, *Pau i treva* 28, p. 186: item, statuimus quod nos, nec aliquis subditus nobis, non portet uesta incisas, listatas uel trepatas, nec portent in uestibus aurum uel argentum, nec aurifrigium, nec auripellum, nec setam sutam, nec cembelinum, nec erminium, nec lutriam, nec aliam pellem fractam uel retortam, nec ailibails, cum auro uel argento.⁴

2. FORMES ROMÀNIQUES MÉS PROPERES

Cat.m. *lista* 'tira, llenca, faixa, llistó' > cat. *llista* 'id.', occ.m. *lista* 'id.', fr.m. *list(e)* 'randa' > fr. *lis* 'id.', fr. *liteau* 'llostó', 'tira de colors', fr. *litre* 'braçal de dol'; esp. *lista* 'tira, llenca, faixa, llistó', port. *lista* 'id.'; it. *list(r)a* 'tira, llenca, faixa, llistó' (> fr. *liste* 'id.').

Cat. *llistar* 'fer llistes (tires o llistons)', occ.m. *listrar* 'id.', fr.m. *liter / lîter* 'id.' > fr. *lister* 'id.'; esp. *alistar* 'id.', port. *listrar* 'id.'; it. *listare* 'id.'.

---

¹ Només es recullen aquests tres testimonis en la documentació del GMLC. El terme *lista* apareix sempre testimoniats en pl. *listas*.

² Aquest document havia estat citat prèviament per Bonnassie, *La Catalogne*, p. 794.

³ Només es recull un testimoni en la documentació del GMLC.

⁴ Coromines dóna exemples de *listat, listada, listats (listats)* en cat.m. dels ss. XIII-XV, s.v. *llista*, p. 223a, lín. 26-41.

3. ESTUDI ETIMOLÒGIC

Els terme *lista* ‘tira, llenca’, ‘randa, rivet’ segurament és la forma llatinitzada del cat.m. *lista*, procedeix del germ.occ. *līsta ‘tira, llenca, franja’, ‘voraviu’ (segons Gamillscheg, segurament en concret a través del frc. *līsta ‘id.’). La forma cat.m. *lista* devia ja pronunciar-se amb una *l*- inicial palatalitzada /k/, com en cat.mod. *llista*. Així mateix, trobem documentada la forma pl. *listas*, que, en realitat, l’adaptació ll. del cat.m. *listas* > cat.m. *l·listes*.

El terme *listatus* (que apareix documentat en fem. pl.: *listatas*), amb valor adjectival, és formalment un part. de perf. del verb ll.m. *listare* (que al corpus del GMLC no trobem documentat, però que el MLLM recull al s. XIII, v. s.v.), el qual deriva del subst. *lista*. Assenyalem, finalment, que el nostre testimoni, *listatas*, també apareix testimoniats bastant tardanament, al primer terç del s. XIII.

La forma germ.occ. *līsta ‘tira, llenca, franja’, ‘voraviu’ deriva, al seu torn, del pgerm.^(a) **leġstō(n)*- ‘l·listó’ (cf. a.a.a. *līsta* ‘id.’, a.a.m. *līste* ‘id.’, b.a.m. *līste* ‘id.’ > al. *Leiste* ‘id.’, neerl.m. *lijst(e)*, *lieste* ‘id.’, a.angl. *līste* ‘id.’, a.s. *līsta* ‘id.’, fris.occ. *lāst* ‘id.’, long. *līsta* ‘l·listó, vora, franja, faixa rivet’; a.isl. *lista* ‘id.’), el qual està relacionat amb el pgerm.^(b) *laista- ‘rastre, pista, empremta’ (cf. a.a.a. *leist* ‘pista’, a.a.m. *leist* ‘id.’ > al. *Leisten* ‘empremtes’, b.a.m. *lēst* ‘pista’, neerl.m. *leest* ‘id.’, a.angl. *læst*, *lāst* ‘petjada’, a.fris. *lāst*, *lēst* ‘id.’; a.isl. *leistr* ‘camal, mitja, mitjó’; gòt. *laists* ‘rastre, pista’).

El pgerm. **leġstō(n)*- ‘l·listó’ presenta molt problemes per postular-ne una etimologia segura (se l’ha volgut relacionar insatisfactòriament amb l’alb. *ledh* ‘ribera’). Tot i així, recentment s’ha pogut relacionar el pgerm. **leġstō(n)*- ‘l·listó’ amb el ll. *lītus* ‘costa’, que efectivament es remunta al pie.^(c) **leġ-* ‘anar(-se’n)’ (cf. a.a.a. *leiten* ‘guiar, dirigir’ > al. *leiten* ‘id.’); a més a més, també es pot posar amb relació amb una arrel verbal pie.^(d) **h₂leġs-* ‘solcar, cavar’, per bé que convé distingir-la de l’anterior interpretació contrària pie.^(e) **leġs-* ‘aprendre, assabentar-se’ (cf. a.s. *lērian* ‘id.’, al. *lehren* ‘id.’; ll. *līra* ‘solc’).

REFERÈNCIES

DCVB VII, s.v. *llista*
DECat V, s.v. *llista*
DuCange V, s.v. 1. *lista*
EWA V, s.v. *līsta*
FEW XVI, s.v. *līsta*
Gamillscheg (1970), I, II, § 155, p. 348
Mackel, pp. 108, 155
MLLM, s.vv. *lista*, *listare*
REW núm. 5083

- (a) EWA V, s.v. *līsta*, col. 1378, l. 7; DEW, s.v. *Leiste*
(b) EWA V, s.v. *leisôd?*, col. 1148, lín. 2-4; EDPG, s.v. **laisti-*; DEW, s.v. *Leist(en)*

- (c) LIV, s.v. 1. *lejt-, p. 410; IEW, s.v. 2. *leit(h)-, p. 672; EWA V, s.v. s.v. *lista*, col. 1378, lín. 48-50
- (d) EWA V, s.v. *lista*, col. 1379, lín. 4-7
- (e) LIV, s.v. *lejs-, pp. 409-410; IEW, s.v. *leis-, p. 671; EWA V, s.v. *lista*, col. 1379, lín. 7-10; Neri-Ziegler, pp. 142-146

1. TESTIMONIS DOCUMENTALS

manedia (maneda, manudia) [*pl.* manedas]

part de les terres que se cedeixen a l'emfiteuta o coló, destinada al manteniment d'aquest, per la qual havia de pagar un cànon reduït a l'establient; determinada prestació (especialment en el sintagma donare (per / pro) maned(i)a(s)): **976** DipGirona 434, p. 384: donamus namque ibi in eodem loco omnes decimas atque naufragaciones que adveniunt infra huius terminos, et manedas de ipso Morrellum usque ad ipsum gradum Sambuce. **1077** CSCugat II 691, p. 352: donamus vobis predictum mansum cum prefata sua alodia exceptus modiatia una et media de terra que nos vobis donamus per manedia. **1117** Marquès I 220, p. 362: ipse enim terre alie donant tascham, alie manedam, sed ex utrisque exit tercia pars de ipsa calcatura et ciuada et gardia de ipso blat. **1125** Oleguer 62, p. 424: dabitur quoque uos anuatim et filii uestri nostre canonice et nobis porcum unum canonicalem recipientem pro ipsa manedia. **1145** CSCugat III 962, p. 144: damus et laudamus vobis et vestris ipsam casam que fuit Guillelmi Ugonis cum ipsa chaseta que cum eadem domo se tenet, que sunt de nostra manudia, quam tenemus per s. Cucuphatem.

der. **manedal**¹

relatiu o propi de la manedia (v. supra): **1094** Junyent-Ordeig, DipVic 1611, p. 897: predicta vinea martina inter tota sextarios III de vini ad mensura manedal per omnes an[nos].

2. FORMES ROMÀNIQUES MÉS PROPERES

Fr.m. *mainaie* 'puixança', 'pietat, cura',² fr.m. *mainaier* 'ajudar, tenir pietat, tenir cura'.

¹ Només es recull un testimoni en la documentació del GMLC.

² El picard conserva en molts documents la forma amb *-d-*, al costat de les formes en *-aie*.

3. ESTUDI ETIMOLÒGIC

El terme *manedia*, segons el MLLM, procedeix del ll. *manēre* ‘romandre’, mentre que el FEW interpreta *manedia* com a producte d’una contracció del ll. *manu adiutare* (cf. p.ex. *manu tenēre*, etc.) > fr.m. *mainaier* ‘ajudar, tenir pietat, tenir cura’ > fr.m. *mainaie* ‘puixança’ > ‘pietat, cura’. De fet, les formes *maneda* (pl. *manedas*) semblen formes rom. derivades del cat. *mà* < ll. *manus*, per mitjà del sufix *-eda* < ll. *-eta* ‘terreny plantat de’; així mateix, la forma documentada *manudia* palesa la influència del ll. *manus* ‘mà’ sobre el terme *manedia*.

Ara bé, resulta que el mot *manedia* només pervisqué en el territori actualment francès (de fet, a la Gal·loromània), la qual cosa ha permès suposar que, més aviat, es podria tractar d’una expressió provinent del dret germànic, portat pels francs a aquell territori. En efecte, trobem la paraula frc. **manaheit* ‘essència humana, acció humana’ > ‘humanitat, liberalitat’ > ‘relació de dependència d’un feudatari’ (cf. a.a.a. *manaheit* ‘id.’), la qual va passar al fr.m. (especialment al pic.), que va conservar tots tres significats suara assenyalats.

Tanmateix, seguint l’exemple que dóna el DuCange (v. s.v. *manedia*), el ll.m. *menaida* (< ll.m. *manedia*, per metàtesi) s’ha relacionat molt sovint amb el fr. *mener* ‘menar’ (erròniament, ja que resulta fonèticament inexplicable la *-d-*) i s’ha traduït com a ‘dret de carreament (prestació personal)’, que es va acabar transformant en ‘dret pagable amb queviures’.

Finalment, assenyalem que també trobem documentat el terme *manedal*, el qual es tracta d’un derivat rom. de *maneda*, per mitjà del sufix *-al* < ll. *-alis*, *-e* ‘relatiu o pertanyent a’, que serveix per formar adjectius.

El terme frc. **manaheit* ‘essència humana, acció humana’ (cf. a.a.a. *manaheit* ‘id.’) > ‘humanitat, liberalitat’ > ‘relació de dependència d’un feudatari’ està compost de dos elements, a saber: frc. *man* ‘home, ésser humà’ i el sufix per formar substantius abstractes frc. *-heid(e)* (cf. a.a.a. *-heit*).^(a)

Així, doncs, d’una banda, tenim el terme frc. *man* ‘home (viril), ésser humà’, que deriva del pgerm.^(b) **mannan-* ‘id.’ (cf. a.a.a. *man* ‘id.’, a.a.m. *man* ‘id.’ > al. *Mann* ‘id.’, neerl. *man* ‘id.’, a.angl. *mann(a)* ‘id.’, a.s. *man* ‘id.’, a.fris. *mon* ‘id.’; a.n. *maðr* ‘id.’; gòt. *manna* ‘id.’).

El pgerm. **mannan-* ‘home’, al seu torn, es remunta al pie.^(c) *?(d^h)g^h-(m)m-e/on-* ‘id.’ (cf. sànscr. *mānu* ‘id.’; ll. *homo* ‘ésser humà; pgerm. **guman-* ‘home [mascle], ésser humà’ [és una forma paral.lela en germ. a pgerm. **mannan-*]; a.esl.ecl. *mъ-ъb* ‘home [mascle]’; lit. obs. *žmogùs* ‘id.’).

D'una altra banda, el sufix testimoniats en frc. *-heid(e)*, sufix substantivador (cf. a.a.a. *-heit* 'id.') que serveix per formar abstractes a partir d'adjectius i rarament a partir de substantius, deriva del pgerm. **-χajǣðu* 'id.' (cf. a.a.a. *-heit* 'id.', a.a.m. *-heit* 'id.', frc. *-heid(e)* 'id.', neerl.m. *-heit* 'id.' > neerl. *-heid* 'id.', a.angl. *-hād* 'id.' > angl. *-head, -hood* 'id.', a.s. *-hēd* 'id.', a.fris. *-hēde* 'id.' > fris. *-heid* 'id.'), que podem relacionar amb el terme independent pgerm.^(c) **χajǣðu-* 'tipus i manera' (a.a.a. *heit* 'estat d'ànim, persona, sexe', a.a.m. *heit* 'caràcter, natura, rang, dignitat', a.angl. *hād, hǣd* 'caràcter, persona, rang, dignitat, sexe', a.s. *hēd* 'estat d'ànim, persona, sexe'; a.n. *heiðr* 'honor, dignitat'; gòt. *haidus* 'tipus i manera').

Finalment, el pgerm. **χajǣðu-*, al seu torn, es remunta a una arrel verbal pie.^(d) **keǵ-* 'estar clar, brillar, lluir' (cf. a.i. *ketú-* 'llum, aparença, forma', a.i. *citrá-* 'excel.lent, clar'; ll. *caelum* 'cel'; lit. *skáidrus* 'clar, lluminós').

REFERÈNCIES

DuCange V, s.vv. *manedia, 3.maneria, manneria*
 EWA IV, s.v. *heit*
 FEW XVI, s.v. **manaheit*
 MLLM, s.v. *manedia*
 REW núm. 5339
 Rodón, s.v. *manedia*
 Vitali, s.v. *manaida*, pp. 525-526a

- (a) Splett, AHW, s.v. 2.2.*manaheit*, p. 592
- (b) EDPG, s.v. **mannan-*; DEW, s.v. *Mann*
- (c) NIL, s.v. **d^héǵ^h-om-*, **d^hǵ^h-ém-*, **d^hǵ^h-m-'*, **ǵ^h-ǣm-'*, esp. p. 87; IEW, s.v. **manu-s / *monu-s*, p. 700; EDPG, s.vv. **mannan-*, **guman-*
- (d) EWA IV, s.v. *heit*, col. 914, lín. 3; DEW, s.v. *-heit*
- (e) LIV, s.v. *?*keǵ-*, p. 347; IEW, s.v. **(s)kǣi, (d-), (t-)*, pp. 916-917; EWA IV, s.v. *heit*, col. 914, lín. 16-36; DEW, s.vv. *-heit, heiter*

*marisk-

1. TESTIMONIS DOCUMENTALS

marisca [pl. mariscas]¹

'maresma' ('maresme', dial. 'mareny'), 'aiguamoll', terreny planer pantanós, localitzat al llarg del litoral, darrere una fletxa o qualsevol entrant costaner: **1066** DipPoblet 20, p. 37: afrontat autem ista donacio ab oriente in quadra Sancti Petri [dictum] de Cathserres et in Moriscas (*ibidem*, nota 4: mariscas) et in Clara. **1069** CSCreus 15, p. 19: et afrontat a meridie in undas maris, ab oriente in quadra sancti Petri quod est dictum de Catseras et in mariscas et in Clara.

mariscarius² (mariscario)

probablement relatiu a la maresma, maresma: **862** DipGirona 35, p. 86: uindimus uobis nostra ereditatem, ... extra domos uel terras ..., a[li]as nostras ereditates quante infra ipsa termio est in cassis, ortis, terris, arboribus uel in ipso mariscario usque in ipso semitar[io] qui discurrit de uilla Corneliano ad Canellas.

2. FORMES ROMÀNIQUES MÉS PROPERES

Occ.m. *marisc* 'bassa enfangada', 'pantà', fr.m. *maresc* 'id.', fr.m. *mareschage*, *marcais* 'id.' > fr. *marécage* 'pantà', fr.m. *marois* 'id.' > fr. *marais* 'id.' (> it.m. *marese* 'id.');

piem. *maresk*, *marask* 'terreny pantanós', llomb. *maresk*, *marask* 'id.'.

3. ESTUDI ETIMOLÒGIC

El terme *marisca* 'maresma, aiguamoll' (documentat només en fem. pl.: *mariscas*) procedeix del frc. **marisk* 'maresma, aiguamoll'. Niermeyer documenta el terme *mariscus* (v. s.v.) ja a mitjan segle VIII.

De fet, *marisca* 'pantà', en origen, és un terme adj. ll.m. *mariscus*, -a, -um 'pantanós', que se substantiva; *mariscus* és l'adaptació llatina directament del frc. **marisk*, que, com veurem més avall, es forma a partir del pgerm. **mari-* 'llac, mar' + el suf.

¹ Només es recullen aquests dos testimonis en la documentació del GMLC.

² Només es recull un testimoni en la documentació del GMLC.

pgerm. **-isko-* ‘relatiu o pertanyent a’ (que es llatinitza en *-iscus, -a, -um* ‘id.’ > cat. *-esc, -esca* ‘id.’). Aprofitem l’avinentsa per subratllar que no tenim documentada cap forma cat.m. **maresc* (cf. fr.m. *maresc* ‘pantà’), que seria l’esperable; en canvi, el terme cat. *marisc* ‘animal marí invertebrat’ és un préstec que entra el 1839, procedent del subst. esp. *marisco* o port. *marisco* ‘id.’ < *marisco, -a* ‘relatiu al mar’ (adj. ant.), que, al seu torn, procedeix de *mar* < ll. *mare* + el susdit sufix derivatiu *-isco* ‘relatiu o pertanyent a’ < ll. *-iscus, -a, -um* ‘id.’ < pgerm. **-isko-* ‘id.’. Naturalment, com també indiquem més avall, el pgerm. **mari-* ‘llac, mar’ i el ll. *mare* ‘id.’ estan relacionats, ja que es remunten al pie. **móri-* ‘mar’. Així mateix, observem que el terme cat. *maresma* i esp. *marisma* procedeixen d’una formació adj. paral·lela, a partir del ll. *maritimus, -a, -um* ‘marítim, relatiu al mar’.

Finalment, assenyallem que el terme *mariscarius* ‘probablement relatiu a la maresma’ és un adj. (substantivat, amb el significat de ‘maresma’), també derivat del frc. **marisk* ‘maresma, aiguamoll’, mitjançant el suf. ll. *-arius, -a, -um* ‘relatiu o pertanyent a’.

El frc. **marisk* ‘maresma, aiguamoll’ deriva del pgerm.^(a) **mari-ska-* ‘pertanyent o relatiu al mar, marítim’ (cf. b.a.m. *marsch, mersch, masch* ‘id.’, neerl.m. *maersche* ‘id.’ > neerl. *mars* ‘id.’, a.angl. *mer(i)sc* ‘id.’ > angl. *marsh* ‘id.’, a.s. *mersk* ‘id.’), que, al seu torn, per mitjà del sufix pgerm. **-isko-* ‘relatiu o pertanyent a’ (a.a.a. *-isc*, a.a.m. *-esch* > al. *-isch*, a.angl. *-isc*, a.s. *-isc*; a.n. *-sk-*; gòt. *-isk-*),^(b) deriva del pgerm.^(c) **mari-* ‘llac, mar’ (cf. a.a.a. *meri* ‘mar, llac’ > al. *Meer* ‘id.’, neerl. *meer* ‘llac’, a.angl. *mere* ‘id.’, a.fris. *mar* ‘fossat’; a.n. *marr* ‘id.’; gòt. *mari-saws* ‘id.’).

El terme pgerm. **mari-* ‘llac, mar’, al seu torn, es remunta al pie.^(d) **móri* ‘mar’ (cf. ll. *mare* ‘id.’; a.irl. *muir* ‘id.’, gal·l.m. *mor* ‘id.’; a.esl.ecl. *morje* ‘id.’ > rus *móre* ‘id.’; lit. *mārios* ‘id.’).

REFERÈNCIES

DuCange V, s.v. *mariscus*
 FEW VI/1, s.v. *mariscus*; XVI, s.v. *marisk*
 Gamillscheg (1970), I, II, § 140, p. 321
 Mackel, pp. 66, 147
 MLLM, s.v. *mariscus*
 REW núm. 5360
 Vitali, s.v. *mares*, p. 532b

- (a) DEW, s.v. *Marsch*
- (b) DEW, s.v. *-isch*
- (c) EDPG, s.v. **mari-*; DEW, s.vv. *Marsch, Meer*; Ringe, p. 272
- (d) Ringe, pp. 46, 48; IEW, s.v. **mori, *mōri*, p. 748

***mark-**

1 – ***mark-o- (fem.)**

2 – ***mark-a- (neut.)**

1. TESTIMONIS DOCUMENTALS

1 – ***mark-o- (fem.)**

marcha (marc-), **marchia** [pl. marchas, marches, marchias]

demarcació territorial fronterera, 'marca': **ca. 801** CPoblación I 1, p. 4: et in marcha nostra iuxta rationabilem eiusdem comitis ordinationem atque admonitionem explotaciónes et excubias. **987** MEBarcelona 3, p. 32: et ad domum Sancti Iusti que est in Berse ipso suo campo de Torrente Malo (...) ipso suo alaude de ipsa marca et de Arbutias cartam exinde fecissent ad uxoxiri (*sic*) sue, in tali uidelicet ratione ut tenuisset et possedisset omnibus diebus uite sue sine blandimentum et post obitum suum remansisset ad filios et filias qui de se et illas. **959** DCBarcelona I 54, pp. 248-249: et est hec omnia in ipsa Marchia, super ripam fluminis Gaiano et uillam quem uocant Ortum de Habrahim. **1038** AComtalPerg II 265, p. 613: progreditur autem per medios terminos, qui sunt inter marchiam Barchinonensem et Ausonensem, sicut diuiduntur ipse marchiae, et uadit usque in castrum quod dicitur Cheralt, et pergit per mediam diuisionem ipsarum marchiarum usque in fluuium Sigorim. **1067** Sans Travé, *DipTBarberà* 5, p. 73: ego Berengarius, comite et regis de Barchinona, donator sum tibi Ermengaudo, Urgellensi comite, ipsas marches de Balaguer. **1076** LFeud. I 492, p. 525: et laxauit ad eos totas ipsas dominicaturas ... et ipsum castrum de Tamarit et de Cubellas et de Castelet et de Castro Vetulo et Capra usque ad fluuium Iberis et totas suas Marchas cum castro de Stopaniano et de Pinçano et de Podio Rubeo et de Castserres et de Canneles et de Curriana cum omnibus rebus pertinentibus ad iam dictos castros usque ad Montson.

*der. marchatura*¹

demarcació fronterera: **1165** CPoblación I 126, p. 185: quisquis uero aliquem uenientem ad populationem de Horta disturbauerit uel sua abstulerit uel

---

¹ Només es recull un únic testimoni en la documentació del GMLC.

marchaturam perhibuerit, ablata reddat et pectet mille solidos, mihi quingentos et clamanti quingentos.

march(i)o, -onis (marchu-, mark-); **marchius** [pl. marchiones]

comte que governava un territori fronterer o marca (v. supra marca, marchia), 'marquès': **ca. 820-825** DipGirona 10, p. 72: religiosus uir Donnulus, abba ex monasterio Sancti Petri, quod ipse in pago Bisuldunense super fluuium Sambuga, una per licentiam Ramponi marchionis, propriis manibus construxit. **913** ACondal 38, p. 158: in presencia Mirone et Suniario, comites et marchiones ... **937** Junyent-Ordeig, *DipVic* 180, p. 153: in nomine Domini. Ego Ello femina et Adrouario, uinditores uobis domno Suniario comite et markio, emtore. **945** DCBarcelona I 30, p. 223: in nomine Domini. Ego Suniarius comes ac marchius et uxor mea Richildes comitissa donatores sumus ad domum Sancte Crucis et Sancte Eulalie, que est situs in Barchinonam ciuitatem. **987** DipOsona 1525, p. 1089: Sig+num Borrellus comes atque marchuo, qui ista uinditione et pro donatione feci et firmare rogauit. **1035** AComtalPerg II 242, p. 584: ego Ermengaudus gratia Dei chomes et marchio et uxori mea Constancia comitissa uobis fideles nostros homines de Sancta Liçinia, maiores atque minores, tam estaturi quam etiam uenituri.

marchionensis²

comte que governava un territori fronterer o marca (v. supra march(i)o, -onis), 'marquès': **928** ACondal 89, p. 230: ego Gondefredus et uxori mee Eldesinda uinditores sumus uobis Suniario, comiti atque marchionensis hibidem uindimus uobis uinea.

marchis(i)us (marches, marchesi-, marchess-)

comte que governava un territori fronterer o marca (v. supra march(i)o, -onis), 'marquès': **976** DipOsona 1206, p. 870: ego Borrellus comite atque marquesso (*pro* marchesso), et coniux mea Letgardis comitessa, uinditores sumus tibi Hiclioni et uxori tue Soruille femina. **988** CSCugat I 217, p. 182: quia propter ego, Borrello, gratia Dei hibereo duci atque marchiso, hec oraculo deuota mentis acie considerans, huius largicionis mercedem almi martiris Cucufati equum fieri prouideo. **990** Llorens, *DocSolsona* 14, p. 330: ego Borrellus comes ac marchisius. **1064** Riu,

---

² Només es recullen aquests dos testimonis en la documentació del GMLC: **928** ACondal 89, p. 230. **923 (928)** LFeud. I 352, p. 377.

Sant Llorenç de Morunys 8, p. 207: hoc est translatum ... a quodam puplico pergameneo donacionis siue concessionis instrumento facte per Ermengaudum tunc comitem et marchesium. **1067** LFeud. I 252, p. 268: ego Bere[n]ger, comite et regis de Barchinona, donator sum tibi, Ermengod, comite Urgellensis et <marches de Balager>.

marchionissa [< marchio]

1 – *esposa d'un marquès* (v. *supra* march(i)o, -onis): **1048** Junyent-Ordeig, *DipVic* 1065, p. 376: sciant omnes fideles Christi presentes atque futuri quia diuinus amor pio cordi magnificentissimi comitis et marchionis, domni Reimundi scilicet, et dignissime eius coniugis, comitissae pariter et marchionisse gloriosae, domne uidelicet Elisabeth, inspirauit ut medietatem decima ex paria ciuitatis Cesarauguste quam modo accipiunt et postea Deo donante accepturi sunt ipsi et omnis successura progenies eorum donarent Beato Petro, apostolorum principi, atque canonicis eius Deo et beato Petro famulantibus in sede Vici.

2 – ‘*marquesa*’:³ **1182** DipTortosa 335, p. 417: Sancie, regine Aragonis, comitisse Barchinone et marchionisse Prouincie, que hec supradictum laudo, firmo bono corde et spontanea uoluntate.

marchis(i)a (-chesi-) [*cf.* marchis(i)us]

‘*marquesa*’: **1177** DipTortosa 285, p. 355: Sancie, Dei gratia regine Aragonie et comitisse Barchinone et Prouincie marchisie. **1178** DipTortosa 301, p. 377: sicut superius dictum est ego Illdefonsus, Dei gratia rex Aragonensis et comes Barchinonensis et marchio Prouincie et ego Santia, eadem gratia regina Aragonensis et comitissa Barchinonensis et marchisa Prouintie. **1194** CPoblación I 197, p. 273: Signum + Sancie, regine Aragonis, comitisse Barchinone, marchisie Prouincie.

2 – *mark-a- (neut.)

marcha (marca) [*pl.* marcas, marchas], **marchus** [*pl.* marc(h)os]

pes, patró ponderal: **1136** Baraut, *DocUrgell* 1453 (Urgellia 9, p. 261): in primis relinquo ad Sancta Maria de Ribera unum marchum et dimidium de argento pro calicem in ipsa mea mula. **1147** Bisson, *Fiscal accounts* II 141, p. 258, lin. 6: et si

---

³ Només es recullen aquests dos testimonis en la documentació del GMLC: **1182** DipTortosa 335, p. 417. **1200** Bisson, *Fiscal accounts* II 103, p. 196, lin. 9.

moneta mutaretur uel peioraretur reddamus tibi uel tuis iamdictis marchas argenti puri ad computum de quadraginta tribus solidis et sic uadat de marcha in marcham. **1162** LFeud. II 902, p. 370: pro regalibus, autem, que concessimus ei, tam in Arelate quam in supradicto feudo, dabit nobis seu successoribus nostris, regibus et imperatoribus, singulis annis in Purificacione Sancte Marie apud Arelatum, tam ipse quam eius successores legitimi, heredes cuncti, quindecim marcas auri boni ad iustum pondus Colonie. **ca. 1150** Usat. 53 (cap. 50, ed. 1984): de aliis namque rusticis qui dicuntur bachallarii, credantur per sacramentum usque ad .III. mancusos auri Valencie (*ibidem*, nota 50: *PV*: macunsos *O* marcos *H* marchos (r *fort. exp.*; *N*). **1235** Pons, *Roca Rossa* 97, p. 189: propter hanc donacionem accipimus de bonis et helemosinis sancte Marie et dicte domui .CCC.XX. solidos denarii Barchinone, quorum ualet quedam marcam argenti .LXXX.VIII. solidorum, quod recognoscimus a uobis recepisse et bene esse paccatos, renunciando omni excepcioni non numerate peccunie; et conuenimus uobis et dicte domui ut semper faciamus tenere et habere in pace et simus guarentes contra cunctam personam.

2. FORMES ROMÀNIQUES MÉS PROPERES

1 – Cat. *marca* ‘frontera’, occ. *marca* ‘id.’, esp. *marca* ‘id.’, port. *marca* ‘id.’, it. *marca* ‘id.’ (> fr. *marque* ‘id.’); cat. *marca* ‘senyal’, fr. *marche* ‘id.’.

Cat. *marquès* ‘comte que governava un territori fronterer o marca’, ‘marquès’, occ. *marques* ‘id.’ (> esp. *marqués* ‘id.’, port. *marquez* ‘id.’, it. *marchese* ‘id.’ > fr. *marquis* ‘id.’). Fr.m. *marchir* ‘limitar amb’, fr.m. *merchier* ‘assenyalar’ > fr. *marquer* ‘id.’; cat. *marcar* ‘assenyalar’.

2 – Cat. *marc* ‘moneda’, occ. *marc* ‘id.’, fr. *marc* ‘id.’; it. *marco* ‘id.’ (it. *marca* ‘marc alemany’), esp. *marco* ‘id.’, port. *marco* ‘id.’.

3. ESTUDI ETIMOLÒGIC

1 – Els termes *marca*, *marchia* ‘demarcació territorial fronterera’ segurament és la llatinització del cat. *marca* ‘id.’, que, al seu torn, procedeix del frc. **mark-ō* (fem.) ‘frontera, regió’ < frc. **mark-ôn* ‘assenyalar, marcar’, ‘deixar empremtes’. Subratllem que el cat. *marca* adapta i adopta morfològicament el gènere femení de l’ètim fràncic

corresponent. La forma *marchia* conté una /i/, que deu provenir de l'arrel verbal tematitzada frc. **mark-ōjan-* 'notificar' (que, posteriorment, es contreu: frc. *mark-ôn).

De *marca*, *marchia* 'demarcació territorial fronterera', en procedeixen tota una sèrie de termes. En primer lloc, trobem el mot *march-at-ura* 'demarcació fronterera', en el fons, està format a partir de l'arrel part. de perf. *marchat-us* < *marc(h)-are* (cf. Niermeyer, s.v.) < *marc(h)-a* i el suf. derivatiu ll. *-ura* 'qualitat de', que, en general, serveix per formar substantius abstractes. En segon lloc, tenim el terme *marc(hi)o*, *-onis* 'comte que governava un territori fronterer, marquès', que deriva de *marc(hi)-a* mitjançant el suf. ll. *-o*, *-onis* genuïnament amb valor dim., sovint diferencial (com ara l'antropònim ll. *Cicero*, *-onis* 'cigronet', dim. del ll. *cicer* 'cigró'): *marc(hi)o*, *-onis* és, doncs, una forma llatinitzada segons el model clàssic llatí; *marchius* 'id.' és, però, l'adaptació ll. de *marc(hi)o*, *-onis* al model de la declinació temàtica llatina mitjançant la desinència *-us*; així mateix, *marchion-ensis* 'id.' deriva també de la forma *marchio*, *-onis*, mitjançant el suf. ll. *-ensis* 'relatiu o pertanyent a'; finalment, *march-is-(i)us* /*markís(i)us*/ 'id.' és la llatinització del cat. *marquès* /*mar'kes*/, per mitjà del suf. ll. *-ens-is* 'relatiu o pertanyent a' > cat. *-ès* 'id.', que al seu torn, es llatinitza *-es-(i)us* > *-is-(i)us*: precisament donen prova d'aquesta adaptació llatina el terme documentat *marches* (que reproduïx exactament el mot català), així com les formes *marchesi-us* i *marchess-us*. En tercer lloc, el terme *marchionissa* 'esposa d'un marquès', 'marquesa' (al segle XII, ja com a títol nobiliari propi) deriva de la forma *marchio*, *-onis* mitjançant el suf. llatinitzat *-issa* 'esposa de', que al seu torn procedeix del suf. cat. *-es(s)a* 'id.', forma fem. del cat. *-ès* 'relatiu o pertanyent a' < ll. *-ens-is* 'id.'; el terme *marchisa* 'marquesa' (que apareix documentat al segle XII només com a títol nobiliari propi) és la llatinització del cat. *marquesa* per mitjà del suf. llatinitzat *-issa* 'esposa de', que al seu torn procedeix del suf. cat. *-es(s)a* 'id.', forma fem. del cat. *-ès* 'relatiu o pertanyent a' < ll. *-ens-is* 'id.'.

El frc. *mark-ō (fem.) 'frontera, regió' (< frc. *mark-ôn 'assenyalar, marcar' > frc. **markō-jan-* 'notificar [cf. a.a.a. *markō-jan-* 'id.', a.n. *merkja* 'id.']) deriva del pgerm.^(a) **mark-ō-* (fem.) 'frontera, regió' (cf. a.a.a. *marka* 'frontera, regió, signe', a.a.m. *mark* 'id.' > al. *Mark* 'id.', b.a.m. *marke* 'id.', neerl.m. *marke* 'id.', a.angl. *mearc*, *mearce* 'id.', a.fris. *merke*, *marke* 'frontera, regió, signe'; a.n. *mörk* 'frontera, regió'; gòt. *marka* 'id.').

2 – El terme *marcha* (fem.), ‘pes’, ‘patró ponderal’ segurament és la llatinització del frc. **marka* (neut.) ‘marc (moneda) = mitja lliura d’argent’. Així, doncs, convé que subratllem que el terme *marcha* (fem.) ha adaptat morfològicament la terminació neutra del frc. *-a* com a femenina, segons el model de declinació del llatí; en canvi, el terme *marchus* (masc.) ‘pes’, ‘patró ponderal’ fa palès que ens trobem més aviat davant de la llatinització del terme cat. *marc* (masc.) ‘moneda’, en què s’ha reeinterpretat el gènere neutre del frc. *-a* com a masculí, atès que en català no existeix el gènere neutre, i posteriorment s’ha llatinitzat com a masculí també (*marchus*), seguint el model corresponent de declinació llatina.

Així mateix, assenyallem que tots els exemples de *marcha* / *marchus* ‘pes’, ‘patró ponderal’ són molt tardans (fonamentalment datats a partir del primer terç del segle XII), la qual cosa fa pensar que segurament es tracta d’un terme que va entrar en el romànic (que el llatí medieval adapta i reproduïx), tot coincidint amb un canvi en el sistema ponderal monetari: concretament el *marc* (institució germànica) substitueix la *lliura* (ll. *libra*) com a base per a la talla de les monedes.

El frc. **marka* ‘moneda’ deriva del pgerm.^(b) **mark-a-* (neut.) ‘signe’ (cf. a.a.a. *marc* ‘signe’, ‘disposició, determinació’, a.a.m. *marc* ‘id.’, frc. **marka* ‘id.’, b.a.m. *mark* ‘id.’, neerl.m. *marc* ‘id.’, a.fris. *merk* ‘id.’; a.n. *mark* ‘id.’ / a.a.a. *marc* ‘patró ponderal per a metalls preciosos’, a.a.m. *marke*, *marc*, *march* ‘id.’ > al. *Mark* ‘id.’, b.a.m. *mark* ‘id.’, neerl.m. *marc* ‘id.’, a.angl. *marc* ‘id.’, a.s. *mark* ‘id.’; a.n. *mörk* ‘id.’).

* * *

Les formes pgerm. **mark-ō-* (fem.) ‘frontera, regió’ i pgerm. **mark-a-* (neut.) ‘signe’, al seu torn, derivarien del pgerm.^(c) **mark-*, el qual, d’una banda, significaria ‘bosc’ (< ‘frontera’, ‘terreny fronterer’) i, d’una altra banda, ‘unitat de pes’.

Finalment, el pgerm. **mark-* es remunta, al seu torn, del pie.^(d) **mereġ-* ‘vora, frontera’ (cf. pers. *marz* ‘comarca, frontera’; ll. *margō*, *-inis* ‘vora, frontera’; a.irl. *brí* ‘camp’, ‘puig’, a.irl. *mruig* ‘frontera, comarca’, irl. *bro* ‘comarca, regió’ [< *brog-*, *brig-* ‘id.’ < pcèlt. **mrog-*, **mrig-* ‘id.’], còrn. *bro* ‘id.’, bret. *bro* ‘id.’, cf. pgerm. **burg-* ‘ciutat petita, burg’).

REFERÈNCIES

- DCVB VII, s.v. 1.*marc*, 1.*marca*, *marquès*, *marquesa*
DECat. V, s.v. *marcar*
DuCange V, s.vv. 1.*marcha*, 3.*marchia*, *marchio*, 1.*marchius*, *marchum*, 2.*marchus*,
1.*marca*
FEW VI.1, s.v. *Marche*; XVI.2, s.vv. *marka (germ.), pp. 522-524; *marka (a.b.frc.),
pp. 524-525; *markôn (a.b.frc.), pp. 527-533
Gamillscheg (1970), I, II, § 106, p. 260; II, § 124, p. 292; II, § 125, p. 293
Mackel, pp. 57, 141, 146
MLLM, s.vv. 1.*marcare*, *marca*, *marchionensis*, *marchionissa*, *marchisa*, *marchisus*
REW núm. 5364, 5365
Rodón, s.vv. *marcha*, *marchia*; *marchio*
Sousa Costa, pp. 244-250
Stotz, vol. 1, IV, § 52.3, p. 658; III, § 23.13, p. 386
- (a) EDPG, s.v. *markō- f.; DEW, s.v. 2.*Mark*; WAHDSpSch, s.v. *marka**, *marca**;
AHDW (SAW), s.v. *marka*; Stotz, vol. 1, IV, § 52.3, p. 658
(b) EDPG, s.v. *marka- n.; DEW, s.v. 3.*Mark*; WAHDSpSch, s.vv. *mark**, *marc*; *marka;
AHDW (SAW), s.vv. *marc* n., *marc* f.
(c) Griepentrog, pp. 265-285
(d) IEW, s.v. **mereĝ-*, p. 738

1. TESTIMONIS DOCUMENTALS

martrus [*genit. martri*]¹, ? **guaimantre**

'*mart*', espècie de *mostela de pell preuada*: **1071** Sanahuja, *Àger* 28, p. 348 (*cit. Bonnassie, La Catalogne* II, p. 792) (**post 1068** Chesé, *Àger* 89, p. 333; *inventari d'Arnau Mir de Tost*): et cobto, III de alfanec copertos de palii, et alio martri coperto de palii. *Ibidem*, p. 349 et de uestimentos sunt pelliceas .ii. de alfanec copertas de ciclato ... pellico .i. uair, et kapa .i. ... coperta de beraga et manegas armelinas et grisas et de guaimantre (*Chesé*, p. 334: *guai mantre*) et golas qui se tenebat in alias pellicias, et brisal .i. purpura feminine.

martrinus, -a, -um [*pl. martrinas, martrinos*]

de mart (*v. supra*) (*adj. referit a pelles, mantum i lectum*): **1010** Baraut, *DocUrgell* 314 (*Urgellia* 3, p. 146): et iusit dare per trentanarios ipsos suos drapos, id est coopertorio de pallio ... pels martrinas, pelfo[s], alfanechas. **1020** Marca, ap. 183, col. 1020 (*testament de la comtessa Guisla de Cerdanya*): mobilem uero meum quem habeo, id est, meum bombicum et meas pellicias, unam martrinam et aliam armellinam, uendite ut melius potueritis. **1071** Sanahuja, *Àger* 28, p. 348 (*cit. Bonnassie, La Catalogne* II, p. 792; **post 1068** Chesé, *Àger* 89, p. 333; *inventari d'Arnau Mir de Tost*): et alios II matrinos copertos de kastanea. **1071** Baraut, *DocUrgell* 842 (*Urgellia* 6, p. 199): ipso meo mant martrino ad clericos Sancti Antonini.

2. FORMES ROMÀNIQUES MÉS PROPERES

Cat. *mart*, *marta* (forma feminitzada de *mart*), occ.m. *martre*, *mart*, fr.m. *martre* > fr. *martre*; esp. *marta*, port. *marta*; it. *martora*.

---

¹ Només es recullen dos testimonis en la documentació del GMLC.

3. ESTUDI ETIMOLÒGIC

El terme *martrus* és la forma llatinitzada del prové del frc. **marþ-ar*² / long. **marþ-ar* ‘mart’, que devia pronunciar-se /mártar/^(a) i que, probablement a causa de la pressió de l’accent de la primera síl·laba, va acabar sincopant-se com a **marþ’r* /mártr/. El fr.m. *martre* ‘mart’ i l’it. *martora* (amb una /o/ medial epentètica) ‘id.’ procedeixen, en efecte, de la forma sincopada frc. **marþ’r* / long. **marþ’r*.

En canvi, quant al cat. *mart*, si bé Coromines (s.v. cat. *mart* ‘espècie de mostela de pell preuada’) apunta que “la provenença dialectal del nostre nom [cat. *mart*] en germànic no està ben precisada, potser d’un gòt. **marþus*”, tant Gamillscheg³ com el REW afirmen que el mots cat. *mart* (feminitzat sovint com a *marta*), esp. i port. *marta* procedeixen del gòt. **marþ-us* (llatinitzat en masculí).

Pel que fa a la forma documentada *guaimantre*, el GMLC explica en nota que “referit a *manegas* i precedit de *armelinas et grisas*, sembla fer referència a una classe de pell. *Guai-* (*uair* ? = cat.m. *vair* [< ll. *uarius*] ‘porció de pell de cert animal semblant a l’esquirol, destinada a folradura; el mateix animal del qual es treia la pell’) i una possible escriptura de *martre*.” D’altra banda, L. Trias Ferri ha llegit *guaimantre* com *guat matre*, la qual cosa li va permetre de plantejar la següent hipòtesi: “Nosaltres ens atreviríem a barallar la possibilitat que aquest *guat matre* respongués en realitat a una *Mustela martes* –de manera que *guat* potser s’hauria d’interpretar com a *gat*–, cosa que l’emparentaria amb les preuades *pels martrinas* [‘pells de mart’]”.⁴

Finalment, el terme *martrinus*, *-a*, *um* ‘de mart’ (que trobem documentat tant en singular com en plural) és un adj. derivat de *martrus* mitjançant el suf. ll. *-inus*, *-a*, *-um* ‘relatiu o pertanyent a’.

El terme frc. **marþ-ar* / long. **marþ-ar* ‘mart’ deriva del pgerm.^(b) **marþru-* ‘id.’ (cf. a.a.a. *mardar* ‘id.’, a.a.m. *mart*, *marder* ‘id.’ > al. *Marder* ‘id.’, b.a.m. *mārder* ‘id.’, neerl.m. *marter* ‘id.’, a.angl. *meardð* ‘id.’ > angl. *marten* [obs. *marter*] ‘id.’, a.fris. *merth* ‘id.’ > fris.occ. *mird* ‘id.’, long **marþ-ar* ‘id.’; a.n. *mørð* ‘id.’; gòt. **marþus* ‘id.’, gòt.crim. *marzus* ‘noces’).

La forma pgerm. **marþru-* ‘mart’, però, presenta una etimologia problemàtica. Observem que en diverses llengües s’utilitza eufemísticament o apotropaicament el sobrenom de “nòvia” per referir-se a la *marta* (cf. it. *donnola*, gr.mod. *νο(μ)φίτσα*, esl. **nevěsta*), ja que aquest animal, en la creença popular,

² Segons Gamillscheg (1970), I, III, § 25, p. 383, **marþar* és prefrc. (*sic*).

³ Gamillscheg (1970), I, I, § 21, p. 25.

⁴ L. Trias Ferri, *La terminologia tèxtil a la documentació llatina de la Catalunya altomedieval*, tesi doctoral inèdita, 2012, Universitat de Barcelona, p. 409.

està connotat negativament (se'l relaciona amb l'aparició d'una malaltia). Aleshores, podríem establir un vincle formal entre el pgerm. **marþru-* 'mart' i el lit. *martì* 'nòvia' (cf. tb. gòt.crim. *marzus* 'noces'), però la motivació d'aquesta relació, en principi contradictòria segons el que acabem de dir (el terme *marta* està connotat negativament, mentre que *nòvia* és sentit com a positiu), planteja dificultats, que es podrien explicar potser per una transferència semàntica amb l'ermini, connotat positivament a causa del seu bell color blanc. Més enllà d'aquesta relació entre el pgerm. **marþru-* 'mart' i el lit. *martì* 'nòvia', no s'hi pot anar, per manca de testimonis en altres llengües indoeuropees.

REFERÈNCIES

DCVB VII, s.vv. 1.*mart*, 1.*marta*; X, s.v. *vair*
DECat V, s.v. *mart*, p. 504b, lín. 45; IX, s.v. *vair*, p. 51b, lín. 19 ss.
DuCange V, s.vv. *martures*, *martalus*, *martarus*
FEW XVI, s.v. **marþr-*
Gamillscheg (1970), 1, I, § 21, p. 25; III, § 25, p. 383
Greimas, s.vv. 2.*martre*, *vair*
MLLM, s.vv. *martur*, *varius*
REW núm. 5384
Stotz, vol. 1, III, § 5.8, p. 324

- (a) Franck, § 94, pp. 118-122
- (b) EDPG, s.v. **marþru-*; FEW XVI, s.v. **marþr-*; DEW, s.v. *Marder*; AHW (SAW), s.v. *mardar*; WAHDSpSch., s.v. *mardar*

1. TESTIMONIS DOCUMENTALS

marrimentum (marriment)

sentiment de recança, enuig, ressentiment, rancor, rancúnia: **990** Junyent-Ordeig, *DipVic* 550, p. 470: in ea uidelicet racione ut nos redimere faciamus ista omnia suprascripta usque ad missa sancti Ioannis ista proxima ueniente si nos finitum abemus ipsum marrimentum quod abemus apud seniores nostros. **1052** Junyent-Ordeig, *DipVic* 1108, p. 419: et quantas [uice]s prefatus Ermengaudus Guilelmi intrare et exire uolue[rit] in predictum castrum cum cui vel quibus sibi elegerit sit [illi] licitum et donent predictus Ermengaudus Ermemiri et uxor eius et filios eius potestatem ad predictum Ermengaudum Guilelmi de predicto castro, quando iamdictus Ermengaudus Guilelmi requisierit prefato Ermengaudu Ermemiri aut eius uxori uel eius filiis sine ira et marriment de iamdicto Ermengaudu Ermemiri et eius uxore et filiis suis.

2. FORMES ROMÀNIQUES MÉS PROPERES

Cat. *marriment* ‘aflicció, tristesa’ < cat. *marrir* ‘afligir’, ‘inquietar, preocupar’, ‘extraviar-se, perdre’s’; occ.m. *marrir* ‘id.’; fr.m. *marir* ‘id.’ > fr. *marrir* ‘id.’; cat. *marrar* ‘extraviar-se, perdre’s’, esp. *marrar* ‘id.’; it. *smarrire* ‘id.’. Més sovint, cat. *marrit* ‘afligit, trist’, occ.m. *marrit* ‘id.’ (> esp. *marrido* ‘id.’), fr.m. *marri* ‘id.’; occ.m. *esmarit* ‘extraviat, perdut’, fr.m. *esmarit* ‘id.’.

3. ESTUDI ETIMOLÒGIC

El terme *marrimentum* ‘sentiment de recança, enuig, ressentiment, rancor, rancúnia’ és segurament la llatinització del cat. *marriment* (que també ja trobem documentat al GMLC), derivat del verb cat. *marrir* ‘afligir’, ‘inquietar, preocupar’, que, al seu torn, procedeix del germ.occ.^(a) *marrjan ‘sentir-se trist’.

Volem subratllar, així mateix, que el terme *marrimentum* (*marriment*) s’ha especialitzat preferentment en l’expressió judicial “sine ira et (ullo) marriment(o)

/ sine marrimento et / uel rancura / (sine) ira”,¹ mitjançant la qual el vassall renuncia no només a un ressentiment i enuig moral, sinó també a qualsevol acció hostil motivada per la cancel·lació dels seus drets; en aquest sentit, *marrimentum* és gairebé sinònim de *rancura* ‘rancúnia’.

El terme germ.occ. **marrjan* ‘sentir-se trist’ deriva del pgerm.^(b) **marzjan-* ‘impedir, obstructiu’, ‘irritar’, ‘fer errar’ (cf. germ.occ. **marrjan* ‘sentir-se trist’ [cf. a.a.a. **merren* ‘molestar’, frc. **merren* ‘esperar, detenir-se’, neerl.m. *merren* ‘id.’, a.angl. *mierran* ‘impedir, obstructiu’, ‘extraviar’, a.s. *merrian* ‘molestar’]; fer. *marra* ‘molestar, fastiguejar’; gòt. *marzjan* ‘obstaculitzar’, ‘enfadar, irritar’).

El pgerm. **marzjan-* ‘impedir, obstructiu’, ‘irritar’, ‘fer errar’, al seu torn, es remunta al pie.^(c) **mers-* ‘molestar, desatendre, oblidar’ (cf. hit. *maršant-* ‘fals, deshonest’, ‘impiu, insensat’; sànscr. *mṛṣyate* ‘oblidar’, arm. *mořanam* ‘oblidar’).

REFERÈNCIES

DCVB VII, s.vv. *marrit*, *-ida*, *marrar*
DECat. V, s.v. *marrir*
DuCange, s.vv. *marrire*, *marritio*
FEW XVI, s.v. **marrjan*
Gamillscheg (1970), 1, I, § 21, p. 25
Mackel, p. 70
MLLM, s.vv. *marrimentum*, *marrire*, *marritio*
REW núm. 5373
Rodón, pp. 175- 176
Sousa Costa, pp. 224-229
Stotz, vol. 1, IV, § 74.5, p. 700

- (a) Gamillscheg (1970), vol. 1, I, §21, p. 25
(b) EDPG, s.v. **marzjan-*; WAHDSpSch, s.v. *merren**
(c) LIV, s.v. **mers-*, pp. 440-441; IEW, s.v. 6.**mer-*, **mer-s*; **morso-*, pp. 737-738

---

¹ V. aquest document: **1052** Junyent-Ordeig, *DipVic* 1108, p. 419.

1. TESTIMONIS DOCUMENTALS

mazer, madre¹

fusta d'auró: **1010 (1008)** Baraut, *DocUrgell* 314 (Urgellia 3, p. 146): et concessit ad sancta Maria Sedis Orgellis ipsa chupa eraclia et alia de mazer. **1068** Chesé, *Àger* 89, p. 333: et inter cope et anaps X de madre.

2. FORMES ROMÀNIQUES MÉS PROPERES

Occ.m. *mazer / madre* 'nus, excrecència rugosa de la fusta de l'auró', fr.m. *ma(s)dre* 'id.'; ver.m. *masero* 'id.'.

Fr. *madré* 'vetós, favat'; it. *madroso, matroso* 'molt porós'.

3. ESTUDI ETIMOLÒGIC

El terme *mazer / madre* 'fusta d'auró' segurament és la llatinització de l'occ.m. *mazer / madre* 'nus, excrecència rugosa de la fusta de l'auró', que, al seu torn, procedeix del frc.^(a) **maser* 'id.' (corresponent a l'a.a.a. *masar* 'id.'). Podem explicar la forma *madre* de la manera següent: frc. **maser* > **masre* (metàtesi) > **masdre* (cf. fr.m. *masdre* (desenvolupament d'una /d/ epentètica) > *madre* (assimilació de la -s- [z] a causa de la proximitat del punt d'articulació amb la /d/ [ð]).

El terme frc. **maser* 'nus, excrecència rugosa de la fusta de l'auró' /mázer/, al seu torn, deriva del pgerm. **matlo-* 'id.' (cf. a.a.a. *masar* 'id.', a.a.m. *maser* 'id.' > al. *Maser* 'id.', a.s. *masur* 'id.') > pgerm.^(b) **matlo-trewa-* 'auró (arbre)' (cf. a.a.a. *mazzoltar, mazzaltra* 'id.', a.a.m. *mazalter* 'id.' > al. *maszholder* 'id.' > al. *Maßholder* 'id.' [amb interpolació d'al. *Holunder* 'auró de camp'], a.s. *mapulder* 'id.', a.angl. *mapulder, mapolder, mapuldre* 'id.' > a.angl. *mapul-trēow* 'id.' = angl. *maple* 'id.'; a.n. *möpurr* 'id.', a.n. *mqsurr* [forma, però, fonèticament incompatible] 'id.'), que està format pel pgerm. **ma-tlo-* 'nus, excrecència rugosa de la fusta de l'auró' + el pgerm.^(c) **treu-a-* 'arbre' (cf. a.s. *trio, treo* 'id.', a.angl. *trēo, trēow* 'id.' > angl. *tree* 'id.', a.fris. *trē* 'id.'; a.n. *tré* 'arbre', 'màstil', 'biga'; gòt. *triu* 'pal', 'cep'), que es remunta al pie.^(d) **dréu-o-* 'fusta, arbre' (cf. hit. *táru* 'fusta'; sànscr. *dáru* 'id.'; a.pers. *dāruv* 'id.' > pers.

¹ Només es recullen aquests dos testimonis en tota la documentació del GMLC.

dār ‘fusta’, ‘arbre’; gr. δόρυ ‘fusta, arbre [tronc], llança’, gr. δρῦς, δρυός ‘enzina, arbre’; a.irl. *daur, dair* ‘enzina’, a.esl.ecl. *dr̥va* [neut. pl.] ‘fusta’ > rus *drová* [neut. pl.] ‘id.’; alb. *dru / drū* ‘fusta’, ‘arbre’, ‘tronc’). Per al pgerm. **ma-tlo-* no hi ha cap corresponent en cap altra llengua ie., per la qual cosa és impossible reconstruir la forma pie.

REFERÈNCIES

Bloch-Wartburg, s.v. *madré*
DuCange V, s.vv. *madreus, mazer*
FEW XVI, s.v. *maser*
Gamillscheg (1970), 1, II, § 142, p. 326
Mackel, pp. 14, 58, 173
MLLM, s.vv. *mazer, mazerinus*
REW núm. 5389

- (a) Gamillscheg (1970), vol. 1, II, § 142, p.326; DEW, s.v. *Maser*; Bloch-Wartburg, s.v. *madré*
- (b) DEW, s.v. *Maßholder*. WAHDSprSch., s.vv. *mazzoltar**, *mazzaltar*; *mazzoltra*, *mazzaltra*
- (c) EDPG, s.v. **trewa-*; DEW, s.v. *Holunder*
- (d) IEW, s.v. **deru-*, **dōru-*, **dr(e)u-*, **drou-*; **dreu̯* : **drū-*, pp. 214-217

1. TESTIMONIS DOCUMENTALS

mallus [pl. mallos], **mallum** [pl. malla]

'tribunal', assemblea judicial: **815** DipCarol., p. 418: et undecunque a uicino suo ... fuerit accusatus et ad placitum uenire iussus ad comitis sui mallum omnimodis uenire non recuset. *en el sintagma in mallo publico:* **842** DipGirona 20, p. 78: sedebant enim in Impurias ciuitate, in mallo publico, pro multorum causis ad audiendum et rectis et iustis iudiciis diffiniendum. *en la fórmula de mallo suam percepisse iusticiam:* **842** DipGirona 20, p. 79: et gaudeat se unusquisque homines de mallo suam percepisse iusticiam. *en el sintagma in (ipso) mallo:* **1023** CSCreus 8, p. 9: per hanc scripturam uenditionis nostre uendimus tibi castrum nostrum ... cum finibus et terminis, ... decimas et primitias, oblaciones atque seruitia, obsequium, placita et mallos, districtum et omnes uoces quas ibi aut nos habemus aut aliquis princeps habuit. **1070** LFeud. II 820, p. 304: sunt, namque, predicta omnia, ciuitates, comitatus, episcopatus, uicecomitatus et alii honores et dignitates, castra uel castella, municiones siue fortedas, ecclesie, parrochie, uille, domus, census, redditus, mercata, telonea, leddes, pedadges, fire, rafege, alberges, pascuaria, silue; garrice, arbores, horti, cultum uel heremum, montes et podii et petre, condirectum uel discondirectum, rusticum et urbanum, malla uel placita, prata uel pascua, fontes, flumina.

mallare

'demandar', citar a judici: **812** DipGirona 3, p. 68: et dum Iohannes ipsum uillare a bone integritate abuisset per suam adprisionem, sic Ademares comis eum mallauit quod ipse uillares suos beneficius esse debebat in Aquis palatii ante Warengaude. **841** Marquès I 3, p. 59: recognosco me ego Dominicus et a pe<ti>tionibus Gondebedoni mei et aduocato donni Gundemari supradicti episcopi, unde me mallauit pro iuditio hoc denegare non possum. **850** DipGirona 30, p. 84: sed ita est ueritas sicut hic est insertum et iniuste isto suprascripto mandatario iamdicto pontificem mallauit de ipsas res superius scriptas. **868** DipRosselló 60, p. 122:

ueniens homo nomine Ricosindus atque mandatarius Salamonis comitis causas perquirere uel mallare.

2. FORMES ROMÀNIQUES MÉS PROPERES

Fr.m. *mal public* ‘tribunal públic’, fr.m. *maler* ‘fixar el dia per al combat judicial’; it. *mallo* ‘plet’ (només apareix en el tecnolecte històric); cast.m. *mal(l)ado* ‘serf que viu dels béns del seu senyor i li ret serveis’, port.m. *mal(l)ado* ‘id.’, cast.m. *malada* ‘serventa, esclava’, port.m. *malada* ‘id.’, port.m. *maladia* ‘servitud’ (aquests tres termes, *mal(l)ado*, *malada* i *maladia*, procedeixen directament del gòt. *maþl* ‘mercat, fòrum, sala de debat, assemblea’).

3. ESTUDI ETIMOLÒGIC

Els termes *mallus* (pl. *mallos*), *mallum* (pl. *malla*) i *mallare* (segurament derivat de l’anterior) són germanismes especialment presents en el llatí medieval de la Gal·loromània, que probablement són el resultat de la llatinització, respectivament, del fr.m. *mal public* ‘tribunal (públic)’ i fr.m. *maler* ‘fixar el dia per al combat judicial’, termes que, al seu torn, procedeixen del frc. **mahl* ‘tribunal’¹ (cf. a.a.a. *mahal* ‘id.’). D’altra banda, Mackel^(a) proposa que el fr.m. *mal(l)* ‘tribunal’ procedeix del ll.vg. (*sic*) **matlum* (> *mallum*) ‘id.’, a partir del germ. **maþl* ‘assemblea’.

Es tracta, doncs, de termes jurídics heretats del dret germànic,² que, sobretot durant els segles IX i X (al s. XI ja té una presència ben escassa), va substituir els termes ll.cl. *tribunal* i ll.cl. *petĕre* = *uocare in ius*, respectivament. Així, doncs, aquests termes estan lligats a les circumstàncies històriques de l’època carolíngia, per la qual cosa, posteriorment, es recuperaren els mots ll.cl. *tribunal* i ll.cl. *petĕre* = *uocare in ius*, que són els que van originar els mots romànics (cat. *tribunal* i cat. *demandar* –a partir del ll. *demandare*, vulgarització del ll.cl. *petĕre* = *uocare in ius*–). No ens ha pervingut en cat. cap terme procedent de *mallum* i *mallare*. Segurament, l’homofonia existent amb el terme ll. *malus* ‘dolent’ va contribuir al fet que no quallés el terme *mallum*.³

¹ Concretament, a.b.frc. segons el FEW XVI.

² Cf. Llei Sàlica (MGH. Ll. 1,4,1, p. 307 i MGH. Ll. 1,4,2, p. 248), Llei Ribüària (MGH. Ll. 1,3,2, p. 198) i Llei dels Alamans (MGH. Ll. 1,5,1, p. 170).

³ Tanmateix, apareix grafiat en la documentació del GMLC com a *mallum* només una vegada i en època tardana: 1174 Chesé, Àger 469, p. 804: et de ipso castro iamdicto non exeat mihi, Poncio de Capraria, nec mea posterita nullum mallum nec ego ibi faciam, et meus fet sit in nostra garda et in nostra emperanza.

Finalment, constatem que, en la documentació, el terme *mallum* acostuma a aparèixer en el sintagma *in mallo publico*⁴ o bé en la fórmula judicial *de mallo suam percepisse iusticiam*.⁵ Així mateix, observem que en pl. *mallos* o *malla* acostumen a aparèixer al costat del seu sinònim ll.m. *placita* ‘assemblea que delibera i dicta veredictes, tribunal’.

El frc. **mahl* ‘tribunal’ (cf. a.a.a. *mahal* ‘tribunal, assemblea’) procedeix del pgerm.^(b) **mapla-* : *malla-* < *mađla-* ‘assemblea, lloc de trobada, negociació’ (cf. a.a.a. *mahal* ‘tribunal, assemblea’, a.a.m. *mahel*, *māl* ‘tribunal’ [> al. obs. *Mahl* ‘id.’], a.a.m. *medili* ‘llengua’, a.angl. *mædel* ‘assemblea, consell’ ‘discurs’, a.angl. *mærl* ‘discurs, conversa’, a.s. *mahal* ‘tribunal, trobada’, ‘discurs’; a.n. *māl* ‘discurs’, ‘argumentació’, long. *gamahal* ‘ll. *coniurator*’ [terme jurídic medieval]); gòt. *mapl* ‘mercat, fòrum, sala de debat, assemblea’).

La forma pgerm. **mapla-* : *malla-* < *mađla-* ‘assemblea, lloc de trobada, negociació’, al seu torn, permet reconstruir una forma pie.^(c) **meh₃d-* ‘trobar-se amb, apropar-se’ (cf. hit. *mazzi* < **mats(ti)* < **mad-ti* ‘disputes per l’espai’; arm. *matčim* ‘jo m’apropro’) > pie. **mh₃(d)-tlo-* ‘trobada, apropament’ (mitjançant el suf. **-tlo-* per formar substantius abstractes), tot i que, a causa de l’escassetat de testimonis, es tracta d’una reconstrucció força discutible, que funciona fonamentalment i quasi *ad hoc* només per al pgerm. **mapla-* : *malla-*.

REFERÈNCIES

DuCange V, s.v. *mallum*
 FEW XVI, s.v. **mahl*
 Gamillscheg (1970), 1, II, § 107, pp. 265-266; (1967) *Enc.Ling.*, p. 89
 Greimas, s.v. *maler*
 Mackel, pp. 56, 167
 MLLM, s.vv. *mallus*, 1 *mallare*
 REW núm. 5238
 Rodón, s.vv. *mallum*; tb. s.v. *placitum*, esp. p. 194
 Sousa Costa, pp.127-135
 Stotz, vol. 1, III, § 32.7, pp. 420-421; IV, § 46.6, p. 646; IV, § 52.23, p. 667

- (a) Mackel, p. 167
- (b) Schaffner (2001), § III.2.29, pp. 243-246; EDPG, s.v. **mapla-*; DEW, s.vv. *Gemahl*, 2 *Mahl*; Casaretto (2004), § 2.29.1, p. 405; WAHDSpSch., s.v. *mahal*; Stotz, vol. 1, III, 32.7, pp. 420-421
- (c) IEW, s.v. **mōd-* : **mād-* / **mād* : **mād-*, pp. 746-747

⁴ V. el document: 842 DipGirona 20, p. 78.

⁵ V. el document: 842 DipGirona 20, p. 79.

1. TESTIMONIS DOCUMENTALS

mundiburдум (mundiburđium, mande-, munde-, mundo-)

defensa, tutela (preferentment en l'expressió sub nostro mundiburdo / sub nostrae tuicionis / tuitionis mundeburdo): **822** Constans, *DipBanyoles* 1, p. 148: una cum rebus quae tam ipsi ex eremo traxerunt uel ex adprissionem acceperunt quam et de donatione comitis uel de quolibet legali adtractu praesenti tempore iuste et rationabiliter possidere uidentur, sub mundoburdo et defensione atque immunitatis tuitione constitueremus. **844** Marquès I 7, p. 67: eundem episcopum Gondemarum cum sue sedis matre ecclesia omnibusque rebus sibi aspicientibus sub nostro mundiburdo constituimus. **849** DipPallars 41, p. 305: nec illorum homines qui super illorum alodem comanent aut in beneficium nullus distringere conetur, sed sub nostra tuicione atque defensione et sub nostra mundeburde [*ibidem, nota 17: mandeburde*¹ D] secure atque quiete sine alterius improbitate uiuere ipsi monachi conentur. **891** Marquès I 13, p. 81: quapropter comperiat omnium fidelium nostrorum tam presentium quam futurorum sollercia quia ueniens obtutibus nostris uir uenerabilis nomine Seruus Dei, sedis Gerundensis episcopus culminis nostri adiit sublimitatem, deprecatusque est serenitatem nostram ut eandem ecclesiam que est in honore Sancte Dei genitricis Marie, cui ipse Deo auctore preest, sub munimine et auctoritatis nostre defensione reciperemus atque cum omnibus rebus et omnibus sibi subiectis sub prefate tuicionis nostre mundiburđio et immunitate consistere faceremus.

2. FORMES ROMÀNIQUES MÉS PROPERES

Fr.m. *mainbor* 'protector, tutor', fr.m. *mainbornie* 'protecció, mainbornir 'protegir' (amb calc de la primera part del compost frc. *mund-boro 'protector' mitjançant el fr. *main* 'mà' [del mateix significat que el frc. **mund-* 'mà, protecció']).

---

¹ Observem en la forma *man-deburde* el calc de la primera part del compost frc. *mundbord 'protecció' mitjançant el ll. *manus* 'mà' (del mateix significat que el frc. **mund-* 'mà, protecció').

3. ESTUDI ETIMOLÒGIC

El terme *mundiburdum* ‘defensa, tutela’ procedeix del frc. **mundbord* ‘id.’; es tracta, doncs, d’un mot llatinitzat (la *-i-* s’explicaria per analogia amb el gen. ll. *mundi* < ll. *mundus* ‘món’, ja que, com assenyala Sousa Costa, l’arrel a.a.a. *munt* ‘mà’ no correspon a un tema germànic palatalitzat),² compost de dos elements germànics, a saber: frc. **mund-* ‘mà, protecció’ i frc. **-bord* ‘portat’, és a dir ‘allò que és portat com a defensa’ → ‘defensa, tutela’. Gamillscheg afirma, a més a més, que el terme ll.m. *mundiburdus* no va tenir continuïtat en les llengües romàniques a causa de la coincidència formal amb els mots ll. *mundum* ‘món’ i *montem* ‘muntanya’ (declinats en ac. sing.).

Així, doncs, tenim, d’una banda, l’element frc. **mund-* ‘mà, protecció’, que deriva del pgerm.^(b) **mundō-* ‘id.’ (cf. a.a.a. *munt* ‘protecció’, a.angl. *mund* ‘mà, protecció’, a.fris. *mund*, *mond* ‘protecció’; a.n. *mund* ‘mà’, a.n. *mundr* ‘dot [que la dona ha de pagar], protecció’; gòt. *manwus* ‘preparat, a punt [= a mà ?]’).

El pgerm. **mundō-* ‘mà, protecció’, al seu torn, es remunta al pie.^(c) **mh₂-nt-eh₂* ‘mà’ (cf. hit. *mani₂ah₂* ‘lliurar in manu’, ‘administrar’; gr. *μάρη* [apud Hesiqui] ‘mà’; ll. *manus* ‘mà’; irl.m. *muntar* ‘família’), relacionat amb l’arrel verbal pie.^(d) **meh₂-* ‘indicar’ (cf. gr. *μηνύω* ‘anunciar, revelar’, gr. dòr. *μαίνύω* ‘id.’; a.esl.ecl. *po-manōti* ‘saludar amb la mà’).

D’una altra banda, tenim l’element frc. **-bord* ‘portat’, que deriva del pgerm.^(e) **burda-* ‘allò que és portat’ (forma part.; cf. a.a.a. *gi-burt* ‘naixement’, a.a.m. *geburt* ‘id.’ > al. *Geburt* ‘id.’, b.a.m. *gebort* ‘id.’, neerl.m. *geboorte* ‘id.’, a.angl. *(ge)byrd* ‘id.’, a.s. *giburd* ‘naixement, descendent’, a.fris. *berde* ‘naixement, fetus’; a.n. *burðr* ‘naixement, fetus’; gòt. **gabaurþs* ‘naixement’), relacionat amb pgerm. **burđin* ‘càrrega, pes’ (cf. a.a.a. *burdin*, *burđī* ‘id.’, a.a.m. *bürde* ‘id.’ > al. *Bürde* ‘id.’; a.n. *byrðr* ‘id.’; gòt. *baurþei* ‘id.’), que procedeix del verb fort pgerm.^(f) **beran-* ‘portar, carregar, produir, parir, retre’ (cf. a.a.a. *beran* ‘suportar, aguantar, parir’, a.angl. *beran* ‘portar, carregar, parir’ > angl. *to bear* ‘id.’, a.s. *beran* ‘portar, posseir’, a.fris. *bera* ‘carregar, parir’; a.n. *bera* ‘portar, carregar’, ‘vestir, portar posat’, ‘produir, cedir’; gòt. *bairan* ‘portar’, ‘endurar, sofrir’, ‘parir’).

El pgerm. **burda-* ‘allò que és portat’, al seu torn, es remunta al pie.^(g) **b^hr-to-* ‘id.’ < pie.^(g) **b^her-* ‘portar’ (cf. vèd. *bhárti* ‘portat’; av. *baraitī* ‘id.’; arm. *berem* ‘portar’; frig. *αβ-βερετ* ‘portat’; gr. *φέρω* ‘portar’; ll. *ferō*, *ferre* ‘portar’; a.irl. *-beir*, *-berat* ‘portar’, a.irl. *birt*, *-bert* ‘vaig portar’; a.esl.ecl. *berō*, [b^hratī] ‘recollir, agafar’; toc. B *paräm* ‘portar, agafar’ [act.], toc. A *pärtär* ‘id.’ [mitj.]).

² Cf. a.a.a.^(a) *mundiburdium*, *mundoburdium*; *mundiburdus*; *mundeburdus*; *mundeburdum*, *mundiburdium*; *mundeburdus*; *muntburt*; *muntburto*, *muntborto*. Totes aquestes formes també estan llatinitzades.

REFERÈNCIES

- DuCange V, s.vv. *mundiburnus*, *mamburnus*
EWA I, svv. *bâra*; (*gi*)*beran*-. IV, s.vv. (*gi*)*bâren*; *burdin*, *burdf*; *giburt*
FEW XVI, s.v. *mundboro*
Gamillscheg (1970), 1, II, § 109, p. 267
Greimas, s.v. *mainbor*, *manbor*
Mackel, p. 31
MLLM, s.v. *mundiburdu*s
REW núm. 5745
Sousa Costa, pp. 216-223
Stotz, vol. 1, III, § 32.1, pp. 416-417
- (a) WAHDSprSch., s.vv. *mundiburdium**, *mundoburdium**; *mundiburdu*s*; *mundeburdu*s*; *mundeburdum**, *mundiburdium**; *muntburt**; *muntburto**, *muntborto**
(b) EDPG, s.v. **mundō-*; DEW, s.vv. 2.*Mund*, *Vormund*; ChronWDWSch., s.v. *mun*t
(c) IEW, s.v. **mǝ-r*, **mǝ-n-és*, **mǝtós*, pp. 740-741; EDPG, s.v. **mundō-*; DEW, s.v. 2.*Mund*
(d) LIV, s.v. **meh₂-*, p. 425; IEW, s.v. 1.**mā-*, p. 693
(e) EWA IV, s.v. *giburt*, col. 225, lín. 36-37; DEW, s.v. *Bürde*; ChronWDWSch., s.v. *beran*
(f) EDPG, s.v. 1.**beran-*. DEW, s.v. *gebären*
(g) LIV, s.v. **b^her-*, pp. 76-77; IEW, s.v. 1.**bher-*, pp. 128-132

1. TESTIMONIS DOCUMENTALS

nastala [*pl.* nastalas, nastales]¹

cinta, cordó amb capçat: **944** Junyent-Ordeig, *DipVic* 224, p. 191: quantum in istas afrontaciones includunt sic vindo tibi ipsa omnia quod superius resonat vel ereditare debeo per quaecumque voce, cum exiis vel regressiis eorum ab integrum, in propter precium tapidos III, coros III, vellatas II, plummazos IIIor, facisterculo I obrado de sidda, pellicia I cuberta de chezua, camissas II, decintos II, nastalas II, clenca I, camissas ciricas II, mapas et tualias IIIor, quod tu emptor mihi dedisti et ego vinditrix de presente manibus meis recepit, et est manifestum. **981** Junyent-Ordeig, *DipVic* 481, p. 405: et iussit dare pro anima sua cota I blava, et alia cota iussit dare a predicta Sendeleva, et iussit dare nastala una ad Livolo femina, et <ad> domum Sancti Iuliani iussit dare plumatio I, et de suo lino quod abebat iussit facere alba una ad predicto Sancto Petro. **1023** Baraut, *DocUrgell* 382 (Urgellia 4, p. 90): in primis iusit dare de pane et vino, de bestias maiores vel minores ipsa tercia parte pro anima sua et ipsa sua vestimenta, idest camiso .I. de ciclato et .I. gonela de trapo parsego et camisos .II. de seda et camisas .II. et scisteros .II. et nastales .III. obtimes et mapas .II. cum scinios .II. relinquit in potestate de Giscafret de Ioncars ut benefeciset salvum ad Iersen filia sua usque ad etatem pefectam (*pro* perfectam) venisset et postea ipsa omnia in sua potestate tradidisset ab integrum.

2. FORMES ROMÀNIQUES MÉS PROPERES

Fr.m. *nasle*² ‘cordó’ (> occ.m. *nala* ‘id.’), pic.m. *na(s)liere* ‘cordó de couiro’, val. *nâle* ‘llaçada’, ‘nus’; it. *nastro* ‘cordó’.

¹ Només es recullen aquests tres testimonis en tota la documentació del GMLC.

² Sota la influència del fr.m. *laz* ‘llaçada’, fr.m. *nasle* esdevé fr.m. *lasne* > norm. *lanne* ‘línies fines que surten de la corda’, fr. *lanière* ‘corretja, tira de couiro’, cf. a.angl. *lann* ‘llaçada’, ‘grillons, cadenes’.

3. ESTUDI ETIMOLÒGIC

El terme *nast-ala* ‘cinta, cordó amb capçat’ procedeix del frc.^(a) **nast-ila* ‘cordó, cinta’, ja llatinitzat mitjançant el suf. ll. *-illus, -a, -um*, que serveix per formar diminutius (*-ila < -illa*). D'altra banda, el REW consigna la forma gòt. **nastilō* ‘cordó’, que permetria, amb major facilitat, explicar el terme ll.m. *nastala*; tanmateix, descartem aquesta possibilitat a causa de l'alt grau d'incertesa de l'ètim gòt. **nastilō*, que només consigna el REW. Finalment, subratllem els plurals plenament rom. *nastal-as / nastal-es* (cf. desinència fem. pl. cat. *-es*).

El terme frc. **nastila* ‘cordó, cinta’ deriva del pgerm.^(b) **nast-* ‘cinta, cordó, trena’ (cf. a.a.a. *nestila, nestel, nestilo, *nastula, *nascula* ‘id.’, a.a.m. *nestel* ‘id.’ > al. *Nestel* ‘cordó de les sabates’, al. *nesteln* ‘fer un nus’, a.angl. *nos(t)le* ‘cinta’, a.s. *nestila* ‘id.’, a.fris. *nēstla* ‘id.’, long. **nastila* ‘id.’; a.n. *nist(i)* ‘sivella, fermall’); observem, però, que, per a la reconstrucció del pgerm. **nast-* només comptem amb un testimoni documental de l'a.gútn. *nast* ‘cordó’ i el préstec en finl. *nasta* ‘promesa’, que es pot explicar semànticament tenint en compte que les dones solien fer juraments per llurs trenes (cf. a.a.a. **nast-eid* ‘jurament per la trena’ > al. *Nesteleid* ‘id.’). Podem posar en relació el pgerm. **nast-* ‘cinta, cordó’, ‘trena’ amb el pgerm. **natj-a-* ‘xarxa’ (cf. a.a.a. *nezzi* ‘id.’, a.a.m. *netze* ‘id.’ > al. *Netz* ‘id.’, neerl. *net* ‘id.’, angl. *net* ‘id.’, a.s. *net(t)* ‘id.’); ara bé, encara que aquesta relació semànticament no plantegi cap dificultat, formalment podem explicar la *-s-* del pgerm. **nast-* per mitjà d'una metàtesi, a saber: pgerm. **natj-* > a.a.a. *nezzi* /nétsi/ ‘xarxa’ (la /s/ és fruit de la palatalització del grup pgerm. /tʰ/ > /ts/) > /nésti/ (observem la metàtesi de /ts/ en /st/) > pgerm. **nast-* (de fet, en a.a.a. trobem documentades només les formes *nest-el, nest-ila, nest-ilo* ‘cinta, cordó, trena’).

La forma pgerm. **nast-* ‘cinta, cordó’, ‘trena’, com hem vist suara, a través del pgerm. **natj-a* ‘xarxa’, al seu torn, es remunta al pie.^(c) **nHd-* ‘retorçar (una corda), fer un nus, nuar’ (cf. ll. *nassa* ‘cistell de vímet’, ll. *nōdus* ‘nus’; a.irl. *nassae* ‘lligat’, a.irl. *nascaid* ‘lligar’, bret. *naska* ‘id.’).

REFERÈNCIES

Bosworth-Toller, s.v. *lann*
DuCange V, s.v. *nastalae*
FEW XVI, s.v. *nastila*
Gamillscheg (1970), vol. 1, II, §139, pp. 319-320
Mackel, pp. 14, 57, 155, 174
MLLM, s.v. *nastula*
REW núm. 5840
Stotz, vol. 2, VI, § 89.5, p. 361

- (a) Gamillscheg (1970), vol. 1, II, §139, pp. 319-320
(b) WAHDSprSch., s.v. *nastula**, *nascula**; DEW, s.vv. *Nestel, Netz*; Stotz, vol. 2, VI, § 89.5, p. 361
(c) IEW, s.v. 1. **ned-* : **ned-*; **nōdo-/ā-*, pp. 758-759. EDPG, s.v. **natja-*

1. TESTIMONIS DOCUMENTALS

nosca (noscha, noska), **nusca** [pl. nuscas]:¹

afibllall, fermall, fíbula, agulla de pit:² **1017** Baraut, *DocUrgell* 347 (Urgellia 4, p. 58): ad sanctum Sepulchrum noscha .I.^a auri. ad sancti Salvatoris in Mari alia noscha auri. **1031** DACCBBarcelona 469, p. 875: et dare faciatis pro anima mea uncias IIII de auro et mancusos VI et mancusos et ipsas meas nuscas pro anima mea et anulos III. **1044** CSCugat II 572, p. 237: et concessit ad Sinulfo, filio suo, tonna I, qui est in mansione de Oliba; et alia, qui est in Pertegacio et hube I; et concessit a filia sua Atares noska I et I crozadoros de auro in computo de uncias X in eorum valente; et alia nosca de auro pro anima sua.

2. FORMES ROMÀNIQUES MÉS PROPERES

Cat.m. *nosca* ‘afibllall, fermall, fíbula, agulla de pit’; occ.m. *nosca* ‘collar’, occ.m. *noscla* ‘afibllall, fermall’; fr.m. *nosche* ‘collar’; it.m. *nusca* ‘collar’.

3. ESTUDI ETIMOLÒGIC

El terme *nosca* ‘afibllall, fermall, fíbula, agulla de pit’ és segurament la llatinització del cat.m. *nosca* ‘id.’, que, al seu torn, procedeix del frc. **nuskja*³ ‘afibllall, fermall, agafador, fíbula’, ‘sivella’ (cf. a.a.a. **nuska*, **nuskja* ‘id.’, a.s. **nuska*, **nuskja* ‘id.’ > dim. a.a.a. *nuskil* ‘agafador, afibllall, fermall, maceta (= agulla per subjectar els cabells)’, ‘botó’, ‘sivella’, ‘penjoll’, a.a.a. **nuskila*, **nuskilī(n)* ‘id.’, a.s. **nuskil* ‘id.’; a.a.a. **ginusken* ‘unir, lligar, ajuntar, cordar, engafetar’),^(a) que, tot i que el podríem posar en relació^(b) amb a.a.a. **nustil* ‘cinta’, ‘agafador, afibllall, fermall’, ‘sivella’ i a.a.a. *nusta*

¹ Només es recullen aquests testimonis en tota la documentació del GMLC.

² Cf. Casado Lobato, M.ª C., “La indumentaria...”, p. 132: “*VI ramos de sartas illos II^{os} de alfeide, et V^e annoscas de auro, et unos cercellos de auro.* [doc. del s. XI] (...) No me fue fácil dar con el origen y significación de la palabra *annoscas*, que parecía ser una joya, «de auro». Pero ¿de qué joya se trataba? Al leer el trabajo de Puiggari [*Monografía histórica e iconográfica del traje*, Bastinos, Barcelona, 1886, p. 89] sobre el traje en las distintas épocas, me encontré que, al enumerar las alhajas utilizadas en el siglo X, aparecían «*nuscas* o prendedores»”.

³ De fet, Gamillscheg afirma que tant el frc. **nuskja* com el seu dim. frc. **nuskil* es conserven en la Gal·loromània.

‘unió’, ‘cinta, llaçada’, ‘sivella’, ‘afiblall, fermall’ (v. s.v. **nast-*), fonèticament resulta inexplicable el pas de /k/ a /t/.

REFERÈNCIES

- DCVB, s.vv. *nosca, noscleta*
DECat V, s.v. *nosca, noscla*
DuCange, s.vv. *nosca, nuca, nusca*
FEW XVI, s.v. **naska*
Gamillscheg (1970), 1, II, § 139, p. 320
Mackel, pp. 21, 141
MLLM, s.v. *nusca*
DMLBrit, s.v. *nusca*
REW núm. 6001
- (a) WAHDSprSch., s.vv. *nuska**, *nuskja*; *nuska**, *nusca*; *nuskil*, *nuscil*; *nuskila**, *nuscila**; *nuskilīn**, *nuskilī*; *ginusken**
- (b) WAHDSprSch., s.vv. *nustil**; *nusta*

1. TESTIMONIS DOCUMENTALS

pliuium (pleuium)

garantia, fiança, fermança personal prestada per altri: **1057** DipBanyoles 78, p. 36: Guillermus comes missit in pliuio comitissam uxorem jam dicti Remundi. **ca. 1150** Usat. 134 (cap. 113, ed. 1984), p. 146: si ille qui pliuium fecerit fidem quam conuenerit portare contempserit, liceat illi cui mentitus fuerit eum distringere et pignorare ... ita tamen ut moderatum faciat districtum, aut competens faciat pignus. ... si uero ille qui pliuium fecerit fidem portauerit et de suo debitum persoluerit, ille qui eum in pliuium misit et eicere noluerit, in duplo ei persoluere cogatur totum dampnum quod ei per ipsum pliuium euenerit. **1147** Ricard Guillem 98, p. 286: dono tibi et tuis pleuium donatorem Ferrandum.

pliuus (pleu-) [*pl.* pleuios, pluios]

garant, fiador: **1044** AComtalPerg II 313, p. 674: siant absoluti ipsos pluios et ipsas sexs uncias. et ipsos pluios sunt Adalbert et Amad. **1073** DACCBarcelona 1235, p. 1927: et de Mir Gifre et de Goanes Gifre est pliuui Borellus de Carera. **1149** Alturo, *Polinyà* 98, p. 159: insuper autem si nos uel aliquis per nos uel per nostram uocem aliquid tibi demandauerit uel forifecerit, damus tibi et tuis pleuios donatores Viuanum et Martinum de Rippa qui cum nobis et sine nobis ipsos .XX. solidos tibi uel tuis reddat sine engan. **1160** Bisson, *Fiscal accounts* II 10E, p. 54, lin. 4: et ego Berenger Mir et Pere Tosa sumus pluiis et donadors de hoc suprascripto ad comes et ad tibi Bertrando.

pluire (pleu-)

garantir, donar fermança, oferir: **1115-1164** LFeud. II 712, p. 227: et facio pluii ego, uicecomes, per meam fidem ut de hoc non enganem tibi. **1162** Bisson, *Fiscal accounts* II 13B, pp. 62-63, lin. 104: et de predictis tenetoribus et hostaticis est manuleatrix Ermengardis uicecomitissa Narbonensis de morte et mentimento et hoc pleuiuit per fidem suam.

2. FORMES ROMÀNIQUES MÉS PROPERES

Occ.m. *plevir*, *pleure*, *pliure* ‘garantir; fr.m. *ple(i)ge* ‘garantia, fiança’, fr.m. *plegeour* ‘garant, fiador’, fr.m. *pleiger*, *plevir* ‘garantir, fer-se responsable’.

3. ESTUDI ETIMOLÒGIC

Els termes *pliuium* i *pluius* són germanismes (termes jurídics heretats del dret germànic).¹ Tal com observa Rodón, *pliuium*, amb el significat de ‘garantia, fiança’ (en els girs *facere pliuium* i *mittere (aliquem) in pliuium*, ‘donar garantia per un altre’ i ‘posar com a garantia’, respectivament), és en aquest cas sinònim del ll.cl. *firmamentum*, que, en les versions catalanes, es tradueix com a ‘fermança’. Així mateix, *pluius* amb l’accepció de ‘garant, fiador’ equival al ll.cl. *fideiussor* i ll.cl. *ostaticum*, d’ús normal igualment en llatí medieval. Per tant, veiem que, si bé *pliuium* i *pluius* van entrar segurament en època carolíngia, bo i coexistent amb el seus corresponents llatins, però posteriorment desapareixeran sense deixar empremta en la llengua vernacla. D’altra banda, convé observar que el verb *pluire* (segurament derivat de *pliuium*) es troba documentat molt tardanament, a mitjans del segle XII.

Els termes de la documentació del GMLC procedeixen de la base germ.occ. **pleg-a-*, la qual hauria donat *plev-* / *pliv-* a partir de les formes llatinitzades *plebium*² i *plebat*,³ respectivament, segons explica Sousa Costa.^(b) Així, observem que, si bé en a.fr. en posició tònica es manté la /g/: *ple(i)ge*, la tendència en posició àtona és la resolució en /v/: *plevir*, fenomen, aquest, força productiu en francès medieval (cf., p.ex., fr.m. *enterver* < ll. *interrogare*, fr.m. *douve* < ll. *dogā*, etc.). D’altra banda, anotem que Meyer-Lübke proposa com a ètim el germ. **plewi-* (*sic*), que, si en principi sembla justificar fàcilment el fr.m. *plevir*, tanmateix no permet explicar /v/ > /g/ en el terme fr.m. *ple(i)ge* (a més a més, cap llengua germànica no presenta la forma /v/ o /w/), per la qual cosa resulta inviable aquesta hipòtesi etimològica. També voldríem apuntar una possible confusió semàntica entre el terme germànic *pleuium* i el llatí *plebs*, tal com postulava Brøndal a partir d’una forma merovíngia *plebire* ‘defensar davant del poble’.^(a)

---

¹ Cf. Llei Sàlica (s. VI d.C.).

² *Capitulare de villis*: Cap. I, 32, c. 24, c. 42

³ *Lex Romana Raetica Curiensis*: MGH. LL. 5, p. 367

El germ.occ.^(c) *pleg-a- ‘intercedir a favor d’alguna cosa’ deriva del pgerm.^(d) *pleχ-a- : pleg-a- ‘tenir responsabilitat’, ‘córrer el risc, perill’ (cf. a.a.a. *pflegan, flegan, plegan* ‘id.’ > al. *pflegen* ‘tenir cura de, cuidar’, neerl.m. *plien, plegen* ‘id.’ > neerl. *plegen* ‘garantir, tenir cura de, estar acostumat a’, a.angl. *plēon* ‘tenir cura de, cuidar’, a.s. *plegan* ‘tenir responsabilitat’, a.fris. *plega* ‘tenir cura de, cuidar’; a.a.a. *pfliht, fliht* ‘deure, obligació’, a.a.m. *pfliht(e)* ‘id.’, b.a.m. *plicht* ‘id.’ > al. *Plicht* ‘id.’, neerl.m. *plicht* ‘id.’, a.angl. *pleoh, pliht* ‘perill, risc, dany’, a.fris. *plē, pli* ‘id.’, a.fris. *plicht* ‘protecció, assistència, cura’; potser també hi està relacionat l’a.angl. *pleg(i)an* ‘jugar’ en tant que ‘apostar per’ > angl. *to play* ‘id.’).

Griepentrog i Trier^(e) han posat en relació el germ.occ. *pleg-a- ‘intercedir a favor de’ amb l’al. *Pflug* ‘arada’, que derivaria del pgerm.^(f) *plōχu-/a-(?) : plōgu-/a-(?) ‘id.’ (cf. a.a.a. *pfluog* ‘id.’, a.a.m. *pfluog* ‘id.’, ‘mitjans de vida, queviures’ > al. *Pflug* ‘arada’, neerl.m. *ploech* ‘id.’, a.angl. *plōh* ‘id.’, a.fris. *plōch* ‘id.’; a.n. *plógr* ‘id.’), tot proposant amb Seebold, per a l’al. *Pflug* ‘arada’ i l’a.a.a. *plegan* ‘tenir cura de, cuidar’, la base pie.^(g) *dl-ég^h-, i, per a l’al. *Pflicht* ‘deure, obligació’, la base pie. *del-g^h-,⁴ les quals bases, al seu torn, es remuntarien a l’arrel verbal pie.^(h) *delg^h- ‘fer-se sòlid’ (cf. ? ll. *in-dulgeō* ‘concedir’).

D’altra banda, tenint en compte la incertesa de l’etimologia ie. d’aquesta paraula, a partir del pgerm. *plōχu-/a-(?) : plōgu-/a-(?) ‘arada’, hipotetitzant només per reconstrucció interna, podem proposar la forma pie.⁽ⁱ⁾ *pleh₁k̄- ‘arrencar’ (a.n. *flá* ‘treure la pell, escorxar’, ‘vexar’, a.angl. *flēan* ‘id.’; lit. *plėšti* ‘arrencar, pelar’).

REFERÈNCIES

DCVB VIII, s.vv. *plevir, plivi*
 DECat VI, s.v. *plevir*
 DEW, s.vv. *pflegen*
 DuCange VI, s.v. *plegius*
 FEW XVI, s.v. *plegan*
 Gamillscheg (1970), I, II, § 110, p. 268
 Mackel, pp. 78, 79, 125, 151
 MLLM, s.vv. *plevire, plevium, plevius*
 NGML, s.vv. *plegio, plegius*
 REW núm. 6599
 Rodón, pp. 197-198
 Stotz, vol. 1, III, § 32.5, pp. 419-420

- (a) Brøndal (1917), pp. 142-145 = (1948), pp. 156-158
- (b) Sousa Costa, pp. 251-256
- (c) DEW, s.vv. *pflegen, Pflug*
- (d) EDPG, s.v. *plehan- ~ *plegan-; *plehti-; DEW, s.v. 1. *Plicht*
- (e) Griepentrog, p. 393; Trier, J. BGDSL 67 (1944), pp. 122-126, 131-136
- (f) Schaffner (2001), pp. 503-506; EDPG, s.v. *plōga-; Sousa, pp. 254-255; DEW, s.v. *Pflug*
- (g) VEWGSV, p. 364
- (h) LIV, s.v. *delg^h-, p. 113; IEW, s.vv. *delēgh-, *dġghó-, p. 197; *dheregh-, *dheregh̄-, p. 254
- (i) LIV, s.v. *pleh₁k̄-, pp. 483-484; IEW, s.v. *plēk̄-, *plək̄- / *plēik̄-, *plīk̄-, p. 835; Schaffner (2001), s.v. *plōχu-/a-(?) : *plōgu/a-(?) ‘arada’, pp. 503-506, esp. p. 506

⁴ Sembla espúria la connexió amb l’a.irl. *dligid* ‘deure’ i el gal·l.m. *dyly* ‘id.’ < *dlg^h-e-.

1. TESTIMONIS DOCUMENTALS

conredare

equipar:¹ conredare corpus de uestitu ‘vestir un cadàver’:² **1056** LAntiq. II 396, f. 134, Mas 713 (*testament*): alium quod remansisset de sex mancosos per suum corpus conredare iussit de uestitu³ et hoc quod ibi opus fuerit.

conredum (conrr-, corr-, conred, conret)

I – provisió, forniment:

1 – *conjunt dels béns destinats a manutenció que una persona o una entitat posseeixen*: **878** Abadal, *ECuixà*, ap. 54, p. 154 (*Protasi, abat de Cuixà, fa testament, i posa el seu monestir sota la protecció i l’empara del comte Miró*): supplicamus presentia domni nostri ut audiatis conredum monasterium huius uestri: sunt apud nos quingente oues et centum animalia et quinquaginta iumenta et porcos quadraginta et caballos duos ... et uestimenta obtima ecclesiarum quinque parilia ... et de uictu tritici CCCLXV modios, appiliarios C, ferramenta uel uascula.

2 – *aliment, manutenció*: **a** – *en general, allò que serveix d’aliment*: **1047** LAntiq. II 23, f. 7 (Mas 597): hec omnia tibi trado atque confirmo cum ipsis uineis ... ut ... non deficiat mihi nec uxori mee panem nec uinum nec alium corredum quod habere poteris, et per unumquemque annum dabis mihi capam I et gonnam I. **b** – *ració alimentària corresponent a un àpat*: **1075** Miret, *Mur*, p. 121 (*testament*): et ad alios clericos qui erunt ad meam sepulturam conredum de pane et carne et uino cum ipsos alios, pro anima mea. **c** – *queviures, virtualles*: **1049** Ramon Berenguer I, n. 105: et ut predictus Bernardus donet ad hoc assinos et assinarios qui portent cibaria et conred predicto Reimundo et eis cauallariis atque cauallis.

II – equipament:

---

¹ Nota del GMLC, s.v. *conredare*: “Aquest verb presentaria l’accepció de ‘sostenir’, ‘mantenir’ (que prové de la de ‘vetllar per’) en un document del segle XII, si llegíssim conredare en comptes de conrectare: **1155** CSCugat III 1002, p. 176: sciens non esse minus peccatum celare ueritatem, quam falsa conrectare.”

² Quant a aquest ús, v. GMLC, s.v. *conredum*, apartat II.1.

³ L’estructura de la frase, tot i que és anacolútica, sembla genuïna.

1 – *conredum de uestitu: allò que serveix de vestit (es diu especialment de la mortalla o la vestidura dels cadàvers):*⁴ **1079** LAntiq. II 391, f. 133 (Mas 982; *testament*): concedo tonna I quod habet Seniofret Guiriberti qui fiat uenundata et ipsum precium fiat per conret ad meum corpus ad ipsa mea sepultura de uestitu.

2 – *arreus d'un coble de bous: 1075* Miret, *Mur*, p. 121 (*testament*): et aliam terciam partem sit datum de ea ad s. Maria de Muro ad ipsam canonicam solidos XII per boues, aut parelio uno de boues qui ualeant solidos XII et solidum I per conrredum unde arent ipsos boues.

2. FORMES ROMÀNIQUES MÉS PROPERES

Cat. *conrear*; occ.m. *conre(z)ar*; fr.m. *conreer* > fr. *corroyer* ; it. *conredare*. Cat. *arrear* ‘arranjar, ornar’, esp. *arrear* ‘id.’; fr.m. *areer* ‘id.’.

Cat. *conreu*;⁵ occ. *conrei*; fr. *corroi*; it. *conredo*. Occ.m. *a re* ‘per torn’ (> esp. *arreo* ‘un darrere l’altre’); fr.m. *roi* ‘ordre’.

3. ESTUDI ETIMOLÒGIC

El terme ll.m. *con-red-are* és, en realitat, un calc lèxic del gòt. *ga-red-an* ‘planejar, tenir la intenció de’, ‘proveir’, ‘fornir’, ‘vetllar per’: el terme gòt. *ga-red-an* està compost del prev. *ga-* + el lex. *red-* + la des. verb. d’inf. *-an*; el terme ll. *con-red-are* en fa una adaptació totalment simètrica: el prev. gòt. *ga-* es converteix en el prev. ll. *cum-* > *con-*, el lex. gòt. *red-* és manllevat pel ll. (com a germanisme), i, finalment, la des. verb. d’inf. gòt. *-an* adopta la corresponent forma ll. *-are*. Així mateix, el lex. gòt. *red-/reð/* procedeix del terme gòt. **reþ-s* ‘provisió’ /reθ-s/, que, de fet, és /reð/ ensordit davant de la *-s/s/* corresponent a la marca de nom. sing.

El terme *conredum* és un derivat deverbals de *conred-are*, mitjançant la des. de declinació ll. *-um* (gèn. neut.). Les formes documentades *conred* i *conret* palesen que, en realitat, *conredum* és la llatinització del terme rom. *conred / conret /conret/* (segons la llei d’ensordiment d’obstruents / oclusives finals que opera en cat.), que dóna el mot. cat. *conreu* /con'rew/ (la caiguda de la consonant ocl. final produeix sistemàticament

---

⁴ V. GMLC, s.v. *conredare*.

⁵ Nota del GMLC, s.v. *conredum*: “El cat. *conreu* no ha conservat cap de les accepcions que documentem aquí; des de temps molt antics només presenta l’accepció de ‘cultiu’.”

l'aparició d'una /w/ secundària, cf. p.ex. ll. *ped-em* > **ped-* > cat. *peu*); així mateix, s'explica l'evolució del terme cat. *conrear* < *conredar < ll.m. *conredare*, atès que la dental sonora intervocàlica *-d-* desapareix sistemàticament en els mots patrimonials del cat.

El gòt. *reþs 'provisió', al seu torn, deriva del pgerm.^(a) **rēdan-* 'decidir' (cf. gòt. *ga-redan* 'planejar, tenir la intenció de'; a.a.a. *rātan* 'aconsellar, decidir, ajudar', a.a.m. *raten* 'id.' > al. *raten* 'aconsellar', neerl. *raden* 'aconsellar, suposar', a.angl. *rædan* 'aconsellar, decidir, interpretar', a.s. *rādan* 'aconsellar, planejar, adonar-se'n, ajudar', a.fris. *rēda* 'aconsellar, protegir, ajudar, decidir'; a.n. *rāða* 'aconsellar', 'consultar', 'planejar').

El pgerm. **rēdan-* 'decidir' es remunta, al seu torn, del pie.^(b) **reh₁d^h-* 'reeixir' (cf. vèd. *rādha(i)* 'dur a terme', sànscr. *rādhnóti* 'reeixir'; av. *rādat* 'tenir raó, encaixar'; gòt. *rodjan* 'parlar', a.a.a. *red(i)ōn* 'id.', a.a.m. *reden* 'id.' > al. *reden* 'id.', a.s. *ređiōn* 'id.', a.fris. *rethia* 'id.'; a.irl. *-ráidi* 'considerar, dir'; a.esl.ecl. *raždŏ, raditi* 'observar, ocupar-se de').

REFERÈNCIES

DCVB II, s.v. 1.*arrear*; III, s.v. *conrear, conreu*
 DECat I, s.v. *arrear*
 DuCange II, s.v. *conredium*
 FEW I, s.v. *arredare; XVI, s.v. *reþs
 Gamillscheg (1970), 1, I, § 24, p. 29; I, § 27, p. 33
 GED, s.v. *ga-redan
 Mackel, pp. 85-86
 MLLM, s.vv. *conrediare, conredium*
 REW núm. 7148
 Stotz, vol. 1, IV, § 78.5, pp. 709-710
 VWGS, s.v. *ga-redan*

- (a) EDPG, s.v. **rēdan-*; DEW, s.vv. *raten, Rat*
 (b) LIV, s.v. **reh₁d^h-*, pp. 499-500; IEW, s.v. **dh-* → **rē-dh-*, **rō-dh-*, **rə-dh-*, pp. 59-60

1. TESTIMONIS DOCUMENTALS

sagio (sago, saigo, saio, saion-, salgo [*segurament per error de còpia*], salon- [*segurament per error de còpia*], sayon-), **-onis; sagus** (sag, saig), **saius** [*pl.* sagiones, sagons, saiones]

'saig', funcionari inferior encarregat de fer complir la llei i d'administrar justícia en nom del comte: 817 DipGirona 7, p. 70 (CEGirona, p. 80b, Marquès I 1, p. 56): Magnetius sagio (saigo Marquès; salgo DipGirona, nota 24, mss. AB), qui hunc iuramentum per iussionem de missos dominicos uel iudices recepi SSS. 817 CDipSGirona 1, p. 74: iudices qui iussi sunt de ipsos missos dirimere causas, id est Atroarius, Ci<x>ella, Adaulfus, Calbus, Prouasius, Sculpiliarius et Romulus seu et Magnentio saione (ibidem, nota 4: salone, B) ... SS Magnetuus saio (ibidem, nota 14: salgo, B), qui hunc iuramentum per iussionem de missos dominicos uel iudices recepi SSS. 943-978 Baraut, DocUrgell 11 (Urgellia 8, p. 126): et illam parrochia de Taravilde et de Terrarius sic tenuit Godila sacer et sago de ipso concilio in seruitio Radulfo episcopo. 964 DipOsona 951, p. 704: condiciones sacramentorum a quarum presencia ubi residebat Donadeus sacer et iudices Goltredus et Gotmares et in presencia Uliba, Goltredo, Gontario, Godmare, Landericus, Wiscafredo, Eigiga, Teudemar et Rami sayone et aliorum bonorum hominum qui hibidem haderant. 980 DipGirona 461, p. 422: Eldemare sagone et Ermemiro subtus saione. 1013 Ordeig, Dotalies 130*, p. 16 (original perdut; còpia del 15 de març de 1208, pel prevere Arnau, a Montserrat, AM (cal. 6, llig. 12, f. 2), perduda en 1811-1812; regist): Sendredo Bellucio, Bonefilius, Indalecus, Arnaldo, y Oliva saiones. 1042-1075 (?) Baraut, DocUrgell 899 (Urgellia 7, p. 31): et ipsos baiulos de ipsos seniores de Sanuga et ipsos sagons fiant ante episcopum et fatiant illi suos misaticos et transmittant suos breues ubi ille uoluerit. 1093 DipMontalegre 70, p. 101: Sig+num Geribert Ramon. Sig+num Archibal saig. 1096 Junyent-Ordeig, DipVic 1642, p. 925: domos que sunt super Gurbum, qui fuerunt Bernardi sagi dimitto Petro Bernardi, nepoti meo. 1113 Ricard Guillem 61, p. 258: S(signum) Petri Raimundi sag. 1151 DipCardona 184, p. 259: damus insuper prenotate ecclesie Sancti Uincencii et constituimus ut nos, uel nulla persona nostra, uel alicuius generis nobiscum, uel per nos, uel ullus castelanus, uel

uicarius, uel baiulus, uel saius, uel homo, uel femina, non habeat districtum uel mandamentum neque ullam potestatem nec seniorium neque nullum ademprium in omnibus uel infra omnia que supra scripta sunt neque in hominibus que ibi per ecclesiam Sancti Uincencii steterint neque in omnibus sibi pertinentibus set solide et libere tenendo possideat prefixa ecclesia Sancti Uincencii prenominata omnia ad suum proprium alaudium, francum et nitidum, sine ullo inquietante, pro redemcione animarum nostrarum et parentum nostrorum. **1198** CPoblación I 209, p. 287: de cetero non faciemus uobis nec alicui uim, forciam, toltam, nec aliquam questiam, per nos uel per baiulos uel saiones (*ibidem*, nota 2: sagiones, B) nostros seu per aliquam aliam interpositam personam.

comp. subtus saio, -onis 'sotssaig': v. supra 980 DipGirona 461, p. 422.

sagionia (sagon-, saion-)

tribut que s'ha de pagar al saig: 1102 Baraut, *DocUrgell* 1199 ^{bis} (Urgellia 9, p. 29): et si Arnallus Raimundi habuerit querelam de ipsa baiulia vel de ipsa saionia non donet participacione Witardus Isarni. **1170** Baraut, *DocUrgell* 1649 (Urgellia 10, p. 172): ipsi et milites sui predicto episcopo auferebant, pro sagonia cuius honorem ipsi in dominicum tenebant. **1184** Bisson, *Fiscal accounts* II 53, p. 125, lin. 2: de uilla Ixs de terz quod rex em[...] quantum n[obis] exit per razó de condemins .v. solidos de sagonia d'Ixs qe tenet Ramon de Cereia.

2. FORMES ROMÀNIQUES MÉS PROPERES

Cat. *saig* 'botxí, executor de la justícia'; esp. *sayón* 'id.', port. *saião* 'id.'.

Cat. *sajonia* 'demarcació del saig', 'ofici del saig'.

3. ESTUDI ETIMOLÒGIC

El terme *sagio*, *-onis* 'saig' segurament és la llatinització del cat. *saig* 'id.' (que trobem directament testimoniada així), procedent del gòt. **sag-jis* 'ministre de justícia', que, al seu torn, prové del verb gòt. **sag-jan* 'dir, notificar, intimar'. El terme cat. *saig* presenta una palatalització de la /g/ > /ʃ/ per influència de la iod del suf. gòt. *-jis* (cf. p.ex. cat. *faig* < ll. *fag-eus*, *-a*, *-um* < ll. *fagus*, en què la /e/ també palatalitza la /g/ del lex.).

El terme *sagio*, *-onis* ‘saig’ només té continuació en les llengües romàniques de la Península Ibèrica. Segons Coromines, el terme gòt. **sagjis* ‘ministre de justícia’ fou llatinitzat com a **sagius* (inexistent), que va donar regularment el cat. *saig*, mentre que a la resta de la Península, sota la influència del sinònim ll. *praeco*, *-ōnis*, es va convertir en *sagio*, *-ōnis*, d’on procedeix l’esp. *sayón* i el port. *saião* ‘ministre de justícia’. Tanmateix, postulem que segurament el procés es va produir a l’inrevés, és a dir: el terme cat. *saig*, procedent del gòt. **sag-jis*, es va llatinitzar com a *sagio*. En paral·lel a *sagio-onis*, trobem també documentades les formes *sago* (sense la palatalització rom. a què ens hem referit més amunt), *saigo* (< *sagio* amb metàtesi), així com *saion-* i *sayon-*, l’ortografia de les quals palesa la palatalització del grup /gi/ en /ji/ (cf. esp. *sayón*). Així mateix, constatem la forma no palatalitzada *sagus*, que respon a una llatinització de la forma rom. *sag* (sense palatalitzar), i la forma palatalitzada *saius*, resultat també de la llatinització del cat. *saig*. Pel que fa al plural, a banda de les formes llatines *sagiones* i *saiones*, destaca el pl. rom. *sagons*.

Així mateix, trobem documentat el terme compost *subtus saio*, *-onis* ‘sotssaig’, que és el resultat d’un calc llatí a partir del cat. *sotssaig* ‘id.’; en aquest terme llatí l’adv. *subtus* ‘sota’ actua com a prefix.

Finalment, el terme *sagionia* ‘tribut que s’ha de pagar al saig’ (documentat tardanament, només al llarg del s. XII), que és un derivat de *sagio* mitjançant el sufix ll. *-ia* ‘institució relacionada amb’, és, en realitat, l’adaptació llatina del cat. *sajonia*.

El terme gòt. **sagjis* ‘ministre de justícia’, provinent, al seu torn, del verb gòt. **sagjan* ‘dir, notificar, intimar’, deriva del pgerm.^(a) **sagjan-* ‘dir, explicar’ (cf. gòt. *sagjan* ‘id.’; a.a.a. *sagēn* ‘id.’ > al. *sagen* ‘id.’, neerl. *zeggen* ‘id.’, a.angl. *secgan* ‘id.’ > angl. *to say* ‘id.’, a.s. *seggian* ‘id.’, a.fris. *sedza*, *sidza* ‘id.’; a.n. *segja* ‘id.’).

La forma pgerm. **sagjan-* ‘dir, explicar’, al seu torn, a partir d’una formació intensiva germànica / balto-eslava, es remunta al pie.^(b) **sekʰ-* ‘explicar’ (cf. gr. *ἐν(ν)έπω* ‘dir, explicar, anunciar’; ll. *īnsece* ‘indica [imper.]’, ll. *inquam* ‘dir’; a.irl. *seichid* ‘dir’; a.esl.ecl. *sočiti* ‘indicar’ > rus *sočít* ‘buscar, trobar’; lit. *sakýti* ‘dir’, let. *sacīt* ‘id.’, lit. dial. *sèkti* ‘indicar’).

REFERÈNCIES

- DCVB IX, s.vv. *saig*, 1. *saió*, *saionia*
 DECat VII, s.v. *saig*
 DECH V, s.v. *sayón*
 DuCange VII, s.v. *saiones*
 FEW XVI, s.v. **sagj-is* / **sagjan*
 Gamillscheg (1970), 1, II, § 109, p. 266
 MLLM, s.vv. *sagio*, *sajonia*

REW núm. 7507
Rodón, s.v. *saio*, *sagionem*
Stotz, vol. 1, IV, § 56.2, p. 672

- (a) EDPG, s.v. **sagjan-*; Köbler, AHW (1993), s.vv. *sagen*, *sagēn*; DEW, s.v. *sagen*
- (b) LIV, s.v. **sek^u-*, pp. 526-527; IEW, s.v. 2. **sek^u-*, pp. 897-898

1. TESTIMONIS DOCUMENTALS

sala (*pl.* salas)

1 – *mansió senyorial, mas important (d'una sola habitació, normalment dintre els murs d'un castello fortaleza)*: **890** DipGirona 73, p. 111: ipsas salas seu et palacium quod uocatur Merlac. **1002** CSCugat II 380, p. 28: quantum nos ibi emimus de Ermesinda, femina, et semodiata I de uinea, qui est prope ipsa sala, affrontat. **1045** CSCugat II 578, p. 243: in uilla Vidamenia, que uocant Palacio, uidelice, ante ipsam salam domenicam, ... de meridie in terra de s. Cucufati ante porta de ipsa sala.

2 – *edifici públic on s'administra justícia*: sala pedania: **918** Baraut, *DocUrgell* 77 (Urgellia 2, p. 60): dono ad ipsa eclesia ... ipso orto cum suis arboribus; qui afronta ipse ortus de .I. parte in ipsa sala pedania.

3 – *altar, parròquia*: **1102** DipADSolsona 15, p. 53: terminatur autem a parte orientis in casas quas uocant Oliua, a meridiana quoque plaga in riuum Ner, ab occidentali quoque clima in alodio Sancte Marie, a parte septrentionis in Sala de Sancta Maria.

4 – *sala*: **1043** DipMontalegre 40, p. 64: per hanc scriptura uinditionis nostre, uindimus uobis totam nostram hereditatem in terras et uineas cultas uel eremas cum omnia genera arborum que infra sunt cum casas et curtes, salas et suprapositos (*del castell*).

2. FORMES ROMÀNIQUES MÉS PROPERES

Cat. *sala* 'casa d'una sola habitació, residència senyorial, normalment dintre els murs d'un castell o fortaleza', occ. *sala* 'id.' (> esp. *sala* 'id.', port. *sala* / *sa(a)* 'id.', it. *sala* 'id.'). fr.m. *saule*, *sale* 'id.' > fr. *salle* 'id.' (> roman. *sală* 'id.').

3. ESTUDI ETIMOLÒGIC

El terme *sala* és segurament el resultat de l'adaptació al llatí del cat. *sala*, que, al seu torn, probablement procedeix del gòt. *sal-ipwos* (fem. pl.) 'menjadors', 'albergs' < gòt.

sal-jan ‘trobar aixopluc’, amb influència del frc. *sāl* (neut.) ‘edifici que consta només d’una gran peça de recepció’. La forma pl. *salas* correspon al pl. cat. *salas* > *sales*.

Coromines, ultra constatar que *sala* (v. s.v.) en la Romània és un mot comú a l’it. *sala*, occ. *sala*, esp. *sala*, cat. *sala*, fr. *salle* i port. *sala* / *sa(a)*, afirma que està “fortament arrelat en la toponímia d’Itàlia, Portugal-Galícia, Catalunya, Aragó i França. (...) En català apareix tot seguit arrelat en la toponímia com a nom de grans i poderosos masos”. Així mateix, Coromines indica que “al català degué arribar ja des del gòtic, com a Portugal i Aragó, a França, des del fràncic; a Itàlia, i també entre nosaltres, és probable que se superposessin la influència del germànic occidental [= frc.] amb la del gòtic. El canvi del gènere germànic (masculí pertot) pot ser deguda a la influència dels sinònims romànic *cort* i germ. *halla* [*sic*]; i cal tenir en compte altres casos paral·lels com els de *casta* i l’avantatge d’eliminar l’homonímia amb *sal*”.

De fet, el terme gòt. *sal-ipwos* (fem. pl.) ‘menjadors’, ‘albergs’, que està compost del lex. *sal-* + voc. temàtica germ. *-i-* + el sufix substantivador *-pw-* + des. de nom. pl. *-os*, és de gèn. fem. (tema en *-o* < germ. *-ō*) i, malgrat el que afirma Coromines (v. *supra*), s’adapta directament, en fem., al cat. *sal-a*, que, al seu torn, es llatinitza en *sal-a*, seguint el paradigma de la primera declinació. Aquesta és una prova morfològica que el mot va entrar al territori de l’actual Catalunya amb les invasions visigòtiques, anteriors a l’arribada dels francs, per bé que, com hem assenyalat més amunt, segurament el terme frc. *sāl* (de gènere neut., cf. a.a.a. *sal* ‘sala, casa’, també de gènere neut.) ‘edifici que consta només d’una gran peça de recepció’ va contribuir a perfilar el significat de *sala*, sobre la base ja existent d’origen gòtic.

Així doncs, tant el gòt. *salipwos* ‘menjador’, ‘alberg’ < gòt. *saljan* ‘trobar aixopluc’, com el frc. *sāl* ‘edifici que consta només d’una gran peça de recepció’ deriven del pgerm.^(a) **sal-iz-* ‘sala, casa’ (cf. a.a.a. *sal* ‘sala, habitació’, a.a.m. *sal* ‘id.’ > al. *Saal* ‘id.’, neerl. *zaal* ‘sala’, a.angl. *sael*, *salor* ‘id.’, a.s. *sala* ‘edifici’; a.n. *salr* ‘sala, casa’; gòt. *salipwos* ‘habitatge’).

El terme pgerm. **sal-iz-* ‘sala, casa’, al seu torn, es remunta a l’arrel verbal pie.^(b) **sel-* ‘habitar, romandre’ (cf. ll. *soleō* ‘soler, acostumar’, ll. *solum* ‘sòl’; a.esl.ecl. *selo* ‘terreny, habitatge, poble, llogaret’ > rus *seló* ‘poble, llogaret’; lit. *salà* ‘poble, llogaret’).

REFERÈNCIES

DCELC IV, s.v. *sala*
DCVB, s.v. *sala*
DECat VII, s.v. *sala*
DECH V, s.v. *sala*
DuCange, s.v. 1. *sala*

FEW XVI, s.v. *sāl*
Gamillscheg (1970), I, II, § 126, p. 295; III, § 13, p. 369
GED, s.v. 1.*saljan*
Mackel, pp. 41, 42, 169
MLLM, s.v. *sala*
REW núm. 7522
Rodón, s.v. *sala*
Stotz, vol. 1, III, § 26.4, pp. 393
VWGS, s.vv. *salipwos*, 1.*saljan*

- (a) EDPG, s.v. **saliz-*; DEW, s.v. *Saal*
- (b) LIV, s.v. 2.**sel-*, p. 528; IEW, s.v. 1.**sel-*, p. 898

1. TESTIMONIS DOCUMENTALS

sacire¹

apropiar-se, usurpar, servir-se de quelcom com si fos propi (ús reflexiu): 878 Abadal, *ECuixà*, ap. 55, p. 155: *trado uobis portionem meam quia mea temeritate saciui me (pro saciuime) de uestro maso ubi uestras tonnas erant, et misi meas capras et stercorauerunt ibi plures dies.*

sazina²

presa de possessió, reconeixement de la propietat eminent: 959 DipRosselló 393, p. 352: *et tu, Riculfus episcopus, et successores tui tenere faciatis ipsam meam portionem de ipso stagno et ipsum mansum ubi Wadamirus habitat cum suas terras in sazina de ipso alode. 1008* Junyent, *Oliba* Dip. 39, p. 48: *hec accepimus ab abbate Oliba et a monachis in cenobio Coxiani degentibus cum omni integritate; in tali uero conuentu ut dum ego Bonushomo uiuo teneam et possideam, et per unumquemque annum per sazina de omnes nostros alaudes suprascriptos donem solidos III.*

2. FORMES ROMÀNIQUES MÉS PROPERES

Occ.m. *sazir* (> esp. *asir* ‘agafar, prendre’, port. *asir* ‘id.’) ‘posar / prendre en possessió’; fr. *saisir* ‘id.’; it.m. *sagire* ‘id.’.

Occ.m. *sazina* ‘presa de possessió’; fr. *saisine* ‘id.’; it.m. *sagina* ‘possessió’.

3. ESTUDI ETIMOLÒGIC

El terme *sac-ire* /*satsíre*/ ‘apropiar-se, usurpar’, basant-nos en la distinció que fa Vitali (v. s.v. *saisire*, *desayssire*), creiem que procediria de la llatinització del frc. *sat-jan /*sátsʲan*/ ‘posar, col·locar’, ‘prendre en possessió’, derivat, al seu torn, del pgerm. **sat-ǰan-*, contràriament a Gamillscheg, el qual afirma que *sacire* prové del frc.

¹ Només es recull un únic testimoni en la documentació del GMLC.

² Només es recullen aquests dos testimonis en la documentació del GMLC.

*sakjan ‘atacar’, a partir del germ. *sakjan ‘id.’ (cf. a.a.a. *sahhan* ‘lluitar’ > a.a.a. *sahha* ‘plet’, corresponent al ll. *causa* ‘id.’, a.s. *sakan* ‘reprotxar, reprendre’; gòt. *sakan* ‘pledejar’ segurament > esp. *sacar*, port. *sacar*), ja que resulta fonèticament inexplicable el pas de /k/ a /ts/.

El terme *saz-ina* ‘presa de possessió’ deriva del verb *sac-ire* mitjançant el sufix adjectivador ll. *-inus, -ina* ‘mena de’; per tant, es tracta d’un adjectiu substantivat. Convé, però, subratllar que, en el fons, el mot *sazina* és probablement la llatinització de l’occ.m. *sazina*; de fet, en el pas de *sacire* /satsíre/ a *sazina*, que devia sonar /sazína/, hi intervé una llei fonètica (operativa tant en occità medieval com en francès medieval: cf. occ.m. *sazir* /sazír/, fr. *saisir* /sezír/) que transforma la palatal /tsⁱ/ en /z/ en posició pretònica^(a) (cf. p.ex. ll. *placēre* > occ.m. *plazer*, fr. *plaisir*, respectivament); de fet, aquesta llei també intervé en el català, que, tanmateix, fa un pas més en l’evolució, és a dir: ll. *placēre* > *plazer > cat. *plaer*, per la qual cosa sospitem, com hem assenyalat suara, que *sazina* és més aviat la llatinització del terme occ.m. *sazina*, ja que el català hauria donat *saiina.

El terme frc. *sazjan ‘posar, col·locar’, ‘prendre en possessió’ deriva del pgerm.^(b) **satjan-* ‘id.’ (cf. a.a.a. **sazjan, sezzen* ‘id.’ > al. *setzen* ‘id.’, neerl. *zetten* ‘id.’, a.angl. *settan* ‘id.’ > angl. *to set* ‘id.’, a.s. *settian* ‘id.’, a.fris. *setta* ‘id.’; a.n. *setja* ‘id.’; gòt. *satjan ‘id.’ < comp. gòt. *ga- / us-satjan*).

La forma pgerm. **satjan-* ‘posar, col·locar’ (caus. del pgerm. **set(i)jan-* ‘seure’) es remunta, al seu torn, al pie.^(c) **sed-* ‘asseure’s’ (cf. vèd. *sāsáyati* ‘seure’; a.pers. *niya-šādayam* ‘posar per escrit, establir’; gr. ἔζω ‘seure, assure’s’, ‘establir[-se], posar’; ll. *sedeo* ‘seure’, ‘establir[-se]’; a.irl. *saidit* ‘seure, assure’s’; a.esl.ecl. *saditi* ‘seure’ > rus *sadít* ‘id.’).

REFERÈNCIES

- DECH I, s.v. *asir*; V, s.v. *sacar*
 DuCange VII, s.v. *sacire*
 FEW XVI, *sazjan
 Gamillscheg (1970), I, II, § 109, p. 266; II, § 45, p. 130
 Greimas, s.v. *saisir*
 GED, s.v. *satjan*
 Mackel, 72-73, 175
 MLLM, s.v. *saisire*
 REW núm. 7632
 Stotz, vol. I, IV, § 74.4, pp. 699-700
 Vitali, s.v. *saisire, desayssire*, p. 599b
 VWGS, s.v. *satjan*

- (a) Mackel, pp. 72-73
- (b) EDPG, s.v. **satjan-*; Köbler, AHW (1993), s.v. *sezzen*; DEW, s.v. *setzen*
- (c) LIV, s.v. **sed-*, pp. 513-515; IEW, s.v. **sed-*, pp. 884-887

1. TESTIMONIS DOCUMENTALS

saurus, -a (sor, sora)

rogenc, sor (*adj. ant., referit a cavalls, eugues i poltres*): **1037** Baraut, *DocUrgell* 25 (*Urgellia* 8, p. 139): ad Bonusomo sacer alia equa sora balzana (pro sorabalzana). **1039** Junyent-Ordeig, *DipVic* 989, p. 313: et ipsas suas equas, ipsa saura iussit remanere Petri Adalberti pro eo quod [ei dim]isit et alia equa iussit remanere [ad] dicta Guilla cum filiis suis. **1050** Baraut, *DocUrgell* 633 (*Urgellia* 5, p. 156): iam inueniri potueritis totum ab integrum, in precium kauallo .I. saurum et uncia .I. de auro de Barcelona. **1051 (1052)** Baraut, *DocUrgell* 653 (*Urgellia* 6, pp. 38-39): et ipso polino sor siat uenditus pro auro et remaneat ad Sancto Petri de Roma.

2. FORMES ROMÀNIQUES MÉS PROPERES

Cat.m. *sor* ‘rogenc’, occ.m. *saur* ‘marró clar, marró groguenc’ (> it.m. *sauro* ‘id.’), arag. *soro* ‘ros, vermellós’, fr.m. *sor* ‘sec, torrat’ > fr. *harenc saur(e)* ‘arengada assecada’, fr. *pain sauri* ‘pa torrat’; cast.m. *soro* ‘ros, vermellós’ > esp. *halcón soro* ‘falcó agafat abans d’haver canviat per primer cop la ploma’; it.m. *soro* ‘estúpid’.

3. ESTUDI ETIMOLÒGIC

El terme *saurus, -a* ‘rogenc, sor’ és segurament la llatinització del mot rom. **saur, -a* (cf. occ.m. *saur* ‘marró clar, marró groguenc’), el qual, al seu torn, procedeix del frc. *saur ‘sec, torrat’. Remarquem que, a la nostra documentació, trobem aquest adjectiu emprat exclusivament referit a ramat equí (cavalls, eugues i poltres).

El vocalisme que presenten les variants testimoniades *sor, -a* és el resultat de la monoftongació romànica del diftong ll. /au/ > /o/, cosa que fa palès que, en realitat, darrere de *saurus, -a*, tenim el mot cat.m. *sor, -a*.

Des d’un punt de vista estrictament lèxic, aquest terme no ha perviscut en català, però sí en espanyol, encara que circumscrit al tecnolèct de la cetreria: esp. *halcón soro* ‘falcó agafat abans d’haver canviat per primer cop la ploma’; també sobreviu en

aragonès, en què *soro* ha conservat el significat genuí de ‘ros, vermellós’. D’altra banda, des d’un punt de vista semàntic, resulta interessant d’assenyalar que en francès es conserva fossilitzat en les expressions fr. *harenc saur(e)* ‘arengada assecada’ i fr. *pain sauri* ‘pa torrat’, en què el terme *saurus* –la gamma cromàtica del qual oscil·la entre el vermell, el marró i el groc– es relaciona amb la sensació de sec o torrat, per sinestèsia entre el camp visual i el tàctil. Finalment, l’it. *soro* ‘estúpid’ probablement desenvolupa aquest significat pejoratiu a partir de la noció de sequedat → esterilitat → estupidesa.

El terme frc. **saur* ‘sec, torrat’ deriva del pgerm.^(a) **sauza-* ‘sec’ (cf. a.a.m. *sōr* ‘id.’ > al. *sohr* ‘assecat totalment’, neerl.m. *soor* ‘sec’ > neerl. *zoor* ‘id.’, a.angl. *sēar* ‘id.’ > angl. *sear* ‘id.’; nor. *søyr* ‘assecat’).

El pgerm. **sauza-* ‘sec’, al seu torn, es remunta al pie.^(b) **h₂soys-ó-* ‘id.’ (cf. vèd. *śúsyati* ‘posar-se sec’; gr. αῖθος ‘sec’; a.esl.ecl. *suxъ* ‘id.’ > rus *suxój* ‘id.’; lit. *saĩsas* ‘id.’, let. *sàuss* ‘id.’, a.pruss. *sausan* ‘id.’) < arrel verbal pie.^(c) **h₂seys-* ‘posar-se sec’.

REFERÈNCIES

DCVB, s.v. 2.*sor*, *sora*
 DECat VIII, s.v. 2.*sor*
 DuCange VII, s.v. 1.*saurus*
 FEW XVI, s.v. **saur*
 Gamillscheg (1970), 1, II, § 153, p. 343; III, § 5, p. 364
 Mackel, p. 119
 MLLM, s.v. *saurus*
 REW núm. 7626

- (a) EDPG, s.v. **sauza-*; DEW, s.v. *sohr*
 (b) EDPG, s.v. **sauza-*
 (c) LIV, s.v. **h₂seys-*, p. 285; NIL, s.v. **h₂seys-*, pp. 345-348; IEW, s.v. **saus-*, **sus-*, pp. 880-881

1. TESTIMONIS DOCUMENTALS

senescalcus, senescalc (senescal, senescale, senescali-, senescalch, senescalch-, seneschalch, seneschalch-, senescauc-, seneskalc-, sinescalc-)

oficial àulic encarregat de l'aprovisionament, 'senescal': **990** Baraut, *DocUrgell* 223 (Urgellia 3, p. 55): Sig+num Trasouerus senescalco. **s. X ex.** DipPallars 320, p. 455: ideoque ego Borrellus, comes et senescalius et nimirum peccator, pauens ne repentine mors superueniat, propterea dico uos meos manumissores, Isarnum abbatem et Borrellum de Essachi, que qualisque uobis supervixerit ordino uos ordo uestri donare faciatis, propter remedium anime mee Borello comite, omnem meam facultatem, in alode, in rem mobilem, quidquid uisu habere uel possidere. **1070** Sarobe, *DipTGardeny* 1, p. 77: Sig+num Gilelmi Raimundi seneschalch. **1072** LFeud. I 265, p. 291: Sig+num Guillelmi Raimundi, senescalch. **1076** Udina, *Comtes i reis* 10, p. 89: Guillelmus Raimundi, senescale. **1082** Junyent-Ordejg, *DipVic* 1456, p. 748: hec est convenientia qua faciunt M[iro Fog]leti de Bisaura et Gui[lelmi] Reimundi sinescalcus et Arbertus, frater eius, dom[no Be]rengario, Ausonensis episcopo. **1094** CDipSGirona 453, p. 463: et ad predicto filio meo Reimundo Berengarii dimito ipsum meum castrum de Todela, cum ipsos feuus et onores atque baiulias quas teneo de Vliuarius Gilelmi de Laurani siue ipsos feuus quas teneo de Gilelmus Reimundi senescalchi et de Bernardus Sanla atque de Dalmacius Gauzberti. **1112** CSCreus 29, p. 35: Sig+num Guillelmi, seneschalc. **1113** Ricard Guillem 71, p. 266: S(signum) Guillelmi seneschalchi. **1113** Ricard Guillem 72, p. 267: S(signum) B. Bernardi seneschalco. **1114** LFeud. I 472, p. 503: Sig+num Guilelmi Raimundi, senescalc. **1122** Alturo, *Sta. Anna* 191, p. 212: Berelenger Bernardi, senescaucus comitis, testis. **1131** Baraut, *DocUrgell* 11 (Urgellia 11, p. 84): Sig+num Guilelm Ramon seneskalcus. **1136** Oleguer 123, p. 485: cunctis innotescem volumus qualiter Guillelmus Raimundi senescal et uxor eius Beatrix se presentaverunt ante archiepiscopum tarrachonensem.

senescalcia (seneschalc-)

càrrec de senescal: **1055** AComtalPerg II 460, p. 862: donant namque predicti comes et comitissa et mandant donare Amatam Eldrici illorum senescalcia

prescriptum Remundum Mironi. **1076-1097** ACA Berenguer Ramon II, n. 38, s.d. (*qüestions del comte Ramon Berenguer amb Mir Geribert*): redierunt a Chamarasa et propter hoc defidauerunt Bernardum Mironis que uolebat acaptare honorem de iamdicto chomite et comitissa ad damnum illorum et eorum filiorum a Guillelmo episcopo ausonensi sub nomine de seneschalcia de predicto episcopo Guillelmo.

2. FORMES ROMÀNIQUES MÉS PROPERES

Cat. *senescal*, occ.m. *senescal* (> esp. *senescal*, port. *senescal*), fr.m. *seneschal(t)* > fr. *sénéchal*; it. *siniscalco* > it. *siniscalcato*.

Cat. *senescalia*, occ.m. *senescalia* (> esp. *senescalía*, port. *senescalia*), fr.m. *senechaucie* > fr. *sénéchaussée*.

3. ESTUDI ETIMOLÒGIC

El terme *senescalcus* és segurament la llatinització del frc. **siniskalk* ‘senescal’, que, al seu torn, està compost de dos membres: frc. **sini-* ‘ancià’ i frc. **skalk-* ‘servidor, servent’. En efecte, Vitali explica que el mot deriva del nom d’un dignatari de la cort franca, literalment ‘el més ancià dels servents domèstics’.

Observem que, en el primer membre, frc. **sini-* ‘ancià’, la /i/ germànica en síl·laba lliure àtona esdevé /e/ en rom.:^(a) frc. **sīnī-* > ll.m. *sene-*, segurament també sota la influència morfosemàntica de ll. *senex*. Tot i així, remarquem que també tenim documentada la forma *sinescalcus*, que conserva directament el frc. **sīnī-*.

Tanmateix, a més a més del terme *senescalcus* (també grafiat *senescalch-*, *seneschalchus*, *seneskalcus* i *senescaucus* –amb vocalització de la /i/ que, a causa del seu punt d’articulació velar, esdevé /w/ [cf. p.ex. cat. *malalt* > *malaut*]–), constatem la forma *senescalc* (sense declinar) i les formes rom. *senescal* (= cat.) i *senescale*, que, al seu torn, es llatinitzen en *senescal-ius*, mitjançant el sufix ll. *-ius*. Quant al cat. *senescal* podem explicar la pèrdua de la /k/ etimològica final per analogia amb noms d’ofici, com ara cat. *fisc-al*, adj. substantivat derivat mitjançant el suf. ll. *-alis*, *-e* > cat *-al* ‘relatiu o pertanyent a’.

Finalment, trobem *senescalcia*, que es tracta d’un derivat de *senescalc-us* per mitjà del sufix ll. *-ia* ‘institució relacionada amb’. Del terme *senescalcia*, en procedeix el fr.m.

senechaucie > fr. *sénéchaussée*, mentre que el cat. *senescal-ia* probablement procedeix directament del cat. *senescal*.

Així, doncs, d'una banda, tenim el terme frc. **sini-* 'ancià', que deriva del pgerm.^(b) **senīga-* 'id.' (cf. n.p. frc. *Sinigus*; gòt. *sineigs* 'ancià', gòt. *sinista* 'el més gran' [superl.]).

El pgerm. **senīga-* 'ancià' es remunta, al seu torn, al pie.^(c) **sen-* 'id.' (cf. vèd. *sána-* 'id.'; av.mod. *hana-*; gr. ἔνος 'id.'; arm. *hin* 'id.'; ll. *senex*, *-is* 'id.', ll. *senior* 'major, més gran' [comp.], *Seneca* [n.p.]; lit. *sėnas* 'ancià').

D'una altra banda, tenim el terme frc. **skalk-* 'servidor, servent', que deriva del pgerm.^(d) **skalka-* 'id.' (cf. a.a.a. *scalc* 'servent, esclau' > al. *Schalk* 'trapella', neerl.m. *schalc* 'dolent, malvat', neerl. *schalk* 'trapella', a.angl. *scealc* 'servent', a.s. *skalk* 'servent', 'deixeble', a.fris. *skalk* 'servent', 'delinqüent', long. **skalka-z* 'servent'; a.n. *skelkr* 'por, ensurt'; gòt. *skalks* 'servent').

Malauradament, aquest terme, en restar circumscrit a l'àmbit lingüístic germànic, no es possible remuntar-lo a una forma protoindoeuropea.

REFERÈNCIES

- DCVB IX, s.vv. *senescal*, *senescalia*
DuCange VII, s.v. *senescalcus*
FEW XVI, s.v. **siniskalk*
Gamillscheg (1970), 1, II, § 104, p. 255
GED, s.v. *sineigs*
Mackel, pp. 9, 56, 94, 140, 142, 147, 173
MLLM, s.vv. *senescalcus*, *senescalcia*
REW núm. 7946
Rodón, s.vv. *senescalcus*, *senescalc*; *senescalcia*
Stotz, vol. 1, IV, § 79.22, p. 719; § 46.6, p. 646; IV, § 79.20, p. 718
Vitali, s.v. *seschalia*, p. 604
VWGS, s.v. *sineigs*

- (a) Mackel, pp. 91-95 (esp. p. 94)
(b) EDPG, s.v. **senīga-*
(c) NIL, s.v. **sen-*, pp. 613-615; IEW, s.v. **sen(o)-*, pp. 907-908°
(d) EDPG, s.v. **skalka-*; DEW, s.v. *Schalk*

1. TESTIMONIS DOCUMENTALS

scilla (schella, schill-) [pl. scillas (schill-)]

espècie de campana petita que hom posa al coll dels caps de bestiar que guien un ramat, 'esquella': **908** Junyent, *DipVic* 41, p. 39: relinquo namque hac tribuendo concedo ad aecclesiam Sancti Petri apostolorum principi, cui ego indignus preesse videor: ... scrinios ferreos II, schella I, lectum coreum, tapetum I, linteos II. **1018** Ordeig, *Dotalies* 134, p. 23 (*original perdut, regest del s. XVIII*): unum calicem cum patena, II cruces et II scillas. **925** Ordeig, *Dotalies* 46, p. 116: stola I cum manipulo parato cum auro et cum schillis et alia stola cum manipulo parato cum auro. **s. X** Millàs, *Assaig*, IX, f. 88v, p. 316: ipsi pedites ad schillas preparantur sonandas. ... sursum est plumbo impetu ueniat magno, sonantibus interim schillis, a brachiis que diximus ferreis.

2. FORMES ROMÀNIQUES MÉS PROPERES

Cat. *esquella*, occ.m. *esquel(l)a*, *esquil(l)a* (> esp. *esquila*, it. *squilla*), fr.m. *esch(i)ele*.

3. ESTUDI ETIMOLÒGIC

El terme *sc(h)illa* 'esquella' /skíla/ procedeix probablement del gòt. *skílla /skila/ 'campaneta (per al bestiar)'. Els termes *schellam*, *skellam* i *eschillam* 'id.' ja apareixen documentats a la Llei Sàlica (s. VI d.C.). Observem que la /š/ germànica en síl·laba lliure àtona esdevé /e/ en gal·loromànic:^(a) gòt. *skī- > ll.m. *sc(h)illa* > cat. *esquella* i occ.m. *esquella*, que és precisament la forma que trobem llatinitzada al GMLC com a *schella* /skela/. Així mateix, constatem el pl. rom. *s(h)ill-as* < cat. *esquell-es*. En les formes cat. *esquella* i *esquelles* remarquem l'aparició d'una *e*- protètica, per ajudar a pronunciar la *s*- líquida inicial del grup *sk*- (aquest és un fenomen fonètic general característic de totes les llengües peninsulars ibèriques).

El terme gòt. *skilla ‘campaneta (per al bestiar)’ deriva del pgerm.^(b) **skell-* ‘sonar, dringar’ (cf. a.a.a. *skella* ‘campaneta’, a.a.m. *schelle* ‘id.’ > al. *Schelle* ‘id.’, a.a.a. *skellan* ‘sonar, dringar’, a.a.m. *schellen* ‘id.’, al. *Schall* ‘so’, a.angl. *scillan* ‘sonar, dringar’; a.n. *skjalla* ‘sonar, dringar’).

Finalment, el pgerm. **skell-* ‘sonar, dringar’ tan sols ha pogut posar-se amb relació, per transferència semàntica (metàfora), amb el cèltic: gal·l. *caill* ‘testicles’ i irl.m. *scell* ‘nou (fruit sec)’.

REFERÈNCIES

DCVB V, s.v. *esquella*
DECat III, s.v. *esquella*
DuCange VII, s.v. *skella*
FEW XVI, sv. *skilla
Gamillscheg (1970), 1, III, § 7, p. 365
Mackel, pp. 82, 143
MLLM, s.v. *scella*
REW núm. 7992

- (a) Mackel, pp. 91-95 (esp. p. 94)
(b) DEW, s.v. 1.*Schelle*

1. TESTIMONIS DOCUMENTALS

eschena¹

part superior i convexa d'una muntanya, 'esquena (d'un muntanya)': **1032** Baraut, *DocUrgell* 451 (Urgellia 4, p. 154): deinde descendit ad ipsa petra que dicunt Edra et deinde descendit per ipsa eschena ad ipsa via, qui venit de Elzina et pergit ad Iligano, ... et deinde descendit per ipsa eschena de Mont Nero usque in ipso torrent et inde transmeat usque ipsa petra Acuta superiore.

schennal²

*'esquenall', carena, carenada de la serra:*³ **1101-1102** DipADSolsona 7, p. 39: nam sicut superius dictum est hec omnia iam prelibata in potestatem et dominum tradimus prefate Sancte Marie uel eius Canonice ad omnem uoluntatem suam faciendam; et siquis contra hanc cartam donacionis uenerit pro inrumpendo nullomodo ualeat perficere, set pro solo temptatu in quadruplo cogatur persoluere et cum Iuda traditore in schennalibus flami accipiat porcionem.

2. FORMES ROMÀNIQUES MÉS PROPERES

Cat. *esquena* (> esp. *esquina*, port. *esquina*), occ.m. *esquena*, *esquina* (> esp. *esquina* 'angle exterior que formen dues superfícies, cantell', port. *esquina* 'id.'), fr.m. *eschine* > fr. *échine*; ven. *skena*, llomb. *sčena*, it. *schiena*.

Cat. *esquenall* 'carena'.

3. ESTUDI ETIMOLÒGIC

El terme *eschena* 'esquena (d'un muntanya)' /es'kɛna/ és segurament la llatinització del cat. *esquena* /es'kɛna/ 'id.' (cf. occ.m. *esquena*), que, al seu torn, prové del frc. *skīna 'espinada, columna vertebral'. Fonèticament, observem, ultra l'aparició de la *e*-protètica, per ajudar a pronunciar la *s*-líquida inicial del grup *sk-*, que la /i/ germànica

¹ Només es recull un únic testimoni en la documentació del GMLC.

² Només es recull un únic testimoni en la documentació del GMLC.

³ DECat III, s.v. *esquena*, p. 679a, lín. 7-9.

en síl·laba lliure tònica esdevé /e/ en rom.:^(a) frc. *skī- (> ll.m. *schena) > cat. *esquena* i occ.m. *esquena*. Semànticament, convé remarcar que el terme *eschena* està emprat en sentit figurat, emprant la una metàfora corporal per referir-se, per analogia, a un accident topogràfic; malgrat que només tenim testimoni d'aquest mot, també trobem tres documents que contenen el topònim (*E*)schena Rosa que justifiquen i ajuden a perfilar-ne el significat.⁴

Coromines (v. s.v. cat. *esquena*) afirma que “[*esquena*] ha de ser d’origen germànic, de *skīna ‘llata o barrera de fusta, metall o os’, ‘tíbia’, ‘espinada’ (...); no és segur que no pogués venir-nos del gòtic [gòt. *skinō, v. tb. FEW], però sembla que més aviat el rebríem del fràncic”.

El terme *schennal* ‘esquenall, carena’ probablement procedeix de la llatinització del mot cat. *esquenall* ‘id.’, derivat d’*esquena* + el suf. *-all* < ll. *-alis*, *-e* ‘relatiu o pertanyent a’, que morfològicament en origen és una forma adjectiva substantivada.

En efecte, el terme frc. *skina ‘espinada, columna vertebral’ sembla derivar del germ.occ.^(b) *skinō- ‘riell’, ‘tíbia’ (cf. a.a.a. *scena*, *scina* ‘tíbia’, ‘agulla de cap’ > al. *Schiene* ‘riell’, ‘barreta de fusta o metall’, neerl. *scheen* ‘tíbia’, a.angl. *scinu* ‘id.’), que, al seu torn, sembla que derivar del pgerm.^(c) *skaid-a- ‘separar, dividir’ (cf. a.a.a. *skedan* ‘id.’, a.a.m. *scheiden* ‘id.’ > al. *scheiden* ‘id.’, a.angl. *scēadan* ‘id.’, a.s. *skēdan* ‘id.’, a.fris. *skētha*, *skēda*, *skatta* ‘id.’; gòt. *skaidan* ‘id.’).

El pgerm. *skaid-a- ‘separar, dividir’ es remunta, al seu torn, al pie.^(d) *sk^he^hid- ‘dividir, separar, trencar’ (vèd. *chinátti* ‘tallar, trencar’; gr. σχιζω ‘separar’; ll. *scindo* ‘escindir, separar’; irl.m. *scían* ‘ganivet’; ? gòt. *skaidan* ‘separar, dividir’, a.a.a. *scheiden* ‘id.’).

REFERÈNCIES

DCVB V, s.v. *esquena*
 DECat III, s.v. *esquena*
 DECH II, s.v. *esquina*
 DuCange VII, s.v. *schina*
 FEW XVI, s.v. *skina
 Gamillscheg (1970), I, II, § 154, p. 345
 Mackel, pp. 106, 171
 REW núm. 7994

- (a) Mackel, pp. 91-95 (esp. p. 91)
 (b) DEW, s.v. *Schiene*

⁴ **1011** [1010] CSCugat II 432, p. 77: et de meridie ascendit per ipsam summitatem de Schena Rosa qui est terminus de Kastro Caldarii. **1017** CSCugat II 464, p. 112: siue in ipso monte quem dicunt Eschena Rosa. **1018** CSCugat II 466, p. 115: et inde ascendit per ipsum montem que dicunt Eschena Rosa. V. Balari, *Orígenes*, p. 72: “El nombre de «esquena» es variante de «espinas», y «esquena rosa» parece que se refiere a un lugar del Panadés.”

- (c) DEW, s.v. *scheiden*
- (d) LIV, s.v. **s^hejd-*, pp. 547-548; NIL, s.v. **s^hejd-*, pp. 619-621; IEW, s.v. **skē-*, pp. 920-921

1. TESTIMONIS DOCUMENTALS

esparuerus¹

probablement cuidador d'espervers: 1064 CDipSGirona 306, p. 314: idcirco, in Dei nomine, heae conditiones sacramentorum factae coram sacerdotibus Adalberto Guisadi et Deusdedit piper et Gualtero et Dagoberto et Gondeballo et Guilelmo Amelii et Petro Blidgarii scriptori, ordinante Petro Guilelmi clerico uel iudice, sub presencia Olibe Mironis presbiteri et Amelii et Remundi Iohannis et Petri Seguini et Gaufredi seler et Lobeti et Arnalli Bernardi et Eldemari esparueri et Trasuarrii et Bernardi Mironis et Guilelmi Suniarii.

2. FORMES ROMÀNIQUES MÉS PROPERES

Cat. *esparver* (> cast.m. *esparvel* 'esparver', cast.m. *esparavel* 'xarxa rodona per pescar'), occ.m. *esparvier* (> it. *sparaviere*), fr.m. *esparvier*, *espervier*, *esprevier* > fr. *épervier*; esp. *esparaván* 'esparver'.

3. ESTUDI ETIMOLÒGIC

El terme *esparuerus* 'esparver' és segurament la forma llatinitzada del cat. *esparver* 'id.', el qual, al seu torn, prové del frc. **sparwāri* 'esparver'.²

Quant al susdit terme cat. *esparver*, assenyalem que presenta una *e-* protètica per facilitar la pronunciació de la *s-* líquida inicial del grup *sp-*, i, així mateix, observem que la síl·laba final *-ver* procedeix del frc. *-wāri* que, per metàtesi, esdevé *-wāir* > *-ver* (la /w/ es consonantitza com a /v/ i el diftong /ai/ monoftonga en /e/). A més a més, el resultat *esparver* probablement fou sentit pel parlant com si es tractés d'un derivat mitjançant el suf. (*agentis*) *-er* < ll. *-arius* 'professional de', que serveix per formar noms d'ofici; és precisament a partir d'aquesta confusió formal i semàntica que podem justificar el significat de 'cuidador d'espervers', per bé que una altra possible explicació

¹ Només es recull un testimoni en la documentació del GMLC.

² El REW, en canvi, proposa com a ètim el gòt. **sparwareis* 'esparver'.

consistiria a considerar que el terme *esparuerus* lit. ‘esparver’ està emprat simplement com a sinècdoque de l’ofici de cuidador d’esparvers; finalment, també podria ser que *esparuerus* ‘cuidador d’esparvers’ derivés del cat. *esparverer ‘id.’ > cat. *esparver* (amb haplologia de la síl·laba final *-er*, en ser percebuda erròniament com a duplicada).

D’altra banda, ens crida l’atenció un document (molt tardà, però, de començaments del s. XIII),³ que dóna suport a l’existència del terme *esparuerus* amb el significat genuí d’au de presa, atès que s’hi parla d’una illa anomenada *Esparueria* (topònim o pretopònim), segurament a causa de la nombrosa presència i cria d’aquestes aus de presa.

El terme frc. *sparwāri ‘esparver’ deriva del pgerm.^(a) **sparwa(n)*- ‘pardal’ (cf. a.a.a. *sparo* ‘id’, a.a.m. *spar(e)*, *sparwe* ‘id.’, a.a.m. *sperlinc* [dim.] ‘id.’ > al. *Sperling* ‘id.’, a.a.a. *sparwāri*, *sperwer* ‘esparver’, a.a.m. *sperwære*, *sperwer*, *sparwære*, *sparwer* ‘id.’ > al. *Sperber* ‘id.’, b.a.m. *sparwer*, *sperwer* ‘id.’, neerl.m. *sperware* ‘id.’, a.angl. *spearwa* ‘pardal’ > angl. *sparrow* ‘id.’, a.angl. *spear-hafoc* ‘esparver’ > angl. *sparrow-hawk* ‘id.’ [cf. al. *Spelingshabicht* ‘id’]; a.n. *spǫrr* [pl. *spǫrvar*] ‘pardal’ > isl. *spör* ‘id.’, suec.m. *sparver* ‘id.’, dan. *spurv* ‘id.’; gòt. *sparwa* ‘id.’).

El pgerm. **sparwa(n)*- ‘pardal’, al seu torn, podria remuntar a una forma pie.^(b) **psor-uo(n)*- ‘id.’ (cf. gr. ψῶρ < ψήρ ‘id.’; ll. *parra* ‘nom d’un ocell de mal averany’; còrn. *frau* ‘cornella’, bret. *frâo* ‘id.’; toc. A *spārāñ* ‘un ocell’).

REFERÈNCIES

DCVB V, s.v. *esparver*
 DECat III, s.v. *esparver*
 DuCange VII, s.v. *sparvarius*
 FEW XVI, s.v. *sparwari
 Gamillscheg (1970), 1, II, § 124, pp. 290-291
 Mackel, pp. 40, 48, 185
 MLLM, s.v. *sparvarius*
 REW núm. 8126
 Stotz, vol. 1, III, § 5.11, p. 324

- (a) EDPG, s.v. **sparwa(n)*-; DEW, s.vv. *Sperber*, *Sperling*
 (b) EDPG, s.v. **sparwa(n)*-; IEW, s.v. 2.**sper-(g-)*, p. 991

³ 1209 Puig i Ustrell, *Dipl. St. Pere i Sta. Maria d’Ègara* 219, p. 498: eapropter, dilecti in Domino filii, uestris iustis postulationibus clementer annuimus et ecclesiam Beati Ruphi, in insula que dicitur Esparueria sitam, in qua diuino estis mancipati obsequio felicis recordationis Alexandri et Urbani, predecessorum nostrorum, uestigiis inherentes, sub beati Petri et nostra protectione suscipimus et presentis scripti priuilegio communimus.

1. TESTIMONIS DOCUMENTALS

spelta (espelta, expelta, speltum¹[probablement per un error de còpia])

blat d'espigues planes dístiques i laxes, de gra dur i blanc, difícilment separable del pallús, i de palla dura i curta, conreat en terrenys pobres de la regió mediterrània, 'espelta': **1049** Junyent-Ordeig, *DipVic* 1073, p. 387: et ad Mariam dimitto quartam ordeï et ad matrem eius duos sextarios inter ordeum et speltam. **1054** Junyent-Ordeig, *DipVic* 1130, p. 439: dimitto mo[dios II o]rdei et semodium espelte et tonnam uini maiorem que est ad meridianam partem domus mee. ... et ad Adaleiz Estelelam sestarium unum inter ordeum et espeltum (*pro speltam* ?). **1067** DACCBBarcelona 1154, p. 1814: item concedo pauperibus pro anima mea emines III ordeï cum expelta mixti, et oues II, et caficium I uini.

2. FORMES ROMÀNIQUES MÉS PROPERES

Cat. *espelta* (> esp. *espelta*, port. *espelta*), occ.m. *espeuta*, fr. *épeautre*; it. *spelta*.

3. ESTUDI ETIMOLÒGIC

El terme *spelta* 'espelta (cereal)', que es troba ja al llatí tardà (concretament, a Sant Jeroni, ss. IV-V d.C.) es pot posar en relació amb l'a.a.a. *spelta* 'tros de fusta', del qual probablement derivaria a través del frc. **spelta* 'id.'. Així mateix, trobem ja documentades les formes rom. *espelta* i *expelta* (la -x- es pot interpretar com una ultracorrecció que suposaria el prefix llatí *ex-*), procedents de la forma ll. *spelta*: el terme cat. *espelta* presenta el desenvolupament fonètic d'una *e-* protètica, per facilitar-ne la pronunciació de la *s-* líquida inicial en el grup *sp-*, d'acord amb la prosòdia del català.

Ara bé, Kluge, s.v. *Spelt* (*Spelz*) 'espelta', si bé parteix del fet que en a.a.a. *spelta*, *spelze* (datat al s. VIII d.C.) 'id' (cf. a.a.m. *spelte*, *spelze* 'id.', a.angl. *spelt* 'id', a.s. *spelta* 'id.') podria ser un manlleu del ll. *spelta*, tanmateix es planteja la possibilitat que

---

¹ Només es recull aquest únic testimoni d'*speltum* en tota la documentació del GMLC: **1054** Junyent-Ordeig, *DipVic* 1130, p. 439.

es tracti d'un préstec anterior, procedent de la Panònia, on al voltant del s. V d.C. s'establiren sueus i longobards, però no en queden pas clars els detalls i Kluge deixa oberta la qüestió que es pogués tractar d'un manlleu del llatí procedent d'una llengua desconeguda; finalment, també apunta que les formes a.a.a. *spelta*, *spelze* 'espelta' podrien haver estat fruit d'un possible desenvolupament irregular del ll. *spiculum* 'fibló', 'fletxa', cosa que, si bé funciona semànticament, és ben poc justificable fonèticament, malgrat que en cat. observem la gran similitud formal entre els mots *espelta* 'cereal' i *espelt* 'asta de llança, ast de rostir' (v. s.v. **speut-*). Així mateix, Gamillscheg, basant-se en Kluge, afirma que *spelta* en germànic no és pas un terme genuí.

D'altra banda, observem que cronològicament coincideixen el testimoni de Sant Jeroni i el fet que al s. V d.C. s'establiren sueus i longobards a la Panònia, per la qual cosa creiem que potser aquesta llengua desconeguda de la qual apunta Kluge que el ll. podria haver manllevat el terme *spelta* podria ésser realment germànica. Però el gran problema rau en el fet que, com hem dit suara, només tenim documentat aquest terme en germànic (concretament en a.a.a.) al s. VIII. Això no obstant, la lingüística germànica ens permet reconstruir una forma pgerm. **speld-a / -ō-* 'tros de fusta', la qual formalment està justificada i semànticament no s'allunya gaire del significat d'*espelta*, de manera que corroboraria la proposta de Coromines que relacionava el ll. tardà (*sic*) *spělta* amb el verb al. *spalten* 'partir, badar', per justificar-ne l'origen germ. (bé que no n'especifica cap forma en concret).

En efecte, el pgerm.^(a) **speld-a / -ō* 'tros de fusta' (cf. a.a.a. *spelta* 'id.', a.a.m. *spelte* 'id', a.angl. *speld* 'estella, tros de fusta'; a.n. *spjald* 'quadrat', 'post, tauler'; gòt. *spilda* 'post, tauler', 'tauleta de fusta [per escriure]'), al seu torn, deriva de l'arrel verbal pgerm.^(a) **spaldan-* 'dividir, partir' (cf. a.a.a. *spaltan* 'id.' > al. *spelten* 'id.', neerl.m. *spouden* 'id.').

El pgerm. **spaldan-* 'dividir, partir', al seu torn, es remunta pie.^(b) *?(s)pelt-* 'id.' (cf. a.a.a. *spaltan* 'id.', esl.ecl. *ras-plaštq*, *-platiti* 'separar').

REFERÈNCIES

DCVB V, s.v. *espelta*
 DECat III, s.v. *espelta*
 DuCange VII, s.v. *spelta*
 MLLM, s.v. *spelta*
 Gamillscheg (1970), 1, I, § 20, p. 24
 REW núm. 8139

(a) EDPG, s.v. **spelda / ō*

(b) LIV, s.v. *?(s)pelt-*, p. 577; IEW, s.v. 1. *?(s)p(h)el-*, pp. 985-986

1. TESTIMONIS DOCUMENTALS

speltus¹

asta de llança, pica, venable: 951 Baraut, *DocUrgell* 8 (Urgellia 8, p. 124): et in Orgello, in castro Uliana et in eius termines, ipsum meum alode quod ibidem habeo ab integrum, et equas .XVI., et oues centum et frenos duos cum alagmas et alio crucillato et sella .I^a. de filo et alio freno mulargdo cum alagma, corno, spelto .I^o. et asbergo .I^o. et sarracenos .II., idest, Abdela et Pheto et seruo uno Sesallo et ancilla una nomine Matrisenda.

espid²

ferro llarg i prim: 1022 CSCugat II 485, pp. 132-133: ego Ricolfus, presbiter, donator sum Domino Deo et s. Cucuphati martir Octauianensis cenobio uel ad ipsa domo qui dicitur Fermeria meos alodes, id est, terras et uineas, ... et casas, et curtes cum solario, solos et superpositos, foueas, cocleas, cubo I^o, et cubello I^o, et tonna I^a de caficios VIII, cum barrile, archas II cum illorum catenatos, portadores parilio I^o, relia cum suo aperespidi (*pro aper, espid I*)³ ferreo, exadas II, podadara I, tribano I, exol I, luminario I, ferreo, nauacula I, tonsuras I, scutellas III, enaps II, canata I, cultro I, lignario, serradura I, asino I.

2. FORMES ROMÀNIQUES MÉS PROPERES

Cat.m. *espelt, espeut* (< frc. *speut ‘pica, ast’), cat.m. *espit, espet* (gòt. *spitus ‘ast’) ‘pica, ast’, occ.m. *espeut* (< frc. *speut ‘pica, ast’) ‘id.’, fr.m. *espriet, espieu* (< frc. *speut ‘pica, ast’) ‘venable’ (> it. *spiedo* ‘ferro llarg i prim, emprat com a ast o estoc’, cast.m. *espiedo* ‘id.’), fr. *épieu* ‘venable’; esp. *espeto* (< gòt. *spitus ‘ast’) ‘ferro llarg i prim, emprat com a ast o estoc’ (arag. *espedo* ‘id.’). Metonímicament, tb.: fr.m. *époi* (< frc. *spit ‘banyam de les bèsties’) ‘punta alta de les banyes dels cérvols’.

¹ Només es recull un únic testimoni en tota la documentació del GMLC.

² Només es recull un únic testimoni en tota la documentació del GMLC.

³ Nota núm. 2 del GMLC, s.v. *apario*: “Al Cartulari es llegeix *aperespidi ferreo*, però la interpretació *aper, espid .i.* sembla molt segura (cf. Corominas, DCELC II p. 396, 24, s. v. *espita*).”

3. ESTUDI ETIMOLÒGIC

D'una banda, el terme *speltus* 'asta de llança, pica, venerable' segurament es tracta d'una forma llatinitzada del cat.m. *espelt* 'id.', el qual procedeix del cat.m. *espeut* 'id.', en què observem que el punt d'articulació velar de la /ʎ/ en posició travada *-lt* es vocalitza en /w/ [cf. p.ex. cat. *alfàbrega* > *aufàbrega*]); finalment, el cat.m. *espeut* prové, al seu torn, del frc. **speut* 'pica, ast'. Tant en les formes cat.m. *espelt* com *espeut* observem l'aparició d'una *e-* protètica per facilitar la pronunciació de la *s-* líquida inicial del grup *-sp* procedent del frc. **speut*.

D'una altra banda, el terme *espid* /es'pit/ 'ferro llarg i prim' probablement es tracta d'una forma llatinitzada de manera directa a partir del cat.m. *espit* 'pica, ast', que, al seu torn, procedeix del gòt. **spitus* 'ast' (cf. esp. *espeto* 'id.'). Així mateix, observem l'aparició d'una *e-* protètica per facilitar la pronunciació de la *s-* líquida inicial del grup *-sp* procedent del gòt. **speut*.

Finalment, assenyalem que els termes *speltus* i d'*espid*, que, com veurem més avall, procedeixen d'un mateix origen pgermànic, presenten significats afins, 'asta de llança, pica', cosa que ja apunta Coromines (v. s.v. *espel*), per bé que no fa pas la distinció que, basant-nos en el REW, hem establert, respectivament, entre els ètims fràncic i gòtic.

El termes frc. **speut* 'pica, ast' i gòt. **spitus* 'ast' deriven, respectivament, del pgerm.^(a) **speŭta-* 'llança' (cf. a.a.a. *spizzi* 'agut', a.a.m. *spitz(e)* 'id.' > al. *Spitze* 'punta', a.a.a. *spioz* 'llança', a.a.m. *spiez* 'id.' > al. *Spieß* 'id.', a.a.a. *spiz* 'ast', a.a.m. *spiz* 'id.', neerl.m. *spiet* 'llança', a.angl. *spitu* 'ast'; a.n. *spjót* 'llança'; gòt. **spitus* 'ast').

El pgerm. **speŭta-* 'llança', al seu torn, es remunta a l'arrel verbal pie.^(b) **speŭd-* 'apressar-se' (gr. *σπεύδω* 'apressar-se, esforçar-se', 'empènyer'; lit. *spaũsti* 'empènyer', lit. *spũdũti* 'afanar-se').

REFERÈNCIES

- DCELC II, s.vv. *espeto*, *espita*; tb. *espiche*
- DCVB V, s.v. 1.*espelt*
- DECat III, s.v. *espelt*
- DuCange VII, s.v. *spitum*
- FEW XVI, s.v. **spit-*
- Gamillscheg (1970), I, II, § 119, p. 283; II, § 124, p. 292; III, § 15, p. 371
- Mackel, pp. 156, 92-93
- MLLM, s.v. *spita*
- REW, núm. 8163; tb. núm. 8161

- (a) EDPG, s.v. **speuta-*; DEW, s.vv. *spitz*, 1./2. *Spieß*
- (b) LIV, s.v. **speud-*, p. 581; IEW, s.v. **(s)p(h)eu-d-*, pp. 998-999

1. TESTIMONIS DOCUMENTALS

sporas (espor-) [pluralia tantum]

instruments de metalls compost d'una punxa o una rodeta amb algunes punxes que es porta a la part posterior de la bota de muntar i serveix per a punyir el ventre de la cavalcadura i estimular-la a caminar, 'esperons': ca. 960 DipPallars 183, p. 381: duxit eam filia sua Aua in alleua et unas sporas de argento ubi habebat nisi broca de ferro. 1011 Junyent-Ordeig, DipVic 730, p. 78: et ipsas chabetanes cum ipsas esporas Adalberto uicecomite.

esperonos¹ [pluralia tantum]

'esperons', v. supra: 1035 Junyent-Ordeig, DipVic 940, p. 269: et ad Berengario predicto concessit suas osas cum uanas et esperonos.

2. FORMES ROMÀNIQUES MÉS PROPERES

Cast.m. (*e*)*spuera*, *espu(o)la* > esp. *espuela*, port. *espora* < gòt. *spaiúra.

Cat. *esperó*, occ.m. *espero(n)*, fr.m. *esperon*, pic. *esporon* > fr. *éperon*, it. *sp(e)rone* < frc. *sporo.

3. ESTUDI ETIMOLÒGIC

D'una banda, el terme *sporas*, que només apareix testimoniats en plural, segurament procedeix del gòt. *spaiúra /spǫra/ 'esperó' (cf. cast.m. *espuera* > esp. *espuela*, port *espora* 'id.');

remarquem que en gòt. *-au-* ja es monoftonga en /ɔ/. La desinència de pl. *-as* és plenament romànica: cat.m. *-as* > *-es*.

D'una altra banda, el terme *esperonos*, que també només apareix documentat en plural, prové segurament de la llatinització del cat. *esperons* (pl.), provinent, al seu torn, del frc. *sporo (m.) 'esperó', que declinat en ac. pl. adopta la forma *sporuns 'esperons'. Observem, en primer lloc, que en cat. *esperó* es desenvolupa una *e-* protètica per facilitar la pronunciació de la *s-* líquida inicial en el grup *sp-*; en segon lloc, el frc.

---

¹ Només es recull un únic testimoni en tota la documentació del GMLC.

*sporo (m.), pertanyent a l'anomenada declinació consonàntica en *-n*,^(a) declinat en ac. pl. *sporuns, segurament presentava ja una pronunciació sincopada /'sp'runs/, que va originar el desenvolupament d'una *-e-* epentètica en la síl·laba medial, la qual ens permet explicar la forma cat. *esper-ons*; en tercer lloc, la desinència pl. *-uns* s'assimila a la cat. pl. *-ons*, procedent del model ll. *-o*, *-onis*; finalment, el pl. *esperons* es llatinitza romànicament en *esper-on-os* (en lloc d'adoptar la forma ll.cl. *-on-es*).

Els termes gòt. *spauúra 'esperó' i frc. *sporo 'id.' deriven del pgerm.^(b) *spurōn 'id.' (cf. a.a.a. *spor(o)* 'id.', a.a.m. *spor(e)* 'id.' > al. *Sporn* 'id.', b.a.m. *spore*, *spare* 'id.', neerl.m. *spore* 'id.', a.angl. *spora*, *spura* 'id.'; a.n. *spori* 'id.'; gòt. *spauúra 'id.') < pgerm.^(c) **spurnan-* 'trepitjar, picar amb els peus, especialment amb els talons', 'donar un cop de peu', 'menysprear' (cf. a.a.a. *spurnan* 'id.', a.angl. *spornan* 'id.' > angl. *to spurn* 'menysprear', a.s. *spurnan* 'donar un cop de peu', 'menysprear', a.fris. *spurna* 'id.'; a.n. *sperna*, *sporna* 'id.').

El pgerm. **spurnan-* 'trepitjar, picar amb els peus, especialment amb els talons', 'donar un cop de peu', 'menysprear', al seu torn, es remunta al pie.^(d) **sp^her-H-* 'donar un cop de peu' (cf. hit. *išparrai* ~ *išparranzi* 'trepitjar'; vèd. *sphurāti* 'fer fora amb el peu'; av.mod. *sparoił* 'trepitjar'; gr. *σπαίρω* 'bategar', 'saltar'; ll. *spernō* 'donar un cop de peu'; irl.m. *seir* 'taló', gal·l.m. *ffer* 'turmell'; lit. *spirti* 'donar un cop de peu').

REFERÈNCIES

DCELC II, s.v. *espuela*
 DCVB V, s.v. *esperó*
 DECat III, s.v. *esperó*
 DuCange VII, s.v. *spourones*
 FEW XVI, s.v. *sporo
 Gamillscheg (1970), 1, II, § 121, p. 287
 MLLM, s.v. *sporo*
 REW núm. 8178

- (a) Fernández, *Manual de antiguo alto alemán*, pp. 82-83
- (b) DEW, s.vv. *Sporn*, *Spur*
- (c) EDPG, s.v. **spurnan-*
- (d) LIV, s.v. **sp^her-H-*, pp. 585-586; IEW, s.v. 1.**sp(h)er-*, **sp(h)erā-*, pp. 992-993

1. TESTIMONIS DOCUMENTALS

stacare (estac(h)are, estachada¹, stagare)

donar caució o seguretat per mitjà de penyores o de fiadors com a garantia en convenir un plet, comprometre's a respectar un arbitratge, convenir (especialment en la construcció stacare directum), 'estacar': **1009** Constans, *DipBanyoles* 53, p. 295: quod pro uestris petitis pro nostris quoque hic facere stagatis. **1047** Llorens, *DocSolsona* 99, p. 394: ad ultimum sicut homo seruire debet suo domino pro directa fide sine enganno, et adiuues nobis supra scriptum castrum tenere contra totos homines et si nullam rem iam dicto castro uel hominibus ipsius foras fecisses, directum nobis estacasses et fecisses ad ipsum de nobis qui primus requisierit. **1068** LFeud. II 839, p. 323: et de predictos burgos et de predicto termino fecerint homicidium aut fregerint pacem aut habuerint aliquod placitum unde batalia sit estachada. **1131** LFeud. I 383, p. 401: et Berengarius estachauit ei directum per quingentos morabetinos et dedit ei fidancias. *en la construcció facere / habere staca (escrit sempre staga):*² **1175** DipPoblet 518, p. 383: et uos faciatis staga in ipsas chasas. **1198** Alturo, *DipAlguaire* 112, p. 201: et Petrus habeat ipsa staga de castellum et stachamentos de ipsa uilla et faciat garda et seruicium quod ego facio et facere debeo ab integrum.

stacamentum ((e)stacament, (e)stac(h)ament-) [pl. (e)stac(h)amen(t)s, -menta, -mentas, -mentos]

fet de donar caució o assenyalar fiadors com a garantia en convenir un plet: **1040** AComtalPerg II 276, p. 626 (*original perdut, còpia del s. XVII*): donamus nos uobis mandmentum et districtum in ipso castro et in suis terminis et stacament in ipsos homines. **1068** Sans Travé, *DipTBarberà* 7, p. 76: comendo tibi ipsum castrum iamdictum et dono tibi ipso feuo medietatem de ipsas decimas et ipsos stacaments. **1090** DipPoblet 38, p. 51: donamus nos uobis in ipsum chastrum de Auella terciam partem de ipsum feuum et quartam partem de ipsos placitos et totas ipsas exidas qui ad ipsum chastrum pertinere debent, cum ipsos estachaments. **1106** Baraut, *DocUrgell* 1227 (*Urgellia* 9, p. 57): si faciatis hoc quod non sit bonum accipiant prepositi

¹ Només es recull un únic testimoni en tota la documentació del GMLC.

² Només es recullen aquests dos testimonis en tota la documentació del GMLC.

estacament et si non uultis dare fiduciam sine alio seniore, ueniat ipsum alodium in potestate prepositi ad faciendam suam uoluntatem. **1111** DipPoblet 51, p. 60: sic donamus nos totis supra iamdictis medietate de quantum nos habemus uel habere debemus, tam de aloudio quam de honore, de troba, sic de exida, de totum qui ad seniozem pertinet, per totum tempus, et cum una pareliata de aloudio ad Fulia Grossa, et ut abeatis districtum et mandamentum et estacamentum. **1125-1126** DipADSolsona 197, p. 261: insuper non habeamus nullum adimpramentum Rodlan nec posterita sua in ipsum de Bernard Pere ad força, nisi ad suam uolumptatem usque in secula; et de illos non habeamus stacamenta. **1129** DipPoblet 71, p. 75: donamus nos uobis ipsum stachamentum in ipsos homines de Verdu, exceptus in ipsos clericos, et quartam partem in ipsos placitos et exceptus baiulo nostro. **1130** DipPoblet 74, p. 77: donamus illis ipsos estacaments exceptus de milites et clericis et illorum baiulo. **1131** LFeud. I 383, p. 401: notum sit omnibus quoniam domnus Raimundus, comes Barcinonensis, requisiiuit estachamentum de directo a Berengario, uicario suo, ob multas querimonias quas contra eum habebat, que inueniuntur. **1134** Papell, *DipSantesCreus* 37, pp. 111-112: ego, Deusde, ibi fecero et terciam partem de omnibus placitis et naufragiis et trobis et quartariis et dstrictos et mandamentos et omnes stachamentos. ... et dono tibi ipsos estachamentos dum ego ibi non fuero et ut teneas placita cum meo baiulo. **1143** DipMontalegre 106, p. 142: donat ei totos ipsos estacamentos. **1149** CPoblación I 69, p. 113: isti duo accipient omnes estacamens totius ciuitatis Terracone et sui territorii, indicabunt placita et facient districtos ubi opus fuerit. **1149** CPoblación I 70, p. 115: et dono uobis omnia estachamenta hominum ibi habitantium secundum morem ciuitatis Terrachone. **1150** Baraut, *CartAndorra* I 49, p. 167: habet ibi comes ... omnia stachamenta et placita. **1154-1162** LFeud. I 464, p. 488: iudicauit, ergo, predicta curia quod, si familia comitis inter se litem aut aliquam contencionem habebat, stacamentum de hoc Guillelmum Raimundum uel eius uicarium non habere, sed eum tantum qui uicem comitis inter eos tenet. **1155** DipPoblet 173, p. 150: dono etiam tibi ... omnia estacamenta et stabilimenta in omnibus. **1156** DipPoblet 187, p. 159: donamus nos uobis castrum de Terrers et de Fullea cum medietate decimarum et stacamentos ad integrum. **1161** CPoblación I 116, p. 170: et retinuimus nos donatores estacamentas et dominationes in ista honore quod ibi habere debemus. **1193** Sangés, *DocGuissona* 255, p. 265: trado in castro, scilicet, de Gradano ... unum mansum de Morato cum omni censu ac usatico quod de predicto manso exire debet mihi pernam, scilicet, .I^a. et .III^{or}.

fogazes et migeram .I^a. dea uino et sester .I. de ciuada de Acrimonte, preterea stachaments, ioues, tragins et multa alia seruicia.

2. FORMES ROMÀNIQUES MÉS PROPERES

Cat. *estaca* > cat. *estacar* > cat. *estacament*, occ.m. *estaca*, fr.m. *estaque*; esp. *estaca*, port. *estaca*; it.m. *stacca*.

3. ESTUDI ETIMOLÒGIC

El terme *stacare* ‘garantir per mitjà de penyores’, que és segurament la llatinització del cat. *estacar* ‘id.’, prové, metonímicament, del terme *staca* ‘pal amb punta en un extrem’ (v. MLLM, s.v.), forma llatinitzada del cat. *estaca* ‘id.’, procedent, al seu torn, probablement del gòt. **stakka* /stáka/ ‘id.’.

Coromines (v. s.v. esp. *estaca*), tot i que reconeix que el mot gòt. **stakka* no està documentat, afirma que “tenemos derecho a conjeturar su existencia en gótico, en vista de su gran extensión entre los dialectos germánicos, y teniendo en cuenta la presencia en dichos textos de otros vocablos muy semejantes, de la misma familia: *hleithra-stakeins* ‘acción de plantar o clavar la tienda (*hleithra*)’ y *staks* ‘cicatriz, señal de herida [‘estigma’]’.”

Precisament, el compost gòt. *hleithra-stakeins* ‘acció de plantar o clavar la tenda (gòt. *hleithra*)’ avala formalment (gòt. **stakn-* > **stakk-a*) i, sobretot, semànticament l’ètim gòt. davant l’ètim frc. **stakka* ‘estaca’.³ Així, doncs, *stacare* significaria inicialment ‘clavar o plantar una estaca’ i, per metonímia, posteriorment, en un context de dret feudal (germànic), agafaria l’accepció ‘donar caució o seguretat per mitjà de penyores o de fiadors com a garantia en convenir un plet’.⁴ Així mateix, constatem que trobem testimoniada la construcció *facere / habere staga (sic) = stacare*, en què observem la forma *staga*, que presenta una sonorització de l’ocl. vel. sorda /k/ en posició intervoc.: això representa un cas extrem de romanització de l’ètim gòt. **stakka* /stáka/; tanmateix,

---

³ Per la seva banda, Mackel, Gamillscheg i el FEW postulen un origen frc. **stakka* ‘estaca’, mentre que Coromines (s.v. esp. *estaca*) justifica l’ètim gòt. **stakka* i no pas **staka* mitjançant l’argumentació següent: “Aunque al ags. [= a.angl.] *staca* y demás formas emparentadas que he citado correspondía un gót. **staka* con *-k-* sencilla, indicó M-L. [= Mayer-Lübke] que en la forma gótica habría generalización de la *kk* que estaba justificada como resultado de *kn* en los casos débiles: el caso se da en otras palabras góticas, y en nuestra familia de vocablos lo tenemos en el a. alem. ant. [= a.a.a.] *stēcko* y congéneres.”

⁴ Cf. ll.cl. *stipulum*, *-i / stipula*, *-ae* tija de cereal, tros de palla que ancestralment es feia servir simbòlicament, com a garantia, per acordar un conveni; d’aquí deriva el verb ll. *stipulor* ‘estipular, demanar com a garantia’ > ll.m. *stipulare* ‘prometre’ (v. MLLM, s.v.).

staga no s'ha conservat en cat. En la mateixa línia, trobem el terme rom. *stagare* < *stacare*, que presenta la susdita sonorització de l'oclusiva velar sorda intervocàlica. Finalment, assenyallem les formes *estac(h)are* i *estachada*, derivades del cat. *estacar*: ambdues presenten una *e*- protètica per facilitar la pronunciació de la *s*- líquida inicial en el grup *st-*; *estachada*, és, de fet, un participi de perfet passiu (amb l'ocl. dent. sorda /d/ intervoc. sonoritzada en /d/) que forma part de la perífrasi passiva rom. *sit estachada*.

El terme *stacamentum* (amb les variants *stachamentum* i *estachamentum*) 'fet de garantir per mitjà de penyores' deriva del verb *stacare* per mitjà del sufix ll. *-mentum* 'acció i efecte de', que serveix per formar substantius abstractes; en realitat, *stacamentum* és la forma llatinitzada del cat. *estacament*, la qual cosa és palesa a partir de les formes testimoniades rom. (*e*)*stacament* i *estachament*, que presenten una *e*-protètica per facilitar la pronunciació de la *s*- líquida inicial en el grup *st-*. També resulten interessants els pl. rom. (*e*)*stac(h)aments*, *estacamens* i *estacamentas*, format sobre la base d'un pl. neut. ll. (*e*)*stacamenta*.

El gòt. **stakka* 'estaca' deriva del pgerm.^(a) **stakan-* 'perxa, estaca llarga, post' (neerl.m. *stake* 'id.' > neerl. *staak* 'id.', a.angl. *staca* 'id.' > angl. *stake* 'id.'; a.n. *stjaki* 'id.' > suec *stake* 'id.'; gòt. *staks* 'cicatriu, senyal de ferida, estigma', gòt. *hleithra-stakeins* 'acció de plantar o clavar la tenda'), que, al seu torn, podria procedir del pgerm.^(b) **stekō-* 'bastó, vara', estaca' (cf. a.a.a. *stecko*, *stehho* 'id.', a.a.m. *steche* 'id.', b.a.m. *sticken* 'id.', a.angl. *sticca* 'id.'; a.n. *stikka* 'id.'), provinent de l'arrel verbal pgerm.^(c) **stekan-* 'clavar' (cf. a.a.a. *stehhan*, *stechan* 'id.', a.a.m. *stechen* > al. *stechen* 'id.', neerl. *steken* 'id.', a.s. *stekan* 'id.', a.fris. *steka* 'id.'; a.n. *steikja* 'rostir a l'ast'; gòt. *stiks* 'punt').

El pgerm. **stekan-* 'clavar', al seu torn, es remunta al pie.^(d) **(s)teig-* 'clavar, ser punxegut' (cf. gr. $\sigma\tau\acute{\iota}\zeta\omega$ 'tatuar, marcar, senyalar'; ll. *in-stigo* 'estimular, incitar, instigar').

REFERÈNCIES

DCVB V, s.v. *estaca*
 DECat III, s.v. *estaca*
 DECH II, s.v. *estaca*
 DuCange VII, s.vv. 2.*staca*, *stacamentum*, *stacare*
 FEW XVI, **stakka*
 GED, s.v. **staks*
 Mackel, pp. 41, 145, 154
 MLLM, s.vv. *staca*, *stacamentum*, *stacare*
 REW núm. 8218
 VWGS, s.v. *staks*

- (a) EDPG, s.v. **stakan-*; DEW, s.v. *Stake*
 (b) NIL, s.v. **(s)teg-*, p. 634; DEW, s.v. *Stecken*
 (c) EDPG, s.v. **stekan-*; DEW, s.v. *stechen*
 (d) LIV, s.v. **(s)teig-*, pp. 592-593; IEW, s.v. **(s)teig-*, pp. 1016- 1017

1. TESTIMONIS DOCUMENTALS

stall(i)um (estal, estalium) [*pl.* estalios]¹

estatge: **1074-1102** LFeud. II 721, p. 232: et si ego faciebam ... que tu mihi mandaries aud me n cumuniries per te aut per tuos missos uel missum que ego fuissem ante te in unis de tuis stal[1]is. **1094** CDipSGirona 453, p. 462: item dimito ad predicta uxor mea Ermengardis omnem meum alodium, scilicet mansos cum terris, ... cum ipsum meum estalium dominicum in quo abito, ... et ad obitum suum reuertant predictos alodios et estalios atque mansiones et sacrarios solide et libere ad predictos filios meos Raimundo Berengarii et Guilelmus Berengarii. **1095** CDipSGirona 459, p. 471: et ipso castello de Rupiano de Bernardo supra scripto cum ipso estal fiat de iam dicto Poncio, cum entrades et exidas et cum omni integritate, excepto ipso clauso de Gerallo si ad ipsum non placuerit. **1122** DipAmer 29, p. 66: Bernardo Arberti nepoti meo dimitto ipsum estal quod fuit Mironis Bonifili cum omni alodio et baiuliis. **1188** DipAmer 48, p. 91: ad cunctorum hominum presentium ac futurorum deueniat noticiam quod ego Raimundus de Abbatia et uxor mea Maria donamus tibi Guilielmo de Vineolis Ermessendam filiam meam in uxorem, cum qua donamus tibi in dotem nostrum stallium de Uilla Rourici cum pertinenciis et tenedonibus suis. **1204** Pons, *Roca Rossa* 92, p. 181: saluo et delibero tibi Petro priori de Rocaruffa et omni conuentui eiusdem loci perpetuo, meum stallium de Letone cum domibus et terris.²

2. FORMES ROMÀNIQUES MÉS PROPERES

---

¹ Només es recullen aquests sis testimonis en tota la documentació del GMLC.

² Documents que donen suport a la presència del terme *stallum* com a topònim en ll.m. de Catalunya: **942** DipRosselló 262, p. 270: per hanc scriptura uindicionis uindimus tibi pecia I de uinea, qui nobis aduenit de retura in suburbio Ellenense, in ualle Confluente, in fines de uilla Segonano, in loco ubi dicitur Stallo. **989** DipRosselló 590, p. 474: et affronta ipse alodes: de una parte in uilla Saorra, de alia in riuo Vernedese, de III in uilla Campelias, de IIII in Stallo. **1038** DipMontalegre 37, p. 61: affrontat de parte circi in strada antiqua, de aquilonis in karrera que pergit ad Turre de Stallo, de meridie similiter, de occiduo in uia. **1041** Llorens, *DocSolsona* 88, p. 384: per hanc scriptura donacionis nostre donamus nos vobis ipsum nostrum aloudem de Belle Estallo. **1075** Ricard Guillem 23, p. 222: per hanc scriptura uendicionis nostre uindiums uobis ipsa nostra ereditate de ipsum alodio que abemus in territorio Barchinona in locum que dicunt Turre d'Estall. **1078** Baraut, *DocUrgell* 921 (Urgellia 7, p. 54): et per suum aniversarium relinquit una terra qui est ad torrentem de Cordera cum una uinea qui est in serra de Stallo ut teneat Raimundus filius eius et pro anima sua fatia aniversarium per unumquemque annum.

Cat. *estall* ‘pleta petita, corralet muntanyenc’, ‘escamot que cap en un corralet així’, occ.m. *estal* ‘lloc’, fr.m. *estal* ‘lloc’ > fr. *étal* ‘fusta (de carnisser)’, ‘lloc (al mercat)’, *étau* ‘torn’; cast.m. *estalla*, port. *estala* ‘quadra, establia’; it. *stallo* ‘habitatge’, ‘seu’, ‘cadira del cor’ (> fr. *stalle*, esp. *estalo* ‘cadira del cor’), it. *stalla* ‘pessebre’ (> cat. alg. *estala* ‘id.’).

3. ESTUDI ETIMOLÒGIC

El terme *stallum* ‘estatge’ és segurament la llatinització de la forma rom. *estal* ‘lloc’ (cf. occ.m. *estal* ‘id.’, fr.m. *estal* ‘id.’), que, al seu torn, probablement procedeix del frc. *stal ‘posició, lloc, parador’ i no pas del ll. *stabulum* ‘establia’, com proposa el MLLM, per bé, tal com veurem, ambdós termes, de significat anàleg, provenen de la mateixa arrel pie. *sth₂- ‘col·locar-se, estar situat’, per la qual cosa el significat del ll. *stabulum* ‘establia’ deu haver influït en el d’*stallum* (de fet, el mot cat. *estall* significa ‘estable petit’).

Observem que les formes documentades rom. *estal* (llatinitzada com a *estaliium*) i el pl. rom *estaliios* presenten una *e*- protètica, que facilita la pronunciació de la *s*- líquida inicial en el grup *st-*; aquesta és una prova més en favor del fet que, darrere de les formes llatinitzades *stallum* / *stallium* s’amaga la forma rom. *estal*.

Així mateix, remarquem que ens trobem davant d’un terme que apareix en una època relativament tardana, a partir de finals del s. XI d.C., cosa que concorda cronològicament amb els exemples que ofereix Niermeyer (v. s.v. *stallum*, especialment les accepcions 1 i 4).

El terme frc. *stal ‘posició, lloc, parador’ deriva del pgerm.^(a) *stalla- ‘posició, rang, ‘lloc’, ‘establia’ (a.a.a. *stal* ‘lloc, pedestal’, a.a.m. *stal* ‘id.’ > al. *Stall* ‘id.’, b.a.m. *stal* ‘id.’, neerl.m. *stal* ‘id.’ > neerl. *stal* ‘establia’, ‘posició’; a.angl. *steall* ‘posició, lloc’ > angl. *stall* ‘id.’, a.fris. *stal* ‘posició en una establia’, ‘posició, rang’; a.n. *stallr* ‘pedestal, suport’, ‘pessebre’).

El pgerm. *stalla- ‘posició, rang, ‘lloc’, ‘establia’, al seu torn, es remunta al pie.^(b) **sth₂-tlo-* ‘id.’ (cf. ll. *stabulum* ‘establia’), provinent de l’arrel verbal pie.^(c) *sth₂- ‘col·locar-se’ (cf. vèd. *tíṣṭhati* ‘id.’; gr. ἰσθημι ‘id.’; ll. *sisto* ‘col·locar(-se)’; a.irl. *air-sissedar* ‘id.’).

REFERÈNCIES

DCVB V, s.v. *estala*
DECat III, s.v. *estall*
DuCange VII, s.v. 1. *stallum*
FEW XVI, s.v. *stal

Gamillscheg (1970), 1, II, § 126, p. 295
Mackel, pp. 59, 154
MLLM, s.v. *stallum*
REW núm 8219

- (a) EDPG, s.v. **stalla-*; DEW, s.v. *Stall*
- (b) NIL, s.v. **steh2-*, pp. 637-659, esp. p. 642; LIV, s.v. **sth2-*, pp. 590- 592; IEW, s.v. **stā-* : **stə-*, pp. 1004-1008

1. TESTIMONIS DOCUMENTALS

tecatus (tacadus) [pl. tecatos]¹

*potser al·ludint a un tipus de roba*² ‘*marcada*’ (per l’acció de les armes) > ‘*tacada* / *esquinçada*’: **976** (?) DipGirona 435, p. 388: et ad Sancto Felix iussit donare cotos II tecatos. **979** Junyent, *Oliba* Dip. 3, p. 7: ueteres autem tapetios V, et cotos tecatos VI. **991** DipGirona 531, p. 473 (*testament de Delà, Camprodon*): tapido I et coto I tacado et plumaco I.

2. FORMES ROMÀNIQUES MÉS PROPERES

Cat. *taca* ‘senyal, marca’, occ.m. *taca* ‘id.’ < gòt. *taikka ‘senyal, marca’, fr. *tache* ‘taca’, ‘defecte’ (> esp. *tacha* ‘id.’) < gòt. *taikka ‘senyal, marca’, fr.m. *teche* ‘(mala o bona) qualitat’, ‘defecte’ > frc. *tekka ‘senyal, marca’; it. *tacca* ‘osca’, ‘taqueta’, ‘defecte’ < gòt. *taikka ‘senyal, marca’, *tecca* ‘taca’, ‘petit defecte’ < frc. *tekka ‘senyal, marca’.

3. ESTUDI ETIMOLÒGIC

El terme *tecatus* (pl. *tecatos*) és segurament la llatinització del cat. *tacat* (part. de perf. masc. sing. del verb cat. *tacar*), procedent, al seu torn, del frc. *tekka ‘senyal, marca’ (cf. fr.m. *teche* ‘[mala o bona] qualitat’, ‘defecte’, it. *tecca* ‘taca’, ‘petit defecte’), amb influència del gòt. *taikka /'tɛka/ ‘senyal, marca’ < gòt. *taikn* (el grup *-kn-* gemina en *-kk-*) ‘id.’, que, tanmateix, va entrar ja al llatí vulgar grafiat amb *-a-* com a *tacca ‘id.’.³

De fet, la forma testimoniada *tacadus* fa palès i dóna prova del que hem afirmat suara: d’una banda es tracta d’una forma llatinitzada del cat. *tacat* (part. de perf. masc. sing. de cat. *tacar*), que, tanmateix, conserva fonèticament el procés romànic de

¹ Només es recullen aquests tres testimonis en tota la documentació del GMLC.

² V. s.v. *cotta*, *cottus* (apèndix).

³ DECat VIII, s.v. *taca*, p. 190, lín. 22-28: “Avui tothom està d’acord que es tracta d’un dels manlleus fets pel llatí vulgar al germànic: probablement per la vida en comú en les legions i en el Limes: on les dones dels mercenaris tenien a càrrec la roba, i els decurions germànics vetllaven per la condícia [= mirament en l’ordre i netedat] dels seus soldats, i per les marques dels ballestes i de totes les armes.”

sonorització de l'ocl. dental sorda /t/ en posició intervocàlica, que, en català, esdevé /d/; d'una altra banda, la grafia /a/ probablement reflecteix la susdita influència de l'ètim gòt. *taikka a partir de l'adaptació gràfica del ll.vg. *tacca > cat. *taca*.

Ara bé, quant a l'alternança entre /e/ (*tecatu*s) i /a/ (*tacadu*s) no podem deixar de considerar que fonèticament podria estar reflectint simplement la vocal neutra /ə/ característica del dialecte català oriental.

El terme frc. *tekka 'senyal, marca' deriva del pgerm.^(a) **taĭkna-* 'id.' (cf. a.a.a. *zeihhan* 'id.', a.a.m. *zeichen* 'id.' > al. *Zeichen* 'id.', a.angl. *tācn* 'id.', a.s. *tēkan* 'id.', a.fris. *tēken* 'id.'; a.n. *teikn* 'id.'; gòt. *taikka 'id.'), que, al seu torn, deriva de l'arrel pgerm.^(b) **taĭk-* 'mostrar, ensenyar' (cf. a.a.a. *zeigōn* 'id.', a.a.m. *zeigen* 'id.' > al. *zeigen* 'id.', a.a.a. *zeihhanen*, *zeihnen* 'dibuixar, marcar', a.a.m. *zeichen(en)* 'id.' > al. *zeichen* 'id.', a.angl. *tācan* 'mostrar, ensenyar' > angl. *to teach* 'id.').

El pgerm. **taĭk-* 'mostrar, ensenyar', al seu torn, es remunta al pie.^(c) **deĭk-* 'ensenyar, mostrar', 'saber' (cf. vèd. *dīdeṣtu* 'assignar'; gr. δεικνυμι 'ensenyar, mostrar'; ll. *dīcō* 'dir', ll. *in-dicō* 'indicar'; gòt. *ga-teihan* 'indicar, anunciar', a.a.a. *zīhan* 'inculpar' > al. obs. *zeihen* 'id.').

REFERÈNCIES

DCVB X, s.v. *taca*
DECat VIII, s.v. *taca*
DuCange VIII, s.v. 2. *tacha*
FEW XIII.1. s.v. *tecco*; XVI, s.v. *taikns*
Gamillscheg (1970), I, II, § 134, p. 309; III § 19, p. 377
GED, s.v. *taikn*
Mackel, pp. 104, 144, 154, 172
REW núm. 8534
VWGS, s.v. *taikn*

- (a) EDPG, s.v. **taikna-*; DEW, s.v. *Zeichen*
(b) EDPG, s.vv. **taik/gōn-*, **taikjan-*; DEW, s.vv. *zeigen*, *zeichen*, tb. *zeihen*
(c) LIV, s.v. **deĭk-*, pp. 108-109; IEW, s.v. **deik-*, pp. 188-189

*trapp-

1. TESTIMONIS DOCUMENTALS

trapa¹

trampa, parany per atrapar salvatgines i peces de caça (emprat com a top. o pretop.): **857** Baraut, *ActUrgell* 4 (Urgellia 1, p. 58): damus atque concedimus ab ipsa ecclesia iamdicta terra quarteradas .V. et ipsa terra infra fines de Campilias ad illa Trapa. **998**: Baraut, *ActUrgell* 42 (Urgellia 1, p. 109): ego Enego, Eschenilli mittimus .I. terra ad ipsa trapa latus Virgundium. **939** Bolòs-Pagès, *St. Llorenç prop Bagà* 3, p. 181: quantum pertinet infra illorum afrontaciones: a parte orientis in selva ..., de meridie in Ciga, de occidente in Trapa, de aquilone in Balba. **1022** Baraut, *CartAndorra* I 8, p. 34: in apendicio eiusdem ualle Andorra, in locum que dicitur ad illa Trapa. **1025** Bolòs, *Serrateix* 76, p. 155: et abet afrontaciones de I parte in ipsa Trapa, et de alia in Petra Cava, et de III in era de Teman, de IIII in ipsa Portela. **1096** Baraut, *DocUrgell* 1146 (Urgellia 8, p. 74): et affrontat de .I. parte in Torreles et de alia in serra Sancti Augustini et de .III^a. in flumen Segre et de quarta in collo Trapa.

2. FORMES ROMÀNIQUES MÉS PROPERES

Cat. *trapa* ‘post o peça de fusta, etc. que es bada i desencaixa quan la trepitgen’, ‘trampa (per caçar)’, occ.m. *trapa* ‘trampa (per caçar)’, fr. *trappe* ‘id.’; esp. *trampa* ‘id.’; it. *trappola* ‘id.’. Cf. cat. *atrapar* ‘arribar a agafar (algú o alguna cosa que fuig, que és en moviment, que es pot escapar)’, occ.m. *atrapar* ‘id.’ (> esp. *atrapar* ‘id.’, it. *attrappare* ‘id.’), fr. *attraper* ‘id.’.

3. ESTUDI ETIMOLÒGIC

El terme *trapa* apareix emprat només com a topònim o pretopònim. De fet, Coromines (*Onomasticon*) explica que *Trapa* “com a nom de lloc s’aplica especialment a paratges muntanyencs, on se sol posar paranys i caus per atrapar salvatgines i peces de caça.”

---

¹ Només es recullen aquests sis testimonis en tota la documentació del GMLC.

El MLLM indica que el terme ll.m. *trappa*, *trapa* procedeix del germànic. Tanmateix, Coromines (v. s.v. cat. *trapa*), tot posant en relació l'arrel *trapp-* amb l'arrel *tramp-* 'petjar, trepitjar', comuna a les llengües romàniques i germàniques, afirma que no és probable que el romànic la prenguéss del germànic, per tal com, en definitiva, deu ser d'origen onomatopèic. Es pot establir, doncs, una connexió fonètica i semàntica entre *trapa* 'parany per caçar' i *trap!* / *tramp!*² 'trepitjar' (veu onomatopèica que imita el soroll d'un cos pesant en marxa), atès que els paranys o trapes per caçar han de ser trepitjats per atrapar la peça.

Ara bé, si acceptem l'origen germ. del terme *trapa*, aquest seria el resultat de la llatinització del frc. *trappa* 'trampa', que es troba ja a la Llei Sàlica (s. VI d.C.) amb el significat de 'trampa per a ocells'. Així mateix, observem que la nostra forma documentada presenta sempre la simplificació de la geminada *-pp-* > *-p-*.

El terme frc. *trappa* 'trampa' deriva del pgerm.^(a) **trappōn-* 'trepitjar' (b.a.m. *trappen* 'id.', a.angl. *treppan* 'id.', a.angl. *træppe* 'trampa', a.a.m. *treppe*, *trappe*, *trope* 'escales' > al. *Treppe* 'id.', neerl.m. *trappe* 'id.' > neerl. *trap* 'id.', a.fris. *treppe* 'id.'). El pgerm. **trappōn-* 'trepitjar', com afirmava més amunt Coromines, sembla ser onomatopèic, per la qual cosa no podem remuntar-lo a una forma protoindoeuropea.

REFERÈNCIES

Coromines, *Onomasticon*, s.v. *Trapa*
 DCVB X, s.vv. *trapa*, *trampa*
 DECat VIII, s.v. *trapa*
 DECH V, s.v. *trampa*
 DuCange VIII, s.vv. *trapa*, *trappa*
 FEW XVI, s.vv. *trappa*, **trappōn*
 Gamillscheg (1970), 1, II, § 124, p. 293
 MLLM, s.v. *trappa*
 REW núm. 8863
 Stotz, vol. 2, V, § 24.7, p. 55

(a) EDPG, s.v. **trappōn-*

² L'aparició de la *-m-* respon simplement un reforç fonètic expressiu / emfàtic.

1. TESTIMONIS DOCUMENTALS

tregua (trega; treuga, treugua) [*pl.* treguas]

'treva', institució medieval que prescrivia un temps i uns dies determinats de l'any durant els quals s'excloïen les lluites armades i les guerres senyoriales (v. infra treua):

1010 Baraut, *DocUrgell* 484 (Urgellia 4, p. 183): ego Raimundus suprascriptus de ista ora in antea finem nec treguam nec tenentiam, nec nullam compagna non tenere no aure ne no prende ab Bernardo comite de Bisillu nec ad filios suos nec ab Guifredo comite de Cerdania nec ab filios suos ad nullum damnum de Ermengaudum suprascriptum me sciente, nisi tantum quantum Ermengaudum suprascriptum me Raimundum suprascriptum absoluta sine forcia. **1017** Pons, *Canònica agustiniana* 4, p. 30: et quisquis infra hos terminos pacem et treugam fregerit, eam reducatur secundum modum canonum, prefate ecclesie Sancti Genesii et Sancti Michaelis et omnibus habitatoribus eius in perpetuum. **1033** Junyent-Ordeig, *DipVic* 919, p. 245: prohibuerunt autem predicti episcopi ut et inrantibus his pactis, id est treguis, a tempore Adventus Domini et XL et letaniarum Ascensionis Dominice, aliquis castrum aut munimen edificare non presumat, nisi XV dies ante incoatas predictas treguas hoc fecerit. **ca. 1050?** LFeud. I 131, p. 132: in primis, iudicatum fuit quod, si posset probari ab Raimundo de Eril aliquid malum sibi esse factum in trega, quam ipse comes ei dedisset ab ipso comite uel ab hominibus ipsius, totum restitueretur ei a comite. **ca. 1150** Usat. 60 (cap. 57, ed. 1984): omnes quippe naves Barchinonam uenientes uel inde recedentes, per omnes dies et noctes sint in pace et tregua [*ibidem*, v. nota 57: treugua H] et sub defensione principis Barchinonensis, a capite de Crucibus usque ad portum Salodii; et si aliquis in aliquo eis male fecerit, per mandatum principis sit illis redirectum in duplo et principi suum deshonorem cum sacramento. **1173** Gonzalvo, *Pau i treva* 15, p. 76: in dicta terra mea, a Salsis usque ad Dertusam et Ilerdam, cum finibus suis, pax et treuga [*ibidem*, v. nota 13: treugua C] instituat, et nephanda raptorum et predonum audacia exterminetur.

treua (treuia, treuua) [pl. treuas]

'*treva de Déu*', institució medieval que prescrivia un temps i uns dies determinats de l'any durant els quals s'excloïen les lluites armades i les guerres senyorials: **1033** Junyent-Ordeig, *DipVic* 919, p. 245: hec est pax confirmata ab episcopis et abbatibus et comitibus necnon uicecomitibus et ceteris magnatibus et reliquis christianis Deum timentibus, anno dominice Incarnationis millessimo XXXIII, ut ab ista die et deinceps ullus homo ecclesiam non infringat, neque mansiones que in circuitu ecclesie sunt aut erunt usque ad XXX passi, nisi episcopus aut comes, aut archidiaconus, quibus illa ecclesia subdita sit, propter hominem excommunicatum pro pace aut pro treua Dei. **ca. 1050** Constans, *DipBanyoles* 68, pp. 332-333: et ego Guilielmus iam dictus, finem nec treuuam, nec societatem, non auré, ne no tenré, ab Pere et ab Esteuen, et ab Bernard, fills q(ui) sunt de Gerberga femina, ad illorum len neque ad damnum iamdicti Raimundi, sine consilio iamdicti Raimundi. **1064-1066** LFeud. II 708, p. 225: item, prohibuerunt ne in terminibus his continuatis treuis, uidelicet, tempore adventus Domini seu XLI, nullus castrum uel municionem edificare presumat nisi XV diebus ante continuatas predictas treuas hoc incoauerit. **1086** Baraut, *DocUrgell* 1027 (Urgellia 7, pp. 145-146): Artallus satisfaciens reuerentissime alme Urgellensis sedis Marie et eiusdem prefato episcopo de uniuersis malis que pater illius gessit in obedientia iussionis episcopi per treuiam Dei.

2. FORMES ROMÀNIQUES MÉS PROPERES

Cat.m. *tregua* < gòt. *trǐggwa* 'tractat', 'aliança', cat. *treva* < frc. **treuwa* 'fidelitat', occ.m. *tregua* > occ. *trega* < gòt. *trǐggwa* 'tractat', 'aliança', occ.m. *treva* > occ. *trèva* < frc. **treuwa* 'fidelitat', fr.m. *treve*, *trieve*, *trive* > fr. *trève* < frc. **treuwa* 'fidelitat'; esp. *tregua*, port. *trégoa* < gòt. *trǐggwa* 'tractat', 'aliança'; it.m. *triegua* > it. *tregua* < gòt. *trǐggwa* 'tractat' (per bé que, en les formes dialectals, atès llur vocalisme, s'hi ha superposat el frc. **treuwa* 'fidelitat').

3. ESTUDI ETIMOLÒGIC

Els termes *tregua* i *treva* apareixen documentats a partir del s. XI corresponent a la reforma religioso-política que institucionalitzà l'abat Oliba en instaurar les constitucions de pau i treva.

D'una banda, el terme *tregua* és segurament la llatinització del cat. *tregua*, que, al seu torn, procedeix del gòt. *trīggwa* ‘tractat’, ‘aliança’ /trīwwa/. Observem que la /ī/ del gòtic, que es troba en síl·laba tònica lliure, esdevé /e/ en català i occità.^(a) Tanmateix, la grafia de la -ggw- planteja un problema delicat:^(b) en principi, en gòtic la geminació indica que hi ha hagut un grup constituït de nasal + oclusiva velar: la nasal homooorgànicament assimila el punt d'articulació de la vel. /ŋ/, després s'hi assimila produint la geminació, que, finalment, se simplifica en els manlleus romànics (cf. gòt. *taikn* > **takk-* > cat. *taca*); però resulta que en la paraula gòt. *trīggwa* el grup -ggw- està representant etimològicament *-ww- i, doncs, no ha posseït mai cap nasal, com ho demostra el fet que en les diverses llengües romàniques en què apareix com a préstec no ha deixat cap empremta (cat. *tregua*, esp. *tregua*, port. *trégoa*, occ. *trega*).

Els documents del GMLC resulten molt importants per testimoniar i justificar la presència de la forma *tregua* en cat.m. (ja a l'inici del s. XI).¹ Així mateix, constatem que la forma *tregua* presenta diverses variants: *trega* (la /w/ etimològica és absorbida per la vel. /g/, cf. occ. *trega*), *treuga* (amb metàtesi de la /w/ etimològica, que fa diftonga la /e/ de la síl·laba precedent) i *treugua* (la /w/ etimològica de la síl·laba -gua- es reforça per mitjà d'una /w/ anteposada, de manera que, en el fons, aquesta forma està reproduint la pronunciació genuïna del mot gòt. *trīggwa*); a més a més, trobem la forma pl. rom. *treguas*.

Finalment, hem pogut observar que, tot i que, com assenyala Coromines, els termes *tregua* i *treva* (que estudiarem a continuació) solen aparèixer en un mateix text, tanmateix la forma *tregua* apareix més sovint a principis del s. XI i, a mesura que avança el segle, es va imposant la forma *treva*, que és la que ha prevalgut en català.²

¹ Coromines, DECat VIII, s.v. cat. *treva*, afirma: “La forma gòtica *trīggwa* [> cat.m. *tregua*] no va manca de deixar algun rastre en terra catalana, com és natural; s’observa que és en les fonts en baix llatí, i també, en temps quasi només arcaics, algunes de catalanes; molt subjectes a la influència sàvia del baix llatí hispànic (recordem el paper de la *Lex Romana Wisigothorum*), fonamental a tota la Pen. Ibèrica); i es nota sovint que en aquests pocs textos solen aparèixer totes dues [cat.m. *tregua* < gòt. *trīggwa* i cat. *treva* < fr. *treuwa], en passatges consecutius, com obeint a diferències d’estil i d’ambient. Fins amb aquest caràcter condicionat, això en català és rar, i si s’ha recollit sovint, és precisament a títol de raritat curiosa.”

² Coromines, DECat VIII, s.v. cat. *treva*, remarca: “la forma *treva* és francament predominant en totes les fonts catalanes”.

D'una altra banda, el terme *treua* /tréva/ (pl. rom. *treuas*) és segurament l'adaptació llatina del mot cat. *treva*, el qual, al seu torn, procedeix del frc. *treuwa 'fidelitat'. Observem que en el grup frc. *-euw-* cau la /u/ davant de la /w/, la qual esdevé /v/ en rom. (cat. *treva*, occ.m. *treva*, fr.m. *treve*).^(c) A més a més, trobem testimoniada la forma *treuua*, que és fruit de l'adaptació fidel (mai millor dit) l'ètim frc. *treuwa.

El terme *treua* acostuma a aparèixer en el sintagma *pro pace aut pro treua Dei* / per *treu(i)am Dei*, i també especialment en les construccions *dare / donare treua(m) (Dei) / ponere in treua*.³

El termes gòt. *trīgga* 'tractat', 'aliança' i el frc. *treuwa 'fidelitat' (cf. a.a.a. *triuwa* 'id.', a.angl. *trēow* 'fe, tractat',⁴ a.fris. *triūwe*, *triōwe* 'id.'; a.n. *trú* 'id.') deriven, respectivament, de la forma adj. pgerm.^(d) **treuu-* 'fidel' (cf. a.a.a. *triuwi*, *gi-triuwi* 'id.', a.a.m. *triūwe*, *triōwe* 'id.' > al. *treu*, *ge-treu* 'id.', neerl.m. *trouwe*, *ge-trouwe* 'id.' > neerl. *trouw*, *ge-trouw*, a.angl. *trēowe*, *trīewe*, *ge-trīewe* 'id.', a.s. *triuwi*, a.fris. *triūwe*, *triōwe*; a.n. *tryggr* 'id.'; gòt. *triggws* 'id.'), que deriva, al seu torn, de l'arrel verbal pgerm.^(e) **trūēn-* 'confiar' (cf. a.a.a. (*gi*)*trūēn*, *-trū(w)ēn* 'confiar, creure', a.a.m. *trūwen*, *triuwen* 'id.' > al. *trauen* 'id.', a.angl. *trēowian*, *trūwian* 'confiar', neerl. *trouwen* 'casar-se', a.s. *trauwian* 'confiar'; a.n. *trúa*, *tryggja*, *tryggva* 'creure'; gòt. *trauan* 'confiar').

El pgerm. **trūēn-* 'confiar' es remunta, al seu torn, al pie.^(f) **deru-*, *dreuH-* 'ferm, cert' (cf. a.irl. *derb* 'segur'; a.pruss. *druwit* 'creure'; lit. *drūtas* 'fort'), relacionat amb l'arrel pie.^(g) **dréu-o-* 'arbre' (quant a la transferència semàntica ("metàfora dendrològica") 'arbre' → 'ferm, cert', cf. ll. *rōbur* 'roure / alzina', 'força' → ll. *rōbustus*, *-a*, *-um* 'relatiu al roure / alzina', 'fort, sòlid').

REFERÈNCIES

- DCVB X, s.v. *treva*
 DECat VIII, s.v. *treva*
 DECH V, s.v. *tregua*
 DuCange VIII, s.v. *treva*
 FEW XVI, s.v. *treuwa
 Gamillscheg (1970), I, III, § 11, p. 368
 GED, s.v. *triggws*
 Mackel, pp. 126, 154, 184
 MLLM, s.v. *trewa*
 REW núm. 8927

³ **1079** DipPoblet 24, p. 41: et donamus treua que habeant totos homines qui ad ipso mercatum uenerit de feria secunda intro ad feria quinta ad uespera. **1128** LFeud. II 523, p. 35: et iam dictus Poncius, comes, conuenit prefato comiti et filio eius, quod placitum firmiter teneat quod fecit cum comite de Rosseion, et de treua quam ei dedit, quod inde fregit, si recognouerit, iam dictus Poncius emendet comiti de Rosseion. **1134** Oleguer 114, p. 477: personas siquidem et res eorum predia uidelicet et subitancias ubicumque eas habuerint omni tempore in treua Dei ponimus.

⁴ Coromines, DECH V, s.v. esp. *tregua*, anota: "el ingl. *truce* 'tregua' que aparece sólo desde el ingl. medio (*trewes*) quizá no sea germanismo directo, pues en ags. sólo tenemos *trēow* 'fe, tratado', sino préstamo del fr. ant. *treves* pl."

Rodón, s.v. *treuva, treuga, treva, tregua*
Stotz, vol. 2, V, § 103.3, p. 214; § 104.10, pp. 217-218
Vitali, s.v. *treuga*, p. 620a
VWGS, s.v. *triggws*

- (a) Mackel, p. 91
- (b) A. Agud, *Manual de lengua gótica*, p. 30
- (c) Mackel, p. 126
- (d) EDPG, s.v. **trewwu-*; DEW, s.v. *treu*
- (e) EDPG, s.v. **trūēn-*; DEW, s.v. *trauen*
- (f) GED, s.v. *trauan*
- (g) EDPG, s.v. **trewa-*. IEW, s.v. **deru-*, **dōru-*, **dr(e)u-*, **drou*; **dreuǝ* : **drū*, pp. 214-217, esp. pp. 215-216

1. TESTIMONIS DOCUMENTALS

thiuphadus (thiupha, thuiphad-, tiufad, tiuphad-, tuifad-)

oficial que comanda mil soldats (originàriament en l'exèrcit visigot): **815** Baraut, *DipTavèrnoles* 4, p. 77: quod si ego donator aut ullusque homines, comes, uice comes uicarius, tiuphadus, potestas maior uel minor, ... in primis iram Dei omnipotentis incurrat. **939** DipPallars 145, p. 359: ut si ego Unifredus uel posteritas mea, tam filius quam ex propinquis meis, siue comes atque prepositus, siue gartlingus atque tuifadus, siue aliquis homo, qui hanc carta inrumpere uoluerit uel inquietare presumpserit, in primis iram Dei omnipotentis incurrat et a liminibus sanctorum extraneus efficiat et cum Juda Scarioth partem accipiat et non hereditet cum sanctis neque cum electis Dei in secula seculorum, amen. **ca. 1000** LibIudPop IX.2.5, p. 566: tiuphadus uero quaerat per centenarios suos et centenarii per decanos suos et, si potuerint cognoscere, quia per precem aut per redem/p\tionem ad domum suam refugerint aut de domo in hostem profiscisci noluerint, tunc thiuphadus preposito commiti ciuitatis notum faciat et scribat comiti ciuitatis, in cuius est territorio constitutus, ut commes ciuitatis uindictam, quae in lege posita est de eis, qui pro se rogant aut qui se redimunt, a thiuphadis uel centenariis aut decanis uel seruis dominicis, omnia ad integrum implere non differat. **ca. 1000** LibIudPop IX.2.6, p. 567: similiter et de his, qui in thiupha fuerint numerati, obseruari precipimus. **1035** Baraut, *DocUrgell* 478 (Urgellia 4, p. 177): condicione sacramentorum atque per ordinatione domno Miro sacer et Wilelmo iudice et in presentia Radulfo archipresbiter et Geraldo archileuita et Wilelmo proli Bernard archileuita et alio Wilelmo archileuita et Seniofredus Dela et Wisadus leuita et Wifredus leuita et Gundeberto sacer et Isarnno sacer et Miro proli Chaluucio sacer et Wilelmo sacer et Seniofred Tiufad. **1043** Baraut, *DocUrgell* 570 (Urgellia 5, pp. 100-101): idcirco ego Miro euacuo me de iam dicto alaude ... ut deinceps nec comes nec uicharius nec saio nec tiufadus nec ego nec successoribus meis ad feuum supra scriptum alaudem pertemptent, sed teneat eum supra scriptus Radulfus et posterita sua franchum, liberum et quietum. **1080** Marquès, *Elins* 50, p. 85: intraueruntque cum eo nonnulli nobiles uiri, religiosi seu laici, thoparcas

totius telluris seu primates sui palatii, gardingi seu thuiphadi. adfuitque in eodem monasterio domna uenerabilis Lucia et admodum religiosa comitissa.

2. FORMES ROMÀNIQUES MÉS PROPERES

Només consignem esp. *tiufado* i conjecturem en cat.m. *tiufad* [tiw'fat], a partir del gentilici d'ofici que apareix al document que hem ofert de l'any 1035.

3. ESTUDI ETIMOLÒGIC

El terme ll.m. *thiuphadus* és segurament la llatinització del cat.m. *tiufad* (com palesen els testimonis *thiupha* i *Tiufad*), que, al seu torn, procedeix del gòt. *þusundi-faps* 'cap, cabdill de mil soldats', mot compost de gòt. *þusundi-* 'mil' i gòt. *-faps* 'cap, cabdill'; el gòt. *þusundi-faps*, de fet, és un calc lèxic del gr. χίλι-αρχος 'id.', que té el seu corresponent en ll.m. *millenarius*.

En primer lloc, convé assenyalar que les formes *thiuphadus*, *thiupha*, *thuiphadus*, *tiuphadus* presenten una grafia hel·lenitzant per ultracorrecció: el terme *thiuphadus*, tot i ser d'origen gòt., segurament era sentit com a hel·lenismes, ja que, com hem dit més amunt, de fet és un calc lèxic del grec; a més a més, hi ha una relació cultural intrínseca entre el gòtic conservat (fonamentalment transmès pel bisbe Ulfilas) i el grec, car, com sabem, es tracta de textos traduïts dels evangelis cristians. Davant d'aquestes formes, trobem testimoniades les formes *tiufad* i *tiufadus*, amb una grafia romànica que en reflecteix la pronúncia real: /tiufat/. Així mateix, convé remarcar la metàtesi entre ll.m. *t(h)iu-* i *t(h)ui-*, la segona forma de les quals és la més genuïna etimològicament parlant (com analitzarem a continuació), per bé que la més popular és més aviat la primera, que és la que ha perviscut en català medieval i espanyol.

Així, doncs, observem tres fenòmens que afecten el ll.m. *thui-phadus*: a) el primer membre del compost està sincopat: *þu(-sund)-i-* > **þui-* /tuj/, segurament a causa de la llargada del mot i sota la pressió fonètica suprasegmental de l'accent primari del segon membre del compost ja llatinitzat: **thusundifatus* /tu,sundi'fatus/); b) el tractament de la *-þ-* /θ/, que, en llatinitzar-se o romanitzar-se, en posició inicial i medial, esdevé /t/ (encara que sovint es conserva la grafia etimològica *-th-*):^(a) respectivament, gòt. *þusundi-* > ll.m. **thusundi-* > *thui-* /tuj/ + gòt. *-faps* > ll.m. **-fatus* = ll.m. **thui-fatus* /tuj'fatus/ (encara que sovint es grafia pseudoetimològicament *-ph-* per ultracorrecció:

ll.m. *thui-phadus*); c) romanització del ll.m. **-fatus* > **-fadus* (amb sonorització de la /t/ intervocàlica > /d/ en la Romània i /ð/ en les llengües romàniques de la Península Ibèrica): ll.m. *thui-phadus*.

El terme gòt. *þusundi-faþs* ‘cap, cabdill de mil soldats’, com hem dit suara, es descompon en dos membres, a saber: gòt. *þusundi-* ‘mil’ i gòt. *-faþs* ‘cap, cabdill’.

Així, doncs, d’una banda, tenim el terme gòt. *þusundi-* ‘mil’, que es remunta a una forma pgerm.^(b) **þūsχundī-* ‘mil’ (cf. a.a.a. *dūsunt* ‘id.’ > al. *tausend* ‘id.’, frc.sàl. (= *Lex Salica*) *þūs-chunde* ‘id.’, neerl. *duizend* ‘id.’, a.angl. *þūsend* ‘id.’ > angl. *thousand* ‘id.’, a.s. *thūsundig* ‘id.’, a.fris. *thūsend* ‘id.’; a.n. *þūsund*, *þūshundrað* ‘id.’; gòt. *þusundi-* ‘id.’).

El num. pgerm. **þūsχundī-* ‘mil’, al seu torn, sovint s’ha reconstruït com a pgerm. **þūs-hundī-*, un col·lectiu que significa ‘gran «centenejant»’,¹ derivat del pgerm.^(c) **χunda-* ‘cent’ (cf. a.a.a. *hunt* ‘id.’, a.a.m. *hunt* ‘id.’, a.angl. *hund* ‘id.’, a.s. *hund* ‘id.’; gòt. *hund* ‘id.’) < pie.^(d) **k̑mtó-* ‘id.’ (cf. a.i. *śatám* ‘id.’; gr. ἑκατόν ‘id.’; ll. *centum* ‘id.’; a.irl. *cét* ‘id.’; a.esl.ecl. *sūto* ‘id.’; lit. *šimtas* ‘id.’; toc. A *känt* ‘id.’, toc. B *kante* ‘id.’), i el prefix pgerm.^(b) **þūs-* (cf. fer. *tūsna* ‘inflar-se’) < pie.^(e) **tuH-s-* (cf. a.i. *távišá-* ‘fort’, a.i. *távišī* ‘força, poder’, que remuntaria a la forma participial pie.^(f) **tuHs-e/ont-ih₂-* ‘la que s’infla’, ‘inflament’ (cf. a.esl.ecl. *tysęšti* ‘mil’ > rus *tysjača* ‘id.’; lit. *tūkstantis* ‘mil’).

D’una altra banda, tenim el terme gòt. *-faþs* ‘cap, cabdill’, que deriva del pgerm.^(g) **faði-* ‘senyor, amo’ (cf. gòt. *bruf-faþs* ‘nuvi’ [= lit. ‘cap de la núvia’ = gòt. *brups*], gòt. *hunda-faþs* ‘cap, cabdill de cent soldats’, gòt. *þusundi-faþs* ‘cap, cabdill de mil soldats’).

El pgerm. **faði-* ‘senyor’, al seu torn, es remunta al pie.^(h) **pot-í-* (cf. sànscr. *páti-* ‘senyor, amo, governant, marit’, sànscr. *viś-páti-* ‘senyor, amo de la casa’; av. *paiti-* ‘senyor, amo, governant, marit’; gr. πόντις ‘marit’, gr. δεσπότης ‘senyor, amo, sobirà’; ll. *potis* ‘capaç’, ll. *hos-pes* ‘hoste, convidat’, ‘amfitrió’; rus *gos-pód* ‘el Senyor, déu’; lit. *pàts* ‘marit’, lit. *vieš-pats* ‘senyor’; toc. A *pats* ‘marit’).

REFERÈNCIES

GED, s.v. *þusundi*
MLLM, s.vv. *thiuphadus*, *millenarius*
Stotz, vol. 1, IV, § 56.1, p. 672
VWGS, s.v. *þusundi-faþs*, *þusundii*

- (a) Mackel, pp. 165-166
- (b) EDPG, s.v. **þūshundī-*; DEW, s.v. *tausend*
- (c) EDPG, s.v. 1. **hunda-*; DEW, s.v. *hundert*
- (d) IEW, s.v. *k̑mtóm*, p. 192
- (e) IEW, s.v. **tēu*, **təu-*, **teu-*, **tuō-*, **tū-*: 8. **teu-s*, p. 1083

¹ De fet, EDPG, s.v. **þūshundī-*, dona com a significat ‘*Groß-gehunderte*’ (directament en alemany) = ‘gran «centenejat»’, que és, però, una forma de participi de perfet, mentre que més aviat hauria de ser de participi de present, tal com hem traduït: ‘«centenejant»’.

- (f) Lühr, “Linguistica” 33 (1993), *tūsontī, *tūsntī, pp. 117-136
- (g) EDPG, s.v. **fadi-*; GED, s.v. *bruþfaþs*; VWGS, s.v. *bruþfaþs*
- (h) IEW, s.v. *poti-s, p. 842

1. TESTIMONIS DOCUMENTALS

tualia (toa-, tobal-, tobea-, toua-, tuual-) [*pl.* toalas, toalias; todualias; touaias, -es; toualas, -es; toualgas; toualias, -es; touallas, -es, -ias, -is; tualias; tuualia; tuallas]

peça de seda que hom posa sobre l'altar, 'tovalla': **864** DipRosselló 55, p. 115: ego Protasius, archipresbyter, dono ... mapas quatuor parilia, et tualias IIII, et saccos VIII. **900** ACondal 12, p. 124: et dono ibi de rebus maioris uel minoris boue uno, uaca una cum suo uitulo, asino uno cum sous utres et bulcias, porcos VI., oues [ ] destriale I., aixata I., relia I., sogas II., cum suo iuuo, mapas, porilio I., toualia I., lecto I. **915** DipRosselló 189, p. 213: dalmaticas III; capas II, una purpurea et alia bizon; toalias clicias II, una cum argento. **972** DipManresa 92, p. 104: Matresinda stola et phanon, Bellucia toballia I, Ariellis alba I. **976** (?) DipGirona 435, p. 388: et ipsa sua uascula, tam maiora quam minora, et mapas et tualia et sartagine iussit donare propter remedium anime sue. **978** CSCugat I 130, p. 106: ego, Suniefredus, concedo a domum s. Cucufati martiri tonnas IIII et cubos II et tabula I et mapas II et toalia I et channadas II et schudellas XII et enapos II et banchos II. **979** Junyent, *Oliba* Dip. 3, p. 7: toalias V; albas meliores XIII, et alias XX sericias; succinctas ad precingendum XVII. ... orsenas III; bacinos par [...]; mapas meliores VIII; toalias X; ornengo I; cur [...] et schilla I; pesas paria II. **998** DipGirona 612, p. 518: in primis ad domum Sancti Petro Gallicantu uacas III et uitulos III et somero I et caldaria I et oues XXX, mapes I, tuuallia I, tappito I et feltro I amarello et capizalo I. **1003** Baraut, *DocUrgell* 281 (Urgellia 3, p. 112): et ad domum sancti Michaelis cenobii Choxano iussit dare ipso suo alode quod abebat in Viliolos et ipsas uineas quod abebat in Matazanos et in Sodanias, cum ipsos duos molinos qui sunt in Teldo, et in uilla Torba ipso suo alaude quod ibidem abebat ab integrum qui fuit de Guisando uel de Oliba, et lecto .I., mapas .I.^{as}, tobealia .I.^a, eguas .II. **1007** Junyent-Ordeig, *DipVic* 699, p. 46: et toualies, a Sancto Petro. **1008** Junyent, *Oliba* Dip. 37, p. 44: toualias obtimas VI, et sunt duo scrinii eburnei cum reliquias, et III copas cum reliquias. **1007** Udina, *La successió testada* 72, p. 225: et toualles, a Sancto Petro. **1009** Junyent-Ordeig, *DipVic* 711, p. 57: et ipsa sua tuuallia meliora [*pl.*] et ipso ramo deaurato et centum libras de uitro, ad altare Sancti Petri. **1042** Baraut, *DocUrgell* 544 (Urgellia 5, p. 80): ad Vivas sacer

goto .I. et plumaz .I. et caldera et mapas meliores et ipsos cremasculos de ipsa caldera et toualgas obtimas. **1042** Baraut, *DocUrgell* 26 (Urgellia 8, p. 142): ad Viuas sacer choto .I. et plumaz .I. et caldera .I. et mapas meliores et ipsos cremasculos de ipsa caldera et toualgas obtimas. **1043** Baraut, *DocUrgell* 568 (Urgellia 5, p. 99): et ipsas meas casas que abeo in ipsa Sede remaneant ad nepoto meo Raimon ut teneat eas in seruicio Sancte Marie simul cum ipsas cannadas et alios uexellos et ipsas mapas et touallas. **1045** DACCBBarcelona 687, p. 1167: et gradales et candelabros et scifos et mapas et touallas et cum ipsos ferramentos (*ibidem, nota bf: touales LA.I, n. 1022*). **1062** DACCBBarcelona 1038, p. 1638: et concessit ad iam dictam Canonicam ipsa sua conca simul cum ipso suo urceo et ipsas calleras et padellas et cupas et tonnas et omnia sua uascula et mapas et toualas. **1076** DACCBBarcelona 1301, p. 2022: concedo Gerberta et filia sua prescripta truia I. Concedo Berengario Guilelmi mapas et touaies, cannadas et escudelas et calleres et padeles et portadores et cauegs et exades et podadores et destrals. **1078** CSCugat II 694, p. 356: et ad archam s. Eulalie concedo ciphum I argent et ad s. Marie Riupullentis mapas et touaias bonas et callera I et padela et ollam et morter I cum sua manu et conca et urceolum et mantel I de ciclato optimum. **1084** Baraut, *DocUrgell* 997 (Urgellia 7, p. 120): et ad filia mea Stephania quoto uno et lenciolo .I. et duos mapilos et duabus tuuallas et meas pelliculas et meo manto. **1110** CSCugat III 808, p. 10: dimitto ad Arsendis, femina, barrilio I et cubellum I et sextarium unum ordeum et guadenga I et toduallias I et sacum I et tota ipsa bascula de domo exceptus archa I et caldaria I. **1123** CSCugat III 863, p. 60: et ipsa mea opera, scilicet lanam et linum, sit uendita et faciant touallias ad ecclesia s. Cucuphatis.

2. FORMES ROMÀNIQUES MÉS PROPERES

Cat.m. *tovala* (pl. *tovalles*) ‘peça de lli que hom posa sobre l’altar’, cat. *tovala* ‘peça rectangular de roba que serveix per a eixugar-se la cara, les mans, etc, després de rentar-se o banyar-se’ > cat. *tovall-ola* (etimològicament un dim.) ‘peça rectangular de roba que serveix per a eixugar-se la cara, les mans, etc., després de rentar-se o banyar-se’, occ.m. *toaila* (> cast.m. *to(v)aja* > esp. *toalla*, port. *toalha*, it.m. *tualla* > it. *tovaglia*) > occ. *toalha*, fr.m. *toaille* > fr. *touaille* (> angl. *towel*) ‘peça de lli, cotó, etc. de diferents mides, que hom posa estesa sobre la taula en parar-la per servir el menjar’.

3. ESTUDI ETIMOLÒGIC

El terme *tualia*, com afirma Vitali, és segurament la llatinització d'una forma gal·loromànica que remunta al frc. *pwalja 'tovalla'. Observem que en gal·lorom. el tractament de la *p-* inicial es desaspira i esdevé /t/:^(a) així frc. *pwalja > /twálja/ > ll.m. *tualia*.

Probablement, darrere de la susdita forma gal·lorom., hi ha el cat.m. *tovalla* /tuválla/. De fet, trobem documentades les formes rom. *to(u)al(i)a* (pl. rom. *toualas*, *-es*, *toalias*, *toualias*, *-es*) i *tu(u)alia* (pl. ll. *tuallia* i pl. rom. *tuuallas*), en què observem tres fenòmens fonètics del català: a) l'afebliment de la /o/ àtona > /u/; b) la consonantització de la /w/ intervocàlica, que esdevé /v/; c) la grafia *-l(i)-* en el fons està representant la palatalització de la /l/ > /ʎ/ (cf. les formes rom. sing. *toballia* i pl. *toallias*, *touallas*, *-es*, *tuallias*, *tuuallas*, *-es*, en les quals fins i tot ja trobem testimoniats el dígraf cat. *-ll-*).

Així mateix, les formes rom. *toballia* i *tobealia*, amb betacisme, que palesa l'evolució del català, en què hi ha una confusió entre /v/ i /b/, que en posició intervocàlica ve representat per l'al·lòfon aproximant [β].

D'altra banda, les formes rom. pl. *touaias*, *-es* palesen l'evolució de la palatal /ʎ/, que des de bell antuvi en català evoluciona tot ioditzant-se al·lofònicament [j] (aquest fenomen és ben viu: cf. p.ex. cat. *palla* /pálla/ > ['pajə]).

A més a més, remarquem l'alternança de la grafia *-as*, *-es* per als plurals romànics de les formes documentades, la qual manifesta la presència de la neutralització d'/a/ i /e/ en posició àtona > /ə/, fenomen característic del català oriental; ortogràficament, després de la reforma fabriana de l'any 1918, ha prevalgut com a normativa la forma *-es* per al pl. dels noms comuns, per bé que roman fossilitzada en els antropònims (p. ex. *Bastard-as*).

Finalment, volem comentar que el terme cat. *tovallola* 'peça rectangular de roba que serveix per a eixugar-se la cara, les mans, etc., després de rentar-se o banyar-se' (documentat per primer cop l'any 1384) és un derivat del cat.m. *tovalla* per mitjà del sufix ll. *-olus*, *-a*, *-um*, que serveix per formar diminutius. De la mateixa manera, el terme cat. *tovalló* (pl. *tovallons*) 'peça quadrada de lli, de cotó, de paper, etc, que hom usa en els àpats per netejar-se els llavis', fins ara datat per primer cop el 1575, resulta que el tenim documentat al corpus del GMLC l'any 1239;¹ el terme cat. *tovalló*, de fet, és un derivat del cat.m. *tovalla* mitjançant el sufix ll. *-o*, *-nis*, genuïnament amb valor

---

¹ La forma cat. *uns toualons* apareix documentada al corpus del GMLC: 1239 Miret, *ADocuments* 25, p. 15.

diminutiu, sovint diferencial (com ara en ll. *Cicero*, *-onis* ‘cigronet’, dim. del ll. *cicer* ‘cigró’, o bé en el mot cat. *petit-ó* < cat. *petit*, cat. *malalt-ó* < cat. *malalt*, cat. *cafet-ó* < cat. *cafè*, cat. *nad-ó* < cat. *nat*, etc.).

El terme frc. **þwalja* ‘tovalla’ (cf. a.a.a. *dwehila*, *dwahilla* ‘id.’, a.a.m. *twehel(e)*, *dwehel(e)* ‘id.’ > al. *Zwehle* ‘id.’, a.s. *thwehila* ‘id.’), deriva del pgerm.^(b) **þuaxla-* ‘bugada’, ‘bany’ (cf. a.a.a. *dwahal* ‘bany, baptisme’, a.angl. *þwēal*, *þwæhl* ‘bugada’; a.n. *þváll* ‘sabó’; gòt. *þwahl* ‘bugada’, ‘bany’), provinent, al seu torn, del pgerm.^(c) **þuaxan-* ‘rentar’ (cf. a.a.a. *dwahan* ‘id.’, a.a.m. *twahen*, *dwahen* ‘id.’ > al. *zwagen* ‘id.’, neerl.m. *dwaen* ‘id.’, a.angl. *þwēan* ‘id.’, a.s. *thwahan* ‘id.’; a.n. *þvá* ‘id.’; gòt. *þwahan* ‘id.’).

Finalment, el del pgerm. **þuaxan-* ‘rentar’ es pot comparar amb l’a.pruss. *twaxtan* ‘manoll de fulles per al bany’ i, amb certa consideració, potser també amb el lit. *tvaskėti* ‘colpejar’. Més enllà, l’etimologia no resulta clara.

REFERÈNCIES

DECH V, s.v. *toalla*
DCVB X, s.v. *toalla*
DECat VIII, s.v. *toalla*
DuCange VIII, s.v. *toacula*
FEW XVI, s.v. **thwahlja*
Gamillscheg (1970), I, II, § 137, p. 313
Mackel, pp. 50, 184, 187
MLLM, s.v. *tuallia*
Stotz, vol. 1, III § 12.15, p. 348
Vitali, s.v. *tuallia*, p. 621a

- (a) Mackel, pp. 165-166
- (b) EDPG, s.v. **þwahlhla-*; Schaffner (2001), s.v. **þuaxilō-* : **þuaxilō-* ‘tovalla’, pp. 412-413; DEW, s.v. *Zwehle*
- (c) EDPG, s.v. **þwahan-*; DEW, s.v. *zwagen*

1. TESTIMONIS DOCUMENTALS

guadum (guad)

indret d'un riu o corrent d'aigua on la fondària i el fons permeten de passar-hi caminant, 'gual': **977** Baraut, *ActUrgell* 37 (Urgellia 1, p. 100; *consagració de l'església de Santa Maria de Solsona*): et primus terminus de Iouale est ipsa uilla de Guisallo condam, et alius quippe in ipsa uia qui uadit ad ipso guado quem dicunt de ipsa Nera. **988** Abadal, *ECuixà*, ap. 109, p. 212: qui affrontat ipse alaudis de parte orientis in terminio Sancti Stephani in ipsa riba ultra Ted ad guad quam uocant Tiraculs *ibid.* p. 213: de meridie affrontat in terminio de Orle ... et inde descendit sub tus ipsa riba usque ad ipsum guad de Tiraculs (cf. **1149** Marca, ap. 408, p. 1304: ueniens ... Elenensis episcopus ... in uillam que uocatur Basones ad consecrandam ecclesiam in eadem uilla edificatam ... affrontationes istius a parte orientis in termino sancti Stephani in ipsa ripa ultra Ted ad guadum quem uocant Tiraculs).¹

Dim. guadellum (guadelum, guadel), *pretopònim o topònim*: **937** DipOsona 427, p. 353: et afrontat ipsa terra: de oriente in uia uel in ipso guadello et de meridie in rio Agello et de occiduo in terra de Elies uel in uia. **987** CSCugat I 205, p. 171: uindo uobis in ipso alaude ... omnem meam partem ... est hec omnia in comitatum Barch. in locum prope s. Cucuphati, ad ipso guadel. **991** orig., DipOsona 1614, p. 1151 (DipManresa 223, p. 209): donatores sumus ad domum sancti Benedicti, cenobii, quarta parte de ipsa terra, qui <est> ad ipso Guadelo qui nobis aduenit per manumisoria de condam Oddoni.²

¹ La forma **guadada** només apareix en el document de **1077** ACA Berenguer Ramon II, núm. 15 (*cit.* Balari, *Orígenes*, p. 683): et sequet ipsa aqua usque ad ipso torrent qui excurrit ad diebus pluuiarum, que dicunt Rio fredo, et sic tenet ipsa guadada, et sic reuertit per ipso torrent usque ad fonte Moruosa. Cf. Coromines, *DECat* IV, s.v. *gual*, p. 692b, lín. 58.

² Nota del GMLC, s.v. *guadum*: "Enfront del dim. **guadellum**, en documents dels segles IX-XI, es troba **uadellum** (*bad-*) i **uadell**, formes directament derivades del llatí *uadum* (cf. Coromines, *Onomasticon* II, s. v. *Baells*, p. 298a: **834** DipCarol. II, p. 443: et misit alium termine inter iamdictum uillare Fontes (in territorio Narbonense) et uilla Custodia per ipsam uiam publicam qui uenit de Petramale usque ad locum ubi uocant ad illum uadello, et misit tertium termine in loco ubi ipsa uia uenit de uillare Fontes et intrat in uia publica qui uenit de Petramala. **973** orig., Junyent, *DipVic* 423, p. 354: et affrontant ipsas cassas ... et sex pecias de terras: de .i. parte ad ipsa fonte, et de alia in ipso uadello. **1020** Baraut, *DocUrgell* 362 (Urgellia 4, p. 74): et est hec omnia in comitato Orgello in apendicio Sancti Aciscli in

2. FORMES ROMÀNIQUES MÉS PROPERES

Cat.m. *guau* > cat. *gual* (> cat. *güell*), occ. *gué*, fr. *gué*; esp. *vado*, port. *vau*; it. *guado*.

Cat. *passar a gual*, occ. *guazar* ‘passar a gual’, fr. *guaer* ‘id.’ > fr. *guéer* ‘id.’; esp. *vadear* ‘id.’, port. *passar a vau* ‘id.’; it. *guadare* ‘id.’

3. ESTUDI ETIMOLÒGIC

El terme *guadam* ‘gual’, si bé és una forma llatinitzada del rom. **guad-* ‘id.’ (> cat.m. *guau* ‘id.’ > cat. *gual* ‘id.’), que, al seu torn, procedeix del ll. *uadum* ‘gual’, tanmateix, és ben probable que el rom. **guad-* /gwád/ també hagi estat influït pel frc. **wad̥* /wád/ ‘gual’, a causa de la seva semblança fonètica i semàntica entre ambdues formes.

Així, doncs, en primer lloc, en el pas del ll. *uadum* /wádum/ a la forma rom. **guad-*, hi observem que la semiconsonant /w/ es reforça velarment i esdevé /gw/ (aquest és un fenomen molt freqüent en la majoria de llengües romàniques).^(a) En segon lloc, la forma rom. **guad-* dona en cat. *guau*, atès que en aquesta llengua la caiguda de la consonant ocl. dental final /-d/ produeix sistemàticament l’aparició d’una /w/ secundària (cf. p.ex. ll. *ped-em* > rom. **ped-* > cat. *peu*).

Finalment, trobem el diminutiu *guadellum* (usat com a topònim o pretopònim), que deriva de *guadam*, mitjançant el sufix ll. *-illus*, *-a*, *-um* > cat. *-ell*, *-a*. A més a més, es testimonia en la forma *guadada*, que és també un derivat de *guadam*, mitjançant el sufix cat. *-ada* < ll. *-ata* ‘conjunt o gran quantitat de’.

Així, doncs, el terme frc. **wad̥* ‘gual’ procedeix del pgerm.^(b) **uadan-* ‘caminar, obrir-se pas, especialment a través de les aigües’, ‘travessar, passar a gual’ (cf. a.a.a. *watan* ‘id.’ > al. *waten* ‘id.’, neerl.m. *waden* ‘id.’ > neerl. *waden* ‘id.’, a.angl. *wadan* ‘id.’ > angl. *to wade* ‘id.’; a.n. *vað* ‘id.’).

El pgerm. **uadan-* ‘caminar, obrir-se pas, especialment a través de les aigües’, però, curiosament només es pot relacionar amb normalitat amb el ll. *uādō* ‘anar, avançar’ (> ll. *uadum* ‘gual’); tanmateix, podem fer remuntar el pgerm. *uadan al pie.^(c) **ueh₂d^h*- ‘travessar’.

---

locum que dicitur Villanoua uel in eius termines ... et pecia .i. de uinea in Vilarcello ... et alia pecia de uinea ad ipso badello. **1042** Miret, *Terrassa* 115, p. 495: et est hec omnia in comitatu Barchinona in termine Terracia in locum uocitatum Banneres. Et afrontat de una parte orientis in ipsa estrada que pergit per ipsa arnella de Sancti Iuliani alture ... de circi in ipsa estrada que pergit per ipso uadell.”

REFERÈNCIES

DCVB VI, s.v. 1. *gual*
DECat IV, s.v. *gual*, p. 691b, lín. 6 ss.
DuCange IV, s.v. 1. *guadum*
FEW XVI, s.v. *wad
Mackel, pp. 38, 161, 182
MLLM, s.vv. *guadum*, *wadum*
REW núm. 9473a
Stotz, vol. 1, III, § 3.5, pp. 314-315

- (a) Mackel, pp. 182-183
- (b) EDPG, s.v. **wadan-*; Ringe, p. 188; DEW, s.v. *waten*
- (c) LIV, s.v. **ueh₂d^h-*, p. 664; IEW, s.v. **uadh-*, *uedh-*, p. 1109

2.*uad-

1. TESTIMONIS DOCUMENTALS

guadium (*script.* guadeum, gaucium) [*pl.* guadios]

1 – ‘penyora’ amb referència a allò que ha estat cedit temporalment com a garantia equivalent al valor d’un deute (en la construcció *soluere [redimere] guadium* ‘recuperar o redimir una penyora’): **1010** orig., Baraut, *DocUrgell* 314 (Urgellia 3, p. 145; *publicació del testament de Sal.la, bisbe d’Urgell*): et precepit dare ad ipsa chanonica de Sancta Cruce uncias .vi. de auro, quod inde accepit. Et iusit ... soluere ipsos suos guadios quod habet Rannulfos archileuita. **1030** LAntiq. IV 375, f. 159 (Mas 449), *ed.* Carreras Candi, *Lo Montjuich* ap. 9, p. 383 (*testament d’Ermengarda, filla de Borrell II*): redemitte ipso guadio que tenet Alchalifa et alium auere que remanet ... donare faciatis per anima mea per missas aut catiuos. **1101** LAntiq. III 105, f. 37 (Mas 1182): debitores sumus (*sc.* Guilelmus Ermengaudi et uxor mea) tibi (*sc.* Raimundo) duas libras plata optima; propterea ... impignoramus tibi ipsum alaudium et ipsum mansum qui ibidem sunt cum ipso rego et subtus rego ... in tale conuentu quod tu teneas de ista festa sancti Michaelis prima ueniente ad annos tres; et si ad istos tres annos non habuerimus redimere ... fiat preciatum per directum hec omnia suprascripta, et si melius fuerit preciatum de istum debitum, ego Raimundus darem uobis; et si non fuerit melius preciatum, fiat istum debitum precium quod superius scriptum est; et si ... mortem aduenerit, istum debitum fiat precium et istum guadium fiat carta.

2 – *situació jurídica dels béns cedits temporalment com a garantia d’un deute, en les construccions*: **a** – *estar un castell empenyorat* (*e s s e c a s t r u m i n g u a d i*): **1032** orig., Junyent, *Oliba* Dip. 108, p. 179 (*testament*): et concedo a filio meo laico ipsum kastrum de Mazana, cum suis terminis, qui est in Guadio (*sic*) et fiat redemutum de isto auro supra scripto que tenet Arsendis. **b** – *tenir un alou com a garantia d’un préstec* (*h a b e r e a l o d e m i n g u a d i o*): **1044** LFeud. I 117, p. 118: tuti sapiatis barones de Ripacorza quod ego Raimondus comes si otorgo istum alode (*sc.* ad Garsia Eizo et ad filia mea Ricardes) quod iam supradictum est, extra

ipsum alode de Oriolfu quod habet in gaucium Ato Oriol de Annuales; et si redimere illum uolet Garsia Eizo aut Ricardes, nullus homo non illo uetet.

3 – *amb referència a un 'empenyament escriturat'*: **1053** orig., Alturo, *Santa Anna* 61, p. 65-66: manifestum est enim quia debitores sumus uobis kaficios .iiii. de ordeo ... propterea impignoramus uobis alodem nostrum francum ... quod abemus in comitatu Barchinonense ... in tale uidelicet racione **f e c i m u s i s t u m g u a d e u m** ut non nobis liceat uindere nec alienare neque redimere de auere alium quod nos leuemus de ullumque hominem uel feminam, nisi de eum auere quod Deus nobis donauerit ... et in die quod erit festa Sancti Felicis Ierunda ... sic uobis reddamus predictum debitum et uos nobis **i s t a s c r i p t u r a** sine mora. Et si hoc non fecerimus et diem placiti uestri non adimplerauerimus, tunc abeatis plenam potestatem ea omnia que uobis impignoramus aprehendere, tenere, uindere et omnia facere quod uolueritis.

4 – *escritura dempenyament (i. q. charta guadiacionis)*: **1067** LAntiq. II 462, f. 160 (Mas 846): uendimus tibi alodium nostrum proprium, id sunt cases cum curtis, solos et superpositos ... ueductibus et reductibus, et sicut in ipso guadio fuit scriptum. *ibid.*: et affrontat ipsa omnia supranominata, et <sicut> in ipso guadio resonat, de parte uero circi in montes de Sancti Mathei ... quantum iste affrontationis includunt, sic uindimus tibi ipsa omnia supranominata in propter precium, per ipsum blad, quod in ipso guadio resonat.

ex-guadiare, in-guadiare

comprometre's, mitjançant un guadium, a lliurar-se de tal obligació: **997** DipOsona 1767, p. 1255:¹ quantum istas affrontaciones includunt sic dono atque trado ipsum iamdictum alaudem ad Sancti Petri Rome et ad Sancti Benedicti cenobii ad proprium propter Deum et remedium anime mee, in tale conventum vel uidelicet racionem quia neque comes, neque vicescomes, neque episcopus, neque abbates qui sunt venturi in isto cenobio, neque monachis, neque canonicis, nullam licenciam iam non abeant nec vindere nec comutare nec excamiare nec exguadiare nec alienare per nullam rem nisi semper teneant ipsos alaudes sicut ceteris alaudibus. **1031** Llorens, *DocSolsona* 61, p. 364: quantum infra prephatas quatuor affrontaciones includunt et isti termini ambiunt, sic vendimus uobis [...] habent vel habere debent [...],

---

¹ Només es aquest únic testimoni en tota la documentació del GMLC.

propter precium, quem re[cepimus] ex uobis, uncias .X. pesatas de auro tastiri (?), ita ut n[...], qui ibi uel ibidem et ex omnia [...], que nullam potestatem habeant uindere uel inguadiare de ipso alodia de Furnigera [...] ad te Guadall et ad tua posteritate. **1099** Baraut, *DocUrgell* 1171 (Urgellia 8, p. 99): per hanc scripturam exguadiacionis sic exguadio uobis meum dominium que abeo in kastrum Sadaone uel in suis terminis quia ad episcopus Sedis Urgelli pertinet de terris et uineis siue casalibus siue ipso molino cum ipso capud aquis et cum ipsos ortos et ortalibus et ipsos ferragenals siue cum ipsa era.

guadiatio² (*script.* guadiacio)

empenyorament, acció de cedir quelcom a canvi d'un préstec (terme jurídic, en la construcció charta guadiacionis 'carta d'empenyorament o pignoració'): **1067** Miret, *Organyà* 68, p. 437: facimus karta guadiacionis de .i. linar ... et abet afrontaciones ipso linar de .i. parte in linar de uos esguadiatores ...; sic facimus charta guadiacionis de ipso linar ... per ipso from<entum> que uobis (*i. e.* uos) ad me Guillelm prestastis ... in tale pactum quod si nobis (*i. e.* nos) ipso from<entum> abimus persoltum usque ad festa Sancte Marie medio Augusti ipsa carta tornet in nostra potestate. *ibid.*: facta ista charta guadiacionis .xii. kalendas madi.

ex-guadiatio (*script.* exguadiacio)

v. supra guadiatio: **1099** Baraut, *DocUrgell* 1171 (Urgellia 8, p. 99): per hanc scripturam exguadiacionis sic exguadio uobis meum dominium que abeo in kastrum Sadaone uel in suis terminis quia ad episcopus Sedis Urgelli pertinet de terris et uineis siue casalibus siue ipso molino cum ipso capud aquis et cum ipsos ortos et ortalibus et ipsos ferragenals siue cum ipsa era.

ex-guadiator (*script.* esguadiator) [pl. *esguadiatores*]³

executor testamentari: v. document suara citat de **1067**.

---

² Amb més freqüència, però, apareixen els derivats del ll. *pignus*: *pignoratio* / *impignoratio*, *impignoratrix*, *impignorator*, *impignorare* / *pignorare*.

³ Només es recull un únic testimoni en tota la documentació del GMLC.

2. FORMES ROMÀNIQUES MÉS PROPERES

Cat.m. *g(u)atge* ‘penyora cavalleresca’,⁴ occ.m. *gatge*, *g(u)age* ‘id.’ (> cast.m. *gaje* ‘id.’, port.m. *gage* ‘id.’), fr.m. *gage* ‘id.’ (> it.m. *gaggio* ‘id.’); it. *guadio* ‘id.’.

Cat.m. *engatjar* ‘comprometre(’s) mitjançant un gatge o penyora’, occ.m. *guatjar* ‘id.’, fr.m. *g(u)agier* ‘id.’ (> fr. *engager* ‘empenyorar’, ‘comprometre[’s]’).

3. ESTUDI ETIMOLÒGIC

El terme *guadium* ‘penyora’ és segurament la forma llatinitzada del rom. **guadi-* ‘id.’ (> occ.m. *gatge* ‘id.’ > cat.m. *g(u)atge* ‘id.’), que, al seu torn, procedeix del gòt. *wadi* ‘fermança’, ‘penyora’. En primer lloc, en el pas del gòt. *wadi* a la forma rom. **guadi-*, hi observem que la semiconsonant /w/ es reforça velarment i esdevé /gw/ (aquest és un fenomen molt freqüent en la majoria de llengües romàniques).^(a)

D’altra banda, Coromines (v. s.v. cat. *gatge*) afirma que el mot cat.m. *gatge* ‘penyora cavalleresca’ ha estat manllevat del fr.m. *gage* ‘penyora’, ‘sou’, el qual al seu torn procediria del frc. *waddi ‘penyora’ (FEW, v. s.v.). Si bé és cert que el fr.m. *gage* deriva del frc. *waddi directament, podríem matisar que el cat.m. *gatge*, segurament és hereu l’occ.m. *gatge*,⁵ que, al seu torn, provindria d’una forma rom. **guadi-*, ja que, segons les lleis fonètiques de l’occità (i del català), la *-d-* palatalitzada del grup *-di-* es converteix en el so africacat [dʒ], de manera que tenim el procés següent: rom. **guadi-* > */gwádʒ/ > occ.m. *guadje (amb una *-e* paragògica i desaparició de la labiovelar [w], probablement ja sota la influència lèxica i fonètica del fr.m. *gage*).

Els verbs *ex-guadi-are* i *in-guadi-are* deriven del rom. *guadi-are < *guadi-um*; de fet, es tracta de mots parasintètics, constituïts, respectivament, dels prefixos ll. *ex-* o *in-* (amb valor semàntic intensiu) + el lex. *guadi-* + la des. verb. d’infin. de la primera conjug. ll. *-are*. D’altra banda, el terme *guadi-a-tio* deriva de *guadi-are, per mitjà del suf. ll. *-tio*, *-onis* ‘acció i efecte de’ > cat. *-ció*, que serveix per formar substantius abstractes (assenyalem, així mateix, que la voc. temàtica *-a-*, pròpia de la primera conjugació llatina, es conserva en el substantiu corresponent); al seu torn, els termes *ex-guadiatio* i *ex-guadiator* són derivats de *guadiatio*: d’una banda, la forma testimoniada *exguadiacio*, la qual palesa una pronúncia ja palatalitzada del grup ll. *-tio* /tsjó/ < cat.

⁴ Coromines, DECat IV, s.v. *gatge*.

⁵ Sousa Costa, p. 179.

-ció, en deriva per mitjà del pref. ll. *ex-* (de fet, trobem documentada), amb valor intensiu; d'una altra banda, la forma documentada pl. *esguadiatores*, que és polisintètica, està constituïda del pref. ll. *ex-* > cat. *es-* (amb valor intensiu) + el lex. *guadi-* + el suf. ll. *-tor* > cat. *-dor*, 'agent o professió'.

El terme gòt. *wadi* 'penyora' deriva del pgerm.^(b) **uadja-* 'penyora, garantia' (cf. gòt. *wadi* 'id.'; a.a.a. *weti*, *wetti* 'penyora', 'obligació jurídica' > al. *Wette* 'aposta, juguesca', b.a.m. *wedde* 'penyora', 'garantia', neerl.m. *wedde* 'id.' > neerl. *wedde* 'sou', a.angl. *wed* 'penyora', 'garantia', a.fris. *wed* 'id.'; a.n. *veð* 'id.').

El pgerm. **uadja-* 'penyora, garantia', al seu torn, es remunta al pie.^(c) **Huod^h-io-* 'id.' (cf. ll. *uās*, *uādis* 'caució', 'fiador, garant'; lit. *vaduoti* 'rescatar quelcom empenyorat').

REFERÈNCIES

- DCVB VI, s.v. *gatge*
DECat IV, s.v. *gatge*, 419b, lín. 39 ss.
DuCange IV, s.vv. *guagium*, *guadia*, *inguadiare*
FEW XVI, s.v. *waddi
Gamillscheg (1970), I, II, § 110, p. 268
GED, s.v. *wadi*
Mackel, pp. 51, 157, 163, 182
MLLM, svv. *wadium*, *wadiare*, *wadiaria*, *wadiarius*, *wadiatio*, *wadiator*
REW núm. 9474
Stotz, vol. 1, IV, § 68.3, p. 688; § 74.3, pp. 698-699
Sousa Costa, pp. 175-184, esp. 177-179
VWGS, s.v. *wadi*

- (a) Mackel, pp. 182-183
(b) EDPG, s.v. **wadja-*; DEW, s.v. *Wette*
(c) EDPG, s.v. **wadja-*; IEW, s.v. **uadh-*, p. 1109

1. TESTIMONIS DOCUMENTALS

guaita (quaita, gaita, gautta, gueita, guetta, gueta) [*pl.* guaites, geites, guetes]

servei de vigilància consistent en sotjar, especialment de nit; 'aguait', amb freqüència vinculat a un castell: **916** Simó, *DocEmpúries 2*, p. 1022: nos iamdicti testes, scimus et bene in ueritatem notum habemus ... quia nec scubias (*i.e.* excubias), quod usitato uocabulo dicunt quaitas, nunquam ex inde fecerunt ad Impurias ciuitatem, nec ad antecessores de Gauceberto comite in ostem nunquam perrexerunt, nec calcinas nec paratas ... nunquam eis dederunt, nec nullum censum nec functionem, nec tributum, nec nullum seruitium eis nunquam ... fecerunt. **1058** orig., CDipSGirona 280, p. 290: et conuenit predictum Bernardum cum predicta Guilla a predicto Petro ... ut teneant in isto castello, cum tregua et sine tregua, guetes et bada. **1114** CSCugat III 826, p. 28: ego Rodlandus abas cenobii s. Cucuphatis cum consilio monachorum nostre congregacionis ... concedo terciam partem decimarum ... tibi Guillelmo Petri ad restauracionem castelli de Cleriana ... et ego Guillelmus Petri ... baiulum etiam dimitto similiter Sancti Cucuphatis cum omnibus pertinenciis suis et seruiciis que michi solebat facere excepta gueta ipsius castelli. **1143** CSCugat III 946, p. 129: item seruisset predictus Raimundus Guillelmi Petro ... propter octo sextarios ordeï quos habebat de gueita de Erapruniano et faceret ei hostem et caualcadas et totum alium seruicium sicut resonat in sua conueniencia. **1161** orig., Baraut, *CartAndorra I* 60, p. 189: conuenit R(aimundus de Castelbo) domno suo episcopo quod de hominibus qui fuerunt ad guaitam domni sui episcopi apud Egils, uidelicet P. de Sarradel et filiis suis ... et de aliis qui hic non scribuntur qui ad predictam guaitam fuerunt siue etiam de hominibus qui interfecerunt P. de Box et uulnerauerunt P. de Cardona ... de istis omnibus faciat R(aimundus) directum episcopo quando ipse episcopus ei mandauerit.

tribut o cens que substituïa el servei personal de vigilància en una torre, castell, etc., o era destinat a cobrir les despeses que aquest servei comportava: **1040** CSCugat II 553, p. 213: dono (*sc.* Guitardus abas cenobii s. Cucufatis) namque tibi hec predicta ... ut kastrum construas atque edifices ... medietatem denique predicti katri cum omnibus suis terminis dono tibi pro alodio ... et aliam medietatem teneas semper pro feuo ... de utrisque namque partibus tam de alodio quam de feuo, quartam partem

ego, predictus donator, retineo in dominio s. Cucufatis predicti et nostro ... omnibus decimis inde et de cunctis terminis predicti castri exeuntibus ... guaitas autem ad ipsum kastrum abseruo (*i. e.* adseruo) ab integrum. In cunctis autem placitis, maximis siue minoribus, quartam partem retineo in iure s. Cucufatis prefati et nostro. **1067** AComtalPerg III 698, p. 1229: et predicti comes et comitissa (*sc.* Raimundus et Almodis) comendant iam dictum castrum (*sc.* de Pontons) et donant predicta omnia ad feuum predicto Guilielmo et uxori eius ... et donant eos ad feuum, ferrarium et guettas, et totos ipsos placitos qui ibi fuerint facti. **1067** AComtalPerg III 704, p. 1237: hec omnia dono sicut pertinet ad ipsum castrum et sicut tenuerunt ipsi qui ipsum castrum tenuerunt, uidelicet, medietatem de ipsa parrochia cum ipsos decimarios ... et feuum quod tenet Tedbaldus et ipsas artigas, uidelicet, medie gaudtas (*sic*) et tercia parte de ipsas cibarias et castelanas .iii. ... et ipsam terciam partem de ipsa capellania et terciam partem de ipsos placitos. **1068** AComtalPerg III 727, p. 1264 (cit. Bonnassie, *Conventions*, p. 205): conueniencia ... inter Arnallus Petri et Berengarius Raimondi de ipsum castrum de Barbera ... et dono tibi ... medietatem de ipsas trobas et medietatem de ipsos quarters qui inde exierint. Et dono tibi ipsas gauttas (*sic*) et ciuadas. Et de totos alios usaticos ipsam quartam partem, exceptus dominicaturas de comite. **1074** AComtalPerg III 864, p. 1420: conuenit ... Reimundo ad prelibatus Vmbertus ut sit suus solidus, sicut miles esse debet de suum meliorem seniore ... et guardet ipsam turrem quod est ipsum kastrum de Vmbertus de Gelida et ita faciat assidue cum duos seruientes; et si habent guerram ut sted in ipso kastro iam dicto Reimundo aut alium chauallarium abeat ibi in suo loco. Et ut ita faciat et atendat iam dicto Reimundo ad suprascripto Vmberto sicut superius est scriptum, facit acaptare ipsam turrem quod est ipsum suum castrum de Gelida de Guilielmus Reimundi cum ipso feuuo que pertinet ad ipsam turrem, sicut umquam melius tenuit ipso feuuo Guilielmus Lubatoni per ipsam kastlaniam, id sunt: ipsam quartam partem de ipsos placitis et ipsas presentales et ipsas guaites et sestarios .iiii. ordei de ipso graner et sestarios .x. frumenti cum ipsos ortos qui sunt de ipsa castlania. **1129** LFeud. I 187, p. 197: diffinimus tibi, Raimundo, comiti Barchinonensi prelibato seniori nostro, ipsas gueitas et fabreges et nouellitates merchatu ... Deinde ego predictus Raimundus, comes Barchinonensis, dono tibi iam dicto Guilielmo Dalmacii et filio tuo Guilielmo medietatem supradictam de predictis exorchiis siue alodiis et de fabreges et de ipsos (*sic*) geites et de nouellitibus merchatu per feuum ad seruicium et fidelitatem meam.

guait (*script. gait*)

torre de vigilància, talaia (en el sintagma torre de guait): 1067 orig., Baraut, DocUrgell 80 (Urgellia 6, p. 165): et est ipsa omnia in chomitatum Cerdaniense in pago Tolonense, in apendicio de Auolle in ualle de Chastellar uel in Chases Miganes. Et afrontat ipsomnia de .i. parte in uilla Salent, de alia in ipsa torre de gait.

guaitare, gaitare

fer fer un servei de vigilància en una torre, fer atalaiar (en el sintagma facere guaitare turrem): 1106 ACA Ramon Berenguer III, núm. 99: conuenit Arnaldus Berengarius uicecomiti ut faciat guaitare unam de illis turris ad suos proprios homines.

sojjar algú amb intenció hostil (en el sintagma guaitare aliquem): s. XII Usat. 71; c. 67, ed. 1984: statuerunt sepe dicti principes ut omnes homines seniores habentes nullo ingenio uel ratione neque per diffidamentum neque per aquindamentum ... gaitent personas eorum nec enalcent.

aguayt (*agueit*)

emboscada, 'aguait' (en la construcció se mittere in aguayt): 1064-1066 LFeud. II 708, p. 224: si quis uero intra hanc treuam se miserit in agueit uel ipsum agueit stabilierit pro morte uel apprehensione alicuius hominis aut pro apprehensione alterius castelli et, tamen, si hoc agere non portuerit, similiter emendet ad iudicium episcopi et canonicorum eorum ipsam treuam Domini. s. XI (?) Usat. 6, p. 4 :si quis se miserit in aguayt et consideratamente requisierit militem et cum fuste cederit eum ... emendet illum per mortem.

2. FORMES ROMÀNIQUES MÉS PROPERES

Cat.m. *guayta, guaita, guait* 'guàrdia' > cat. *guaita* 'id.', occ.m. *gaita* 'id.' > occ. *gacha* 'id.', occ. *agacho* 'guia jove', fr.m. *guaitte, gaitte* 'guàrdia' > fr. *guet* 'id.'; it.m. *guaita, guato* 'id.'.

Cat.m. *guaitar, aguaitar* 'vigilar, espiar', occ.m. *guaitar* 'id.' (> it.m. *gua(i)ttare* 'id.'), fr.m. *gaitier, aguaitier* 'id.' (> it.m. *agguatare* 'id.') > fr. *guetter* 'id.'.

Cat.m. *aguayt, agueit* > cat. *aguait* 'vigilància, espiaament', fr.m. *aguet* 'id.' (> it. *agguato* 'id.').

3. ESTUDI ETIMOLÒGIC

El terme *guaita* és segurament la forma llatinitzada del cat. *guaita*, que, al seu torn, procedeix del frc. **wahta* ‘guàrdia o guarda’.

En el pas del frc. **wahta* /wáxta/ a la forma cat. *guaita* /gwájta/, s’hi observen dos fenòmens, compartits pel català medieval (que continua en català), francès medieval, occità medieval i italià medieval. D’una banda, la semiconsonant /w/ del fràncic es reforça velarment i esdevé /gw/ (aquest és un fenomen molt freqüent en la majoria de llengües romàniques),^(a) per bé que /w/ > /g/ en la variant *agueit* del terme *aguayt*, potser, aquella, sota la influència del fr.m. *aguet*. D’una altra banda, la seqüència frc. **-aht-* /áxt/,¹ procedent del germ.occ. **-akt-* /ákt/, es converteix en *-ayt-* /ájta/ segons el procés fonològic següent: el grup germànic -V+/k/+C-, a partir de la seva forma ja llatinitzada **wacta*, dóna com a resultat -V+/j/+C-, perquè, en primer lloc, en el grup germ. /kt/, constituït per l’oclusiva velar sorda /k/ i l’oclusiva dental sorda /t/, s’hi produeix, per contacte del punt d’articulació d’aquestes dues consonants pertanyents a síl·labes diferents, l’aparició d’una iod, que palatalitza el grup /kt/, el qual esdevé /k^jt/, i, en segon lloc, en vocalitzar-se /k^j/ en /j/, sota la pressió de la vocal precedent /a/, es produeix el diftong /áj/;^(b) aquesta palatalització, que en la forma documentada i en català només dóna com a resultat la diftongació en /áj/, en algun dialecte occità esdevé extrema, arribant fins i tot a l’africació del grup germànic /kt/ en [tʃ]: *gacha* [ˈgaʃa].^(c) A més a més de l’explicació articulatòria, cal tenir en compte la possible atribució al substrat cèltic (gal) del tractament del grup o nexa consonàtic /kt/ > /xt/ > /jt/ en occità.^(d)

Finalment, el terme *guait* és una forma masculinitzada del terme *guaita*, especialitzada en el sentit material de ‘torre de guàrdia, talaia’. El mot *guaitare* és la forma llatinitzada del verb cat.m. *guaitar*, que deriva de *guaita*, mitjançant la des. verb. -are, que serveix per crear verbs de la primera conj. llatina. Així mateix, el terme *aguayt* és un derivat nominal del verb cat. *aguaitar*, que, al seu torn, està compost del pref. cat. *a-*, procedent del prev. ll. *ad-*, el qual té valor modificatiu / intensiu i serveix per formar verbs.

El frc. **wahta* ‘guàrdia o guarda’ (cf. a.a.a. *wahhēn*) deriva de la forma pgerm.^(e) **uaht-ūō* ‘guàrdia de nit’ (cf. a.a.a. *wahta* ‘id.’ > al. *Wacht* ‘id.’, long. **wahtō* > *Gàttol-o* / -a [topònim molt freqüent a Itàlia

---

¹ Sousa Costa consigna que el terme ll.m. *wacta* apareix als capitularis carolingis sota les formes *wakta*, *uuacta*, *uahahta* i *uuacta*.

central i meridional]²; gòt. *wahtwom* [dat. pl.] ‘id.’), que, al seu torn, deriva de l’arrel verbal pgerm.^(e) **uakjan-* tr.³ ‘despertar’, ‘vigilar’ (cf. a.a.a. *wahhēn* ‘id.’ > al. *wachen* ‘id.’, a.angl. *wacian*, *weččan* ‘id.’ > angl. *to wake*, angl. *to watch* ‘id.’, a.s. *wakon* ‘id.’, a.fris. *wakia*, *wekia* ‘id.’, long. *wahtari ‘id.’ [> “(š)guàttarə” en molts dial. meridionals d’Itàlia ‘id.’]; a.n. *vaka*, *vekja* ‘id.’; gòt. *us-wakjan* ‘id.’); en aquesta forma protogermànica observem que l’oclusiva palatal /kʲ/ dona com a resultat en germànic occidental el grup /kt/, que aspira en /ht/ en fràncic.^(f)

La forma pgerm. **uakjan-* tr. ‘despertar’, ‘vigilar’, al seu torn, es remunta a la forma pie.^(g) **ueġ-* ‘estar viu, despert, vigorós’ (cf. vèd. *vājāyati* ‘estimular’; ll. *uigeō* ‘tenir vigor’ [amb moltes reserves], ll. *uegeō* ‘excitar’ [amb major seguretat]).

REFERÈNCIES

Arcamone (1997), p. 43
 DCVB VI, s.vv. *guait*, *guaita*; I, s.vv. *aguait*, *aguaitar*
 DECat III, s.v. *guaita*
 DuCange IV, s.vv. *guaita*, *guaitator*
 FEW XVI, s.v. *wahta
 Gamillscheg (1970), I, II, § 117, p. 279
 Krahe (1963-1969), III, § 127, pp. 162-163
 Mackel, p. 54, 59, 74, 137, 182
 MLLM, s.v. *wacta*
 Nyrop, I, § 407, pp. 402-403; § 454, pp. 428
 REW núm. 9477c, 9479
 Rodón, s.vv. *guaitam*, *gueta*; *guaytent*
 Sousa Costa, pp. 256-260
 Stotz, vol. 1, IV, § 74.2, p. 698

- (a) Mackel, pp. 182-183
- (b) M. Pidal, *Manual...*, § 50, p. 143
- (c) J. R. Fernández González, *Gramática histórica del provençal*, p. 97
- (d) Ringe, p. 114
- (e) EDPG, s.v. **wakjan-*; Ringe, p. 114; DEW, s.vv. *wachen* i *wecken*
- (f) Braune (1987), § 154
- (g) LIV, s.v. **ueġ-*, 660; IEW, s.v. **ueġ-*, 1117-1118

² Sabatini, p. 120.

³ Aquesta forma protogermànica conviu amb una altra forma pgerm. **uakan-* intr., durat. ‘despertar-se’ (cf. a.a.a. *wecken* caus. ‘despertar-se’, a.angl. *wæcnan* ‘id.’; a.n. *vakna* ‘id.’; gòt. *-waknan* ‘id.’), en la qual el fonema /k/ no està palatalitzat (EDPG, s.v. **wakan-*; Ringe, p. 114; pgerm. *uaknō ~ *uakna-*).

1. TESTIMONIS DOCUMENTALS

guantus [pl. guais,¹ guants,² guantos,³ uuantos / wantos⁴]

peça de vestir que cobreix la mà: 915 testament de Riculf (Elna), ed. Bastardas, *LlCat*, p. 155 (**915** DipRosselló 189, p. 214): *anulum aureum unum cum gemis preciosis et uuantos (DipRosselló, n. 15: wantos) paria unum. 957* orig., DipOsona II 789, p. 602 (Junyent, *DipVic* 303, p. 256) (*inventari de béns mobles de l'església de Sant Pere de Vic*): *cepit inquirere ipsum auere de ipsa ecclesia ... et inuenit ibi ... guantos parilio .i., scrinio iuorio .i. 1066* Junyent, *Oliba* Dip. 14, p. 415 (*inventari del tresor del culte del monestir de Ripoll, pres després de la mort de Pau, monjo sacristà*): *touala cum fres cum angelo (?) serico ubi solet pendere. Guants cum fres. 1071* Sanahuja, *Àger* 28, p. 349 (*cit. Bonnassie, La Catalogne II, p. 793; inventari de béns mobles d'Arnau Mir de Tost*): *sabanas .i. de seda, et parilios .xiiii. de guais (i.e. guants ?) de Luca et .v. de Podio et saccet .i. cum multas pecias de palii.*

2. FORMES ROMÀNIQUES MÉS PROPERES

Cat. *guant*, occ.m. *gan*, *guan* (> esp. *guante*, port. *guante*, it. *guanto*), fr.m. *wanz* > fr. *gant*.

3. ESTUDI ETIMOLÒGIC

El terme *guantus*, *uuantus* probablement procedeix del frc. *want 'guant'. Niermeyer documenta el mot, des del s. VII, com a '*tegumenta manuum*' i amb valor simbòlic.⁵

---

¹ Només es recull un únic testimoni en tota la documentació del GMLC.

² Només es recull un únic testimoni en tota la documentació del GMLC.

³ Només es recullen aquests dos testimonis en tota la documentació del GMLC: **957** orig., DipOsona II 789, p. 602 (Junyent, *DipVic* 303, p. 256; *inventari de béns mobles de l'església de Sant Pere de Vic*). **1047** Junyent, *Oliba* Dip. 8, p. 397; *inventari del tresor del culte del monestir de Ripoll, pres després de la mort de l'abat i bisbe Oliba*).

⁴ Només es recull un únic testimoni en tota la documentació del GMLC.

⁵ Nota del GMLC, s.v. *guantus*: "Amb relació a la difusió i a les primeres aparicions del mot en cat.m. (també amb significat simbòlic com a senyal d'acceptació d'un desafiament), cf. Coromines, DECat IV, s. v. *guant*, p. 694a, 50 ss., i DCVB, s.v."

En el pas del frc. **want* a la forma ll.m. *guantus*, hi observem que la semiconsonant /w/ es reforça velarment i esdevé /gw/ (aquest és un fenomen molt freqüent en la majoria de llengües romàniques).^(a) Així mateix, remarquem la forma testimoniada pl. *guants*, la qual, de fet, és català.

El frc. **want* ‘guant’ deriva del pgerm.^(b) **wantu-* ‘manyopla’, ‘guant’ (cf. a.b.a. *want* ‘id.’, neerl.m. *want*, *wante* ‘id.’ > neerl. *want* ‘id.’; a.n. *voþtr* ‘id.’ > dan. *vat* ‘id.’, suec *vante* ‘id.’), formació que, al seu torn, probablement deriva de l’arrel verbal pgerm.^(c) **windan-* ‘embolicar’ (cf. a.a.a. *wintan* ‘id.’ > al. *winden* ‘id.’, neerl. *winden* ‘id.’, a.s. *windan* ‘girar, moure’; gòt. *bi-windan* ‘embolicar’).

El pgerm. **windan-* ‘embolicar’, al seu torn, es podria remuntar a la forma pie.^(d) **uend^h-* ‘retorçar, trenar (‘fer una corona’)’ (cf. sànscr. *vandhúr-* ‘seient [en forma de cistella] del carro [de guerra]’; umbr. *-uendu* ‘haver de girar’; gòt. *-windan*, *-wandjan* ‘embolicar’; toc. B *wänträ* ‘embolicar-se [?]’).

REFERÈNCIES

DCVB VI, s.v. *guant*
 DECat IV, s.v. *guant*
 DuCange IV, s.v. *guantus*
 FEW XVI, s.v. **want*
 Gamillscheg (1970), 1, II, § 111, p. 269
 Mackel, pp. 56, 157, 182
 MLLM, s.v. *wantus*
 REW núm. 9500
 Stotz, vol. 1, III, § 12.13, pp. 348

- (a) Mackel, pp. 182-183
- (b) EDPG, s.v. **wantu-*
- (c) EDPG, s.v. **windan-*; DEW, s.v. *winden*
- (d) LIV, s.v. **uend^h-*, pp. 681-682; IEW, s.v. 1. **uendh-*, p. 1148

1. TESTIMONIS DOCUMENTALS

guarnire [*part.* guarnitus, garnitus garnid]

cavaller equipat de cavall i armes (en la construcció caballarius guarnitus [de]): **1114** LFeud. II 650, p. 158: conueniencia que facit Raimun Tedmar ... ad Arnal de Torrelies ... per ipso feu de Bar que de ista hora in antea siat illi adiutor et ualeat illi de tota sua honore de cunctosque homines, exceptus comite Cerritano. Et si Arnal stabat male cum comite Cerritano, liberet illi Raimun Tedmar unum caballarium bene garnitum. *ibid.:* et Raimun Tedmar faciat hostes et caualcatas cum suo conduit ad Arnal ... et faciat curtes et sequios et prestitos sicut homo debet facere ad suum seniore[m] et in hostes et in caualcatas, ubi non possit ire Raimun Tedmar ab Arnal, seniore suo, habeat illi tale caballarium bene garnitum (*et sim.:* **1129** LFeud. II 651, p. 159). **1150** DipPoblet 131, p. 120: donamus (*sc.* Raimundus Ceruarie et coniux mea Ponceta) tibi ... in supradictis locis una caualleria bona que bene en puxa estar .i. caualer garnid, et ubi faciatis casas cum tuos homines ... et uos abeatis ipso caualler ad nostrum seruicium.

guarnitio (guarnido)

fent referència a l'equipament d'un cavaller: **1164** DipMontalegre 129, p. 167: et dimitto Ospitali Iherusalem meum rucinum et meam guarnidonem et meum albergum, scilicet, meam loricam quam Riamballus habet et ceteras armas. **1187** CSCreus 295, p. 292: dono et laudo et concedo memetipsum Deo et monasterio de Sancte Crucibus ... et modo pro amore Dei ... dono prefato monasterio ... .iii. equas, quarum duas comparaui ex Berengario Gaucerandi pro .lxxx. solidos barchinonensium, de quibus extrasi suam guarnitionem de pignora ex Petro Cocard.

guarnimentum (quar-, garnimento)

equipament propi, conjunt d'accessoris, ornaments o adreços: **a** – *amb referència a l'equipament d'un molí:* **924** orig., DipOsona I 267, p. 251 (Junyent, *DipVic* 107, p. 95): uindimus nos uobis cassas cum curtes, et hortos cum suos superpositos ... et mulinos tres molentes cum illorum quarnimento et uineas tres

cum suos pomiferos. **b** – *amb referència a l'equipament i manteniment personal*: **981** orig., DipOsona II 1354, p. 971 (Junyent, *DipVic* 480, p. 403; *testament d'Inguilrada*): concedo ... ad Aigo filia mea ipsum meum alaude Arbucias ... in ea uidelice racione ut teneat usque Deus donet illa seniore et postea de illa usque in minore perueniat per illorum guarnimento, et postea diuideant filios et filias equalia inter illos sicut alios fratres. **c** – *amb referència als ornaments d'un altar*: **1095** orig., Baraut, *DocUrgell* 1127 (Urgellia 8, p. 54; *testament*): et ipso meo cauallo ... uendant quomodo melius potest et donant terciam partem ad ipso clocher Sancte Marie de Atralis. Et ipsas .ii. porcions ad ipsa pintura et ad ipso guarnimento de ipso altare uel ad opera de ipsa canonica pro anima mea et coniuux mea. **d** – *amb referència a l'equipament d'un cavaller*: **1112** CSCugat III 817, p. 19 (*testament*): et relinquo ad Ramon Artallum ipsas armas que debet Guillelmus Girbertus, et concedo ad Guillem Amad ipso meo guarnimento. **1133** Baraut, *CartAndorra* I 44, p. 161: ego Dei gracia Ermengaudus Vrgellensis comes et marchio ... dimitto Hospitali de Iherusalem in omnibus castellis meis in singulis unum hominem de melioribus. Dimitto ad ipsam caualleriam de Iherusalem ubicumque moriar totum meum meliorem guarniment, cauallum scilicet atque armas. **e** – *amb referència a l'adreç preciós d'una espasa*: **1128** LFeud. II 523, p. 36: et mittat comiti (*sc.* Raimundo comiti Barchinonensi) Poncius iam dictus pro decem milia solidis ensem suum cum toto suo garnimento et comes commendet totam ipsam espadam cum isto garnimento P. Raimundi de Villa de Man, qui eam teneat ab hoc Pascha usque ad aliud. Et si interim predictus Poncius ... redimere eam uoluerit, si dat comiti decem milia solidos in cauallus et in mulos ... reddat eam P. de Villa de Man predicto Poncio, comiti. *ibid.*: et si ad prefatum terminum Poncius eam non redemerit, P. iam dictus de Villa de Man reddat espadam cum toto suo garnimento comiti Barchinonensi.

2. FORMES ROMÀNIQUES MÉS PROPERES

Cat.m. *guarnir* (cat. *guarnit*, part.) 'equipar el cavaller amb armes i cavall' (> cat. *guarnir* 'adornar'), occ.m. *garnir* 'id.', fr. *garnir* 'id.'; cast.m. *guarnir* 'id.' > esp. *guarnecer* 'id.', port.m. *guarnir* 'id.' > port. *guarnecer* 'id.'; it. *guarnire*, *guernire* 'id.'.

Cat.m. *guarniment* 'equipament', 'ornament' (> cat. *guarniment* 'ornament'); fr. *garnison* 'id.' (> it. *guarnigione* 'id.', esp. *guarnición* 'id.', port. *guarnição* 'id.'; it. *guarnizione* 'id.').

3. ESTUDI ETIMOLÒGIC

El terme *guarnire* ‘equipar un cavaller amb armes i cavall’ és segurament la llatinització del cat.m. *guarnir* ‘id.’, que, al seu torn, procedeix del frc. **warnjan* ‘amonestar, advertir (contra un perill o amenaça)’, ‘proveir-se de, guarnir, armar’ (cf. a.a.a. *warnōn* ‘prevenir-se, prendre precaucions, guardar-se’ > al. *warnen* ‘advertir, prevenir’, a.angl. *wearnian* ‘posar atenció’ > angl. *to warn* ‘amonestar’). Observem, però, que només trobem documentat el verb *guarnire* com a part. *guarnitus* (llatinitzat) o bé directament sota la forma rom. *garnid* /garnít/ (cf. cat. *guarnit*, occ. *garnit*).

En el pas del frc. **warn-jan* a la forma cat.m. *guarn-ir*, hi observem que la semiconsonant /w/ es reforça velarment i esdevé /gw/ (aquest és un fenomen molt freqüent en la majoria de llengües rom.).^(a) Tot i així, la forma participial testimoniada *garnitus* (llatinitzada) o *garnid* (rom.) /garnít/ probablement presenta /g-/ en lloc de /gw-/ per influència de l’occ.m. *garnir*.

Finalment, assenyalem que el terme *guarnitio* és un derivat del verb *guarn-ire*, per mitjà del sufix ll. *-tio, -onis* ‘acció i efecte de’ > cat. *-ció* ‘id.’; en realitat, segurament es tracta d’una forma llatinitzada del cat. *guarnició*, cosa que palesa la variant rom. *guarnido* en què la *-d-* deu estar representant l’al·lòfon aproximant [ð], que es podria explicar com a resultat d’una pronúncia relaxada del ll. *-tio* /-tsjó/ (palatalització) > /-sjó/ (simplificació) > /-zó/ (sonorització per relaxació de la tensió articulatòria) > [-'ðo]. Així mateix, el terme *guarnimentum* deriva del verb *guarnire*, mitjançant el sufix ll. *-mentum* ‘acció i efecte de’ > cat. *-ment* ‘id.’, que serveix per formar substantius abstractes (de fet, darrere de *guarnimentum* hi ha ja la forma cat.m. *guarniment*, llatinitzada); la variant testimoniada *garnimento*, com hem assenyalant més amunt tot referint-nos a *garnid*, deu ser resultat de la influència de l’occ.m. *garnir*.

El terme frc. **warnjan* ‘amonestar, advertir (contra un perill o amenaça)’, ‘proveir, guarnir, armar’ < germ.occ.^(b) **warnjan* ‘id.’, que, al seu torn, deriva de la forma pgerm.^(c) **uara-* ‘conscient, prudent’ (cf. a.a.a. *gi-war* ‘id.’ > al. *ge-wahr* ‘id.’, neerl. *ge-waar* ‘id.’, a.angl. *war* ‘id.’ > angl. *aware* ‘id.’, a.s. *war* ‘id.’; a.n. *varr* ‘id.’; gòt. **war* ‘id.’).

Finalment, el pgerm. **uara-* ‘conscient, prudent’, al seu torn, es remunta a l’arrel verbal pie.^(d) **uer-* ‘apreciar, respectar’ (cf. hit. *werite-* ‘témer’; gr. *ἐπι-δρουνται* ‘vigilar, inspeccionar’; ll. *uereor* ‘témer’, ‘respectar, venerar’ > ll. *uerecundia* ‘pudicícia, vergonya’; let. *vērtiēs* ‘mirar, observar’; toc. B *wär-sk-* ‘olorar’).

REFERÈNCIES

DCVB VI, s.vv. *guarniment*, *guarnir*
DECat IV, s.v. *guarnir*, pp. 710b-711a
DuCange IV, s.vv. *guarnimentum*, *guarnire*
FEW XVII, s.v. **warnjan*
Gamillscheg (1970), 1, II, § 149, p. 337
Mackel, pp. 70, 182
MLLM, s.vv. *warnimentum*, *warnire*
REW núm. 9507
Sousa Costa, pp. 300-302
Stotz, vol. 2, VI, § 64.8, p. 317; § 55.9, p. 300; § 109.5, p. 396

- (a) Mackel, pp. 182-183
- (b) DEW, s.v. *warnen*
- (c) EDPG, s.v. **wara-*, DEW, s.v. *wahren*
- (d) LIV, s.v. 3. **uer-*, pp. 685-686; IEW, s.v. 8. **uer-*, p. 1664

1. TESTIMONIS DOCUMENTALS

I

guarire (guarir [guarr-], garire)

1 – *aportar (en un plet, la part interessada, davant els jutges) proves fefaents per al reconeixement de la pertinença dels drets sobre els béns en litigi, deslliurant-los de vincles no pertinents, obtenir el reconeixement judicial de la pertinença de drets sobre quelcom (en la construcció guarire (aliquis) aliquid per directum [ex / ab aliquo]): 1040-1060 judici d'Isarn de Caboet, Bibl. de Catalunya, Arx. perg 3599; ed. J. Bastardas a Documents jurídics de la història de Catalunya (Barcelona 1991), p. 27-28 (Miret, Organyà 44, p. 430; plet entre Bernat Guillem, fill del vescomte, i Onofre, que reconeix a favor d'Onofre la propietat d'un rec): in ualle Nargoniese ... sic fuit probaciones uerissimas adprobatas mediante augusto ... de ipsa aqua quod fuit placita ipsa aqua et guariuit (var. gau-) Onofred ipsa aqua cum posterita sua usque ad finem seculi.¹ 1084 Bach, ACSolsona ap. 257, p. 129 (Guillem Jozbert i Godlen fan la venda d'un alou a Ramon Guillem): et aduenit Guilelm Yozbert et Godlen (sc. femina) a Remon Guiglem de isto aloude quod, si uenerit in pletto, si non potuimus (sc. Guillem Jozbert i Godlen) guarir, che lli emendemus in suo auenent in la Lena ... et de post obitum nostrum yllum ad qui remanet la Lena si uenerit in plet et no lli podia guarir, che lli emen in la Lena sine suo egan de Remon Guiglem. 1167 CSCreus 131, p. 134: conuenimus omnia uobis garire ex totis hominibus.*

2 – *dictaminar la pertinença dels drets sobre els béns en litigi, establint una resolució judicial per sacrament o per batalla (en la construcció guarire [iudices] iudicium per sacramentum et per bataliam): 1063 LFeud. I 149, p. 149: et si de predictis ostaticis incorreguds surrexerit placitum inter nos ambos, Reimundum et Ermengaudum predictos, eligamus iudices inter nos qui iudicent illud placitum per directum. Et si iudices ex utraque parte non concordauerint*

---

¹ Nota del GMLC, s.v. *guarire*: “El judici d'Isarn de Caboet de 1040-1060 ens ha pervingut en dues còpies antigues, juntes. Sembla que davant de *quod fuit placita* manca almenys l'espai corresponent a una línia, i això fa obscur el sentit del verb *guarire* en el text que reproduïm. En una de les còpies es llegeix *gauriuit* per *guariuit*.”

de predicto iudicio, nos ambo, predicti Reimundus et Ermengaudus, et ostatici nostri credamus et auctoridemus (*sic*) et faciamus illud iudicium quod iudices unius partis guarran per sacramentum et per bataliam; et hoc totum sine engan.

garitor

'*defensor*': **1154** CSCreus 57, p. 64: et erimus tibi garitores et defensores de hac terra unde potuerimus et debebimus.

* * *

II

guarent, guarents (guarenth, gar-, garr-, gaur-, guerentz) [*pl.* guarentes, guarents, garentes, garrentis], **guirens** [*pl.* guirantes, guirentes]

persona representativa d'una de les parts que garanteix i assegura la legitimitat i la defensa dels drets de l'altra part, estipulats en el conveni amb relació a quelcom (en convenis feudals, encomandes de castells, vendes, donacions, evacuacions etc., en la construcció esse guarents [aliquis] alicui de aliqua re): **1056** orig., Baraut, *DocUrgell* 691 (Urgellia 6, p. 71): hec est conueniencia que fuit facta inter domnum Wilelmum episcopum et Iozberto prolis Wilelmi de Lauanca. Donat ei prefatus episcopus ipsam ecclesiam de Banneres cum ipsa de Figols ... ut optime seruiat eas illi ... et de ipsa (sc. ecclesia) de Banneres conuenit ei (sc. Iozberto) ut fiat (sc. iamdictus episcopus) illi guarents per directum. **ca. 1057** AComtalPerg II 505, p. 927 (*testimoniatge, davant el tribunal presidit pel bisbe Berenguer d'Elna, del pacte d'Ermessenda, vescomtessa de Girona, Enees Miró i Amat Eldric amb Ramon Berenguer I i Ermessenda, comtes de Barcelona*): Berengarius, Elenensis episcopus, et Petrus Remundi, comes Biterrensis ... iudicauerunt hoc iudicium de suprascripto pliui ut si Ermessindis uicecomitissa et Eneas et Amatus Eldrici <auctorizassent ei> ipsum pliui quod comes Remundus requirebat <ab eis>, predictus comes debat dare terminum sufficientem sine dilacione, <quoad a> predicti fideiussores aberent suum guarent Ermessindem comitissam de predicto pliui. **1097-1098** orig., Baraut, *DocUrgell* 1155 (Urgellia 8, p. 84): siatis guarentes de ipso chastero de Cornellana. **1108** Baraut, *DocUrgell* 1247 (Urgellia 9, pp. 76-77): sint guarents [*pl.*] ad domum Odonem episcopum. **1129** LFeud. I 187, p. 198: ego ... comes (sc. Raimundus comes

Barcinonensis) addo tibi, Guilielmo Dalmacii, et filio tuo medietatem de ipsis amexeriis (*sic*) per feuum. Accipio quoque a te pro hac donacione .cc. moabatinos, et de hoc quod tibi dono, ego comes predictus ero tibi garent contra totos homines. **1161** CSCreus 98, p. 100: de iam dicta uenditione esse garrentis (*pl.*) et defensores. **1166** LFeud. I 396, p. 415: de supradicto molendino ac cunctis sibi pertinentibus ero tibi defensor et guarentz contra cunctos homines et feminas qui illud molendinum tibi uel tuis deteriorare uoluerint. **1174** orig., CSCreus 180, p. 182: conuenerunt esse garentes contra cunctos homines abati et monasterio. **1174** CSCreus 181, p. 184: et etiam ego Guillelmus de Claromonte de iam dicto honore ero uobis guarenth et defensor. **1168** CSCreus 136, p. 139: ego Bernardus ... conuenio tibi ... esse garrents ... de toto illo honore. **1179** CSCreus 219, p. 215: conuenimus uobis et uestris esse guirentes omnibus hominibus et mulieribus). **1179** CSCreus 219, p. 216: conuenio uobis et uestris successoribus esse guirens omnibus hominibus et mulieribus sine uestro enganno. **1181** CSCreus 241, p. 239: nos uero uenditores et nostri erimus semper ... legales guirantes contra cunctos homines et feminas. **1186** Sans Travé, *DipTBarberà* 131, p. 213: conuenio uobis esse gaurents contra cunctos homines.

guarentia (guarencia garentia), guarantia

protecció i emparança que algú exerceix a favor d'algú respecte a determinats béns: **1087** Puig i Ferreté, *Gerri* II 41, p. 29: et quia ego comparaueram iam dictum castrum contra uoluptatem abbatis iam dicti loci et monachorum eius, propter querimoniam quam ipsi fecerunt supradicto episcopo, excommunicauerat me nisi starem ad directum et propter hoc fuit iudicium in ipsa corte de nominato episcopo et de nominato comite quod si ego possam habere iustam et rectam guarantiam de ipso castro esset meum, quod si non possem habere quia cognitum erat secundum cartam illam quam iam dictus abbas et monachi monstrauerant in presentia de nominato comite et de nominato episcopo et de tota curia illorum, ipsum castrum fuisse de iam dicto monasterio, iam dictus abbas et monachi recuperent predictum castrum totum ab integrum per directum. **1131** CSCugat III 909, p. 99: ego Iordanus una cum filiis meis Arnallo atque Guillelmo reddo, euacuo atque per omnia concedo medietatem illarum pariliatarum ... martiri Cucufati eiusque abbati ac monachis ... similem quoque conuenienciam et placitum uobis facimus de illis aliis pariliatis quas Arnallus de Ripis tenet ... ut si nobis uenerint in adapercionem similiter inter nos et uos diuidantur, excepto quod nullum precium detis. Interim uero si idem Arnallus uobiscum de predictis

pariliatis conuenire uoluerit, ut neque ego neque aliquis filiorum meorum ullam defensionem illi inde faciamus uel guarentiam. **1150** Puig i Ferreté, *Gerri* II 80, p. 56: et predictus abbas et omnis congregacio eiusdem loci faciat tibi garentia de supra scripta honore omni tempore. **1187** CSCreus 294, p. 291: hec omnia suprascripta promitto seruare fideliter ego Guillemus de Pontils Deo et uobis Vgoni abbati et conuentui prenominato de Sanctis Crucibus et quod inde faciam uobis fidelem guarentiam ab omnibus hominibus secundum meum posse.

guarentire²

‘*protegir, emparar*’, ‘*garantir*’: **1193** CSCugat III 1199, p. 332: et facio me socium et cofratrem et amicum iam dicti monasterio et conuenio atque promitto predictum honorem guarentire.

2. FORMES ROMÀNIQUES MÉS PROPERES

I

Cat.m. *guarir* ‘protegir, defensar (els drets en un litigi)’, ‘alliberar de malaltia, restituir la salut’ > cat. *guarir* ‘id.’, occ.m. *garir* ‘id.’, fr.m. *garir* ‘id.’ (> fr. *guérir* ‘alliberar de malaltia, restituir la salut’); cast.m. *guarir* ‘id.’ (> esp. *guarecer* ‘alliberar de malaltia, restituir la salut’), port.m. *guarir* ‘id.’; it. *guarire* ‘id.’.

* * *

II

Cat.m. *guaren(t)* ‘persona que garanteix i legitima la defensa dels drets de l’altra part en un conveni, etc.’, occ.m. *guiren(t)* ‘id.’, fr. *garant* ‘id.’ (> cat. *garant* ‘id.’, occ. *garen* ‘id.’, esp. *garante* ‘id.’, port. *garante* ‘id.’, it. *guarante* ‘id.’). Fr.m. *garandir* ‘donar garantia, assegurar’ > fr. *garantir* ‘id.’ (> cat. *garantir* ‘id.’, cast.m. *garantir* ‘id.’ > esp. *garantizar* ‘id.’, port. *garantir* ‘id.’), occ.m. *garantar* ‘id.’.

Cat.m. *guarença, guarència, guarentia* ‘acció de garantir, garantia’; fr.m. *garentie* > fr. *garantie* ‘id.’ > cat. *garantia* ‘id.’.

---

² Només es recull un únic testimoni en tota la documentació del GMLC.

3. ESTUDI ETIMOLÒGIC

I

D'una banda, el terme *guarire* 'protegir, defensar (els drets en un litigi)' segurament és la forma llatinitzada del cat.m. *guarir* 'id.', que, al seu torn, procedeix del frc. **war-jan* 'protegir, defensar'.

En el pas del frc. **war-jan* a la forma cat. *guar-ir*, hi observem que la semiconsonant /w/ es reforça velarment i esdevé /gw/ (aquest és un fenomen molt freqüent en la majoria de llengües romàniques).^(a) Tanmateix, la forma testimoniada *garire* (llatinitzada) probablement presenta /g-/ en lloc de /gw-/ per influència de l'occ.m. *garir* o del fr.m. *garir*. Així mateix, el terme *garitor*, documentat tardanament (a mitjan s. XII), ultra presentar un tractament de la /w/ protogermànica similar a *garir*, segurament també influït per l'occ.m. *garir* o el fr.m. *garir*, es tracta d'un derivat de *garir* mitjançant el sufix ll. *-tor*, que serveix per formar substantius que indiquen 'agent o professió'.

* * *

II

D'una altra banda, el terme *guarent*, *guarents* 'persona que garanteix i legitima la defensa dels drets de l'altra part en un conveni, etc.' segurament és la llatinització del cat.m. *guarent* 'id.', que, al seu torn, prové del frc. **wārand* (part. pres.) 'el qui garanteix, garant'. En primer lloc observem que, en el pas del frc. **wārand* a la forma cat. *guar-ent*, la semiconsonant /w/ es reforça velarment i esdevé /gw/ (aquest és un fenomen molt freqüent en la majoria de llengües romàniques); en segon lloc, assenyallem que, de fet, s'ha adaptat el part. pres. frc. **wārand* al cat.m. *guarent*, que, de fet, és morfològicament un part. pres., el qual es llatinitza, al seu torn, com a part. pres. *guarens*, *guarentis*, en el fons, pertanyent al paradigma del verb *guarire* (suara estudiat); en tercer lloc, el fet que trobem testimoniada també la variant *guerentz* palesa el fenomen fonètic de la neutralització de la /a/ i la /e/ en posició àtona, característic del cat. oriental. Finalment, el terme *guarentire*, que trobem documentat tardanament (a les acaballes del s. XII), és un derivat del cat.m. *guarent* per mitjà de la des. verb. ll. *-ire*, que serveix per formar infinitiu de la tercera conjugació. Constatem, així mateix, la forma pl. rom. *guarents*.

Quant al terme *guarentia*, que probablement representava /gwarén(t)s^ja/, volem remarcar que es tracta d'un derivat de *guarent* per mitjà del suf. ll. *-ia* 'institució relacionada amb' i que, en realitat, és l'adaptació llatina del mot cat.m. *guarència / guarença*, com ho palesa, a més a més, la variant testimoniades *guarenca* /gwarén(t)s^ja/. Tanmateix, la variant *garentia* devia representar més aviat /garentía/, tot procedint del fr.m. *garentie* /garāntí/.

Ara bé, la forma testimoniada *guirens* (amb els seus corresponents pl. llatinitzats *guirantes* i *guirentes*), que podem posar en relació amb l'occ.m. *guiren*, remet més aviat a l'ètim gòt. **wērjand-s* (part. pres.) 'el qui garanteix, garant'. Observem que la /e/ del gòtic té un timbre tancat [ē]^(b), que justifica la /i/ de *guirens*. Així mateix, assenyallem que *guirens*, de fet, és morfològicament un participi de present llatí, com a llatinització del rom. *guiren(t)* (part. pres.), que, al seu torn, adapta la forma de part. pres. gòt. **werjand-*.

I

El terme frc. **warjan* 'protegir, defensar', així com el terme frc. **wārand* (part. pres.) 'el qui garanteix, garant' i el terme gòt. **wērjand-s* (part. pres.) 'id.', deriven del pgerm.^(c) **uarjan-* 'destorbar, impedir' (cf. a.a.a. *werren*, *weren* 'prohibir', 'protegir' > al. *wehren* 'id.', a.b.a. *werian* 'defensar-se', a.angl. *werian* 'protegir, servir, defensar', a.s. *werian* 'id.'; a.n. *verja* 'prohibir, protegir'; gòt. *warjan* 'apartar, prohibir').

La forma pgerm. **uarjan-* 'destorbar, impedir', al seu torn, es remunta al pie.^(d) **uer-* 'detenir', 'repelir, prevenir' (cf. sànscr. *वृजोति* 'protegir, detenir'; av.mod. *vərənaoti* 'id.'; gr. ἀείρω 'aixecar'; ll. *aperio* 'obrir'; lit. *vėrti* [veriù] 'foradar, enfilat', let. *vērt* 'obrir, tancar').

REFERÈNCIES

- DCVB VI, s.vv. *guariment*, 1. *guarir* // s.vv. *guarença / guarència*, *guarent*
 DECat IV, s.v. *guarir* // tb. s.v. *garantia*
 DuCange, s.v. *guarimentum*, *guarire* // s.vv. *guarandia*, 1./2. *guarentia*, *guarentus*
 FEW XVII, s.v. **warjan*
 Gamillscheg (1970), 1, II, § 149, p. 337 // § 109, pp. 267-268; § 136, p. 311
 Mackel, pp. 80, 159, 183
 MLLM, s. vv. *warandia*, *warrantia*, *warrantire*, *warrantus*
 REW núm. 9504 // 9523a
 Rodón, s.v. *garire* // s.v. *guarentem*, *garent*, *garentes*, *guirentes*, *garitores*
 Stotz, vol. 1, IV, § 75.10, p. 704

- (a) Mackel, pp. 182-183
 (b) A. Agud, *Manual de lengua gótica*, p. 34
 (c) EDPG, s.v. **warjan-*; DEW, s.v. *wehren*
 (d) LIV, s.v. 1. **uer-*, pp. 684-685; IEW, s.v. 5. **uer-*, 1160-1162

1. TESTIMONIS DOCUMENTALS

guardare (gard-)

vigilar, custodiar i protegir quelcom per encomanda senyorial: 1057 AComtalPerg II 491, p. 904 (*Ramon de Mediona encomana a Bernat el castell de Mediona*): comendat Raimundus supradictus ad Bernardus ... castrum Midiona ... et donat illi terciam partem de parrocia maiore que adunant ad ipsum castrum et ipsas gueitas que homines debent donare ad ipsum castrum ... et donat illi ipsa forastaria de ssiluis de Midiona ut bene eas gardet et defendat de illis qui sine uoluntate Raimundi aprehendere uoluerint. Et donat illi guardias de uineas de Brugars ut eas guardet et ipsi homines uilani qui ibidem abent uineas donent unusquisque de una modiatam emina .i. de uini. **1140** LFeud. II 580, p. 86: ego Gaucerandus de Sales ... iuro tibi (*sc.* Raimundo comiti Barchinonensi) quod fidelis ero tibi de ipso castro de Ribes et de omnibus fortedis que in ualle de Ribes sunt ... quod si guerram haberetis cum aliquo homine per quem predictum castrum et fortedas gardare conueniat, ego guaridabo (*sic*) illud castrum et fortedas cum meis hominibus.

guarda (garda, quarda)

acció i efecte de guardar, protecció, custòdia i tutela de persones o béns, exercida per delegació i conveni: 1017 CPoblación I 1, 14, p. 27 (CSCugat II 464, p. 112): et non facias de hoc quod tibi donamus aliquam hostem aut alium exequium (*i. e.* exsequium) tu aut posteritas tua ... sed tantum *c u s t o d i a m* et *g a r d a m f a c i a s* uel *f a c i a n t* de ipso castro. **1035** CEGirona, p. 126 (Marquès I 92, p. 204; *testament de Gilabert de Cruïlles*): et dimitto ipsos meos infantes supradictos ab ipsos alodes supradictos in baiulia de Dei misericordia ... et de seniori meo Gaucefredo Bernardo ... et in garda et in mantenentia de dompno Geraldo uicecomite et in garda et mantenentia de dompno Petrono episcopo et in garda et mantenentia de dompno Raimundo seniori meo. **1085** orig., Rasico, *El català preliterari*, 1 (Urgellia 7, p. 284): dono de alod de Felgera decimum et tasca et uno <maso> a Felgera ab sos termes et una terra de Vigoles ... donamus ad uos esta honore per quarda (*sic*) d'ache(ce)st castel .

reguardum (regardum)

'*recl, temença*':¹ [1053-1071] LFeud. II 519, pp. 32-33 (CDipSGirona 342, p. 360): et istum adiutorium sine uestro engan lo fare per quantas uices illum requisieritis ad me; et cumunir no me n deuedare, et ipse uel ipsi, qui me inde comouerint per nomen aut in nomine de isto sacramento, reguardum non habebunt ibi. [ca. 1058] PrivTàrrega 2, p. 32: unde uos predicti comes et comitissa aut unus ex uobis me predictum Ricardum comoueritis per nomen aut in nomine de isto sacramento per uos ipsos aut per uestros missos uel missum et ipse missus uel missum, regardum non habebit ibi. 1066 LFeud. I 421, p. 443: et ipsi nuncii uel ipsos homines, qui demandauerit vel demandauerint ipsam potestatem, non habeant ibi reguardam (*pro* regardum) neque mandare neque inreuertere neque instare.

guardia (uuard-, gard-, ward-) [*pl.* guardias]

1 – *lloc de vigilància (sovint emprat com a pretopònim o topònim en demarcacions territorials, e. gr.):* 899 orig., Baraut, *ActUrgell* 11 (Urgellia 1, p. 68): in territorio Bergetanensi in locum uocitatum Matta monasterii ... ego Nantigisus episcopus consecro ipsa ecclesia et trado illi parroechiam per illam strata de Cardona usque in Villafreda et ... per uilla de Corbera usque ad Tibirana et per torrente profundo usque ad illa guardia et per illo ribo de Clerano. *emprat en plural:* 977 Marca, ap. 122, col. 916: et affrontat ipsa parrochia de Serra Tex a parte orientali ipso riuo de Tordell, qui discurrit et sic ascendit in ipsas guardias et sic descendit usque in alueum de Ena. 1027 Marca, ap. 200, col. 1040: est ipse alodus in comitatu Bisuldunensis infra fines uel termines de Casales uel de Feuano uel de Gixano uel in ipsa gardia et in ipsas Terrades.

dim. guardiola (guuard-, uuard-, ward-, gard-, gord-) [*pl.* guardiolas (-oles, -olles)] (*sovint com a pretopònim o topònim*): 924 orig., DipOsona I 273, p. 256: in comitatum Menresa, in fines de Monte Serado, in locum ubi dicitur Marganello ... de occiduo in ipso semetario que pergit per ipsa Foradada et uel in ipsa Lena et uel in ipso terminio de ipsa Guardiola de Salan. *ibid.*: et de circi in terminio de castelo de Galindo ... uel in terminio de ipsa Guardiola. 951 DipOsona I 682, p. 522: quatuor pecias de terras qui sunt ad ipsas Guardiolas, sic uindo tibi cum ipsos ermos. 966 orig., DipOsona II 995, p. 730: de parte orientis in ipso termine de Wardiola et

---

¹ A l'edat mitjana, demora, dilació o impediment de qualsevol mena a la qual recorria el vassall per tal de dificultar la missió dels enviats del senyor feudal i eludir, així, el compliment de les seves obligacions.

de meridie in ipso termine de ipsa Wardia uel in terminio de kastro Odulino et de occiduo in terminio de kastrum Odena et de circi in terminio de kastro Fulito (*et sim.* **966** DipOsona II 996, p. 733: a parte orientis in ipso termino de castro Guardia, de meridie in termino de castro de Guardia uel in termino de castro Adulino, de occiduo in termino de Odena, de circi in termino de castro Fulito). **974** Marca, ap. 116, col. 904 (*donació del comte Gauzfred a Sant Pere de Rodes*): sicque uadit per ipsa serra que est super ipsos Subiradellos usque in summitate de ipsa Guardia que est ad ipso Maliolo de iam dicto cenobio Sancti Petri. **982** orig., DipOsona II 1398, p. 1002: in comitatu Ausona, in kastrum Taradel, in locum que dicunt Guardia, ad ipso Pozolo. **983** orig., DCBarcelona I 144, p. 347: in pago Barchinonensi in terminio de castro Fonte Rubea, in loco ubi uocant Guardia. **1032** Puig i Ustrell, *Dipl. St. Llorenç del Munt* 238, p. 944: et est ec omnia supranominata in comitatum Barquinona in terminio Terracia in locum uocitatum Buadella Geralli et torrente Basella uel qui uenit in torrente de Egara siue in Villa Filali uel eius gardiola.²

2 – *servei de vigilància i custòdia (en la construcció tenere guardias)*:³**1146** orig., CPoblación I 1, 63, p. 104: per hanc scriptura donationis nostre donamus nos uobis ipsum kastrum de Monte Muro ... et quando erit factum ipsum kastrum inter nos donatores et uos (*i. e.* supradictos quattuor homines) teneamus ibi una guardia die et nocte secundum quisque tenuerit uel habuerit de supradictum kastrum.

3 – *tribut que es paga pel servei de vigilància i custòdia (en la construcció donare guardias)*: **1057** AComtalPerg II 491, p. 904 (*Ramon de Mediona encomana a Bernat el castell de Mediona i li cedeix en feu la parròquia de Vilaseca i altres béns*): comendat Raimundus supradictus ad Bernardus iam dictum castrum Midiona ... et donat illi ipsas decimas de Orpinel ... sicut isti castlani tenuerunt supradicti ... et donat illi terciam partem de parrochia maiore que adunant ad ipsum

² Nota del GMLC, s.v. *guardare*: “Amb relació als topònims *Guàrdia* i *Guardiola* en documentació dels segles X-XII, v. Balari, *Orígenes*, pp. 286-290, i Coromines, *Onomasticon* IV, s. v. *Guàrdia*, p. 393b, 7 ss. Potser cal contraposar-los als topònims *Espill*, *Espills*, *Espiells* (ab *specere*), també documentats a l'època (cf. *ibid.*, p. 124a, lín. 54 ss., s. vv.). J. Coromines considera que «no en tots els llocs dits *La Guàrdia* devia haver-hi guarnició, en part els devia venir d'una mena de talaia, que s'hi feia habitualment, i que podia ser de molt pocs o d'un sol home. Des de 'lloc d'una talaia' es devia passar a vegades a significar merament 'pujol', com passa en oc. ant. amb 'garda' (DECat IV, s. v. *guarda*, p. 702b, lín. 21 ss.)».”

³ Nota del GMLC, s.v. *guardia*: “El significat de *guardia* en els exemples corresponents a l'ap. **2** (*tenere guardias*) i a l'ap. **3** (*donare guardias*), poc documentats, és difícilment dissociable del significat de *guaita*, ap. **1** (*tenere guaitas*) i ap. **2** (*donare guaitas*).”

castrum et ipsas gueitas que homines debent donare ad ipsum castrum ... et donat illi guardias (*sic*) de uineas de Brugars ut eas guardet et ipsi homines uilani qui ibidem abent uineas donent unusquisque de una modiata emina .i. de uini.

2. FORMES ROMÀNIQUES MÉS PROPERES

Cat.m. *guardar* ‘preservar, protegir, vigilar que no esdevingui’, occ.m. *guardar* ‘id.’, fr.m. *garder* ‘id.’ > fr. *garder* ‘id.’; esp. *guardar* ‘id.’, port. *guardar* ‘id.’; it. *guardare* ‘id.’.

Cat.m. *guarda* ‘acció i efecte de guardar, vigilància’, occ.m. *guarda* ‘id.’, fr.m. *garde* ‘id.’ > fr. *garde* ‘id.’; esp. *guarda* ‘id.’, port. *guarda* ‘id.’; it.m. *guarda* ‘id.’.

Cat. *guàrdia* ‘vigilància’; esp. *guardia* ‘id.’, port. *guardia* ‘id.’; it. *guardia* ‘id.’.

Cat. *reguard* ‘temor, desconfiança, recel, per quelcom que sembla oferir un perill’; occ. *regard* ‘contemplació, mirada, consideració’, fr. *regard* ‘id.’; it. *riguardo* ‘consideració’.

3. ESTUDI ETIMOLÒGIC

D’una banda, trobem que el terme *guardare*, que és segurament la forma llatinitzada del cat. *guardar*, provinent, al seu torn, del frc. **ward-ōn* ‘observar, esguardar, esperar’. En primer lloc observem que, en el pas del frc. **ward-ōn* a la forma cat. *guard-ar*, la semiconsonant /w/ es reforça velarment i esdevé /gw/ (aquest és un fenomen molt freqüent en la majoria de llengües romàniques).^(a) Així mateix, el terme *guarda*, emprat com a derivat deverbal de *guardare*, és probablement la forma llatinitzada del cat.m. *guarda*, que, al seu torn, procedeix del frc. **warda* ‘fet d’observar atentament, lloc on un hom munta la guàrdia’ (cf. a.a.a. *warta* ‘id.’, a.angl. *wearde* ‘fet de muntar la guàrdia, de protegir, a.s. *warda* ‘guàrdia, vigilància’).

Finalment, quant a *reguardum*, aquest mot és també un derivat de *guardare*, mitjançant el pref. ll. *re-* amb valor semàntic intensiu, de manera que, si *guardare* volia dir ‘vigilar’, podem deduir el significat de *reguardum* com una ‘acció intensiva de vigilar’ → ‘recel, temença’.

* * *

D'una altra banda, trobem que el terme *guardia* és segurament la llatinització del cat. *guàrdia*, el qual, al seu torn, procedeix del gòt. *wardja 'el qui fa la guàrdia, sentinella, guaita'. En el pas del gòt. *wardja a la forma cat. *guàrdia*, hi observem que la semiconsonant /w/ es reforça velarment i esdevé /gw/ (aquest és un fenomen molt freqüent en la majoria de llengües romàniques).^(a)

El mot *guardiola* (pl. rom. *guardiolas*), amb un significat afí, és un derivat de *guardia*, mitjançant el suf. ll. *-olus, -a, -um* > cat. *-ol, -a*, que serveix per formar diminutius.

*   *   *

Tant els termes frc. *warda 'fet d'observar atentament, lloc on un hom munta la guàrdia' / frc. *wardōn 'observar, esguardar, esperar', com el terme gòt. *wardja 'el qui fa la guàrdia, sentinella, guaita', procedeixen, respectivament, del pgerm.^(b) **wardan-* 'mirar amb atenció, observar', 'esperar' (cf. a.a.a. *wartēn* 'cercar amb els ulls', 'esperar [algú o alguna cosa]', a.b.a. *wardōn* 'guardar', 'fer guàrdia', 'cuidar, tenir cura', neerl.m. *waerden* 'cuidar', a.angl. *weardian* 'fer, estar de guàrdia' > angl. *to ward* 'guardar, protegir', a.fris. *wardia* 'cuidar'; a.n. *varða* 'fer, estar de guàrdia'; gòt. *wardja 'el qui fa la guàrdia, sentinella, guaita'), derivat del pgerm. **warda-* 'acte de cercar amb els ulls', 'guàrdia, guarda', 'talaia', 'garita' (cf. a.a.a. *warta* 'id.', a.b.a. *warda* 'id.', a.angl. *wearde* 'id.'; a.n. *varða* 'id.'), que, al seu torn, prové del pgerm. **waran-* 'atendre, prestar atenció' (a.a.a. *biwarōn* 'id.', a.a.m. *warn* 'id.', a.b.a. *warōn* 'id.'), procedent de la forma adj. pgerm.^(c) **wara-* 'conscient, prudent' (cf. a.a.a. *gi-war* 'id.' > al. *ge-wahr* 'id.', neerl. *ge-waar* 'id.', a.angl. *wær* 'id.' > angl.mod. *aware* 'id.', a.s. *war* 'id.'; a.n. *varr* 'id.'; gòt. *war 'id.').

Finalment, el pgerm. **wara-* 'conscient, prudent', al seu torn, remunta a l'arrel verbal pie.^(d) **wēr-* 'apreciar, respectar' (cf. hit. *wērite-* 'témer'; gr. ἐπι-ὄρονται 'vigilar, inspeccionar'; ll. *uereor* 'témer', 'respectar, venerar'; let. *vērtiēs* 'mirar, observar'; toc. B *wär-sk-* 'olorar').

REFERÈNCIES

- DCVB VI, s.vv. *guarda, guardar, guàrdia*
 DECat IV, s.v. *guardar*, p. 698b, lín. 28-38, p. 700a, lín. 15-19, p. 701b, lín. 9 ss.
 DEI, s.vv. *guardare, guàrdia*
 DuCange IV; s.v. 2. *guarda*; VIII, s.v. *warda*
 FEW XVII, s.v. *wardōn
 Gamillscheg (1970), I, II, § 117, p. 279
 GED, s.v. *wardja
 Mackel, pp. 59, 72, 160, 182
 MLLM, s.vv. *warda, wardare, rewardum*
 REW núm 9502
 Rodón, s.vv. *guarda, garda; guardare, gardare*
 Sousa Costa, pp. 260-262, esp. 261
 Stotz, vol. 1, III, § 14.3, p. 352

Vitali, s.v. *garda*, pp. 491a-492b
VWGS, s.v. *wardja*

- (a) Mackel, pp. 182-183
- (b) DEW, s.v. *warten*
- (c) EDPG, s.v. **wara-*; DEW, s.v. *wahren*
- (d) LIV, s.v. 3. **uer-*, pp. 685-686; IEW, s.v. 8. **uer-*, p. 1664

guidare, giar¹

garantir la seguretat d'algú en el seu desplaçament proporcionant-li escorta, acompanyament o salconduit, fer de guia a algú (en la construcció g u i d a r e a l i q u e m): **1101** Baraut, *DocUrgell* 1193 (Urgellia 9, p. 24): et tota ipsa omnia remaneat in baiulia de Deu et de Bernard Errall hac si quam illo sapet meos torts et directos si faciat illum de tota ipsa omnia que ego habeo, que ego grande fiduciam habeo in illo, ac si quam illo laudara et guidara et o volra sic siat. **1156** ACA Ramon Berenguer IV, núm. 16, s. d. (ed. Bisson, *Fiscal accounts* II 4, p. 35-36) (*relació de despeses d'hostalatge en el palau de Vilamajor*): uenit archiepiscopi (i. e. -us) de Sancti Iacobi et uenia de Roma et P. de Regadel, qui.l giaua. *ibidem* alia ebdomada uenit P. de Ragadel et B. de Ricla et ueniant de episcopo de Sancti Iacobi que auiant giad. **s. XII** Russell-Gebbett, *MCLT* 18: e trencaren la franca de l'església d'Urgel, e preseren A. Nebot dret que auie fermat e giat que l'auien, e trascen-lo de l'església pres, e mans ligades menaren-lo a Cunqueuella. **s. XII** Usat. 132 (c. 111, ed. 1984): constituerunt igitur ut si quis cum aliquo ierit uel fuerit, siue in uia, aut in domo ... si aliquis inde eum requisierit uel aliquid de suo ei tollere uoluerit, adiuuet eum prout melius possit sine engan contra cunctos eciam contra seniores suos ... et senior suos nullo modo possit eum reptare inde in aliquo de ominiatico neque de sacramento transgresso, nisi antea ab ipso seniore suo, seu ab amico, ammonitus fuerit ut eum non guidasset nec cum illo abisset. **1176** LFeud II 894, p. 357: et guidabit eos Maiafredus secure in eundo et redeundo secundum posse suum, nec se deffendet uideri uel comoneri propter ipsam potestatem, neque inde faciet aliquid malum ingenium.

guidamentum²

acció de garantir la seguretat d'algú en el seu desplaçament, proporcionant-li escorta, acompanyament o salconduit: **1052-1066** AComtalPerg III 683, p. 1204 (LFeud. I 180, p. 193): iuro ... quod ... postea guerra comota fuerit inter uos predictos comitem et comitissam (*sc.* Raimundum et Almodem) et inter comitem Bisuldunensem, ego Vdelardus ... guerram non fecerim per memedipsum ... contra uos

¹ Aquest terme només apareix documentat en aquests cinc documents del GMLC.

² Només es recull un únic testimoni en tota la documentació del GMLC.

(sc. Raimundum et Almodem) ... et de ipsa guerra ullum guidamentum uel expiamentum (*i. e.* spiamentum) non fecerim nec ego, nec ullus homo per meum consilium, ad uestrum dampnum, me sciente.³

2. FORMES ROMÀNIQUES MÉS PROPERES

Cat.m. *guiar* ‘donar salconduit’, cat. *guiar* ‘acompanyar, conduir algú ensenyant-li el camí’, occ.m. *guiar*, *guidar*, *guizar* ‘id.’, fr.m. *guier* ‘id.’; esp. *guiar* ‘id.’, port. *guiar*; it. *guidare* (> fr. *guider*). Cat. *guia*, occ.m. *guia*, fr.m. *guie*; esp. *guía*; it. *guida* (> fr. *guide*).

Cat. *guiament* ‘acte de guiar’; cat. *guiatge* ‘acció i efecte de guiar’, ‘guiador, persona que guia’, cat.m. *guiatge* ‘salconduit’.

Cat. *guiador*, *-ora* (subst. i adj.) ‘que guia o dirigeix’.

3. ESTUDI ETIMOLÒGIC

El terme *guidare* ‘guiar algú tot garantint-li seguretat’ és segurament la llatinització d’una forma rom. **guidar* ‘id.’ (cf. occ.m. *guidar* ‘id.’), que, al seu torn, procedeix del gòt. **wida* ‘guia’ < gòt. *ga-widan* ‘ajuntar-se’, ‘acompanyar, guiar’ (> bearn. *gabidà* ‘id.’).

En efecte, el verb *guidare* deriva del gòt. **wida* per mitjà de la des. verb. d’inf. ll. *-are*, corresponent a la primera conjugació > cat. *-ar*. En primer lloc, en el pas del gòt. **wida* /wída/ a la forma rom. **guidar*, hi observem que la semiconsonant /w/ es reforça velarment i esdevé /gw/ (aquest és un fenomen molt freqüent en la majoria de llengües romàniques);^(a) finalment /gw/ se simplifica en /g/. Així mateix, trobem la forma testimoniada *giar*, la qual segurament representava /giár/, corresponent, de fet, al cat.m.

---

³ De la mateixa etimologia i amb significat afí apareix el terme *guidonaticum* (*gizon-*), en documents de la segona meitat del segle XII: **1151** Constans, *DipBanyoles* 147, p. 147: et habet Comes omnes guidonaticos de fira Bussullonensi in dominio pro unoquoque anno. **1151** orig., Baraut, *DocUrgell* 1511 (Urgellia 10, p. 25): ego Bernardus urgellensis episcopus ... donamus tibi Arnall de Montferrer terciam partem de omnibus placitis laicorum uille Sedis ... hoc autem tibi donamus hac condicione ut tu sis fidelis miles Sancte Marie Sedis Vrgelli ... facias gizonaticum clericis et laicis et merchatoribus cum hominibus Sancte Marie et cum illis de omni tuo honore, illis uidelicet facias gizonaticum quibus nos uoluerimus et qui non sint contra episcopum. **1160** DipPoblet 216, p. 179. **1160** CSCreus 89, p. 92. **1170** DipPoblet 375, p. 284. **1171** Baraut, *CartAndorra* I 73, p. 214. Així mateix, a finals del segle XII es documenta el derivat *guidaticum* (pl. *guidat[t]icos*), que correspon al cat. *guiatge*: **1181** CPoblación I 166, p. 232. **1182** Bisson, *Fiscal accounts* II 41, p. 105, lin. 4. **1192** Gonzalvo, *Pau i treva* 18, p. 104. **1198** LFeud. II 798, p. 284. **1198** Gonzalvo, *Pau i treva* 19, p. 111. **1214** Gonzalvo, *Pau i treva* 23, p. 135. **1218** Gonzalvo, *Pau i treva* 24, p. 145. **1225** Gonzalvo, *Pau i treva* 25, p. 155.

guiar, que suposem que en realitat es tracta d'un préstec del fr.m. *guier*, ja que en francès la *-d-* intervocàlica desapareix, mentre que en català es conserva (cf. fr. *crier* < ll.vg. **cridare* < **critare*, davant de cat. *cridar*).

D'altra banda, trobem el terme *guidamentum*, que és un derivat del verb *guidare* per mitjà del suf. ll. *-mentum* 'acció i efecte de' > cat. *-ment* 'id.'; en el fons, *guidamentum* és la forma llatinitzada del cat. **guidament* > cat. *guiament*. Finalment, es testimonien en època tardana (a partir del s. XII) els mots *guidonaticum* i *guidaticum*, derivats de *guidare*: d'una banda, *guidaticum* en deriva mitjançant el suf. ll. *-icum*, que serveix per formar diminutius; d'altra banda, *guidonaticum* probablement es tracta d'un mot compost de *guid-* + **donaticum* 'salconduit', diminutiu derivat del ll. *donare* 'donar' mitjançant el suf. ll. *-icum*, suara esmentat (també oïem, però, que la forma *gizonaticum* probablement procedeix de l'occ. *guizar*).

El terme gòt. **wida* 'guia' deriva del pgerm.^(b) **uēd-* 'acompanyar' (cf. gòt. *ga-widan* 'id.'; a.a.a. *wetan* 'id.', a.a.m. *weten* 'id.').

El pgerm. **uēd-* 'acompanyar', al seu torn, es remunta al pie.^(c) **uēd^h-* 'guiar' (cf. sànscr. *vĕ-vadhú-* 'jou'; av. *vad-* 'guiar'; a.irl. *fedid* 'guiar', gal·l. *gweddu* 'subjectar-se a'; lit. *vedù* [vèsti] 'guiar', a.pruss. *westwei* 'id.'; a.esl.ecl. *vedq* [vesti], *voždq* [voditi] 'guiar').

REFERÈNCIES

- DCVB VI, s.vv. 1. *guiar*, *guiament*, *guiador*, *-a*, *guiatge*
 DECat IV, s.v. *guiar*
 DuCange IV, s.vv. *guadia*, *inguadiare*
 FEW XVII, s.v. **witan*
 Gamillscheg (1970), 1, III, § 15, p. 372
 GED, s.v. **ga-widan*
 Mackel, pp. 19, 109, 156, 183
 MLLM, svv. *widagium*, *widamentum*, *widare*, *widonaticus*
 REW núm. 9474; núm. 9528
 Rodón, s.vv. *guidamentum*, *guidare*
 Stotz, vol. 1, IV, § 75.9, p. 703
 Sousa Costa, pp. 175-184, esp. 177-179
 VWGS, s.v. *ga-widan*

- (a) Mackel, pp. 182-183
 (b) EDPG, s.v. **wedan-*; DEW, s.v. *Wette*
 (c) LIV, s.v. **uēd^h-*, p. 659; IEW, s.v. 2. **uēd^h-*, pp. 1115-1116, [1116-1117]

1. TESTIMONIS DOCUMENTALS

guisa (gisa)

'manera', 'forma', 'conveniència':

1 – *en les locucions: a – per aliquam (nullam) guisam: 1062 AComtalPerg II 591, p. 1067 (LFeud. I 227, p. 239): conuenit predictus Geribertus iam dictis comiti et comitisse (sc. Reimundi et Almodi) ut donet ad eos ... potestatem ... de ipso castro Vetulo quod est super portam Barchinone ... si habet predictum castrum aut per aliquam guisam potest habere ipsum, per quantas uices predicti comes et comitissa ... requisierit et requisierint ad eum potestatem de predicto castro Vetulo. b – in nulla guisa: 1074-1102 LFeud. II 722, p. 233: de ipsos adiutorios comonir nome.n deuedarei in nulla gisa per te ipsum aut per tuos missos (et sim. 1074-1102 LFeud. II 725, p. 235). c – ad guisa de: 1045 orig., ACA Ramon Berenguer I núm. 4, sense data (cit. Bonnassie, *Conventions*, p. 195): et ipso kastellano que i metra, si no se.n contenet ad sua guisa de Petro Mir, aquel en geten e altre ni meten. d – introduint una oració subordinada (de [per, in] illa guisa quam [quod]): 1052 AComtalPerg III 786, p. 1333 (*jurament de fidelitat*): et dederō uobis potestatem ... de ipso chastro de Chonkas ... et affidauero illum uobis de ipsa gisa quam uos predicti aut unus ex uobis requisieritis hoc mihi.*

2 – *'rang, estament': 1147 CSCreus 41, p. 49 (testament): Guillelmus et Raimundus ... donent uiros ad suas sorores ... et si noluerint facere, donent ex honore unde inuenire possint uirum illorum gise.*

2. FORMES ROMÀNIQUES MÉS PROPERES

Cat.m. *guisa* 'manera' > cat. *guisa* 'id.', occ.m. *guiza* 'id.', fr.m. *guise* 'id.' > fr. *guise* 'id.'; cast.m. *guisa* 'id.' > esp. *guisa* 'id.', port. *guisa* 'id.'; it.m. *guisa* > it. *guisa* 'id.'.

3. ESTUDI ETIMOLÒGIC

El terme *guisa* ‘manera’ és segurament la forma llatinitzada del cat. *guisa* ‘id.’, que, al seu torn, deriva del germ.com. **wisa* ‘manera’. En primer lloc, en el pas germ.com. **wisa* /wíza/ a la forma cat. *guisa* /guíza/ > /gíza/, hi observem que la semiconsonant /w/ es reforça velarment i esdevé /gw/ (aquest és un fenomen molt freqüent en la majoria de llengües romàniques);^(a) finalment, /gw/ se simplifica en /g/.^(a) Així mateix, trobem documentada la variant gràfica *gisa*, que ja deu estar representant també el cat. *guisa* /gíza/.

El terme germ.com. **wisa* ‘manera’ deriva del pgerm.^(b) **weġs-/ōn-* ‘id.’ (cf. a.a.a. *wīsa* ‘id.’, a.a.m. *wīs(e)* ‘id.’, a.angl. *wīs(e)* ‘id.’, a.s. *wīsa* ‘id.’, a.fris. *wīs* ‘id.’; a.n. *vīs* ‘id.’).

La forma pgerm. **weġs-/ōn-* ‘manera’, al seu torn, es remunta al pie.^(b) **weġd-* ‘veure, saber’ (cf. a.i. *vēdas* ‘coneixement’; gr. εἶδος ‘figura’; ll. *uisus* ‘aspecte, cara’; a.irl. *fīad* [prep.] ‘en presència de’; lit. *vėidas* ‘cara’; a.esl.ecl. *vidb* ‘aspecte’).

REFERÈNCIES

DCVB VI, s.v. *guisa*
DECat IV, s.v. *guisa*
FEW XVII, s.v. **wīsa*
Gamillscheg (1970), I, II, § 155, p. 351
Mackel, pp. 108, 170, 183
MLLM, s.v. *wisa*
REW núm 9555

(a) Mackel, pp. 182-183

(b) DEW, s.v. *Weise*

(b) LIV, s.v. **weġd-*, pp. 665-666; IEW, s.v. 2**we(e)di-*, pp. 1125-1127, esp. p. 1127, lín. 10 ss.

1. TESTIMONIS DOCUMENTALS

guerpire (gerpire, guirpire, guarpire, gurple) [*forma amb increment incoatiu: pres. ind. 1ª pers. sing. g u i r p i s c o*]

cedir a algú una demarcació territorial, una vila, un alou, un castell etc., abandonant, de manera explícita i notarialment documentada, els drets (i deures) senyorials inherents a la seva possessió (terme jurídic que apareix, especialment, en documents occitans o catalano-occitans, emprat en la construcció guerpire a l i q u i d a l i c u i): **1020** LFeud. II 812, p. 295: ego Petrus, comes, filius Garsindis, comitissa, dono atque guirpisco tibi, Guillelmo, comiti, fratri meo, medietatem de ipsas ciuitates, id est, Biterris, Agathe et Carcassona et Redas et de ipsos episcopatus uel de ipsas abbacias atque de ipsos castellos uel de ipsas fortizas ... que fuerunt de Rodgarium, comitem Carcassensis, et de Guillelmi, uicecomiti Biterrensis, et de Raimundo comite, patre nostro. **1067** AComtalPerg III 695, p. 1223 (*renúncia de Ramon Bernat i Ermengarda, vescomtes de Carcassona, a favor de Ramon Berenguer I i Almodis, comtes de Barcelona*): ego Raimundus Bernardi uicecomes et uxor eius Ermengardis uicecomitissa ... euacuamus et definimus et guarpimus uobis prescriptis comiti et comitisse totum ipsum episcopatum et sedem Sancti Nazarii de Carcassona et quantum pertinet ad iam dictum episcopatum et ad iam dictam sedem. **1070** AComtalPerg III 757, p. 1303: et propter istud donum de iam dictos mille solidos et propter ipsa iam dicta pignora, guirpiti, laxat et absoluit Petrus suprascriptus ad Raimundum vicecomitem et ad mulierem suam Ermengardis ipsum castellum de Ventagione. **1150** (Osona) ACA Ramon Berenguer I, núm. 231 (*cit. Balari, Orígenes, p. 400*): relinquimus et gerpimus ac definimus libenti animo ac spontanea uoluntate absque dolo ... omnes uoces et rectitudines quas nos ... habemus. **ca. 1159-1163** DipPoblet 205, p. 172: insuper et ita totum hunc honorem supradictum, scilicet Torreda, dono, laudo, concedo, gurpio quod omnem meum ius in dominium et in proprium olodium omnes Populeti habitatores habeant et possideant iure perpetuo, sicuti melius fari uel loqui potest, ad quicquid facere uoluerint. **1169** DipPoblet 352, p. 269: ego Guilelmus de Termenes, bona fide et sine inganno, in manu et potestate Stefani prioris

et fratris Arnaldi de Artesia, cum hac presenti carta diffinio, guirpio et laxo Domino Deo et monasterio Sancte Marie Populeti.

guerpitio (gerpitiu, gerpicio, guirpitiu, guarpitiu, guarpizo)

1 – *cessió, notarialment documentada, d'una ciutat, un burg, un alou etc., abandonant els drets i deures senyorials inherents a la seva possessió*: **1020** LFeud. II 812, p. 295: si quis uenerit istam donacionem atque guirpicionem ad disrumpendum, non liceat ei hoc facere, sed componat in uinculo ista omnia superius scripta dupla et meliorata; et in antea hec mea donacio atque guirpicio firma et stabilis permaneat omni tempore. **1067** AComtalPerg III 695, p. 1223 (LFeud. II 818, p. 301): ego Raimundus Bernardi uicecomes et uxor eius Ermengardis uicecomitissa nos simul in unum facimus uobis domno Raimundo, Barchinonensis comiti, et domne Adalmodi hanc diffinitionem, euacuationem et guarpizonem de tota ipsa ciuitate de Carcassona et de totos ipsos burgos. **1150** ACA Ramon Berenguer I, núm. 231 (*cit.* Balari, *Orígenes*, p. 400): si quis autem hanc definitionem seu gerpitionem infringere attemptauerit nil ei ualeat, sed supra scripta omnia in duplo componat.

2 – *escriptura de cessió i abandonament de drets senyorials (en el sintagma carta guerpitionis i var)*: **1068** Marca, ap. 267, col. 1137: facta carta guirpitionis et euacuationis et securitatis istius Kalendis Martii anno Domini MLXVIII. **1116** (Sant Pere de Rodes) H Languedoc V, ap. 457, col. 855: *signum* Vgonis comitis, qui hec carta donationis et euacuationis seu guarpitionis fieri iussi, firmaui et testes firmare rogauí.

2. FORMES ROMÀNIQUES MÉS PROPERES

Cat.m. *guerpir* 'fer abandonament d'un dret', occ.m. *guerpir*, *gorpir*, *gurpir* 'id.', fr.m. *guerpir*, *gerpir* 'id.' > fr. *déguerpir* 'anar-se'n precipitadament', 'tocar el dos (col loq.)'.

3. ESTUDI ETIMOLÒGIC

El terme *guerpire* 'fer abandonament d'un dret' és segurament la llatinització del cat.m. *guerpir* 'id.', que, al seu torn, prové del frc. **werpjan* 'llançar'.

En el pas del frc. *werp-jan a la forma cat.m. *guerp-ir*, hi observem que la semiconsonant /w/ es reforça velarment i esdevé /gw/ (aquest és un fenomen molt freqüent en la majoria de llengües romàniques).^(a) D'altra banda, assenyallem que el terme *guerpire* presenta diverses formes, en les quals hi ha alternança entre la vocal del lexema o arrel: d'una banda, *guerpire* i *guarpire* palesen la neutralització de la /a/ i /e/, que esdevé /ə/ en posició àtona (aquest és un fenomen fonètic característic del cat. oriental); d'una altra banda, en la forma *guirpire*, la /e/ àtona de l'arrel ha assimilat el timbre de la /i/ de la síl·laba tònica *-ire* (desinència verbal d'infinitiu de la tercera conjugació llatina), de manera que la /e/ travada de l'arrel s'ha tancat en /i/; en tercer lloc, resulta especialment interessant la forma *gurpire*, corresponent a la llatinització dels termes occ.m. *gorpir*, *gurpir*, els quals, segons Gamillscheg i Sousa Costa, podrien derivar més aviat del gòt. *waúrþ-jan /wúrþ-/ 'llançar'.

Així mateix, constatem que el mot cat.m. *guerpir* no ha perviscut en cat.mod.; de fet, entre les llengües romàniques, només ha sobreviscut en el fr. *déguerpir* 'anar-se'n precipitadament', 'tocar el dos (col·loq.)'.

Finalment, trobem documentat el terme *guerpitio*, amb diverses variants gràfiques, com ara *gerpicio*, que palesen que es devia pronunciar /gerpits^jó/, ja que probablement es tracta d'una forma llatinitzada del mot rom. *guerpició. En efecte, *guerpitio* és un mot derivat del verb *guerpire* mitjançant el suf. ll. *-tio*, *-ōnis* 'acció i efecte de' > cat. *-ció* 'id.'.

El terme frc. *werpjan 'llançar' deriva del pgerm.^(b) **uērpan-* 'llançar' (cf. a.a.a. *werfan* 'id.' > al. *werfen* 'id.', a.angl. *weorpan* 'id.' > angl. *to warp* 'id.', a.s. *werpan* 'id.', a.fris. *werpa* 'id.'; a.n. *verpa* 'id.'; gòt. *wairpan* 'id.').

La forma pgerm. **uērpan-* 'llançar', al seu torn, es remunta al pie.^(c) **uerg^u*- 'id.' (cf. a.esl.ecl. *vr̥gō* [*vr̥šti*] 'id.').

REFERÈNCIES

- DECat IV, s.v. *guerpir*
 DuCange IV, s.v. *guerpire*
 FEW XVII, s.v. *werpjan
 Gamillscheg (1970), I, II, § 111, p. 269
 Mackel, pp. 83, 183, 184
 MLLM, s.vv. *werpire*, *werpiscere*, *werpitio*; tb. s.vv. *werpimentum*, *werpus*, *werpitor*, *werpitorius*
 REW núm. 9525
 Sousa Costa, pp. 239-243
 Stotz, vol. I, III, § 32.4, pp. 419

- (a) Mackel, pp. 182-183
- (b) EDPG, s.v. **werpan-*; DEW, s.v. *werfen*
- (c) LIV, s.v. **uergʰ-*, p. 689; IEW, s.v. **uer-b-*, *uer-bh-*, p. 1153

1. TESTIMONIS DOCUMENTALS

guerra (gerra, gera) [pl. guerras, guerres]

lluïta, contesa, discòrdia violenta (en convenis feudals d'amistat i ajuda o en juraments de fidelitat, fent referència a una lluïta armada, a una acció hostil o a una situació d'hostilitat, sorgida entre senyors feudals): **1042-1075** orig., Baraut, *DocUrgell* 893 (Urgellia 6, p. 240): iuro ego Arnallus Petrus ... ad te Guilelmum episcopum senioremeum ... quod ... fidelis ero tibi ... Et si est homo ... aut femina ... qui tibi tollere uoluerit aut uoluerint ... ista omnia prescripta ... adiutor tibi ero ad tenere et ad defendere contra cunctos homines ... uel feminas exceptus comitem Ermengaudum senioremeum et Berengario Remon et Vidianno fratre meo si tu aut tui homines abueris guerra cum illos pro illorum honore uel pro illorum auere. **1046** AComtalPerg II 334, p. 700 (*conuinença entre Ramon Berenguer I, comte de Barcelona, i Ermengol III, comte d'Urgell, contra Ramon Guifré, comte de Cerdanya*): et iterum conuenit iam dictus Remundus et predicta Elisabet ad iam dicto Ermengaudum quod de ipso die in antea quod Ermengaudus fecerit guerram ad chomite Cerdaniense per eos adiuuent ad predictum Ermengaudum de Remundo chomite Cerdaniense sine nullo engan et sine nullo ingenio. Et ipsum adiutorium faciant predictus Remundus et iam dicta Elisabet ad predictum Ermengaudum qualem meliorem potuerint de ipso die in antea quod guerram abuerint cum iam dicto chomite Cerdaniense. **1056** orig., Baraut, *DocUrgell* 691 (Urgellia 6, p. 71): item conuenit ei prescriptus episcopus a prescripto Iozberto ut de ipsas guerras uel rancuras quod prescriptus Iozbert aprehendet per iam dictum episcopum uel per suam honorem ut sit illi adiutor de ipsis et non faciat finem sine prescripto Iozbert. **1080-1095** Russell-Gebbett, *MCLT* 14: et preco totos meos homines per fiduciam quam ego abeo in illos ... que uos adiuuetis ad mulier mea et ad filio meo per pled et per gera tro lor dret los en sia exid. **1121** ACA Ramon Berenguer III, núm. 232 (*ed. Vayreda, Lladó, ap. 15, p. 162*): iterum conuenit Raimundus Arnaldi ut faciat eis curtes et caualcades et hostes et placita et seruicia et (de ?) mulis et guerres per ipsum honorem de Crexel contra cunctos homines uel feminas qui eum honorem eis tollere uoluerint. **1131** LAntiq. II 500, f. 171 (Mas 1405): cunctis scire uolentibus sit manifestum qualiter inter Guilelmum Ihoanni et Petrum, que

uocant baiuli, multociens altercationem atque gerram de ipso honore, quod Miron<is> Balluini concessit canonice sedis Barchinonensis, habuerint.

guerreiare (guerrear, gerrear, guerriare, guerriare, geriar, guerregare, guerregar, guerregare, gueregare, guirrigare, guirrigare)¹

1 – fer la guerra, hostilitzar, castigar o defensar mitjançant una actuació violenta (terme feudal freqüent en convinences i juraments de fidelitat): 1030-1035 Baraut, *DocUrgell* 489 (Urgellia 4, p. 186): iuro ego Bernardo, de ista hora in antea fidelis ero ad Ermengauda episcopo ... de ipso castro de Figerola fidels le.n sere e fed le.n portare, no li uedare entrar ne exir ne estar ne guerrear, nec ego Bernard nec ullus homo nec feminas per meum consilium.

2 – fer la guerra d'algú (en la construcció guerreiare guerram [alicuius]): 1072-1095 LFeud. I 411, p. 433: iuro ego Gerallus Poncii ... quod fidelis ero ad te, Guillelmum comitem, senioremeum ... et de ista hora in antea non dezebre te ... de tua uita neque tuis membris ... neque de tuos comitatos uel comitatu neque de tuos castros aut castellos ... adiutor te sere sine tuo engan ... predicta omnia a tener et ad auer et ad defendere et ad guerrear contra omnes homines uel feminas semper ut opus tibi erit, et tuam guerram de eis per te, et tecum et sine, guerreiabo semper ut de hoc sciam uoluntatem tuam.

2. FORMES ROMÀNIQUES MÉS PROPERES

Cat.m. *guerra*, *gera* > cat. *guerra*, occ.m. *guerra*; fr. *guerre*; esp. *guerra*, port. *guerra*; it. *guerra*.

Cat.m. *guerregar* 'fer la guerra' > cat. *guerregar* 'id.', occ.m. *guerregar* 'id.', fr.m. *guerroyer*, *guerroyer* 'id.'; esp. *guerrear* 'id.'; it.m. *guerriare* 'id.'.

3. ESTUDI ETIMOLÒGIC

El terme *guerra* 'lluita, contesa, discòrdia violenta' és probablement la forma llatinitzada del cat. *guerra* 'id.', que, al seu torn, prové del frc. *wërra 'disturbi, disputa,

---

¹ guerrear: **1030-1035** Baraut, *DocUrgell* 489 (Urgellia 4, p. 186). gerrear: **1053-1071** LFeud. I 387, p. 405. guerriare: **1098-1112** LFeud. I 77, p. 91. guerriare: **1066** CPoblación I 1, 29, p. 54. geriar: **1055-1098** Russell-Gebbett, *MCLT* 10, 4. guerregare: **1112** AComtalPerg 951, p. 1517 (*Eimeric, vescomte de Narbona, jura fidelitat al seu germanastre Ramon Berenguer III, comte de Barcelona*). guerregar: **1085** Bofarull, *Condes* II, p. 132. guerregare: **1041** AComtalPerg II 372, p. 747. gueregare: **1078** LFeud. I 181, p. 194. guirrigare: **1099** Puig i Ferreté, *Lavaix* 43, p. 93. guirrigare: ca. **1066** LFeud. I 110, p. 114.

baralla', terme que, de fet, es va difondre i generalitzar en totes les llengües romàniques (llevat del romanès, que presenta l'eslavisme *război*) i, fins i tot, en l'angl.m. *werre*, *wyrre* (> angl. *war*), procedent del fr.m. *guerre*, *werre*. El MLLM testimonia ja a l'any 858 el mot el mot ll.m. *werra* (v. s.v.).

En el pas del frc. *wërra a la forma cat. *guerra*, hi observem que la semiconsonant /w/ es reforça velarment i esdevé /gw/ (aquest és un fenomen molt freqüent en la majoria de llengües romàniques).^(a) Ara bé, les variants gràfiques *gerra* i *gera* palesen que aquest terme devia representar /géra/ (i no pas /gwéra/) que és, si fa o no fa, com sona el cat. *guerra*.

El verb *guerreiare* / *guerrejare*, que és, de fet, la llatinització del verb cat. *guerrear* / *guerregar*, deriva de *guerra* i està format per analogia amb verbs catalans acabats mitjançant el suf. *-ejar* /-eʒá/.² Així mateix, remarquem que les formes *guerreiare*, *guerrear* i *guerraiare*, a més a més, palesen la iodització de /z/, que esdevé /j/, i, en la forma *guerraiar*, hi observem també la neutralització de la /e/ i /a/, les quals, en posició àtona, esdevenen /ə/; tant la iodització com la neutralització, suara esmentades, són fenòmens fonètics propis del català oriental. D'altra banda, la forma *guerriare* (< rom. *geriar*) presenta haplogogia de la síl·laba medial *-je-* (cf. fr.m. *guerrier*). Finalment, també trobem testimoniades les formes *guerregare* i *gueregare* (amb les variants *guirrigare* i *guirigare*, respectivament), les quals, en realitat, no estan sinó representant ortogràficament /gereʒáre/.

El terme frc. *wërra (fem.) 'disturbi, disputa, baralla' procedeix del pgerm. *uertz-ō (fem.) > pgerm. *uerr-ō (fem.) 'confusió, desordre, conflicte, baralla' (cf. a.a.a. *werra* 'id.', a.a.m. *wërre* 'id.', a.b.a. *werre* 'id.', neerl.m. *werre*, *warre* 'id.', a.s. *werra* 'id.'; a.a.a. *werran* 'embolicar, confondre', a.a.m. (ver)*werren* 'id.' > al. *verwirren* 'id.',^(c) a.s. *werran* 'id.').

La forma pgerm. *uertz-ō (fem.) > pgerm. *uerr-ō (fem.) 'confusió, desordre, conflicte, baralla', al seu torn, es remunta al pie.^(d) 1.**uerts-* 'netejar, treure, escombrar' (cf. sànscr. *vṛṣe* 'fressar, atonyinar'; hit. *warsi* 'netejar, aplegar'; ll. *uorro* 'arrossegar, escombrar'; rus ecl. *вѣрчу* 'fressar, atonyinar').

REFERÈNCIES

DCVB VI, s.vv. *guerra*, *guerregar*
 DECat IV, s.v. *guerra*
 DEI, s.v. *guerreggiare*, *guerriare*
 DuCange IV, s.v. *guerra*

² El sufix cat. *-ejar* 'fer una acció relacionada amb',^(b) molt productiu (cf. cat. *bravejar*, cat. *planejar*, etc.), procedeix del ll.vg. *-idiare* < ll. *-izare* < gr. *-ίζειν*.

FEW XVII, s.v. **werra*
Gamillscheg (1970), 1, I, § 25, p. 30
Glossari lul·lià III, s.v. *guerreja*
Mackel, pp. 81, 182
MLLM, s.vv. *werra, werrare*
REW núm. 9524a
Rodón, s.vv. *guerra, guerregare*
Sousa Costa, pp. 293-297
Stotz, vol. 1, III, § 28.4, p. 398

- (a) Mackel, pp. 182-183
- (b) Moll, *Gramática*, § 441, pp. 300-301
- (c) DEW, s.v. *Wurst* (cf. *verwirren*)
- (d) LIV, s.v. 1.**uers-*, pp. 690-691; IEW, s.v. **uers-*, pp. 1169-1170

APÈNDIX

En el present apèndix es consignen aquells lemes que, tot i que corresponen a termes que han pervingut tant en les llengües romàniques com en el llatí medieval de Catalunya, procedents del germànic, tanmateix, per al germànic mateix constitueixen pròpiament préstecs, calcs i contaminacions d'altres llengües no germàniques (indoeuropees o no). Hi trobarem, doncs, hel·lenismes (*bambacium*, *bombicum*, *cotta*, *cottus*, *triscamerarius*), un eslavisme (*cruxina*, *croxena*), un llatinisme (*dulgere*) i fins i tot un mot d'origen probablement preromà (*lesca*) –probablement un basquisme–. Així mateix, també hi hem inclòs el terme *ferto*, perquè, tot i ser un germanisme, aquest no ha sobreviscut en cap de les llengües romàniques (almenys no en tenim cap testimoni), ja que, en aquestes, només s'hi conserven paraules procedents del ll. *quartus*, *-a*, *-um* 'quart, quarta'. Finalment, convé assenyalar que la major part dels lemes inclosos presenten només un testimoni en tota la documentació del GMLC, cosa que, a més a més, comporta certes dificultats a l'hora de perfilar-ne els significats.

bambacium, bombicum

1. TESTIMONIS DOCUMENTALS

bambacium (-bed, -beiz, -beth, -bez, -bezo, -bezum)¹ [pl. banbacios]

espècie de gipó o túnica curta enconxada i repuntejada: 1008 ACUrgell, *Cart.* I 196, f. 72, col. 1 (Marca, ap. 162, col. 973): et ad Bellus sacer bambezo palleo, et ad Bernardus sacer pellicio I cum palleo. **1030** LAntiq. IV 375, f. 159, Mas 449 (*ed.* Carreras Candi, *Lo Montjuich*, ap. 9, p. 383): donetis ... ad Belliards de Guitardus bambed I de palio et alios meos adubos que habeo remaneant ad Adalet filia de Mir. **1039** Junyent-Ordeig, *DipVic* 989, p. 313: et ipsum suum bambezum et sua gonnella relinquit ad Petro sacer. **1059** (Urgell) Miret, *Aplech*, p. 384: et ipso cubo qui est in ipsa sede remaneat ad Guillelmo sacerdos scriptore simul cum ipsa mea pellicia conillina operta tireizo et ipso meo bambez remaneat ad Guillelmo Miro simul cum ipso orreo meo. **1062** LAntiq. IV 239, f. 94 (Mas 784): et concessit ... et ad Remundum Vitale suum bambacium. **1078** CSCugat II 694, p. 356: ad coniuix mea estrai I et guadengas II et lenciolum I et plumacium I et pelles I marinurinas et armelinas et alias ueres et pellicium I armenium bonum et banbacios III de seda et brisals II de oued. **1083** CSCugat II 713, p. 376: item dimisit ad nepota sua Guascha bambeth I et gonnella I et sauana I de seda; ad nepota sua Ermesen gonnella I et pellicia I. **1100** ACUrgell, *Cart.* I 313, f. 104, col. 2: et dimitto ad sancti Stephani de Sarga unum gonellum et unum bambeiz et unas pells de conils.

bombicum²

espècie de gipó o túnica curta embuatada i repuntada: 1020 Marca, ap. 183, col. 1020 (*testament de la comtessa Guisla de Cerdanya*): mobilem uero meum quem habeo, id est, meum bombicum et meas pellicias, unam martrinam et aliam armellinam, uendite ut melius potueritis. **1020** Marca, ap. 184, col. 1021 (*publicació sacramental de*

---

¹ Nota del GMLC, s.v. *bambacium*: “Per a la recta interpretació de les variants en *-d*, *-th* i *-z* convé tenir en compte que en textos arcaics catalans sovint es transcriu amb *-d* el so resultant de l’evolució de *c* (+ *e*, *i*) i *ty* intervocàliques quan queden en posició final per pèrdua de la vocal final, reemplaçant *dz* i *tz*. Aquest so potser era una *d* fricativa [ð], que va evolucionar més tard a [u] (v. Corominas, *Vidas de Santos*, p. 150, i Corominas, *Lleis fonètiques*, pp. 224-230; Badía, *Gramática*, p. 228, n. 5).”

² Només es recullen aquests dos testimonis en tota la documentació del GMLC.

l'antior testament): et iussit uendere suum bombicum et pellicias, unam martrinam et aliam armellinam.

2. ESTUDI ETIMOLÒGIC

Segons el GMLC, el terme *bambacium* deriva o està relacionat amb *bambax*, que és una paraula grega, variant de *bombyx* ‘cuc de seda’, ‘seda’, documentada en glossaris tardans amb el significat de ‘cotó’; d'altra banda, la paraula testimoniada en els nostres documents sembla bessona del fr.m. *gambais* (variants: *gambeis*, *wambais*, *-eis*, *bambais*) i de l'occ.m. *gambais* ‘gipó o túnica curta encoixinada, especialment la que es posava sota l'armadura per esmorteir els cops’ (cf. fr.m. dial. *wambais* i occ.m. *wambais* ‘id.’ [d'origen incert], de què deriva potser el cast.m. *gambax*, port.m. *campas*; fr.m. *gambison*, *gambeson*, *gambeison*, *gamboison*, occ.m. *gambaisó* ‘gipó’; it. *bambagio*, *bambagia* ‘cotó’, roman. *bumbac* ‘cotó’).

Així mateix, Coromines (v. s.v. *gambax* ‘gipó encoixinat que es posava sota l'armadura per esmorteir els cops’) aclareix que, d'una banda, el terme cast.m. *gambax*, derivat o relacionat amb el ll.m. *bambax*, *bambacium*, procedeix del fr.m. *gambais* i occ.m. *gambais* (en dialectes occ.m. *wambais*) i, d'una altra banda, planteja que fóra probable que el terme cast.m. *gambax* provingués del frc. *wamba ‘panxa’, alterat per l'influx del gr.biz. βάμβαξ³ ‘cotó’.

Ara bé, conclourem que, encara que el terme ll.m. *bambacium* procedeixi del gr.biz. βάμβαξ ‘cotó’, convé tenir molt en compte la influència que, sobre el mot ll.m. *bambacium*, hi exercí també el frc. *wamba ‘panxa’⁴ fou notòria, sobretot si considerem algunes variants llatines medievals, com ara les que Mackel consigna en la seva obra, a saber: *gambasium*, *wanbasium*, *wambosium*.

El terme frc. *wamba ‘panxa’ deriva del pgerm.^(a) *uambō ‘panxa, ventre’, ‘úter’ (cf. a.a.a. *wamba* ‘id.’, a.a.a. *wambe* ‘id’ o pic. *wamme* ‘id.’⁵ [forma dialectal o regional i popular, fins i tot castrense], que es contraposen a les formes a a.a.a. *wampa* ‘id.’ o a.a.a. *wampe* ‘id.’ [emprades en el registre elevat per referir-se a la panxa de les persones, tot reservant a.a.a. *wambe* per a la de les bèsties], neerl.m. *wamba*

³ El gènere neutre del terme gr.biz. βάμβαξ determina que el mot ll.m. *bambacium* ‘cotó’ sigui també de gènere n.; cf. gr.mod. βαμβάκι(-ον) ‘id.’, també de gènere neutre.

⁴ Coromines (v. s.v. cast.m. *gambax*) subratlla que “de todos modos sería preciso admitir que, en boca de los guerreros francos, el francés preliterario *bambaiz se convirtiera en *wambais* por influjo del fránico *wamba ‘barriga’”.

⁵ Gamillscheg aclareix que el canvi /mb/ > /b/ és característic del dialecte fr.m. picard.

‘id.’ > neerl. *wamme* ‘id.’, a.angl. *wamb* ‘id.’ > angl. *womb* ‘matriu’, a.fris. *wamme*, *womme* ‘panxa, ventre’; a.n. *vomb* ‘id.’ > suec *våmm* ‘id.’; gòt. *wamba* ‘id.’).

El pgerm.^(b) **uambō-* ‘panxa, ventre’, ‘úter’, al seu torn, es remuntaria al pie.^(c) **g^ueh₂b^h-* ‘enfonsar’ (cf. vèd. *ghamba-* ‘profunditat’, vèd. *gabhá-* ‘vagina’ < vèd. *gabhīrá* ‘pregon, profund’ < pie.^(d) **g^umb^h-* ‘id.’; gr. βάπτω ‘enfonsar’).

REFERÈNCIES

DCELC II, s.v. *gambax*
DECH III, s.v. *gambax*
DuCange I, s.v. 1. *bombax*
EWA I, s.v. *bambas*, *pampas*
FEW I, s.v. *bambax*
Gamillscheg (1970), 1, II, § 120, p. 286
Mackel, pp. 70, 182
MLLM, s.vv. *bombyx*, *bambax*
REW núm. 923, 9497
Stotz, vol. 1, III, § 11.15, pp. 341-342

- (a) Gamillscheg (1970), 1, II, § 154, p. 346
- (b) EDPG, s.v. **wambō-*; DEW, s.vv. *Wamme*, *Wampe*
- (c) LIV, s.v. **g^ueh₂b^h-*, pp. 205-206; IEW, s.v. **g^uēbh-* (o **g^uābh-?*), **g^uabh-*, pp. 465-466
- (d) EWAia, col. 464-465

cotta i cottus

1. TESTIMONIS DOCUMENTALS

cotta (*script. tantum* cota [ch-])¹

vestit propi de tots dos sexes, probablement una mena de túnica: 1008 LAntiq. II 622, f. 201, Mas 271 (*testament de Volenda, «femina»*): et concessit ad Olalia filia sua ... pelicias II, cota I blanca, capud ligamine I, camisa I ... et concessit ad Iaghinta cota I rubia et decinto cingelo I.

cottus^{2,3}

determinada peça que forma part de la roba de llit (probablement mantell bast que s'empra a manera de matalàs o cobertor):⁴ 909 (Vic) VViage VI, ap. 12, p. 267: relinquo ... lectum coreum, tapetum et linteos duos, cotum I [...] banchale polimito I.

---

¹ Nota del GMLC, s.v. *cotta*: “Les cotes que s’esmenten en els documents dels anys 1008 i 1040 deuen ésser de dona, mentre que en el document de 1047 s’al·ludeix evidentment a una cota d’home. No és possible d’assegurar que en aquestes primeres mencions dels s. X i XI la cota ja sigui la túnica amb mànigues ajustades que es vestia sobre la camisa (o directament sobre el cos), molt llarga i cenyida a la cintura, la de dona, i una mica més curta, la de l’home, sobre la qual se solien vestir altres peces. Tampoc no és possible d’assenyalar les diferències entre la *cotta* i el *brisallus*; observeu que en els nostres documents els exemples de *cotta* s’acaben precisament quan comencen els de *brisallus* (cf. GMLC, s.v. *brisallo*). El mot *cota* reapareix després en català (a partir del s. XIII).”

² Nota del GMLC, s.v. *cottus*: “El masculí *cottus* no sembla que provingui del femení *cotta*; la forma *cottus* ja es troba documentada en el s. IX (vid. Niermeyer, s. v. *cottus*); també són masculins l’antic alt alemany *cozzo* ‘drap bast de llana’, ‘vestit’, ‘cobertor’ i l’antic anglosaxó *cot* ‘mantell de llana’, ‘gipó’. En català, com en occità, existeix així mateix la forma masculina *cot* ‘determinada peça de vestir’.”

³ *var.*: **1** – *cottus*: **1024** CSCugat II 491, p. 142 (*script. coctos per error de còpia*). **2** – *cotus* (ch-): *valde freq., e. g.*: **909** (Vic) VViage VI, ap. 12, p. 267; **948** ACVic, c. 9, Episcopopol. I, n. 50; **992** LAntiq. I 349, f. 136 (Mas 115); **1002** CSCugat II 372, p. 20; **1011** CSCugat II 441, p. 88 (ch-); **1045** CSCugat II 582, p. 248; **1050** ACUrgell, *Cart.* I 236, f. 85, col. 1 (ch-). **3** – *cot* (ch-): **1003** ACUrgell, *Cart.* I 798, f. 235, col. 1; Miret, *Aplech*, p. 351 (ch-); **1054** Miret, *Aplech*, p. 356; **1119** Miret, *Aplech*, p. 391. **4** – *quotus*: **960** VViage XII, ap. 10, p. 230; **1017** ACUrgell, *Cart.* I 314, f. 104, col. 2 (*ed.* Miret, *Aplech*, p. 351); **1049** ACUrgell, *Cart.* I 396, f. 131 (*ed.* Miret, *Aplech*, p. 355); **1050** (Urgell) Miret, *Aplech*, p. 356; **1084** (Urgell) Miret, *Aplech*, p. 387; **1122** LAntiq. I 156, f. 70 (Mas 1316). **5** – *quatus*¹: **992** LAntiq. II 549, f. 185 (Mas 122); **1008** ACUrgell, *Cart.* I 25, f. 18, col. 2; **1067** CSCugat II 656, p. 322; **1072** Serra, *Portell*, p. 225 (*script. quaco per error de còpia*); **1101** ACUrgell, *Cart.* I 313, f. 104, col. 1. **6** – *quat*: **1066** CSCugat II 650, p. 317. **7** – *quatuo*: **1074** LAntiq. II 367, f. 124 (Mas 921).

⁴ Nota del GMLC, s.v. *cottus*: “És difícil de precisar en què consisteix el *cottus*; segons Balari (*Orígenes*, p. 602) era un ‘jaç de plomes’. Això no obstant, no sembla que es tracti pròpiament d’un matalàs o una màrfega, encara que faci una funció similar. El *cottus* és més aviat, segons que es dedueix tant dels nostres exemples com d’altres fonts, un drap bast de llana, que de vegades cobreix o embolca pells d’animal (cf. doc. de l’any 1003: *chot uulpino*). També es podia fer servir la mateixa peça a manera de cobertor. El català *cot* és una peça de vestir, però aquest significat no sembla que escaigui a cap dels exemples citats, si bé el context d’algun d’ells no permet excloure-ho terminantment. Ultra això, el fet

2. ESTUDI ETIMOLÒGIC

Tradicionalment, s'ha considerat que els termes *cotta* i *cottus* procedien del frc. *kotta 'roba basta de llana', 'mantell o capa de llana', del qual procedirien, al seu torn, els termes rom. (fr.m. *cot(t)e*, occ.m. *cota* i cat.m. *cota*).

Tanmateix, es troben moltes dificultats a l'hora de reconstruir el pgerm.^(a) **kutta(n)*- 'teixit tou', ja que no hi ha cap possibilitat segura de relacionar-lo amb cap altra llengua ie., per bé que s'ha intentat comparar-lo amb el gr. βεῦδος 'vestit de dona', que remet a una reconstrucció incorrecta del pie. **g^ueud-/g^uud-*, atès que el terme gr. és un préstec del frig. *beudos* 'estàtua d'un déu' < pie. **b^heud^h-os-*, sense cap relació amb el pressuposat pgerm. **kutta(n)*- 'teixit tou'. Per tant, és força insegur, per improbable, l'origen germànic dels termes *cottus* i *cotta*.

En canvi, segons Knobloch,^(b) els termes ll.m. *cottus* i ll.m. *cotta* procedeixen del gr. κότθυβος 'peça de vestit militar' (relacionat amb el gr. κοσύμβη 'mantell', que sembla autòcton o relacionat amb el semític: ass. *guzippu*, *kuzippu* 'mantell', àr. *korsuf* 'cotó').^(c)

Així, doncs, resultaria més aviat que fou a partir del llatí medieval que, d'una banda, s'expandiren els termes *cottus* i *cotta* en les llengües romàniques (fr.m. *cot(t)e*, occ.m. *cota* i cat.m. *cota*), i, d'una altra banda, en germànic (cf. a.a.a. *kozzo*, *kuzzin*, a.a.m. *kotze* 'mantell, capa', a.s. *kott* 'mantell, capa', frc. *kotto 'mantell de llana' < frc. *kotta 'peça grossa de llana' > al. *Kutte* 'hàbit del monjo').

REFERÈNCIES

DCVB III, s.v. *cota*
DECat II, s.v. 1.*cota*
DuCange II, s.v. 1.*cota*
EWA V, s.vv. *kozzo*, *kuzzîn*
FEW XVI, s.v. *kotta
Gamillscheg (1970), I, II, § 139, p. 317
Mackel, pp. 35, 138, 155
MLLM, s.vv. *cottus*
REW núm. 4747
Stotz, vol. 1, III, § 12.6, p. 346

- (a) EWA V, s.v. *kozzo*, col. 732, l. 21-38; EDPG, s.v. **kūta-*; DEW s.vv. *Kotze*, *Kutte*
(b) Knobloch, *SW* 8 (1983), pp. 77-80
(c) Beekes, EDG, s.v. κοσύμβη

---

que en el document corresponent a l'any 1074 es faci referència a un *choto de lit* (i.e. *de lecto*) sembla que indica que hi ha una altra classe de *cottus*.”

cruxina, croxena

1. TESTIMONIS DOCUMENTALS

cruxina, croxena¹

probablement abric de pell, capa de pell, peça de pell (signifat incert): **971** Junyent, *DipVic* 413, p. 347 (*inventari d'objectes i vestidures litúrgics de la catedral de Vic*): et alia stola cum ... argento I et corporales V et cruxina I, amictos lineos II.² **1008** Junyent, *Oliba Dip.* 37, p. 44 (*inventari de Ripoll*): sunt dossales IIII et unum palleum uetustissimum cum croxena.

2. ESTUDI ETIMOLÒGIC

Segurament, podem relacionar *cruxina*, *croxena* amb l'a.a.a.^(a) *kursin(n)a*, *krusina* 'abric de pell, capa de pell, peça de pell' (cf. a.a.m. *kürsen*, *kursen* 'abric de pell', al. obs. *Kürse(n)*, *Kursche* 'vestit de pell' > al. *Kürshner* 'pellicer', neerl.m. *corsene*, a.angl. *crūs(e)ne*, a.s. *kursina*, a.fris. *kersne* 'abric de pell').

Tanmateix, el terme l'a.a.a. *kursin(n)a*, *krusina*, en realitat, és un préstec de l'eslau (concretament del pesl. *kъrzьno 'pell').

La forma pesl.^(b) *kъrzьno 'pell' (cf. a.rus *kъrzьno* 'id.' > rus *kórzno* 'abric embellit amb pell'), al seu torn, es remunta al pie.^(c) *(s)*ker-* 'tallar, raspar' (cf. arm. *kerem* 'raspar'; gr. κείρω 'tallar'; ll. *scortum* 'pell', 'puta'; a.esl.ecl. *črьtu*, *črěsti* 'tallar').

REFERÈNCIES

DEI II, s.v. *croxna*
DuCange II, s.v. *crusna*
EWA V, s.v. *kursin(n)a*, *krusina*
MLLM, s.v. *crusina*
Stotz, vol. 1, I, § 41.6, p. 117

(a) EWA V, s.v. *kursin(n)a*, *krusina*, col. 923-924; DEW, s.v. *Kürshner*

¹ Només es recullen aquests dos únics testimonis en tota la documentació del GMLC.

² Nota del GMLC, s.v. *cruxina*, *croxena*: "En l'inventari citat, en comptes de *cruxina* potser s'hauria de llegir *cruzina*; tot i que amb greus dificultats, *cruzina* es podria relacionar amb el lat. med. *crusina* (*crusna*, *croxna*) 'espècie de mantell folrat de pells que cobreix les espatlles', 'pellissa' (vid. Niermeyer, s. v. *crusina*). Aquest mot es troba ben documentat en els segles X i XI, no solament en textos llatins de territori germànic, sinó també en els de la Itàlia septentrional (cf. Battisti-Alessio, DEI, s. v. *croxna*). La peça, que no figura en l'inventari de la catedral de Vic de 957 (VViage VI, ap. 15, p. 273), podia haver estat obtinguda a Itàlia no gaire abans de l'inventari de 971."

- (b) EWA V, s.v. *kursin(n)a, krusina*, col. 923, l. 36, 37, col. 924, lín.1-12
- (c) EWA V, s.v. *kursin(n)a, krusina*, col. 924, lín. 12-16; LIV, s.v. 2.**(s)ker-*, pp. 556-557;
IEW, s.v. **(s)ker, *(s)kerə, *(s)ker-bo-*, pp. 938-943, esp. β)**(s)ker-t-, *(s)kre-t-*, pp.
941-943, esp. p. 943

dulgere

1. TESTIMONIS DOCUMENTALS

dulgere¹

lliurar, posar en poder d'algú: 833 (? , Gerri) DipPallars 9, p. 284: uestimenta uel ornamenta, aurum, argentum siue omnia quicquid [di]dici uel nominari possum, dono uel dulgo post obitum meum ut quidquid exinde uolueritis facere ... in seruicio Sancti Stephani libera in dominio abeatis potestatem firmissimam.

2. ESTUDI ETIMOLÒGIC

Meissner,^(a) tot refutant l'opinió dels que creien que el terme *dulgēre* 'lliurar', consignat pel ThLL ja a la Llei Sàlica (s. VI d.C.),² derivaria del verb ll. *indulgēre* 'concedir', fa procedir *dulgēre* d'un verb germànic (concretament fràncic), llatinitzat, no documentat, germ. **dulgjan* 'expulsar, abandonar', 'llançar', que posa en relació amb l'a.angl. *dolg* 'ferida' i amb l'a.isl. *dolg* 'lluïta, enemistat' (v. Pokorny,^(b) que també dóna, entre altres exemples: a.a.a. *tolc, tolg, dolg* 'ferida', a.n. *dolg, dylgja* 'lluïta', a.n. *dolgr* 'enemic'); finalment, segons aquest postulat, el verb germ. **dulgjan* es remuntaria al pie.^(b) **d^helg^h* '? colpejar'.

Ara bé, la nostra hipòtesi és que segurament el verb germ. **dulgjan* 'expulsar, abandonar', 'llançar' ha patit, en el fons, la influència del verb ll. *in-dulg-ēre*, el qual es remunta més aviat al pie.^(c) **delg^h-* 'coagular-se', 'fer-se ferm' (cf. vèd. *dr̥m̐hati* 'fer fix'; ? ll. *in-dulgēre* 'concedir'; gal *delgu* 'contenir'; gòt. *tulgus* 'fix, constant' [adj.]).

REFERÈNCIES

DELL, s.v. *dulgo, -ere*
ThLL V, s.v. *dulgo*

- (a) Meissner, pp. 90-96
- (b) IEW, s.v. **dhelgh-, *dhelg- (?)*, p. 247
- (c) LIV, s.v. **delg^h-*, p. 113. IEW, s.vv. **delēgh, *dǣghó-*, p. 197; **dheregh-*, p. 254; **dheregh-*, p. 254

¹ Només es recull un únic testimoni en tota la documentació del GMLC.

² *Lex. Sal*, cap. 5, 5.

ferto

1. TESTIMONIS DOCUMENTALS

ferto¹

‘un quart’, *mesura de superfície*: **924** orig., DCBarcelona I 14, p. 206 (ACBarcelona Diversorum B 499): et affrontat ipse domus simul cum curte ... de orientis adheret se in ipsa cortina de ipso palatio commitale et habet hibidem .xvii. (*sc.* cubitos) et ferco (*pro fertto*) et de meridie iungit in ipsa uia qui pergit ad ipso palatio commitale et habet hibidem cubitos .xvii. et osso; de occiduo ... in ipsa curte episcopale et habet hibidem cubitos .xvii. et digita quattuor.

2. ESTUDI ETIMOLÒGIC

El terme *ferto*, a partir del que conjectura el MLLM (v. s.v. ll.m. *ferto*), suposem que seria d’origen germànic i que correspondria, semànticament, a una mesura de superfície. Aquesta hipòtesi es podria refermar relacionant aquest mot amb l’ordinal frc.^(a) **fior-to*² ‘quart’ (cf. a.a.a. *fior-to* > al. *vierte*) < germ.occ. **fewar-to-* < pgerm.^(b) **feduōr-to-* (cf. a.n. *fjórir*; gòt. *fidwor*) < pie.^(c) **k^uet-uōr-to-s* ‘quatre’ (cf. ll. *quattuor* > ll. *quartum* [subst.] < ll. *quartus*, -a, -um). A causa de la /r/ el fonema /ō/ es tanca en /ē/^(d) i el diftong /io/ monoftonga en /ĕ/^(e) per la qual cosa el frc. *fior-to podria arribar a sonar [fĕrto]. Per tant, encara podríem filar més prim en postular que el terme *ferto* podria significar ‘un quart’, tenint en compte que al document es parla de “.xvii. [cubitos] et ferco”, que, doncs, podríem interpretar com a “disset colzes [mesura de superfície] i un quart [de colze]”.

Així mateix, volem assenyalar que hem inclòs aquest lema en l’apèndix, perquè, com hem anunciat més amunt, tot tractar-se d’un germanisme, aquest no ha sobreviscut en cap de les llengües rom. (almenys no en tenim cap testimoni), ja que, en aquestes, només s’hi conserven mots procedents del ll. *quartus*, -a, -um ‘quart, quarta’.

REFERÈNCIES

¹ Només es recull un únic testimoni en tota la documentació del GMLC.

² El suf. germ. *-to- serveix per formar numerals ordinals.

EWA III, s.v. *fior*
MLLM, s.v. *ferto*

- (a) Franck, § 167, p. 215; § 168, p. 216
- (b) EWA III, s.v. *fior*, col. 269, lín. 41; EDPG, s.v. **fedwar-*; DEW, s.v. *vier*
- (c) EWA III, s.v. *fior*, col. 272, lín. 29 ss.; IEW, s.v. **k^uet^uer-*, **k^uet^uōr-*, **k^uetur-*, **k^uetes(o)r-*
- (d) Franck, § 39, p. 48
- (e) Franck, § 38, p. 47

lisca, lesca

1. TESTIMONIS DOCUMENTALS

lisca, lesca¹

'làmina (de metall), 'lingot o planxa de metall': **1020** BnF, Collection Moreau, vol. 20:² lisca una de ferro. **1078** CSCugat II 694, p. 356: concedo ad recia s. Eulalie lesca I de ferre et ad recia s. Cucuphatis alia lesca.³

2. ESTUDI ETIMOLÒGIC

El terme *lisca* és segurament la forma llatinitzada del cat.m. *lesca*. Niermeyer recull el terme *lisca* com a procedent del germànic, però, curiosament, Kluge apunta que el terme al. *Liesch* 'canyís, càrritx' potser és més aviat un manlleu justament del ll.m. *lisca*.

En efecte, Coromines (seguint REW, s.v. *līsca* 'junc', 'canyís, càrritx') afirma que el terme cat. *llesca* 'tallada' (cf. occ.m. *lesca*, occ. *lisco*, *lesco*, fr.m. *lesche* > fr. *laîche*, *laiche*, gall. *lasca*, port. *lasca* i lleon. *lasca* 'càrritx', it. *lisca* 'gluma del càrritx') procedeix de *lesca*, mot d'origen incert, per bé que, certament, preromà.

Ara bé, d'acord amb Vitali (v. s.v. *lescheria* 'prada pantanosa [on creix el càrritx]'), proposarem que el terme *lisca* o bé deriva del germ. *liska 'càrritx, herba d'aiguamoll' (cf. a.a.a. *lisca* > al. *Liesch*, frc. *lissi-*, neerl.m. *liesch* > neerl. *lisch*, a.s. *liska* 'id.'),⁴ o bé, tot mantenint que té un origen preromà, com Coromines ja ho suggeria més amunt, matisaríem que el terme *lisca* podria tractar-se d'un préstec del basc *lezka* 'càrritx', a partir d'una suposició basada en l'àrea de difusió del mot, que va des del nord d'Espanya, abraçant la Gal·loromània sencera, fins al nord d'Itàlia i tot: it. *lisca*, llomb. *lisca*, líg. *lisca*, piem. *lesca*, cat. *llesca*, arag. *jisca*).

¹ Només es recull un únic testimoni en tota la documentació del GMLC.

² Coromines (v. s.v. *llesca*) consigna aquest testimoni, inclòs en en una escriptura relativa a Croanques, en els Aspres rossellonesos.

³ Coromines tot parlant d'aquest document comenta "es veu, doncs, que era corrent donar llàmines de ferro no obrat, junt amb eines de conreu, perquè en fessin arreus de metall: sigui per a cultiu, sigui per a armament.

⁴ Així mateix, constatem que Gamillscheg postula que el terme fr.m. *lesche* > fr. *laîche*, *laiche* procedeix del frc. *liska* (*sic*) 'canyís, càrritx'.

Així mateix, voldríem també assenyalar la possible relació metonímica entre l'efecte tallant del jonc o del càrritx i la làmina de metall.⁵

En el cas que acceptem que *lisca* deriva del germ. **liska* 'càrritx, herba d'aiguamoll', podem remuntar-nos a la forma pgerm.^(a) **liskō-* 'el que tremola', 'el que doblega, plega', la qual, al seu torn, o bé ens duria al pie.^(b) **h₁leiĝ-sĕ-eh₂* 'el que tremola (atès que el càrritx es belluga lleument quan fa vent)' (cf. a.i. *réjate* 'tremola'; gr. **ἐλέλικτο* 'era batzegat'), o bé ens portaria, tot remuntant-se, al seu torn, a una forma pppgerm. **lisχ-skō*, a reconstruir la forma pie.^(c) **(h₁)lik-sĕ-eh₂* < pie. **(h₁)lejk-* 'doblegar, plegar'.

REFERÈNCIES

DCELC III, s.v. *lasca*
DCVB VI, s.v. *llesca*
DECat V, s.v. *llesca*, p. 164b, lín. 44-46
DECH III, s.v. *lasca*
DuCange V, s.v. *lisca*
EWA V, s.v. *liska*
FEW XXI, s.v. *lesche*
Gamillscheg (1970), I, II, § 142, p. 327
Mackel, pp. 97, 141, 173
MLLM, s.v. *lisca*
NGML, s.v. *lisca*
REW núm. 5082
Vitali, s.v. *lescheria*, p. 516a

- (a) EWA V, s.v. *liska*, col. 1368, lín. 19, 43; DEW, s.v. *Liesch*
(b) EWA V, s.v. *liska*, col. 1368, lín. 44-52; LIV, s.v. **h₁leiĝ-*, pp. 246-247; IEW, s.v. 3.**leig-*, **loig-*, p. 667-668
(c) EWA V, s.v. *liska*, col. 1368, lín. 53, col. 1369, l. 1-6; IEW, s.v. 2.**leik-*, p. 669

---

⁵ Cf. IEW, s.v. 2.**leu* 'tallar', 'separar', 'arrencar', p. 682, l. 29-31; pregerm. **leiskā-*, **leuskā*, **laskā* (*sic*) < ie. **elei-*, **eleu*, **elə-* (*sic*) 'tallar'.

triscamerarius

1. TESTIMONIS DOCUMENTALS

triscamerarius¹

tresorer: 1162 LFeud. II 902, p. 371: Rodolphus, dapifer, Hermanus, camerarius, Bertolfus, triscamerarius.

3. ESTUDI ETIMOLÒGIC

El MLLM, s.v. *triscamerarius*, indica que el mot procedeix del teutò. (*sic*) = al. *trese-kämmerer* (la qual cosa no és ben bé precisament així, ja que, com veurem, més aviat prové de l'a.a.a. **trisokamarāri* 'tresorer') i el defineix com a 'tresorer', que, segons DuCange, es tracta d'un càrrec palatí inferior en dignitat al designat pel terme ll.m. *camerarius* (MLLM, v. s.v.) 'tresorer, guardià del tresor, cap de l'administració financera, camarlenc², < a.a.a.^(a) **kamarāri* 'id.'.

Així, doncs, *triscamerarius* és la forma llatinitzada de l'a.a.a.^(b) **trisokamarāri* < a.a.a. **tresokamarāri* 'tresorer, encarregat de guardar la cambra del tresor [= 'diners en efectiu']', que procedeix, al seu torn, de l'a.a.a.^(c) **trisokamara* < a.a.a. **tresokamara* 'cambra del tresor', provinent de l'a.a.a.^(d) *triso* < a.a.a. *treso* 'tresor' (cf. frc. **trësu* 'id.', a.a.m. *trese(n)*, *tresem* 'id.' > al. *Tresen* 'mostrador' [en el fons, 'caixa dels diners'], a.s. *tresuhūs* 'tresor') i de l'a.a.a.^(e) **kamara* 'cambra' (cf. a.a.m. *kamer(e)* 'id.' > al. *Kammer* 'id.').

D'una banda, l'a.a.a. *triso* < a.a.a. *treso* 'tresor' procedeix del ll.vg. **tresorus* (producte d'una metàtesi) < ll.vg. **te-r-sorus* (amb monoftongació d'-au- en -o- i aparició d'una -r- epentètica) < ll.m. *thesaurus* 'diners en efectiu' < ll.cl. *thēsauros* 'tresor' < gr. θησαυρός 'id.'.

D'una altra banda, l'a.a.a. **kamara* 'cambra' prové del ll.m. *camara* < ll.m. *camera* < ll.cl. *camēra* < ll.cl. *camāra* 'volta, cúpula', 'cambra coberta amb volta' (cf. cat. *cambra* 'id.', occ.m. *cambra* 'id.', fr. *chambre* 'id.' > it.m. *ciambra*, *zambra* 'id.'; esp. *cámara* 'id.' i port. *cámara* 'id.') < gr. κομῶρα 'id.'.

Finalment, tant gr. θησαυρός com gr. κομῶρα deuen ser paraules de substrat preindoeuropeu.

REFERÈNCIES

- DCVB X, s.v. *tresor*; II, s.v. *cambra*
DECat VIII, s.v. *tresor*; II, s.v. *cambra*
DuCange VIII, s.v. *triscamerarius*; II, s.v. *camerarius*

¹ Només es recull un únic testimoni en tota la documentació del GMLC.

² En certes corts europees, oficial palatí, encarregat dels serveis domèstics del sobirà, llevat del de taula.

FEW XIII.1, s.v. *trésor*; II, s.v. *chambre*
Gamillscheg (1970), I, III, § 45, p. 407
MLLM, s.vv. *triscamerarius*, *camerarius*, *thesauraria*, *thesaurarium*, *thesaurarius*,
thesaurium, *thesaurus*
REW núm. 8706, 1545

- (a) WAHDSprSch., s.v. *kamarāri**
- (b) WAHDSprSch., s.v. *tresokamarāri**, *trisokamarāri*
- (c) WAHDSprSch., s.v. *tresokamara**, *trisokamara**
- (d) WAHDSprSch., s.v. *teso*, *triso*; DEW, s.v. *Tresen*
- (e) WAHDSprSch., s.v. *kamara**; DEW, s.v. *Kammer*

ABREVIATURES

GENERALS

abl. = ablatiu	intervoc. = intervocàlic, -a
ac. = acusatiu	intr. = intransitiu
act. = actiu, -va	iter. = iteratiu
adj. = adjectiu, adjectival	lab. = labial
adv. = adverbi, adverbial	labiodent. = labiodental
afric. = africacat, -da	lex. = lexema
ant. = antic, -ga	masc. = masculí
bilab. = bilabial	merid. = meridional
caus. = causatiu	mod. = modern
col·loq. = col·loquial	nas. = nasal
comp. = compost	neut. = neutre
conjug. = conjugació	nom. = nominatiu
cons. = consonant, consonàntic	nor. = noruec
dat. = datiu	not. = nota
decl. = declinació	obs. = obsolet
dent. = dental	occ. = occidental
der. = derivat	ocl. = oclusiu
des. = desinència	or. = oriental
dial. = dialectal, dialecte	pal. = palatal
dim. = diminutiu	part. = participi
esp. = especialment	perf. = perfet
fem. = femení	perg. = pergamí
freq. = freqüentatiu	perifr. = perifràstic, -a
fric. = fricatiu	pers. = persona
gen. = genitiu	p.ex. = per exemple
gut. = gutural	pl. = plural(s)
imper. = imperatiu	pref. = prefix
inf. = infinitiu	prep. = preposició

pres. = present
pretop. = pretopònim
prev. = preverbi (= prefix preverbal)
pron. = pronom, pronominal
reg. = regional, regionalisme
sing. = singular(s)
subst. = substantiu
suf. = sufix
top. = topònim
tr. = transitiu
trad. = traducció, traduït
var. = variant
vel. = velar
verb. = verbal
voc. = vocal

LLENGÜES

a.a. = alt alemany	a.pers. = antic persa
a.a.a. = antic alt alemany	a.pruss. = antic prussià
a.a.m. = alt alemany medieval	arag. = aragonès
a.angl. = antic anglès (= anglosaxó)	arag.m. = aragonès medieval
a.b.a. = antic baix alemany	àr. = àrab
a.b.frc. = antic baix fràncic = fràncic	arm. = armeni
a.esl. = antic eslau	a.rus = antic rus
a.esl.ecl. = antic eslau eclesiàstic	a.s. = antic saxó
a.fris. = antic frisó	ass. = assiri
a.fris.occ. = antic frisó occidental	av. = avèstic
a.fris.or. = antic frisó oriental	b.al. = baix alemany
a.gútn. = antic gútnic o antic gòtnic	bàlt. = bàltic
a.i. = antic indi (inclou el sànscrit i el vèdic)	bàlt.com. = bàltic comú
a.irl. = antic irlandès	b.a.m. = bix alemany medieval
a.isl. = antic islandès = antic nòrdic (a.n.)	bearn. = bearnès
alb. = albanès	bret. = bretó
alg. = alguerès (dialecte català)	bret.mod. = bretó modern
al. = alemany (= alt alemany modern)	campid. = campidonès
alb. = albanès	cast. = castellà
a.lit. = antic lituà	cast.m. = castellà medieval
a.n. = antic nòrdic = antic islandès (a.isl.)	cat. = català (modern)
angl. = anglès	cat.m. = català medieval
angl.m. = anglès medieval	cèlt. = cèltic
angloesc. = angloescocès (= anglès d'Escòcia)	celtib. = celtibèric
a.nor. = antic noruec	còrn. = còrnic
	dan. = danès
	dial. = dialecte, dialectal
	dòr. = grec dòric
	esc.a. = esandinau antic = a.n. = a.isl.
	esl. = eslau

esl.ecl. = eslau eclesiàstic	it. = italià
esp. = espanyol	it.m.= italià medieval
fer. = feroès	it.merid. = italià meridional
finl. = finlandès o finès	let. = letó
fprov. = francoprovençal	líg. = lígur
fr. = francès	lit. = lituà
fr.m. = francès medieval	ll. = llatí
frc. = fràncic = antic baix fràncic	ll.cl. = llatí clàssic
frc.sàl. = fràncic sàlic (cf. <i>Lex Salica</i>)	lleon. = lleonès
frig. = frigi	ll.m. = llatí medieval
fris. = frisó	llomb. = llombard
fris. = frisó	ll.t. = llatí tardà
fris.occ. = frisó occidental	ll.vg. = llatí vulgar
fris.sat. = frisó de Saterland	long. = longobard
fris.sept. = frisó septentrional	luv. = luvi
gal·l. = gal·lès	neerl. = neerlandès
gal·l.m. = gal·lès medieval	neerl.m. = neerlandès medieval
gal·lorom. = gal·loromànic	nor. = noruec
gall. = gallec	norm. = normand = anglonormand
gasc. = gascó	occ. = occità
germ. = germànic (lingüísticament)	occ.m. = occità medieval
germ.com. = germànic comú	pcèlt. = protocèltic
germ.occ. = germànic occidental	pers. = persa
gòt. = gòtic	pesl. = protoesl.
gòt.crim. = gòtic de Crimea	pgerm. = protogermànic
gr. = grec antic	pic. = picard
gr.biz. = grec bizantí	pic.m. = picard medieval
gr.mod. = grec modern	pie.= protoindoeuropeu
hit. = hitita	pie.com. = protoindoeuropeu comú
ie. = indoeuropeu (lingüísticament. i etnològica)	piem. = piemontès
irl. = irlandès = gaèlic	ppgerm. = preprotogermànic
irl.m. = irlandès medieval	pol. = polonès
isl. = islandès	port. = portuguès

port.m. = portuguès medieval =
galaicoportuguès
pregerm. = pregermànic =
preprotogermànic
prerom. = preromà
pres. = present
rom. = romànic
roman. = romanès
rus ecl. = rus eclesiàstic
sànschr. = sànscrit (v. a.i.)
sem. = semític

serb.-cr. = serbo-croata
sic. = sicilià
suec.m. = suec medieval
teutòn. = teutònic = al.
toc. (A, B) = tocari (A, B)
umbr. = umbre
vèd. = vèdic (v. a.i.)
ven. = venecià
ver.m. = veronès medieval

CONCLUSIONS

Aquest treball d'investigació, que s'insereix dins del projecte del *Glossarium Mediae Latinitatis Cataloniae* (GMLC), compartit per la Universitat de Barcelona i el Consell Superior d'Investigacions Científiques, ha consistit en l'elaboració d'un estudi etimològic del lèxic d'origen germànic en el llatí medieval de Catalunya.

Per dur a terme la recerca, ens hem valgut de la documentació escrita entre els segles IX i XII en llatí al territori actualment de parla catalana; aquesta documentació es troba recollida en diversos arxius del Principat i està publicada, en la seva majoria, en una sèrie d'edicions paleogràfiques que recullen el material d'aquests cartularis i diplomataris (consignats en la bibliografia).

El lèxic que ha estat objecte d'estudi de la investigació s'ha seleccionat, en primer lloc, a partir de l'edició del GMLC de les lletres A-D i F-G, i, en segon lloc, mitjançant la consulta directa dels fitxers del *Glossarium*, instrument de treball de l'equip de recerca, els quals es completen i complementen amb el "Corpus Digital del GMLC", que s'elabora en el seu si i es publica regularment en el *Corpus Documentale Latinum Cataloniae* (CODOLCAT).

Així, doncs, s'ha aconseguit de fixar, identificar i estudiar etimològicament els termes germànics procedents de la documentació del GMLC. En primer lloc, aquests termes han estat lematitzats, que he anomenat lemes; en segon lloc, se'ls ha atribuït un significat; en tercer lloc, se'ls ha relacionat amb les llengües romàniques de l'entorn (fonamentalment gal·loromànic i iberoromànic); en darrer lloc, s'ha procedit a fer una anàlisi etimològica individual (fonamentalment fonètica i morfològica) d'aquests lemes, tot havent analitzat com, en la majoria dels casos, aquests s'adapten en llatinitzar-se a partir de les respectives formes romàniques, procedents al seu torn del germànic, o bé, com, en alguns casos, s'adapten al llatí tardà directament a partir del germànic; a més a més, com a aportació especial, al final de l'estudi de cada terme en qüestió, s'ha maldat per resseguir lingüísticament, tant com ha estat possible, el camí fins al proto germànic i el protoindoeuropeu.

En efecte, cada article d'aquest treball constitueix un estudi monogràfic de cada lema, bo i incloent ja una sèrie de conclusions específiques. Els lemes en qüestió, però, com s'ha assenyalat a la introducció, per raons metodològiques, han estat agrupats per

famílies lèxiques, introduïdes per l'arrel protogermànica, la qual encapçala i dóna títol a cadascun dels articles de què consta aquest treball (un total de 94 articles, corresponents a 167 lemes), a fi i efecte d'homogeneïtzar la presentació de la recerca, tot seguint els criteris habituals dels diccionaris etimològics, que agrupen els vocables per mots-arrel. A més a més, s'ha inclòs un apèndix de 7 articles, corresponents a 10 lemes del GMLC, problemàtics o dubtosos quant a llur etimologia, molt sovint explicada com a germànica, per bé que, en la majoria dels casos, més aviat no ho és pas.

Com a resultat d'aquesta recerca, en termes globals, s'ha pogut distribuir i classificar, quantitativament, els susdits germanismes en cinc grups, en funció del seu origen germànic. En primer lloc, tenim 30 lemes (v. taula) d'origen gòtic (grup germànic oriental), els quals constitueixen un 17,96% del total de germanismes. En segon lloc, figuren 100 lemes (v. taula) d'origen fràncic (pertanyent al grup germànic occidental), que constitueixen un 59,88% del total; només 2 lemes (*martrus*, *?guaimatre*, *martrinus*: v. taula) d'aquests ha estat considerat d'origen fràncic o bé longobard (llengua pertanyent també al grup germànic occidental). En tercer lloc, s'han classificat 9 lemes (*baro*, *crucia*, *guarnire*, *guarnimentum*, *lista*, *listatus*, *pliuuium*, *pliuuius*, *pliuire*: v. taula) com a d'origen germànic occidental (sense poder-ne especificar més el dialecte o llengua germànica), els quals constitueixen un 5,38% del total. En quart lloc, apareix un grup mixt, integrat per arrels germàniques que inclouen 5 lemes l'ètim dels quals és gòtic (*gardingus*, *guardia*, *spid*, *sporas*, *tregua*: v. taula) i 7 lemes l'ètim dels quals és fràncic (*gardinium*, *guarda*, *reguardum*, *guardare*, *speltus*, *esperonos*, *treua*: v. taula), respectivament; aquest grup constitueix, doncs, un 7,18% del total. En cinquè i darrer lloc, s'han classificat 16 lemes (*bancus*, *bancalis*, *blancus*, *blancardo*, *blancharius*, *brozdum*, *brozetatus*, *boscus*, *boscanus*, *falconarius*, *faluus*, *guarire*, *garitor*, *guisa*, *lambardesco*, *spelta*: v. taula) com a d'origen germànic comú, els quals constitueixen un 9,58% del total.

Així mateix, s'ha aconseguit de distribuir i classificar, qualitativament, aquest contingent de lemes documentats d'origen germànic per camps semàntics, que són els següents (alguns lemes poden pertànyer a diversos camps semàntics):

a) **alimentació**: abasta tant noms d'aliments (*baco*) com d'objectes o instruments (*anappus, astus, bancus, espid*).

b) **animals i cacera**: inclou tant noms pròpiament d'animals (*ganta* i el col·lectiu *gansata, martrus* i el seu derivat *martrinus*) com noms d'ofici relacionats amb animals (*falconarius* relacionat amb *falcó*, *esparuerus* relacionat amb *esparver*) o bé amb tècniques o instruments de cacera (*trapa*).

c) **colors**: abasta una sèrie de mots de fet inexistents en llatí clàssic (molt més limitat pel que fa a la descripció cromàtica), els quals, com sabem, van enriquir la nostra llengua romànica: *blancus* (substitueix el clàssic *albus* o *candidus*, que es conservaran, però, com a cultismes: *alb*, *càndid*) i el seu derivat *blancardo, blauus* (que substitueix el clàssic *caeruleus*), *brunus* i el seu derivat diminutiu *brunellus, fahuus, gualabrunus, grisus, isenbrunus* i *saurus*.

d) **construcció / edificació**: inclou, d'una banda, substantius que descriuen o bé tipus d'allotjament (*albergeria, arbergum, borda, burgus, sala, stallum*), o bé parts d'una construcció (*gardinium, guait, guardia*), i, d'una altra banda, verbs que expressen l'acció de construir o hostatjar-se (*bastire* i *arbergare*, respectivament).

e) **dret**: abasta, d'una banda, substantius, que es poden distribuir segons que facin referència a drets o tributs (*alberga, arberga, francitas* i *francitia, feuale, guaita, guardia, iacicio, sagionia*), a un tipus de propietat (*alodius* –amb el seu derivat adjectival *alodarius*–, *feuus* –amb el seu derivat *feualis*–, *francitas* i *francitia, manedia* –amb el seu derivat adjectival *manedal*–, *marcha* –amb el seu derivat *marchatura*–), a una qualitat jurídica (*francus*), a una institució judicial (*mallus*), a una penyora (*guadiatio* –amb el seu derivat *exguadiatio*–, *gadium, stacamentum*), o bé a protecció (*guarent, guarentia, guidamentum, mundiburdum, pliuium* i *pliuus*), a penes pecuniàries (*aliscara, bannus, bandimentum, fredum*); d'una altra banda, es troben verbs, que expressen accions jurídiques legals (*arbergare, arramire, exguadiare* i *inguadiare, guardare, guarire, guerpire, iacire, mallare, pluire, stacare*) o il·legals (*facere arrancura, sacire* i el seu derivat abstracte *sazina*).

f) **gentilicis**: inclou paraules relacionades amb el nom de pobles germànics (*alamanus, francus* –amb els seus derivats *francigena* i *francisca*–, *lambardescus, gothus* –amb el seu derivat *gothicus*–).

g) **indumentària**: abasta, d'una banda, noms referits a vestits (*adob, curcibaldus, fano*) o a parts o peces del vestit en general (*alsbergum, bennellus, boto, crucia, fodoro, nastala, nosca, renga, sporas, esperonos, tualia, quantus*), a tipus de tela, teixit o pell

(*bancalis, brosetatus, feltrum* i el seu derivat *feltrenius, guaimantre* i *martrinus, tecatus*), a ornaments (*adob, brosdum, guarnimentum, lista*); d'una altra banda, es troben verbs que fan referència l'acció de vestir (*adobar, guarnitus < guarnire, listatus*).

h) **lèxic militar**: inclou, d'una banda, substantius que fan referència a l'habitatge / hostatjament de la tropa (*arbergum*), a parts de l'abillament militar (*adob, alsbergum, elmus*), a armes (*dardus, guisarma, speltus*), a estendards o insígnies (*fano, gontfano*), a càrrecs militars (*thiuphadus*), a accions militars (*aguayt, guarda, guaita, guardia, guerra, tregua* i *treua*); d'una altra banda, es troben verbs que expressen accions relacionades amb la vida militar (*adobare, arbergare, guardare, guaitare, guerreiare*).

i) **oficis**: abasta mots relacionats amb el sistema senyorial i el món feudal (*baro, border, burgensis, feuatarius, forestarius* i el seu derivat abstracte *foresteria, marchio* i els seus derivats *marchionensis* i *marchis(i)us, marchionissa* i *marchis(i)a*), amb càrrecs de palau (*gardingus, sago, senescalcus* i el seu derivat *senescalcia*), amb càrrecs militars (*exguadiator, thiuphadus*), amb oficis relacionats amb la cacera i la cetreria (*falconarius, esparuerus*), amb altres oficis (*blancharius*).

j) **pesos i mesures**: inclou vocables relacionats amb mesures de longitud (*alna*) o bé amb patrons ponderals (*marcha, marchus*).

k) **sentiments**: *ardimentum, bauzia* –el seu derivat *bauzator–*, *causimentum, guisa, marrimentum, onta, regardum*).

l) **parts del cos**: només es troba el mot *eschena*, emprat, però, en sentit figurat, tot significat 'part superior i convexa d'una muntanya'.

m) **vida rural**: inclou, d'una banda, substantius relacionats amb la pagesia tant amb el conreu (*bancalis, conredum*), les construccions rurals (*borda*), la collita (*garba, spelta*) i les eines del camp (*guisarma, spid*), com amb la ramaderia (*scilla*), o bé amb el bosc (*boscus* i el seu derivat *boscanus, foreste, mazer*) o amb la cacera (*trapa*), amb accidents geogràfics (*eschena* i el seu derivat *schennalis*); d'una altra banda, es troben verbs relacionats amb l'acció d'esbançar (*arrencare*) i de conrear (*conredare*).

Finalment, figuren els lemes inclosos en l'apèndix, que, si bé corresponen a termes que han arribat (al romànic o al llatí medieval de Catalunya) a través del germànic, tanmateix, dins del germànic, de fet són préstecs, calcs i contaminacions d'altres llengües no germàniques (indoeuropees o no). Es tracta, doncs, d'hel·lenismes en el cas de *bambacium, bombicum, cotta, cottus, triscamerarius*, d'un eslavisme en el cas de *cruxina, croxena*, d'un llatínisme en el cas de *dulgere* i d'un possible basquisme en el

cas de *lesca*. A més a més, també hi hem inclòs el terme *ferto*, perquè, tot i ser un germanisme, aquest no ha perviscut en cap llengua romànica (almenys no se'n té cap testimoni), ja que només s'hi conserven mots procedents del ll. *quartus*, *-a*, *-um*.

D'una altra banda, també es poden distribuir els lemes de l'apèndix segons els següents camps semàntics: **indumentària** (*bambacium*, *bombicum*, *cotta*, *cottus*, *cruxina*, *croxena*), **dret** (*dulgere*), **mesures** (*ferto*, *lesca*), **oficis** (*triscamerarius*).

Quant a la pervivència del vocabulari d'origen germànic en català, tenint en compte l'anterior distribució per camps semàntics (convé remarcar aquí que alguns lemes poden pertànyer a diversos camps semàntics), observem que, del lèxic de l'**alimentació**, n'han sobreviscut alguns termes, com ara *bacó*, *ast* o *banc*, tots tres ben vigents, i *anap*, potser d'ús més específic; així mateix, en espanyol és ben viu el terme *espeto*.

Quant als mots del camp semàntic referent als **animals i la cacera**, han perviscut en català alguns termes, com, per exemple, *mart(a)*, *falcó* (> *falconer*), *esparver* i *trapa*, i, en espanyol, *ganso*.

Pel que fa als termes relacionats amb el camp semàntic dels **colors**, convé assenyalar que aquest és un dels focus que ha deixat major empremta no només en català i en espanyol, ans també en totes les llengües romàniques (llevat del romanès); en efecte, aquests termes suposen una sèrie d'innovacions lèxiques que es tradueixen en un conjunt de mots que, com sabem, van enriquir la nostra llengua romànica: *blanc* (> *blanquer*), *blau*, *bru*, *falb*; *gualabrunus*, que, tot i que no perdurà en català, tanmateix, com hem assenyalat en l'article corresponent, en certa mesura, es conserva, segurament per contaminació, en el terme espanyol *gualda*; a més a més, *saurus* encara es manté dialectalment en la forma aragonesa *soro*.

Els termes corresponents al camp semàntic de la **construcció / edificació** perviuen en els mots catalans *alberg*, *borda* (> *border*), *sala*, *jardí*, o bé, més específicament, en els vocables *burg* i, dialectalment, en el mot *estall*; a més a més, trobem present *guaita* en el grup nominal *torre de guaita* i hem heretat els verbs *bastir* i *albergar*.

Del camp semàntic del **dret**, en perduren alguns termes, com ara *ban*, *franc*, *franquesa* i *franquícia* (tots tres amb ampliació de significat); històricament, trobem *feu* (amb els cultismes *feudal* i *feudatari*, que, de fet, són pseudoderivats), *alou* (> *aloer*), *marca* (> *demarcació*) i *estacament*, així com *gatge*; també es conserven, amb desplaçament semàntic, *guàrdia*, *garant* i *garantia*; tanmateix, hem de dir que molts

termes circumscrits a l'àmbit del dret germànic (com per exemple, *aliscara / ariscara*, *bandimentum*, *mallum*, *fredum*, *pliuuium*, etc.), van anar desapareixent a mesura que es va anar recuperant el dret romà a partir de finals del segle XI; a més a més, procedents d'aquest àmbit, n'han sobreviscut alguns verbs, com ara *albergar*, *guardar*, *guarir*, ultra els arcaïsmes, desusats, *guerpir*, *jaquir* i *estacar*.

Trobem encara en català els **gentilicis** *alaman* (> *alemany*), *franc* (> *francès*, *Francesc*, -a), *got* (> *gòtic*) i *llombard*, que fan referència directament o remota als antics pobles germànics.

Del camp semàntic relatiu a la **indumentària**, en procedeixen alguns termes, com ara *botó*, *crossa*, *folre* o *folro*, *esperons*, *reng*, *tovalla* (> *tovallola* i *tovalló*) o *guant*, així com també *brodat*, *feltre*, *guarniment* o *llostó*, a més dels verbs *adobar* i *guarnir* (participi *guarnit*).

El lèxic pertanyent al camp semàntic del **lèxic militar** ha estat força productiu; n'hem heretat molts termes, com ara *aguait* (encara molt viu en l'expressió *estar a l'aguait*), *elm*, *dard*, *guarda*, *guàrdia*, *guerra* o *treva* –aquests dos darrers d'una gran rellevància bèl·lica–, etc.; a més a més, conservem alguns termes històrics específics, com, per exemple, *gofanó*, *alberg* o *ausberg* o *tiufat* (sobretot viu en espanyol, *tiufado*); així mateix, esmentem els verbs *adobar* (amb desplaçament semàntic), *albergar*, *guardar*, *guaitar* i *guerregar*.

Del camp semàntic dels noms d'**ofici**, n'han pervingut termes, com ara *baró*, *burgès* (amb ampliació de significat), *marquès* i *marquesa*; també alguns càrrecs de palau: *gàrding*, *saig*, *senescal*; així mateix, alguns oficis, ja obsolets o desusats, com per exemple *falconer* o *blanquer*.

Del camp semàntic corresponent als **pesos i mesures**, n'ha sobreviscut fonamentalment el terme *marc* (ben present fins fa relativament poc temps en l'àmbit monetari europeu).

Així mateix, alguns termes corresponents a **sentiments** són fruit de l'herència germànica, com ara *ardit* i *marriment*.

El camp semàntic referent a la **vida rural** ha deixat termes tan variats com, per exemple, *bancal*, *conreu*, *garba*, *espelta*, *esquella*, *bosc* i *boscà*; també conservem el mot *esquena* (en sentit propi, és a dir, com a part del cos, i en sentit figurat, referint-se a la carena d'una muntanya, cf. esp. *esquina*, que, de fet, hi està relacionat etimològicament) i el seu derivat topogràfic *esquenall*.

Pel que fa als termes recollits en l'apèndix, n'han pervingut alguns, com ara *cota* (terme d'**indumentària** i de **lèxic militar**, conservat especialment en l'expressió *cota de malles*) o bé, sobretot, *llesca*, terme alimentici, aquest, ben viu en el català contemporani.

En resum, el contingent de paraules llatines d'origen germànic que trobem en la documentació és notable i abasta, com hem vist, molts camps semàntics; a més a més, pel que fa a antropònims i topònims, l'empremta germànica és especialment important en els documents anteriors al segle XII. En efecte, l'aportació germànica ha estat força important per al desenvolupament lèxic del català en molts àmbits; així mateix, com ha assenyalat Germà Colón,¹ la presència de germanismes és més notable en català que en espanyol o en portuguès, en què acostuma a aparèixer el terme corresponent llatí.

A continuació, oferim una taula complementària que permet veure la distribució dels lemes que apareixen en el nostre treball segons la llengua germànica de llurs ètims. Així mateix, hem agrupat els diversos lemes per famílies lèxiques, tot sagnant el lema o lemes derivats, a fi d'establir una jerarquia respecte al lema primitiu.

---

¹ G. Colón, *El léxico catalán en la Romania*, Gredos, Madrid, 1976, pp. 67-68.

TAULA DE DISTRIBUCIÓ DELS LEMES

FRÀNCIC (i germ.occ.)	GÒTIC	GERMÀNIC COMÚ
<i>adobar</i> <i>adob</i>		
<i>alamanus</i>		
<i>alna</i>		
<i>alodis</i> , alodium, alodus <i>alodarius</i>		
<i>anappus</i>		
<i>alsbergum</i>		
	<i>arbergum</i> <i>albergeria</i> <i>alberga</i> <i>arbergare</i>	
<i>ardimentum</i>		
<i>ariscara</i>		
<i>arramire</i>		
<i>astus</i>		
<i>baco</i>		
		<i>bancus</i> <i>bancalis</i>
	<i>bandimentum</i>	
<i>bannus</i>		
<i>baro</i> (germ.occ.)		
<i>bastire</i> <i>bastimentum</i>		
	<i>bauzia</i> <i>bauzare</i> <i>bauzator</i>	
<i>bennellus</i>		
		<i>blancus</i> <i>blancardo</i> <i>blancharius</i>
<i>blauus, -a</i>		

FRÀNCIC (i germ.occ.)	GÒTIC	GERMÀNIC COMÚ
<i>borda</i> <i>border</i>		
		<i>boscus</i> <i>boscheto, boschet</i> <i>boscanus</i>
<i>boto, botonus</i>		
		<i>brosdum</i> <i>brosetatus</i>
<i>brunus, -a</i> <i>brunellus</i>		
<i>buc</i>		
<i>burgus</i> <i>burgensis</i>		
	<i>causimentum</i>	
	<i>conredare</i> <i>conredum</i>	
<i>crucia</i> (germ.occ.)		
<i>curcibaldus, curcebal</i>		
<i>dardus</i>		
<i>elmus</i>		
<i>eschena</i> <i>schennal</i>		
<i>esparuerus</i>		
		<i>falconarius</i>
		<i>faluus</i>
<i>fano</i>		
<i>feltrum</i> <i>feltrenius</i>		
<i>feuus</i> <i>feualis</i> <i>feuatarius</i> <i>feudum</i>		

FRÀNCIC (i germ.occ.)	GÒTIC	GERMÀNIC COMÚ
	<i>fodorus</i>	
<i>francus</i> <i>franci</i> <i>francigena</i> <i>francisca</i> <i>francitas</i> <i>francitia</i>		
<i>fredum</i>		
<i>foreste</i> <i>forestarius</i> <i>foresteria</i>		
	<i>ganta</i> <i>gansata</i>	
<i>garba</i>		
<i>gardinium</i>	<i>gardingus</i>	
<i>gontfano</i>		
	<i>gothus</i> (via grec) <i>gothicus</i> (via grec)	
<i>grisis</i>		
<i>guadum</i> <i>guadellum</i>		
	<i>gadium</i> <i>exguadiare, inguadiare</i> <i>guadiatio</i> <i>exguadiator</i>	
	<i>guidare</i> <i>guidamentum</i>	
<i>gualabrunus</i>		
<i>guantus</i>		

FRÀNCIC (i germ.occ.)	GÒTIC	GERMÀNIC COMÚ
<i>guarda</i> <i>reguardum</i> <i>guardare</i>	<i>guardia</i> <i>guardiola</i>	
<i>guarent, guarents</i> <i>guarentia, guarantia</i>		<i>guarire</i> <i>garitor</i>
<i>guarnire</i> (germ.occ.) <i>guarnitio</i> <i>guarnimentum</i>		
<i>guerpire</i> <i>guerpitio</i>		
<i>guerra</i> <i>guerreiare</i>		
<i>guisarma</i>		
		<i>guisa</i>
<i>iacire</i> <i>iacicio</i> <i>...iactio</i>		
<i>isembrunus</i>		
<i>lambardesco</i>		
<i>lista</i> (germ.occ.) <i>listatus</i>		
<i>mallus, mallum</i> <i>mallare</i>		
<i>manedia</i> <i>manedal</i>		

FRÀNCIC (i germ.occ.)	GÒTIC	GERMÀNIC COMÚ
<i>marcha, marchia</i> <i>marchatura</i> <i>march(i)o, -onis; marchius</i> <i>marchionensis</i> <i>marchis(i)us</i> <i>marchionissa</i> <i>marchis(i)a</i> <i>marcha, marchus</i>		
<i>marisca</i> <i>mariscarius</i>		
<i>martrus</i> (o long), ? <i>guaimantre</i> <i>martrinus, -a, -um</i>		
<i>marrimentum</i>		
<i>mazer, madre</i>		
<i>mundiburdum</i>		
<i>nastala</i>		
<i>nosca, nusca</i>		
<i>onta</i>		
<i>pluiium</i> (germ.occ.) <i>pluiius</i> <i>pluiire</i>		
<i>renga</i> <i>arrencare</i> <i>arrancura</i>		
	<i>sagio, -onis; sagus, saius</i> <i>sagionia</i>	
	<i>sala</i>	
<i>sacire</i> <i>sazina</i>		

FRÀNCIC (i germ.occ.)	GÒTIC	GERMÀNIC COMÚ
<i>saurus, -a</i>		
	<i>scilla</i>	
<i>senescalcus, senescalc senescalcia</i>		
		<i>spelta</i> (? germ.)
<i>speltus</i>	<i>espid</i>	
<i>esperonos</i>	<i>sporas</i>	
	<i>stacare stacamentum</i>	
<i>stall(i)um</i>		
	<i>tecatius</i>	
	<i>thiuphadus</i>	
<i>trapa</i>		
<i>treua</i>	<i>tregua</i>	
<i>tualia</i>		

BIBLIOGRAFIA, SIGLES I ABREVIATURES

TEXTOS

- Abadal, *ECuixà*, ap. 106, p. 210 = R. d'Abadal i de Vinyals, *Com neix i com creix un gran monestir pirinenc abans de l'any mil: Eixalada-Cuixà*, Abadia de Montserrat 1954 (extret de *Analecta Montserratensia*, vol. VIII, 1954-1955).
- ACA Ramon Berenguer I, n. 276 = Arxiu de la Corona d'Aragó.
- ACMedinaceli, *Ampurias* 1, doc. 15 = Archivo de la Casa de Medinaceli, Sevilla.
- AComtalPerg II 237, p. 578 = G. Feliu, J.M. Salrach (dirs.); M. J. Arnall, I. J. Baiges (coords.); P. Benito, R. Conde, V. Farías, Ll. To, *Els pergamins de l'Arxiu Comtal de Barcelona de Ramon Borrell a Ramon Berenguer I*, vol. I-III, Barcelona, Fundació Noguera, 1999.
- ACondal 222, p. 410 = F. Udina Martorell, *El archivo condal de Barcelona en los siglos IX-X. Estudio crítico de sus fondos*, Barcelona 1951.
- ACUrgell, *Cart.* I 162, f. 61^v, col. 1 = Arxiu Capitular d'Urgell: *Liber dotaliorum ecclesiae Vrgellensis* (cartulari de la Seu d'Urgell).
- ACUrgell, perg. orig. = Arxiu Capitular d'Urgell.
- ACVic, c. 6, n. 598 = Arxiu Capitular de Vic.
- Alart, *CRouss.* 1, p. 3 = B. Alart, *Cartulaire roussillonnais*, Perpignan 1880.
- Alturo, *DipAlguaire* 1, p. 80 = J. Alturo i Perucho, *Diplomatari d'Alguaire i del seu monestir santjoanista, de 1076 a 1244*, Barcelona, Fundació Noguera, 1999.
- Alturo, *Polinyà* 54, p. 133 = J. Alturo i Perucho, *Diplomatari de Polinyà del Vallès. Aproximació a la història d'un poble del segle X al XII*, Bellaterra, Universitat Autònoma de Barcelona, 1985.

- Alturo, *Sta. Anna* 33, p. 38 = J. Alturo i Perucho, *L'arxiu antic de Santa Anna de Barcelona del 942 al 1200 (Aproximació històrico-lingüística)*, vol. I-III, Barcelona, Fundació Noguera, 1985. (Se cita pel número del document i la pàgina del volum II).
- Alvar, M. *et alii*, *Los fueros de Sepúlveda*, Segovia, Diputación Provincial de Segovia, 1953.
- Bach, *ACSolsona* 186, p. 62 = A. Bach, "Els documents, del s. XI, de l'Arxiu Capitular de Solsona", *Urgellia* 13 (1996-1997), pp. 37-334. (Continuació de: Llorens, *DocSolsona*).
- Bach, *Sta. Maria de Solsona* 16, p. 59 = A. Bach, *Col·lecció diplomàtica del monestir de Santa Maria de Solsona: el Penedès i altres llocs del comtat de Barcelona (segles X-XV)*, Barcelona, Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya, 1987.
- Baraut, *ActUrgell* 11 (Urgellia 1, p. 67) = C. Baraut, "Les actes de consagracions d'esglésies del bisbat d'Urgell (segles IX-XII)", *Urgellia* 1 (1978), pp. 11-182 (doc. 1-90) et *Urgellia* 2 (1979), pp. 481-488 (doc. ap. 1-7). "La data de l'acta de consagració de la catedral carolíngia de la Seu d'Urgell", *Urgellia* 7 (1984-1985), pp. 515-529 (doc. ap. 1-3).
- Baraut, *CartAndorra* I 9, p. 103 = C. Baraut, *Cartulari de la Vall d'Andorra*, vol. I, segles IX-XIII (1988), vol. II, segles X-XIII (1990), Lleida, Conselleria d'Educació i Cultura del Govern d'Andorra.
- Baraut, *DipTavèrnoles* 60, p. 133 = C. Baraut, "Diplomatari de Tavèrnoles, segles IX-XIII", *Urgellia* 12 (1994-1995), pp. 7-414.
- Baraut, *DocUrgell* 70 (Urgellia 2, p. 58) = C. Baraut, "Els documents, dels segles IX i X, conservats a l'Arxiu Capitular de la Seu d'Urgell", *Urgellia* 2 (1979), pp. 7-145 (doc. 1-187); "Els documents, dels anys 981-1010, de l'Arxiu Capitular de la Seu d'Urgell", *Urgellia* 3 (1980), pp. 7-146 (doc. 188-314); "Els documents, dels anys 1010-1035, de l'Arxiu Capitular de la Seu d'Urgell", *Urgellia* 4 (1981), pp. 7-186 (doc. 315-489); "Els documents, dels anys 1036-1050, de l'Arxiu Capitular de la Seu d'Urgell", *Urgellia* 5 (1982), pp. 7-158 (doc. 490-637); "Els documents, dels anys 1051-1075, de l'Arxiu Capitular de la Seu d'Urgell", *Urgellia* 6 (1983), pp. 7-243 (doc. 638-897); "Els documents, dels anys 1076-1092, de l'Arxiu

Capitular de la Seu d'Urgell", *Urgellia* 7 (1984-1985), pp. 7-218 (doc. 898-1100); "Els documents, dels anys 1093-1100, de l'Arxiu Capitular de la Seu d'Urgell" (doc. 1101-1189 et ap. 1-28), *Urgellia* 8 (1986-1987), pp. 7-149; "Els documents, dels anys 1101-1150, de l'Arxiu Capitular de la Seu d'Urgell", *Urgellia* 9 (1988-1989), pp. 7-312 (doc. 1190-1508); "Els documents, dels anys 1151-1190, de l'Arxiu Capitular de la Seu d'Urgell", *Urgellia* 10 (1990-1991), pp. 7-349 (doc. 1509-1848); "Els documents, dels anys 1191-1200, de l'Arxiu Capitular de la Seu d'Urgell", *Urgellia* 11 (1992-1993), pp. 7-125 (doc. 1849-1906 et ap. 1-74). *Índex onomàstic*, pp. 126-160.

Bisson, *Fiscal accounts* II 4, p. 33, lin. 2 = T. N. Bisson, *Fiscal accounts of Catalonia under the early count-kings (1151-1213)*, vol. I-II, Berkeley - Los Angeles - London, University of California Press, 1984.

Bolòs, *Serrateix* 23, p. 97 = J. Bolòs, *Diplomatari del monestir de Santa Maria de Serrateix (segles X-XV)*, Barcelona, Fundació Noguera, 2006.

Bolòs-Pagès, *St. Llorenç prop Bagà* 15, p. 185 = J. Bolòs, M. Pagès, *El monestir de Sant Llorenç prop Bagà*, Barcelona, Proa, 1986.

Carreras Candi, *Lo Montjuich*, ap. 19, p. 407 = F. Carreras y Candi, "Lo Montjuich de Barcelona", *MRABL* VIII (1901-1905), pp. 195-450.

CDipObarra 153, p. 137 = A. J. Martín Duque, *Colección diplomática de Obarra*, Zaragoza, CSIC - Universidad de Navarra, 1965.

CDipSGirona 280, p. 290 = R. Martí, *Col·lecció diplomàtica de la Seu de Girona (817-1100)*, Barcelona, Fundació Noguera, 1997.

CEGirona, p. 95 (Botet 43) = Cartulari de la Catedral de Girona dit «Cartoral de Carlemany» | Cartulario de la Curia Eclesiàstica de Gerona llamado «Cartoral de Carlemany» | Cartulary of the Curia of Girona called the «Cartoral de Carlemany». Arxiu Episcopal de Girona. (Es dóna entre parèntesis el número de l'índex de J. Botet i Sisó: | Se da entre paréntesis el número del índice de J. Botet i Sisó: | Inside brackets, the number of the index of J. Botet i Sisó: *Cartoral de Carles Many. Índex cronològic del Cartoral de la Cúria eclesiàstica de Gerona, anomenat de «Carlo Magno»*, *BRABL* III (1905-1906), pp. 92-99, 166-172, 249-254, 324-329, 407-410, 479-483, 550-557; IV (1907-1908), pp. 41-46, 122-126, 180-191, 241-247, 320-329, 416-424, 469-487 et 503-517).

- CEGirona, p. 95 (Marquès I 44, p. 127) = Cartulari de la Catedral de Girona dit «Cartoral de Carlemany». Arxiu Episcopal de Girona. (Es dóna entre parèntesi la referència del document segons l'edició de J. M. Marquès: | Se da entre paréntesis la referencia del documento según la edición de J. M. Marquès: | Inside brackets, the reference to the document in the edition of J.M. Marquès: *Cartoral, dit de Carlemany, del bisbe de Girona (s. IX-XIV)*, vol. I-II, Barcelona, Fundació Noguera, 1993).
- Chesé, Àger 89, p. 334 = R. Chesé Lapeña, *Col·lecció diplomàtica de Sant Pere d'Àger fins al 1198*, vol. I-II, Barcelona, Fundació Noguera, 2011.
- Constans, *DipBanyoles* 12, p. 175 = Ll. G. Constans i Serrats, *Diplomatari de Banyoles (822-1299)*, vol. I-II, Banyoles, Centre d'Estudis Comarcals de Banyoles, 1985-1987.
- CPoblación I 66, p. 107 = J. M. Font Rius, *Cartas de población y franquicia de Cataluña*, vol. I (1-2): *Estudio, Diplomario*; vol. II: *Estudio, Apéndice*, Madrid-Barcelona, CSIC, 1969-1983.
- CSCreus 249, p. 246 = F. Udina Martorell, *El «Llibre Blanch» de Santas Creus (Cartulario del siglo XII)*, Barcelona, CSIC, 1947.
- CSCugat I 97, p. 79 = J. Rius Serra, *Cartulario de Sant Cugat del Vallés*, vol. I-III, Barcelona, CSIC, 1945-1947; *Índices*, vol. IV, Madrid, Ministerio de Cultura, 1981.
- CTavèrnoles 17, f. 7 (Soler 8) = Cartulari de Sant Serní de Tavèrnoles (Urgell). (Entre parèntesis es dóna el número del document en l'edició de J. Soler García: *El Cartulario de Tavèrnoles*, Castellón de la Plana, Sociedad Castellonense de Cultura, 1961).
- DACCBarcelona 1183, p. 1851 = J. Baucells i Reig, À. Fàbrega i Grau, M. Riu i Riu, J. Hernando i Delgado, C. Batlle i Gallart, *Diplomatari de l'Arxiu Capitular de la Catedral de Barcelona. Segle XI*, vol. I-V, Barcelona, Fundació Noguera, 2006.
- DCBarcelona I 5, p. 193 = A. Fàbrega i Grau, *Diplomatari de la Catedral de Barcelona*, vol. I: *Documents dels anys 844-1000*, Barcelona, Arxiu Capitular de la Catedral de Barcelona, 1995. Vid. etiam LAntiq. = *Libri Antiquitatum*.

- De astrolabio*, p. 309, lin. 28 = Anonymus, *De astrolabio*, s. X-XI, ed. Millàs, Assaig, pp. 308-315, vid. infra ESTUDIS I OBRES LEXICOGRÀFIQUES.
- DipADSolsona 116, p. 172 = A. Bach Riu, amb la col·laboració de Ramon Sarobe i Huesca, *Diplomatari de l'Arxiu Diocesà de Solsona (1101-1200)*, vol. I-II, Barcelona, Fundació Noguera, 2002.
- DipAmer 20, p. 53 = E. Pruença i Bayona (ed. J. M. Marquès), *Diplomatari de Santa Maria d'Amer*, Barcelona, Fundació Noguera, 1995.
- DipCardona 62, p. 129 = A. Galera i Pedrosa, *Diplomatari de la vila de Cardona (anys 966-1276)*, Barcelona, Fundació Noguera, 1998.
- DipCarol., p. 73 = R. d'Abadal i de Vinyals, *Els diplomes carolingis a Catalunya. Catalunya Carolíngia*, vol. II/1-2, Barcelona, Institut d'Estudis Catalans, 1926-1950 et 1952.
- DipGirona 53, p. 95 = S. Sobrequès i Vidal, S. Riera, M. Rovira, revisat i completat per R. Ordeig i Mata, *Els comtats de Girona, Besalú, Empúries i Peralada. Catalunya Carolíngia*, vol. V/1-2, Barcelona, Institut d'Estudis Catalans, 2003.
- DipManresa 87, p. 97 = A. Benet i Clarà, *Diplomatari de la ciutat de Manresa (segles IX-X)*, Barcelona, Fundació Noguera, 1994.
- DipMontalegre 8, p. 33 = X. Pérez i Gómez, *Diplomatari de la cartoixa de Montalegre (segles X-XII)*, Barcelona, Fundació Noguera, 1998.
- DipOsona 32, p. 90 = R. Ordeig i Mata, *Els comtats d'Osona i Manresa. Catalunya Carolíngia*, vol. IV/1-3, Barcelona, Institut d'Estudis Catalans, 1999.
- DipPallars 39, p. 302 = R. d'Abadal i de Vinyals, *Els comtats de Pallars i Ribagorça. Catalunya Carolíngia*, vol. III/1-2, Barcelona, Institut d'Estudis Catalans, 1955.
- DipPoblet 22, p. 39 = A. Altisent, *Diplomatari de Santa Maria de Poblet*, vol. I (960-1177), Barcelona, Abadia de Poblet, 1993.
- DipRosselló 173, p. 205 = P. Ponsich, revisat i completat per R. Ordeig i Mata, prefaci per A. M. Mundó, *Els comtats de Rosselló, Conflent, Vallespir i Fenollet. Catalunya Carolíngia*, vol. VI/1-2, Barcelona, Institut d'Estudis Catalans, 2006.
- DipTortosa 4, p. 43 = A. Virgili, *Diplomatari de la catedral de Tortosa (1062-1193)*, Barcelona, Fundació Noguera, 1997.

- Gonzalvo, *Pau i treva* 5, p. 22 = G. Gonzalvo i Bou, *Les constitucions de pau i treva de Catalunya (segles XI-XIII)*, Barcelona, Departament de Justícia de la Generalitat de Catalunya, 1994.
- Junyent, *DipVic* 17, p. 17 = E. Junyent i Subirà, *Diplomatari de la catedral de Vic (segles IX-X)*, fasc. 1-4, Vic, Publicacions del Patronat d'Estudis Ausonencs, 1980-1987. Vid. etiam Junyent-Ordeig, *DipVic*.
- Junyent, *Oliba* Dip. 3, p. 7 (vel Junyent, *Oliba* Tex. 8, p. 310 vel Junyent, *Oliba* Not. 1, p. 387) = E. Junyent i Subirà, *Diplomatari i escrits literaris de l'abat i bisbe Oliba* (a cura d'A. M. Mundó), Barcelona, Institut d'Estudis Catalans, 1992.
- Junyent-Ordeig, *DipVic* 17, p. 17 = E. Junyent i Subirà, *Diplomatari de la catedral de Vic (segles IX-X)*, fasc. 1-4, Vic, Publicacions del Patronat d'Estudis Ausonencs, 1980-1987; R. Ordeig i Mata, *Diplomatari de la catedral de Vic (s. XI)*, fasc. 1-2, Vic, Publicacions del Patronat d'Estudis Osonencs - Publicacions de l'Arxiu i Biblioteca Episcopals, 2000-2003.
- LAntiq. IV 124, f. 43 (Mas 33) = *Libri Antiquitatum* de la Catedral de Barcelona. (Es dóna entre parèntesi el número de l'índex de J. Mas: *Notes històriques del bisbat de Barcelona*, vol. IX-XII: *Rúbrica dels «Libri Antiquitatum» de la Seu de Barcelona*, Barcelona 1909-1914. Cf. infra ESTUDIS I OBRES LEXICOGràFIQUES.
- Lex Visigothorum III, 5, 6 (Zeumer, p. 164, 17) = K. Zeumer (ed.), *Lex Visigothorum. Monumenta Germaniae Historica*, Legum sectio, vol. I, t. 1, Hannoverae - Lipsiae 1973 (= 1902).
- LibIudPop IX.2.5, p. 566 = Alturo, Jesús; Bellès, Joan; Font i Rius, Josep M.; García, Yolanda; Mundó, Anscari M.: *Liber iudicum popularis. Ordenat pel jutge Bonsom de Barcelona*, Barcelona, Departament de Justícia i Interior de la Generalitat de Catalunya, 2003 (Textos Jurídics Catalans, 23; Lleis i Costums, I/1)
- LibIudPop Prologus, p. 339 = Alturo, Jesús; Bellès, Joan; Font i Rius, Josep M.; García, Yolanda; Mundó, Anscari M.: *Liber iudicum popularis. Ordenat pel jutge Bonsom de Barcelona*, Barcelona, Departament de Justícia i Interior de la Generalitat de Catalunya, 2003 (Textos Jurídics Catalans, 23; Lleis i Costums, I/1)

- LFeud. I 55, p. 71 = F. Miquel Rosell, *Liber Feudorum Maior. Cartulario real que se conserva en el Archivo de la Corona de Aragón*. Reconstitución y edición por ..., vol. I-II, Barcelona, CSIC, 1945.
- Llorens, *DocSolsona* 3, p. 323 = A. Llorens, “Els documents dels segles X i XI de l’Arxiu Capitular de Solsona”, *Urgellia* 11 (1992-1993), pp. 301-486. Vid. etiam Bach, *ACSolsona*.
- Marca, ap. 195, col. 1036 = Petrus de Marca, *Marca Hispanica siue limes Hispanicus, hoc est geographica et historica descriptio Cataloniae, Ruscinonis et circumjacentium populorum ab anno 817 ad annum 1258*, ed. Stephanus Baluzius, Parisiis 1688.
- Marquès I 44 , p. 127 vid. CEGirona, p. 95 (Marquès I 44, p. 127).
- Marquès, *Dipl. Sant Daniel de Girona* 26, p. 85 = J. M. Marquès, *Col·lecció diplomàtica de Sant Daniel de Girona (924-1300)*, Barcelona, Fundació Noguera, 1997
- Marquès, *Elins* 50, p. 85 = Marquès, Benigne: “Els documents del monestir de Santa Cecília d’Elins (881-1198)”, *Urgellia* 15 (2002-2005), pp. 33-133.
- MEBarcelona = M. Pardo i Sabartés, *Mensa episcopal de Barcelona (878-1299)*, Barcelona, Fundació Noguera, 1994.
- Miret, *Antig text*, p. 9 = J. Miret i Sans, “El més antig text literari escrit en català, precedit per una colecció de documents dels segles XI^è, XII^è i XIII^è”, *Revista de Bibliografia Catalana* 7 (1904), pp. 5-47.
- Miret, *Aplech*, p. 357 = J. Miret y Sans, “Aplech de documents dels segles XI^è i XII^è per a l’estudi de la llengua catalana”, *BRABL* VI (1911-1912), pp. 348-357 et 381-395.
- Miret, *Mur*, p. 121 = J. Miret y Sans, “La fundació del monastir de Mur”, *BRABL* VI (1911-1912), pp. 112-123.
- Miret, *Organyà* 52, p. 433 = J. Miret y Sans, “Los noms personals y geogràfichs de la encontrada d’Organyà en los segles X^è y XI^è”, *BRABL* VIII (1915-1916), pp. 414-444 et 522-546.

- Miret, *Terrassa* 107, p. 493 = J. Miret y Sans, “Los noms personals y geogràfichs de la encontrada de Terrassa en los segles X^e y XIe”, *BRABL* VII (1913-1914), pp. 385-407 et 485-509.
- MNHistóricas XXI, ap. 27, p. 352 = F. Monsalvatje y Fossas, *Noticias históricas*, vol. I-Oleguer 62, p. 424 = Martí i Bonet, Josep M.: *Oleguer, servent de les esglésies de Barcelona i Tarragona. Comentaris als documents de sant Oleguer* (a cura de J. M. Martí i Bonet; amb la col·laboració d'Anna Rich i Abad, transcripció de documents, i de Joan Bellés i Sallent, traducció de la vida de sant Oleguer del canonge Renall; pròleg de Joan Guiteras Vilanova), Barcelona, Arxiu Diocesà de Barcelona, 2003.
- Ordeig, *Dotalies* 57, p. 136 = R. Ordeig i Mata, *Les dotalies de les esglésies de Catalunya (segles IX-XII)*, Vic, vol. I/1 (1993), I/2 (1994); II/1 (1996), II/2 (1997); III/1 (2001).
- Papell, *DipSantesCreus* 37, p. 112 = J. Papell i Tardiu, *Diplomatari del monestir de Santa Maria de Santes Creus (975-1225)*, vol. I, Barcelona, Fundació Noguera, 2005.
- Pons, *Canònica agustiniana* 6, p. 33 = J. M. Pons i Guri, H. Palou i Miquel, *Un cartoral de la canònica agustiniana de Santa Maria del castell del Besalú (segles X-XV)*, Barcelona, Fundació Noguera, 2002.
- Pons, *Roca Rossa* 97, p. 189 = J. M. Pons i Guri, *El Cartoral de Santa Maria de Roca Rossa*, Barcelona, Fundació Noguera, 1984.
- PrivTàrrrega 5, p. 38 = G. Gonzalvo i Bou, J. Hernando i Delgado, F. Sabaté i Curull, M. Turull i Rubinat, P. Verdés i Pijuan, *Els llibres de privilegis de Tàrrrega (1058-1473)*, Barcelona, Fundació Noguera, 1997.
- Puig i Ferreté, *Gerri* II 80, p. 56 = I. M. Puig i Ferreté, *El monestir de Santa Maria de Gerri (segles XI-XV)*, vol. I-II, Barcelona, Institut d'Estudis Catalans, 1991.
- Puig i Ferreté, *Lavaix* 5, p. 62 = I. M. Puig i Ferreté, *El Cartoral de Santa Maria de Lavaix: el monestir durant els segles XI-XIII*, La Seu d'Urgell, Societat Cultural Urgel·litana, 1984.

- Puig i Ustrell, *Dipl. St. Pere i Sta. Maria d'Ègara* 15, p. 228 = P. Puig i Ustrell, V. Ruiz i Gómez, J. Soler i Giménez, *Diplomatari de Sant Pere i Santa Maria d'Ègara Terrassa (anys 958-1207)*, Barcelona, Fundació Noguera, 2001.
- Puig i Ustrell, *Dipl. St. Llorenç del Munt* 22, p. 669 = P. Puig i Ustrell, *El monestir de Sant Llorenç del Munt sobre Terrassa, Diplomatari dels segles X i XI*, vol. I-III, Barcelona, Fundació Noguera, 1995.
- Rasico, *El català preliterari* 1 (Urgellia 7, p. 284) = Ph. D. Rasico, "El català preliterari en documents procedents de l'antic bisbat d'Urgell (segles XI-XII)", *Urgellia* 7 (1984 -1985), pp. 281-334.
- Ricard Guillem 53, p. 249 = J.-E. Ruiz-Domènec, *Ricard Guillem, un sogno per Barcellona. L'archivio di Ricard Guillem, corpus documentario* (a cura di R. Conde), Napoli, Athena, 1999.
- Riu, *Sant Llorenç de Morunys* 2, p. 201 = M. Riu i Riu, "Diplomatari de Sant Llorenç de Morunys (971-1613)", *Urgellia* 4 (1981), pp. 187-259.
- Russell-Gebbett, *MCLT* 9 = P. Russell-Gebbett, *Mediaeval Catalan Linguistic Texts*, Oxford, The Dolphin Book, 1965.
- Sanahuja, *Àger* 28, p. 349 = P. Sanahuja, *Historia de la villa de Àger*, Barcelona, Seráfica, 1961.
- Sangés, *DocGuissona* 3, p. 230 = D. Sangés, "Recull de documents del segle XI referents a Guissona i la seva plana", *Urgellia* 3 (1980), pp. 195-305 (doc. 1-87); "Els documents del segle XII (1101-1175), del fons de Guissona, conservats a l'Arxiu Diocesà d'Urgell", *Urgellia* 14 (1998-2001), pp. 167-313 (doc. 88-208); "Els documents del segle XII (1176-2001), del fons de Guissona, conservats a l'Arxiu Diocesà d'Urgell", *Urgellia* 15 (2002-2005), pp. 211-336 (doc. 209-299).
- Sans Travé, *DipTBarberà* 2, p. 69 = J. M. Sans i Travé, *Col·lecció diplomàtica de la Casa del Temple de Barberà (945-1212)*, Barcelona, Departament de Justícia de la Generalitat de Catalunya, 1997.
- Sarobe, *DipTGardeny* 9, p. 90 = R. Sarobe i Huesca, *Col·lecció diplomàtica de la Casa del Temple de Gardeny (1070-1200)*, vol. I-II, Barcelona, Fundació Noguera, 1998.

- Serra, *Pinós III*, p. 88 = J. Serra Vilaró, *Baronies de Pinós i Mataplana. Investigació als seus arxius I-III*, Barcelona 1930, 1947 et 1950.
- Serra, *Portell*, p. 250 = J. Serra Vilaró, “Los señores de Portell, patria de S. Ramón, descendientes de los vizcondes de Cardona”, *AST XXIX* (1956), pp. 209-272; *XXX* (1957), pp. 97-152.
- Serrano y Sanz, *Noticias*, p. 335 = M. Serrano y Sanz, *Noticias y documentos históricos del condado de Ribagorza hasta la muerte de Sancho Garcés III (año 1035)*, Madrid, Junta para Ampliación de Estudios e Investigaciones Científicas, 1912.
- Simó, *DocEmpúries 2*, p. 1022
- Udina, *Comtes i reis 3*, p. 73 = A. Udina i Abelló, *Els testaments dels comtes de Barcelona i dels reis de la Corona d'Aragó. De Guifré Borrell a Joan II*, Barcelona, Fundació Noguera, 2001.
- Udina, *La successió testada 77*, p. 230 = A. M. Udina i Abelló, *La successió testada a la Catalunya Altomedieval*, Barcelona, Fundació Noguera, 1984.
- Usat. 97, p. 44 = *Usatges de Barcelona editats amb una introducció per R. d'Abadal i de Vinyals i F. Valls Taberner*, Barcelona 1913 (Textos de Dret Català I). (Se cita pel número de l'«usatge» i la pàgina)
- Valls Taberner, *Pallars i Ribagorça*, p. 39 = F. Valls i Taberner, “Els orígens dels comtats de Pallars i Ribagorça”, *EUC IX* (1915-1916), pp. 1-104.
- Vayreda, *Lladó*, ap. 3, p. 147 = P. Vayreda Olivas, *El Priorat de Lladó i les seves filials*, Barcelona 1930.
- VViage VI, ap. 23, p. 288 = J. Villanueva, *Viaje literario a las iglesias de España*, vol. I-XXII, Madrid - Valencia, 1803-1852.

ESTUDIS I OBRES LEXICOGRÀFIQUES

- Abadal, *Comtes* = Abadal i de Vinyals, R. d', *Els primers comtes catalans*, Barcelona, Teide, 1958.

- Abadal, *Dels visigots* = Abadal, R. d', *Dels visigots als catalans*, vol. I-II, Barcelona, Edicions 62, 1969-1970.
- AComCat = Bolòs, J., V. Hurtado, V., *Atles dels comtats de la Catalunya carolíngia* (*Comtat de Besalú*, 785-988, 1998; *Empúries i Peralada*, 780-991, 1999; *Comtat de Girona*, 785-993, 2000; *Comtat d'Osona*, 798-993, 2001; *Manresa*, 798-993, 2004; *Urgell*, 788-993, 2006; *Rosselló, Conflent, Vallespir i Fenollet*, 791-998, 2009), Barcelona, Dalmau, 1998-2009.
- Adrados, F. R., "Antonio Tovar. *Lengua gòtica*", *Emérita*, XV, 1947, pp. 265-266.
- Aebischer, P., "Les dénominations des 'céréales', du 'blé' et du 'froment' d'après les données du latin médiéval. Étude de stratigraphie linguistique". A *Essais de philologie moderne (1951). Communications présentées au Congrès International de Philologie moderne, réuni à Liège ... 1951*, Liège 1953, pp. 77-94.
- Aebischer, P., "Par quelle voie «bosque» est entré en espagnol", *ER*, I, 1947-1948, pp. 64-74.
- Agud Aparicio, A. – Fernández Álvarez, M.ª P., *Manual de lengua gòtica*, Salamanca, Eds. Universidad de Salamanca, 1988.
- AEEW = Holthausen, F., *Altenglisches etymologisches Wörterbuch*, Heidelberg, 1974³ [1934].
- AFW = Tobler, A. – Lommatzsch, E., *Altfranzösisches Wörterbuch*. I-III, Berlin, 1926-1936.
- AHDEW = Karg-Gasterstädt, E. – Frings, Th., *Althochdeutsches etymologisches Wörterbuch*, Berlin, 1968–.
- AHDW = Schützeichel, R., *Althochdeutsches Wörterbuch*, Tübingen, 1981³.
- AHDW (SAW) = *Althochdeutsches Wörterbuch* (SAW = Sächsische Akademie der Wissenschaften zu Leipzig). I-VI, Berlin, Akademie Verlag, 1952-2014.
- AHW = Splett, J., *Althochdeutsches Wörterbuch*, Berlin, De Gruyter, 1993.
- Andersson, Th., "Göter, goter, gutar", *Namn och Bygd*, 1996, pp. 5-21.
- Andersson, Th., "Der nordgermanische Sprachzweig". A H. Beck, D. Geuenich, H. Steuer (eds.), *Alttertumskunde – Alttertumswissenschaft – Kulturwissenschaft*.

Erträge und Perspektiven nach 40 Jahren Reallexikon der Germanischen Altertumskunde, Berlin-New York, 2012, pp. 228-229

Der nordgermanische Sprachzweig. In: Heinrich Beck, Dieter Geuenich, Heiko Steuer (Hrsg.) *Altertumskunde – Altertumswissenschaft – Kulturwissenschaft. Erträge und Perspektiven nach 40 Jahren Reallexikon der Germanischen Altertumskunde*. de Gruyter, Berlin/New York 2012

ANEW = Vries, J. de, *Altnordisches etymologisches Wörterbuch*, Leiden, 1977².

Antonsen, E. H., “On defining stages in prehistoric Germanic”, *Language*, XLI, 1965, pp. 19-36.

Arcamone, M. G., “I Germani d’Italia: lingue e documenti linguistici”. A Pugliese Carratelli, G. (ed.), *Magistra barbaritas. I barbari in Italia*, Milà, Libri Scheilwiller, 1984, pp. 381-409.

Arcamone, M. G., “Toponomastica italiana di origine longobarda”. A Ambrosini, R. et al. (eds.), *Scríðthair a ainm n-ogaim. Scritti in Memoria di Enrico Campanile*, Pisa, Pacini Editore, 1997, pp. 39-49.

Arcamone, M. G., “Germanico *fehu ‘patrimonio’ e germanico *laihwana ‘prestito’. Contributo allo studio della terminologia feudale”. A *Il feudalesimo nell’alto medioevo*, Spoleto, II, 2000, pp. 915-943

Arnaldi, *Lexicon = Latinitatis Italicae Medii Aevi inde ab a. CDLXXVI usque ad a. MXXII Lexicon imperfectum*. Vol. I (*a-medicamen*), cura et studio Francisci Arnaldi. Vol. II (*medicamentum-quum*), moderante F. Arnaldi, cura et studio Mariae Turriani. Vol. III-IV (*r-zyson*), moderante F. Arnaldi, cura et studio Paschalis Smiraglia, Bruxelles 1939-1964 (ristampa anastatica: Torino, Bottega d’Erasmus, 1970). Ed. altera aucta addendis quae confecerunt L. Celentano, A. De Prisco, A. V. Nazzaro, I. Polara, P. Smiraglia, M. Turriani, Firenze, SISMEL-Edizioni del Galluzzo, 2001.

Badía, *Gramática* = Badía Margarit, A., *Gramática histórica catalana*, Barcelona, Noguer, 1951. (Traducció catalana: *Gramàtica històrica catalana*, València, Tres i Quatre, 1984²).

- Badia Margarit, A. M., *La formació de la llengua catalana*, Barcelona, Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 1981.
- Balari, *Diccionario = Diccionario Balari: Inventario lexicográfico de la lengua catalana*, compilado por José Balari y Jovany y dispuesto para su publicación por M. de Montoliu, t. I (*a-cyrurgiá*)-II (*daça-gutaperxa*), Barcelona, s. a.
- Balari, *Orígenes* = Balari y Jovany, J., *Orígenes históricos de Cataluña*, Barcelona 1899.
- Bammesberger, A., *Die Morphologie des urgermanischen Nomen*, Heildelberg, Carl Winter's Universitätsverlag, 1990.
- Bammesberger, A.: *Die Aufbau des germanischen Verbalsystems*, Heildelberg, Carl Winter's Universitätsverlag, 1986.
- Bastardas, *LlCat* = J. Bastardas, *La llengua catalana mil anys enrera*, Barcelona, Curial, 1995.
- Bast, M.-J. de, *Recherches historiques et littéraires sur la langue celtique, gauloise et tudesque*. I, Gand, 1815.
- W. Belardi, *Capitoli di grammatica dell'alto-tedesco antico*, Napoli, Cymba, 1968.
- Bloch-Wartburg, *Dictionnaire étymologique* = Bloch, O., Wartburg, W. v., *Dictionnaire étymologique de la langue française*, Paris, Presses Universitaires de France, 1950².
- Bofarull, *Condes* = Bofarull y Mascaró, P. de, *Los condes de Barcelona vindicados y cronología y genealogía de los reyes de España*, t. I-II, Barcelona 1836.
- Bonnassie, *La Catalogne* = Bonnassie, P., *La Catalogne du milieu du Xe à la fin du XIe siècle*, t. I-II, Toulouse, Publications de l'Université de Toulouse-Le Mirail, 1975-1976. (Traducció catalana de C. Castellanos amb el títol de: *Catalunya mil anys enrera*, vol. I-II, Barcelona, Edicions 62, 1979-1981).
- Bosworth-Toller = Bosworth, J. - Northcote Toller, T., *An Anglo-Saxon Dictionary*, Oxford, 1898.
- Braune, W. – Ebbinghaus, E. A., *Althochdeutsches Lesebuch*, Tübingen, 1979¹⁶.
- Braune, W. – Ebbinghaus, E. A., *Althochdeutsche Grammatik*, Tübingen, 1981¹⁴.
- Braune, W. – Ebbinghaus, E. A., *Gotische Grammatik*, Tübingen 1981¹⁹.

- Braune, W. – Eggers, H., *Althochdeutsche Grammatik*, Tübingen, Niemeyer, 1987¹⁴.
- Braune, W. – Heidermanns, F., *Gotische Grammatik*, Tübingen, Niemeyer, 2004.
- Brøndal, V., *Substrater og laan i romansk og germansk*, København, G. E. C. Gad, 1917
- Brüch, J., *Der Einfluß der germanischen Sprachen auf das Vulgärlatein*, Heidelberg, 1913.
- Brüch, J., “Die bisherige Forschung. Über die germanischen Einflüsse auf die romanischen Sprache”, *RLR*, II, 1926, pp. 25-112.
- Bruckner, W., *Die Sprache der Langobarden*, Strassburg, 1895.
- BTD = Bosworth, J. – Northcote Toller, T., *An Anglo-Saxon Dictionary*, Oxford, 1898.
- Calaforra, G.: *Wilhelm Meyer-Lübke i “Das Katalanische”*: introducció i traducció, Barcelona, IEC, 1998.
- Calder, D. G. - Christy, T. C. (eds.), *Germania. Comparative Studies in the Old Germanic Languages*, Wolfero (N. H.), D. S. Brewer, 1988.
- Campbell, A., *Old English Grammar*, Oxford, 1959.
- Cantalausa, *Diccionari general occitan a partir dels parlars lengadocians*, Milhau-Paris, Edicions Cultura d’Òc, 2003.
- Casado Lobato, M.ª C., “La indumentaria en la España cristiana del siglo X y principios del XI”, *RDTP*, XXXII, 1976, pp. 129-153
- Casaretto, A., *Nominale Wortbildung der gotischen Sprache. Die Derivation der Substantive*, Heidelberg, Winter, 2004.
- CGLV = *Corpus Glossariorum Latinorum*, Leipzig, ed. G. Götz, 1888-1901.
- ChronWDWSch. = E. Seebold, *Chronologisches Wörterbuch des deutschen Wortschatzes*. I-II, Berlin, De Gruyter, 2001.
- Coetsem, F. van – Kufner, H. (eds.), *Toward a grammar of Proto-Germanic*, Tübingen, 1972.
- Colón, G., *El léxico catalán en la Romania*, Madrid, Gredos, 1976.
- Coromines, J., «Notes etimològiques», *BDC.RCL*, XIX, 1931 [1932] (segona època), pp. 19-42.

- Corominas, *Vidas de Santos* = J. Corominas, “Las *Vidas de Santos rosellonesas* del manuscrito 44 de París”, *Anales del Instituto de Lingüística de la Universidad de Cuyo (Mendoza)* III (1943-1945), pp. 126-211.
- Coromines, *Lleis fonètiques* = Coromines, J., “Algunes lleis fonètiques catalanes no observades fins ara”, *Estudis Romànics* III (1951-1952), pp. 201-230.
- Coromines, J., “D’alguns germanismes típics del català”, *Mélanges de linguistique et littérature romanes offerts à Mario Roques*, IV, 1952, pp. 27-37.
- Coromines, J., *El que s’ha de saber de la llengua catalana*, Palma de Mallorca, Moll, 1954.
- Coromines, J., “D’alguns germanismes típics del català”. A *Entre dos llenguatges*. I-III, Barcelona, 1976-7, pp. 5-44.
- Coromines, *Onomasticon* = Coromines, J., *Onomasticon Cataloniae*, vol. I-VIII, Barcelona, Curial, 1989-1997.
- Cortelazzo, M. – Marcato, C., *Dizionario etimologico dei dialetti italiani*, Torino, UTET, 1992.
- Cov. = Covarrubias, S. de, *Tesoro de la lengua castellana o española*, Barcelona, Alta Fulla, 1998 [Madrid 1611].
- Cuervo, R. J., *Diccionario de construcción y régimen de la lengua castellana*. I-VIII, Paris, 1886-93.
- D’Alquen, R. J. E., *Gothic ai and au. A possible solution*, Hague-Paris, 1974.
- DAut. = Real Academia Española, *Diccionario de la Lengua Castellana* (= de *Autoridades*), Madrid, RAE, 1991 [Madrid, 1726-1739].
- DEAF = Baldinger, K., *Dictionnaire étymologique de l’ancien français*, Tübingen, Niemeyer, 1974-1995.
- DCELC = Corominas, J., *Diccionario crítico etimológico de la lengua castellana*. I-IV, Bern, 1954-1957.
- DECat = Coromines, J., *Diccionari etimològic i complementari de la llengua catalana*. I-IX, Barcelona, Curial-La Caixa, 1980-1991.
- DECH = Corominas, J. – Pascual, J. A., *Diccionario crítico etimológico castellano e hispánico*. I-VI, Madrid, Gredos, 1980-1991.

- DEI = Battisti, C. – Alessio, G., *Dizionario etimologico italiano*. I-V, Firenze, 1954-1957.
- DELF = Dauzat, A., *Dictionnaire étymologique de la langue française*, Paris, 1938.
- DELP = Cunha, A. G., *Diccionário etimológico Nova Fronteira da língua portuguesa*, Rio de Janeiro, Nova Fronteira, 1986².
- DER = Ciorănescu, A., *Diccionario etimológico rumano*, Tenerife, 1958-1966.
- DCVB = Alcover, A. M.^a – B. Moll, F. de, *Diccionari Català-Valencià-Balear*. I-X, Palma de Mallorca 1930-62.
- DLG = Delamarre, X., *Dictionnaire de la Langue Gauloise. Une approche linguistique du vieux-celtique continental*, Paris, Errance, 2003².
- DELI = Cortelazzo, M. – Zolli, P., *Dizionario etimologico della lingua italiana*. I-V, Bologna, Zanichelli Editore, 1994.
- DELL = Ernout, A. – Meillet, A., *Dictionnaire étymologique de la langue latine; histoire des mots*, Paris 1959⁴.
- DEW = Kluge, F. – Seebold, E., *Etymologisches Wörterbuch der deutschen Sprache*, Berlin, De Gruyter, 2010²⁵.
- Dieter, F., *Laut- und Formenlehre der altgermanischen Dialekte*, Leipzig 1900.
- Dietz, K., “Die gotischen Lehnwörter mit *au* im Altprovenzalischen und die Rekonstruktion des gotischen Lautssystems”, *SPW*, XXIV, 1999, pp. 127-156.
- Dietz, K., “Die gallo- und iberoromanische Rezeption gotischer Lehnwörter mit *ai* und die Rekonstruktion des gotischen Lautssystems”, *SPW*, XXIV, 1999, pp. 453-489.
- DLG = Delamarre, X., *Dictionnaire de la Langue Gauloise. Une approche linguistique du vieux-celtique continental*, Paris, Errance, 2003².
- Dottin, G., *La langue gauloise*, Paris, 1920.
- DRAE = Real Academia Española, *Diccionario de la Lengua Española*, Madrid, Espasa-Calpe, 1992²¹.
- DuCange = Du Cange, Ch. du F., *Glossarium Mediae et Infimae Latinitatis*, Graz, 1954 [conditum a Carolo du Fresne, domino Du Cange; ed. nova a L. Favre, t. I-X, Niort, 1883-1887].

- EDG = Beekes, R., *Etymological Dictionary of Greek*. I-II, Leiden-Boston, Brill, 2010.
- EDPC = Matasović, R., *Etymological Dictionary of Proto-Celtic*, Leiden-Boston, Brill, 2009.
- EDPG = Kroone, G., *Etymological Dictionary of Proto-Germanic*, Leiden – Boston, Brill, 2013.
- ELH = Alvar, M. –Badia, A. – Balbín, R. de – Findley Cintra, L. F. (dirs.), *Enciclopedia Lingüística Hispánica*. I: *Antecedentes, Onomástica*, Madrid, 1960.
- EW = Diez, F., *Etymologisches Wörterbuch der romanischen Sprachen*, Bonn, Adolph Marcus, 1987⁵ [1853].
- EWA = Lloyd, A. L. – Lühr, R. – Springer, O., *Etymologisches Wörterbuch des Althochdeutschen*. I-V, Göttingen, Vandenhoeck & Ruprecht, 1988-2014.
- EWD = Pfeiffer, W., *Etymologisches Wörterbuch des Deutschen*, Berlin, Akademie, 1993.
- EWDS = Pinloche, A., *Etymologisches Wörterbuch der deutschen Sprache*, Paris, 1922.
- EWFS = Gamillscheg, E., *Etymologisches Wörterbuch der französischen Sprachen*, Heidelberg 1969² [1929].
- EWGP = Heidermanns, F., *Etymologisches Wörterbuch der germanischen Primäradjektive*, Berlin, De Gruyter, 1993.
- Fernández Álvarez, M.ª P., *Manual de antiguo alto alemán*, Salamanca, Universidad de Salamanca, 1988.
- Fernández Álvarez, M.ª P., *Antiguo islandés. Historia y lengua*, Madrid, Ediciones Clásicas, 1999.
- Fernández González, J. R., *Gramática histórica provenzal*, Oviedo, Universidad de Oviedo, 1985.
- FEW = Wartburg, W. v., *Französisches etymologisches Wörterbuch*. I-XVIII, Tübingen, 1948-59.
- Franck, J., *Altfränkische Grammatik. Laut- und Flexionlehre*, Göttingen, 1971 [1909].
- Francovich Onesti, N., *Vestigia longobarde in Italia (568-774). Lessico e antroponomia*, Roma, Artemidie, 2000.

- Francovich Onesti, N., *I nomi degli Ostrogoti*, Firenze, Firenze University Press, 2007.
- Frings, Th., *Germania Romana*, Halle-Saale, 1932.
- Frings, Th., “Französisch und Fränkisch. 2. Die nordfranzösische Diphthongierung”, *ZRPh.*, LIX, 1939, pp. 257-283.
- Frings, Th.–Wartburg, W. v., “Französisch-Fränkisches: Drei Wörter der Lex Salica”, *ZRPh.*, LXXII, 1956, pp. 283-288.
- GA = Gay, V., *Glossaire Archéologique du Moyen Âge et de la Renaissance*. I-II, Paris, 1887-1928.
- Gamillscheg, E., “Historia lingüística de los visigodos”, *RFE*, XIX, 1932, pp. 117-150, 229-60.
- Gamillscheg, E., «Germanismos», en M. Alvar et alii (dirs.): *Enciclopedia lingüística hispánica*. Vol. II, Madrid, Consejo Superior de Investigaciones Científicas, 1967, pp. 79-91.
- Gamillscheg, E., *RG = Romania Germanica*. Vol. 1-3, Berlin, 1970 [1934].
- GED = Lehmann, W. P., *A Gothic Etymological Dictionary*, Leiden, Brill, 1986.
- Glossari lul·lià = Colom Mateu, M., *Glossari general lul·lià*, vol. I-V, Palma de Mallorca, Moll, 1982-1985.
- GMLC = Bassols de Climent, M. – Bastardas Parera, J., *Glossarium Mediae Latinitatis Cataloniae ab anno DCCC usque ad annum MC*. Vol. I (A – D), Barcelona, IEC, 1960-1985.
- Goldschmidt, M., “Boll, R., *Éléments germaniques de la langue française...*”, *LfgrPh.*, IX, 1889, pp. 335-336.
- Gómez Moreno, M., *Iglesias mozárabes*, Madrid, J.A.E., 1919.
- Gómez Rabal, A., “Léxico y cronología: la primera datación de las voces catalanas. De Coromines al *Glossarium Mediae Latinitatis Cataloniae*”, *ZRPh.*, CXXVI, 1, 2010, pp. 98-99.
- Gracia Sahuquillo, T. – Quetglas, P. J., “Interferències del llatí medieval en la formació del lèxic romànic”, *ALMA*, LXIII, 2005, pp. 207-214.

- Greimas, A. J., *Dictionnaire de l'ancien français jusqu'au milieu du XIVe siècle*, Paris, 1968.
- Grienberger, Th., “Wrede. Ferdinand, *Ueber die Sprache der Ostgoten in Italien*”, *LfgrPh.*, X, 1891, pp. 333-335.
- W. Griepentrog, *Die Wurzelnomina des Germanischen und ihre Vorgeschichte*, Innsbruck, Institut für Sprachwissenschaft der Universität Innsbruck, 1995.
- Grzega, J., *Romania Gallica Cisalpina. Etymologisch-geolinguistische Studien zu den oberitalienisch-rätoromanischen Keltizismen*, Tübingen, Niemeyer, 2001.
- Guiraud, P., *Dictionnaire des étymologies obscures. Histoire et structure du lexique français*, Paris, 1982.
- Gusmani, R., “Altdeutsche Gespräche: testo e glossario”, *IL*, XXII, 1999, pp. 129-174.
- GEW = Holthausen, F., *Gotisches etymologisches Wörterbuch*, Heidelberg, 1934.
- GW = Köbler, G., *Gotisches Wörterbuch*, Leiden, Brill, 1989.
- Haubrichs, W. – Pfister, M., “*In Francia fui*” *Studien zu den romanisch-germanischen Interferenzen und zur Grundsprache der althochdeutschen ‘Pariser (Aldeutschen) Gespräche nebst einer Edition des Textes*, Stuttgart, Akademie der Wissenschaften und der Literatur-Mainz Franz Steiner Verlag Wiesbaden GMBH, 1989-1990.
- Hempel, H., *Gotisches Elementarbuch*, Berlin, 1966.
- Herman, J., *Du latin aux langues romanes*. I-II, Tübingen, Niemeyer, 1990.
- Heusluer, A., *Altisländisches Elementarbuch*, Heidelberg, 1932³.
- Hirt, H., *Handbuch des Urgermanischen*. I-III, Heidelberg, 1931-34.
- Hogg, R. M., *A Grammar of Old English*. I: *Phonology*, Oxford, Blackwell, 1992.
- Hollyman, K.-J., *Vocabulaire féodal = Le développement du vocabulaire féodal en France pendant le Haut Moyen Âge (étude sémantique)*, Genève, 1957.
- Hoz, J. de, “The Institutional Vocabulary of the Continental Celts”. A Lambert, P.-Y. – Pinault, G.-J. (eds.), *Gaulois et celtique continental*, Genève, Droz, 2007, pp. 189-214.

- Hubschmid, J., *Pyrenäenwörter vorromanischen Ursprungs und das vorromanische Substrat der Alpen*. Salamanca 1954.
- IED = Cleasby, R. – Vigfusson, G., *An Icelandic-English Dictionary*, Oxford, 1957.
- IEW = Pokorny, J., *Indogermanisches etymologisches Wörterbuch*. I-II, Bern-München, 1947-69.
- ISEW = Johannesson, A., *Isländisches etymologisches Wörterbuch*, Bern, 1956.
- Jud, J., *Romanische Sprachgeschichte und Sprachgeographie*, Atlantis, 1973.
- Kaufmann, W., *Die galloromanischen Bezeichnungen für den Begriff "Wald", wortgeschichtliche Studie auf Grund der Karten "forêt" und "bois" des "Atlas linguistique de la France"*, Zürich, Leeman, 1913.
- Kieckers, E., *Handbuch der vergleichenden gotischen Grammatik*, München, 1928.
- Kieckers, E., *Altenglische Grammatik*, München, 1935.
- Kluge, F., *Nominale Stammbildungslehre der altgermanischen Dialekte*, Halle, 1926³.
- Kluge, F., *Urgermanisch. Vorgeschichte der altgermanischen Dialekte*, Strassburg, 1913³.
- Knobloch, J., "Kutte, Kotze und ihre lateinisch-griechische Herkunft", *SPW*, VIII, 1983, pp. 77-80
- Köbler, G., *Indogermanisches Wörterbuch*. Gießen-Lahn, Arbeiten zur Rechts- u. Sprachwissenschaft Verlag, 2000³.
- Kögel, R., "Über die Sprache der Ostgoten in Italien (1891)", *AfdA*, XVIII, 1892, pp. 43-60.
- Kontzi, R. (ed.), *Substrate und Superstrate in den romanischen Sprachen*, Darmstadt, 1982.
- Krahe, H., *Sprache und Vorzeit*, Heidelberg, 1954.
- Krahe, H. – Meid, W., *Germanische Sprachwissenschaft*. I-III, Berlin, 1963-1969.
- Krahe, H. – Seebold, E., *Historische Laut- und Formenlehre des Gotischen*, Heidelberg, 1967².
- Krahe, H., *Indogermanische Sprachwissenschaft*, Berlin, De Gruyter, 1985.

- Krahe, H., *Lingüística Germánica*. [Trad. espanyola de M.ª T. Zurdo], Madrid, Cátedra, 1994².
- Krause, W., *Die Sprache der urnordischen Runeninschriften*, Heildelberg, 1971.
- Krause, W., *Handbuch des Gotischen*, München, 1968³.
- Kümmel, LIV2add. = Kümmel, M., *Addenda und Corrigenda zu LIV²*, <<http://www.indogermanistik.uni-jena.de/dokumente/PDF/liv2add.pdf>>
- La Curne de Sainte-Pelaye, *Dictionnaire historique de l'ancien langage françois ou glossaire de la langue française depuis son origine jusqu'au siècle de Louis XIV*. I-IX, Paris, 1875-1882.
- Lehnert, M., *Altenglisches Elementarbuch*, Berlin, 1973⁸.
- Levy, PSW = Levy, E., *Provenzalisches Supplement-Wörterbuch*, vol. I-VIII, Leipzig 1894-1923 (ed. facs.: Hilderheim - NewYork, Georg Olms, 1973).
- Lex Salica* = Eckhardt, K. A. (ed.), *Lex Salica*, MGH. LL. sectio 1, 4, 2, Hannover, 1969
- LEW = Walde, A. – Hofmann, J. B., *Lateinisches etymologisches Wörterbuch*. I-II [i vol. d'índexs], Heidelberg, 1938-1956.
- LIV = Rix. H. (ed.), *Lexikon der indogermanischen Verben. Die Wurzeln und ihre Primärstammbildungen*, Wiesbaden, Dr. Ludwig Reichert Verlag, 2001².
- Loewe, R., *Germanische Sprachwissenschaft*, Leipzig, 1911.
- Lühr R., “Germanische Resonantengemination durch Laryngal”, *MSS*, XXXV, 1976, pp. 73-92.
- Lühr, R., *Expressivität und Lautgesetz im Germanischen*, Heildelberg, Winter, 1988.
- Lühr, R., “Zur Semantifizierung von Zahlwörtern: Das Wort ‘tausend’ – eine germanisch-baltoslavische Isoglosse?”, *Linguistica*, XXXIII, 1993, pp. 117-136.
- Mackel, E., *Die germanische Elemente in der französischen und provenzalischen Sprache*, Heilbronn, 1887.
- Mas, *Notes històriques* = Mas, J., *Notes històriques del bisbat de Barcelona*, vol. I-XIII, Barcelona 1906-1921.

- Mastrelli Anzilotti, G., “Toponimi di origine longobarda del Trentino-Alto Adige”. A Menis, G. C. (ed.), *Italia longobarda*, Venezia, Marsilio, 1991, pp. 227-242.
- Maurer, Th. E., *A unidade da România Occidental*, São Paulo, 1951.
- McCone, K., *Towards a relative chronology of ancient and medieval celtic sound change*. Maynooth, The Cardinal Press, 1996.
- Meier, H., “Sobre o superstrato visigótico no vocabulário hispano-português”, *BF*, XVIII, 1961, pp. 67-70.
- Meissner, R., “DULGERE”, *ZfdA*, LII, 1910, pp. 90-96.
- Meli, M., “Le lingue germaniche”. A Banfi, E. (ed.), *La formazione dell'Europa linguistica. Le lingue d'Europa tra la fine del I e del II Milenio*, Firenze, La Nuova Italia, 1993, pp. 91-144.
- Meyer-Lübke, W., *Einführung in das Studium der romanischen Sprachwissenschaft*, Heidelberg, 1920³.
- Meyer-Lübke, W., *Das Katalanische. Seine Stellung zum Spanischen und Provenzalischen sprachwissenschaftlich und historisch dargestellt*, Heidelberg, Carl Winter's Universität, 1925.
- MGH = *Monumenta Germaniae Historica*, Hannover, 1826-2014.
- MHDW = Benecke, G. F. – Müller, W. – Zarnacke, F., *Mittelhochdeutsches Wörterbuch*, Stuttgart, Hirzel, 1990.
- Millàs, Assaig = Millàs Vallicrosa, J. M., *Assaig d'història de les idees físiques i matemàtiques a la Catalunya medieval*, Barcelona 1931.
- MLLM = Niermeyer, J. F., *Mediae Latinitatis Lexicon Minus*, Leiden, 1954-1976.
- MLW = *Mittellateinisches Wörterbuch ... herausgegeben von der Bayerischen Akademie der Wissenschaften und der Deutschen Akademie der Wissenschaften zu Berlin*, München, 1959–.
- Moll, *Gramática* = F. de B. Moll, *Gramática histórica catalana*, Madrid, Gredos, 1952.
- Moll, *Notes...* = “Notes per a la valoració del lèxic de Ramon Llull”, *EL*, I, Palma de Mallorca, 1957, pp. 157-206

- Montes, C. – Fernández Álvarez, M.ª P. – Rodríguez, G., *El inglés antiguo en el marco de las lenguas germánicas occidentales*, Madrid, CSIC, 1995.
- Mossé, F., *Manuel de l'anglais du moyen âge. I: Vieil-Anglais. Grammaire et textes*, Paris, 1960³.
- Mossé, F., *Manuel de la langue gothique*, Paris, 1956².
- M. Pidal, *Cid* = Menéndez Pidal, R., *Cantar de Mio Cid. Texto, gramática y vocabulario*, vol. I-III, Madrid, Espasa-Calpe, 1944-1946².
- M. Pidal, *Manual* = M. Pidal, R., *Manual de gramática histórica española*, Madrid, Espasa-Calpe, 1949⁸.
- M. Pidal, *Orígenes* = Menéndez Pidal, R., *Orígenes del español. Estado lingüístico de la Península Ibérica hasta el siglo XI*, Madrid, Espasa-Calpe, 1950³.
- Munteanu Colán, D. , “Sobre la posición del catalán en el conjunto de la Romania”, *AFA*, LIX-LX, 1, 2002-2004, pp. 641-654.
- NCLCL = *The Non-Classical Lexicon of Celtic Latinity*. I. Turnhout, Brepols, 2005 (Corpus Christianorum, Continuatio Mediaevalis).
- Neri-Ziegler = S. Neri, S. Ziegler, “*Horde Nöss*”. *Etymologische Studien zu den Thüringer Dialekten*, Bremen, Hempen Verlag, 2012.
- NDEH = Dauzat, A. – Dubois, J. – Mitterand, H., *Nouveau dictionnaire étymologique et historique*, Paris, Larousse, 1981⁵ [1964].
- NGML = *Novum Glossarium Mediae Latinitatis*, Edendum curavit Consilium Academiarum Consociatarum, Hafniae 1957–.
- NIL = Wodtko, D. – Irslinger, B. – Schneider, C., *Nomina im indogermanischen Lexikon*, Heidelberg, Carl Winter's Universitätsverlag, 2006.
- Noreen, A., *Altisländische und altnorwegische Grammatik*, Tübingen, 1970⁵.
- Noreen, A., *Alschwedische Grammatik*, Halle, 1904.
- Nyrop, C., *Grammaire historique de la langue française*. I-III, Génève, Nachdruck, 1979⁴.

- Pérez Rodríguez, E., “El léxico de los textos asturleonéses (s. VIII-1230): valoración”.
En *Estudios de Latín Medieval Hispánico*, ed. J. Martínez Gázquez *et al.*, Firenze, SISMEL, 2011, pp. 935-957.
- Pharies, D. A., *The Origin and Development of the Ibero-Romance -nc- / -ng- Suffixes*, Tübingen, Niemeyer, 1990.
- Piel, J. M., *Hispano-gotisches Namenbuch. Der Niedergang des Wesgotischen in den alten heutigen Personen- und Ortsnamen der Iberischen Halbinsel*, Heidelberg, 1976.
- Piel, J. M., *O Património visigodo da língua portuguesa*, Coimbra, 1942.
- Piel, J. M., *Os nomes germánicos na toponímia portuguesa*, Lisboa, 1936.
- Piel, J. M., “Walther von Wartburg, *Die Entstehung der romanischen Völker*”, *RF*, LXV, 1954, pp. 168-171.
- Pfister, M., *Galloromanische Sprachkolonien in Italien und Nordspanien*, Stuttgart, Akademie der Wissenschaften und der Literatur-Mainz Franz Steiner Verlag Wiesbaden GMBH, 1988.
- Pfister, M., “Germanisch und Romanisch”, *LRL*, VII, 1998, pp. 231-45.
- Pottier, B., “Isembrun et galembrun”, *AFA*, VIII-IX (Miscelanea), 1956-1958, pp. 163-164.
- Pottier, *Romania*, LXXV, 1978, pp. 532-533
- Prokosch, E., *A Comparative Germanic Grammar*, Philadelphia, 1939.
- Quetglas, P. J., “Les gestes juridiques dans les documents latins de la Catalogne au Moyen Âge”. A *Le geste et les gestes au Moyen Âge*. Aix-en-Provence, Centre Universitaire d’Études et de Recherches Médiévales d’Aix, 1998, pp. 521-8.
- Ramat, G., *Introduzione alla Linguistica Germanica*, Bologna, Il Mulino, 1986.
- Ramat, G., *Le lingue indoeuropee*. Bologna, Il Mulino, 1993.
- Ranke, F. – Hofmann, D., *Altnordisches Elementarbuch*, Berlin, De Gruyter, 1988⁵.
- REW = Meyer-Lübke, W., *Romanisches etymologisches Wörterbuch*, Heidelberg, 1935³.

- Ringe, D., *From Proto-Indo-European to Proto-Germanic*. I, Oxford, Oxford University Press, 2006.
- Rix, H., “Zur Verbreitung und Chronologie einiger keltischer Ortsnamen”. A *Kleine Schriften. Festgabe für Helmut Rix zum 75. Geburtstag*, Bremen, Hempen Verlag, 2001, pp. 1-9.
- Rodón Binué, E., *El lenguaje técnico del feudalismo en el siglo XI en Cataluña (contribución al estudio del latín medieval)*, Barcelona, CSIC, 1957.
- Rohlf, G., *An den Quellen der romanischen Sprachen*, Halle, 1952.
- Rohlf, G., *Romanische Sprachgeographie. Geschichte und Grundlagen, Aspekte und Probleme mit dem Versuch eines Sprachatlas der romanischen Sprachen*, München, 1971.
- Rohlf, G., *Von Rom zur Romania. Aspekte und Probleme romanischer Sprachgeschichte*, Tübingen, Gunter Narr Verlag, 1984.
- Rubio, J., “En torno al origen de la palabra *blau*”, *Pirineos*, núm. 35-38, 1995
- Sabatini, F., *Riflessi linguistici della dominazione longobarda nell'Italia mediana e meridionale*, Firenze, 1963.
- Sachs, G., “Die germanischen Ortsnamen in Spanien und Portugal”, *BBRPh.*, II, 4, 1932, pp. 2-121.
- Salrach Marés, J. M., Aventín, M., *Història medieval de Catalunya*, Barcelona, Proa, 1998.
- Salrach, J. M.^a, “Tradicions jurídiques en l’administració de justícia a l’Edat Mitjana: el cas de l’*aliscara-harmiscara* i la humiliació penitencial”. A Barceló, M. *et alii* (eds.), *El feudalisme comptat i debatut. Formació i expansió del feudalisme català*, València, Universitat de València, 2003, pp. 71-102.
- Sanchis Guarner, M., *Aproximació a la història de la llengua catalana*, Barcelona, Salvat, 1980.
- Schaffner, S., “Die Götternamen des zweiten Merseburger Zauberspruchs”. A *DS*, LI, 2, 1999, pp. 153-205.

- Schaffner, S., *Das Vernersche Gesetz und der innerparadigmatische grammatische Wechsel des Urgermanischen im Nominalbereich*, Innsbruck, Institut für Sprachen und Literaturen, 2001.
- Schimunski, V., “Über die altgermanischen Stammesdialekte”, *ALH*, XV, 1965.
- Schleicher, A., *Die deutsche Sprache*, Stuttgart, Cotta, 1860.
- Schultz-Gora, O., *Altprovenzalisches Elementarbuch*, Heidelberg, 1973⁵ [1936].
- Sievers, E. – Brunner, K., *Altenglische Grammatik*, Tübingen, 1965³.
- Sievers, E. – Brunner, K., *Abriß der altenglischen (angelsächsischen) Grammatik*, Tübingen, 1963³.
- Sims-Williams, P., *Ancient Celtic Place-Names in Europe and Asia Minor*, Oxford, Blackwell Publ., 2006.
- Sousa Costa, A. de, *Studien zu volkssprachigen Wörtern in karolingischen Kapitularien*, Göttingen, Vandenhoeck & Ruprecht, 1993.
- Steiger, A., *VRom*, XIV, 1955, p. 449.
- Stotz = P. Stotz, *Handbuch zur lateinischen Sprache des Mittelalters*. I-V, München, Beck, 1996-2004.
- Streitberg, W., *Die Gotische Bibel. I. Texte*, Heidelberg, 1919².
- Streitberg, W., *Gotisches Elementarbuch*, Heidelberg, 1910.
- Streitberg, W., *Urgermanische Grammatik*, Heidelberg, 1896 [1900].
- Stüber, K., *The Historical Morphology of N-Stems in Celtic*, Maynooth, National University of Ireland, 1998.
- Tagliavini, C., *Orígenes de las lenguas neolatinas*, México D.F., Fondo de Cultura Económica, 1973 (trad. de Juan Almela).
- Tamas, L., *Einführung in die historisch-vergleichende romanische Sprachwissenschaft*. [Trad. alemanya de l’original hongarès de J. Kramer i R. Schlösser], Gerbrunn bei Würzburg, 1983 (Romania Occidentalis).
- TDW = Götze, A., *Trübners deutsches Wörterbuch, im Auftrage der Arbeitsgemeinschaft für deutsche Wortforschung*. I-VIII, Berlin 1939-1957.
- ThLL = *Thesaurus Linguae Latinae*, Leipzig, 1900–.

- Thurneysen, R., *Keltoromanisches*, Halle, 1884.
- Tiefenbach, H., *Studien zu Wörtern volkscprachiger Herkunft in karolingischen Königsurkunden. Ei Beitrag zum Wortschatz der Diplome Lothars I. und Lothars II*, München, Wilhelm Fink Verlag, 1973
- Torp, A. – Falk, H., *Wortschatz der germanischen Spracheinheit*, Göttingen, 1909.
- Tovar, A., *Lengua gótica*, Madrid, 1947.
- Tovar, A., *The ancient languages of Spain and Portugal*, New York 1961.
- Trias Ferri, L., *Índex lèxic i conceptual dels “Orígenes històrics de Catalunya” de Josep Balari i Jovany*. Barcelona, Publicacions i edicions de la Universitat de Barcelona, 2008.
- Trias Ferri, L., *La terminologia tèxtil a la documentació llatina de la Catalunya altomedieval*, tesi doctoral inèdita, 2012, Universitat de Barcelona.
- Trier, J., “Pflug”, *BGDSL*, LXVII, 1944, pp. 122-126, 131-136.
- Untermann, J. – Brogyanyi, B. (eds.), *Das Germanische und die Rekonstruktion der indogermanischen Grundsprache*, Amsterdam, Benjamins, 1984.
- Vázquez de Benito, C. – Herrera, M.ª T., “Posible origen árabe de ‘afán’”, *BAEO*, XX, 1984, pp. 271-280.
- VEWGSV = Seebold, E., *Vergleichendes und etymologisches Wörterbuch der germanischen starken Verben*, Den Haag-Paris, 1970.
- Vitali, D., *Mit dem Lateinisch am Ende? Volkssprachlicher Einfluss in lateinischen Chartularen aus der Westschweiz*, Bern, Peter Lang, 2007.
- VWAS = Sehart, E. H., *Vollständiges Wörterbuch zum Heliand und zur altsächsischen Genesis*, Göttingen, 1966².
- VWGS = Feist, S., *Vergleichendes Wörterbuch der gotischen Sprache*, Leiden, 1939³.
- VWGS-D. = Diefenbach, L., *Vergleichendes Wörterbuch der gotischen Sprache*, Frankfurt, 1851.
- WAHDSprSch . = G. Köbler, *Wörterbuch des althochdeutschen Sprachschatzes*, Paderborn-München-Wien-Zürich, Schöningh, 1999.

- Wartburg, W. v., *Die Ausgliederung der romanischen Sprachräume*, Bern, Francke, 1950 (trad. esp. *La fragmentación lingüística de la Romania*, Madrid, Gredos, 1971). Wartburg, W. v., *La fragmentación lingüística de la Romania*. [Trad. esp. de M. Muñoz Cortés], Madrid, 1971².
- Wartburg, W. v., *Umfang und Bedeutung der germanischen Siedlung in Nordgallien im 5. und 6. Jahrhundert im Spiegel der Sprache und der Ortsnamen*, Berlin, 1950.
- Wilmanns, W., *Deutsche Grammatik*. I-III, Strassburg, 1911³.
- Wolfram, H., *History of the Goths* (trad. Thomas J. Dunlap), Berkeley-Los Angeles-London, University of California Press, 1990.
- Wright, J., *Grammar of the gothic language*, Oxford, 1954.
- Wright, J. – Wright, E. M., *Old English Grammar*, Oxford, 1960⁴.
- Wüest, J., *La dialectisation de la Gallo-Romania. Problèmes phonologiques*, Bern, 1979.

PUBLICACIONS PERIÒDIQUES

- AfdA* = *Anzeiger für deutsches Altertum*, Berlin, 1875–.
- AIEG* = *Anales del Instituto de Estudios Gerundenses*, Gerona 1946-1975; *Annals de l'Institut d'Estudis Gironins*, Girona 1979–.
- AILC* = *Anales del Instituto de Lingüística*, Mendoza, 1942–.
- ALH* = *Acta Linguistica Academiae Scientiarum Hungariae*, Budapest, 1951–.
- ALMA* = *Archivum Latinitatis Medii Aevi (Bulletin du Cange)*, Paris, 1924–.
- Annales du Midi* = *Annales du Midi, Revue archéologique, historique et philologique de la France méridionale*, Toulouse 1889–.
- ARom.* = *Archivum Romanicum*, Genève, 1917–.
- ARTP* = *Actas de la Primera Reunión de Toponimia Pirenaica*, Zaragoza, 1949.

ASNSL = *Archiv für das Studium der neueren Sprachen*, Elberfeld-Braunschweig, 1846–.

BAEO = *Boletín de la Asociación Española de Orientalistas*, Madrid, 1965–.

BBRPh. = *Berliner Beiträge zur Romanischen Philologie*, Jena-Leipzig, 1893–.

BCEV = *Butlletí del Centre Excursionista de Vich*, 1912–.

BF = *Boletim de Filologia*, Lisboa, 1932–.

BGDSL = *Beiträge zur Geschichte der deutschen Sprache und Litteratur*, Tübingen, 1874–.

BNF = *Beiträge zur Namenforschung*, Heidelberg, 1949–.

BSEG = *Bulletin de la Société d'Étymologie Germanique*, Paris, 1870–.

BDC.RCL = *Butlletí de Dialectologia Catalana. Revista Catalana de Lingüística*, Barcelona, Barcelona, 1913-1930 (primera època)–1931-1936 (segona època).

DS = *Die Sprache: Zeitschrift für Sprachwissenschaft*, Berlin, 1982–.

Emérita, Madrid, 1933–.

EL = *Estudis Lul-lians*, Palma de Mallorca, 1957–.

ER = *Estudis Romànics*, Barcelona, 1947–.

Language, Washington D.C., 1925–.

Linguistica, Ljubljana, 1955–.

IF = *Indogermanische Forschungen*, Strassburg, 1913–.

IL = *Incontri Linguistici*, Pisa-Roma, 1974–.

LfgrPh. = *Literaturblatt für germanische und romanische Philologie*, Leipzig, 1880–.

Litbl. = *Literaturblatt für germanische und romanische Philologie*, Heilbronn, 1800–.

Litt. = *Litteris*, Lund, 1925-30.

LRL = *Lexikon der Romanische Linguistik*, Tübingen, 1988–.

MSS = *Münchener Studien zur Sprachwissenschaft*, München, 1952–.

Namn och Bygd. Tidskrift för nordisk ortnamnsforskning, Uppsala, 1913–.

NTTF = *Nordisk Tidsskrift for Filologi*, København, 1859–.

Pirineos, Zaragoza, 1945–.

Praerom. = *Praeromanica, Studien zum vorromanischen Wortschatz der Romania*, Bern, 1949.

QF = *Quellen und Forschungen*, Strassburg, 1876–.

RCelt. = *Revue Celtique*, Paris, 1870–.

RDR = *Revue de Dialectologie Romane*, Bruxelles, 1909–.

RDTP = *Revista de Dialectología y Tradiciones Populares*, Madrid, CSIC, 1944–.

RF = *Romanische Forschungen*, Frankfurt, 1883–.

RFE = *Revista de Filología Española*. Madrid, 1914–.

RLR = *Revue de Linguistique Romane*, Paris, 1925–.

Rom. = *Romania*, Paris, 1871–.

RomHelv. = *Romania Helvetica*, Zürich-Bern, 1935–.

SbMünchen = *Sitzungsberichte der Bayrischen Akademie der Wissenschaften, philosophisch-historische Klasse*, Berlin, 1871–.

SG = *Studi Goriziani*, Gorizia, 1923–.

SPW = *Sprachwissenschaft*, Heidelberg, 1976–.

VRom. = *Vox Romanica*, Zürich, 1936–.

ZCPh. = *Zeitschrift für celtische Philologie*, Halle, 1897–.

ZfdA = *Zeitschrift für deutsches Altertum und deutsche Literatur*, Leipzig, 1841–.

ZfNF = *Zeitschrift für Namenforschung*, Berlin, 1925–.

ZFSL = *Zeitschrift für französische Sprache und Literatur*, Stuttgart, 1879–.

ZRPh. = *Zeitschrift für romanische Philologie*, Halle a. Saale, 1877–.

TAULES DE CORRESPONDÈNCIES

PROTOGERMÀNIC — LLATÍ

*alin-	alna
*all- + *auđ-	alodarius alodis , alodium, alodus
*all- + *mann-	alamanus
*bak-	baco
*balp/d-	curcibaldus , curcebal
*bank-	bancalis bancus
*bann-	bannus
*bar-	baro
*bast-	bastimentum bastire
*baus-	bauzare bauzator bauzia
*beud-	boto , botonus
*bind-	bennellus
*blank-	blancardo blancharius blancus
*blēu-	blauus , -a
*bōn-	bandimentum
*bord-	borda border

*brūn-	brunellus brunus, -a gualabrunus isembrunus
*bruzd-	brosdum brosetatus
*būk-	buc
*burg-	burgensis burgus
*busk-	boscanus boscheto, boschet boscus
*dar-a/u-þ- : dard-	dardus
*dūþ-	adob adobar
*fal-k-	falconarius
*falṽ-	faluus, -a
*fan-	fano
*felt-	feltrenius feltrum
*feχu-	feualis feuatarius feudum feuus
*fō-dr-	fodorus
*fra(n)k-	franci francigena, francigenus francisca francitas francitia francus, franca
*friþ-	fredum

*furχ(ū)-	forestarius foreste foresteria
*gans-	gansata ganta
*garb-	garba
*gardan-	gardingus gardinium
*ġreis-	grisis
*ġ^(u)unþ- : *ġ^(u)und- + *fan-	gontfano, -onis
*gut(t)-	gothicus gothus
*χals- + *berg-	alsbergum
*χar- + *berg-	alberga, arberga arbergare albergeria arbergum
*χard-	ardimentum
*χarm- + *sker-	ariscara
*χarst-	astus
*χaun- + *-ip-	onta
*χelm-	elmus
*χnapp-	anappus
*χram-	arramire
*χring-	arrancura arrencare renga
*ied- + *īsar-n-	guisarma
*ieχ-	iacicio iacire iactio
*keus-	causimentum

*krēg- : *krakk-	crucia
*lang- + ǵarzd-	lambardesco
*leġst-	lista listatus
*mann- + *-ǵajd-	manedia manedal
*marisk-	marisca mariscarius
*mark-	marcha, marchia marchatura march(i)o, -onis; marchius marchionensis marchis(i)us marchionissa marchis(i)a marcha, marchus
*marþr-	martrinus, -a, -um martrus, guaimantre
*marz-	marrimentum
*ma(-tlo-) + *treu-	mazer, madre
*maþl- : *mall-	mallare mallus, mallum
*mund- + *burđ-	mundiburđum
*nast-	nastala
*nust-	nosca, nusca
*pleχ- : *pleg-	pluire pluium pluius
*rēđ-	conredare conredum

*sag-	sagio, -onis; sagus, saius sagionia
*sal-	sala
*sat-	sacire sazina
*saʊz-	saurus, -a
*senī- *skalk-	senescalcia senescalculus, senescalc
*skell-	scilla
*skin-	eschena schennal
*sparʊ-	esparuerus
*speld-	spelta
*speʊt-	espid speltus
*spur-	esperonos sporas
*stak-	stacamentum stacare
*stall-	stall(i)um
*taʝkn-	tecatu
*trapp-	trapa
*treʊʊ-	tregua treua
*pūsʝund-ī- + -fad-	thiuphadus
*pʊaʝl-	tualia
1.*ʊad-	guadellum guadum

2.*uad-	guadiatio gadium exguadiare exguadiatio exguadiator inguadiare
*uant-	guantus
1.*uar-	guarnimentum guarnire guarnitio
2.*uar-	garitor guarent, guarents guarentia, guarantia guarire
*uard-	guarda guardare guardia guardiola reguardum
*ueis-	guisa
*uerp-	guerpire guerpitio
*uerz-	guerra guerreiare

LLATÍ — PROTOGERMÀNIC

adob adobar	*dūb-
aguayt	*uak-
alamanus	*all- + *mann-
alna	*alin-
alodarius alodis, alodium, alodus	*all- + *auđ-
anappus	*χnapp-
alsbergum	*χals- + *berg-
alberga, arberga arbergare albergeria arbergum	*χar- + *berg-
ardimentum	*χar- + *berg-
ariscara	*χarm- + *sker-
arrancura	*χrīng-
arramire	*χram-
arrencare	*χrīng-
astus	*χarst-
baco	*b̥ak-
bancalis bancus	*b̥ank-
bandimentum	*b̥ōn-
bannus	*b̥ann-
baro	*b̥ar-
bastimentum bastire	*b̥ast-

bauzare bauzator bauzia	*b̥aus-
bennellus	*b̥ind-
blancardo blancharius blancus	*b̥lank-
blauus, -a	*b̥l̥eṽ-
borda border	*b̥ord-
boscanus boscheto, boschet boscus	*b̥usk-
boto, botonus	*b̥eṽd-
brosdum brosetatus	*b̥ruzd-
brunellus brunus, -a	*b̥rūn-
buc	*b̥ūk-
burgensis burgus	*b̥urg-
causimentum	*keṽs-
conredare conredum	*r̥ēd-
crucia	*kr̥ēg- : *krakk-
curcibaldus, curcebal	*b̥alp/d-
dardus	*d̥ar-a/u-ḡ- : dard-
elmus	*χelm-
eschena	*skin-
esparuerus	*sparṽ-
esperonos	*spur-

espid	*speʷt-
exguadiare exguadiatio exguadiator	2.*ʷad-
falconarius	*fal-k-
faluus, -a	*falʷ-
fano	*fan-
feltrenius feltrum	*felt-
feualis feuatarius feudum feuus	*feχu-
fodorus	*fō-dr-
franci francigena, francigenus francisca francitas francitia francus, franca	*fra(n)k-
fredum	*friþ-
forestarius foreste foresteria	*furχ(ʷ)-
gansata ganta	*gans-
garba	*garþ-
gardingus gardinium	*gardan-
garitor	2.*ʷar-
gontfano, -onis	*g^(ʷ)unþ- : *g^(ʷ)und- + *fan-

gothicus gothus	*gut(t)-
grigus	*ġreis-
guadellum	1.*uad-
guadiatio guadium	2.*uad-
guadum	1.*uad-
guait guaita guaitare, gaitare	*uak-
gualabrunus	*brün-
guantus	*uant-
guarda guardare guardia guardiola	*uard-
guarent, guarents	2.*uar-
guarentia, guarantia	2.*uar-
guarire	2.*uar-
guarnimentum guarnire guarnitio	1.*uar-
guerpire guerpitio	*uerp-
guerra guerreiare	*uerz-
guisa	*ueis-
guisarma	*ied- + *isar-n-
iacicio iacire iactio	*ieχ-

inguadiare	2.*ɥad-
isembrunus	*brūn-
lambardesco	*lang- + b̥arzd-
lista listatus	*leɪst-
mallare mallus, mallum	*maɸl- : *mall-
manedia manedal	*mann- + *-ɣaɪd-
marcha, marchia marchatura march(i)o, -onis; marchius marchionensis marchis(i)us marchionissa marchis(i)a marcha, marchus	*mark-
marisca mariscarius	*marisk-
martrinus, -a, -um martrus, guaimantre	*marɸr-
marrimentum	*marz-
mazer, madre	*ma(-tlo-) + *treɥ-
mundiburdum	*mund- + *b̥urđ-
nastala	*nast-
nosca, nusca	*nust-
onta	*ɣaun- + *-iɸ-
pliuire pliuium pliuus	*pleɣ- : *pleg-
renga	*ɣr̥ing-

reguardum	*uard-
sacire	*sat-
sagio, -onis; sagus, saius sagionia	*sag-
sala	*sal-
saurus, -a	*sauz-
sazina	*sat-
scilla	*skell-
senescalcia senescalculus, senescalca	*senī- *skalk-
spelta	*speld-
speltus	*speut-
sporas	*spur-
stacamentum stacare	*stak-
stall(i)um	*stall-
tecatu	*taɪkn-
thiuphadus	*þūsχund-ī- + -fad-
trapa	*trapp-
tregua treua	*treuuu-
tualia	*þuaxl-

ÍNDEX DE PARAULES

Aquest índex es distribueix en diverses seccions, corresponents a les llengües emprades en el nostre treball, les quals han estat ordenades alfabèticament segons l'abreviatura de cada una (v. pp. 349-353), la qual es desenvolupa al costat entre parèntesis; al seu torn, dins de cada secció, les paraules apareixen llistades per ordre alfabètic.

a.a.a. (antic alt alemany)

<i>al(l)</i>	5, 9	<i>dūsunt</i>	277
<i>*allaud</i>	4	<i>dwahal</i>	282
<i>backan, bahhan</i>	12	<i>dwahan</i>	282
<i>bah</i>	11, 12	<i>dwehila, dwahilla</i>	282
<i>bahho</i>	11, 12	<i>elin(n)a</i>	2
<i>bak</i>	11	<i>falk(o)</i>	76
<i>bald</i>	14	<i>fano</i>	81, 82
<i>ban</i>	16, 20, 36	<i>fehtan</i>	141
<i>bank</i>	16	<i>fihu</i>	89
<i>bannan</i>	20	<i>filz</i>	84
<i>bant</i>	36	<i>fiorto</i>	343
<i>bart</i>	176	<i>for(a)ha</i>	108
<i>bast</i>	26	<i>forst</i>	107
<i>belihha</i>	77	<i>freh</i>	99
<i>bentil</i>	36	<i>fridu</i>	102
<i>beran</i>	208	<i>fuotar</i>	92
<i>bergan, gi-bergan</i>	129, 134	<i>ga-hurstit</i>	144
<i>berjan</i>	24	<i>galla</i>	54
<i>besten</i>	25	<i>ganazzo, ganzo</i>	110
<i>(bi)jehan, gehan</i>	168	<i>gans</i>	110
<i>bintan</i>	36	<i>garba</i>	112
<i>biotan</i>	34	<i>gart(o)</i>	114
<i>(bi)renken</i>	159	<i>gibrortōn, gaprortōn</i>	58
<i>biwarōn</i>	315	<i>gi-burt</i>	208
<i>blanc</i>	39	<i>*ginusken</i>	213
<i>bort</i>	48	<i>giozan</i>	124
<i>bōsi</i>	29, 31	<i>(gi)trūēn, -trū(w)ēn</i>	272
<i>bōsōn</i>	29	<i>gi-war</i>	303, 315
<i>brort</i>	58	<i>gōzōn?</i>	124
<i>brūn</i>	52	<i>grīs</i>	118
<i>burdin, burdī</i>	208	<i>gunda</i>	120
<i>burg</i>	64	<i>hals</i>	129
<i>busc, bosc</i>	66	<i>haram</i>	140

<i>hari, heri</i>	134	<i>mardar</i>	196
<i>harm-</i>	141	<i>marka</i>	191
<i>harm(i)skara</i>	140	<i>markō-jan-</i>	191
<i>harmscarōn, gi-harmscarōn</i>	140	<i>masar</i>	201
<i>harst</i>	143, 144	<i>mazzoltar, mazzaltra</i>	201
<i>harsta</i>	144	<i>meri</i>	186
<i>hart</i>	38, 138	<i>*merren</i>	200
<i>hart, herti</i>	38, 138	<i>munt</i>	208
<i>heit</i>	183	<i>*nast-eid</i>	212
<i>helm</i>	150	<i>nestila, nestel, nestilo, *nastula,</i> <i>*nascula</i>	212
<i>herd</i>	144	<i>nezzi</i>	212
<i>heriberga</i>	133	<i>*nuska, *nuskja</i>	213
<i>(h)napf</i>	154	<i>nuskil</i>	213
<i>hōnida, hōni</i>	147	<i>*nuskila, *nuskilī(n)</i>	213
<i>*hrama</i>	156	<i>nusta</i>	213
<i>hunt</i>	277	<i>*nustil</i>	213
<i>īsarn, īsan</i>	162	<i>ōt</i>	5
<i>jeten</i>	162	<i>pflegan, flegan, plegan</i>	217
<i>*kamarāri</i>	347	<i>pfliht, fliht</i>	217
<i>kiosan</i>	170	<i>pfluog</i>	217
<i>kozzo, kuzzin</i>	338	<i>rātan</i>	221
<i>kracho, kra(g)go, kracko</i>	174	<i>red(i)ōn</i>	221
<i>kranuh</i>	76	<i>ring, hring</i>	159
<i>krugula</i>	173	<i>ringa</i>	158, 160
<i>lang</i>	176	<i>ringan</i>	160
<i>leist</i>	178	<i>sagēn</i>	225
<i>leiten</i>	178	<i>sahha</i>	232
<i>lērih(ha)</i>	76	<i>sahhan</i>	232
<i>lisca</i>	345	<i>sal</i>	228
<i>lista</i>	178	<i>*sazjan, sezzen</i>	232
<i>mahal</i>	204, 205	<i>scalc</i>	239
<i>man</i>	9, 182	<i>scena, scina</i>	244
<i>manaheit</i>	182	<i>scheiden</i>	244
<i>marc</i>	192		

<i>*skāra</i>	140, 141	<i>wampe</i>	335
<i>skedan</i>	244	<i>warnōn</i>	303
<i>skella</i>	242	<i>warta</i>	314, 315
<i>skellan</i>	242	<i>wartēn</i>	315
<i>skeran</i>	141	<i>watan</i>	284
<i>spaltan</i>	250	<i>wecken</i>	297
<i>sparo</i>	248	<i>werfan</i>	325
<i>sparwāri, sperwer</i>	248	<i>werra</i>	329
<i>spelta</i>	249, 250	<i>werran</i>	329
<i>spelze</i>	249	<i>werren, weren</i>	310
<i>spioz</i>	252	<i>wetan</i>	319
<i>spiz</i>	252	<i>weti, wetti</i>	291
<i>spizzi</i>	252	<i>wintan</i>	300
<i>spor(o)</i>	256	<i>wīsa</i>	322
<i>spurnan</i>	256	<i>wrank</i>	159
<i>stal</i>	262	<i>zeigōn</i>	266
<i>stēcko</i>	259	<i>zeihhan</i>	266
<i>stecko, stehho</i>	260	<i>zeihhanen, zeichnen</i>	266
<i>stehhan, stechan</i>	260	<i>zīhan</i>	266
<i>storah</i>	76		
<i>tart</i>	69, 70	alt alemany medieval (a.a.m.)	
<i>tolc, tolg, dolg</i>	341	<i>backe</i>	12
<i>treso</i>	347	<i>bahe</i>	12
<i>*tresokamara</i>	347	<i>bant</i>	36
<i>*tresokamarāri</i>	347	<i>belche</i>	77
<i>*trisokamarāri</i>	347	<i>bendel</i>	36
<i>triuwa</i>	272	<i>bieten</i>	34
<i>triuwi, gi-triuwi</i>	272	<i>binden</i>	36
<i>tubil</i>	73	<i>blank</i>	39
<i>wahhēn</i>	296	<i>boese</i>	29
<i>wahta</i>	296	<i>bosche, busch</i>	66
<i>wamba</i>	334	<i>brūn</i>	52
<i>wambe</i>	334	<i>būh</i>	62
<i>wampa</i>	334	<i>burc</i>	64

<i>bürde</i>	208	<i>raten</i>	221
<i>forts, vorst</i>	107	<i>reden</i>	221
<i>galle</i>	54	<i>renken</i>	159
<i>ganze</i>	110	<i>sal</i>	228
<i>garbe</i>	112	<i>scheiden</i>	244
<i>geburt</i>	208	<i>schelle</i>	242
<i>gel</i>	54	<i>schellen</i>	242
<i>grīs</i>	118	<i>sōr</i>	236
<i>harm</i>	141	<i>spar(e), sparwe</i>	248
<i>heit</i>	183	<i>spelte</i>	249, 250
<i>herte</i>	38	<i>spelte, spelze</i>	249
<i>hunt</i>	277	<i>sperlinc</i>	248
<i>kamer(e)</i>	347	<i>sperwære, sperwer, sparwære,</i> <i>sparwer</i>	248
<i>kotze</i>	338	<i>spiez</i>	252
<i>kranech(e), kranch(e)</i>	76	<i>spitz(e)</i>	252
<i>krucke, krücke</i>	173	<i>spiz</i>	252
<i>kürsen, kursen</i>	339	<i>spor(e)</i>	256
<i>leist</i>	178	<i>stal</i>	262
<i>lērche, lēwer(i)ch</i>	76	<i>steche</i>	260
<i>lîste</i>	178	<i>stechen</i>	260
<i>mahel, māl</i>	205	<i>storch(e), storc, storke</i>	76
<i>man</i>	9, 182	<i>treppe, trappe, trope</i>	268
<i>marc</i>	192	<i>trese(n), tresem</i>	347
<i>mark</i>	191, 192	<i>triūwe, triōwe</i>	272
<i>marke, marc, march</i>	192	<i>trūwen, triuwen</i>	272
<i>mart, marder</i>	196	<i>twahen, dwahen</i>	282
<i>maser</i>	201	<i>twehel(e), dwehel(e)</i>	282
<i>mazalter</i>	201	<i>val</i>	76, 80
<i>medili</i>	205	<i>valke</i>	76
<i>napf, naph</i>	154	<i>van(e)</i>	82
<i>nestel</i>	212	<i>(ver)werren</i>	329
<i>netze</i>	212	<i>vilz</i>	84
<i>pfliht(e)</i>	217	<i>vorhe</i>	108
<i>pfluog</i>	217		

<i>vuoter</i>	92	<i>cran</i>	76
<i>warn</i>	315	<i>cricc, crycc</i>	173
<i>wërre</i>	329	<i>crūs(e)ne</i>	339
<i>weten</i>	319	<i>darad̄, darod̄</i>	70
<i>wīs(e)</i>	322	<i>dubbian</i>	73
<i>zeichen</i>	266	<i>dūfan</i>	73
<i>zeichen(en)</i>	266	<i>ēad</i>	5
<i>zeigen</i>	266	<i>eal(l)</i>	5, 9
		<i>eln</i>	2
a.angl. (antic anglès)		<i>fana</i>	82
<i>bacan</i>	12	<i>fealu</i>	80
<i>back</i>	11	<i>felt</i>	84
<i>bannan</i>	20	<i>feoh</i>	89
<i>beald</i>	14	<i>flēan</i>	217
<i>beard</i>	176	<i>fōdder</i>	92
<i>bēatan</i>	34	<i>fræc</i>	99
<i>benc</i>	16	<i>franca</i>	99
<i>beorgan</i>	129, 134	<i>frec</i>	99
<i>beran</i>	208	<i>frēcne</i>	99
<i>berjan</i>	24	<i>freoðo</i>	102
<i>bindan</i>	36	<i>furh</i>	108
<i>bæst</i>	26	<i>ganot</i>	110
<i>blanca</i>	39	<i>gealla</i>	54
<i>blāwen</i>	42	<i>geard</i>	114
<i>bōen</i>	20	<i>(ge)ban(n)</i>	20
<i>bord</i>	48	<i>(ge)byrd</i>	208
<i>breord</i>	58	<i>geolo</i>	54
<i>brord</i>	58	<i>gēotan</i>	124
<i>brūn</i>	52	<i>gōs</i>	110
<i>bryrdan</i>	58	<i>grīs</i>	118
<i>būh</i>	62	<i>gūð</i>	120
<i>burg</i>	64	<i>h(e)als</i>	129
<i>*busc, *bysc</i>	66	<i>hād, hæd</i>	183
<i>cēosan</i>	170	<i>hēan</i>	147

<i>heard</i>	38, 138	<i>plōh</i>	217
<i>heard, hard</i>	138	<i>rædan</i>	221
<i>hearm</i>	140, 141	<i>sael, salor</i>	228
<i>hearmscearu</i>	140	<i>scēadan</i>	244
<i>hearste-panne</i>	144	<i>scealc</i>	239
<i>helm</i>	150	<i>scieran</i>	141
<i>here</i>	134	<i>scillan</i>	242
<i>hierstan</i>	144	<i>scinu</i>	244
<i>hnæp(p)</i>	154	<i>sēar</i>	236
<i>hremman</i>	156	<i>secgan</i>	225
<i>hring</i>	159	<i>settan</i>	232
<i>hund</i>	277	<i>spear-hafoc</i>	248
<i>īsern, īsen, īren</i>	162	<i>spearwa</i>	248
<i>lāwerce, lāwerce</i>	76	<i>speld</i>	250
<i>lang</i>	176	<i>spelt</i>	249
<i>lann</i>	211	<i>spitu</i>	252
<i>læst, lāst</i>	178	<i>spora, spura</i>	256
<i>līste</i>	178	<i>spornan</i>	256
<i>mædel</i>	205	<i>staca</i>	260
<i>mæ̅l</i>	205	<i>steall</i>	262
<i>mann(a)</i>	9, 182	<i>sticca</i>	260
<i>mapulder, mapolder, mapuldre</i> ...	201	<i>storc</i>	76
<i>mapul-trēow</i>	201	<i>tācn</i>	266
<i>marc</i>	192	<i>tācan</i>	266
<i>mearc, mearce</i>	191	<i>þūsend</i>	277
<i>mearð</i>	196	<i>þwēal, þwæhl</i>	282
<i>mer(i)sc</i>	186	<i>þwēan</i>	282
<i>mere</i>	186	<i>træppe</i>	268
<i>mierran</i>	200	<i>trēo, trēow</i>	201
<i>mund</i>	208	<i>trēow</i>	272
<i>nos(t)le</i>	212	<i>trēowe, trīewe, ge- trīewe</i>	272
<i>pleoh, pliht</i>	217	<i>trēowian, trūwian</i>	272
<i>plēon</i>	217	<i>treppan</i>	268

<i>wacian, weccan</i>	297
<i>wadan</i>	284
<i>wæcnan</i>	297
<i>wær</i>	303
<i>wamb</i>	335
<i>wealh-hafoc</i>	76
<i>wearde</i>	314, 315
<i>weardian</i>	315
<i>wearnian</i>	303
<i>wed</i>	291
<i>weorpan</i>	325
<i>werian</i>	310
<i>wīs(e)</i>	322
<i>wringan</i>	160

a.b.a. (antic baix alemany)

<i>bak</i>	11
<i>berjan</i>	24
<i>blāo</i>	42
<i>harm</i>	140
<i>harmskara</i>	140
<i>harst</i>	144
<i>hart, harde</i>	38
<i>rinc</i>	159
<i>want</i>	300
<i>warda</i>	315
<i>wardōn</i>	315
<i>warōn</i>	315
<i>werian</i>	310
<i>werre</i>	329

a.esl.ecl. (antic eslau eclesiàstic)

<i>berǫ, [bǫrati]</i>	208
-----------------------------	-----

<i>borjǫ</i>	24
<i>brada</i>	176
<i>brǫzda</i>	58
<i>črǫtu, črǫsti</i>	339
<i>dlǫgǫ</i>	176
<i>drǫva</i>	202
<i>dǫno</i>	73
<i>goniti</i>	120
<i>grabiti</i>	112
<i>kolo</i>	129
<i>krǫgǫ</i>	159
<i>morje</i>	186
<i>mǫ-žb</i>	9, 182
<i>plavǫ</i>	80
<i>po-manǫti</i>	208
<i>prijatelǫ</i>	102
<i>raždǫ, raditi</i>	221
<i>rǫka</i>	160
<i>saditi</i>	232
<i>selo</i>	228
<i>sočiti</i>	225
<i>sramǫ</i>	141
<i>sǫto</i>	277
<i>suxǫ</i>	236
<i>tysǫšti</i>	277
<i>vedǫ (vesti), voždǫ (voditi)</i>	319
<i>vidǫ</i>	322
<i>vrǫgǫ (vrǫšti)</i>	325
<i>zlbǫčb</i>	54

a.fris. (antic frisó)

<i>al</i>	5, 9
<i>bank</i>	16

<i>bek</i>	11, 12	<i>merk</i>	191, 192
<i>bera</i>	24, 208	<i>merke, marke</i>	191
<i>bera</i> [2]	24	<i>merth</i>	196
<i>berd</i>	176, 208	<i>mon</i>	9, 182
<i>berde</i>	208	<i>mund, mond</i>	208
<i>biāda</i>	34	<i>nēstla</i>	212
<i>binda</i>	36	<i>plē, pli</i>	217
<i>blāw, blau</i>	42	<i>plega</i>	217
<i>bort</i>	48	<i>plicht</i>	217
<i>brūn</i>	52	<i>plōch</i>	217
<i>būh, būch</i>	62	<i>rēda</i>	221
<i>burch, burg</i>	64	<i>rethia</i>	221
<i>elne</i>	2	<i>sedza, sidza</i>	225
<i>fīā-</i>	89	<i>setta</i>	232
<i>fōder, fōr</i>	92	<i>skalk</i>	239
<i>fona, fana</i>	82	<i>skera</i>	141
<i>fretho, frede, ferd</i>	102	<i>skētha, skēda, skatta</i>	244
<i>giata, jāta</i>	124	<i>spurna</i>	256
<i>grīs</i>	118	<i>stal</i>	262
<i>hals</i>	129	<i>steka</i>	260
<i>hānitha, hāna</i>	148	<i>tēken</i>	266
<i>helm</i>	150	<i>thūsend</i>	277
<i>herde</i>	38	<i>trē</i>	201
<i>here</i>	134	<i>treppe</i>	268
<i>herm, harm</i>	141	<i>triūwe, triōwe</i>	272
<i>hermskere</i>	140	<i>wakia, wekia</i>	297
<i>hrem-bendar</i>	156	<i>wamme, womme</i>	335
<i>hring</i>	159	<i>wardia</i>	315
<i>jā, jān</i>	168	<i>wed</i>	291
<i>kersne</i>	339	<i>werpa</i>	325
<i>kiāsa, tziāsa</i>	170	<i>wīs</i>	322
<i>lāst, lēst</i>	178		
<i>long</i>	176	a.fris.occ. (antic frisó occidental)	
<i>mar</i>	186	<i>bald</i>	14

<i>band</i>	36	<i>táviṣī</i>	277
<i>biēda</i>	34	<i>vēdas</i>	322
a.fris.or. (antic frisó oriental)		<i>yācati</i>	168
<i>bāsefeng</i>	31	<i>yátati</i>	162
<i>benk</i>	16	<i>yatna-</i>	162
<i>ielne, ielen</i>	2	a.irl. (antic irlandès)	
a.i. (antic indi)		<i>air-sissedar</i>	262
<i>abhi-vlaṅgá-</i>	160	<i>anart</i>	82
<i>aratní-</i>	2	<i>balc</i>	14
<i>áyas-</i>	162	<i>bān</i>	44
<i>ba-bhrú-</i>	52	<i>barr</i>	66
<i>badhnāti</i>	36	<i>-beir, -berat</i>	208
<i>bardhaka-h</i>	49	<i>bibdu</i>	34
<i>bhṛjjāti</i>	12	<i>birt, -bert</i>	208
<i>bhaṅgá-</i>	16	<i>bongim</i>	16
<i>cakrá-</i>	129	<i>brí</i>	64, 192
<i>citrá-</i>	183	<i>-ceil</i>	150
<i>dīrghá-</i>	176	<i>cét</i>	277
<i>gṛbhñāti</i>	112	<i>cúar</i>	148
<i>haṃsá-</i>	110	<i>*-dair</i>	70
<i>juhóti</i>	124	<i>daur, dair</i>	202
<i>ketú-</i>	183	<i>derb</i>	272
<i>krátu-</i>	138	<i>*dogoa</i>	171
<i>kūḍayāti</i>	144	<i>fedid</i>	319
<i>palitá-</i>	80	<i>fīad</i>	322
<i>parkatī-</i>	108	<i>géis</i>	110
<i>pásu-</i>	89	<i>gonaid</i>	120
<i>prīti-</i>	102	<i>gort</i>	114
<i>rėjate</i>	346	<i>grían</i>	118
<i>śarman-</i>	150	<i>gruc</i>	174
<i>śatám</i>	277	<i>hét, ét</i>	162
<i>táviṣá-</i>	277	<i>íarn</i>	162

<i>mruig</i>	192	<i>alun</i>	2
<i>muir</i>	186	<i>auðr</i>	5
<i>nascaid</i>	212	<i>ballr</i>	14
<i>nassae</i>	212	<i>band</i>	36
<i>-ráidi</i>	221	<i>bann</i>	20
<i>saidit</i>	232	<i>banna</i>	20
<i>seichid</i>	225	<i>barða</i>	24
<i>uile</i>	2, 5, 9	<i>bardage</i>	24
<i>uilen</i>	2	<i>barr</i>	66
		<i>bast</i>	26
a.isl. (antic islandès)		<i>bekkr</i>	16
<i>barð</i>	176	<i>bera</i>	208
<i>benda</i>	44	<i>beriask</i>	24
<i>bendill</i>	36	<i>berja</i>	24
<i>buskr</i>	66	<i>binda</i>	36
<i>falki, geirfalki</i>	76	<i>bjarga</i>	129, 134
<i>frakka, frakki</i>	99	<i>bjóða</i>	34
<i>frekr</i>	99	<i>blakkr</i>	39
<i>frækn</i>	99	<i>blár</i>	42
<i>gjóta</i>	124	<i>bøn</i>	20
<i>*gríss</i>	118	<i>borð</i>	48
<i>harðr</i>	38	<i>borg</i>	64
<i>ísarn, jarn</i>	162	<i>broddr</i>	58
<i>já</i>	168	<i>búkr</i>	62
<i>kjósa</i>	170	<i>burðr</i>	208
<i>krókr</i>	173	<i>byrðr</i>	208
<i>leistr</i>	178	<i>darraðr</i>	70
<i>lista</i>	178	<i>dolg, dylgja</i>	341
		<i>dolgr</i>	341
a.lit. (antic lituà)		<i>dubba</i>	73
<i>bruzdùklis</i>	58	<i>dúfa</i>	73
		<i>fani</i>	82
a.n. (antic nòrdic)		<i>fé</i>	89
<i>allr</i>	5, 9	<i>fjórir</i>	343

<i>flá</i>	217	<i>mundr</i>	208
<i>fóðr</i>	92	<i>nist(i)</i>	212
<i>fólur</i>	80	<i>plógr</i>	217
<i>friðr</i>	102	<i>ráða</i>	221
<i>fúra</i>	108	<i>salr</i>	228
<i>gall</i>	54	<i>segja</i>	225
<i>garðr</i>	114	<i>setja</i>	232
<i>gás</i>	110	<i>skelkr</i>	239
<i>gota</i>	124	<i>sker</i>	140, 141
<i>gulr</i>	54	<i>skera</i>	141
<i>gunnr, guðr</i>	120	<i>skjalla</i>	242
<i>háð</i>	148	<i>sperna, sporna</i>	256
<i>hals</i>	129	<i>spjald</i>	250
<i>harðr</i>	138	<i>spjót</i>	252
<i>harm</i>	140, 141	<i>spori</i>	256
<i>heiðr</i>	183	<i>sporr (pl. spörvar)</i>	248
<i>herr</i>	134	<i>stallr</i>	262
<i>hjalmr</i>	150	<i>steikja</i>	260
<i>hnappr</i>	154	<i>stikka</i>	260
<i>hremma</i>	156	<i>stjaki</i>	260
<i>hringr</i>	159	<i>storkr</i>	76
<i>lævirki</i>	77	<i>teikn</i>	266
<i>langr</i>	176	<i>þúsund, þúshundrað</i>	277
<i>maðr</i>	9, 182	<i>þvá</i>	282
<i>mál</i>	205	<i>þváll</i>	282
<i>mark</i>	192	<i>tré</i>	201
<i>marr</i>	186	<i>trú</i>	272
<i>merkja</i>	191	<i>trúa, tryggja, tryggva</i>	272
<i>möpurrr</i>	201	<i>tryggr</i>	272
<i>mörk</i>	191, 192	<i>vað</i>	284
<i>mörð</i>	196	<i>vaka, vekja</i>	297
<i>mósurr</i>	201	<i>vakna</i>	297
<i>mund</i>	208	<i>varða</i>	315
		<i>varr</i>	303, 315

<i>veð</i>	291	<i>bank</i>	16
<i>verja</i>	310	<i>banut</i>	44
<i>verpa</i>	325	<i>bard</i>	176
<i>vís</i>	322	<i>bast</i>	26
<i>vomb</i>	335	<i>beran</i>	208
<i>vottr</i>	300	<i>(bi)gehan</i>	168
a.nor. (antic noruec)		<i>bindan</i>	36
<i>frakkr</i>	99	<i>biodan</i>	34
a.pers. (antic persa)		<i>blāo</i>	42
<i>dargam</i>	176	<i>bōm-falko</i>	76
<i>dāruv</i>	201	<i>bord</i>	48
<i>kāra-</i>	134	<i>(brāmal-)busc</i>	66
<i>niya-šādayam</i>	232	<i>brūn</i>	52
a.pruss. (antic prussià)		<i>crano</i>	76
<i>druwit</i>	272	<i>elina</i>	2
<i>isrankeis</i>	160	<i>falu</i>	80
<i>rānk-twei</i>	160	<i>fana</i>	82
<i>sansy</i>	110	<i>fehu</i>	89
<i>sausan</i>	236	<i>filt</i>	84
<i>westwei</i>	319	<i>friðu, freðo</i>	102
a.rus (antic rus)		<i>frōkan, frōkni</i>	99
<i>baju</i>	20	<i>furia</i>	108
<i>кѣръзѣно</i>	339	<i>galla</i>	54
<i>pūlstī</i>	84	<i>garĕa, garva</i>	112
a.s. (antic saxó)		<i>gard</i>	114
<i>all</i>	5, 9	<i>gibák</i>	12
<i>bak</i>	12	<i>gi-bergan</i>	129, 134
<i>bald</i>	14	<i>giburd</i>	208
<i>band</i>	36	<i>giotan</i>	124
		<i>grisa</i>	118
		<i>gūdea</i>	120
		<i>hard</i>	38
		<i>harm</i>	141
		<i>harst</i>	144

<i>hēd</i>	183	<i>sakan</i>	232
<i>helm</i>	150	<i>sala</i>	228
<i>heri</i>	134	<i>seggian</i>	225
<i>hnapp</i>	154	<i>settian</i>	232
<i>hōn(i)ḍa</i>	148	<i>skalk</i>	239
<i>hring</i>	159	<i>skēdan</i>	244
<i>hund</i>	277	<i>skieran</i>	141
<i>īsarn</i>	162	<i>spelta</i>	249
<i>jedan</i>	162	<i>spurnan</i>	256
<i>kiosan</i>	170	<i>stekan</i>	260
<i>kott</i>	338	<i>tēkan</i>	266
<i>krukkia</i>	173	<i>thūsundig</i>	277
<i>kursina</i>	339	<i>thwahan</i>	282
<i>lang</i>	176	<i>thwehila</i>	282
<i>lērian</i>	178	<i>trauwian</i>	272
<i>lēwerka</i>	77	<i>tresuhūs</i>	347
<i>liska</i>	345	<i>trio, treo</i>	201
<i>līsta</i>	178	<i>triuwi</i>	272
<i>mahal</i>	205	<i>wakon</i>	297
<i>man</i>	9, 182	<i>war</i>	303, 314, 315
<i>mapulder</i>	201	<i>warda</i>	314
<i>mark</i>	192	<i>werian</i>	310
<i>masur</i>	201	<i>werpan</i>	325
<i>merrian</i>	200	<i>werra</i>	329
<i>mersk</i>	186	<i>werran</i>	329
<i>nestila</i>	212	<i>windan</i>	300
<i>net(t)</i>	212	<i>wīsa</i>	322
<i>*nuska, *nuskja</i>	213		
<i>*nuskil</i>	213	al. (alemany)	
<i>ōd</i>	5	<i>Allod</i>	4
<i>plegan</i>	217	<i>arrangieren</i>	159
<i>rādan</i>	221	<i>Bache</i>	12
<i>reḍiōn</i>	221	<i>Bachen (dial.)</i>	12
		<i>backe (dial.)</i>	11

<i>backen</i>	12	<i>Geburt</i>	208
<i>Band</i>	36	<i>gehen</i>	167
<i>Bündel</i>	36	<i>gelb</i>	53, 54
<i>Bär</i>	52	<i>ge-wahr</i>	303, 315
<i>Bast</i>	25, 26	<i>gießen</i>	124
<i>Baus</i>	31	<i>greis</i>	118
<i>Belche</i>	77	<i>Harm</i>	141
<i>Berg</i>	64	<i>hart</i>	38, 138
<i>bergen</i>	64, 129, 134	<i>Heer</i>	134
<i>Besen</i>	26	<i>Helm</i>	150
<i>bieten</i>	34	<i>Herberge</i>	133
<i>binden</i>	36	<i>Herd</i>	144
<i>blaken</i>	39	<i>Hohn</i>	147
<i>blau</i>	42	<i>jäten (reg. gäten)</i>	162
<i>blinken</i>	39	<i>Kammer</i>	347
<i>bohne(r)n</i>	44	<i>kiesen</i>	170
<i>böse</i>	29, 31	<i>Kranich</i>	76
<i>braun</i>	52, 53	<i>Krücke</i>	173
<i>Bürde</i>	208	<i>Kürse(n), Kursche (obs.)</i>	339
<i>Dübel</i>	73	<i>Kürshner</i>	339
<i>Eisen</i>	162	<i>Kutte</i>	338
<i>Elle</i>	2	<i>lehren</i>	178
<i>fahl</i>	80	<i>Leiste</i>	178
<i>Falke</i>	76	<i>Leisten</i>	178
<i>fechten</i>	141	<i>leiten</i>	178
<i>Filz</i>	84	<i>Lerche</i>	76
<i>Föhre</i>	108	<i>Liesch</i>	345
<i>Forst</i>	107	<i>Mahl (obs.)</i>	205
<i>Friede</i>	102	<i>Mann</i>	9, 182
<i>Futter</i>	92	<i>Marder</i>	196
<i>Galle</i>	53, 54	<i>Mark</i>	191, 192
<i>Gans</i>	110	<i>Maser</i>	201
<i>Garbe</i>	112	<i>Maßholder</i>	201
<i>Garten</i>	114	<i>maszholder</i>	201

<i>Meer</i>	186	<i>Storch</i>	76
<i>Napf</i>	154	<i>tausend</i>	277
<i>Nestel</i>	212	<i>trauen</i>	272
<i>Nesteleid</i>	212	<i>Treppe</i>	268
<i>nesteln</i>	212	<i>trese-kämmerer</i>	347
<i>Netz</i>	212	<i>Tresen</i>	347
<i>pflegen</i>	217	<i>treu, ge-treu</i>	272
<i>Pflug</i>	217	<i>ver-bannen</i>	20, 44
<i>Plicht</i>	217	<i>verwirren</i>	329
<i>Rahmen</i>	156	<i>vierte</i>	343
<i>raten</i>	221	<i>wachen</i>	297
<i>reden</i>	221	<i>Wacht</i>	296
<i>Ring</i>	159	<i>warnen</i>	303
<i>Rinken</i>	158	<i>waten</i>	284
<i>Saal</i>	228	<i>wehren</i>	310
<i>sagen</i>	225	<i>werfen</i>	325
<i>Schalk</i>	239	<i>Wette</i>	291
<i>Schall</i>	242	<i>winden</i>	300
<i>scheiden</i>	244	<i>wringen</i>	159
<i>Schelle</i>	242	<i>zeichnen</i>	266
<i>Schere</i>	140	<i>Zeichen</i>	266
<i>Schiene</i>	244	<i>zeigen</i>	266
<i>setzen</i>	232	<i>zeihen (obs.)</i>	266
<i>sohr</i>	236	<i>zwagen</i>	282
<i>spalten</i>	250	<i>Zwehle</i>	282
<i>Spelingshabicht</i>	248		
<i>spelten</i>	250	alb. (albanès)	
<i>Sperber</i>	248	<i>deshi</i>	171
<i>Sperling</i>	248	<i>dru / drũ</i>	202
<i>Spieß</i>	252		
<i>Spitze</i>	252	angl. (anglès)	
<i>Sporn</i>	256	<i>aware</i>	303
<i>Stall</i>	262	<i>back</i>	11
<i>stechen</i>	260	<i>bacon</i>	12

<i>bæc</i>	11, 12
<i>ban</i>	20
<i>bear</i>	208
<i>beat</i>	34
<i>bench</i>	16
<i>blue</i>	42
<i>board</i>	48
<i>bold</i>	14
<i>bush</i>	66
<i>choose</i>	170
<i>fir</i>	108
<i>fodder</i>	92
<i>gall</i>	54
<i>garden</i>	114
<i>goose</i>	110
<i>hard</i>	38, 138
<i>harm</i>	141
<i>helmet</i>	150
<i>iron</i>	162
<i>long</i>	176
<i>man</i>	9
<i>maple</i>	201
<i>marsh</i>	186
<i>marten</i>	196
<i>net</i>	212
<i>play</i>	217
<i>say</i>	225
<i>sear</i>	236
<i>set</i>	232
<i>sparrow</i>	248
<i>sparrow-hawk</i>	248
<i>spurn</i>	256
<i>stake</i>	260
<i>stall</i>	262

<i>teach</i>	266
<i>thousand</i>	277
<i>towel</i>	280
<i>tree</i>	201
<i>wade</i>	284
<i>wake</i>	297
<i>war</i>	329
<i>ward</i>	315
<i>warn</i>	303
<i>warp</i>	325
<i>watch</i>	297
<i>womb</i>	335
<i>wrench</i>	159
<i>yard</i>	114
<i>yellow</i>	54

angl.m. (anglès medieval)

<i>chēsen</i>	170
---------------------	-----

àr. (àrab)

<i>korsuf</i>	338
---------------------	-----

arag. (aragonès)

<i>borda</i>	47
<i>espedo</i>	251
<i>jisca</i>	345
<i>soro</i>	235

arag.m. (aragonès medieval)

<i>rancar / rencar, arincar</i>	158
---------------------------------------	-----

arm. (armeni)

<i>berem</i>	208
<i>hin</i>	239

<i>kerem</i>	339	<i>grīs</i>	118
<i>matčim</i>	205	<i>harst</i>	144
<i>mořanam</i>	200	<i>īser(e)n, īser, īsen</i>	162
ass. (assiri)		<i>kēsen</i>	170
<i>guzippu, kuzippu</i>	338	<i>lēst</i>	178
av. (avēstic)		<i>līste</i>	178
<i>baraitī</i>	208	<i>mārder</i>	196
<i>frita-, frīna-, frīva-</i>	102	<i>mark</i>	191, 192
<i>fšarəma-</i>	141	<i>marke</i>	191
<i>hana-</i>	239	<i>marsch, mersch, masch</i>	186
<i>paiti-</i>	277	<i>pflicht</i>	217
<i>pasu-</i>	89	<i>sparwer, sperwer</i>	248
<i>rādat</i>	221	<i>spore, spare</i>	256
<i>sparoiŋ</i>	256	<i>stal</i>	262
<i>vad-</i>	319	<i>sticken</i>	260
<i>vərənaoti</i>	310	<i>trappen</i>	268
<i>zairi</i>	54	<i>voder, vōr</i>	92
<i>zāra</i>	54	<i>vrack</i>	99
		<i>wedde</i>	291
b.a.m. (baix alemany medieval)		b.al. (baix alemany)	
<i>be-dūven</i>	73	<i>butte</i>	33
<i>bendel</i>	36	bàlt.com. (bàltic comú)	
<i>bort</i>	48	<i>*wrankā</i>	160
<i>ēle, ēlen(e), ělne, elle</i>	2	basc	
<i>gante</i>	110	<i>lezka</i>	345
<i>gart(e)</i>	114	bearn. (bearnès)	
<i>garve</i>	112	<i>gabidà</i>	318
<i>gebort</i>	208	bret. (bretó)	
<i>geden</i>	162	<i>balc'h</i>	14
<i>gēn, jēn</i>	168		
<i>gēten</i>	124		
<i>gōs, gūs</i>	110		

<i>barr</i>	66	<i>guisa</i>	321
<i>frão</i>	248	<i>mal(l)ado</i>	204
<i>iez</i>	168	<i>malada</i>	204
<i>naska</i>	212	<i>rancar / rencar, arrincar</i>	158
campid. (campidonès)		<i>ranco</i>	159
<i>brau</i>	41	<i>soro</i>	235
		<i>to(v)aja</i>	280
cast.m. (castellà medieval)		cat. (català)	
<i>adobar</i>	72	<i>adobar</i>	72
<i>adobo</i>	72	<i>aguait</i>	295, 296
<i>alna</i>	1	<i>aguaitar</i>	296
<i>arrancar</i>	158	<i>alaman</i>	8
<i>bisarma</i>	161	<i>alberg</i>	132, 133
<i>brozlar</i>	57, 58	<i>alberga</i>	133
<i>buergo</i>	63	<i>albergar</i>	133
<i>burgués</i>	63	<i>albergueria</i>	133
<i>cosir</i>	170	<i>alfàbrega</i>	252
<i>croza</i>	173	<i>alna</i>	1, 2
<i>esparavel</i>	247	<i>alou</i>	3, 4
<i>esparvel</i>	247	<i>alouer</i>	4
<i>espiedo</i>	251	<i>anap</i>	153
<i>(e)spuera, espu(o)la</i>	255	<i>ardiment</i>	137
<i>estalla</i>	262	<i>ardit</i>	137
<i>falcón</i>	75	<i>arramir</i>	155
<i>falconero</i>	75	<i>arrancar</i>	159
<i>fardido</i>	137	<i>arrear</i>	220
<i>fonta</i>	147	<i>arrancar</i>	158
<i>gaje</i>	290	<i>arrencar</i>	158, 159
<i>galanbrún / galenbrún</i>	52	<i>asberg</i>	127, 128, 129
<i>gambax</i>	334	<i>ast</i>	143, 144
<i>garantir</i>	308	<i>asta</i>	143
<i>guarir</i>	308	<i>atrapar</i>	267
<i>guarnir</i>	302	<i>ausberg</i>	127, 128

<i>bacó</i>	11, 12	<i>dard</i>	69
<i>baldament</i>	13	<i>demandar</i>	204
<i>ban</i>	16, 19, 20, 43	<i>elm</i>	149, 150
<i>banc</i>	16	<i>elm, elme</i>	149
<i>banca</i>	16	<i>esparver</i>	247
<i>banda</i>	43	<i>espelta</i>	249
<i>bandejar</i>	19	<i>esperó</i>	255
<i>baró</i>	23	<i>esperons</i>	255
<i>bastiment</i>	26	<i>esquella</i>	241
<i>bastir</i>	25	<i>esquena</i>	243, 244
<i>benà</i>	35, 36	<i>esquenall</i>	243, 244
<i>blanc</i>	38	<i>estaca</i>	259
<i>blanquer</i>	38, 39	<i>estacament</i>	259, 260
<i>blau</i>	41, 42	<i>estacar</i>	259, 260
<i>boig</i>	30	<i>estala (alg.)</i>	262
<i>borda</i>	47, 48	<i>estall</i>	262
<i>border, -a</i>	47, 48	<i>falb</i>	79
<i>bosc</i>	65, 66	<i>falcó</i>	75
<i>boscà</i>	65, 66	<i>falconera</i>	76
<i>botar</i>	33	<i>feltre</i>	83
<i>botó</i>	33	<i>feu</i>	87, 88
<i>bravejar</i>	329	<i>feudal</i>	85, 86, 88, 259, 312, 328
<i>brodar</i>	57, 58	<i>feudatari</i>	88
<i>bru</i>	52	<i>fiscal</i>	238
<i>buc</i>	61	<i>folrar</i>	91
<i>burg</i>	63, 64	<i>folrar, forrar</i>	91
<i>burgès</i>	63, 64	<i>folre, folro</i>	91
<i>cafè</i>	282	<i>forester</i>	106, 107
<i>cafetó</i>	282	<i>foresteria</i>	106
<i>cambrà</i>	347	<i>franc, -a</i>	98
<i>conrear</i>	220, 221	<i>Francesc, -a</i>	98
<i>conreu</i>	220	<i>franquícia</i>	99
<i>cridar</i>	319	<i>gamfaró</i>	119
<i>crossa</i>	173, 174	<i>ganta</i>	110

<i>garant</i>	308	<i>llombard</i>	175
<i>garantia</i>	308	<i>loteria</i>	4
<i>garantir</i>	308	<i>mà</i>	182
<i>garba</i>	111	<i>malalt</i>	91, 238, 282
<i>Gardeny</i>	113, 114, 115	<i>malalt-ó</i>	282
<i>gomfanó</i>	81, 119	<i>marc</i>	190
<i>got, goda</i>	123, 124	<i>marca</i>	190
<i>gòtic, -a</i>	123, 124	<i>marcar</i>	190
<i>gris</i>	118	<i>maresma</i>	186
<i>groc, groga</i>	54	<i>marisc</i>	186
<i>guaita</i>	295, 296	<i>marquès</i>	190, 191
<i>gual</i>	284	<i>marquesa</i>	191
<i>guant</i>	299	<i>marrar</i>	199
<i>guardar</i>	314	<i>marriment</i>	199
<i>guàrdia</i>	314, 315	<i>marrir</i>	199
<i>guarir</i>	308, 309	<i>marrit</i>	199
<i>guarniment</i>	302	<i>mart</i>	196
<i>guarnir</i>	302	<i>mart, marta</i>	195
<i>guarnit</i>	302, 303	<i>menysprear</i>	88
<i>güell</i>	284	<i>menyspreu</i>	88
<i>guerra</i>	328, 329	<i>nadó</i>	282
<i>guerregar</i>	328, 329	<i>nat</i>	282
<i>guia</i>	318	<i>palla</i>	281
<i>guiador, -ora</i>	318	<i>petit</i>	282
<i>guiament</i>	318, 319	<i>petitó</i>	282
<i>guiatge</i>	318	<i>peu</i>	221, 284
<i>guisa</i>	321, 322	<i>plaer</i>	232
<i>infeudació</i>	88	<i>planejar</i>	329
<i>infeudar</i>	88	<i>reguard</i>	314
<i>jardí</i>	113	<i>reng</i>	158
<i>llesca</i>	345	<i>saig</i>	224, 225
<i>llista</i>	177	<i>sajonia</i>	224
<i>llistar</i>	177	<i>sala</i>	227, 228
<i>lliura</i>	192	<i>salv</i>	79

<i>senescal</i>	238, 239	<i>baador</i>	29
<i>senescalía</i>	238, 239	<i>baare</i>	29, 30
<i>sotssaig</i>	225	<i>baia (bahia, baya), boya (= boïa), bauzia, bausia</i>	28
<i>taca</i>	265	<i>bald</i>	13
<i>tacar</i>	265	<i>bandir</i>	19, 43
<i>tacat</i>	265	<i>bauzia</i>	29, 43, 140
<i>tovalla</i>	280	<i>bog</i>	30
<i>tovalló</i>	281	<i>broidar</i>	57
<i>tovallola</i>	280, 281	<i>burch</i>	63
<i>trapa</i>	267, 268	<i>cosiment / causiment</i>	170
<i>tregua</i>	271	<i>cosir</i>	170
<i>treva</i>	270, 271, 272	<i>cota</i>	338
<i>tribunal</i>	204	<i>dard</i>	69
<i>visarma</i>	161	<i>elm</i>	149
cat.m. (català medieval)		<i>engatjar</i>	290
<i>adob</i>	72	<i>escosir</i>	170
<i>adobar</i>	72	<i>esembrú</i>	52
<i>aguaitar</i>	295	<i>espelt</i>	252
<i>aguayt, agueit</i>	295	<i>espet</i>	251
<i>ahontar</i>	147	<i>espeut</i>	251, 252
<i>al(i)scara</i>	139	<i>espit</i>	251, 252
<i>alberch</i>	132	<i>falb, falba</i>	79
<i>alna</i>	1	<i>falconer</i>	75
<i>anap, enap</i>	153, 154	<i>feu</i>	87, 88
<i>ar(r)amir, ar(r)emir</i>	155	<i>feuater</i>	88
<i>ar(r)encar</i>	158	<i>forest</i>	106
<i>ardre</i>	137	<i>foure, fouro</i>	91
<i>arrancar</i>	159	<i>franc, -a</i>	97
<i>arrencar</i>	159	<i>franquesa, franquea</i>	97
<i>asberch</i>	127, 128	<i>franquetat, franquitat</i>	97
<i>auna</i>	1	<i>franquitat / franquetat</i>	98
<i>ausberch</i>	127, 128	<i>g(u)atge</i>	290
<i>b(a)are</i>	29	<i>ganfanó, gonfaló, gomfanó</i>	119

<i>girfalc, grifaut</i>	76	<i>tovalla</i>	280, 281
<i>guaitar</i>	295, 296	<i>tregua</i>	270
<i>gualabré</i>	52, 53	<i>vair</i>	196
<i>guarda</i>	314	cèlt. (cèltic)	
<i>guardar</i>	314	* <i>uolko/ā-</i>	77
<i>guaren(t)</i>	308	* <i>brigā-</i>	64
<i>guarença</i>	308, 310	* <i>rank-</i>	160
<i>guarència</i>	308, 310	celtib. (celtibèric)	
<i>guarent</i>	309	<i>-briχs</i>	64
<i>guarentia</i>	308	còrn.	
<i>guarir</i>	308, 309	<i>bar</i>	66
<i>guarniment</i>	302, 303	<i>frau</i>	248
<i>guarnir</i>	302, 303	dan. (danès)	
<i>guau</i>	284	<i>alen</i>	2
<i>guayta, guaita, guait</i>	295	<i>gyde</i>	124
<i>guerpir</i>	324, 325	<i>spurv</i>	248
<i>guerra, gera</i>	328	<i>vat</i>	300
<i>guerregar</i>	328	esl. (eslau)	
<i>guiar</i>	318, 319	* <i>nevěsta</i>	196
<i>guiatge</i>	318	esl.ecl. (eslau eclesiàstic)	
<i>guisa</i>	161, 321	<i>ras-plaštø, -platiti</i>	250
<i>guisarma</i>	161	esp. (espanyol)	
<i>guisarma, visarma, bisarma</i>	161	<i>albergar</i>	133
<i>jaquir</i>	166	<i>albergue</i>	132
<i>jardi</i>	113	<i>alemán</i>	8
<i>lesca</i>	345	<i>alistar</i>	177
<i>lista</i>	177, 178	<i>alodio</i>	4
<i>lombard</i>	175		
<i>nosca</i>	213		
<i>onta</i>	147		
<i>onta, honta</i>	147		
<i>renc(h)</i>	158, 159		
<i>sor</i>	235		
<i>tiufad</i>	276		

<i>ana</i>	1	<i>estaca</i>	259
<i>arder</i>	137	<i>estalo</i>	262
<i>ardido</i>	137	<i>feudal</i>	85, 86, 88, 259, 312, 328
<i>arrancar</i>	158, 159	<i>feudatario</i>	88
<i>arrear</i>	220	<i>feudo</i>	87
<i>arreo</i>	220	<i>fieltro</i>	83
<i>asir</i>	231	<i>floresta</i>	106
<i>asta</i>	143	<i>forrar</i>	91
<i>astil</i>	143	<i>franco, -a</i>	97
<i>atrapar</i>	267	<i>franqueza</i>	97
<i>bacón</i>	11	<i>gansa</i>	110
<i>banca</i>	16	<i>ganso</i>	110
<i>banco</i>	16	<i>garante</i>	308
<i>banda</i>	43	<i>garantizar</i>	308
<i>bandera</i>	43	<i>garba</i>	111
<i>barón</i>	23	<i>gerifalte</i>	76
<i>bastir</i>	25	<i>godo, -a</i>	123
<i>bisarma</i>	161	<i>gonfalón, confalón</i>	119
<i>blanco</i>	38	<i>gótico, -a</i>	123
<i>bosco, bosque, brosqe (dial.)</i>	65	<i>gris</i>	118
<i>botar</i>	33	<i>gualda</i>	54
<i>botón</i>	33	<i>gualdo, -a</i>	54
<i>bruno</i>	52	<i>guante</i>	299
<i>burdel</i>	47	<i>guarda</i>	314
<i>burgo</i>	63	<i>guardar</i>	314
<i>burgués</i>	63	<i>guardia</i>	314
<i>cámara</i>	347	<i>guarecer</i>	308
<i>dardo</i>	69	<i>guarnecer</i>	302
<i>esparaván</i>	247	<i>guarnición</i>	302
<i>espelta</i>	249	<i>guerra</i>	328
<i>espeto</i>	251, 252	<i>guerrear</i>	328
<i>espuela</i>	255	<i>guía</i>	318
<i>esquila</i>	241	<i>guiar</i>	318
<i>esquina</i>	243	<i>guisa</i>	321

<i>halcón</i>	75, 235
<i>halcón soro</i>	235
<i>halconero</i>	75
<i>horro, forro</i>	91
<i>infeudación</i>	88
<i>infeudar</i>	88
<i>jalde</i>	54
<i>jardín</i>	113
<i>lista</i>	177
<i>lombardo</i>	175
<i>marca</i>	190
<i>marco</i>	190
<i>marisco</i>	186
<i>marisma</i>	186
<i>marqués</i>	190
<i>marrar</i>	199
<i>marrido</i>	199
<i>marta</i>	195
<i>overo</i>	79
<i>renco</i>	159
<i>sacar</i>	232
<i>sala</i>	227, 228
<i>sayón</i>	224, 225
<i>senescal</i>	238
<i>senescalía</i>	238
<i>tacha</i>	265
<i>tiufado</i>	276
<i>toalla</i>	280
<i>trampa</i>	267
<i>tregua</i>	270, 271, 272
<i>vadear</i>	284
<i>vado</i>	284
<i>varón</i>	23
<i>venda</i>	35

<i>yelmo</i>	149
--------------------	-----

fer. (feroès)

<i>marra</i>	200
<i>túsna</i>	277

finl. (finlandès)

<i>nasta</i>	212
--------------------	-----

fr. (francès)

<i>abandonner</i>	44
<i>al(l)eu</i>	4
<i>Alamans</i>	8
<i>arme</i>	162
<i>arranger</i>	159
<i>attraper</i>	267
<i>auberge</i>	132
<i>aune</i>	1
<i>ban</i>	16, 19, 43
<i>banc</i>	16
<i>bande</i>	43
<i>bannière</i>	43
<i>bannir</i>	19, 43
<i>banque</i>	16
<i>bâtir</i>	25
<i>blafard</i>	38
<i>blanc</i>	38
<i>bois</i>	65
<i>bourg</i>	63, 64
<i>bourgeois</i>	63
<i>bouter</i>	33
<i>bouton</i>	33
<i>broder</i>	57, 58
<i>brun</i>	52

<i>brunir</i>	52	<i>garde</i>	314
<i>chambre</i>	347	<i>garder</i>	314
<i>choisir</i>	170	<i>garnir</i>	302
<i>corroi</i>	220	<i>garnison</i>	302
<i>corroyer</i>	220	<i>gaude</i>	54
<i>crier</i>	319	<i>gêner</i>	166
<i>crosse</i>	173	<i>gerbe, gerber</i>	111
<i>dard</i>	69	<i>gerfaut</i>	76
<i>déguerpir</i>	324, 325	<i>gonfalon</i>	119
<i>échine</i>	243	<i>goth, -e</i>	123
<i>effrayer</i>	101, 102	<i>gothique</i>	123
<i>effroi</i>	101, 102	<i>gris</i>	118
<i>engager</i>	290	<i>guaer</i>	284
<i>enhardir (s')</i>	137	<i>gué</i>	284, 308
<i>épeautre</i>	249	<i>guéer</i>	284
<i>éperon</i>	255	<i>guérir</i>	308
<i>épervier</i>	247	<i>guerre</i>	328
<i>épieu</i>	251	<i>guet</i>	295
<i>étal</i>	262	<i>guetter</i>	295
<i>fanon</i>	81	<i>guide</i>	318
<i>faucon</i>	75	<i>guider</i>	318
<i>fautrer</i>	83	<i>guise</i>	321
<i>fauve</i>	79	<i>hardi</i>	137
<i>feudataire</i>	88	<i>harenc saur(e)</i>	235, 236
<i>fief</i>	87	<i>hâte</i>	143, 144
<i>filtrer</i>	83	<i>hâte(let), hast(e), haster</i>	143
<i>forêt</i>	106	<i>hauberge</i>	133
<i>fourrer</i>	91	<i>haubert</i>	127
<i>franc, franche</i>	97	<i>heaume</i>	149
<i>franchise</i>	97	<i>héberge</i>	132, 133
<i>gant</i>	299	<i>héberger</i>	133
<i>garant</i>	308	<i>jardin</i>	113, 114
<i>garantie</i>	308	<i>jaune</i>	52, 54
<i>garantir</i>	308	<i>laîche, laiche</i>	345

<i>lanière</i>	211
<i>lis</i>	177
<i>liste</i>	177
<i>lister</i>	177
<i>liteau</i>	177
<i>litre</i>	177
<i>lombard</i>	175
<i>madré</i>	201
<i>main</i>	207
<i>marais</i>	185
<i>marc</i>	190
<i>marche</i>	190
<i>marécage</i>	185
<i>marque</i>	190
<i>marquer</i>	190
<i>marquis</i>	190
<i>marrir</i>	199
<i>martre</i>	195
<i>pain sauri</i>	235, 236
<i>plaisir</i>	232
<i>rang</i>	159
<i>regard</i>	314
<i>saisine</i>	231
<i>saisir</i>	231, 232
<i>salle</i>	227, 228
<i>sénéchal</i>	238
<i>sénéchaussée</i>	238, 239
<i>stalle</i>	262
<i>tache</i>	265
<i>touaille</i>	280
<i>trappe</i>	267
<i>trébucher</i>	61
<i>trève</i>	270

fr.m. (francès medieval)

<i>abanduner</i>	44
<i>adober</i>	72
<i>adoub</i>	72
<i>aduber, adober, adouber</i>	72
<i>aguait</i>	295, 296
<i>alberge</i>	132, 133
<i>alne, aune</i>	1
<i>alue(d), aleu</i>	4
<i>aramir</i>	155, 156
<i>arramir</i>	155
<i>areer</i>	220
<i>aune</i>	1
<i>bacon</i>	11, 12
<i>bande</i>	35
<i>bandun</i>	44
<i>baniere</i>	43
<i>banir</i>	19
<i>baron</i>	23
<i>bastir</i>	25
<i>baud</i>	13
<i>baudir</i>	13
<i>bende</i>	35
<i>bende, bendel</i>	35
<i>ber</i>	23
<i>blanchard</i>	38
<i>blou, bloi</i>	41, 42
<i>blef (fem. bleve)</i>	41
<i>boise, boisie</i>	28, 29
<i>boisie</i>	29, 30
<i>boisier</i>	29, 30
<i>borc</i>	63, 64
<i>bord</i>	47, 48
<i>borde</i>	47, 48

<i>bordel</i>	47	<i>g(u)agier</i>	290
<i>boter, bouter</i>	33	<i>gage</i>	290
<i>boton</i>	33	<i>gaitier, aguaitier</i>	295
<i>brosder</i>	57, 58	<i>galebrun</i>	52
<i>buc</i>	61	<i>gambais</i>	334
<i>choisir</i>	170	<i>gambison, gambeson, gambeison,</i> <i>gamboison</i>	334
<i>conreer</i>	220	<i>gante, jante</i>	110
<i>cot(t)e</i>	338	<i>garandir</i>	308
<i>courtibaut</i>	13	<i>garbe</i>	111
<i>dart</i>	69	<i>garentie</i>	308, 310
<i>douve</i>	216	<i>garir</i>	308, 309
<i>enterver</i>	216	<i>gehir, jeir</i>	166
<i>époi</i>	251	<i>girfauc, gerfauc</i>	76
<i>esbaudir</i>	13	<i>gisarme, guisarme / wisarme</i>	161, 162
<i>esch(i)ele</i>	241	<i>gonfanon, conferon, gonfalon</i>	119
<i>eschine</i>	243	<i>guaite, gaite</i>	295
<i>esfreance, esfreement</i>	101	<i>garde</i>	314
<i>esfreer</i>	101, 102	<i>guarder</i>	314
<i>esfreer, esfroier</i>	101	<i>guerpir, gerpir</i>	324
<i>esmarit</i>	199	<i>guerre, werre</i>	329
<i>esparvier, espervier, esprevier</i>	247	<i>guerroier, guerrer</i>	328
<i>esperon</i>	255	<i>guie</i>	318, 319
<i>espiet, espieu</i>	251	<i>guier</i>	318, 319
<i>estal</i>	262	<i>guise</i>	321
<i>estaque</i>	259	<i>hanap</i>	153
<i>*falf, falve</i>	79	<i>hardi</i>	137
<i>fanon</i>	81	<i>hardir</i>	137
<i>fauc, faucon</i>	75	<i>haschie, hasschee</i>	139
<i>fautre</i>	83	<i>haschiere</i>	139, 140
<i>fieu</i>	87	<i>haste</i>	143
<i>(for-)ban(n)ir</i>	43	<i>hausberc, halberc</i>	127
<i>forest</i>	106	<i>*helme, heaume</i>	149
<i>francesche</i>	97	<i>herberge</i>	132, 133
<i>fuer(r)e</i>	91		

<i>herbergier</i>	133
<i>honte</i>	147
<i>jalne</i>	54
<i>jart</i>	113, 114
<i>jehine</i>	166
<i>jusarme</i>	161
<i>lasne</i>	211
<i>laz</i>	211
<i>lesche</i>	345
<i>list(e)</i>	177
<i>liter / lîter</i>	177
<i>lombart</i>	175
<i>ma(s)dre</i>	201
<i>mainaie</i>	181, 182
<i>mainaier</i>	181, 182
<i>mainbor</i>	207
<i>mainbornie</i>	207
<i>mal public</i>	204
<i>mal(l)</i>	204
<i>maler</i>	204
<i>marchir</i>	190
<i>maresc</i>	185, 186
<i>mareschage, marcais</i>	185
<i>marir</i>	199
<i>marois</i>	185
<i>marri</i>	199
<i>martre</i>	195, 196
<i>merchier</i>	190
<i>nasle</i>	211
<i>nosche</i>	213
<i>osberc</i>	127
<i>ple(i)ge</i>	216
<i>plegeour</i>	216
<i>pleiger, plevir</i>	216

<i>plevir</i>	216
<i>ranc</i>	158
<i>renc</i>	158
<i>reng</i>	158
<i>roi</i>	220
<i>saule, sale</i>	227
<i>senechaucie</i>	238, 239
<i>seneschal(t)</i>	238
<i>sor</i>	235
<i>teche</i>	265
<i>toaille</i>	280
<i>trebuchier</i>	61
<i>treve</i>	270, 272
<i>treve, trieve, trive</i>	270
<i>wambais (dial.)</i>	334
<i>wanz</i>	299

frc. (fràncic)

<i>*al</i>	1, 2, 4, 5, 9
<i>*alamann</i>	9
<i>*alīna</i>	1, 2
<i>*alōd</i>	4
<i>alod-is</i>	5
<i>als</i>	129
<i>*bald</i>	13, 14
<i>ban</i>	20, 44
<i>ban(n)</i>	20, 44
<i>*bannjan</i>	20, 44
<i>*bastjan</i>	25, 26
<i>*bausī</i>	28, 29
<i>bausia</i>	29
<i>*bausjan</i>	30
<i>*bauson</i>	30
<i>-berg</i>	129

<i>bergin</i>	129, 134	<i>*hard</i>	137, 138
<i>*bīnda</i>	35, 36	<i>*hardjan</i>	137, 138
<i>*blao</i>	41, 42	<i>*harm-</i>	141
<i>*bord</i>	48	<i>*harmskara</i>	139, 140
<i>*borda</i>	48	<i>harst</i>	143, 144
<i>*-bord</i>	208	<i>harstjan</i>	144
<i>borg</i>	64	<i>*hart</i>	38
<i>*bōsi</i>	30	<i>*hauniþa</i>	147
<i>*bōtan</i>	33, 34	<i>*helm</i>	150
<i>*brordōn</i>	58	<i>hereberga</i>	133
<i>*brūn</i>	52, 53	<i>*heriberga</i>	133
<i>*būk</i>	61, 62	<i>*heribergan</i>	133
<i>butto</i>	33	<i>hnap</i>	153, 154
<i>dard</i>	69	<i>*hramjan</i>	155, 156
<i>*daroþ</i>	69, 70	<i>hrīng</i>	159
<i>*dubban</i>	72, 73	<i>*hrīnga</i>	158, 159
<i>*fano</i>	81, 82, 120	<i>*isarn</i>	53
<i>*fēhu</i>	88, 89	<i>*īsarn</i>	162
<i>*filtir</i>	83, 84	<i>*jahhid / jehhid</i>	167
<i>*fiorto</i>	343	<i>*jahhjan</i>	167, 168
<i>*fōdar</i>	91	<i>*jehhjan</i>	167
<i>*forhist</i>	106, 107, 108	<i>*kotta</i>	338
<i>friþo</i>	101, 102	<i>*kotto</i>	338
<i>galla</i>	54	<i>liska</i>	345
<i>*gant</i>	110	<i>lissi-</i>	345
<i>*garba</i>	111, 112	<i>*lísta</i>	178
<i>*gard</i>	114	<i>*mahl</i>	204, 205
<i>ged-an</i>	162	<i>man</i>	9, 182
<i>*grīs</i>	118	<i>*manaheit</i>	182
<i>*gund-</i>	120	<i>*marisk</i>	185, 186
<i>*gundfano</i>	119, 120	<i>*marka</i>	192
<i>(h)als-</i>	129	<i>*markō</i>	190, 191
<i>*halsberg</i>	128	<i>*markōjan-</i>	191
<i>(h)alsberg</i>	129	<i>*markôn</i>	190, 191

*marþar	196
*maser	201
*merren	200
*mund-	207, 208
*mundbord	207, 208
*mundboro	207
*nastila	212
*nuskil	213
*nuskja	213
*ōd	4, 5
ring	158
*sakjan	232
säl	228
*satjan	231
*saur	235, 236
*sazjan	232
*sini-	238, 239
Sinigus	239
*siniskalk	238
*skalk-	238, 239
*-skara	141
*skřna	243
*sparwāri	247, 248
*spelta	249
*speut	251, 252
*spit	251
*sporo	255, 256
*stakka	259
*stal	262
*tekka	265, 266
trappa	268
*þwalja	281, 282
*trėsu	347
*treuwa	270, 271, 272

*wad̄	284
*waddi	290
*wahta	296
*wamba	334
*want	299, 300
*wārand	309, 310
*warda	314, 315
*wardōn	314, 315
*warjan	309, 310
*warnjan	303
*werpjan	324, 325
*wėrra	328, 329

frc.sàl. (fràncic sàlic)

<i>þūs-chunde</i>	277
-------------------------	-----

frig. (frigi)

αβ- βερετ	208
<i>beudos</i>	338

fris. (frisó)

<i>galle</i>	54
<i>harst(e)</i>	144
<i>jüde</i>	162

fris.occ. (frisó occidental)

<i>bergje</i>	129
<i>goes</i>	110
<i>izer</i>	162
<i>läst</i>	178
<i>mird</i>	196

fris.or. (frisó oriental)

<i>dubben, dufen, duven</i>	73
-----------------------------------	----

<i>frek</i>	99	<i>*transbuccare</i>	61
<i>gous</i>	110		
fris.sat. (frisó de Saterland)		gall. (gallec)	
<i>ierzen</i>	162	<i>arrancar, arrincar</i>	158
<i>jude</i>	162	<i>bacón</i>	11
		<i>lasca</i>	345
fris.sept. (frisó septemtrional)		gasc. (gascó)	
<i>ärsen, joorn</i>	162	<i>borda</i>	47
<i>lāsk, liurk</i>	77	<i>*hardin</i>	137
gal		germ. (germànic)	
<i>barros</i>	66	<i>*baro</i>	24
<i>delgu</i>	341	<i>*bastjan</i>	25
<i>dubno-</i>	73	<i>*bausā</i>	29
<i>elin</i>	2	<i>*bausī</i>	29, 30
<i>udd</i>	5	<i>*bausja</i>	29
		<i>*bausōn</i>	29
gal·l. (gal·lès)		<i>*bautan</i>	29
<i>balch</i>	14	<i>*bautan</i>	30
<i>bar</i>	66	<i>*bentilīn</i>	36
<i>blawr</i>	42	<i>*bergan</i>	129
<i>caill</i>	242	<i>*bīnda</i>	35
<i>gwalch</i>	77	<i>*blāw</i>	42
<i>gweddu</i>	319	<i>*brozdōn</i>	58
		<i>*bruzd-an</i>	57
gal·l.m. (gal·lès medieval)		<i>*bruzdōn</i>	58
<i>dwvyn</i>	73	<i>*būk</i>	61
<i>dyly</i>	217	<i>*būrġs</i>	63
<i>ffer</i>	256	<i>*dubila-</i>	73
<i>mor</i>	186	<i>*dulġjan</i>	341
		<i>*falū</i>	79
gal·lorom. (gal·loromànic)		<i>*fehu</i>	88
<i>-renc / -ranc</i>	159		

<i>*frank</i>	98, 99
<i>*franka-</i>	99
<i>*getisarn</i>	162
<i>*hals</i>	129
<i>*halsberg</i>	129
<i>*harm-</i>	140
<i>*harstan</i>	144
<i>*hlaut</i>	4
<i>*hlot, lot</i>	4
<i>*hramjan</i>	155, 156
<i>*hramnin</i>	155
<i>*hrīng</i>	158
<i>*krūkjō-</i>	173
<i>*liska</i>	345, 346
<i>*maþl</i>	204
<i>*plewi-</i>	216
<i>*rank</i>	158
<i>*sakjan</i>	232
<i>*-skāra</i>	140
<i>?*-skara</i>	140
<i>*wrankjan</i>	160

germ.com. (germànic comú)

<i>*bank</i>	16
<i>*bīnda</i>	36
<i>*bindan</i>	35
<i>*blank</i>	38, 39
<i>*blinken</i>	38
<i>*būrgs</i>	63
<i>*wisa</i>	322

germ.occ. (germànic occidental)

<i>*banda</i>	35, 36
---------------------	--------

<i>*banda-</i>	36
<i>*barda-</i>	176
<i>*baro</i>	23, 24
<i>*brurdōn</i>	58
<i>*falu-</i>	79, 80
<i>*fewar-to-</i>	343
<i>*fīlt-a-</i>	84
<i>*gelwa-</i>	54
<i>*grīsa-</i>	118
<i>*hēlm</i>	150
<i>*jede/a-</i>	162
<i>*krūkjō-</i>	173, 174
<i>*līsta</i>	178
<i>*marrjan</i>	199, 200
<i>*pleg-a-</i>	216, 217
<i>*skinō-</i>	244
<i>*warnjan</i>	303
<i>*wrank-ija-</i>	159

gòt.

<i>ahaks</i>	77
<i>aleina</i>	2
<i>alls</i>	5, 9
<i>aud-</i>	5
<i>bairan</i>	208
<i>baírgan</i>	129, 133, 134
<i>*-baírgo</i>	133, 134
<i>band-</i>	20, 44
<i>bandi</i>	36
<i>bandwa (-wō)</i>	20, 44
<i>bandwjan</i>	20, 43, 44
<i>baurgs</i>	63, 64
<i>baurþei</i>	208

<i>*bauson</i>	30, 31	<i>*haribaírgo</i>	133, 134
<i>baups</i>	30	<i>*haribergo</i>	130, 132
<i>bindan</i>	36	<i>harj-</i>	133, 134
<i>biudan</i>	34	<i>harjis</i>	133, 134
<i>bi-windan</i>	300	<i>hauns</i>	148
<i>brup-faps</i>	277	<i>hilms</i>	149, 150
<i>brups</i>	277	<i>hlauts</i>	4
<i>*br-V-zd-</i>	58	<i>hleithra</i>	259, 260
<i>eisarn</i>	162	<i>hleithra-stakeins</i>	259, 260
<i>faihu</i>	89	<i>*hramjan</i>	155, 156
<i>fana</i>	82	<i>hund</i>	277
<i>-faps</i>	276, 277	<i>hunda-faps</i>	277
<i>fidwor</i>	343	<i>*kiusan</i>	170
<i>fōdr</i>	91	<i>lagss</i>	176
<i>foti-baurd</i>	48	<i>laists</i>	178
<i>-friks</i>	99	<i>manna</i>	9, 182
<i>*gabaurþs</i>	208	<i>manwus</i>	208
<i>ga- / us-satjan</i>	232	<i>mari-saws</i>	186
<i>ga-friþon</i>	102	<i>marka</i>	191
<i>ga-kausidedun</i>	170	<i>*marþus</i>	196
<i>ga-kausjan</i>	170	<i>marzjan</i>	200
<i>gans</i>	110	<i>mabl</i>	204, 205
<i>gards</i>	114	<i>*nastilō</i>	212
<i>ga-redan</i>	220, 221	<i>*reþ-s</i>	220
<i>ga-teihan</i>	266	<i>rodjan</i>	221
<i>ga-widan</i>	318, 319	<i>*sagjan</i>	224, 225
<i>giutan</i>	124	<i>*sagjis</i>	224, 225
<i>*greis</i>	118	<i>sakan</i>	232
<i>*Gutans</i>	124	<i>salipwos</i>	227, 228
<i>Gut-þiuda</i>	124	<i>saljan</i>	228
<i>haidus</i>	183	<i>*satjan</i>	232
<i>hals</i>	129	<i>sineigs</i>	239
<i>hardus</i>	38, 138	<i>sinista</i>	239
<i>*haribaírgōn</i>	133	<i>skaidan</i>	244

<i>skalks</i>	239
* <i>skilla</i>	241, 242
* <i>skinō</i>	244
<i>sparwa</i>	248
* <i>sparwareis</i>	247
* <i>spaiúra</i>	255
<i>spilda</i>	250
* <i>spitus</i>	251, 252
* <i>stakka</i>	259, 260
* <i>stakn-</i>	259
<i>staks</i>	260
<i>stiks</i>	260
* <i>taikka</i>	265, 266
<i>taikn</i>	265, 271
<i>trauan</i>	272
<i>triggwa</i>	270, 271, 272
<i>triggws</i>	272
<i>triu</i>	201
<i>tulgus</i>	341
<i>þusundi-</i>	276, 277
<i>þusundi-faps</i>	276, 277
<i>þwahan</i>	282
<i>þwahl</i>	282
<i>us-wakjan</i>	297
<i>wadi</i>	290, 291
<i>wahtwom</i>	297
<i>wairpan</i>	325
<i>-waknan</i>	297
<i>wamba</i>	333
* <i>war</i>	303, 315
* <i>wardja</i>	315
<i>warjan</i>	310
* <i>waúrþ-jan</i>	325
* <i>wērþand-s</i>	310

* <i>wid-</i>	162
* <i>wida</i>	318, 319
<i>-windan, -wandjan</i>	300
* <i>wrankjan</i>	159
* <i>wr-</i>	160

gòt.crim. (gòtic de Crimea)

<i>bars</i>	176
<i>marzus</i>	196, 197

gr. (grec)

αείρω	310
αῦος	236
βάπτω	335
βεῦδος.....	338
γεύομαι	171
Γόθοι ἢ Γουθῶνες.....	124
Γόθος.....	124
δείκνυμι	266
δεσπότης.....	277
δόρυ.....	202
δρῦς, δρυός	202
ἕζω.....	232
εἶδος.....	322
ἑκατόν	277
*ἐλέλικτο.....	346
ἐν(ν)έπω	225
ἕνος	239
ἐπι- ὄρονται.....	303, 315
θείνω	120
θησαυρός	347
θόρνυμαι	70
ζητέω	162
ἴστημι	262

καμάρα	347	φύσκα	66
καυνός, κακός	148	φώγω, φρύγω	12
κείρω	141, 339	χέω	124
κότθυβος	338	χήν	110
κοίρανος	134	χιλί- αρχος	276
κοσύμβη	338	χλωρός	54
κρατύς	138	χόλος	54
μάρη	208	χόρτος	114
μηνύω	208	ψᾶρ	248
μᾶνύω (dòr.)	208	ὠλήνη	2
ὄλος	5, 9		
πατέομαι	92	gr.biz. (grec bizantí)	
πεῖσμα	36	βάμβαξ	334
πέκω	141	φάλβας	79
πελιός	80		
πέλομαι	129	gr.mod. (grec modern)	
Πέργαμος	64	βαμβάκι(-ον)	334
πέρθω	49	νυ(μ)φίτσα	196
πήνη, πηνίον	82		
πίλναμαι	84	hit. (hitita)	
πίλος	84	<i>hali je/a-</i>	2
πολιός	80	<i>išparrai ~ išparranzi</i>	256
πόσις	277	<i>kukušzi</i>	171
σπαίρω	256	<i>kūenzi, kunanzi</i>	120
σπαργάω	99	<i>manijaḥḥ-</i>	208
σπεύδω	252	<i>maršant-</i>	200
στίζω	260	<i>mazzi</i>	205
τύφοι	73	<i>tāru</i>	201
φαίνω	44	<i>warsi</i>	329
φέρω	208	<i>werite-</i>	303, 315
φημί	20		
φλέγω	39	ie. (indoeuropeu)	
φρύνη	52	<i>*b^hars-</i>	66
φυσάω	66		

<i>*b^hors-</i>	66	<i>asta</i>	143
<i>*elei-, *eleu, *elə-</i>	346	<i>attrappare</i>	267
irl. (irlandès)		<i>bambagio, bambagia</i>	334
<i>*garth</i>	114	<i>banca</i>	16
<i>iaith</i>	168	<i>banco</i>	16
<i>kel</i>	150	<i>banda</i>	43
<i>rhewydd</i>	99	<i>bandiera</i>	43
<i>rhydd</i>	102	<i>bandire</i>	43
		<i>bandito</i>	43
		<i>bastire</i>	25
irl.m. (irlandès medieval)		<i>benda</i>	35
<i>bann</i>	36	<i>bianco</i>	38
<i>cuire</i>	134	<i>bordello</i>	47
<i>ieith</i>	168	<i>borghese</i>	63
<i>muntar</i>	208	<i>borgo</i>	63
<i>scell</i>	242	<i>bosco</i>	65
<i>scían</i>	244	<i>bottone</i>	33
<i>seir</i>	256	<i>brunire</i>	52
		<i>bruno</i>	52
isl. (islandès)		<i>bugia</i>	28
<i>gjóta</i>	124	<i>conredare</i>	220
<i>harmur</i>	141	<i>conredo</i>	220
<i>her</i>	134	<i>dardo</i>	69
<i>spör</i>	248	<i>donnola</i>	196
		<i>elmo</i>	149
it. (italia)		<i>falco</i>	75
<i>agguato</i>	295	<i>falconiere</i>	75
<i>albergare</i>	133	<i>feltrare</i>	83
<i>albergo</i>	132	<i>feltro</i>	83
<i>allodio</i>	4	<i>feudatario</i>	87
<i>(a)nappo</i>	153	<i>fio</i>	87
<i>ardire, ardito</i>	137	<i>fòdera, fòdero</i>	91
<i>arrancare</i>	158, 159	<i>foresta</i>	106
<i>arrancari (merid.)</i>	158	<i>franchezza</i>	97

<i>franco, -a</i>	97	<i>martora</i>	195
<i>garbo</i>	111	<i>nastro</i>	211
<i>gerfalco</i>	76	<i>riguardo</i>	314
<i>giallo</i>	54	<i>sala</i>	227
<i>giardino</i>	113	<i>sbiadito</i>	41
<i>godo, -a</i>	123	<i>schiena</i>	243
<i>gonfalone, gonfanone</i>	119	<i>siniscalcato</i>	238
<i>gotico, -a</i>	123	<i>siniscalco</i>	238
<i>griso, grigio</i>	118	<i>smarrire</i>	199
<i>gruccia</i>	173	<i>sp(e)rone</i>	255
<i>guadare</i>	284	<i>sparaviere</i>	247
<i>guadio</i>	290	<i>spelta</i>	249
<i>guado</i>	284	<i>spiedo</i>	251
<i>guanto</i>	299	<i>squilla</i>	241
<i>garante</i>	308	<i>stalla</i>	262
<i>guardare</i>	314	<i>stallo</i>	262
<i>guardia</i>	314	<i>tacca</i>	265
<i>guarire</i>	308	<i>tovaglia</i>	280
<i>guarnigione</i>	302	<i>trappola</i>	267
<i>guarnire, guernire</i>	302	<i>tregua</i>	270
<i>guarnizione</i>	302		
<i>guerra</i>	328	it.m. (italià medieval)	
<i>guida</i>	318	<i>addobbare</i>	72
<i>guidare</i>	318	<i>addobbo</i>	72
<i>guisa</i>	321	<i>agguatare</i>	295
<i>lambardesco</i>	175	<i>baldo</i>	13
<i>lisca</i>	345	<i>biavo, biado</i>	41
<i>list(r)a</i>	177	<i>brodare</i>	57
<i>listare</i>	177	<i>brustare</i>	57
<i>madroso, matroso</i>	201	<i>ciambra, zambra</i>	347
<i>mallo</i>	204	<i>ciausire</i>	170
<i>marca</i>	190	<i>croccia</i>	173
<i>marchese</i>	190	<i>falbo</i>	79
<i>marco</i>	190	<i>falcone</i>	75

<i>franchigia</i>	97	<i>lisca</i>	345
<i>gaggio</i>	290	lit. (lituà)	
<i>giusarma</i>	161	<i>aliái</i>	5, 9
<i>gua(i)ttare</i>	295	<i>baũgas</i>	62
<i>guaita, guato</i>	295	<i>barzdà</i>	176
<i>guarda</i>	314	<i>beñdras</i>	36
<i>guerriare</i>	328	<i>béras</i>	52
<i>guisa</i>	321	<i>bìrginti (reg.)</i>	129, 134
<i>lambardo</i>	175	<i>drūtas</i>	272
<i>marese</i>	185	<i>dùgnas</i>	73
<i>nusca</i>	213	<i>grabstýti</i>	112
<i>onta</i>	147	<i>juõkas</i>	168
<i>sagina</i>	231	<i>kāklas</i>	129
<i>sagire</i>	231	<i>kārias</i>	134
<i>sauro</i>	235	<i>kartūs</i>	138
<i>soro</i>	235	<i>kàuns</i>	148
<i>stacca</i>	259	<i>kùrti</i>	144
<i>triegua</i>	270	<i>mārios</i>	186
<i>tualla</i>	280	<i>martì</i>	197
<i>usbergo, osbergo</i>	127	<i>paĺvas</i>	80
let. (letó)		<i>pàts</i>	277
<i>bārda</i>	176	<i>penù</i>	92
<i>ceri</i>	144	<i>plēšti</i>	217
<i>juõks</i>	168	<i>pēkus</i>	89
<i>priēks</i>	102	<i>rangýti</i>	160
<i>sacî</i>	225	<i>rankà</i>	160
<i>sàuss</i>	236	<i>renkù, riñkti</i>	160
<i>vērt</i>	310	<i>sakýti</i>	225
<i>vērtiēs</i>	303, 315	<i>salà</i>	228
lig. (lígur)		<i>saũsas</i>	236
<i>*borsko-</i>	66	<i>sèkti (dial.)</i>	225
		<i>sēnas</i>	239

<i>šimtas</i>	277
<i>skáidrūs</i>	183
<i>spaústi</i>	252
<i>spirti</i>	256
<i>spūdėti</i>	252
<i>tūkstantis</i>	277
<i>tulzīs</i>	54
<i>tvaskėti</i>	282
<i>vadúoti</i>	291
<i>vedù (vèsti)</i>	319
<i>véidas</i>	322
<i>vér̃ti (verìu)</i>	310
<i>vieš-pats</i>	277
<i>žq̃sìs</i>	110
<i>žélvas</i>	54
<i>žmogùs (obs.)</i>	9, 182

II. (Ilatì)

<i>aes</i>	162
<i>Alāmani, Alāmanni, Alēmanni, -ōrum</i>	8
<i>Alāmann(ic)us, -a, -um</i>	8
<i>alodium</i> 3, 4, 15, 85, 86, 93, 165, 258, 261, 288	
<i>anser</i>	110
<i>aperio</i>	310
<i>ardēre</i>	137, 144
<i>arma</i>	162
<i>assare</i>	144
<i>barba</i>	176
<i>bucca</i>	62
<i>caelum</i>	183
<i>capys / capus</i>	76

<i>carbo</i>	144
<i>causa</i>	232
<i>celō</i>	150
<i>centum</i>	277
<i>cicer</i>	191, 282
<i>Cicero, -onis</i>	191, 282
<i>colere</i>	129
<i>columbus</i>	77
<i>coniurator</i>	205
<i>cremo</i>	144
<i>curtus</i>	13
<i>dardus</i>	69
<i>defendo</i>	120
<i>demandare</i>	204
<i>dīcō</i>	266
<i>dogā</i>	216
<i>donare</i>	319
<i>fageus, -a, -um</i>	224
<i>fagus</i>	224
<i>falco</i>	76
<i>falx, -cis</i>	76
<i>fāri</i>	20
<i>fel, fellis</i>	54
<i>ferio</i>	24
<i>ferō, ferre</i>	208
<i>fidelis</i>	8, 88, 311, 318, 327, 328
<i>filtrum</i>	83, 84
<i>flagrāre</i>	39
<i>flamma</i>	39
<i>flāuus</i>	42
<i>foedus</i>	88
<i>fōmes</i>	44
<i>foras / foris</i>	107
<i>forum</i>	107

<i>fredus</i>	101, 103	<i>Langobardus</i>	175
<i>frīgēre</i>	12	<i>libra</i>	192
<i>frīgīdum</i>	102	<i>līra</i>	178
<i>fundere</i>	124	<i>lītus</i>	178
<i>fūstis</i>	34	<i>Longobardus</i>	175
<i>galbīnus, -a, -um</i>	54	<i>longus</i>	176
<i>ganta</i>	110	<i>malus, -a, -um</i>	204
<i>geno</i>	98	<i>manēre</i>	182
<i>gigno</i>	98	<i>manus</i>	182, 207, 208
<i>gothicus</i>	124	<i>mare</i>	186
<i>Gothones</i>	124	<i>margō, -inis</i>	192
<i>Gothus</i>	124	<i>maritimus, -a, -um</i>	186
<i>gusto</i>	171	<i>mundus</i>	208
<i>gustus</i>	171	<i>nassa</i>	212
<i>gutta</i>	124	<i>nītor</i>	162
<i>guttus</i>	124	<i>nōdus</i>	212
<i>hasta</i>	144	<i>occulō</i>	150
<i>helvus</i>	54	<i>offendix</i>	36
<i>herba</i>	112	<i>oppidum</i>	64
<i>homo</i>	9, 182	<i>pallidus</i>	80
<i>hortus</i>	114	<i>palumbes</i>	77
<i>hospes</i>	277	<i>palumbus</i>	77
<i>impignorare / pignorare</i>	289	<i>pannus</i>	82
<i>impignorator</i>	289	<i>pecto</i>	141
<i>impignoratrix</i>	289	<i>pecus</i>	89
<i>in-dicō</i>	266	<i>pello</i>	84
<i>in-dulgeō</i>	217	<i>pignoratio / impignoratio</i>	289
<i>indulgēre</i>	341	<i>pignus</i>	289
<i>inquam</i>	225	<i>pileus / pileum</i>	84
<i>īnsece</i>	225	<i>placēre</i>	232
<i>instigo</i>	260	<i>potis</i>	277
<i>interrogare</i>	216	<i>praeco, -ōnis</i>	225
<i>iocus</i>	168	<i>quartus, -a, -um</i>	331, 343
<i>jectus</i>	167	<i>quattuor</i>	343

<i>quercus</i>	108
<i>rōbur</i>	272
<i>rōbustus, -a, -um</i>	272
<i>salvus</i>	79
<i>scindo</i>	244
<i>scortum</i>	339
<i>sedeo</i>	232
<i>Seneca</i>	239
<i>senex, -is</i>	239
<i>senior</i>	239
<i>sisto</i>	262
<i>soleō</i>	228
<i>solum</i>	228
<i>spelta</i>	249
<i>spēlta</i>	250
<i>spernō</i>	256
<i>spiculum</i>	250
<i>stabulum</i>	262
<i>stipulor</i>	259
<i>subtus</i>	223, 224, 225, 283, 287
<i>totus</i>	162
<i>uādō</i>	284
<i>uadum</i>	284
<i>uarius</i>	196
<i>uās, uādis</i>	291
<i>uasa</i>	161
<i>uegeō</i>	297
<i>uerecundia</i>	303
<i>uereor</i>	303, 315
<i>uiġeō</i>	297
<i>uisus</i>	322
<i>ulna</i>	2
<i>uorro</i>	329

II.cl. (Ilatí clàssic)

<i>camăra</i>	347
<i>caměra</i>	347
<i>fideiussor</i>	216
<i>firmamentum</i>	216
<i>iacio</i>	167
<i>ostaticum</i>	216
<i>petěre</i>	204
<i>thēsaurus</i>	347
<i>tribunal</i>	204

II.m. (Ilatí medieval)

<i>adchramire</i>	155
* <i>addubare</i>	72, 73
<i>adhram(m)ire</i>	155, 156
<i>al(l)odium</i>	4
<i>alěna</i>	1
<i>alodus</i>	5
<i>arrencare</i>	159
<i>astus</i>	144
<i>ataud</i>	176
<i>baco</i>	11
<i>bambax, bambacium</i>	334
<i>bannus</i>	20
<i>bauzia ~ baudiare / bauziare ~</i> <i>baudiare</i>	30
<i>bennellus</i>	36
<i>blaffardus</i>	38
<i>borda</i>	48
<i>camara</i>	347
<i>camera</i>	347
<i>camerarius</i>	347
<i>conredare</i>	220, 221
<i>cotta</i>	338

<i>cottus</i>	338
<i>croza</i>	173
<i>exfred(i)are</i>	102
<i>falconarius</i>	75
<i>feltrum</i>	83
<i>ferto</i>	343
<i>feudalis</i>	88
<i>feudum</i>	88
<i>fodorus</i> i <i>fodrus</i>	91
<i>forestagium</i>	107, 108
<i>forestis</i>	107, 108
<i>forestis, foresta, forestum</i>	107
<i>franchitas</i> / <i>franquitas</i> i <i>franchetas</i>	98
<i>gambasium, wanbasium, wambosium</i>	334
<i>greciscus</i>	175
<i>guantus</i>	300
<i>guntfano</i>	119
<i>harmiscara</i>	140
<i>lisca</i>	345
<i>listare</i>	178
<i>longobardiscus, -a, -um</i>	175
<i>manedia</i>	182
<i>mariscus, -a, -um</i>	185
<i>millenarius</i>	276
<i>mundiburdis</i>	208
<i>nastala</i>	212
<i>placita</i>	205
<i>renga</i>	159
<i>sc(h)illa</i>	241
<i>stipulare</i>	259
<i>thesaurus</i>	347
<i>thiuphadus</i>	276
<i>thuiphadus</i>	276

<i>trappa, trapa</i>	268
<i>tualia</i>	281
<i>wacta</i>	296
<i>werra</i>	329

ll.vg. (llatí vulgar)

<i>baro</i>	24
<i>barōn-(em)</i>	23
<i>burgus</i>	64
* <i>cridare</i>	319
<i>penus, -oris</i> / <i>penus, -ūs</i>	92
* <i>tacca</i>	266
<i>varōn-(em)</i>	23

lleon. (lleonès)

<i>lasca</i>	345
--------------------	-----

llomb. (llombard)

<i>lisca</i>	345
<i>maresk, marask</i>	185
<i>sčena</i>	243

long. (longobard)

* <i>ala-</i>	5, 9
<i>ardus</i>	38
* <i>auða-</i>	5
<i>balda-</i>	14
* <i>balpa-</i>	14
* <i>barda-</i>	176
* <i>blanka-</i>	39
* <i>bōsi-, bausi</i>	31
* <i>brūna-</i>	52
* <i>burg-</i>	64
* <i>franka-</i>	99

<i>*friþu-, *friþu-z</i>	102	<i>harst</i>	144
<i>gamahal</i>	205	<i>helm</i>	150
<i>*garwi</i>	112	<i>hoon</i>	147
<i>*gauta-</i>	124	<i>ijzer</i>	162
<i>*grīsan</i>	118	<i>kiezen</i>	170
<i>*grīsja-</i>	118	<i>lang</i>	176
<i>*haripergo</i>	132	<i>lisch</i>	345
<i>*helma-, *helma-z</i>	150	<i>man</i>	9, 182
<i>*hrenga-</i>	159	<i>mars</i>	186
<i>*hringa-</i>	159	<i>meer</i>	186
<i>*isarna-</i>	162	<i>net</i>	212
<i>*krukkja</i>	173	<i>plegen</i>	217
<i>Langobardi</i>	176	<i>raam</i>	156
<i>līsta</i>	178	<i>raden</i>	221
<i>*marþ-ar</i>	196	<i>ring</i>	159
<i>*nastila</i>	212	<i>schalk</i>	239
<i>*skalka-z</i>	239	<i>scheen</i>	244
<i>*wahtari</i>	297	<i>scheren</i>	141
<i>*wahtō</i>	296	<i>staak</i>	260
		<i>stal</i>	262
luv. (luvi)		<i>steken</i>	260
<i>zalma-</i>	150	<i>trap</i>	268
		<i>trouwen</i>	272
neerl. (neerlandès)		<i>trow, ge-trow</i>	272
<i>baard</i>	176	<i>vrede</i>	102
<i>bōnen</i>	44	<i>waden</i>	284
<i>bot</i>	33	<i>wamme</i>	335
<i>duizend</i>	277	<i>want</i>	300
<i>gal</i>	54	<i>wedde</i>	291
<i>gans</i>	110	<i>winden</i>	300
<i>garf</i>	112	<i>zaal</i>	228
<i>ge-waar</i>	303, 315	<i>zeggen</i>	225
<i>gieten</i>	124	<i>zetten</i>	232
<i>grijs</i>	118	<i>zoor</i>	236

neerl.m. (neerlandès medieval)	
<i>bake</i>	12
<i>be-duven</i>	73
<i>blank</i>	39
<i>bord</i>	48
<i>corsene</i>	339
<i>dwaen</i>	282
<i>elle(n), elne</i>	2
<i>gaert</i>	114
<i>gans</i>	110
<i>garve</i>	112
<i>geboorte</i>	208
<i>geden</i>	162
<i>gien</i>	168
<i>gieten</i>	124
<i>grijs</i>	118
<i>hals</i>	129
<i>harst</i>	144
<i>hart</i>	38
<i>helm</i>	150
<i>hoonde</i>	147
<i>īser, īsen</i>	162
<i>kiesen</i>	170
<i>krocke</i>	173
<i>leest</i>	178
<i>liesch</i>	345
<i>lijst(e), lieste</i>	178
<i>maersche</i>	186
<i>marc</i>	192
<i>marke</i>	191
<i>marter</i>	196
<i>merren</i>	200
<i>plicht</i>	217
<i>plien, plegen</i>	217

<i>ploech</i>	217
<i>rame, raem</i>	156
<i>schalc</i>	239
<i>soor</i>	236
<i>sperware</i>	248
<i>spiet</i>	252
<i>spore</i>	256
<i>spouden</i>	250
<i>stal</i>	262
<i>trappe</i>	268
<i>trouwe, ge-trouwe</i>	272
<i>valke</i>	76
<i>vane, vaen</i>	82
<i>voeder</i>	92
<i>vrak</i>	99
<i>vrec</i>	99
<i>vrēde</i>	102
<i>waerden</i>	315
<i>wamba</i>	335
<i>want, wante</i>	300
<i>wedde</i>	291
<i>werre, warre</i>	329

nor. (noruec)

<i>aln</i>	2
<i>baus</i>	31
<i>frakk</i>	99
<i>søyr</i>	236

norm. (normand = anglonormand)

<i>lanne</i>	211
--------------------	-----

occ. (occità)

<i>agacho</i>	295
---------------------	-----

<i>albergar</i>	133	<i>marques</i>	190
<i>alemand</i>	8	<i>regard</i>	314
<i>ardit</i>	137	<i>sala</i>	227, 228
<i>ban</i>	16, 19	<i>toalha</i>	280
<i>banc</i>	16	<i>trega</i>	270, 271
<i>banca</i>	16	<i>trèva</i>	270
<i>banda</i>	43		
<i>bandir</i>	19	occ.m. (occità medieval)	
<i>bastir</i>	25	<i>adob</i>	72
<i>baujo</i>	30	<i>adobar</i>	72
<i>blanc</i>	38	<i>al(i)scara</i>	139
<i>blau</i>	41	<i>alberc, auberc, alberga</i>	132
<i>bosc</i>	65	<i>alna</i>	1
<i>brodar</i>	57, 58	<i>alo, aloc, alluc, alodi</i>	4
<i>brun</i>	52	<i>anta, onta</i>	147
<i>conrei</i>	220	<i>arramir, aremir</i>	155
<i>enardir</i>	137	<i>arrancar</i>	158
<i>falb, falba</i>	79	<i>ast</i>	143
<i>feltre</i>	83	<i>ast, aste</i>	143
<i>feu</i>	87, 88	<i>atrapar</i>	267
<i>feuater</i>	88	<i>aubergar</i>	133
<i>fuerre, forre</i>	91	<i>ausberc</i>	127, 128
<i>gacha</i>	295	<i>bacon</i>	11
<i>garen</i>	308	<i>balt, baut, bauda</i>	13
<i>garnit</i>	303	<i>banda</i>	43
<i>gòt, -a</i>	123	<i>bandiera, baneira</i>	43
<i>gòtic, -a</i>	123	<i>bandir</i>	43
<i>guazar</i>	284	<i>bar</i>	23
<i>gué</i>	284	<i>baron</i>	23
<i>jaune</i>	54	<i>bauza</i>	28, 29, 30
<i>lisco, lesco</i>	345	<i>bauza, bauzia</i>	28
<i>lombard</i>	175	<i>bauzaire, bauziare, bauzador</i>	29
<i>marc</i>	190	<i>bauzar</i>	29, 30
<i>marca</i>	190	<i>bauzaire</i>	29

<i>bauzia</i>	29	<i>estaca</i>	259
<i>benda, bendel</i>	35	<i>estal</i>	262
<i>blafard, blavard</i>	41	<i>falc, falcó, fauc, faucó</i>	75
<i>blavard, blafard</i>	38	<i>falconier</i>	75
<i>borc</i>	63, 64	<i>feutre</i>	83
<i>borda</i>	47, 48	<i>foire</i>	91
<i>bordel</i>	47	<i>forest</i>	106
<i>borgues</i>	63	<i>franc, -a</i>	97
<i>botar</i>	33	<i>franqueza</i>	97
<i>boton</i>	33	<i>gaita</i>	295
<i>broidar</i>	57, 58	<i>galabru(n)</i>	52
<i>brunir</i>	52	<i>gambais</i>	334
<i>buc</i>	61	<i>gambaisó</i>	334
<i>cambra</i>	347	<i>gan, guan</i>	299
<i>cauziment / causiment</i>	170	<i>gant</i>	110
<i>c(h)auzir / c(h)ausir</i>	170	<i>ganta</i>	110
<i>conre(z)ar</i>	220	<i>garantar</i>	308
<i>cota</i>	338	<i>garba</i>	111
<i>crossa</i>	173	<i>gardí</i>	113
<i>dart</i>	69	<i>garir</i>	308
<i>elm</i>	149	<i>garnir</i>	302
<i>enap</i>	153	<i>gatge</i>	290
<i>esbaudir</i>	13	<i>gatge, g(u)age</i>	290
<i>escauzir / escausir</i>	170	<i>gazarma, guizarma</i>	161
<i>esfredar</i>	101, 102	<i>girfalc, guirfalc, girfaut</i>	76
<i>esmarit</i>	199	<i>gonfanon, gonfainon, gonfairon</i> ..	119
<i>esparvier</i>	247	<i>gorpir, gurpir</i>	325
<i>espero(n)</i>	255	<i>gris</i>	118
<i>espeut</i>	249, 251	<i>guaitar</i>	295
<i>espeuta</i>	249	<i>guarda</i>	314
<i>esquel(l)a, esquil(l)a</i>	241	<i>guardar</i>	314
<i>esquella</i>	241	<i>guatjar</i>	290
<i>esquena</i>	243	<i>guazarma</i>	161
<i>esquena, esquina</i>	243	<i>guerpir, gorpir, gurpir</i>	324

<i>guerra</i>	328	<i>trapa</i>	267
<i>guerrejar</i>	328	<i>tregua</i>	270
<i>guia</i>	318	<i>treva</i>	270, 272
<i>guiar, guidar, guizar</i>	318	<i>wambais (dial.)</i>	334
<i>guidar</i>	318		
<i>guiren</i>	308	osc	
<i>guiren(t)</i>	308	<i>allo</i>	5, 9
<i>guiza</i>	321		
<i>jequir</i>	166	pcèlt. (protocèltic)	
<i>lesca</i>	345	<i>*barro-</i>	66
<i>lista</i>	177	<i>*gruggā-</i>	174
<i>listrar</i>	177	<i>*isarno-</i>	162
<i>marrir</i>	199	<i>*jehtV-</i>	168
<i>marrit</i>	199	<i>*tu-gus-o</i>	171
<i>marsc</i>	185		
<i>martre, mart</i>	195	pers. (persa)	
<i>mazer, madre</i>	201	<i>dār</i>	202
<i>nala</i>	211	<i>marz</i>	192
<i>nosca</i>	213	<i>zadan, zan-</i>	120
<i>noscla</i>	213		
<i>onta</i>	147	peśl. (protoeslau)	
<i>plazer</i>	232	<i>*kъrъbno</i>	339
<i>plevir, pleure, pliure</i>	216		
<i>ranc</i>	158	pgerm. (protogermànic)	
<i>re (a re)</i>	220	<i>*auđa-</i>	5
<i>renc</i>	158	<i>*álina</i>	1
<i>saur</i>	235	<i>*alinō</i>	2
<i>sazina</i>	231, 232	<i>*alla-</i>	5, 9
<i>sazir</i>	231, 232	<i>*bausa-</i>	31
<i>senescal</i>	238	<i>*baka-</i>	12
<i>senescalia</i>	238	<i>*balp/da-</i>	14
<i>taca</i>	265	<i>*beran-</i>	208
<i>toailla</i>	280	<i>*balpa-</i>	14
<i>trabucar</i>	61		

* <i>ḡann-a-</i>	20	* <i>ferχ(u)a-</i>	108
* <i>ḡarjan-</i>	24	* <i>feχu-</i>	89
* <i>ḡarzda-</i>	176	* <i>fō-dr-a-</i>	92
* <i>ḡasta-</i>	26	* <i>franka-</i> (tardà).....	99
* <i>ḡeudān-</i>	34	* <i>freka-</i>	99
* <i>berg-an-</i>	129, 134	* <i>friḡu-</i>	102
* <i>ḡindan-</i>	36	* <i>fri-ḡu-</i>	102
* <i>ḡlanka-</i>	39	* <i>frōkna-</i>	99
* <i>ḡlēuā-</i>	42	* <i>furχ(u)ō-</i>	108
* <i>ḡlīkan-</i>	39	* <i>ḡallōn-/ḡalla-</i>	54
** <i>ḡlīkan</i>	39	* <i>ḡans-</i>	110
* <i>ḡōna-</i>	44	* <i>ḡarḡō(n)-</i>	112
* <i>ḡordā-</i>	48, 49	* <i>ḡardān-</i>	114
* <i>ḡrūna-</i>	52, 53	* <i>ḡelwa-</i> ~ * <i>ḡulu-</i>	54
* <i>ḡūka-</i>	62	* <i>ḡeute/a-</i>	124
* <i>ḡurdīn</i>	208	* <i>ḡreiso-</i>	118
* <i>burg-</i>	64, 192	* <i>ḡuman-</i>	9, 182
* <i>burgs</i>	64	* <i>ḡut(t)ōn-</i>	124
* <i>ḡuska-</i>	65, 66	* <i>ḡ^(u)unḡi-</i> : <i>ḡ^(u)undi-</i>	120
* <i>ḡar-a-/u-ḡ-a-</i> : <i>ḡardā-</i>	70	* <i>χaīdu-</i>	183
* <i>ḡūḡan-</i>	73	* <i>χalsa-</i>	129
* <i>ḡubb-ōja-</i>	73	* <i>χarḡu-</i>	38, 138
* <i>ḡaḡi-</i>	277	* <i>χarja-</i>	134
* <i>ḡalūa-</i>	76	* <i>χarma-</i>	141
* <i>ḡalkan-</i>	77	* <i>χarsta-ō(n)-</i>	144
* <i>ḡal-k-an-</i>	76	* <i>χaūna-</i>	147, 148
* <i>ḡaltan-, -jan- (?)</i>	84	* <i>χelma-</i>	150
* <i>fanōn</i>	82	* <i>χnappa-</i>	154
* <i>ḡeduōr-to-</i>	343	* <i>χram-an-</i>	156
* <i>ḡelt-a-</i>	84	* <i>χrīnga-</i>	159
		* <i>χunda-</i>	277
		* <i>īsar-na-</i>	53, 162

* <i>ieχe-/a-</i>	168	* <i>sker-</i>	141
* <i>keuse/a-</i>	170, 171	* <i>spaldan-</i>	250
* <i>krēgan-</i> : <i>krakk-</i>	174	* <i>sparwa(n)-</i>	248
* <i>kutta(n)-</i>	338	* <i>speuta-</i>	252
* <i>laista-</i>	178	* <i>spurnan-</i>	256
* <i>langa-</i>	176	* <i>spurōn</i>	256
* <i>leistō(n)-</i>	178	* <i>stakan-</i>	260
* <i>liskō-</i>	346	* <i>stalla-</i>	262
* <i>mannan-</i>	9, 182	* <i>stekan-</i>	260
* <i>mari-</i>	185, 186	* <i>stekō-</i>	260
* <i>mari-ska-</i>	186	* <i>taĭk-</i>	266
* <i>mark-a-</i>	192	* <i>taĭkna-</i>	266
* <i>mark-ō-</i>	191, 192	* <i>trappōn-</i>	268
* <i>marpru-</i>	196	* <i>treu-a-</i>	201
* <i>marzĭan-</i>	200	* <i>treuuu-</i>	272
* <i>matlo-</i>	201	* <i>trūēn-</i>	272
* <i>matlo-trewa-</i>	201	* <i>pūs-</i>	277
* <i>mundō-</i>	208	* <i>puχla-</i>	282
* <i>nast-</i>	212	* <i>uadan-</i>	284
* <i>natĭ-</i>	212	* <i>uadĭja-</i>	291
* <i>natĭ-a-</i>	212	* <i>uaht-uō</i>	296
* <i>plex-a-</i> : <i>pleg-a-</i>	217	* <i>uakan-</i>	297
* <i>plōχu-/a-(?)</i> : <i>plōgu-/a-(?)</i>	217	* <i>uakĭan-</i>	297
* <i>rēdan-</i>	221	* <i>uaknō ~ uakna-</i>	297
* <i>sagjan-</i>	225	* <i>uantu-</i>	300
* <i>sal-iz-</i>	228	* <i>uara-</i>	303, 315
* <i>satĭan-</i>	231, 232	* <i>uaran-</i>	315
* <i>saūza-</i>	236	* <i>uarda-</i>	315
* <i>senīga-</i>	239	* <i>uardan-</i>	315
* <i>skaid-a-</i>	244	* <i>uarĭan-</i>	310
* <i>skalka-</i>	239		
* <i>skell-</i>	242		

* <i>ueđ-</i>	319	?* <i>b^heud-</i>	34
* <i>uejs-/ōn-</i>	322	* <i>b^heud^h-os-</i>	338
* <i>uerpan-</i>	325	* <i>b^hh₂-nu-</i>	20
* <i>uerr-ō</i>	329	* <i>b^hlēġ-</i>	39
* <i>uerz-ō</i>	329	* <i>b^houHs-o-</i>	31
* <i>uindan-</i>	300	* <i>b^holH-tó-</i>	14
* <i>ualdō-</i>	54	* <i>b^hong-</i>	16
pic.		* <i>b^hos-to-</i>	26
<i>esporon</i>	255	* <i>b^hrezd^h-</i>	58
<i>wamme</i>	334	* <i>b^hr-to-</i>	208
		* <i>b^hrūno- / *b^her-</i>	52
		* <i>deīk-</i>	266
pic.m. (picard medieval)		* <i>delġ^h-</i>	341
<i>na(s)liere</i>	211	* <i>del-g^h-</i>	217
		* <i>delġ^h-</i>	217
		* <i>deru-, dreuH-</i>	272
pie. (protoindoeuropeu)		* <i>d^helg^h</i>	341
* <i>b^hġġ^h-</i>	64	* <i>d^herh₃-</i>	70
* <i>b^har(s)d^h-o/ah₂-</i>	176	*? <i>d^heub^h-R</i>	73
* <i>b^hars-</i>	66	*? <i>(d^h)ġ^h-(m̄)m-e/on-</i>	9, 182
* <i>b^heuH- + -g-</i>	62	* <i>dl(h₁)ong^h-o</i>	176
* <i>b^heuH-, *b^huH-</i>	66	* <i>dl-éġ^h-</i>	217
* <i>b^heg- / *b^hog-</i>	16	* <i>dréu-o-</i>	201, 272
* <i>b^heh₂-</i>	20, 44	* <i>ġer-</i>	174
* <i>b^heh₃g-</i>	12	* <i>ġeus-</i>	171
* <i>b^hel-</i>	42	* <i>ġ^hel(h₃)-</i>	54
* <i>b^helġ^h-</i>	31	*? <i>ġ^her-</i>	118
* <i>b^hend^h-</i>	36	* <i>ġ^herb^h-</i>	112
* <i>b^her-</i>	208	* <i>ġ^héu-</i>	124
?* <i>b^herd^h-</i>	49	* <i>ġ^hh₂en-s</i>	110
* <i>b^herġ^h-</i>	64	* <i>ġ^hor-tó-</i>	114
* <i>b^herH-</i>	24	* <i>ġ^hreh₁-i-</i>	118
* <i>b^hes-</i>	26		

*g ^u eh ₂ b ^h -	335	?*k ^(u) euk-	148
*g ^u eud-/*g ^u ud-	338	*k ^u et- <u>u</u> ór-to-s	343
*g ^{uh} en-	120	*k ^w olso-	129
*g ^{uh} ń-tih ₂ -	120	*lejs-	178
*g ^u mb ^h -	335	*lejt-	178
*h ₁ leiĝ-sĕk-eh ₂	346	*meh ₂ -	208
*(h ₁)lejk-	346	*meh ₃ d-	205
*(h ₁)lik-sĕk-eh ₂	346	*mereĝ-	192
*h _{2/3} el-	2	*mers-	200
*h ₂ aud ^h o-s	5	*mh ₂ -nt-eh ₂	208
*h ₂ eĭ-e/os-	162	*mh ₃ (d)-tlo-	205
*h ₂ el-	5	*nHd-	212
*h ₂ lejs-	178	*pǎn-	82
*h ₂ seus-	236	*peĕku-	89
*h ₂ sous-ó-	236	*peĕ-	141
*Hud ^h -io-	291	*pel-	77, 80
*ĭék-e/o-	168	*pelh ₂ -	84
*ĭet-	162	*pen-	92
*k/ĕerh(t)-	144	*perk ^u -	108
*ĕmtó-	277	*pĕkor-mo	141
*kar-	138	*pleh ₁ ĕ-	217
*kau	148	*pot-í-	277
*kejt-	183	*preg-	99
*ĕel-	150	*prī-tó	102
*ĕelmo-	150	*pĕsti-	108
*ĕenĕ-bh, *ĕenə-bh-	154	*psor-uo(n)-	248
*ĕer(ə)-	144	*reh ₁ d ^h -	221
*korjo-	134	*sed-	232
*kor-o-	134	*sek ^u -	225
*krom-	156	*sel-	228
		*sen-	239
		?*(s)kreng ^u -	159

*s ^k ēid-	244	alemão	8
?*(s)pelt-	250	alodio	4
*speud-	252	arrancar	158, 159
*sp ^h er-H-	256	arrincar	158
*(s)teig-	260	asir	231
*sth ₂ -	262	bac(c)oro	11
*sth ₂ -tlo-	262	banco	16
*tuH-s-	277	banda	43
*tuHs-e/ont-ih ₂ -	277	bandeira	43
*ued ^h -	319	bastir	25
*uēg-	297	bordel	47
*ueh ₂ d ^h -	284	bosco	65
*ueid-	322	botão	33
*uend ^h -	300	botar	33
*uer-	303, 310, 315	branco	38
1.*uers-	329	bruno	52
?*ureng ^h -	159	burgo	63
*uerg ^u -	325	burguez	63
*urenk-	160	cámara	347
		elmo	149
		espelta	249
		espora	255
		esquina	243
		estaca	259
		estala	262
		falcão	75
		falconeiro	75
		feltro	83
		feudatário	88
		feudo	87
		floresta	106
		forra, forro	91
		forrar	91
		fouveiro	79
piem. (piemontès)			
konfalon	119		
lesca	345		
maresk, marask	185		
pol. (polonès)			
pragnać	99		
port. (portuguès)			
albergar	133		
albergue	132		

<i>franco, franca</i>	97	<i>senescalia</i>	238
<i>franqueza</i>	97	<i>toalha</i>	280
<i>garante</i>	308	<i>trégoa</i>	270, 271
<i>garantir</i>	308	<i>varão</i>	23
<i>garba</i>	111	<i>vau</i>	284
<i>godo, -a</i>	123	<i>venda</i>	35
<i>gonfalão</i>	119		
<i>gótico, -a</i>	123	port.m. (portuguès medieval)	
<i>gris</i>	118	<i>adubar</i>	72
<i>guante</i>	299	<i>adubo</i>	72
<i>guarda</i>	314	<i>alna</i>	1
<i>guardar</i>	314	<i>broslar</i>	57, 58
<i>guardia</i>	314	<i>cambas</i>	334
<i>guarnecer</i>	302	<i>cousir</i>	170
<i>guarnição</i>	302	<i>gage</i>	290
<i>guerra</i>	328	<i>guarir</i>	308
<i>guiar</i>	318	<i>guarnir</i>	302
<i>guisa</i>	321	<i>mal(l)ado</i>	204
<i>hasta</i>	143	<i>malada</i>	204
<i>jalne, jalde, jardo</i>	54	<i>maladia</i>	204
<i>jardim</i>	113		
<i>lasca</i>	345	ppgerm. (preprotogermànic)	
<i>lista</i>	177	<i>*greh₁-k/g^h- : *grh₁-k/g^h-</i>	174
<i>listrar</i>	177	<i>*lisχ-skō</i>	346
<i>lombardo</i>	175	<i>*mark-</i>	192
<i>marca</i>	190	<i>*priH-tu</i>	102
<i>marco</i>	190		
<i>marisco</i>	186	pregerm. (pregermànic)	
<i>marquez</i>	190	<i>*leiskā-, *leuskā, *laskā</i>	346
<i>marta</i>	195, 196		
<i>sacar</i>	232	roman. (romanès)	
<i>saião</i>	224, 225	<i>bancă</i>	16
<i>sala / sa(a)</i>	227, 228	<i>bordeiu</i>	47, 48
<i>senescal</i>	238	<i>bumbac</i>	334

<i>galben</i>	54	<i>mṛṣyate</i>	200
<i>război</i>	329	<i>pāti-</i>	277
<i>sală</i>	227	<i>rādhnóti</i>	221
rus		<i>vṛṇóti</i>	310
<i>beréč</i>	129, 134	<i>vandhúr-</i>	300
<i>borodá</i>	176	<i>vĭ-vadhú-</i>	319
<i>brozdé</i>	58	<i>viś-pāti-</i>	277
<i>búchnutʹ</i>	31	<i>vṛṣe</i>	329
<i>drová</i>	202	serb.-cr. (serbo-croata)	
<i>gos-pód</i>	277	<i>srām</i>	141
<i>gus</i>	110	sic. (sicilià)	
<i>kórzno</i>	339	<i>kunfaluni</i>	119
<i>kromá</i>	156	<i>lummardu</i>	175
<i>móre</i>	186	sorotapte	
<i>púzo</i>	62	<i>*borsko-</i>	66
<i>ruká</i>	160	suec	
<i>sadítʹ</i>	232	<i>aln</i>	2
<i>seló</i>	228	<i>gjuta</i>	124
<i>sočítʹ</i>	225	<i>harm</i>	141
<i>sórom</i>	141	<i>skär</i>	140
<i>suxój</i>	236	<i>stake</i>	260
<i>tysjača</i>	277	<i>våmm</i>	335
<i>žělčʹ</i>	54	<i>vante</i>	300
rus ecl. (rus eclesiàstic)		suec.m. (suec medieval)	
<i>vŕchu</i>	329	<i>sparver</i>	248
sànschr. (sànschrit)		toc. A (tocari A)	
<i>dāru</i>	201	<i>kānt</i>	277
<i>hāri-</i>	54		
<i>kūka</i>	148		
<i>mānu</i>	9, 182		

<i>pärtär</i>	208	vèd. (vèdic)	
<i>pats</i>	277	<i>bhárti</i>	208
<i>spārāñ</i>	248	<i>bhásat</i>	26
<i>yāt-</i>	162	<i>chinátti</i>	244
toc. AB (tocari AB)		<i>dídeṣṭu</i>	266
<i>pālk-</i>	39	<i>ḍṛñhati</i>	341
toc. B (tocari B)		<i>gabhá-</i>	335
<i>kante</i>	277	<i>gabhīrá</i>	335
<i>kuṣāṃ</i>	124	<i>ghamba-</i>	335
<i>parām</i>	208	<i>hánti</i>	120
<i>wāntrā</i>	300	<i>jujósa</i>	171
<i>wār-sk-</i>	303, 315	<i>rādha(i)</i>	221
umbr. (umbre)		<i>sána-</i>	239
<i>cringatro</i>	159	<i>sāsáyati</i>	232
<i>karu</i>	141	<i>sphuráti</i>	256
<i>-uenduR</i>	300	<i>śúśyati</i>	236
való		<i>tíṣṭhati</i>	262
<i>brosder</i>	58	<i>vājáyati</i>	297
<i>nāle</i>	211	ven. (venecià)	
		<i>konfalon</i>	119
		<i>skena</i>	243
		ver.m. (veronès medieval)	
		<i>masero</i>	201

ÍNDIX

Introducció	I
1. Objectius	II
2. Metodologia de treball i estat de la qüestió	III
3. Estructura dels articles	VI
4. L'objecte d'estudi	VIII
4.1. El superstrat germànic en el llatí medieval de Catalunya i el català	VIII
4.2. El català entre la Iberoromània i la Gal·loromània	IX
5. Els pobles germànics i les llengües germàniques	XI
5.1. Els pobles germànics. Context geogràfic i històric	XI
5.1.1. Els germànics orientals. Els visigots i els ostrogots	XI
5.1.2. Els germànics occidentals. Els francs	XIV
5.2. Les llengües germàniques. Context lingüístic	XVI
Agraïments	XXI

El lèxic d'origen germànic en el llatí medieval de Catalunya

*alin-	1
alna	1
*all- + *auđ-	2
alodis , alodium, alodus	2
alodarius	2
*all- + *mann-	7
alamanus	7
*ǫak-	11
baco	11
*ǫalp/d-	13
curcibaldus , curcebal	13

*b̥ank-	15
bancus	15
bancalis	15
*b̥ann-	19
bannus	19
*b̥ar-	23
baro	23
*b̥ast-	25
bastire	25
bastimentum	25
*b̥aus-	27
bauzia	27
bauzare	27
bauzator	28
*b̥eud̥-	33
boto, botonus	33
*b̥ind̥-	35
bennellus	35
*b̥lank-	37
blancus	37
blancharius	37
blancardo	38
*b̥l̥eū-	41
blauus, -a	41
*b̥ōn-	43
bandimentum	43
*b̥ord̥-	47
borda	47
border	47

*brūn-	51
brunus, -a	51
brunellus	51
gualabrunus	51
isembrunus	51
*bruzd-	57
brostum	57
brosetatus	57
*būk-	61
buc	61
*burg-	63
burgus	63
burgensis	63
*busk-	65
boscus	65
boscheto, boschet	65
boscanus	65
*dar-a/u-þ- : dard-	69
dardus	69
*dūb-	71
adobar	71
adob	71
*fal-k-	75
falconarius	75
*falū-	79
faluus, -a	79
*fan-	81
fano	81
*felt-	83
feltrum	83

feltrenius	83
*feχu-	85
feuus	85
feualis	86
feuatarius	86
feudum	87
*fō-dr-	91
fodorus	91
*fra(n)k-	93
francus, franca	93
franci	94
francigena, francigenus	94
francisca	94
francitas	94
francitia	96
*friþ-	101
fredum	101
*furχ(u)-	111
foreste	105
forestarius	105
foresteria	106
*gans-	109
ganta	109
gansata	109
*garþ-	111
garba	111
*gardan-	113
gardingus	113
gardinium	113
*ġreġs-	117
grisis	117

*g ^(u) unþ- : *g ^(u) und- + *fan-	119
gontfano, -onis	119
*gut(t)-	123
gothus	123
gothicus	123
*χals- + *berg-	127
alsbergum	127
*χar- + *berg-	131
arbergum	131
albergeria	131
alberga, arberga	131
arbergare	132
*χard-	137
ardimentum	137
*χarm- + *sker-	139
ariscara	139
*χarst-	143
astus	143
*χaun- + *-iþ-	147
onta	147
*χelm-	149
elmus	149
*χnapp-	153
anappus	153
*χram-	155
arramire	155
*χring-	157
renga	157
arrencare	157
arrancura	157

* <u>ī</u> ed- + * <u>ī</u> sar-n-	161
guisarma	161
* <u>ī</u> e <u>χ</u> -	165
iacire	165
iacicio	166
iactio	166
* <u>ke</u> s-	169
causimentum	169
* <u>krē</u> g- : * <u>krakk</u> -	173
crucia	173
* <u>lang</u> - + <u>ḅarzd</u> -	175
lambardesco	175
* <u>le</u> īst-	177
lista	177
listatus	177
* <u>mann</u> - + * <u>-χai</u> d-	181
manedia	181
manedal	181
* <u>marisk</u> -	185
marisca	185
mariscarius	185
* <u>mark</u> -	187
marcha, marchia	187
marchatura	187
march(i)o, -onis; marchius	188
marchionensis	188
marchis(i)us	188
marchionissa	189
marchis(i)a	189
marcha, marchus	189

*marþr-	195
martrus, ? guaimantre	195
martrinus, -a, -um	195
*marz-	199
marrimentum	199
*ma(-tlo-) + *treu-.....	201
mazer, madre	201
*maþl- : *mall-	203
mallus, mallum	203
mallare	203
*mund- + *burđ-	207
mundiburdum	207
*nast-	211
nastala	211
*nust-	213
nosca, nusca	213
*pleχ- : *pleg-.....	206
pluium	215
pluius	215
pluire	215
*rēđ-.....	219
conredare	219
conredum	219
*sag-	223
sagio, -onis; sagus, saius	223
sagionia	224
*sal-	227
sala	227
*sat-	231
sacire	231

sazina	231
* saꝥz-	235
saurus, -a	235
* senī- * skalk-	237
senescalculus, senescalc	237
senescalcia	237
* skell-	241
scilla	241
* skin-	243
eschena	243
schennal	243
* sparꝥ-	247
esparuerus	247
* speld-	249
spelta	249
* speꝥt-	251
speltus	251
espid	251
* spur-	255
sporas	255
esperonos	255
* stak-	257
stacare	257
stacamentum	257
* stall-	261
stall(i)um	261
* taĭkn-	265
tecatuſ	265
* trapp-	267
trapa	267

*treuuu-	269
tregua	269
treua	270
*pūsχund-ī- + -fađ-	275
thiuphadus	275
*p̄uaxl-	279
tualia	279
1.*uad-	283
guadum	283
guadellum	283
2.*uad-	287
gadium	287
exguadiare, inguadiare	288
guadiatio	289
exguadiatio	289
exguadiator	289
*uak-	293
guaita	293
guait	295
guaitare, gaitare	295
aguayt	295
*uant-	299
quantus	299
1.*uar-	301
guarnire	301
guarnitio	301
guarnimentum	301
2.*uar-	305
guarire	305
garitor	306

guarent, guarents	306
guarentia, guarantia	307
guarentire	308
* uard-	311
guardare	311
guarda	311
reguardum	312
guardia	312
guardiola	312
* ued-	317
guidare, giar	317
guidamentum	317
* ueis-	321
guisa	321
* uerp-	323
guerpire	323
guerpitio	324
* uerz-	327
guerra	327
guerriare	327
Apèndix	331
bambacium, bombicum	333
bambacium	333
bombicum	333
cotta i cottus	337
cotta	337
cottus	337
cruxina, croxena	339
cruxina, croxena	339
dulgere	341

dulgere	341
ferto	343
ferto	343
lisca, lesca	345
lisca, lesca	345
triscamerarius	347
triscamerarius	347
Abreviatures	349
Generals	349
Llengües.....	351
Conclusions	355
Taula de distribució dels lemes	363
Bibliografia, sigles i abreviatures	371
Textos	371
Estudis i obres lexicogràfiques	380
Publicacions periòdiques	398
Taules de correspondències	401
Protogermànic – Llatí	401
Llatí – Protogermànic	407
Índex de paraules	413

